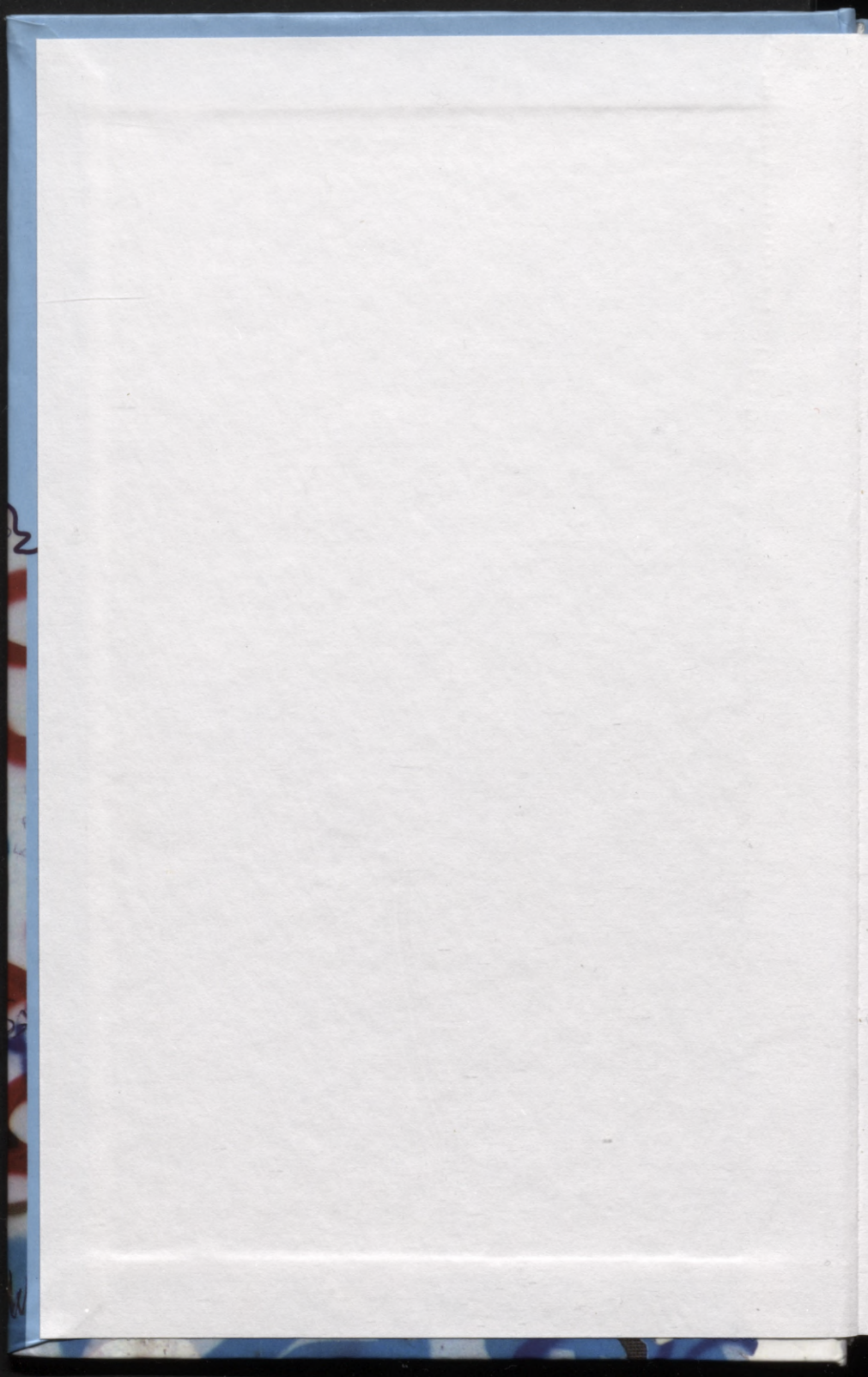
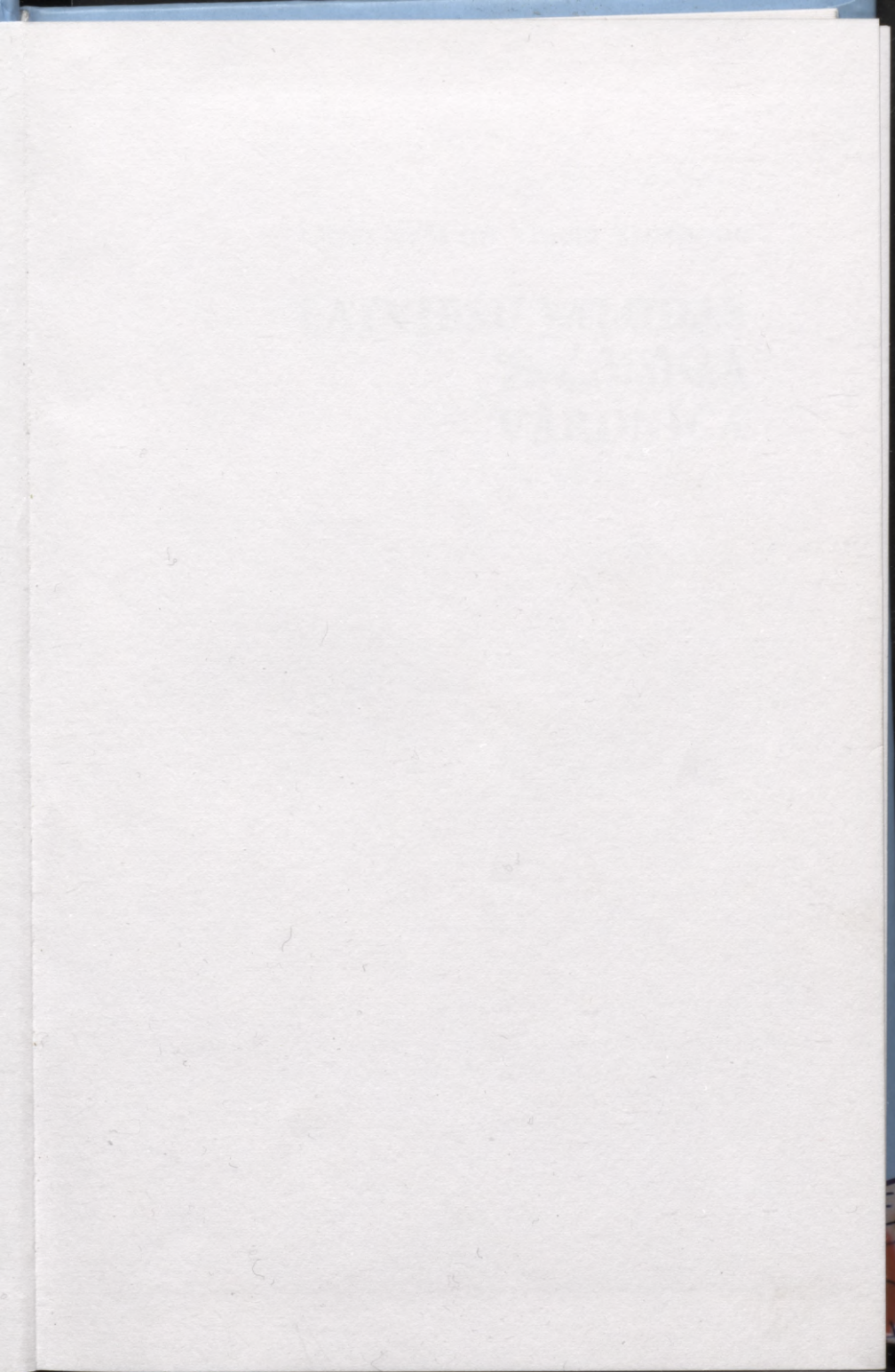

VĀRDNĪCA

LATVIEŠU VALODAS SLENGA VĀRDNĪCA

2

200

Ojārs Bušs un Vineta Ernstsone

**LATVIEŠU VALODAS
SLENGA
VĀRDNĪCA**

Ojārs Būšs un Vīneta Ernste

LATVIEŠU VALODAS
ZINĀTĀRNIKA
VĀRDNĪCA

2006-3

367

L

0306053314

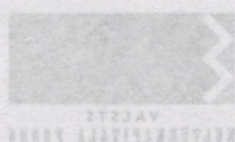
L
81

Ojārs Bušs un Vineta Ernstsone

LATVIEŠU VALODAS SLENGA VĀRDNĪCA

6
10
12
15
19
405

un Valsts valodas aģentūrai par finansējuma nodrošināšanu
Apģāda patērieta valsts kultūras pabalsta ietvaros

Latvijas valodas aģentūra ir izstrādājusi valodas vārdnīcu "Latviešu valodas slenga vārdnīca".
Vārdnīca ir izveidota, izpildot valodas aģentūras uzdevumu, kas ir kopā
kopums vai daļam, izdotājam, izpildot valodas aģentūras uzdevumu, kas ir kopā
tā, it tādā veidā, kā tas ir izpildīts, un tā, it tādā veidā, kā tas ir izpildīts.

© Ojārs Bušs
© Vineta Ernstsone
Apģāda izdevums Nr. 2006

NORDEN AB

ISBN 9984-712-22-3

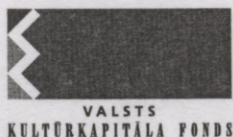
030 6053314

UDK 811.174(038)
Bu 767

Redaktore **Ineta Balode**
Korektore **Sanda Rapa**

Mākslinieks **Reinis Druvietis**

Apgāds pateicas Valsts kultūrkapitāla fondam
un Valsts valodas aģentūrai par finansiālu atbalstu

Darba autortiesības ir aizsargātas saskaņā ar LR likumu «Par autortiesībām un blakustiesībām». Darba pārpublicēšana jebkurā drukātā vai elektroniskā formā, kopumā vai pa daļām, tā izdošana, izplatīšana plašsaziņas līdzekļos, kā arī kopēšana ir stingri aizliegta bez apgāda rakstiskas piekrišanas.

ISBN 9984-713-25-3

© Ojārs Bušs
© Vineta Ernstsone
© Apgāds Norden AB, 2006

vispārīga darba, ko šobrīd veic un profesionālo grupu pārstāvi. Lielveļu vadošā tipiski vispārējā siens elementu ir pēdējā darba laikā, kurā ir iekļauti darbinieki, piem., (1972, 1973, 1974, 1975, 1976).

Mūsdienu vārdnīcās (LVS) siens ir raksturīgs un ir raksturīgs darbinieku darba laikā, kurā ir iekļauti darbinieki, piem., (1972, 1973, 1974, 1975, 1976).

Saturs

Priekšvārds.....	6
Norādes vārdnīcas lietotājiem	10
Saīsinājumi.....	12
Vārdnīcas pamatdaļa.....	15
Avoti un literatūra.....	564

Priekšvārds

Ķeroties pie slenga vārdnīcas rakstīšanas — un vēl jo vairāk brīdī, kad jāgatavojas šāda žanra vārdnīcas manuskriptam pielikt pēdējo punktu, — katram vārdnīcas autoram vispirms jāatbild uz diviem galvenajiem jautājumiem: pirmkārt, kas ir slengis, resp., kas tiks uzskatīts par slengu šajā konkrētajā darbā, un, otrkārt, kāpēc vispār slenga vārdnīca jāraksta?

Slengam (pie slenga var piederēt dažādu valodas līmeņu parādības, taču turpmāk runa būs tikai par slenga leksiku, t. i., slenga vārdiem jeb slengismiem) ir atrodamas daudzas definīcijas — gan īsas un lakoniskas (nedaudz pārfrāzējot vienu no internetā atrodamajām: slengis ir neformālās situācijās lietojama neliterārā leksika), gan izvērstākas (piem., par slengismiem tiek uzskatīti vārdi un frazeoloģiski izteicieni, kuri neatbilst literārās valodas kodificētajai normai, kurus raksturo samērā zems sociālais prestižs un lielāka vai mazāka odiozuma pakāpe valodas lietotāju vairākuma vērtējumā, kā arī reģionāli neierobežota izplatība (sk. Bušs 1979, 70)). Patiesībā arī šī izvērstākā definīcija to pašu vien izsaka, proti, ka slengismi ir, visvienkāršāk sakot, neliterārie vārdi; pēdējā piebilde definīcijā ļauj norobežot slenga leksiku no apvidvārdiem. Ar līdzīgu nozīmi palaikam mēdz izmantot terminus žargons un argo, taču latviešu valodniecības terminoloģijā minētos vārdus parasti izmanto, lai apzīmētu slenga leksikas atsevišķas daļas jeb segmentus (žargons 'atsevišķas sociālas vai profesionālas grupas pārstāvju lietotā neliterārā leksika', argo 'galvenokārt deklasētu, tostarp arī kriminālu, grupu ietvaros lietota neliterārā leksika, kuras būtiska funkcija ir maskēšanās'). Slengu veido divas daļas: speciālais slengis resp. minētie žargoni un argo un

vispārējais slengs, ko lieto dažādu sociālo un profesionālo grupu pārstāvji. Latviešu valodā tipiski vispārējā slenga elementi ir populārākie barbarismi jeb aizgūtie slengismi, piem., *foršs, fikss, biškūt, vot!, dāvai!, kreizi*.

Mūsu vārdnīcā (turpmāk — LVSIV) slenga jēdziens ir traktēts iespējami plašāk, iekļaujot tajā visus neliterārās leksikas slāņus (izņemot apvidvārdus) — no neliterārās sarunvalodas leksikas līdz pat vulgārismiem. Vārdnīcas autori lieliski saprot, ka dažs labs vārdnīcā iekļautais vulgārisms var izraisīt negatīvu attieksmi no ētikas viedokļa, taču šie vulgārismi — gan latviskie, gan samērā nesen no krievu valodas un pēdējos gados no angļu valodas aizgūtie — ir valodas realitāte (nemaz nerunājot par faktu, ka tie palaikam sastopami arī literāros tekstos). Tāpēc tie jāiekļauj zinātniski korektā latviešu valodas neliterārās leksikas leksikogrāfiskā apkopojumā (ne velti tie pēdējā laikā arvien biežāk parādās arī divvalodu tulkojošajās vārdnīcās, piem., LLV 2003).

Uz jautājumu, vai un kāpēc jāraksta slenga vārdnīcas, ar savu darbu jau it kā atbildējuši daudzi līdzīgu izdevumu veidotāji dažādās valstīs, sākot no 18. gadsimta, taču jo sevišķi pēdējo 70 gadu laikā. Īpaši plašs slenga vārdnīcu klāsts atrodams angļu valodā, kam ir arī vissenākās tradīcijas, taču pēdējo 15 gadu laikā strauji ir attīstījusies, piem., krievu valodas slenga leksikogrāfija. Arī mums mentalitātes ziņā tuvāku tautu, piem., zviedru, somu, igauņu, leksikogrāfi savu valodu slengu apkopējuši jau ne vienu reizi vien. Mūsdienu Eiropas valodu (tostarp arī latviešu valodas) leksikā slengismi veido viegli pamanāmu itūn apjomīgu slāni, tūkstošiem vārdu katrā valodā. Šis slānis vispirms jāfiksē un jāpublicē, tikai pēc tam varam gan iekļaut to zinātnes, valodniecības apritē, gan izmantot citiem mērķiem. Viens no latviešu valodniecībai savulaik izvirzītiem, bet nerealizētiem mērķiem ir tēzaura (vārdnīcas, kurā iekļauts viss kādas valodas vārdu krājums) sastādīšana; patiesībā dzīvai valodai tēzaura nav iespējams, jo valoda mainās un papildinās nepārtraukti, taču ir iespējama virzība uz arvien pilnīgāku mūsu valodas vārdu krājuma atspoguļojumu vārdnīcās. Viens no soļiem šajā virzībā ir neliterārās jeb slenga leksikas apzināšana un dokumentēšana, lai pēc iespējas argumentētāk varētu spriest par leksiskajiem, semantiskajiem, sociolingvistiskajiem procesiem latviešu valodā 20. gadsimta otrajā

pusē un 21. gadsimta pašā sākumā. Ne vienmēr skatām pavērsies pievilcīga aina, taču nevainosim spoguļi.

Slenģa vārdnīcai jāveic arī daži konkrētāki uzdevumi. Tā, piem., ja gribam veiksmīgi darboties valodas kultūrā, ir jāapzinās reālā situācija, ir labi jāpazīst «ienaidnieks» (un slenģa vārdnīcā nenoliedzami atrodam daudzi kulturālas valodas ienaidnieki leksikas līmenī). Ja gribam izlasīt un saprast visu, ko sarakstījuši mūsdienu latviešu daiļliteratūras autori un ko vēsti latviski tulkotā literatūra, — arī te slenģa vārdnīca noderēs. Pavisam noteikti slenģa vārdnīca nepieciešama mūsu draugiem, kas tulko latviešu literatūru. Savukārt valodnieki saviem pētījumiem slenģa vārdnīcā var atrast ne tikai specifisku leksiku, bet arī, piem., autentiskus runas pierakstus, kas varētu noderēt sarunvalodas pētījumiem dažādos valodas aspektos.

LVSIV iekļauti slenģismi, kas lietoti mūsdienu latviešu valodā gan vispārējā, gan speciālajā slenģā pēdējo 60–70 gadu laikā, īpašu uzmanību pievēršot pēdējo 30 gadu periodam. Valodas materiāla lielāko daļu veido abu vārdnīcas autoru vākumi, kurus O. Bušs aizsācis 20. gs. 70. gadu vidū, V. Ernstsone — 80. gados. Šajos vākumos ietilpst gan izraksti no daiļliteratūras, publicistikas un citiem rakstu avotiem, gan mutvārdu runā dzirdēto izteikumu pieraksti. Esam centušies iekļaut vārdnīcā pēc iespējas autentiskus runas fragmentu pierakstus; izņēmums ir daži aptauju rezultātā iegūti materiāli (VE 1989; Koluža 2000, 130–146; L. T.), kuros reālie slenģismi dažkārt iekļauti informantu konstruētos izteikumos.

Kā kodificēto leksikas normu avots izmantota latviešu valodas plašākā un patlaban nozīmīgākā normatīvā vārdnīca — LLVV, tomēr ne vienmēr pilnībā ir akceptētas šajā vārdnīcā dotās stilistiskās norādes. Jāpiebilst, ka slenģa vārdnīcā iekļauti diezgan daudzi vārdi, kas LLVV kvalificēti kā novecojuši (galvenokārt tie ir barbarismi); šajos gadījumos nekādu pretrunu starp LLVV un slenģa vārdnīcas autoriem nav, jo vārds, kas no literārās valodas viedokļa ir novecojis, var tai pašā laikā turpināt funkcionēt valodā kā slenģisms. Nelielu īpatnēju grupu veido daži galvenokārt pie t. s. bērnu valodas piederīgie fizioloģisko procesu apzīmējumi (piem., *čurāt, kakāt*); no leksikas analīzes viedokļa tie diez vai būtu uzskatāmi par slenģismiem, taču, tā kā šie vārdi nav atrodamā LLVV, uzskatījām par lietderīgu iekļaut tos LVSIV, lai šie

vārdi nepaliktu vispār bez mūsdienīgas leksikogrāfiskas fiksācijas un apraksta.

Plašākais latviešu valodas slenga leksikas apkopojums līdz šim ir bijis «Latviešu žargona vārdnīcas» 2. izdevums (turpmāk LŽV²). No šīs vārdnīcas esam pārņēmuši informāciju par senākiem, mūsdienu latviešu valodā vairs nelietotiem slengismiem.

Palaikam ir bijis grūti izšķirties, vai kāds latviskā tekstā (parasiti mutvārdu tekstā) iekļauts mazadaptēts citvalodu cilmes vārds (piem., *afigel, hren, začem*) jau atzīstams par latviešu valodas elementu (kaut arī, bez šaubām, pie slenga piederīgu) un tam vēltāms šķirklis vārdnīcā vai arī uzskatāms par citvalodas citātu. Šai gadījumā nav pilnīgi drošu kritēriju, tādēļ par dažiem vārdnīcā iekļautiem — it sevišķi krievu cilmes — aizguvumiem iespējamas diskusijas. Dažādi viedokļi būs arī par vienu otru darinājumu, kas varbūt ir reti lietots vai pat sporādisks (galvenokārt par informantu iesniegtajiem skolēnu slenga vārdiem, piemēram, *bīģene, macīte*). Šādās reizēs lēmums par iekļaušanu vai neiekļaušanu vārdnīcā balstījās uz sastādītāju intuīciju, kas, protams, nepretendē uz neklūdīgumu; šaubu gadījumos biežāk tomēr izšķīrāmies par attiecīgā vārda aprakstīšanu vārdnīcā.

Runājot par slengismu atlasī iekļaušanai vārdnīcā, vēl jāuzsver, ka par izšķirošu kritēriju uzskatījām attiecīgā vārda reālu fiksējumu rakstītā tekstā (ieskaitot citu autoru veidotus slengismu sarakstus) vai runā un LVSIV neiekļāvām pašu konstruētus slengismus.

Esam no sirds pateicīgi saviem ģimenes locekļiem un kolēģiem par morālo atbalstu «Latviešu valodas slenga vārdnīcas» tapšanas gaitā un daudziem lietpratīgiem padomiem. Īpašs paldies leksikogrāfijas darbaudzinātājiem Silvijai Raģei (1928–1976), Laimdotam Ceplītim (1930–1992), Ritai Bāliņai un Melitai Stengrevicai, kā arī — par «sociolingvistiskas aizmugures» nodrošinājumu un koleģiālu atbalstu slenga izpētē — Inai Druvietei.

Domājot par LVSIV otro izdevumu, būsim pateicīgi par jauniem slenga materiāliem (vārdiem, izteicieniem, teksta fragmentiem), ko lūdzam sūtīt LU Latviešu valodas institūtam (adrese: Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050) vai pa elektronisko pastu latv@lza.lv.

Ojārs Bušs, Vineta Ernstsone
2006. gada janvārī

Norādes vārdnīcas lietotājiem

LVSIV šķirkļa pamatstruktūru veido:

1. **Šķirkļa vārds** — taisniem burtiem, treknināti; dažreiz vienā šķirklī apvienoti vairāki fonētiskie varianti, kas visi minēti šķirkļa galvā, piemēram, **saigot**, arī **sajdgot**. Šķirkļa vārdam seko norāde par vārdšķiru. Īpašības vārdiem pēc šīs norādes parasti seko attiecīgais apstākļa vārds, piem., **baigs** adj., **baigi** adv. Ja šķirkļa vārdu (parasti tas ir darbības vārds) ievada defise, piem., **-činkāt**, sk. **izčinkāt**, tas nozīmē, ka reālā lietojumā fikseti tikai šā pamatvārda priedēkļatvasinājumi.
2. Šķirkļa vārda **nozīmes skaidrojums** — taisniem burtiem. Ja vārdam ir vairākas nozīmes, tās apzīmētas ar kārtas numuru. Ar divām slīpsvītrām // vienas nozīmes ietvaros ir nodalītas šīs nozīmes nianšes jeb varianti. No LŽV² citēti nozīmes skaidrojumi likti pēdiņās, ja attiecīgā nozīme LVSIV sastādītājiem nav zināma vai arī ja šis skaidrojums varētu būt vārdnīcas lasītājiem interesants, taču leksikogrāfiski nav gluži korekts.
3. Šķirkļa vārda **lietojuma piemērs** — kursīvā. Tam palaikam seko vai to ievada īss situācijas skaidrojums vai izteikuma saturs precizējums kvadrātiekvās taisniem burtiem; piemēra teksta izpratnei nepieciešamais vārds vai vārdi var būt iestarpināti šajā tekstā — kvadrātiekvās taisniem burtiem. Ja citētajā rakstu valodas avotā kāds teksta fragments (parasti vārds) bijis grafiski izcelts (piem., ar kursīvu), LVSIV piemērā izceltais fragments likts pēdiņās, piem., šķirklī **aeroports**: *visur «aeroportos» mūs sagaida .. Uz teksta fragmenta izlaidumu piemēra vidū vai piemēra beigās pirms teikuma beigu pieturzīmes norāda divpunktē .. Dažkārt šķirklī iekļauti arī piemēri ar šķirkļa vārda atvasinājumiem (atvasinājumi ar izskaņu *-šana* no darbības vārdiem, kā arī lietvārdu pamazināmās formas), ja to nozīme atbilst šķirkļa vārda nozīmei.*
4. Šķirkļa vārda lietojuma piemēra **avots vai pierakstīšanas gads** — taisniem burtiem, iekavās, aiz piemēra. Pēc avota norādes aiz semikola bieži norādīts teksta autors — parasti tad, ja izmantots periodiskā izdevumā publicēts sacerējums. Ja aiz vienas avota norādes tajās pašās iekavās aiz semikola seko otra avota norāde (parasti LLVV vai Baldunčiks 1989), izmantots piemērs, kas bijis iekļauts otrajā avotā. Šķirkļa vārda lietojuma avots vai pierakstīšanas gads var būt dots arī uzreiz aiz slengisma nozīmes skaidrojuma, necitējot lietojuma piemēru.

Šķirkļa pamatstruktūru daudzviet papildina fakultatīvi šķirkļa elementi:

1. Norāde par slengisma lietojuma ierobežojumiem vai īpatnībām — taisniem mazākiem burtiem, pēc vārdšķiras norādes vai nozīmes kārtas numura, piem., skoln. — skolnieku runā, vulg. — vulgārisms. Norādēs izmantoto saīsinājumu atšifrējumi atrodami saīsinājumu sarakstā.
2. Norāde uz runātāja vecumu undzimumu — iekavāspēcpierakstīšanas gada, piem., V25 — divdesmit piecus gadus vecs vīrietis.
3. Atsauce uz slengisma fiksējumu un raksturojumu citās vārdnīcās, piemēram, šķirkli **čina**: (sar., iron. LLVV 2, 226).
4. Lakonisks no citas valodas aizgūta slengisma cilmes raksturojums, norādot cilmes skaidrojuma pirmavotu, ja tāds bijis. Ja aizgūtā slengisma pamatā ir citas valodas slengisms, parasti aiz sal. dota atsauce uz attiecīgās valodas vārdnīcu, kurā šis slengisms iekļauts. Slengisma cilmes raksturojums atrodams kvadrātiekvās šķirkļa beigās.

Lai atspoguļotu slengismu izmantojumu frazeoloģismos un nefrazeoloģiskās saistītās vārdkopās, daudzos gadījumos nepieciešams sīkāks šķirkļa sadalījums. Šādam nolūkam kalpo divas grafiskās zīmes, kas norāda uz apakššķirkli:

1. Rombiņš \blacklozenge , aiz kura seko frazeoloģisms ar šķirkļa vārdu. Ja šāds frazeoloģisms saistīts tikai ar vienu no vairākām šķirkļa vārda nozīmēm, apakššķirklis dots aiz attiecīgās nozīmes aplūkojuma. Frazeoloģisma apakššķirkļa pamatstruktūra ir analogiska LVŠIV šķirkļa pamatstruktūrai.
2. Taisnstūris \square , aiz kura seko nefrazeoloģiska saistīta vārdkopa ar šķirkļa vārdu. Šādas vārdkopas apakššķirkļa pamatstruktūra ir analogiska LVŠIV šķirkļa pamatstruktūrai.

Piebildes:

1. Iespējams šķirklis, kura saturu veido tikai frazeoloģisms.
2. Frazeoloģismu parasti pilnībā apraksta tikai vienā šķirklī, pārējo frazeoloģismā ietilpstošo pilnnozīmes vārdu šķirkļos dodot attiecīgu atsauci.
3. Darbības vārdu prefiksālo atvasinājumu, kā arī lietvārdu ar izskaņu *-en/-enis* latviešu valodas slengā ir daudz vairāk, nekā iekļauts vārdnīcā; šeit tie (un tāpat arī vienskaitļa formas lietvārdi, kurus parasti lieto daudzskaitlī) iekļauti tikai tad, ja sastādītāju rīcībā bija reāls attiecīgais valodas materiāls, resp., tekstuāls piemērs (-i).

Saīsinājumi

adj.	—	adjektīvs jeb īpašības vārds
adv.	—	advērbs jeb apstākļa vārds
amer.	—	amerikāņu
angl.	—	angļu
apv.	—	apvidvārds
baltkr.	—	baltkrievu
baltv.	—	baltvācu
barb.	—	barbarisms
burt.	—	burtiski
čig.	—	čigāņu
dat.	—	datīvs
dem.	—	deminutīvs jeb pamazināmā forma
dial.	—	dialektu; apvidvārds
divd.	—	divdabīš
dsk.	—	daudzskaitlis
ebr.	—	ebreju, senebreju
el. v.	—	elektroniskā pasta vēstule
fr.	—	franču
gruz.	—	gruzīnu
ģen.	—	ģenitīvs
hum.	—	ar humoristisku nozīmes niansi
ig.	—	igauņu
interj.	—	interjekcija jeb izsaukmes vārds
īpašv.	—	īpašvārds
iron.	—	ar ironisku nozīmes niansi
it.	—	itāļu
jap.	—	japāņu
jaun.	—	jauniešu runā
jid.	—	jidīša
jūrn.	—	jūrniecības termins
kr.	—	krievu
lat.	—	latīņu
latv.	—	latviešu
liet.	—	lietuviešu
lok.	—	lokatīvs

lv.	—	lejasvācu
num.	—	numerālis jeb skaitļavārds
neakt.	—	neaktuāls
nelok.	—	nelokāms
niev.	—	nievājoši
novec.	—	novecojs
pag.	—	pagātne
pārn.	—	pārnesta nozīme; lietojums ar nozīmes pārnesumu
part.	—	partikula
pers.	—	persona
piem.	—	piemēram
priev.	—	prievārds
pron.	—	pronomens jeb vietniekvārds
pv.	—	personvārds
resp.	—	respektīvi
S	—	sieviete (piem., S30 — apmēram 30 gadu veca sieviete)
sal.	—	salīdziniet
sar.	—	sarunvalodas stila vārds
siev. dz.	—	sieviešu dzimte
skoln.	—	skolēnu runā
sk.	—	skatiet
sl.	—	slengs
sp.	—	spāņu
spec.	—	speciālā slenga vai profesionālā žargona vārds
subst.	—	substantīvs jeb lietvārds
s. v.	—	sub voce = pie šķirkļa vārda
tag.	—	tagadne
t. i.	—	tas ir
t. p.	—	tas pats
t. s.	—	tā sauktais
tulk.	—	tulkots
TV	—	televīzijas raidījums
ukr.	—	ukraiņu
uzv.	—	uzvārds
V	—	vīrietis (piem., V15 — 15 gadu vecs zēns)
v.	—	verbs jeb darbības vārds

vav.	—	vidusaugšvācu	—	lv
vec. p.	—	vecākās paaudzes runā	—	num
vienk.	—	vienkāršruna	—	neakr.
vietv.	—	vietvārds	—	neok.
vīr. dz.	—	vīriešu dzimte	—	niev.
vlv.	—	viduslejasvācu	—	novoc.
vok.	—	vokatīvs	—	pag.
vsk.	—	vienskaitlis	—	pārn.
vulg.	—	vulgārisms	—	part.
zv.	—	zvedru	—	pers.
žarg.	—	žargonisms	—	pieim.
<	—	cēlies no	—	priev.
>	—	pārvērties par	—	pron.
				pv.
				resp.
				S
				sal.
				sat.
				siev. dz.
				skola.
				sk.
				sl.
				sp.
				spec.
				subst.
				s. v.
				tag.
				t. l.
				t. p.
				t. s.
				tal.
				TV
				ukt.
				uzv.
				V
				v

A, Ā

- a I** saiklis. 1. **Bet.** *Bez šaubām! A kā citādi!* (1977) *A pa ko tu domā ar savu stulbo bašku?* [sieviete bērnam] (1995) // *Ievadot salikta teikuma daļu ar pretstata nozīmi. Svešiem ir rūm, a mammai nav rūm. Svešiem pat istab atrodas.* (1975) *Veikalam vajag pacelt kast, ta nevien, a muzejam tu gruzī!* (1978) *Bagātie mēs esam tikai 5,6%, a pārējie mēs esam tādi, kuriem vajag palīdzēt.* (1994, radiointervija) // **Vārdu savienojumos a mošk, a varbūt, a vot, a davai,** ievadot atbildes repliku (vai retorisku atbildi uz runātāja paša iepriekš teikto) ar iebilduma, pretstājuma vai papildinājuma nozīmi. *A varbūt ar — īsti neieklaušijos.* (Putniņš 1975, 165) [A:] *Kur ir Nora?* [B:] *A vot i nepateikšu.* (1977) *A mošk, ka es ieskrien vēl iekšā pie tevis.* (1980) *A davai runāsim čista pa latviski.* (1995) *Gan jau izdrāzīs* [revidenti mani un manus finanšu papīrus]. *Tā nebūs, ka neizdrāzīs. A varbūt neizdrāzīs?* (1997) // **Vārdu savienojumos a kas, a ko** u. tml. ar iebilduma, dažreiz arī izsmiekla, nievājuma nokrāsu. *A kas tev par daļu?* (1980) *A ko tā staruha!* (1995) *A ko darīt...* (2003) *Latvieši tagad var atļauties vaicāt — a kas man no tās Eiropas Savienības?* (Diena 2003, 90, 2) 2. **Un.** *A kas pie Ilzītes ir, maizīc visvisāds un butiļks.* (1979) [Sal. kr. a]
- a II** part. Jautājumteikumos loģiskā uzsvara norādīšanai vai pastiprināšanai. *A jums kādu stāvu?* (1977, S55, liftiniece) *A rīt tu šūsi?* (1978, S8) *A treškārt, kāpēc nava?* (1996) // **Lieto pārjautājot, kad nevar saklausīt teikto.** *A? Ko?* (2002, telefonsaruna) // **Lieto, mudinot atbildēt.** *Kas ir? A?* (2003) [< kr. a]
- abajudka** subst., spec. Abpusējs noraidījums (piem., hokejā). *Dubultais noraidījums, abajudka.* (1977) [Sal. kr. *обородное (удаление)*]
- abalģek!** interj., jaun. Saka, lai paustu sakāpināti pozitīvu vai negatīvu attieksmi pret ko (parasti pret ko negaidītu). (2000) [< kr. *обалдеть!*]
- aber** saiklis. **Bet.** *Aber nekad, nekad vairs neved te tādus puišus.* (1996, TV; tulk. filma) [< vācu *aber*]
- abet** saiklis. **Bet.** *Abet kurš kretīns, pie joda, ir tas tītars [=stulbenis]?* (1997, TV) *Tā ignorēšana tāda ļoti uzkrītoša bija; abet nu štrunts!* (1999) *Abet tā būs labi?* (Koluža 2000, 130) [< latv. *a + bet*, daļēji arī < vācu *aber*]

030 6053314

abidna, arī **abidno** adv. Žēl; nepatīkami. *A par Uldi no zapravkas toč abidno ..* (2003, Delfi) [*< kr. obudno*]

abižot v. 1. Darīt pāri. *Bet vēsturē jau nevienu tāpat vien ne par ko neabižo.* (Nakts 1994, 6. I, 4) *ir tādi bērni, kurus viņš [=huligānisks skolēns] regulāri abižoja ..* (Vziņas 1997, 14. XI, 8) *mēs visi šajā ziņā [=ceļošanā uz ārzemēm] ilgus gadus esam bijuši abižoti.* (Sestdiena 2003, 27. IX, 33) 2. Aizvainot. *Šoreiz nekād, nu tād abižošan nav notikusi.* (1977, lektore) *nejūtos abižots, ka tieši tas tā ar man ir noticis.* (1979, radio; jauns aktieris) [*< kr. obu-жамъ*]

ablomēties v. Nokļūt neveiklā situācijā. (J. N., K. M.) *Kāpēc muti vēri? Nu gan tu pats ablomējies!* (Koluža 2000, 130) [*Cilmi sal. abloms*]

abloms subst. 1. Vilšanās. (JVSK 1987) *Baigais abloms, ka nebija.* (VE 1989) *Šitāds abloms bija jāpiedzīvo...* (1999, v25) 2. Neveiksme (parasti negaidīta). *Ei, veči, baigais abloms, .. dabūjām [tikai] 40. vietu autobusā.* (2003, S22) 3. Liels nogurums, pilnīgs spēku izsīkums. *Man ir abloms.* (1996, v29) 4. Kautiņš. (2000, v10) [*< kr. sl. облом*]

abrezs subst., spec. Pārveidota šautene vai medību bise (ar apzāģētu stobru). *Ja parādītu šmeizeru vai abrezu, tad droši vien kristu ceļos un skaļi lūgtos žēlastību.* (Karogs 1975, 8, 32; H. Gāliņš) [*< kr. обрез*]

abrubīt v. Atslēgt. *Vai internetu arī abrubija* [, pārtraucot Nepālas sakarus ar ārpusauli]? (2005, Delfi) [*< kr. обрубумъ*]

abzace, arī **abzacs** subst. Rindkopa. *Arī es uzskatu, ka viņš [=kāds vārds] ir jāņem ārā no trešās abzaces...* (2004, S60) [*< kr. абзац < vācu der Absatz*]

acīte subst. Tualete; tualetes pods. *Acīte pabriesmīga, bet var aiz stūra.* (2003)

acs subst. 1. Atjautība, veiklība; prasme; «spēja ievērot lietas un notikumus, ko citi neievēro. *Tam cilvēkam ir acs.*» (LŽV²) 2. Punkts (sportā). *Pirmo zaudējumu cieta arī «Viesulis», kas .. ar 10 «acīm» dala otro/trešo vietu ..* (Sports 2003, 148, 4) *«Ditton» ieņem piekto vietu, savukārt «Jūrnalai» ir par četrām «acīm» mazāk ..* (2004, www) ♦ **acis kubā**. Saka, ja kāds ir ļoti pārsteigts. (1990) ♦ **acis kvadrātā**. Saka, ja kāds ir ļoti pārsteigts. *Kad sāku stāstīt, knariņiem, kas nav bijuši tālāk par Viļāniem, acis kvadrātā.* (Kļavis 1989, 25) ♦ **acis uz kātiņiem**. Saka, ja kāds ir ļoti pārsteigts, šokēts. (2003) *Šim acis uz kātiņiem.* (1992) ♦ **aizmālēt acis**. Apmānīt. *Bet skanīgs un tukšs vārds der tikai acu*

aizmālēšanai .. (Sieviete 1993, 8, 11) *Veselu mēnesi tika skrubināti* .. [ministra] *kauliņi. Ticiet man, tas viss, tikai lai aizmāvētu acis tautai.* (2003, TV)

◆ **neviēnā acī**, sk. **neviens**. ◆ **noraut uz acīm**, sk. **noraut**.

āči subst., parasti dsk., skoln. «A» klases skolēni. *Āči spēlēs pret bēčiem.* (Koluža 2000, 132)

ačkāriks subst. Briļļainis. (1985) (J. N., K. M.) *Kad uzlieku brilles, mani saukā par ačkāriku.* (Koluža 2000, 130) [< kr. очкарик]

ačkas subst., parasti dsk. 1. Acis. *Nemaz neblisini ačkas — tava sieviņa to var atļauties.* (Karogs 1976, 1, 112; A. Skailis) *Ko taisi lielas ačkas?* (Koluža 2000, 130) 2. dsk. Brilles. (J. N., K. M.) *Es nopirku jaunas ačkas.* (Koluža 2000, 130)

ački subst., dsk. Punkti (sporta spēlē, piem., basketbolā). *četri ački* .. (1977, basketbola skatītājs) [< kr. очки]

ačko subst. Tualete; tualetes pods. *Ačko — diršamvieta.* (2002) [< kr. sl. очко 'tualetes pods; tualete', sal. Nikitina 2003, 367]

ačoņģities v. Atjēgties, atgūties. *Lielākā bauda man ir nosvilpt taksi un iesēsties iekšā. Ute pie stūres nedabū ne ačoņģities.* (Keno/Krastiņš 2001, 157) [Sal. kr. очнуться, kr. vienk. очухаться]

ačoks subst., Tualete; tualetes pods. (2003) [Cilmi sal. ačko]

āda subst. 1. Apģērbs, apģērba gabals. (JVSJ 1987) *Fizīķis atkal jaunā ādā.* (VE 1989) *Šūtā āda tev tīri šika.* (VE 1989) 2. Prezervatīvs. (1990) 3. Nepatīkams, slikts cilvēks. *Tu nu gan esi āda, tev žēl, vai?* (VE 1989) ◆ **ādu nodaļa**. Neciešams cilvēks. (1992)

ādainis subst. Cilvēks (parasti kriminālām aprindām piederīgs) ādas jakā (retāk — kādā citā apģērba gabalā no ādas). *Kāds ādainis ostījās ap manu moci.* (1994, TV; tulk. filma)

adatas ◆ **būt uz adatas**. Lietot injicējamās narkotiskās vielas. *Vai tik tu neesi uz adatas?* (2003, TV; filma) ◆ **nokāpt no adatas**. Pārtraukt narkotisko vielu lietošanu. *Tā gribas nokāpt no adatas, bet bail.* (Liesma 1987, 3, 30) ◆ **sēdēt uz adatas**, sk. **sēdēt**. ◆ **uzkāpt uz adatas**, arī **uzsēsties uz adatas**. Sākt lietot injicējamās narkotiskās vielas. *Savā ziņā es [=bijušais cietumnieks] priecājos, ka bija cietums, — neuzsēdos uz adatas.* (Sestdiena 2002, 7. XII, 19) *Kāpēc nesoda biezās vecākus, kuru bērni uzsēžas uz adatas?* (Diena 2004, 188, 15; čats) ◆ **uzsēdināt uz adatas**. Panākt, ka (kāds) kļūst par narkomānu. (VE)

- ādene** subst. Ādas jaka, ādas žakete. *Kefas ādenē bija iekarinājusies* [=ieķērusies elkonī] *Lili*. (Liksoma/Grinberga 2001, 66)
- ādinieks** subst. Cilvēks (parasti kriminālām aprindām piederīgs) ādas jakā (retāk — kādā citā apģērba gabalā no ādas). [A:] *Kafejnīca domāta priekš aktieriem, radošiem darbiniekiem vai ādiniekiem?* [B:] *Ādiniekus mēs filtrējam pie durvīm*. (1994, TV)
- ādiņa** subst. 1. Tukša pudele. (JVSK 1987) *Jāsavāc ādiņas un jānodod — savs rublis būs*. (VE 1989) [dzejnieks] *ar alu mazgā grīdas, bet no tukšajām ādiņām taisa stikla flautas Rīgas parkos klimstošajiem pāniem*. (LJ 1990, 28. II, 4) 2. Prezervatīvs. *Vai tu ādiņas nopirki?* (1991)
- adiņočka** subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) [< kr. *одиночка*]
- admins** subst. Administrators. *Ko jums — bosu vai adminu? Vai kādreiz, klientam ienākot ofisā un jautājot pēc priekšniecības, tiek uzdots šāds jautājums?* (2004, www)
- aerodroms** subst. Liela, plata gulta. (2002) ♦ **mušu aerodroms**. Kails (bez matiem) galvvidus. (1985)
- aeroports** subst. Lidosta. *visur «aeroportos» mūs sagaida .. visu caurredzoši rentgeni ..* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 10; N. Naumanis)
- afga** subst., vīr. dz. Hašišs no Afganistānas. *Kur tas laiks, kopš biju dabūjis kārtīgu hašu, tas smaržoja pēc īsta afgas*. (Liksoma/Grinberga 2001, 92)
- afigē!** interj., jaun. Saka, lai paustu sakāpināti pozitīvu vai negatīvu attieksmi pret ko (parasti pret ko negaidītu). (2003) [< kr. sl. *офугем!*]
- afigel** divd., nelok., skoln. Tāds, kurš zaudējis spēju adekvāti novērtēt situāciju; apstulbis. *Tu ko, galīgi afigel?! (2005)* [< kr. sl. *офугел*, pag. *офугел*]
- afigenna**, arī **afigēno** adv. Ļoti. *Ilgi biju afigenna vilusies draudzībā starp džeķu un meiteni*. (Diena 2003, 138, 19; čats) *Bij afigēno neomulīgi*. (2003, S29) *biļete uz Īriju izmaksāja afigenna dārgi*. (2005, Delfi)
- afona** subst., jaun. Stulbs cilvēks. (1987) [< kr. pv. *Афоня* < *Афанасий*]
- āģe** subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)
- Āģītis** subst., vietv. Āgenskalns. *Pat visi Āģīša bomži bija kaut kur pazuduši*. (Diena 2004, 146, 12; A. Neiburga)
- ahte** subst. «Sēža; gurni.» (LŽV²) [Cilmi sal. **ahteris**]

- ahteris** subst. Dibens. (1970) [< lv. *achter*]
- ahujenijs** adj., vulg. Lielisks. «*Spēlē pats*» ir ahujenijs arguments, kad nav ko reāli atbildēt [, diskutējot par futbolu]. (2005, Delfi; iron.) [< kr. vulg. *оxygenный*]
- ahūns** adj., **ahūni** adv. 1. Iespaidīgs; lielisks. *Ahūnais vecis*. (2002)
2. Liels, milzīgs. *Ahūnais daudzums*. (2000) *esot ahūnais stress, pat .. filmas vairs negribot skatīties ..* (VZiņas 2005, 91, 3; feļetons) [Cilmi sal. **ahujenijs**]
- airēt** v., spec. Vicināt rokas, lecot ar sniegdāli. *snovbordistu slengs .. loga virināšana vai airēšana (cenšanās ar roku vicināšanu saglabāt stabilitāti lēciena laikā)*. (Diena-Izkl 2003, 31. I, 3)
- aishiši** subst., dsk. Aizkari. *Skolotāju istabā jauni aishiši!* (Koluža 2000, 130)
- aizbraukt** v., jaun. 1. Izjust eiforiju, lietojot narkotikas; būt narkotisko vielu iespaidā. (2002) 2. Zaudēt spēju adekvāti novērtēt situāciju; sajukt prātā. (2002) ♦ **jumts** (arī **jumtiņš**) **aizbrauc(is)**, sk. **jumts**. ♦ **aizbrauc kriša**, sk. **kriša**.
- aizbrosīt** v. Aizmest. *Tu .. nedomā, ka tur i vienkāršs papīrs ievīkstīts, un neaizbrosī projām*. (1977) [< kr. *бросить*]
- aizcierēt** v. Aiziet. *visi .. takši un pūdeļi aizcierējuši saimniekiem līdzī uz māju ..* (LitM 1975, 17, 7; V. Klīvers) *Un es lēnā garā aizcierēju uz briksņu pusi ..* (Karogs 1975, 8, 18; H. Gāliņš)
- aizdesot** v. Aizskriet. *Aizdeso, ka es tev saku, tas i steidzami*. (Keno/Krastiņš 2001, 136)
- aizdragāt** v. Ātri aizbraukt. (2003)
- aizfirēt** v. 1. Aizgādāt, aiznest. *Šito te var aizfirēt uz [automašīnas] salonu*. (1996) 2. Aizsūtīt. (LŽV²) *Viņa mani aizfirēja pie ārsta ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 72) *Tad mūs aizfirēja uz Sibīriju*. (2003, radiointervija) *partijas jaunatnes nodaļas pārstāvji .. bija aizfirēti prom no lielajiem ..* (VZiņas 2005, 61, 4) [Sal. vācu *abführen*]
- aizfurķīt** v. Aizdabūt; aizvest. *Tā iznāca, ka mūs aizfurķija projām [=izsūtīja]*. (2004, TV; O. Krodērs)
- aiziet** v. 1. Atsākties (parasti par ko nevēlamu). *Nāksies atkal kaut ko čiept. Kaut ko sīku. Varbūt piedos. Bet, ja ko lielāku, tad atkal aizies*. [bijušais ieslodzītais TV intervijā] (1996) 2. Uz sākt darboties (piem., par motoru). *Bet spiediens tad tev [mašīnai] bija normāls. Būtu aizgājis šā kā tā*. (1997) ♦ **aiziet ciet** skoln. 1. Zaudēt spēju adekvāti novērtēt situāciju; apstulbt, sajukt prātā. (2002) 2. pavēles

formā aizej ciet! Apklusti! (2002) ♦ jumts (arī jumtiņš) aiziet (ciet), sk. jumts. ♦ šiberis aiziet (ciet), sk. šiberis. ♦ aiziet aiz krūmiem, sk. krūms. ♦ aiziet gaisā, sk. gaiss. ♦ aiziet krieivos, sk. krievi. ♦ aiziet pa burbuli, sk. burbulis. ♦ aiziet pa grunti, sk. grunts. ♦ aiziet pa pieskari, sk. pieskare. ♦ aiziet savās darīšanās (arī pa savām darīšanām), sk. darīšanas. ♦ aiziet pēc piena, sk. piens.

aizjādīties v. Aizbraukt; aiziet. *vakar [Nonne] aizjādījusies uz rajonu lokas likt galvā!* (Putniņš 1975, 18)

aizkašāt v. Ātri aiziet. (1995)

aizkātot v. Aiziet. *Nu tad aizkāto.* (1993) *Ja vēlies, es varu aizkātot līdz studijai.* (1997, TV; tulk. filma)

aizklapēt v. 1. Slēgt (iestādi vai veikalu, beidzot tā darbību). *Aizklapēja manu bodi ..* (Keno/Krastiņš 2001, 40) // pārn. *Varam tak aizklapēt savu sirdi.* (Auziņš 1972, 137) 2. Aiztaisīt. (1989)

aizkleķerēt v. Aizziest. *Ar to [=dubļu putriņu] tu vari / Savā paksī / Kādu caurumu aizkleķerēt.* (Vācietis 1969, 97)

aizklemmēties v. Aizķerties, iesprūst. *Kaut kas bija aizklemmējies tai datorā.* (2005)

aizklopēt v. 1. Slēgt (iestādi vai veikalu, beidzot tā darbību). (LŽV²) *Bodi jau bija aizklopējuši, palikām bez maizes.* (1991) 2. Aiztaisīt. (1980) [Sal. vācu *zukulappen* 'aizsist; aizcirst']

aizkorķēties v., parasti pavēles formā. Apklust. *Aizkorķējies uz brīdi, vecīt!* (1996, TV filma)

aizkrist ♦ šiberis aizkriet (ciet), sk. šiberis. ♦ širmis aizkritis, sk. širmis.

aizlaist ♦ aizlaist uz korķa (uz plosta), sk. korķis (plosts).

aizlasīties v., jaun. Aizbēgt, aizmukt. (vienk. LLVV 1, 81) (1996) ♦ aizlasīties lapās, sk. lapa I.

aizlienēt v. 1. Aizņemties. (novec. LLVV 1, 83) *varbūt vēl pienāks tāda diena, kad jūs pie manis nāksiet aizlienēt naudu.* (LitM 1975, 44, 6; E. Lukjanskis) *Šie [dzērāji] tev bešā paliks, gaidi! Aizlienēs un raus vaļā otrtik plaši.* (Karoogs 1978, 2, 88; G. Priede) *Par aizlienētajiem 18 miljoniem kronu .. [uzņēmējs] iegādājies pirmās ražošanas iekārtas.* (Diena 2003, 101, 10) // pārn. *Šī paraža [audzēt nagus], iespējams, aizlienēta no Abesinijas dižciltīgajiem ..*

(Karogs 1975, 7, 103; M. Birze) 2. Aizdot. (novec. LLVV 1, 83) *Izkapti es tev varu aizlienēt.* (Ziedonis 1974a, 96) *Es tev vēl, Krustiņ, to jauno slīpsi aizlienēju ..* (Karogs 1976, 9, 34; I. Lubējs) *Šīs [vecās] mašīnas filmēšanas grupām aizlienēja .. šoferis ar 60 gadu darba stāžu.* (PadJ 1976, 170, 3)

aizliferēt v. Nogādāt, aizgādāt, aizvest, nosūtīt. (1996) [šoferis] *abus taukškus [kieģeļu] aizliferēja pa tumšo kādam individuālajam būvētajam.* (Karogs 1976, 8, 74) [Sal. vācu *abliefern*]

aizlikt ♦ **aizlikt padeni, sk. padene.**

aizmālēt v. Aizkrāsot. (sar. LVV 2003) // Aizkrāsot ar kosmētikas līdzekļiem. *Meičām .. sejas aizmālētas* (Grigulis 1976, 43) ♦ **aizmālēt acis, sk. acs.**

aizmočīt v., jaun. Aiziet; aizbraukt. *Varu aizmočīt uz veici pēc aliņa.* (2002)

aiznesties ♦ **aiznesties kā durtam (plēstam).** Ātri aizskriet, aizbraukt. *Aiznesās kā durts.* (1995)

aizpirst v., vulg. Aiziet; aizbraukt. (2005, www)

aizpisties v., vulg., jaun. Aiziet; aizbraukt. (2003) [Sal. angl. sl. *piss off* 'aizvākties, aiztūties', sal. LAV 1996, 806]

aizplēst v. Ātri aizbraukt. *Aizplēsa kā velns.* (VE 1989)

aizplivināt v. Aizmest. *vīri, kas met disku, savus 40 metrus var aizplivināt.* (1996, radio)

aizpucēt v. Ātri aiziet, aizsteigties. *Tas viņu nevar aizkavēt aiziet pie Marselīnas, ja tu pati negribi aizpucēt.* (Keno/Krastiņš 2001, 135)

aizpumpēt v. 1. Aizdot. (VE 1989) 2. Aizņemties. (LŽV²)

aizpumpēties v. Aizņemties. (LŽV³)

aizrāpot v. Aiziet (parasti lēni, ar grūtībām). *Kamēr aizrāpoju uz vannas istabu, bija pusastoņi.* (1994)

aizripināt v. Aizbraukt. (Nakts 1993, 27. V, 17)

aizsist v. 1. Aizņemt, rezervēt. *Vietu man jau aizsita, nāc ātrāk līdz!* (VE 1989) «*Aizsita*» *veļas špores.* (Nakts 1993, 27. V, 11) *Aizsit mums pakalējās četras vietas.* (1995) 2. Aizdot. (JVSĶ 1987) *Aizsit man līdz piektdienai savu pulksteni.* (VE 1989) *Vai tu nevari man vienu rantu aizsist?* (VE 1989) *Aizsit eksesaizi!* (1995) 3. Aizņemties. *jubilejā tēva hūtiņi aizsita.* (2000) □ **aizsist ciet.** Aiztaisīt, slēgt. *Ap to laiku es to bodīti aizsita ciet.* (1995, TV; tulk. filma) [Sal. kr. sar. *забуть (место)*]

- aizskapēt** v. 1. Aizvest, aizgādāt; nosūtīt. *vietējais dakteris Arturu aizskapēja uz slimnīcu Rīgā.* (Karogs 1976, 8, 26; R. Ezera) 2. Aizdot. (1970)
- aizspiest** v. 1. Aizdot. *nedomā, čomiņ, ka naudu kafūziem tev aizspiedīšu!* (PadJ 1980, 23, 3; humoreska) *Mīļo meitiņ, aizspied rublīti.* (1995) *Jānītis saka māšai: «Aizspied» man divdesmit latus, gribu noprovēt Čaka ielas meitenes.* (VZ 1999, 8. V, 24; anekdote) 2. Aizņemties; piesavināties. (2002) [Sal. kr. sl. *зажамь* 'piesavināties']
- aizstopot** v. Aizbraukt ar apturētām garāmbraucošām automašīnām. *Var taču visur aizstopot, ja vajag.* (2004, S25)
- aizšpagot** v. Aiziet. *Es aizšpaguju nopirkt veselu turziņu [našķu] ...* (Liksona/Grīnberga 2001, 90)
- aizšpannēt** v. 1. Aiziet, aizskriet. (1990) 2. Aizbēgt. *Ja varētu aizšpannēt [no skolas] tā, ka Kaska neredz.* (1984) *Aizšpannēt gribēja.* (1995)
- aizštapēt** v. Aizsprostot. (1990)
- aizštapēties** v. Aizsprūst, aizsprostoties. (1980)
- aizštopēt** v. Aizsprostot, «aizspundēt». (LŽV²)
- aizštopēties** v. 1. Aizsprūst, aizsprostoties. *Izlietne aizštopējās.* (2001) *Kafijas automāta filtrs aizštopējies.* (2002) 2. Aizcietēt, normāli neiztukšoties (vēdera aizcietējuma dēļ). *Aizštopējies vēders.* (LŽV²)
- aiztesties** v. Aiziet (parasti ātri). *Šie abi aiztesās uz diseni.* (VE 1989)
- aiztīties** v. 1. Aizlavīties, aizbēgt. *Pavisam nemanot mēs aiztīnāmies.* (VE 1989) *Aiztīnies uz Meksiku.* (1996, TV; tulk. filma) *Man no viņiem [=reketieriem] gan neienāca prātā ievākt vārdiņus. Es tik domāju, kā ātrāk aiztīties.* (1996) 2. Aiziet, iziet. *Senči aiztīnās uz teātri.* (VE 1989) *«savu darbiņu viņi prot...» .. [konferansjē] daudzsološi noņurd un tad aiztīnas.* (Diena-Izkl 2003, 31. I, 17)
- aiztriept** v. Aiziet, aizbraukt. *Uz kurieni tad šis aiztriepa?* (2000)
- aizvagot** v. Aizbraukt. *pielaidu un aizvagoju līdz stacijai.* (1995)
- aizvālēt** v. Ātri aizbraukt. (2003)
- aizvazāties** v. Aizkļaiņot, aizkļīst. (vienk. LLVV 1, 134)
- aizvērt** ♦ **aizver durvis no otras puses!**, sk. **durvis**. ♦ **aizver pāksti!**, sk. **pāksts**. ♦ **aizvērt žaunas**, sk. **žaunas**.
- aizvērties** v., parasti pavēles formā. **Apklust, pārstāt runāt.** *Aizveries! Tū esi tāds pats lops kā visi.* (Kļavis 1989, 72) *Es tevi brīdinu, labāk*

aizveries. (1997, TV; tulk. filma) *Stipri iespaidota, Zazī aizvērās*. (Keno/Krastiņš 2001, 120)

aizziegēlēt v. Aizzīmogot. // pārn. Aizslēgt. *Muzikologiem pašiem iespējams doties pretī literatūrai, tā padarot šķietami aizziegēlēto mūzikas pasauli pieejamu .. daudziem*. (PadJ 1979, 71, 4; A. Klotiņš)

ākļis subst. Muļķis. (JVSK 1987)

aknas subst., dsk. Drosme; uzņēmība. *Viņam ir aknas runāt pretī*. (LŽV²) *Vai prokuratūrai būs aknas šo te lietu izmeklēt pēc būtības?* (2003, V55) *Sadams tiešām tic, ka amerikāņiem nav aknu izcīnīt šo karu līdz galam ..* (Sestdiena 2003, 5. IV, 16) ♦ **ar aknām**. Stipra rakstura; ļoti neatlaidīgs. *Ārija ir ar aknām, viņa izplēsīs [=dabūs]*. (1992, V45) *Visi domā, ka es esmu emancipēta sieviete ar aknām*. (1996, TV; tulk. filma)

aktene subst., skoln. Aktu zāle (skolā). (JVSK 1987)

aktīvene subst., skoln., neakt. Aktīvā apmācība. (sk 1988)

akurāt adv. Tieši; patiesām. *lielmāte akurāt tāpatās domāja ..* (Steiga 1977, 56) *Labdien, Lejasmāt! Cienīgi gan esi nosēdusies, akurāt kā apsveikumu saņemšanai!* (Karogs 1977, 9, 69; M. Svīre) *Ne viss iekš «menjū» pieteiktais tā akurāt patiesībā arī būs*. (Pilsēta 1991, 24, 38) *vismaz Eiropā .. akurāt vasaras sezonā .. notiek lielākā daļa nozīmīgāko kontinenta teātra festivālu*. (Diena 2004, 163, 12; N. Naumanis)

akvārijs subst. 1. Autobuss «Ikaruss». (1992) 2. Stiklota dežuranta telpa (piem., studentu kopmītnēs). *Uzlīpini zīmīti uz akvārija!* (1995)

aķis subst. 1. Akumulators. *Pirkt jaunu aķi vai mocīties visu ziemu*. (1994, TV) *Aķis nosēdies [, un automašīna neiet]*. (1997) *varam sarūmēties mašīnā, ieslēgt motoru, sasildīties. Nu un tad, ka «aķis» nosēdīsies, no rīta kaut ko izdomāsim*. (Sestdiena 2002, 26. X, 26) 2. Akordeons. (sk 1988)

āķis subst. 1. Divnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) *Krillenē patrāpījās āķis*. (VE 1989) 2. spec. Sitiens no sāniem (parasti boksā). *Tad nu šis metis ar savu slaveno labo āķi Gvido pa ņuņņām ..* (Prikulis, Vinkalns 1976, 69) *Kā mauksi ar savu labo āķi man pa aci...* (2003) 3. spec. Bumbas metiens uz grozu ar vienu roku pāri metēja galvai (basketbolā). (1975) (Diena 2003, 215, 9) ♦ **āķis lūpā**. Saka par kaut ko tādu, ar ko cilvēku var ieinteresēt vai iekārdināt. (VE)

ākītis subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

alberēties v. Ākstīties; aušoties. (LŽV²) [$<$ vācu *albern*]

alberīgs adj., **alberīgi** adv. Ākstīgs; aušīgs. (LŽV²) [Cilmi sal. **alberēties**]

aldžebra subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

alene subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988)

alfis subst. Alfabēts. (Tidriķe 2004, 18) *Vai tu zini krievu alfi?* (Koluža 2000, 130)

Alfredovna ♦ **Norba Alfredovna**, sk. **norba**.

alga ♦ **maksāt (algu) aploksnē**, sk. **aploksne**. ♦ **aplokšņu alga**, sk. **aploksne**.

algebrene subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988) (1990)

alģene subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

aliene, arī **aļiene** subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

aliņi subst., parasti dsk. Nepilsoņi. *Šitās aliņu pasēs ir praktiski visas valstis.* (1996) [< angl. *alien*]

alīzebra subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

alkanauts subst., hum. Alkoholiķis, dzērājs. (2005, www)

alkāns subst. Alkoholiķis, dzērājs. *manā paziņu lokā nav daudz tādu alkānu, kas dzer tikai un vienīgi efekta dēļ ..* (Diena 2005, 72, 19)

alkašs subst. Alkoholiķis, dzērājs. (JVSK 1987) (LŽV²) *Labi, ka šī vēl mūs par alkašiem nenostruškāja ..* (1995, skoln.) *Pie bodes atkal tie alkaši!* (Koluža 2000, 130) [< kr. sl. *alkau*]

alkīts subst. Degvīns. (2005, www)

allene subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988) (1990, skoln.)

alpenes subst., parasti dsk. Alpu vijolītes. (1991, skoln.)

alzebra, arī **alzēbrika** subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

Aļfredovna ♦ **Norba Aļfredovna**, sk. **norba**.

aļģe subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

aļiene, sk. **aliene**.

amba subst. 1. Neveiksme; bezizejas stāvoklis, beigas. *Mēs tur noplēsām trali. Ielaida to velns viņu zin kādā dziļumā .. un .. amba.* (Skalbergs 1975, 133) *Ja tas [=akumulators] ir caurs, tad ir amba.* (1993) 2. Nāve. (1996, skoln.) 3. interj. **amba!** Viss pagalam! (1995) [< kr. sl. *novec. амба* 'beigas; nāve; krahs', sal. Baldajevs 1997, 1, 17]

ambālis, arī **ambals** subst. 1. Muļķis. (1991, skoln.) 2. Neveikls cilvēks. (2002) *Aerobikas nodarbībā ambali vien sanākuši!* (Koluža 2000, 130) «*Kai miņš mani nosauca par resno ambāli.*» .. «*Pacientieties notievēt.*» (Sestdiena 2003, 5. VII, 58; anekdote) [< kr. sl. амбал]

ambilis subst. Muļķis. (LŽV²) — *Idiots. Ambilis.* .. — *Valters tā kā šņāca, tā kā čukstēja.* (Rijnieks 1990, 286) *Tas otrā kursa ambilis man nemaz nepatīk!* (Koluža 2000, 130) [Cilmi sal. **ambālis**]

ambrazūra subst., iron. 1. Mute. (LŽV²) 2. Dibens, sēžamvieta; gūžas. (VE)

ambrāža subst. 1. Uzdzīve; viesības. (LŽV²) 2. Pasākums; izdarības. Šo vēstuli varētu .. izlikt lauku veikalos parakstu vākšanai, bet tā būtu lieka ambrāža .. (Cīņa 1978, 1. IV, 3) *Ja mēs atceramies visu to, kā mēs sakām, ambrāžu ar [valodas] atestāciju, tad...* (1994) *Varējām daudz neuztraukties visas ambrāžas kulminācijā — valstu balsojumā par dziesmām ..* (Diena 2003, 121, 2)

ambulance subst. «Vājuma punkts (parasti attiecas uz neaizsargātu vietu sporta laukumā).» (LŽV²)

amēba subst., skoln., iron. Bioloģijas skolotāja. (1993)

āmen I. adv. Slikti. *Āmen tām meitenēm, kas ir naivas, tās arī cietīs ..* (Diena 2003, 120, 17; čats) 2. interj. **āmen!** Viss! Pietiek! Apklusti! (1990) ♦ **šlus(s) un āmen!**, sk. **šlus**.

amītis subst. Amerikānis. (LŽV²) *Tikai amišu grāvējos pelēcīgs klerks .. pēkšņi izdomā aplaupīt banku.* (Nakts 1993, 30. IX, 20; V. Felsbergs) *Amītis [=vingrotājs] visu izdarīja perfekti, bet pārāk vienkārši.* (2004, Delfi)

amizieris subst. Flirts. (LŽV²) *Ja tagad viņa sāks taisīt amizieri .., tad tu būsi redzējis visu.* (Keno/Krastiņš 2001, 122) [afrikāņu bērnu] *mētāšanās ar akmeņiem vairāk izskatījās pēc bērnišķīga amiziera.* (Sestdiena 2003, 19. IV, 51) *galvenais ir saprast, .. kā esam sev tās [=attiecības] nodēvējuši — par vieglu amizieri .. vai sākumu nopietnam romānam.* (Sestdiena 2005, 25. VI, 35; D. Rukšāne) [Cilmi sal. **amzierēties**]

ampelēties v. Ākstīties; niekoties. *Nevajag ampelēties, tā arī pasaki, ka gribi ēst.* (2003) *Jaunieši vienmēr ir gatavi ampelēties, gatavi būt ekstrordināri un radikāli.* (2005, www) *Cik viņi var ampelēties!* (2005, Delfi) [< vācu hampeln 'dīdities'] Sk. arī **paampelēties**.

ampelība subst. Ākstīga izdarība. *vecītis, kurš darīj visāds tur ampelības ..* (2003, S60)

ampelmanis subst. Klauns, āksts; paviegls cilvēks. (LŽV²) (2000) *Viņš nav tikai ampelmanis, literatūrā Zeibots dara ko tādu, ko reti kurš.* (Ieva 2005, 24, 12; I. Kolmane) [*< vācu der Hampelmann*]

amplis subst. Muļķis. (2000, TV; tulk. filma) [Cilmi sal. **ampelmanis**]

āmurgalva subst. Muļķis. *Abi divi āmurgalvas ..* (Nesaule 1997, 165) [A:] *Kā jūs mani nosaucāt?* [B:] *Par āmurgalvu.* (1998, TV) *Visiem vīri kā vīri, bet mums āmurgalvas.* (2003) *Kur tu atkal slaidies, āmurgalva?* (2003)

āmuriņš subst. Muļķis; garīgi atpalicis cilvēks. (JVSK 1987) *Tas ir mūsu āmuriņš, tu neņem galvā.* (VE 1989)

āmurs subst. Muļķis. (JVSK 1987) *Učene nejēdz, ka es neesmu tas lielākais āmurs matemātikā ..* (VE 1989)

amzierēties v. Flirtēt. (1980) (LŽV²) [*< vācu sich amüsieren 'izklaidēties; uzjautrināties'*]

amzieris subst. 1. Flirts. (2000) 2. Uzjautrināšanās. *nav daudz lietu, kas sagādātu jaukāku amzieri nekā ..* [laikraksta] *radošās mokas šīs tēmas atspoguļošanā.* (2004, www; L. Lapsa) [Cilmi sal. **amzierēties**]

anābs subst. Tūļa, lempis. (1997)

anafasts subst. Muļķis. (1990)

anakonda subst., iron. Sieva, dzīvesbiedre. (2003)

ancuks subst. Uzvalks; apģērbs. *gatavo ancuku man atstelleja pa pastu.* (Lāms 1973, 306) *Lai spīd šlīpse / laistās ancuks ..* (Zālite 1977, 73) *Šim jau nekas, ņem no skapja kāzu ancuku un gatavs gājējs ..* (Diena 1996, 41, 7) *uzzinot par .. albuma .. prezentāciju .. pagājušo piektdien, uzvilku mugurā savu glauņāko ancuku un no sava tālā ciema devos tieši tajā virzienā.* (Diena-Izkl 2002, 20. XII, 7; B. Ladiga) ♦ **kāpt uz ancuka**, arī **lēkt uz ancuka**. **Uzbāzties**, **apgrūtināt**, **piesieties**. (LŽV²) [*< vācu der Anzug*]

andele subst. 1. Tirdzniecība; pārdošana. *Spirta andele neizdevās.* (RīgasB 1995, 2. VI, 5) *Viņai skauž, ka man iet andele.* (1996, TV; tulk. filma) 2. Darījums; vienošanās. *parasti ar vīru galvām andeli vieglāk nokārtot.* (Karogs 1975, 8, 19; H. Gāliņš) *Vienmēr šādas [politiskas] sarunas ir kaut kāda andele.* (2005) 3. Negodīgs bizness; (pus)nelegāla darbošanās ar lielu, ātru peļņu. (1995) *Vot šitā tā andele vārās!* (Lāms 1974, 329) [*< vācu der Handel*]

andelēt v. Pirt un pārdot; tirgoties. (LŽV²) *Ko, vellos, visu dienu tur var andelēt to vienu jēru ..* (Putniņš 1975, 202) *Tu ar savu godīgumu varēsi*

dilles uz tirgus *andelēt*. (Karogs 1975, 9, 79; A. Skalbergs) *tirgotājs, kurš precī andelē Daugavmalā no laivām, rīdziniekus .. priecēja pagājušā gadsimta 20. gados.* (RīgasB 2003, 66, 8) [*< vācu handeln*] Sk. arī **izandelēt, no-andelēt**.

andelētājs subst. Tirgotājs. *valsts dzīvokļu andelētājs .. atļaujas smieties par tiesu ..* (Diena 2005, 163, 2; A. Ozoliņš) [Cilmi sal. **andelēt**]

andelēties v. Tirgoties; pirkt un pārdot. *Ženija apkopa mājas soli un andelējās pa tirgu.* (Lāms 1974, 193) [viņš] *visu nakti .. meklēja naktssargu, kas andelētos ar melno balzamu.* (Dadzis 1977, 85; A. Skailis) *Sekoja stāsts par gleznotāju, kas .. Murmanskas tirgū andelējoties ar kāpostiem ..* (LitM 1977, 25. II, 5; J. Lapsa) [Cilmi sal. **andelēt**]

andelmanis subst., parasti niev. Tirgotājs; spekulants. *Arī holandieši un flāmi bija nadzīgi andelmaņi ..* (Gāliņš 1972, 91) *Viņš taču ir krāpnieks kā visi .. [šīs tautības] andelmaņi.* (Karogs 1975, 6, 27; A. Stankevičs) *ja viņa apprecēsies ar ūdensgultu andelmani ..* (Diena-Izkl 2003, 28. III, 9) [*< vācu der Handelsmann*]

anderi subst., dsk., spec. Juniori (sportā; piem., riteņbraukšanā līdz 23 gadu vecumam). [velosipēdistam] *ir 22 gadi, nākamgad vēl varēs braukt «anderos».* (Sports 2003, 107, 4) [*< angl. under 'zem; līdz'*]

anglene subst. 1. Angļu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) *Vai tu mācies angļeni?* (1999, TV; tulk. filma) // Angļu valoda (saziņas līdzeklis). *Par angļeni kā pasaules valodu — tā tik tāda bašņa.* (2004, www) [dziesmu konkursā] *balsotāju pamatmasa .. angļeni tik un tā nerubī.* (2005, Delfi) 2. Angļu valodas skolotāja. (1963)

anglīte subst., skolln. Angļu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

angļi subst., dsk. Anglija; Lielbritānija. *Braukšu no angļiem, atvedīšu.* (1996)

aniķis subst. «Rīks; piederums.» (LŽV²)

ankambaris subst. Pieliekamais kambaris. *māte jau nu neļautu baložiem piekēzūt ankambari.* (LitM 1975, 51, 12; A. Freimanis) *Varbūt mājās viņš .. skopuma dēļ arī noēdīs kaut ko tādu, ko .. pārturējis ankambarī ..* (Diena-Izkl 2004, 19. III, 30–31; E. Zirnīs) [*< vācu die Handkammer*]

anķins subst. «Rīks; piederums.» (LŽV²)

anniņa ♦ **plikās anniņas**, sk. **plikš**.

anšlags, arī **anšlāgs** subst. Situācija, kad visas biļetes (piem., uz teātra izrādi) ir pārdotas. *Arī te izrādes uzreiz bija izpārdotas — «pilnīgs*

anšlags». (Karogs 1975, 10, 157) *Biļetes uz spēli vēl ir, bet to skaits strauji sarūk. Būšot «anšlags».* (Diena 2003, 206, 11) [*< kr. anuvar < vācu der Anschlag* 'afiša, izlikts paziņojums']

anštalte subst. Iestāde. *Gribi, pastāstīšu, uz kādu robu iešu pēc šitās anštaltes.* (Šulce 1985, 169) [*< vācu die Anstalt*]

anšstelle subst. «Vieta; iekārta; celtne.» (LŽV²) [*< vācu die Anstellung* '(darba) vieta']

anštendīgs adj., **anštendīgi** adv. Piekļājīgs; solīds, kārtīgs. (LŽV²) [*< vācu anständig*]

Antiņš ♦ **Antiņ, nepūt stabulīti!** Nemelo! (1992) ♦ **Antiņ, pūt stabulīti!** Izsauciens, ar kuru izaicina. (1995)

antkambaris subst. Pieliekamais kambaris. (LŽV²) [Cilmi sk. **ankambaris**]

antons subst. 1. Neattapīgs cilvēks, muļķis. (LŽV²) *Ir nu gan antons, pat to nejēdz.* (VE 1989) 2. Neveikls cilvēks, tūļa. (JVSK 1987) *Ar tādu antonu es kopā neestrādāšu, viss viņam krīt no rokām ārā. Viņa brālis tāds pats antons vien ir.* (VE 1989)

antrakts subst. Pauze, pārtraukums. (1993) [mūziķis no estrādes:] *Maziņš antrakts — bet mūzika turpina skanēt.* (2004) [*< kr. антракт*]

antreja subst. Priekšnamis; priekštelpa. (LŽV²) [*< vācu das Entrée* (vai kr. novec. *анмпе*) *< fr. entrée*]

ānungs subst. Saprāšana; zināšana. (LŽV²) [*< vācu die Ahnung*]

aņiks subst. Anekdote. (JVSK 1987)

aņuks subst. Anekdote. (1997) *Vakar izdomāju aņuku!* (2005, Delfi)

apakšveša subst. Apakšveļa. *Es ielik rukzaķi biezo parķ apakšveš ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 31)

apaļais subst. (< adj.), skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

aparātčiks subst. «Padomju Savienības Komunistiskās partijas funkcionārs.» (LŽV²) *Tāču šie komunistu «aparātčiki» vairs nebija tādi kā agrāk.* (Diena 2003, 91, 2) [*< kr. аппаратчик*]

aparāts subst. «Izveicīgs vai aizdomīgs cilvēks.» (LŽV²)

apbindēt v. Apsaitēt; pārsiet. (1993) [*< vācu binden*]

apbižot v. 1. Darīt pāri; kaitēt. *Ko [darīt] ar tiem «pieaugušajiem puīšiem» [skolā], kuriem sagādā baudu «apbižot», tiranizēt, iebiedēt savus*

mazākos biedrus? (Karogs 1976, 8, 175; M. Bārbele) [izrādē] *tēva «apbižotais» puisēns iemanījās saglabāt vēsu sejas izteiksmi.* (Diena-Izkl 2004, 6. VIII, 11)

2. Izzobot, izsmiet; aizvainot, aizskart. «*Paga, paga,*» — Žoržs nelikās mierā. «*Tā jau nu nevar puiku par neko apbižot.*» (Cāliņš 1972, 198) *Mēģināsim ne tikai šajos baltajos svētkos, bet arī turpmāk neapbižot tos, kuri ir palikuši vieni un ..* (Vziņas 1995, 23. XII, 4) [Cilmi sk. **abīžot**]

apbižoties v. Apvainoties. «*Neapbižojies, muterī!*» — *meita sauca nopakaļ.* (Karogs 1976, 12, 96; Ē. Kanders)

apciemot ♦ **apciemot rūķīšus**. Iet uz tualeti. (2005, www)

apcirsties v. Apvainoties. *Ko tu par niekiem apcērties?* (Koluža 2000, 130)

apcūkot v. Notraipīt; apgānīt. *Ja jau viņam [=kareivim, kas uzcūrāja citam kareivim no Bosnijas miera uzturēšanas armijas] par igauņu leitnanta apcūkošanu piešķirušī majora dienesta pakāpi, tad šiem varētu dot uzreiz ģenerāli.* (NRA 1996, 30. VIII, 6; J. Vahers)

apčakarēt v. 1. Apmānīt, piekrāpt; izjokot, izmulķot. *Tevi nu gan apčakarēja kā mazo ezīti.* (1989, V15) *vai diviem no zemākā slāņa izdosies apčakarēt panaivo kundzenīti ..* (Diena 2004, 45, 11; N. Naumanis) *ja .. tiek saņemts .. pasta sūtījums, kurā skaidrots, kā bez liekām pūlēm tikt pie pāris miljoniem «zaļo», normāls vidusmēra latvietis jau aptver, ka viņu cenšas apčakarēt ..* (Vziņas 2004, 167, 2) 2. Sariebt. *Iepriekšējos kursus viņš [=pasniedzējs] bija smagi apčakarējis.* (1995, v20) 3. Aprunāt, nopelt, kritizēt. *Ka kāds neņem ļaunā, ka mēs te sēžam un apčakarējam, jo mums vienkārši skauž.* (1997, radio)

apčohņits adj. (< divd.). Dumjš. (LŽV?) [Sal. kr. sar. *чохнутый*]

apčoknīt v. Apjēgt. *Ap piecdesmit gadiem [=50 g. vecumā] cilvēks nezina ko ir apčoknījs ..* (1980)

apčurāties ♦ **apčurāties aiz laimes**, sk. **laime**. ♦ **apčurāties aiz prieka**, sk. **prieks**. ♦ **apčurāties var**. Saka, izjūtot spēcīgas emocijas. *Apčurāties var, cik viņš foršs.* (2002)

apdauzīts adj. (< divd.). 1. Nenormāls, traks; neprātīgs, dīvains. (vienk. LLVV 1, 192) (vulg. LVSV, 201) *Ko tas apdauzītais Gārgals grib no manis iztaisīt?* (Lāms 1980, 78) 2. Mulķīgs, aprobežots. *Kāpēc man otrreiz jāskatās tā apdauzītā filma.* (Kļavis 1989, 96)

apdeitot v. Atjaunināt (datora programmatūras elementus). *Es restartēju, un viņš [=dators] apdeito tagad failus.* (2003) *apdeitoju linkus uz .. [Eiropas] kausa izcīņas spēlēm.* (2005, www) // pārn. *Bergmans, tā teikt,*

ir «apdeitots» un lietas kursā par pasaules kino modes viļņiem .. (Diena 2003, 161, 11; D. Rietuma) trilleris, kas turpina niekoties ar .. dēmonisko kultu, apdeitotot tēmu ar aktuālo klonēšanas motīvu. (Diena-Izkl 2004, 6. VIII, 8; D. Rietuma) [*< angl. update*]

apdeitoties v. Atjaunināties (par datora programmatūras elementiem). *Tagad viņš [=dators] restartējot apdeitojas lēni.* (2003)

apdienēt v. Apkalpot. *Viņ apdienējis šo [bērnu] tik sparīgi, ka it nemaz negulēja.* (Liksona/Grīnberga 2001, 24) [*Sal. vācu bedienen*]

apdirst v., vulg. Aprunāt; rupji kritizēt, nopelt. *Es nevaru iet ar viņu uz turieni [=diskotēku], es tur visus apdirsišu.* (1997, S16) *Davai, iemoci viņam pa bieti, jo viņš tevi apdirsa.* (2003, L. T.; S13)

apene subst. Apkopēja. *Tur [=mūsu kabinetā] palika apene.* (1999, S25)

apenes subst., dsk. Apakšbikses. *Pavelc svārkus uz leju, tev apenes redzamas.* (Koluža 2000, 130)

apetīlīgs adj. Ēstgribu veicinošs; garšīgs. *bagātīgās un apetīlīgās pusdienas šķīvojos.* (VuD 1975, 2, 74; V. Ķikāns) *mūsu neticība [pavāram] izkūpēja gaisā līdz ar pirmo pusdienu apetīlīgo smaržu.* (PadJ 1977, 209, 4) [*Cilmi sk. apetīlīgs*]

apetīlīgs adj. 1. Ēstgribu veicinošs; garšīgs. *Ķilavu maizīte neizskatījās slikta, pat apetīlīga ..* (Jakubāns 1974, 108) *cik apetīlīgi šķind karotes.* (Karogs 1975, 4, 102; G. Priede) *Tā pati aina. Uz sienām projicējas apetīlīgu ēdienu attēli.* (Karogs 1977, 6, 109; E. Ansons) 2. Patīkams, simpātisks; kārdinošs. *Platā riekstkoka gultā uz atsperu matrača gulēs apetīlīgs skuķis.* (Karogs 1976, 1, 108; A. Skailis) *Ikvienu pašīva patērēšana ir līdz apnicībai apetīlīga.* (Karogs 1977, 2, 135; O. Kravalis) *savāc .. vien meitiet. Tād .. a liel mut un apetīlīg diben.* (Liksona/Grīnberga 2001, 39) [*< vācu appetitlich*]

apfārējies adj. (*< divd.*) Traks, nenormāls. *Piņa ir galīgi apfārējies.* (JVSK 1987)

apgreidot v. Uzlabot, atjaunināt (datora programmatūru). *Apgreidot var tikai esošo ..* (2004) // *pār. visas .. birojā radītās paranormālās radības [filmā] ir «apgreidotas».* (Diena-Izkl 2004, 13. VIII, 6; N. Naumanis) [*< angl. upgrade*]

apgreids subst. Uzlabojums, atjauninājums (datora programmatūrā). *uztāisi nelielu «apgreidu» savam kompim, un tas .. sāks darboties vēl ātrāk ..* (Diena 2003, 190, 15; čats) [*Cilmi sk. apgreidot*]

apgrieziens subst. «Izdarība; notikums.» (LŽV²)

apgriezt ♦ **apgriezt sprandu**, arī **apgriezt galvu**, arī **apgriezt kaklu**. Piekaut; nogalināt. (vienk. LLVV 1, 207) // pārn. Izrēķināties.

Es viņai apgriezīšu sprandu, ņemt un noziedēt pašā pusdienas sākumā.
(1995, TV; tulk. filma)

apikāts subst. Advokāts. (LŽV²)

āpis subst. Ābols. *Kas grib āpi?* (Koluža 2000, 130)

apjāt v. Apmānīt, apkrāpt, apmuļķot. *Kuņas bērns! Labi mūs apjāja.*

(1996, TV; tulk. filma) *Tā tauta, kas ir stipra un savās darbībās saskaņota, to vairs nevar apjāt.* (2001, V40)

apkantorēt v. Apzagt. *Kaimiņiem vakar pa dienu apkantorēja dzīvokli.* (VE

1989) *Mūsu veici atkal apkantorējuši.* (VE 1989)

apkāsēja subst. Apmānītāja, krāpniece. *naivo Latvijas biznesmeņu ap-*

kāsēja? (VZiņas 1995, 190, 16)

apkāst v. 1. Apmānīt; apkrāpt. *Tevi visi apkāš, vai tad tu nemaz neap-*

jēdz? (VE 1989) *Apkāsi mani, bet dunduks esi tu pats.* (Skabarga 1995) *pat savādais .. žurnālists nespētu [viņu] daudz maz pārliciecināt veidā apkāst.*

(Ieva 2005, 28, 38) 2. Izjokot, apcelt. *Tāpēc jau tā Tōnija tā satraucās, ka Maksi visi apkāš.* (1996, S28, skatoties TV seriālu) ♦ **apkāst kā mazo ezīti.**

Piemānīt; apmuļķot. *Apkāsam kā mazo ezīti.* (1995)

apklenderēt v. Apstaigāt. *Es bi .. apklenderējs viss upmāls sēts ..* (Liksoma/

Grinberga 2001, 138)

apkopt ♦ **apkopt laulību**. «Kopoties.» (LŽV²)

apkosties v. Stipri piedzerties. *Sencis gāļīgi apkodies.* (VE 1989)

apkrāmēt v. 1. Apmuļķot, apkrāpt. *Kur tu tāds antiņš pasaulē liksies —*

visi tevi apkrāmēs. (VE 1989) 2. Izjokot, izsmiet. (1989, V15) 3. Darīt pāri. *Nelauj sevi apkrāmēt, iedzen šiem respektu, tad redzēsi, kā no tevis raustīsies.* (VE 1989) 4. Aprunāt, rupji kritizēt. (VE)

apķellēt v. Notraipīt; nosmērēt. (vienk. LVS², 220)

aplaistīt v. Atzīmēt (kādu pirkumu vai notikumu) ar iedzeršanu.

(2003)

aplauziens subst., jaun. Neveiksme; nepatīkams stāvoklis. *Izsisties*

gribēji, tagad iznāk aplauziens? (Forums 2003, 30, 2) [Sal. kr. sl. облом]

aplauzties v., jaun. 1. Kļūdoties; ciest neveiksmi. *Uz Latvenergo*

«Jaunais laiks» aplauzās. Nesanāca. (2003) *Es gan aplauzos — uztaisīju [mūziku] traģēdijai, bet izrādās, tas bija farss.* (Diena 2004, 289, 22) *Džekiņš*

- aplauzās un tagad lēnām nolaižas uz zemes.* (2005, Delfi) 2. Vilties, būt sarūgtinātam. *Arī manējie aplauzās ar tām biļetēm ..* (2004, Delfi) [Sal. kr. sl. *обломатъся*]
- aplauzums** subst. Neveiksme; nepatīkams stāvoklis. [A:] *Mums jau vairāk nav naudas.* [B:] *Baigais aplauzums.* (2005) *Iestājās šausmīgs aplauzums.* (2005)
- aplekties** v. Apvainoties (parasti pēkšņi); iespītēties; iecirsties. (2003)
- apleskāt** v. Notraipīt, nosmērēt. (vienk. LSV, 220)
- aplikt** v. Aprunāt, apsaukāt; rupji kritizēt. (1992, skoln.) ♦ **aplikt šlipsi.** «Pakārt; izpildīt nāves sodu.» (LŽV²)
- aplisities** v. Apgriezt (sev) matus. (VE 1989) (1992, skoln.) [Sal. kr. *лбицьи* 'bezmatains']
- aploksne** ♦ **maksāt (algu) aploksnē.** Maksāt (algu), nenoformējot dokumentus, bez nodokļu nomaksas. (2003) ♦ **aplokšņu alga.** Alga, ko maksā, nenoformējot dokumentus, bez nodokļu nomaksas. (2004)
- apmālēt** v. 1. Apgleznot; apkrāsot. *Jau pērmajā vasarā visas sienas [pili] bijušas apmālētas.* (Kalniņš 1979, 217) *Ja man būtu tādas spējas, es nevis apmālētu kaklasaites, bet būtu viens no spicākajiem jeņķiem.* (1999, TV) 2. Piemānīt. *Velns, tēlo nopietno. Apmālēs nabaga meiteni.* (Birze 1976, 106)
- apmaukt** v. 1. Apbraukt (apkārt). *Katrs normāls džeks var apmaukt Latvijai ..* (1996, TV) 2. Piekrāpt; piemānīt, pievilt. *apmauks tevi kā stulbu aunu.* (vienk. LSV, 226)
- apmazgāt** v. Atzīmēt (kādu notikumu) ar iedzeršanu. *Jaunībā biju sportists, kuram pareģoja nākotni. Pelnīju kausus. Taču — kā uzvara, tā kauss, tālat jāapmazgā ..* (ZA 1997, 23. X, 6)
- apmest** v. Piekrāpt. *vācīnu ražotāji ar preses starpniecību mūs atkal «apmeta».* (2004, Delfi)
- apņirgt** v. Apsmiet. (vienk. LLV 1, 243) *no malas droši vien redzams, ka te nenotiek nekāda pajokošanās, bet viņu vienkārši apņirdz.* (Rijnieks 1990, 256)
- apošļa** priev. Pēc. *Lai pēc tam [=mīlēšanās] virtuvē pameklētu kaut ko uzkožamu (man apošļa ir zvēriņa apetīte).* (2003, Delfi) [$<$ kr. *после*]
- apostīt** v. Pavirši iepazīt. *Arī viņa taču kādreiz bija apostījusi psiholoģijas mācību grāmatas.* (Sexer 1994, 12, 45) ♦ **apostīt gaisu.** Novērtēt situāciju. (LŽV²)

appucēt v. Sakopt; notūrīt. *Viņš .. tika mazliet appucēts.* (Mēs 2004, 7. VIII, 22)

aprēkt v. Apsmiet. *Aiz muguras visi aprēc šo isto skolotāju — skaties, kā tas idiots par neko raujas.* (2006, Delfi)

aprēkties v. Pārsmieties. *Tur var aprēkties.* (2004, S20)

āpsene subst. Muļķe. (1996)

apsēsties v. Būt ļoti pārsteigtam, šokētam. *Es apsēdos, kad dzirdēju tādus brīnumus.* (LŽV²) *Viņš apsēdās, kad es to pateicu.* (VE 1989)

āpsis subst. Muļķis. *Tāds kā āpsis, galīgi safārējies.* (VE 1989) *Tu esi pelnījusī ko vairāk nekā to garlaicīgo āpsi.* (2003, TV; tulk. filma)

apsists adj. (< divd.). Muļķīgs, dumjš; nenormāls, dīvains. «Dulls, traks.» (LŽV²) *Tu galīgi apsists esi kļuvis?* (VE 1989)

apskaitīt v. Apkrāpt norēķinoties (parasti veikalā). *Mani šodien veikālā apskaitīja.* (1995, S40) [Sal. kr. *обчумамъ*]

apslaktēt v. Nogalināt (visus vai daudzus). «*Apslaktēšana karā .. nav nemaz labāka par parastu slepkavību,*» *viņš [=Einšteins] teica vēlāk, runājot par tautu apslaktēšanu .. divos pasaules karos.* (Herneks 1968, 112) *Meitas vienmēr paliek, kad dēlus apslaktē.* (Lāms 1973, 292) *Vai tad pie jums te visi jaunie darba zemnieki jau apslaktēti?* (Karogs 1975, 8, 24; H. Gāliņš)

apsmurgāt v. Notraipīt. (vienk. LSV, 220)

apspricēt v. 1. Apšļakstīt. *Mudīte: «Centis apspricēja mani ar zupu!»* (Putniņš 1971, 41) 2. Apčurāt (parasti par kaķiem). *Reiz viņam teicu, ja tu apstātos savas mājas kāpnēs un paraustītu aiz astes kaķi, tad tas tevi arī apspricētu, tāpat kā tu dari ar savām bildēm.* (PadJ 1976, 203, 4; J. Pauļuks intervijā) *Nevienam [augam] jau nepatīk, ja apspricē.* (2003, S69)

apstāties ♦ **apstājas pie katra staba.** Saka, ja kāds (parasti transporta līdzeklis) ļoti bieži apstājas, pietur. *Replika par liftu, kurš brauc lēni un apstājas pie katra staba.* (1993)

apstellēt v. Abonēt; pasūtīt. [vācu mācītāji un baroni] *visiem līdzekļiem cenšas zemniekus atrunāt šīs avīzes [=«Pēterburgas Avīzes»] «apstellēt».* (PadJ 1975, 235, 4; O. Zanders)

apstopēt v. Apstāties; apstādināt. *Apstopē, lūdzu!* (1995, TV)

apstrižīties v. Apgriezt (sev) matus. (1992, jaun.) [Sal. kr. *постричься*]

apšancēt v. 1. Piemuļķot, apkrāpt. (1970) 2. Uzveikt, pieveikt. *Mūsējais ar totālo karatē apšancē uzreiz četrus.* (Kļavis 1989, 95)

apšmucēt v. Aptraipīt. *Autors varēja [savā stāstā] .. atstāt tualetes sienas neapšmucētas ..* (2006, www)

apšņākt v. Apmānīt; apkrāpt. (LŽV²) *Jūtos galīgi apšņākta.* (VE 1989)

apšņākts adj. (< divd.). Dumjš, muļķīgs. *Zēniņš rādās pavisam apšņākts.* (VE 1989) *Mūsu čaļi pavisam apšņākti kļuvuši, laikam pavasaris galvā sakāpis.* (VE 1989)

apštempelēt v. Apzīmogot. *Katrs droši vien uz savas ādas būs izjutis deputātu .. «panākumus» dažādu papīru apštempelēšanas obligātuma noteikšanā ..* (Diena 2003, 137, 2)

apštopēties v. Apstāties. *Satiksme apštopējusies.* (LŽV²)

apštukot v. Apdomāt, pārdomāt. *Jo vairāk es ņemos apštukot savas ceļības par .. dzīvi, jo pretīgāk man šķita stāvēt tur, pie plīts.* (Liksona/Grinberga 2001, 90)

apšūmēt v. Apmānīt. *Cilvēki jau nesaprata, [ka] viņi ir apšūmēti ..* (2005)

aptaisīt v. 1. Izjokot, izmuļķot. (1989, V15) 2. Apvainot, nomelnot, noniecināt. *Tevi jau galīgi aptaisa.* (VE 1989)

aptamborēt v. Apmānīt, apkrāpt. *Zēni [=automašīnu apzadzēji] «aptamborē» arī vīriešus. Šai gadījumā viņiem [=šoferiem] tiekot sacīts, ka riepa tukša [un, kamēr šoferis skatās riepu, automašīna tiek apzagta].* (Zemgale 2003, 41, 10)

aptaurēts adj. (< divd.). 1. Muļķīgs, dumjš; neapdomīgs. *Aptaurētais! Kas es tev par māsu? (Ērgle 1986, 29) Zēni galīgi aptaurēti, atkal grib laisties no matenes.* (VE 1989) *Cik tu vari būt aptaurēc ..* (Keno/Krastiņš 2001, 71) 2. Traks, psihiski slims. (JVSK 1987) *Tu esi aptaurēts vai par tādu tikai izliecies?* (VE 1989)

aptieķeris subst., novec. Aptiekārs. *Henriks Ibsens .., provinces pilsētiņas aptieķeris no 16 gadu vecuma ..* (1997, programma Liepājas teātra izrādei «Pērs Gints»; E. Tišheizere)

aptieķis subst. Aptieka. (1970)

apžilīt v. Apmānīt, apkrāpt. *atnāk cilvēks [sūdzēties] — Balvu rajonā kāds viņu apžilījis ir ..* (2000, V50)

apžora subst. Rīma. *Tās resnais apžora ēd jau trešo bulciņu.* (Koluža 2000, 131) [*< kr. обжора*]

ārā ♦ **ībitīt** matos ar **ārā!**, sk. **ībitīt!** ♦ **johaidī** ar **ārā!**, sk. **johaidī!**

- ārāsviedējs** subst. Durvju sargs, šveicars. *Kad viņš strādāja par ārāsviedēju.* (1997, TV; tulk. filma)
- arbūzs** subst. 1. Miljards (piem., latu, dolāru). (2003) 2. Slikts cilvēks. (1992, jaun.)
- artiķelis** subst. Raksts. *uzrakstiet jel vienu artiķeli par Amerikas tiesu ne-jēdzīgajiem nogalināšanas veidiem.* (barb. LVS, 301; A. Upits) [*< vācu der Artikel*]
- arubs** subst. Liels nogurums. (JVSK 1987) [Cilmi sk. **atrubs**]
- asais** subst. (*< adj.*). Veikls, izdarīgs cilvēks. (LŽV²) (1997)
- asaka** subst. «1. Zivtiņa. 2. Miesās vājš cilvēks.» (LŽV²)
- asins** ♦ **uzsist asini(s)**. 1. Uzmundrināt; kairināt; uztraukt. *man asinis uzsit pat televizora ekrānā redzētie autokrosa vai rallija kadri.* (Talsu V 1992, 19. II, 1) 2. Sadusmot. *uzsist asini.* (LŽV²)
- asīte** ♦ **paķert uz asīti**, arī **paņemt uz asīti**. Pavizināt. (LŽV²)
- asnova** subst., spec. Pamatsastāvs (sporta spēlēs). *Miholaps asnovā — nu to es saprotu!* (2004, V45, ar ironiju) [*< kr. ochova*]
- ass** adj., **asi** adv. 1. Veikls, izdarīgs; lielisks, izcils (parasti par cilvēku). *Tavs čalis rādās asais zēns.* (VE 1989) *Tu esi asais čoms.* (VE 1989) 2. Saistīts ar kriminālām aprindām. *Tie ir asi zēni, tiem labāk nepiesieties.* (Lāms 1980, 21)
- assā!** interj. 1. Lieto kā pamudinājumu uz aktīvu darbību vai komentējot kādas aktivitātes (parasti sportā). *Pice — assā, baiģi vālē. Pice motoassā!* (1984, S23) 2. Lieto kā uzbrukuma, kautiņa sākuma signālu. (VE 1989) [*< kr. sl. acca!* 'signāls uzbrukuma vai kolektīva kautiņa sākšanai', sal. Baldajevs 1997, 1, 19]
- aste** subst., skoln., neakt. Mīnuss (pie atzīmes skolā). *Cālis ar asti; kliņģeris ar asti.* (sk 1988) ♦ **aste bluķī**, arī **aste (ir) zem bluķa**. Saka, ja kāds nevar brīvi atstāt māju, darbu, ja ir spiedīga situācija. (LŽV²) ♦ **atstiept asti**. Nomirt. (1990)
- ašais** subst. (*< adj.*). 1. Apķērīgs, veikls, izdarīgs cilvēks. «Cilvēks, kas viegli pielāgojas apstākļiem.» (LŽV²) (JVSK 1987) 2. Neuzticams cilvēks. (VE)
- ašprātīgs**, arī **ašprātīgs** adj., iron. Dumjš, neatjautīgs. *Mūsu ašprātīgie idiņi rīkos diseni.* (VE 1989) *ašprātīgs.* (LŽV²)

- atačēt** v. Pievienot pielikumam (elektroniskā pasta vēstulei); at-sūtīt kā (elektroniskā pasta vēstules) pielikumam. [to] *tu man arī nebiji atačējis*. (2005, el. v.) [*< angl. attach*]
- atačments** subst. Pielikums (elektroniskā pasta vēstulei). *viens kļū-das labojums arī atačmentā lasāms*. (2006, el. v.) [*< angl. attachment*]
- atačs** subst. Pielikums (elektroniskā pasta vēstulei). *Es arī domāju [šo tekstu] kā ataču sūtīt*. (2003) *Atnāk meils ar skaidri redzamu vīrusu atačā (pievienojumā) ..* (2004, Delfi) [Cilmi sal. **atačments**]
- atarvatsa** v., nelok., tikai nenoteiksmē. Tikt piekautam. (2002, skoln.) [*< kr. отор-ваться*]
- atcipot** v. Pārveidot par normāli lietojamu (datora dokumentu pēc tilpsaspiedes). *Sacīpota is jāatciņo atpakaļ, lai varētu ar viņu strādāt*. (2003)
- atčakarēt** v. Atbrīvoties (no kā), izmantojot viltību. *Ebreji prata atčakarēt sevi no padarmijas idiotisma*. (2005, www; A. Bergmanis)
- atčohnīties**, arī **atčihnīties** v. Atjēgties, atgūties. *Nupat tikai atčoh-nījos*. (JVSK 1987) *Ķermenis jau tāpat liks «atčohnīties» un .. drasēt pa dzīvi tālāk*. (Diena 2003, 16, 10; N. Naumanis) [Cilmi sk. **ačohņīties**]
- atčohņīt**, arī **atčoknīt** v. Saprast; atjēgties. (LŽV²)
- atčoknīties** v. 1. Atjēgties, atgūties. *Neļauj viņam atčoknīties!* (1977, V35) 2. Atcerēties. *Arčijs? Tāds. Jā, jā, atčoknījos*. (Lāms 1974, 81) [Cilmi sk. **ačohņīties**]
- atčots** subst. Atskaite. *Atčotā ir iekšā labiekārtošan*. (1978, S25) [*< kr. отчет*]
- atčuhāties** v. Atgūties. *Ceru, ka .. [turku futbolisti] pie šitādiem mīnu-siem vienkārši satings .. un arī līdz spēlei Turcijā nepaspēs atčuhāties*. (2003, Delfi) [Cilmi sal. **ačohņīties**]
- atdot** ♦ **atdot galus**. Nomirt. (2005, www)
- atdzīt** v. Atbraukt, atvest, atgādāt (automašīnu, parasti no tālie-nes). *Tō volviķi mana māsa viena pati atdzina no Vācijas*. (1992, S45)
- atfrišināt** v. Atsvaidzināt; atjaunot. *Un nevar to draudzību atfrišināt atpakaļ?* (1999)
- atfutbolēt** v. Tikt vaļā (no kāda), atraidīt (kādu). *mūsu algotajiem varasvīriem vajadzētu prast atfutbolēt šādus rūpestu paudējus!* (2004, Delfi) [Sal. kr. sar. *отфутболить*]

atgriez v. Atdot. *Kad tu man atgriezīsi grāmatu?* (VE 1989) [Sal. kr. *всп-нуть*]

atiet! interj. Saka, lai pamudinātu sākt kādu darbību. *Vo, vo, vo, štimm, štimm, štimm; atiet!* [pārvietojot mēbeli caur šauru spraugu] (1980, V30)

atjaukt v. Piekaut. (VE 1989) *Šo galīgi atjauca.* (LŽV²)

atkačāt v. 1. Atsūknēt. (1995) 2. Atdzīvināt. *Ieradās reanimācijas brigāde un atkačāja viņu.* (2004, S25)

atkantēt v. Atņemt (draugu vai draudzeni). *Pamēģini tik atkantēt ma-nējo!* (Koluža 2000, 131) *Dēmons .. tekalē pa Operas plašo skatuvi, kā kad Tamāra būtu vien citam atkantējama brūte ..* (Diena 2003, 18. XII, 18; N. Naumanis)

atklapēt v. Atdauzīt. *cirviņi atklapētiem pietiem ..* (LitM 1978, 5, 4; A. Caune)

atkost v. 1. Atšifrēt (ko); atklāt (kāda nodomus). *Es tevi esmu atkodis.* (1996, TV filma) *Atkodu* [to, kas sūtījis īsziņu]. (2002) 2. Saprast. *visi ir atkoduši to, ka viens augstas klases vingrotājs var nest savai valstij septiņas [olimpiskās] medaļas.* (2004, TV) [Sal. kr. *пакрыць*]

atkrist v. Nākt pie prāta, atgūt saprašanu. *Viņam ir atkritis.* (1996)

atkristīt v. Atšķaidīt (alkoholisku dzērienu) ar ūdeni. (LŽV²)

atlaist v. Relaksēties; atbrīvoties no stresa, sasprindzinājuma; at-pūsties, izklaidēties. *un vienkārši normāli atlaižu.* (Repera Ozola dzies-mas teksts)

atliekt ♦ atliektiem galiem, sk. gals.

atliet v. 1. Stāstīt (ko maz ticamu). *Maz ticams tam, ko učene atlej.* (VE 1989) *ko viņš atlej, tam nevar ticēt.* (LŽV²) 2. Urinēt. *Ejam atliet!* (2002, V) [2. nozīmē sal. kr. sl. *омлудать* 'urinēt']

atlūzt v. Aizmigt (parasti alkohola reibumā vai aiz noguruma). *Tētis jau ir atlūzis.* (VE 1989) *pēc pamatīgas uzdzīves nakts mēs, jau tri un zaļi Teātra zinātnes fakultātes studenti, kolektīvi atlūzām ..* (Diena 2003, 2, 12; N. Naumanis) *Man galvenais, lai varu brīvi pāriet pār laukumu, nepakļūpot pār atlūzušu pusaudzi kā pērn.* (Diena 2003, 108, 1)

atļurbene subst. Atskurbtuve. *Aizvedīs uz atļurbeni kā mīļo.* (VE 1989)

atmailot v. Atrakstīt elektroniskā pasta vēstuli. *Kas man to varētu pateikt (atmailot)?* (2005, el. v.)

atmest ♦ atmest ķepalas, sk. ķepala. ♦ atmest pedāļus, sk. pedālis.

♦ atmest slidas, sk. slida.

- atmočīt** v. Piekaut. *Var jau arī atmočīt, bet man gan labāk patīk atpizģīt.* (2003)
- atņirgties** v. 1. Sabojāties, salūzt, saplīst. *Rādža galīgi atņirdzās, laikam sīkie sagrozījuši.* (VE 1989) *Nokrita zemē un atņirdzās [elektriskais gāzes aizdedzinātājs].* (1990, S19) 2. Aizmigt (aiz noguruma). (1993)
- atomstunda** subst., skoln., hum. Fizika (mācību stunda). (sk 1988)
- atpizģīt** v., vulg. Piekaut. *Tūlīt atpizģīšu! Lejas Laimiņu vajadzētu atpizģīt.* (2002) [*< kr. vulg. omnuzdumъ 'sist'*]
- atplīst** v. 1. Aizmigt. *Vīrs pārnāk no darba un atplīst.* (VE 1989) 2. Ieslīgt dzēruma nemanā. *Vīns vīrs gulēj atplīss otrā gultā.* (Liksona/Grinberga 2001, 14)
- atpumpēt** v. Atdzīvināt, mākslīgi elpinot. *Mēs jau viņu toreiz atpumpējām.* (1996, TV; tulk. filma)
- atraut** v. 1. Atbraukt. *Atrauj kādā brīvākā brīdī, papļāpāsim.* (VE 1989) 2. «Iesist; piekaut. *atraut pa uzacīm.*» (LŽV²)
- atrauties** v. 1. Gūt baudu. *ceturtdienu pacienties izmantot par visiem 200 procentiem — «atraujies» no sirds!* (VZiņas 2003, 40, 12; erotiskie horoskopi) 2. Tikt piekautam. *ja gribi atrauties, tad pastrīdies ar velsiešu līdzjutējiem, ir vai nav viņi angļi.* (2004, Delfi) *tas tiesnesis atrausies kādreiz.* (2005, www)
- ātrie** subst. (< adj.), dsk. 1. Neatliekamās medicīniskās palīdzības stacija. *Slimnīcu likvidēja, bet ātrie palika.* (2003) 2. Neatliekamās medicīniskās palīdzības darbinieki. *Mentene atbrauca pēc ātrajiem.* (VE 1989) *Robčik, sauciet ātros.* (1996, TV)
- atrubīt** v. 1. Nodarīt pāri. *Tās [=valsts nodevas] mērķis — atrubīt tos, kas paši prot sastādīt deklarāciju.* (2005, Delfi) 2. Atbrīvoties (no kāda). (2005) [*< kr. sl. omrybumbъ 'piekaut; atbrīvoties (no kāda)', sal. Jeļistratovs 2000, 309*]
- atrubīties** v. 1. Nomirt. (JVSK 1987) 2. Zaudēt samaņu. *Šis vakar atrubījās.* (JVSK 1987) 3. Aizmigt (parasti noguruma vai alkohola reibuma dēļ). *Vakar ilgi lasīju grāmatu un nemaz nemanīju, kā atrubījos.* (Koluža 2000, 131) 4. Piekust; būt sagurušam; pārpulēties. *Uldis bija pavisam atrubījis.* (1996, S26) 5. Atslēgties. *mums atrubījās elektrība.* (2002) [*< kr. sl. omrybumbъся, sal. Ņikitina 2003, 360*]
- atrubons** subst. 1. Pēkšņs miegs. *Uznāca baigais atrubons.* (1996, V29) 2. Stipra reibuma stāvoklis. (2002) [Cilmi sal. **atrubus**]

atrubs subst. 1. Liels nogurums, nespēks. *Pēc tusiņa viņš bija pilnīgā atrubā.* (Koluža 2000, 131) 2. Stipra reibuma stāvoklis. (2004) [*< kr. sl. om-pyб, sal. Ņikitina 2003, 359*]

ātrums ♦ **mērkaķa ātrumā**, sk. **mērkaķis**.

atsaldenis subst. Stulbenis. (2004, Delfi)

atsaldētais subst. (*< divd.*). Stulbenis. *Premjers ierosinājis pat izveidot īpašu karsto telefonu, pa kuru autovadītāji varētu ziņot, ka «tādā un tādā ceļa posmā ir atkal viens atsaldētais uz ceļa».* (Diena 2004, 170, 5) *Tie atsaldētie jau [avīzes] nelasa.* (2004, S50) *to acīm redzamo «atsaldēto» ir tikai neliela sauja.* (PatDz 2005, 11, 16) [*Sal. kr. sl. отморозенный, отморозок, sal. Ņikitina 2003, 357*]

atsaldēts adj. (*< divd.*). Stulbs. *Kamēr tādi atsaldēti soplaki [=pārgalvīgi šoferi] izkļaidējas .., kur tuļ fakīnā ceļu policija?* (2005, Delfi) *Tas nu ir kaut kas vienkārši nedzirdēts. Totāls, atsaldēts idiots!* (2005, Delfi) *pat viņa atsaldētajām smadzenēm [tas] ir skaidrs ..* (2005, Delfi) [*Cilmi sk. atsaldētais*]

atsieties v. Likst mierā, neapgrūtināt. *Atsienies no manis! Tu man esi galīgi apnicis.* (VE 1989) *Viņa no tevis neatsiesies vēl pāris gadu ..* (2005, www) [*Sal. kr. sar. отвязаться*]

atsists v. 1. Piekaut. *Džeki pie bāra atsita mūsējos ne par ko.* (Koluža 2000, 131) 2. Atņemt (draugu vai draudzeni). *Paralēli ar ķibelēm tiek galā .. lāga pašarnieks, atsizdams Lovam viņa brūti.* (Diena-Izkl 2005, 28. I, 7; N. Nau-manis)

atskrullēties v. Atvīties, attīties, ieņemot sākumstāvokli. // pārn. [*klauna viesizrādē dabūšot kārtīgi izsmieties, un nervi «atskrullēšoties» atpakaļ.* (Dzenītis 1975, 86)

atslēgties v. 1. Aizmigt (parasti noguruma vai alkohola reibuma dēļ). *Imūts jau atslēdzies.* (VE 1989) *brāgu .. nobaudījis, [viņš] «atslēdzās» savas plīts priekšā.* (Sestdiena 2001, 7. VII, 7) [*datortarķības dēļ nedraud .. atslēgšanās dzelzceļa stacijas tualetēs ..* (Diena 2003, 112, 19) 2. Atslābināties no stresa, dienas steigas. *Kārtīga fanošana nozīmē pilnīgu atslēgšanos no visa.* (Diena 2001, 28. IV, 15) 3. Kļūt izklaidīgam, dziļi iegrimt domās. (1987)

atslene subst. Atslēga. (sk 1988)

atspiegēlēt v. Atspulgot, atstarot. *Ko viņa, tā spožā boja, sauli atspieģelējot kopš rīta?* (Karogs 1978, 6, 3)

atspuldzene subst. «Kino teātris.» (LŽV²)

- atsročka** subst. 1. Termina pagarinājums. *Valentīnai dodu atsročku [raksta nodošanā].* (1980, S35) 2. Iesaukšanas (armijā) atlikšana. *Nevaru dabūt atsročk [no iesaukšanas armijā].* (1980, V20) [*< kr. omčrouka*]
- atstellēt** v. Atsūtīt. *gatavo ancuku man atstellēja pa pastu.* (Lāms 1973, 306) *Man ar radiniece atstellēja visu.* (2003)
- atstibīt** v. Atnest. *Aina atstibēja veselu grozu ar āboliem.* (Koluža 2000, 131)
- atstiept** ♦ atstiept asti, sk. aste. ♦ atstiept kājas, sk. kāja. ♦ atstiept kātus, sk. kāts. ♦ atstiept kedas, sk. keda. ♦ atstiept līpu, sk. līpa. ♦ atstiept pedāļus, sk. pedālis. ♦ atstiept pēdas, sk. pēda. ♦ atstiept pekas, sk. peka.
- atstiepties** v. 1. Nomirt; nobeigties. (vienk. LLVV 1, 452) (JVSK 1987) (LŽV²) *Es aiz smiekliem gandrīz vai atstiepos.* (VE 1989) *Gandrīz atstiepos aiz bailēm.* (VE 1989) 2. «Ātri skriet.» (LŽV²) 3. Smagi strādāt. (LŽV²) *Šīs mācījās atstiepies.* (VE 1989)
- atstirināt** ♦ atstirināt kājas, sk. kāja.
- atstirināties** v. Nomirt; nobeigties. (vienk. LVSV, 206)
- atsūkāt** v. Orāli apmierināt (seksā). *daži vecīši [homoseksuāļi] man pāris reizes ir atsūkājuši.* (Laterna 1995, 2, 40)
- atsvempies** v. Atnākt; pārnākt (mājās). *Un vēl nezina cikos atsvempies.* (Putniņš 1987, 404) *Visi bija laimīgi, līdz no Rāznas atsvempās Einis.* (VZiņas 2005, 89, 3)
- atšālēt** v. Panākt, ka (dzēriens) novadējas. *Es tikai atšālēju savu alu [uz ielas] un dzeršu mājā.* (2003)
- atšālēties** v. 1. Novadēties (par alkoholiskiem vai gāzētiem dzērieniem). *man varbūt patik atšālējies alus* (2003) 2. Zaudēt spēkus; atslābt, nogurt (par cilvēku). (LŽV²) *Tajā brīdī .. es jau biju totāli atšālējies.* (Liksona/Grinberga 2001, 120) *jau nākamajā dienā [pēc uzvaras sportists] .. aizvadīja vieglu treniņu, lai organisms neatšālētos.* (Diena 2005, 95, 12)
- atšancēt** v. Nostrādāt, atstrādāt (piem., brīvdienas). *Vai ir jēga 39 dienas šancēt un neatšancēt?* (2003)
- atšļūkt** v. Atnākt, ierasties. *Andris ar savu dāmiņu bija atšļūcis.* (VE 1989)
- atštangot** v. Piekaut. (JVSK 1987)

- atštauca** subst. «1. Atsitiens; pretsitiens. 2. Atvaļinājums; pensijas gadi.» (LŽV²) ♦ **atštaukas brūtgāns**. «Vīrietis, kuru citas sievietes atraidījušas.» (LŽV²)
- atštaukāt** v. Piekaut. *Objektīvi būtu tevi noķert un atštaukāt par sakāvniecisku noskaņojumu ..* (2005, Delfi)
- atšūt** v. Atraidīt. *Attiecībā ar vīriešiem, kurus gribu atšūt, reizēm esmu teļojusi .. nepieejamu sievieti ..* (Santa 1996, 6, 6) *Ja viņš mani atšuj, tad jau nav jēgas īpaši tur zvanīt ..* (2001, S27) *Es taču nevarēju cilvēku tā vienkārši atšūt ..* (Diena 2003, 15, 19) *es jau zināju, ka neko nepanākšu, bet mani interesēja pats process — kā mani atšūs.* (Diena 2003, 161, 8)
- atšūties** v. 1. Likt mierā, netraucēt; aiziet. — *Tu labāk izgulies! — Andris sper vēl vienu teikumu. — Vai tiešām neatšūsies?* (Šulce 1985, 149) *klusībā to vien vēlies — kaut nu šis ātrāk atšūtos!* (Rijnieks 1990, 277) *«Lai viņš atšujas,» — sacīja Šarls.* (Keno/Krastiņš 2001, 136) 2. Tikt vaļā, atbrīvoties (piem., no kāda uzmācības). (LŽV²) 3. pavēles formā **atšujies!** Saka, pieprasot iet prom, likt mierā, netraucēt, izsakt noraidījumu kādam. *Ej pa gaisu! Dzirdi! Atšujies!* (Putniņš 1987, 358) *Atšujies vienreiz, ļauj taču strādāt!* (VE 1989) *Atšujies! Apnicis.* (1997, TV)
- attīstīties** ♦ **sēdi un attīsties!** Saka, lai izteiktu noraidījumu kāda vēlmei (piem., aktīvi darboties), lūgumam. *Sēdi un attīsties! Pietiks tev.* (2003, V35)
- atuška** subst. Ateja. (LŽV²) *Vēl vienas durvis, kas jāatver, un Zazī atklāj savas ekskursijas galamērķi — atušku.* (Keno/Krastiņš 2001, 34)
- atvaļinājums** subst., skoln. Nenotikusi stunda. (JVSK 1987) *Mums pēc pirmās stučas atvaļinājums līdz diviem.* (VE 1989)
- atvasināt** v. Piesavināties; atsavināt, atņemt. *Kurš ir atvasinājis manu segu?* (VE 1989) [Ar skaņu pārstatījumu < latv. atsavināt]
- atvieglināties** v. Urinēt vai izkārnīties. (1990) (LŽV²)
- atzīmēties** v. Iet uz tualeti. (1984)
- aube** ♦ **ielikt aubē**, sk. **ielikt**. ♦ **ķert aubē**. Censties piemānīt. (2002) ♦ **neņemt aubē**. Neuztraukties (par ko); neņemt vērā. *Taču Mirdza neņēma aubē [ka dēls runā rupjības] ..* (Ezera 1987, 24)
- aučuks** subst., skoln. Spēļu automāts. (1990)
- audiks**, arī **audis** subst. Automašīna «Audi». (1996)
- audzene** subst., skoln. Audzināšanas stunda. (JVSK 1987) (sk 1988) *Audzene mums atkal lasīja morāli.* (Koluža 2000, 131)

auers subst. Muļķis; nemākulis. [vārtsargs] *pilnīgs auers!* (2005, Delfi)

augstpapēdenes subst., parasti dsk. Augstpapēžu kurpes. *Mēs mēmi gājām cauri .. pilsētai. Es franču augstpapēdenēs, pirmajā sniegā.* (Liksona/Grinberga 2001, 66)

augšā ♦ **cept augšā**, sk. **cept**.

augīks subst. Automašīna «Audi». *Arturs augīku nopirka. Kupejnieku.* (1996, V20)

aukcions subst. Izsole. *Pēc nedēļas mākslas salonā aukcions.* (Birze 1976, 291)
[< kr. *aukcion*]

aunapiere subst. Muļķis. *Zini, ko tas aunapiere sacīja?* (1995, TV) *Man apnika tam aunapierem vēl kaut ko skaidrot!* (Koluža 2000, 131)

auguse subst. 1. Izlietne. (1970) 2. «Izgāšanās.» (LŽV²) [< vācu *der Auguss*]

auguss, arī **augusts** subst. Izlietne. (LŽV²) [Cilmi sk. **auguse**]

ausīši subst., parasti dsk. Auskari. *Es sev uzdāvināju jaunus ausīšus.* (Koluža 2000, 131)

ausītis subst. Austrālietis. (LŽV²)

auslenders subst. Ārzemnieks. (LŽV²) [< vācu *der Ausländer*]

auspufs subst. Izpūtējs (automašīnai). (LŽV²) [< vācu *der Auspuff*]

auss ♦ **spicēt ausis**, sk. **spicēt**. ♦ **špicēt ausis**, sk. **špicēt**. ♦ **taisnot ausis**, sk. **taisnot**. ♦ **kārt makaronus uz ausīm**, sk. **kārt**. ♦ **mēslos līdz ausīm**, sk. **mēsli**. ♦ **bāzt banānus ausī(s)**, arī **spraust banānus ausīs**, sk. **banāns**. ♦ **bāzt batonus (ausīs)**, arī **spraust batonus (ausīs)**, sk. **batons II**. ♦ **bāzt pufaiku ausī**, arī **bāzt vati ausī**, sk. **bāzt**. ♦ **borēt ausī**, sk. **borēt I**. ♦ **dirst ausī**, sk. **dirst**. ♦ **ielikt bulli ausī**, sk. **bullis**. ♦ **klapēt ar ausīm**, arī **neklapēt ar ausīm**, sk. **klapēt**. ♦ **likt uz ausīm**, sk. **likt**.

autā subst. lok. adv. nozīmē. 1. Piedzēries. (2002) 2. Ļoti apmulsis; neizpratnē. *Beigās .. [meistars] pateica, ka viņš ir autā* [, jo nevar atrast motora bojājumu]. (2005) 3. Sevišķi, neparasti, normām neatbilstoši. *Ja tu kaut ko dari, kas ir pilnīgā autā, .. tad tas ir modē.* (1997, TV)
[< angl. *out*]

autene subst. Autoosta. (VE)

autiņš subst. Automašīna. *Pazuda ar visu manu autiņu.* (Ērgle 1986, 13) *garām traucas sacīkšu autiņi.* (TalsuV 1992, 29. II, 1) *Tikai ar furgonu? Nevarēja dabūt kādu labāku autiņu?* (1996, V6)

autobānis subst. Automaģistrāle. (1993) [*< vācu die Autobahn*]

autobūda subst. Autoosta. (1991)

automātiskā subst. (< adj.), spec. Automātiskā ātrumkārbā (automašīnai). (VE)

automātiskais subst. (< adj.). Automātiskais telefonatbildētājs. [A:] *Cik maksā automātiskais?* [B:] *Simts zaļo.* (1994)

automāts subst. 1. Ieskaite (retāk eksāmena atzīme) bez galapārbaudījuma mācību kursa beigās. *Pasniedzējam darbs ar «spicajiem» zēniem prasa papildu rūpes .. Viegļāk ir — še tev «automāts» un staigā vesels.* (ZinV 2004, 10, 2) 2. Automātiska, bezdomu darbošanās. *Es mēģinu darīt no sirds, cik varu. Ja tas aiziet totālā «automātā», man nav interesanti.* (RīgasB 2003, 145, 10) 3. spec. Automātiskā ātrumkārbā (automašīnai). (VE)

autopilots subst. Apziņas nekontrolēts stāvoklis, bezdomu stāvoklis. *citreiz ir tā, ka autopilots iestājas.* (Sestdiena 2002, 23. XI, 21) *Dažreiz es pilnīgā autopilotā darbu daru.* (2003) // *Alkohola vai narkotisko vielu izraisīts smaga reibuma stāvoklis, kura laikā izdarīto darītājs pats vēlāk neatceras. Čalis baigā galīgā autopilotā stāv pie loga un saka: «Es gaidu, kad jūs nāksiet, lai varu izmest jūs.» Ha, ha — no piektā stāva.* (1995, V19)

autoplacis subst. Automašīnu novietne (piem., automašīnu pārdošanai). [kāda ģimene] *auto bija ieradusies nolūkot autoplacī Tērbatas ielā ..* (MāAu 2004, 4. VIII, 14)

auts subst., spec. Nokauts (boksā). (1970)

autsaiders subst. 1. Tas, kurš atšķiras no grupas, pie noteiktas grupas nepiederošs. (2006) *Rodas jaunas .. izdevniecības, kas cenšas popularizēt «autsaiderus» [literātus] ..* (LitM 1975, 40, 14) *Kas ir šis autsaiders — kārtējais politiskais spēlmanis vai pārējiem demokrātiem un republikāņiem vērā ņemams konkurents?* (Cīņa 1976, 127, 3; V. Hermanis) *Šīs sievietes vieno ne tikai piederība tādām kā sabiedrības autsaidērēm, bet gan cilvēka vientuļais liktenis ..* (TVDiena 2003, 31. VII, 2; N. Naumanis) 2. Kāds no (sporta) sacīkšu vājākajiem dalībniekiem, atpalicējs. *ja no jauna sāktos turnīrs, varbūt šodienas autsaideri kļūtu par līderiem.* (Šahs 1975, 24, 5) *pārsteigumi? ..*

sacīkšu «autsaileru» Grieķijas un Holandes vingrotāju demonstrētie divkāršie salto. (PadJ 1976, 69, 3) ar [šādu] pussargu līniju .. var tikai pret līgas pašiem autsaileriem spēlēt .. (2005, Delfi) [*< angl. outsider*]

auza subst. 1. Muļķis. *Tu gan esi auza, ja pat to nesaproti!* (Koluža 2000, 131) 2. dsk. **auzas**. Slikts, nepatīkams stāvoklis. *Vispār Latvija ir baigās auzās.* (2003, Delfi) *Ai, ai, nu gan, tauta, manuprāt, mums te vienas lielas auzas sanāk ..* (2004, Delfi) *Skaidrs, .. ir auzas!* [futbolā — būs jāspēlē ar stipriem pretiniekiem] (2006, Delfi) 3. dsk. **auzas**. Muļķības. (2005) ◆ **iebraukt auzās**, arī **sabraukt auzās**. Stāstīt, darīt kaut ko aplamu, kļūdities; ciest neveiksmi. *Es biju mācījusies, bet tāpat iebrāucu auzās.* (Koluža 2000, 131) *otram palīdzēt nevar, ja [viņš] pats negrib. Kā es centos, bet iebrāucu galīgās auzās.* (Sestdiena 2005, 12. III, 16)

auzene subst. Auzu tume. (5min 2005, 24, 6)

avgeba subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

āzis ◆ **āžus dīrāt**, arī **āzi dīrāt**. Vemt. (vienk. LLVV 1, 516) *Dīrā āžus, runā ar savu labāko draugu pa lielo porcelāna telefonu [=tualetes podu].* (2003, TV)

āzītis subst., spec. Kāds lēciena veids (vingrošanā). *Āzītis — tas ir lēcieni ar pagriezienu, mainot saliektās kājas.* (2004, TV) ◆ **jedritvai āzīt!**, sk. **jedritvai**.

B

b... Sarunā lietota lamuvārda *bļēg* apzīmējums rakstu valodā. *Atskan balss — «Ej tu m- uz priekšu, tā b- laid zemē! Muļļa, s-, ko tu b- dari!»* (Nakts 1993, 13. V, 17)

baba subst. Vecāmāte. (1995) [*< kr. sar. баба*]

bāba subst. 1. niev. Meitene; jauna sieviete. (1990, skoln.) *Vai iepazīnies ar kādu bābu?* (Koluža 2000, 131) 2. parasti niev. Sieviete. (vulg. LAV 1996) *To ohranas bābu izstellēja — šī bāž purnu sumkās, lupatas vien ..* (Lāms 1980, 33) *Paskaties, baigās bābas iet!* (1992, jaun.) *Kā tās bābas smēķē!* (1995) 3. hum. Draudzene. *Nu, mēs ar savu bābu česījam uz šūli.* (1995, fejletons) 4. Gļēvulis; mikstčaulis. (LAV 1996) [*< kr. sar. баба*]

- bačene** subst. Baterija. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- bačit** v. Redzēt. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [**<** poļu *baczyć*, sal. arī. baltkr. *бачыць*, ukr. *бачути*]
- bačoks** subst. Tvertne (piem., ūdenim). *varu dzīvot .. komunālajā* [dzi-voklī], *kur .. ūdens «bačokā» pa nakti sasalst.* (VZiņas 2005, 238, 20) [**<** kr. dem. *бачёк*]
- bačorka** subst. Baterija. (2005, www)
- bādēt, sk. iebādēt.**
- bādēties** v. 1. Mazgāties. (LŽV²) 2. Peldēties. (LŽV²) [**<** vācu *baden*]
- bādistaba** subst. Vannas istaba. (LŽV²)
- bādīties** v. Mazgāties. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sk. **bādēties**]
- badžiks** subst. Badmintons. (sk 1988)
- bagāčs** subst. Bagātnieks. *Domā, ka baigo bagāču nostreļījusi .., tad var, jolki palki, baigo fidu stroīt.* (1995, feļetons) [**<** kr. *богач*]
- bagāža** subst. 1. «Apgrūtinājums.» (LŽV²) 2. «Nevēlams pavadonis.» (LŽV²)
- bagāžņiks** subst. Bagāžas glabātuve. *Biju uz kuģa jau no pussešiem, iebāzu mugureni bagāžņikā ..* (Liksona/Grinberga 2001, 89) [**<** kr. *багажник*]
- bagzis** subst. Nauda. *Cik tev bagža šodien?* (Koluža 2000, 131)
- bai-bai!** interj. Lieto atvadoties. (1995, skoln.) *man šķita, ka es pasaku bai-bai laikam un vietai.* (Liksona/Grinberga 2001, 112) [**<** angl. sar. *bye-bye*]
- baibiņa** subst. Naiva meitene. (1996, skoln.)
- baigais** subst. (**<** adj.). 1. Slikts cilvēks. (VE 1989) (1995, jaun.) *Baigais tu, tēti, esi.* (1997, v7) 2. Izcils cilvēks; cilvēks ar izcilām spējām. *Domā, ka tu esi baigais?* (1998, TV; tulk. filma)
- baigs** adj., **baigi** adv. 1. Ļoti liels (par reāliem objektiem). *Savā tirdzniecības centrā skatos — baigā očered pēc olām.* (1980) *Tev nu gan ir baigais fingāls.* (VE 1989) *Tam nu gan ir baigā būda.* (VE 1989) // Par skaitāmiem, mērāmiem jēdzieniem. *Tiem galdniekiem vajadzētu būt saņēmušiem baigo piķi.* (1995, v28) *Ko tik visu es nevarētu nopirkt pa to baigo piķi.* (1996, TV) *20 metri — vispār jau baigais augstums.* (1996, v28) // Par abstraktiem jēdzieniem. *Ja šie ničj uztaisīs, tas jau nu vispār ir viens baigais pozors.* (1979, futbola skatītājs) *tad tā ir baigā laime.* (Nakts 1993, 13. V, 4) *Baigā cemme man uz viņu.* (1995, v58) *toreiz jau tas viss bija baigā eksotika.* (Diena 1996, 80, 21) 2. Stiprs, intensīvs (par parādībām dabā,

norisēm materiālajā pasaulē). *Pa pašu centru kā uz baigo pažaru.* (Lāms 1980, 23) *Ārā šodien baigais duberis.* (1992, jaun.) *Teica, ka baigie plūdi būs.* (1996, v20) // *Par (cilvēka īstenotām) darbībām, procesiem. Lai visi domā, ka viņa baigi strādā .. No sākuma viņa man gribēja baigo reketu uztaisīt.* (1995, v28) *Vainagu veidošana esot baigā ņemšanās.* (1995)

3. Tāds, kas stipri pārsniedz parasto, vidējo līmeni (piem., par cilvēka īpatnībām, spējām). *Manam vecajam ir baigais krampis.* (VE 1989) // Tāds (piem., cilvēks), kura raksturīgās (negatīvās vai pozitīvās) īpatnības izpaužas stiprāk par parasto, vidējo līmeni. *Un vispār — mani gaida viens skuķis. Baigais kadsrs.* (Kļavis 1989, 96) *Viņa fāters ir baigais metējs.* (VE 1989) *Baigais slabaks.* (1995, skoln.) *Jūs, čaļi, esat baigie pēddziņi.* (1997, TV; tulk. filma) 4. Ļoti labs. (vienk. LLVV 2, 23) *Vācieši baigo hoteli uzceluši.* (1992, jaun.) *Baigā anekdote.* (1996, v20) *Baigais bliežamais* [=izcila sporta automašīna]. (VE 1989, v17) 5. interj. **baigais, -ā!** Lieto emocionalitātes pastiprināšanai. (1992, jaun.) 6. adv. Ļoti. *Viņš neteica, kas tie tādi par ķēmiem, bet no balss noskaņas varēja spriest, ka tie ir baigi nicināmi ķēmi.* (Lāms 1980, 8) *Baigi mīļš paldies, šoferīt, ka pagaidījāt ..* (1996, s55) *Šitais jau baigi švakais motorīņš. Tam zaparam — tam vecajam.* (1997, v55) // Bieži lieto kā pastiprinājuma apstākli pie vārdiem: *foršs, feins, labs. Es esmu baigi feinais puisis, kā smeļies, puisis, ka tik turies.* (Nakts 1994, 17. II, 13) *Tev baigi forši zābaki.* (1997, s16) *Es varu teikt to pašu, ko mūsu uceņe. Raimonds Pauls ir baigi foršs vecis.* (1998, TV) 7. adv. Ļoti labi. *Jebkura līmeņa vecis tā nevar — gadu audzēt gurķus un tad baigi nomaukt.* (1995, TV) *Montana! Baigi vālē!* (1995, skoln.) 8. adv. Ļoti slikti, ļoti nepatīkami. *Vakar baigi nožāvos.* (1992, jaun.) 9. adv. Ļoti daudz, ļoti intensīvi. *Šie visapkārt baigi nozviedzās.* (Lāms 1980, 43) *Dabūjām baigi strādāt.* (Labrīt 1994, 28. II, 9) *Bet pirmajā [kursā]. Baigi krūt ārā [eksāmenā]. Maksas grupā.* (1995, v20)

◆ **baigais čakars.** Liela noņemšanās; darbietilpīga nodarbe. (2004, s35) ◆ **baigais dūzis.** «Ļoti spējīgs, izveicīgs vīrs.» (LŽV2) ◆ **baigais kronis.** Kas ļoti labs. *Tā kurtene ir baigais kronis.* (1991, skoln.) ◆ **baigais tēviņš.** Slikts, ļoti nesimpātisks vīrietis. (LŽV2) ◆ **baigais vecis.** 1. Cienījams vīrietis. *14–15 gadu vecumā, man likās, ka tad, kad būšu 21 gadu vecs, būšu baigais vecis.* (Sestdiena 1995, 7. X, 15) 2. Izcils speciālists. *Silver, es nezinašu, ka tu esi tāds baigais vecis* [=vari būt diskžokejs]. (1996, TV; tulk. filma)

baika subst. Silta jaka. *Uzvelc baiku un nāc ārā!* (Koluža 2000, 131) [

baikeris subst. Motociklists. (1997, skoln.) *motociklistus varot dalīt divās grupās: baikeros, kuriem dzīve pakārtota motocim, un motobraucējos, kuru interese ir hobija līmenī.* (Sestdiena 2004, 20. III, 33) [*< angl. sl. biker, sal. Green 1998, 89*]

baiks subst. Motocikls. (1997, skoln.) [*< angl. sar. bike*]

bairis subst. Alus. (LŽV²)

bairītis subst. Alus. (LŽV²) *ietriec vien bairīt un ieslēdz teļļuk.* (Liksoma/Grinberga 2001, 141) // «Bavāriešu alus šķirne; šis šķirnes alus; pudeļu alus.» (LŽV²) *Daži [krogā] .. ēd vakariņas, uzdzēdami pa glāzei bairīša, kviešalus vai sīvā.* (Mākonis 1957, 19; novec. LLVV 2, 24) [*< vācu bairisch 'bavāriešu-', bayrisches Bier 'bavāriešu alus'*]

baisais subst. (*< adj.*). Izcils cilvēks. *Tas ir baisais, vecīt, pazīstamāks par Šneideru.* (1997, radio)

baisi adv. *Ļoti. tas ir baisi svarīgi ..* (RīgasB 2003, 21, 28)

bakani subst., dsk. Vaigubārda. (1990) [Cilmi sal. **bakenas**]

bakenas subst., dsk. Vaigubārda. (LŽV²) *bārdiņas, ezīši, bakenas ..* (Lāms 1974, 99) [*< kr. бакены < vācu der Backenbart*]

bakenbārda subst. Vaigubārda. *Kurators Kapustins .. Garš vīrs ar baltu bakenbārdu, kādu toreiz valkāja.* (Greste 1977, 47) [Cilmi sal. **bakenas**]

bakenbārdains adj. Tāds, kam ir vaigubārda. *no krūmiem iznīra bakenbārdains resnītis ..* (Karogs 1977, 1, 115; A. Skailis) [Cilmi sal. **bakenas**]

bakenes subst., dsk. Vaigubārda. *Sera kalsnajā sejā ar modīgajām, jau pasirmojušajām bakenēm iesitās tumšs sārtums.* (Karogs 1975, 3, 58; Z. Skujiņš) *Ķirbests .. audzēja nevis bārdu, bet bakenes ..* (Karogs 1977, 1, 113; A. Skailis) [Cilmi sk. **bakenas**]

bakeni subst., dsk. Vaigubārda. *Bakenus un matus viņš bija saīsinājis ..* (Lāms 1973, 96) *Jauneklis ar bakeniem, kuri zem zoda gandrīz vai savienojās ..* (Birze 1976, 42) [Cilmi sk. **bakenas**]

baks subst. Dolārs. (LŽV²) [*< angl. sl. buck, sal. Green 1998, 157*]

bakss subst. Dolārs. (1995) *Lubošs pasfleitēja, ko viņš darījis ar falšajiem baksiem.* (Frīborts/Kraucis 1996, 5) *Vai tu samainīji latus baksos?* (Koluža 2000, 131) [*< kr. sl. баксы < angl. sl., sal. Jeļistratovs 2000, 24*]

bāķa subst. Tēvs. *Aiziet! Ardievu, bāķīt!* (Zariņš 1975, 93) [*< kr. бая*]

baķis subst. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

balbieris subst. Frizieris. (LŽV²) [*< vācu dial. der Balbier*]

- baldžeznijs** adj. Labs. (sk 1988) [*< kr. sar. балдежний*]
- baletomānija** subst., skoln., hum. Ritmika. (sk 1988)
- balle I** subst. 1. Bumba. (LŽV²) 2. «Siena vai salmu sainis.» (LŽV²)
- balle II** ♦ **beigta balle**, sk. **beigts**.
- balonpauris** subst., iron. Nejēga. (2002, skoln.)
- balsot**, arī **balsot nost** v. Ceļot roku, aicināt garāmbraucošu automašīnu apstāties. (JVSK 1987) (1995, skoln.) [autoveikals] *brauc lēni: gandrīz pēc katriem divsimt metriem balso kārtējais pircējs.* (Sestdiena 2004, 31. VII, 20) Sk. arī **nobalsot**.
- baltais** subst. (*< adj.*). Degvīns; spirts. (1992, jaun.) *Tie jau skrien kā pēc baltā.* (1989, V15) *Veči labāk nopērk trīs bumbas nekā pa to pašu naudu vienu balto.* (VE 1989)
- balts** ♦ **Baltais nams**. Runātāju grupai nozīmīga (parasti gaiša, samērā liela) celtne, piem., Jūrmalas 1. vidusskola (JVSK 1987); Stučkas (tagadējās Aizkraukles) izpildkomiteja (1989). ♦ **baltā nāve**. Zobārsts. (1990, skoln.) ♦ **pie baltajiem lāčiem**. 1. Izsūtījumā uz Sibīriju, Tālajiem Austrumiem vai Tālajiem Ziemeļiem. *Aizsūtīs tevi pie baltajiem lāčiem, redzēs, kādu tad dziesmu dziedāsi.* (1988, V50) 2. Maizes kombinātā. *Viņš strādā pie baltajiem lāčiem.* (1991, V54)
- balvanka** subst., spec. Metāla sagatave (parasti stieņveidīga); metāla stienis. *Sakiet, jums balvanki nav?* (1976, S45) *Bembis, kas tad vēl cits .. No balvankas? Taču nē. Dullš neesi!* [vīrietis telefona sarunā ar automehāniķi] (1995) *Tā ir mana balvanka.* (2003, V35) [*< kr. болванка*]
- baļeļščiķis** subst. Karsējs. *Ko ta viņ [= futbolisti] domā pa saviem baļeļščiķiem?!* (1978, V50) [*< kr. болельщик*]
- baļļuks** subst. 1. Balle; diskotēka. *Padejot var arī viens pats vai divatā mājās, bet tā kārtīgi, no sirds, var tikai baļļukā.* (Santa 1996, 6, 46) [viņš] *varēja būt no tiem, kuri .. kopā ar jauniņiem daudzās pa krogiem un baļļukiem.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) 2. Iedzeršana. *Jāsarīko uz dzimēni baļļuks.* (VE 1989) *Rīgas liepājnieku baļļuks nebija nekas īpašs ..* (2004, www)
- bambālis** subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991)
- bambino** subst., nelok. Draugs; paziņa. (2005, www) [*< it. bambino 'bērns; zēns'*]
- bambonga** subst. Konfekte. *Tas direktors nebija izturēts birokrāts — / Padotos baroja bambongām.* (Bebre 1975, 51)

- bamperis**, arī **bampers** subst. 1. Buferis (automašīnai). (2003) *jā mašīnas bamperi jau tam esot domāti.* (Nakts 1994, 3. II, 16) *Čaškas aizrūsējušas. Bampers krīt nost.* (1995, TV) *dažādās vietās varot atrast pamestus mašīnu bamperus ..* (Diena 2004, 174, 16) 2. parasti dsk. **bamperi**. Sievietes krūtis. *Tai nu gan ir lieli bamperi!* (Koluža 2000, 131) [*< kr. бампер*]
- banānene** subst. 1. Banānveida matu sprādze. (Santa 1994, 12, 13) 2. parasti dsk. **banānenes**. Banānveida piegriezuma garās bikses. (JVSK 1987) (1991) *Banānenes jau izgājušas no modes.* (VE 1989) 3. Bikses. (1995)
- banāns** subst. 1. Muļķis. (JVSK 1987) (1991) *Andrītis ir mūsu godpilnais banāns — stubenis kvadrātā.* (VE 1989) 2. Vieninieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Man pagaidām nav neviena banāna.* (VE 1989) 3. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 4. Garš, neveikls cilvēks. (1993, skoln.) ♦ **bāzt banānus ausī(s)**, arī **spraust banānus ausīs**. Melot; censties apmānīt. (JVSK 1987) (1993)
- bandjuga** subst. Bandīts. *Viņš ir bandīts un nevis kaut kāds futbola aizstāvis, .. prasts bandjuga.* (2004, Delfi) *Nu redz, bandjugas, tautai viss ir zināms ..* (2005, Delfi) [*< kr. sl. bandžozca*]
- bandjužņiks** subst. Bandīts. *no viņiem [=omoniciešiem] visi «krutie» bandjužņiki raustījās...* (2005, Delfi) [Cilmi sal. **bandjuga**]
- bandubērns** subst. Ārlaulības bērns. *Jāko un Tāvi bija brāļi, Ritva viņu māsa, un es Ritvas bandubērns.* (Liksoma/Grinberga 2001, 49)
- bandura** subst. Ierīce, aparāts (parasti nekvalitatīvs). (VE)
- bandžole** subst. Ģitāra. (1990, skoln.)
- bānene** subst. Dzelzceļa stacija. *Es nosēdos uz sola aiz bānenes.* (Liksoma/Grinberga 2001, 91) [Cilmi sal. **bānis**]
- banis** subst. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- bānis** subst. Vilciens. (JVSK 1987) (LŽV²) *bānis bij jau prom!* (LitM 1975, 38, 7; R. Bērziņa) *Nu, lai tas bānis viegli ripo!* (Karogs 1978, 5, 72) *Piecpadsmit minūšu pietiekot, lai no tā bāniša uz busu aizietu.* (2002) □ **čuk-čuk bānītis**, sk. **čuk-čuk**. [*< vācu die Bahn*]
- banka** subst., spec. 1. Vārti (sportā). *Tūliņ otr bank būs.* (1978, V12) *stulbs tiesnesis, Māra banku neieskaitīja ..* (2003, Delfi) *Visa cieņa vecmeisteram Alanam Šīreram! Atkal divas bankas!* (2004, Delfi) 2. Rezervistu soliņš (sporta spēlēs). *Viņš tur sēž uz bankas ...* (2005, V20) [1. nozīmē *< kr. sl. банка*, sal. Jeļistratovs 2000, 27; 2. nozīmi sal. kr. 'sols laivā']

bans subst. Bloķējums (interneta saitēm). *Paldies, Delfi, ka noņēmāt banu manam mājas datoram ..* (2004, Delfi) *Es tā arī nesapratu, par ko bans, katram savs viedoklis.* (2004, www) [ban]

bante subst. 1. Lente, saite. (1990) (LŽV²) 2. Magnetofona lente. (Nakts 1993, 13. V, 4; J. Šipkēvics) *Bantes visas jau saliktas?* (1992, jaun.) 3. Filmas lente. *filmēt pilnmetrāžas mākslas filmu — tas jau ir gandrīz sapņu līmenī! Vēl ..* [kinorežisors] *piebilst: «Un uz īstās celofāna bantes!»* (Diena 2003, 162, 12) [das Band]

bantenieks subst. Lenšu magnetofons. (1992, jaun.)

banzai! interj. Uz priekšu! (JVSK 1987) (1991, skoln.) [банзай < jap., sal. Jeļistratovs 2000, 26]

baņģuga subst. Bandīts. (JVSK 1987) (1995, skoln.) [Cilmi sk. **bandjuga**]

bapsis subst. Sieviete. *Es piezvanu, atsaucas kaut kāds svešs bapsis...* (1999, S25) *Vīņš nodomās: nu kur tik garlaicīgs bapsis piezvanījis!* (2005, S29)

baptists subst. Atturībnieks. (LŽV²)

barabanščiks subst. Bundzinieks. *«Arī vijolniekam, čellīstam, .. pat «barabanščikam»,» — kā teica profesors [Jāzeps Vītols], — «ir teicami jāpārziņa šis instruments [=klavieres].»* (LiM 1976, 40, 2) [барабанищик]

barahlo subst., nelok. Sliktas kvalitātes manta, grabaža. (1993) [баракло]

barahlovka subst. Krāmu tirgus. (VE) [баракловка]

baraklo subst. «Liela nekārtība.» (LŽV²) [Cilmi sk. **barahlo**]

baranka subst. 1. Automašīnas stūre. (JVSK 1987) (1995) *«Un te arī paliksīt līdz beigām?» — «Kamēr «baranka» klausīs.»* (Sarkanābols 1972, 122) *Es pagriež barank pa lab ..* (Ēteris 1975, 24) *Es ir pieradis, kad motors blakus .. Es ar' krukļi baranku.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) 2. Neieskaitīts rezultāts, ieskaitāma rezultāta nesasniedzšana (sporta sacīkstēs). *Sniegs ar lietu ļoti ietekmēja rezultātu. Neviena komanda, arī uzvarētāja, neizvairījās no «barankām» (tā šāvēji dēvē rezultātus, kas zemāki par sporta meistara normu).* (Sports 1976, 156, 1) *Eiropas šāgada čempions [svarcelšanā] .. neuzgrūda sākuma svaru ..., nopelnot «baranku».* (Sports 2002, 271, 12) 3. Neieskaitīts (vērtējums par mācību darbu skolā vai augstskolā). *Neizpildīju mājas darbu un dabiju baranku.* (Koluža 2000, 131) [баранка]

baravika subst. Resna meitene. (1992, skoln.)

barčiks subst. 1. Bārs (krodziņš). (1997) *Vai neaizšausim uz barčiku?* (1992, jaun.) *Tiksimies pie barčika.* (Koluža 2000, 131) 2. Bārs (mēbele). *Izņem no barčika vienu folleri.* (1992, jaun.) [*< kr. sar. барчук*]

bārda ♦ **piešūt bārdu.** «Uzvelt pienākumu vai atbildību.» (LŽV²)

bardacība subst. Nekārtība; nevīžība; nekārtīgs dzīvesveids. *Diez vai viņš apsaimniekos [savu zemes gabalu], zinot viņa bardacību...* (2003, S35) [Cilmi sal. **bardaks**]

bardačoks subst. Paneļkastīte (automašīnā). *vēl īsti nav pie mašīnas pieradis, bardačokā divas pudeles konjaka, viena darbam, otra mājām.* (Nakts 1993, 23, 23) *Es to atslēgu ieliku tev bardačokā.* (1995, S28) *Tā neviens arī neizdomāja, kā to bardačoku nosaukt. Cimdu kaste. Ha, ha — dažās ārzemju filmās jau tā tulko.* (1995) *Evelīna iestūma avīzi «bardačokā».* (Ieva 2005, 28, 38) [*< kr. sl. бардачук*, sal. Jeļistratovs 2000, 28]

bardaks subst. 1. Liela nekārtība (parasti istabā, dzīvoklī). (JVSK 1987) (LŽV²) *Tā nu gan nevar izgāzties. Svešs cilvēks mūsu mājā un — tāds bardaks.* (Karogs 1977, 4, 87; H. Gāliņš) *Kas jums te i pa bardak?* (1979, māte bērniem) *Manā dzīvoklī notiek remonts, tāpēc ir liels bardaks.* (VZiņas 2003, 173, 3) 2. «Bordelis.» (LŽV²) 3. Haoss, sajukums, neorganizētība. *Bračķ teic, ka jālasās prom no tā darb, baigais bardaks.* (1976) *Nedarbojas radikāli svarīgs luksofors, un tur ir pilnīgs bardaks, kā teica šoferīts.* (1997, radio) *Mūsu bobsleja sabiedrībā valda bardaks.* (2003, TV; S. Prūsis) 4. Nekārtības. *Savādāk tur vēl lielāks bardaks sāktos.* (1996, TV; par studentu piketu un izdarībām pie Brīvības pieminekļa) [*< kr. sar. бардак*]

bargi adv. 1. «Slikti.» (LŽV²) 2. «Ļoti. Bargi nobijos.» (LŽV²)

barmalejs subst. Rupjš cilvēks. (1992, skoln.) [*< kr. sl. бармалеў*, sal. Jeļistratovs 2000, 43]

barmatuha subst. Lēts vīns. (LŽV²) [*< kr. sl. бармомуха*, sal. Jeļistratovs 2000, 43]

barot v. «Piespēlēt bumbu sportā (piem., volejbolā).» (LŽV²) ♦ **barot zivis.** Vemt. (LŽV²) [viņi] *drīz vien intensīvi baroja zivis.* (VZiņas 1994, 6. VIII, 6)

basanoškas subst., parasti dsk. Siksnīņkurpes, vaļējas vasaras kurpes. *Viņš dārgs, trīsdesmit div rubļ, basanošks.* (1976, S30) *Tam i kau kāds itāļ basanošks.* (1979, S60) [*< kr. басаножку*]

basene subst. 1. Basģitāra. *Tur sēž mans ģitāras skolotājs, kas man iemācīj basen spēlēt.* (1997, TV) *Steidža atkal pārstīgojusi tavas basenes stīgas...*

(Melgalve 1999, 75) *Tās, ka meitene spēlē baseni, nav nekas pārdabisks ..* (Sestdiena 2004, 21. II, 25) 2. Basketbols. (sk 1988)

basenes subst., parasti dsk. Siksnīņkurpes, vaļējas vasaras kurpes. (JVSK 1987) (1997, skoln.) *Fredis jau staigā basenēs.* (Koluža 2000, 131)

basis subst. Basketbols. (1990) *Nem bumbu, un uzspēlēsīm basi!* (Koluža 2000, 131)

basītis I subst. Basketbols. (JVSK 1987) (LŽV²) *Nāciet uz basīti atkal citureiz!* (2002, konkursa vadītājs spēles starplaikā) *A es esmu spēlētājs basīti pret Verpakovski. Skolas laikos.* (2004, Delfi)

basītis II subst. «Peldbaseins.» (LŽV²)

baskets subst. Basketbols. (JVSK 1987) (LŽV²) *Alda .. baskets .. Treniņi un turnīri, miestīņi un pilsētas, zāles, halles un viesnīcas, vilcieni ..* (Rijnieks 1990, 189) *bulgāru dāmu basketbols allaž kotējies krietni augstāk par vīru basketu.* (Diena 1997, 175, 8) *Ir sajūta, ka šīs meitenes no basketu saprot jau tikpat daudz, cik es [=treneris].* (Diena 2003, 178, 18)

basņa subst., parasti dsk. **basņas**. Nepatiesas runas; pasakas. *Tas [=mācītājs] bija īsts plānā galdiņa urbējs, taču stāstīja labas basņas ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 80) *Visas parastās basņas, tīpa, cīņa ar korupciju .., ir pilnīgi fufelis ..* (2004, Delfi) *Par angļeni kā pasaules valodu — tā tik tāda basņa.* (2004, www) [\leq kr. *басню*]

bastā! interj. Viss! Pietiek! Diezgan! Beigas! (JVSK 1987) *Kungu vairs nav. Nav — un basta.* (Livs 1966, 107) *Vai pašam arī nepakārties? Būs divi līķi — un basta.* (Gāliņš 1972, 99) *Izvelku nospežoto trijnieku [=naudas zīmi] .. un nevērīgi nosviežu uz galda .. Savu un jūsu tēriņu esmu nolīdzinājis — basta!* (Karogs 1977, 5, 50; J. Melbārzdīs) *Basta! Viss! Kad tu savāksi to jefiņu?* (1997, TV) [\leq it. *basta!*]

bastards subst. «Nepatikama persona.» (LŽV²)

bastot v. Bez attaisnojuma neapmeklēt (parasti mācību nodarbības). (JVSK 1987) *Īvo Bergs .. «basto» no fizikultūras stundas ..* (LitM 1977, 24, 13) *Vēči, bastojam fiziņi?* (1995, skoln.) *vispirms es sāk runāties a dzērājiem un tiem skolniekiem, kas bastoj skol.* (Liksoma/Grinberga 2001, 143) [\leq kr. *бастовать* 'streikot'] Sk. arī **nobastot**.

bastotājs subst. Skolēns, kas neattaisnoti kavē mācību nodarbības. *Tā, kā šobrīd [skolu] kavēju es, nekavē pat vislielākie «bastotāji».* (Sports 2004, 42, 9; profesionāls futbolists)

bastuļa subst. Skolēns, kas neattaisnoti kavē mācību nodarbības. *Ei, bastuļa! Tēv ir 40 neattaisnoti kavējumi!* (Koluža 2000, 131)

bašibuzuks subst., hum. Palaidnis. *Tu .. kā jau parasti, roku spiezdams, no-teici: «Nu, sveiks, sveiks, bašibuzuk! Kas jauns pasaulē?»* (LitM 1977, 19, 14; H. Rukšāns) [Sal. latv. *bašibuzuks* 'senāk — Turcijas armijas karotājs' < kr. *башубузук* < turku, sal. mūsdienu turku *başibozuk* 'civilists; anarhists']

baška subst. Galva. (JVSK 1987) (LŽV²) *Pret visādiem fašistiem un buržujiem cīnās citi, kam vairāk smadzeņu baškā.* (Gāliņš 1972, 151) *tev baška baigi labi strādā.* (Karogs 1976, 4, 15; H. Gulbis) *A pa ko tu domā ar savu stulbo bašku?* (1995, māte savai meitai) *Man šodien baška sāp.* (Koluža 2000, 132) [< kr. sar. *баўшка*]

bašmaki subst., parasti dsk. 1. Apavi. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Zābaki. (JVSK 1987) (1995, skoln.) [< kr. *баўмаку* 'zābaki']

baterflajs subst. Taurenis. (1995, skoln.) [< angl. *butterfly*]

batls subst. Cīņa; sacensība. [filmas tēls] *uzvar melnādainos kolēģus hip-hopā «batlos» jeb dziesmu karos ..* (KasNotiek 2003, 1, 50) [< angl. *battle*]

batons I subst. Tēvs. (JVSK 1987) (1992, skoln.) *Batons solīja iedot mašīnu uz divām dienām.* (VE 1989) [< kr. sl. *батои*, sal. Jeļistratovs 2000, 29]

batons II subst. Muļķība. (1991, skoln.) ♦ **spraust batonus (ausīs)**, arī **bāzt batonus (ausīs)**. Melot; censties apmānīt. (1992, skoln.) *Ārstiem šis tur [=iesaukšanas komisijā] sprauz batonus galīgākos.* (1996)

baudīt v., spec. Pārbaudīt (piem., citātus rakstu darbā). (2000) *Iešu baudīt faktus ..* (2004)

bauers subst. «Lauksaimnieks; zemnieks.» (LŽV²) [Cilmi sk. **bauris**]

bauma ♦ **baumu birojs**. «Cilvēks, kas izplata baumas.» (LŽV²)

bauris subst. 1. Zemnieks. (LŽV²) *Tik baurim šķidru alu dzert ..* (Čaklais 1969, 79) *Muižas dižciltības ruļļos / Latuju bauris ierakstījis / Sugas bulli.* (Kaltiņa 1970, 62) 2. Latvietis (senāk, pretstatā vāciešiem). *«Vai gan vācieši būtu glābuši bauru bērnu?» — tā sprieda saimniece.* (Gāliņš 1972, 50) *šī [vācu] kapsēta .. atgādināja .. pārtautoto aborigēnu nicinājumu pret «bauriem» ..* (Lāms 1973, 285) [< vācu *der Bauer* 'zemnieks']

baurošana subst., skoln., hum. Dziedāšana (mācību priekšmets). (sk 1988)

baušlāgs, arī **baušlaks** subst. Klepus. (LŽV²) [< vācu novec. *der Bauchschlag*]

bazarēt, arī **bazārēt** v. Pļāpāt; runāties. *bazarēt.* (JVSK 1987) *Beidz bazarēt tik skaļi!* (Koluža 2000, 132) *vairs [mēģinājumā] nenotiekot tā, ka stundu*

«bazarē», stundu grauž «semočkas» un tad pusstundu uzspēlē. (Diena-Izkl 2003, 25. IV, 17; U. Rudaks) *tad arī varētu bazarēt par mūsu futeni.* (2005, Delfi) [*< kr. sar. базарумъ*] Sk. arī **pabazarēt, sabazarēt.**

bazars, arī **bazārs** subst. 1. Pļāpāšana; skaļa saruna. (1997, skoln.) *Kārtīgs bazars.* (1999, TV; par 10 minūšu telefonsarunu) *Kas jums te par bazaru? Nevar dzirdēt, ko Aivars stāsta!* (Koluža 2000, 132) 2. Tirgus; tirgošanās. *Baznīcā notika arī mantu bazāri un loterijas.* (Gāliņš 1968, 43) *Toties pavisam kuriozi ir Pūcišu Ģederta, Viesuļa un Hanskinēviča bazāra īpašnieka līdz malām piedzejotie «Famīliju kalendāri».* (PadJ 1976, 95, 4; M. Zariņš) *Gāju no mājas uz māju, lasīju kopā mantas, taisīju bazāru* (Greste 1977, 15) [*< kr. базар*]

baznīca subst., skoln., iron. Skola. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Šitā baznīca man jau līdz kaklam.* (VE 1989) ♦ **stāvēt ar cepuri (pie baznīcas), sk. stāvēt.**

bāzt v. Lik. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Kur lai es bāžu tādu briesmoni?* (VE 1989) ♦ **bāzt banānus ausī(s), sk. banāns.** ♦ **bāzt batonus (ausīs), sk. batons.** ♦ **bāzt pufaiku ausī.** Melot; censties apmānīt. (1991, jaun.) (LŽV²) ♦ **bāzt purnu.** Skatīties, lūrēt; jaukties citu darīšanās. *Tā ohranas bābu izstallēja — šī bāz purnu sumkās, lupatas vien ..* (Lāms 1980, 33) ♦ **bāzt vati ausī.** «Stāstīt melus vai muļķības.» (LŽV²) Sk. arī **iebāzt, nobāzt.**

bēba subst. Meitene. *Nu krutā bēba šovakar būs mana.* (1995, TV) [Cilmi sal. **beibe**]

bēbis, arī **bebis** subst. 1. Bērns. *Bēbis — mans dēls — beidzot ies dārziņā, līdz ar to būs vairāk laika.* (VZiņas 1995, 25. III, 21) *Ksavjē .. ir tipisks priekšlaikus novecojis bēbis ..* (Diena-Izkl 2003, 15. VIII, 8; N. Naumanis) *Viņi bija bēbji un nesaprata, ka es runāju ne visai pareizi.* (Sestdiena 2005, 9. VII, 13) 2. Zīdāinis. *Man šī smarža atgādina bēbi, tāds svaigums un dzīvīgums ir tajā.* (Nakts 1993, 18, 28) *bebis.* (LŽV²)

bēbiši subst., parasti dsk., skoln. «B» klases skolēni. (JVSK 1987)

bebrs ♦ **ķert bebrus.** Censties piemānīt. (LŽV²)

bēči subst., parasti dsk., skoln. «B» klases skolēni. (JVSK 1987) *Āči spēlēs pret bēčiem.* (Koluža 2000, 132)

bedovai adj., nelok., arī adv. Ļoti labs; ļoti liels. (LŽV²) *treneris .. mūsu meiteņu startu komentēja šādi: «Visumā «bedovai». Uzvinnēt PSRS meistaršācīkstēs ir grūtāk nekā starptautiskā turnīrā ..»* (Sports 1969, 108, 1) *Tā zaļumballīte ir viena bedovai nodragāšanās vieta.* (Lāms 1974, 237) [Cilmi sal. **bedovijs**]

bedovijs adj. Ļoti liels. (1996) *nu, moins: bedovijs lācis atrāvis [auto] furgonam durvis, ielīdis iekšā.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [*< kr. sar. бeдoвнѣ*]

begot v., skoln. Skriet krosu. (sk 1988) [*< kr. бeзaмo*]

beibe subst. 1. Draudzene, mīļākā. (1996) *Ierubīju mocīti, aizbraucu pie beibes.* (1994; Ufo dziesma) 2. Meitene. *Re, tās divas beibes, viena no viņām, kura mani iedzina depresijā.* (2003, V17) *Ejam koļīt beibes.* (2003, L. T.; V14) *gleznotājai, kuras bildēs līdz šim čumējušas mudžējušas seksīgas beibes, galerijā .. atklāj izstādi ..* (Sestdiena 2003, 11. I, 46) [*< angl. sl. babe, sal. Green 1998, 38*]

beibīgs adj., **beibīgi** adv. 1. Meitenēm raksturīgs. (2004) 2. Seksīgs. (2004) [*Cilmi sal. beibe*]

beigas ♦ **gala beigās**, sk. **gals**.

beigt ♦ **beidz klabināt nadžņus!** Saka, nevēloties turpināt ar kādu runāt. (1990, skoln.)

beigts ♦ **beigta balle**. 1. Saka, ja viss beidzies, neko nav iespējams mainīt. *Kad dieviņš nolīcis mirt — beigta balle — nelīdz ne zāles, ne plāksteris.* (ME 1, 277; vienk. LLVV 2, 28) *Ģirts atbrauca tavā vietā, un beigta balle.* (Dripe 1966, 99) 2. Saka, ja situācija neatgriezeniski (un parasti pēkšņi) mainījusies. *mums blakus uzpeldēja [divi puiši] .. Un beigta balle. Mistija aizmīrsa Pigi, es savas raizes ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 70) ♦ **beigts var palikt**. Saka, kad ir ļoti spēcīgas (parasti pozitīvas) emocijas. *Beigts var palikt no smiekliem.* (2001, S27)

beisbolene subst. Beisbola nūja. *nav liela māksla paņemt beisbolēni un vālē.* (Diena 2004, 289, 19; čats)

beka subst. 1. niev. Sieviete. *Sēž tās bekas un nagus vīlē.* (VE 1989) // «Resna, izplūdusi sieviete.» (LŽV²) 2. Bibliotēka. (1992, jaun.)

bekons subst. Resns cilvēks. *Tur tas bekons no sevis baigi mētā.* (VE 1989)

bekot v. Skriet. (sk 1988)

beks subst., spec. Aizsargs (futbolā). (LŽV²) [*< angl. back Baldunčiks 1989, 70*]

beķereja subst. Maiznīca; maizes ceptuve. (LŽV²) *Bieži pēc seansa mēs devāmies uz laukuma malā čurnošo beķereju un pirkām marcipāna cepumus.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 94) *Maizes ceptuvēm tik raksturīgā silto .. kukulišu smarža ar «Jelgavas maiznieka» .. beķerejām pāris gadu laikā izpletusies teju visā Rīgā.* (Diena 2004, 157, 9) [*< vācu die Bäckerei*]

- beķeris** subst. Maiznieks. (LŽV²) *Un tur [=Kazaņas tatāru rajonā] — ak laime! — beķereja, kur beķeris — latvietis.* (Zariņš 1974, 14) [mākslas darbos izmantot elektrību] *ir kā no maizes uztaisīt atombumbu. Beķeris to diez vai spētu izdomāt ..* (RīgasB 2003, 21, 19) *Latvijas virēju un beķeru ne-tradicionālās sporta spēles.* (2004, www) [*< vācu der Bäcker*]
- belabrisais** subst. (< adj.). Blondīns. *Tur stāv tavš belabrisais!* (Koluža 2000, 132) [*< kr. sar. белобрысый*]
- bembelis** subst. BMW markas automašīna. *Kā tautā saka, biezais, brauc ar biezo bembeli ..* (1996, TV)
- bembers** subst. BMW markas automašīna. (VE)
- bembis** subst. BMW markas automašīna. (1997, skoln.) *Mums bija visvecākais, bet visātrākais autobuss. Mēs braucām visiem garām. Tā kā skolotāja teica, tā kā bembis.* (1995, TV) *Es ar bembī ieliku mersim pakaļā.* (1996, V19) *Viņš brauc ar melnu bembī.* (Koluža 2000, 132)
- bembuks** subst. BMW markas automašīna. «*bembuks*» lielā ātrumā *braucis no centra uz Sarkandaugavu.* (VZiņas 1996, 69, 10)
- benārs** subst. Izsmēķis. *Benārus metiet pelnutraukā!* (Koluža 2000, 132)
- bencīns** subst. Benzīns. *Bencīna kannu aizkorķēju.* (Karogs 1977, 4, 58; I. Indrāne) [*< vācu das Benzin*]
- bencīnštelē** subst. Degvielas uzpildes stacija. (LŽV²) [Sal. vācu *die Tankstelle*]
- bencīntanks** subst. Degvielas uzpildes stacija. (1980) [Sal. vācu *der Benzintank* 'degvielas tvertne']
- benčīks** subst. Izsmēķis. (1989, V15) *Kāpņu telpa piesmēķēta un pilna ar benčīkiem.* (Koluža 2000, 132) *Šī doma viņai [=narkomānei] ienāca prātā, kādu rītu pamostoties savā «...ar «benčīkiem» piebērtajā .. gultā».* (Sestdiena 2005, 12. III, 16)
- bendesmaiss** subst. 1. Ļauns cilvēks. (1990) 2. iron. Palaidnis. (1995)
- bendža** subst. Benzīns. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Ļoti aizraujošs ir stāsts, cik .. [futbola treneris] bendžu sev mašīnā sagāž.* (2005, Delfi)
- bendžiņš**, arī **beņdžiņš** subst. Benzīns. *dabūjam beņdžiņu.* (1996, radio reklāma) *Izsit čekiņu, dabū bendžiņu.* (2001)
- bēniņi** subst., dsk. Galva; smadzenes. (1992) ♦ **caurvējš bēniņos.** Neprāts, dumjība. (VE) ♦ **bēniņos džinkst.** Saka par nesaprātīgu, dumju cilvēku. *Tam bēniņos džinkst.* (1993) ♦ **putniņi bēniņos.**

«Dumjība; prāta sajukums.» (LŽV²) ♦ **viss nav bēniņos.** «Dumjība; prāta sajukums.» (LŽV²)

benītis subst. Izsmēķis. *Dažs zilītis salasa benīšus un uzpīpo.* (VE 1989)

benzīntanks subst. Degvielas uzpildes stacija. (1992) [romāns] *sākas .. ar iespaidīgu apšaudi benzīntankā ..* (Diena 1996, 26. II, 10)

benzovojs subst. Autocisterna degvielas pārvadāšanai. (2002) [**< kr. бензовоз**]

benža subst. Benzīns (1995, skoln.)

beņdžiņš, sk. **bendžiņš**.

beņi feņi!, arī **beņi-feņi!** interj. Lieto, lai izteiktu kāpinātas emocijas. *un Rūdis saka: beņi feņi, cik cilvēkam tas mūžs īss!* (Karogs 1977, 1, 23; I. Ziedonis) *Nu pūt vējiņi, beņi-feņi, / Un aizdzen mani Kurzemē!* (Forums 2003, 19, 4; I. Ziedonis)

beņķis subst. 1. Sols, soliņš. *drēbes .. uz skolas beņķiem nobružātas līdz spīdumam.* (Viese 1973, 151) *es sēdēju, it kā būtu pie beņķa piesalis ..* (Karogs 1975, 8, 21; H. Gāliņš) [motociklists:] *Mašīna tomēr ir tikai beņķis uz riteņiem.* (LietiškāD 2004, 26. VII, 8) 2. Darbagalds. *Izrādās tā [frēze] ir vācu beņķis.* (1994, V26) *Tavs vīrs beņķus jau gadiem taisa.* (1994, V26) [**< vācu die Bank, dsk. Bänke**] Sk. arī **ēvelbeņķis, skrūvbeņķis**.

beņža subst. Benzīns. *Tu beņžu ielēji bākā?* (Koluža 2000, 132)

berdanka subst. Bise. (LŽV²) *ar berdankai līdzīgu šaujamo padusē.* (Juzefs 1969, 66) [**< kr. берданка**]

bereitors subst., spec. Zirgu iejādes speciālists; jāšanas skolotājs. *Viņš bija .. ilgus gadus strādājis par bereitoru un žokeju.* (Karogs 1975, 9, 160; Ģ. Dzenītis) [**< kr. берейтор**]

Bērnene subst., īpašv. Veikals «Bērnu pasaule» Rīgā. (1990, skoln.)

bērns □ **kuces bērns**, sk. **kuce**. □ **kuņas bērns**, sk. **kuņa**.

-bērt, sk. **iebērt, nobērt**.

berta subst. Milicijas (policijas) mašīna. (VE) ♦ **melnā berta**. Milicijas (policijas) mašīna (apcietināto pārvadāšanai). (1991) (LŽV²)

-berzties, sk. **ieberzties**.

besīgs adj., **besīgi** adv. 1. Ļoti labs, lielisks. (1990, skoln., Sēlpilī) (1996, skoln.) *Man ir besīgas botas.* (JVSK 1987) *Šim besīgi noveicās.* (JVSK 1987) 2. Slikts, riebīgs. (sk 1988) (1992, jaun.) [Sal. kr. *бешенный* 'traks', *бесумь* 'tracināt']

besis subst. 1. Nespēks, liels nogurums. (JVSK 1987) *Kāds man ir baigais besis!* (1995) 2. Slikts garastāvoklis, depresija. (1990, skoln.) (1997, skoln.) *Galīgais besis.* (1996, TV; tulk. filma) *Man šodien drūmais besis.* (Koluža 2000, 132) 3. Bezizeja. (1994, skoln.) [Cilmi sal. **besīt**]

besīt (ārā) v. Radīt neapmierinātību, nepatikt; kaitināt; tracināt. *Vīņš mani besī ārā.* (1996, skoln.) *tas mani besī.* (KKF 2002) *Besī viss sviests, cik ilgi vispār vēl var paciest to... jātaisa revolūcija, blin, nevar vārdiem izteikt, kā tā var darīt.* (2003, www) [becumъ] Sk. arī **izbesīt, nobesīt, piebesīt.**

besīties (ārā) v. Dusmoties; būt aizkaitinātam. (1999) *Vīņi besījās ārā, viņi nezina, ko ar mums izdarīt.* (2003, TV šovs «Fabrika 2») [becumъся] Sk. arī **izbesīties, sabesīties.**

besporjadoks subst. Nekārtība. (1992, jaun.) [беспорядок]

bess subst. Velns, nešķīstenis. *Vecais vīrs dēlam pateicis, lai sitot nost vienu besu [=velnu].* (Karogs 1975, 3, 111; V. Lagzdīņš, parodija par J. Laganovski) [bec]

bēte subst. Nepatīkšanas; neveiksme. (1970, S80) ♦ **saiet bētē, sk. saiet.**

betija subst. Meitene. *Laikam uzreiz iemūļējos. Tāi laikā man gan bija cits, arī viņam, baigā betija.* (Santa 1992, 4, 5)

betonomešalka subst., spec. Betona maisītājierīce. *Par to betonomešalku ..* (1993, S56) [бетономешалка]

bez ♦ **bez nerviem.** Bez uztraukuma. *Tikai bez nerviem!* (1992)

bezceris, arī **bezcers** subst. Bezcerība; bezcerīgs stāvoklis. [A:] *Vasarā baigi karsti.* [B:] *Kad brauc, tad jau ne, bet, kad stāv uz robežas, tad bezcers.* (1995, V19) *Bet tajā totalitārisma sistēmā taču nebija ne mazākā cerības stariņa — .. tas bija bezceris... bezceris.* (RLaiks 1996, 8, 12) *Tur ir bezcers, tur sadzīt galus nevar.* (2005)

bezdēt v., vulg. Izdalīt smakojošas vēdera gāzes. (1970)

bezfilma subst. 1. Bezsamaņa; apziņas nekontrolēts stāvoklis. (2005, www) *Pēc tāda belziņa man iestājās bezfilma.* (VE 1989) 2. Stipra reibuma stāvoklis. *Alus puisim pašam bezfilma — kā jau visās kāzās.* (VE 1989) 3. Dziļš miegs. (1996)

bezkamerniece subst. Autoriepa bez kameras. (1995, TV)

bezpriģels subst. Galēji nepieņemama situācija. (2006) [bec-npeden]

bezrazmernaĵa adj., siev. dz. Bezizmēra. *Tā [jaka] ir bezrazmernaĵa, ko?* (1976) [*< kr. безразмерная*]

bežstoks subst., skoln. 1. Ideju trūkums. (JVSK 1987) (1992, skoln.) 2. Naudas trūkums. (1991, skoln.) 3. Bezizeja. *Pilnīgs bežstoks...* (Koluža 2000, 132)

bezvējš subst., skoln., hum. Mācību stundas daļa, kurā vairs neatprasa mācību vielu. (1996, skoln.)

bībele subst. Grāmata. (1960) (sk 1988) *Atver bībeli, un apskatīsim to uzdevumu!* (Koluža 2000, 132)

bībene subst., skoln. Bioloģija (mācību priekšmets). (sk 1988)

-bībīties, sk. iebībīties.

bīblene subst. Bibliotēka. (1960) (1997, skoln.) *apsolīju Paulam viņu pavadīt uz .. bībleni ..* (2005)

bīcītis subst. Bicepss. *Raimis taču teica, ka viņam abi bīciši parauti.* (2005, Delfi)

bīčists subst. Pludmales volejbolists. *mēloja, ka drīzumā bīcīsti varēsot bumboties cauru gadu ..* (Diena 1996, 17. IX, 9; A. Vaiders) [Cilmi sal. **bīčš**]

bīčka subst. «Lēta ballīte.» (LŽV²)

bīčoks subst. Izsmēķis. (1989) [*< kr. sl. бичёк, sal. Jelistratovs 2000, 53*]

bīčot v. Lūgt, ubagot; diedelēt. (1993, skoln.) (LŽV²) *Mēs trijātā gājām bīčot naudu uz Finanšu ministriju.* (2005)

bīčot v. Spēlēt pludmales volejbolu. *Nākamajā dienā pēc katra turnīra Skrundā .. vai katrā pagalmā puikas bīčo.* (Diena 1996, 17. IX, 9; A. Vaiders) [Cilmi sal. **bīčš**]

bīčotājs subst. Diedelētājs; ubagotājs. (LŽV²)

bīčotājs subst. Pludmales volejbola spēlētājs. *Ieradās visi, vēlreiz aplicināt, ka bīčotājus interesē ne tikai nauda.* (Diena 1996, 17. IX, 9; A. Vaiders) [Cilmi sal. **bīčš**]

bīčš subst. 1. Pludmale. *Šodien jāskatās «E iela». Un paradīzes bīčš [=filma «Paradīzes pludmale»] arī šodien.* (1995, v19) 2. Pludmales volejbols. *Bīčš kažokā un pižikā.* (Diena 1996, 17. IX, 9; A. Vaiders) *Vai esi paspējis pārkvalificēties no bīča uz klasisko volejbolu?* (5min 2005, 24, 6) [*< angl. beach*]

bīdīt v. 1. Kārtot (piem., darīšanas, eksāmenus). *Kad tu sāksi bīdīt parādus PSKP vēsturē?* (VE 1989) 2. Iet, doties. *Nu tad bīdam!* (VE 1989)

3. pārn. Veicināt, atbalstīt; virzīt, realizēt (piem., kādu ideju). (VE 1989) *Pagaidām jau vēl nekā nav. Bet kaut kas «jābīda» būs, citādi ap-sūnošu.* (1992, S25, privāta vēstule) *Jo gribēja «bīdīt» savu zinātnisko darbu.* (Nakts 1993, 29. VII, 2) *Vai mēs šo projektu bīdam vai nē.* (1995, V32) *Māksla nekur pasaulē nespēj sevi uzturēt, krodziņš ļautu mums «bīdīt» teātri ..* (Diena 1998, 10. VIII, 16) 4. Lietot, izmantot. *vienu un to pašu tekstu «bīdīšana» arī citos gadījumos sarīkojumos liek runāt arī par haltūras elementiem šajā profesionalitātē.* (Nakts 1994, 6. I, 18) ♦ **bīdīt lietas.** Kārtot darīšanas. *Es arī šeit esmu, lai bīdītu lietas.* (1996, TV; A. Babris) *Viss notiek, lietas tiek kārtotas, bīdītas, veiksmīgi norisinās.* (1996, S29) ♦ **bīdīt zinātni** hum. Darboties zinātnē; studēt. (1993) Sk. arī **nobīdīt, sabīdīt.**

bīdītājs subst. Virzītājs, organizētājs. *Joprojām nav nekādu ziņu no Bum-boksa galvenā bīdītāja Ginta.* (1997, radio)

bīdīties v. Iet. (1995, skoln.) (1996, skoln.)

bierītis subst. Alus. *Vai negribi kādu bierīti?* (1996) [Cilmi sal. **bairītis**]

biete subst. 1. Muļķis. *Ar šito bieti es neielaidīšos.* (VE 1989) 2. Kautrīga meitene, kura bieži sarkst. (JVSK 1987) (1996, skoln.) *Ja gribi — lūdž to bieti [uz deju], man viņa neinteresē.* (VE 1989) // Nosarcis cilvēks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 3. Nesimpātiska meitene. *Ko tu tai biētē ie-raudzīji?* (VE 1989) 4. skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) ♦ **ie-sist biētē**, sk. **iesist.** ♦ **ieskriet biētē.** Nosarkt. *Ieskreju biētē dēļ savas fidas.* (VE 1989) *Baigi ieskreja biētē.* (1995, skoln.) ♦ **noraut biētē**, sk. **noraut.**

biezais subst. (< adj.). Bagātnieks, turīgs cilvēks. *Lai budžeta komiteja izvelk no biezo kabatām biezos maciņus.* (1995, TV) *Kas ir bizness? Biezo prasme taisīt naudu.* (1996, TV) *neesmu nekāds biezais ..* (RLaiks 1996, 8, 15) *Vai mersedess ir tikai biezo mašīna?* (1998, TV)

biezpiengimis subst. Bāla seja. (JVSK 1987) // Cilvēks ar bālu seju. (1992, skoln.) *Tavs jaunais pielūdžs tāds biezpiengimis vien ir.* (VE 1989)

biezpiens ♦ **biezpiens galvā.** Saka par cilvēka muļķību, stulbumu. (1990, skoln.) *Tam jau biezpiens galvā.* (1995, skoln.) *Tev ir biezpiens galvā.* (1997, TV)

biezputra subst., skoln., iron. Skolotājs, kurš neskaidri izklāsta mā-cību vielu. (1992, skoln.)

biezs adj., **biezi** adv. 1. Bagāts, turīgs. *Tad bijusi tāda biezo veču sanāksme no Maskavas ..* (1994, V27) *Vairumā gadījumu viņas ir bezpersoniskas būt-nes — biezas žagatas ar minimālu pelēkās vielas daudzumu smadzenēs.* (Santa 1996, 6, 14) 2. Dārgs; tāds, kas liecina par bagātību. *Biezais*

vāgīs. (1994, V19) *Daudzi saka, ka jūs ņemat [=aizvelkat] tikai lētās mašīnas, bet tā sauktās biežās ne.* (1996, TV) *Viņi iekāpj savā biežajā mašīnā un paņem suni līdzi, ko atstāj uz maģistrāles.* (1996, TV) 3. «Stulbs, dumjš.» (LŽV 1990) ♦ **biežais gals.** Turīgo slānis, bagātņieki. *Tā saucamais «biežais gals» Jauno gadu sagaidīja Operā.* (1999, TV) ♦ **biežais maks.** Bagātņieks, turīgs, naudīgs cilvēks. *Biezie maki netiek prom no sievietēm.* (1995)

bifelis subst. Spēcīgas miesas būves cilvēks. (VE 1989) *Vai tev te jālien, tārps! Bifelis! Tu neredzi, kur kāp!* (1992, jaun.) *Kas nu tur pieciem tādiem bifeliem ko ēst [no vienas pannas ceptu kartupeļu].* (1995, S58)

bigene, arī **biķene** subst., skoln. Bioloģija (mācību priekšmets). (1990, skoln.)

biģene subst., skoln. Bioloģija (mācību priekšmets). (sk 1988)

bik adv. Mazliet. (2006, Delf) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bikenīt adv. Mazliet. (JVS 1987) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

biki adv. Mazliet. *Es vēl joprojām esmu biki pillā.* (2005, www) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bikiņ adv. Mazliet. (1992) (1993) *Noliekam te bikiņ maliņā* [bumbas, ko izvēlēties dāvanai skatītājs]. (1999, TV) *Publicēšu bikiņ vairāk...* (2005) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bikot v., skoln. Skriet. (sk 1988)

bikse ♦ **diega bikse**, sk. **diegs**. ♦ **bikses trīc**. Nobijies. (LŽV²)

bikšūdens subst. 1. Vāja tēja vai kafija. (1996) 2. Negaršīgs, nekvalitatīvs dzēriens. *Es to bikšūdeni nedzeršu.* (VE 1989)

biķene, sk. **bigene**.

bilde ♦ **klāra bilde**, sk. **klārs**. ♦ **tumša bilde**, sk. **tumšs**.

bildēt v. Fotografēt. *Tur arī tika bildēts, inscenēts.* (Diena 1996, 80, 12) *Agrāk speciāli uz kāzām gāju bildēt, tur var visādus mirkļus saķert.* (Diena 1996, 80, 12)

bildiņas subst., parasti dsk. Attēli; fotogrāfijas. *Viņš mācījies žurnālistos un pie saviem gabaliņiem līcis klāt savas bildiņas.* (Nakts 1994, 13. I, 13)

bilene subst., skoln. Bioloģija (mācību priekšmets). (sk 1988) *Bilenē šodien šūnas uzbūve.* (Koluža 2000, 132)

biļa subst. Raudulis. (vienk. LVS, 304)

- biļļa** subst. Raudulis. (vienk. LVS^V, 304)
- biļļas** subst., dsk. Raudas. (vienk. LVS^V, 303)
- biļļāt** v. Raudāt. (1960) (vienk. LVS^V, 303)
- bimba** subst. Raudulis. (vienk. LVS^V, 304)
- bimbināt** v. Raudāt. (vienk. LVS^V, 303)
- bimbis** subst. Raudulis. (vienk. LVS^V, 304)
- bimbolēt** v. Raudāt. *Noslauki degunu un beidz bimbolēt!* (Koluža 2000, 132)
- bimbuks** ♦ **bimbukus dauzīt**. Garlaikoties. (1993, jaun.)
- binde** subst. 1. Pārsējs; marles saite. (1960) (1993) (LŽV²) 2. spec. Uz marles saites iegūts magoņu piens. *Viņa vāca «bindi», vārīja to labāk kā neviens cits.* (Sestdiena 2005, 12. III, 14) [*< vācu die Binde*]
- bindēt** v. Pārsiet, apsaitēt. (1993) (LŽV²) [*< vācu binden*] Sk. arī **apbindēt**.
- bīne** subst. 1. Katedra. *Bērtulis uzkāpa basām kājām uz parlamenta bīnes ..* (VZiņas 2005, 199, 6; R. Vazdika) *kongresa delegāts .., kāpdams uz bīnes, teica viedus vārdus ..* (VZiņas 2005, 240, 2) 2. Skatuve. (1990) [*< vācu die Bühne*]
- binte** subst. Pārsējs; marles saite. (1997) [Cilmi sk. **binde**]
- bio** subst., nelok., skoln. Bioloģija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- birojs** ♦ **baumu birojs**, sk. **bauma**.
- birste** subst. Saru slota, suka. *drāšu birste.* (Nakts 1993, 18. II, 15) [*< vācu die Bürste*]
- birstēt** v. 1. Slaucīt, sukāt; tīrīt (ar suku). (1970) 2. Nodarboties ar seksu. (1993)
- birt**, sk. **izbirt**, **nobirt**.
- biš** adv. Mazliet. *Biš ne pa tēmu, bet cik varētu izmaksāt atvest .. jaunu riepu komplektu?* (2004, www) [Cilmi sal. **bišķiņ**]
- biščiņ**, arī **bišiņ** adv. Mazliet. *tad man tas viss sāka biščiņ riebties.* (Nakts 1993, 3. VI, 21) *Gribu viņu bišiņ uzprišināt [=nopirkt jaunu uzvalku].* (1996, TV) *Uz to es atbildēju bišiņ vēlāk.* (1997, TV) *Te ar es bišiņ iespamošu ..* (2004, www) [Cilmi sal. **bišķiņ**]
- bišīt** adv. Mazliet. *Mēs esam pie rīta vieša, bišīt pāri deviņiem.* (1995, TV) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bišk, arī **biški** adv. Mazliet. (1992, skoln.) *Vienā šāniņā bišk jāpiepravī* [dīvāns]. (1976) *Mēs gribam biški tuvāk pienākt šurp*. (1996, TV) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bišku adv. Mazliet. (1992, skoln.) (1995, jaun.) *Bišku eļļa, protams. Eļļa, maltā gaļa (liellopa plus cūka), šaujām virsū ..* (1999, TV) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

biškucīt adv. Mazliet. *Biškucīt redzēju spēli Bosnija — Lietuva*. (2005, Delfi) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

biški adv. Mazliet. (1995, skoln.) (LŽV²) *Viņa [=reklāma] ir tikai biški savādāka — vērsta uz katru auditoriju, lai aizskar tieši dvēseli*. (1998, TV) *Iedevu [malto gaļu] biški kaķim, tas aprija*. (1999, TV; V. Pūce) [žurnālists] *ir sabraucis auzās. Uz beigām biški skaidrāk, bet sākums — sviests*. (2003, www) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bišķiņ, arī **bišķin** adv. Mazliet. (1992, skoln.) *Laid bišķiņ vēl uz priekšu!* (1994, V40) *Bišķiņ sasists viņam tas mersis*. (1995, V5) *Pusbundžu [ananasu] .. Bišķin lai viņi ievelkas. Sasilst*. (1999, TV; V. Pūce) *Es bišķiņ aizkavēšos*. (Koluža 2000, 132) [**<** vācu *bisschen*]

bišķiņš, arī **bišķis** subst. Mazumiņš. (1993) *Vēl tur tāds pavisam mazs bišķis [cukura tūtā] palika*. (2005) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bišķīt adv. Mazliet. (1992, skoln.) (1993) *Viņu [=receptē nepieciešamo sastāvdaļu] vajag bišķīt vairāk*. (1997, TV) *Tie ananasi baigi, drausmīgi interesantu garšu dod .. Tik tiešām kaut kas bišķīt austrumniecisks*. (1999, TV; E. Zariņš) [Cilmi sal. **bišķiņ**]

bites subst., dsk. Partiju apvienība «Par cilvēktiesībām vienotā Latvijā». *Vienīgais secinājums, ka jābalso par «bitēm»*. (2003, www) [Sal. kr. ЗАПЧЕЛ] ♦ **štrunts par bitēm**, sk. **štrunts**.

bitīte ♦ **bitūt matos!** interj. Lieto parasti neveiksmes, nepatīkšanu, arī pārsteiguma gadījumā. *Bitūt matos, kā man atkal nepaveicās!* (Koluža 2000, 132)

bitlene subst. Gluds, piegulošs džemperis ar stāvu apkakli. *Apmeklētāji galvenokārt tērpušies piecdesmito gadu stilā — melnos džinsos, melnās bitlenēs ..* (Nakts 1993, 3. VI, 10) *Jūs bitleni gribat?* (2004, S25, pārdevēja veikālā)

bitlovka subst. Gluds, piegulošs džemperis ar stāvu apkakli. *Bezpiedurkņu minikleitiņa un bitlovkas tipa blūze (Ls 27 un Ls 24) ne tikai Paulai priestāv, bet ir pieņemami arī cenas ziņā*. (Diena 1996, 41, 7) [**<** kr. sar. *битловка*]

bītniks, arī **bītnīks** subst. Sekotājs bezmērķa dzīves veidam. (LŽV²)

bizdings subst. Neprāts; aplama uzvedība. (1960) (1997, skoln.) *Tam cilvēkam ir bizdings.* (LŽV²)

bizenēt v. Skraidīt. (1984, S70) (Nakts 1993, 27. V, 22)

bižu božuks subst. «Saīdzis cilvēks.» (LŽV²)

bla-bla-bla! interj. Saka par runāšanu, tekstu vai it kā aizvietojot kādu tekstu. *Kaut kādu dziesmu vajag un bla-bla-bla.* (1999, TV; mūziķis Arnis Mednis) *Es [svešvalodā] bla-bla-bla varu diezgan veikli, bet [nemāku rakstīt]...* (2005) [*< angl. sl. blah, blah, blah, sal. Green 1998, 103*]

blakšūdens subst. Viskijs. (LŽV²)

blaķene subst. 1. Motocikla blakusvāģis. (JVSK 1987) *Bail bija, bet sēdēju blaķenē un klusēju.* (1993, S25) 2. Divstobru bīse; divstobrene. (vienk. LSV, 80)

blāķis subst. Resns cilvēks. (vienk. LSV, 307)

blamēt, arī **blamierēt** v. Celt neslavu, publiski darīt (kam) kaunu; apvainot; niecināt. (LŽV²) *blamēt.* (sar. LLV 2, 99) [futbolists] *saņemot par to algu un blamējot Latvijas izlasi ..* (2005, Delfi)

blamēties v. «Darīt sev kaunu.» (LŽV²) Sk. arī **izblamēties**, **sablamēties**.

blamierēt, sk. **blamēt**.

blarkšķēt v. Nepārtraukti, nevajadzīgi runāt. (LŽV²) *Tu vari blarkšķēt bez apstājas.* (VE 1989)

blarkšķis subst. 1. Troksnis. (LŽV²) 2. Plāpa. (VE)

blatnejs adj., **blatnēji** [sic!] adv. 1. Krimināls. *Āris sevi dēvēja par blatneju puiku, un Žuks piebalsoja.* (Lāms 1974, 89) 2. Izdevīgs; patīkams. *cik blatnēji būtu tagad siltā gultā pie meitenītes!* (Lāms 1973, 22) [*< kr. блатной*]

blatņiks subst. 1. Izdevīga pazišanās. (1997, skoln.) 2. Cilvēks, kas regulāri izmanto izdevīgu pazišanos. *Agrākajos — prestiža — laikos, runājot žargonā, bija «blatņiku» publika, turpretī tagad tā vairāk bija elitāra.* (Nakts 1994, 6. I, 18) *Lai jau būtu krievu tautības futbolisti, ja māk spēlēt, bet tur blatņiki tik daudz...* (2005, Delfi) 3. Kriminālo aprindu cilvēks. *Odesas blatņiki — savi čaļi, savs karogs.* (Karogs 1976, 3, 43; C. Dinere)

blatošana, arī **blatošanās** subst. Attiecības, darīšanu kārtošana, kas balstās uz izdevīgu pazišanos. *ja kāds .. pārdevējs par «blatošanos»*

un zemletes sistēmas attīstīšanu vasaras vidū pavadītu .. kādā vietējā kūdras purvā, efektam, šķiet, vajadzētu būt. (LitM 1975, 23, 2) *Blatošanas un kukuļošanas mānija .. pamazām drupina vispārējos priekšstatus par morāli.* (LitM 1976, 2, 12)

blatot v. 1. Melot, melst. (JVSK 1987) (LŽV²) *Es taču neblatoju morālisko, ka tu ierauj ar divām uzreiz.* (Lāms 1974, 180) 2. Kukuļot. (LŽV²) 3. Skriet. (LŽV²) Sk. arī **ieblatot**, **pieblatot**.

blats subst. Izdevīga pazišanās. (1996, skoln.) *Kas tev ir tā otrā pazišanās, tas otrs blats?* (1976, S45) *Tev bibliotēkā nav blata?* (Koluža 2000, 132) *Skolā mani pieņēma, varētu teikt, pa blatu ..* (VZiņas 2006, 10, 12)

blē! interj. Lieto kā lamuvārda «bļēg» aizstājēju. *Blē, blāviens. Mašīna neiet. Benzīns ..* (1996, radio)

blefot v. Muldēt; melot; censties apmānīt. (VE 1989) (LŽV²) *Arnis, protams, blefoja, neviens no šiem dižgariem viņam pie sirds pieaudzis nebija.* (Rijnieks 1990, 283) *Tev ir jānoblefo, ka tu to māki.* (Nakts 1993, 10. II, 19) Sk. arī **sablefot**.

bleķis subst. 1. Blēņas, nieki. (vienk. LLVV 2, 101) (1997, skoln.) *tīrais bleķis* (barb. LVSV, 59) *Tas viss ir bleķis.* (VE 1989) *Manas acis nav nekāds bleķis.* (1998, TV; tulk. filma) *Ja kāds man kādreiz būtu teicis, ka dāma šādā vecumā [=85 gadi] staigās augstpapēžu kurpēs, .. es teiktu «bleķis».* (Ieva 2005, 32, 12) 2. Skārds. (vienk. LLVV 2, 101) (1996) *Liet bleķa bļodiņā vai māla?* (1993) *Kas ir dārgāka — plastmasas vai bleķa [šilte]?* (1996, S28) *Lēta, bet glīta paplātīte no «bleķa».* *Cena ap Ls 1.* (Diena 2000, 6. I, 11; Tekla Šaitere) 3. Mazvērtīgs krāms. (LŽV²) 4. Meli, muļķības. (VE 1989) (LŽV²) 5. spec., parasti dsk. **bleķi**. Mūziķi, kas spēlē metāla pušaminstrumentus. [trombonists] *cer, ka jaundarbu ziņā Latvijas bleķi (metāla pušaminstrumentu mūziķi) varbūt vairs nebūs pabēru lomā.* (KD 2005, 12, 16)

bleķot v. 1. Melot. (1995, skoln.) 2. Maksāt. (1993, V35) *Un cik tu bleķo par inženiera godu?* (Lāms 1980, 154) *Cik bleķo?* (1991, skoln.) *Par katras [Saimeas] komisijas darbu katram loceklim bleķo smuku piemaksu.* (2005, Delfi) Sk. arī **sableķot**.

blezerēt v. Klaiņot; pastaigāties bez noteikta mērķa. *Blezerēt pa pilsētu.* (1983, S16)

blīce subst. 1. Grupa; ansamblis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (1993) *Pirmā doma bija izveidot tādu kāzu blīci.* (1992, radio) *Svētdien pie mums igauņu blīce «Black currant blossoms», «square dance» stila dejojāji.* (VZiņas 1995, 25. III, 21) *Blīce, Ieva Akuratere būs. Dzelzainais ēdiens — rasols būs.* (1996, TV) 2. Komanda (parasti sportā). (JVSK 1987) (1993) *Dalībnieku komandām,*

starp kurām arī pasniedzēju «blīce», bija jāparāda profesionalitātes līmenis .. (ZA 1994, 189, 2) 3. Zibspuldze. (1993) 4. Kautiņš. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

blīcot v. «1. Piekaut; sist pa aci. 2. Skriet. 3. Šaut.» (LŽV²)

blīezt v. 1. Doties (kurp). (2005) 2. Dzert (alkoholisku dzērienu). (2005) Sk. arī **uzblīezt**.

blīkšķis subst. Svinības. (VE 1989) Šādam gadījumam par godu kāds blīkšķis tomēr būs jāuztaisa. (Mauliņš 1991, 249)

blīn! interj. Lieto kā lamuvārda «blēg» aizstājēju. *Blīn, baigā škrobe!* (1995, jaun.) *Besī viss sviests, cik ilgi vispār vēl var paciest to... jātaisa revolūcija, blīn ..* (2003, www) [Cilmi sk. **blīn!**]

blīnis subst. Pankūka. *Vecāmma izceps blīņus.* (Koluža 2000, 132) [

blīsenes subst., parastū dsk. Ācis. (JVSK 1987) *Taču pa ceļam vannūzī izpucē blīsenes, lai vari labāk šo apskatīt.* (Rijnieks 1990, 256)

blīzenēt v. Skraidīt. [A:] *Man liekas, ka man ir iesnas.* [B:] *Tāpēc zeķes vajag uzvilkt, nevis plīkam blīzenēt.* (1996, S28)

bloks subst. «Ceļa aizsprostojums.» (LŽV²)

blonds ♦ **blondais grēks**, sk. **grēks**.

blonginka subst. Blondīne; meitene ar zemu intelekta līmeni. (J. N., K. M.) [

blozga subst. Nekārtīga sieviete; nevīža. (LŽV²)

bluķis ♦ **aste bluķī**, arī **aste (ir) zem bluķa**, sk. **aste**.

blūmers subst. «1. Uzsista zila acs. 2. Kļūda.» (LŽV²)

blūmīzeris, arī **blūmīzers** subst. Mutes harmonikas. *blūmīzers.* (LŽV²) *samtainā bals un blūmīzeris itin labi iederējās svētku gaisotnē.* (VZīņas 2005, 95, 5)

bl!..! interj. Lieto kā lamuvārda «blēg» aizstājēju. *Buļ.. bl!..! Siera maizes puse palika [neapēsta].* (1996, V6)

blā! interj. Lieto kā lamuvārda «blēg» aizstājēju. (1996, skoln.)

blāg! interj. Lieto kā lamuvārdu, arī kā parazitvārdu. *saņa vaņa jura, blāg, nelūri kā kretīns, divdesmit kapeikas gaņņ, blāg.* (Melgalve 1999, 37)

blaha! interj. Lieto kā lamuvārda «blēg» aizstājēju. (JVSK 1987) (1996, skoln.)

- bļautorene** subst., skoln., hum. Muzikālā audzināšana (mācību priekšmets). (sk 1988) (VE 1989)
- bļautuve** subst., iron. Opera. (LŽV²) Šodien mēs ar klasi brauksim uz bļautuvi. (VE 1989)
- bļāviens!** interj. Lieto kā lamuvārda «bļēg» aizstājēju. (1989, V15) (1992, jaun.) *Bļāviens! Esmu aizgulējies.* (VE 1989) *Ko lai es izdaru? Bļāviens! Nav jau laikam te neviena transformatora.* (1995, V27) *Bļāviens, vakar gribēju iepazīties ar meičām uz ielas, bet izrādās — viņas ir palaistuves!* (NRA 2005, 161, 14; komikss)
- bļēg!** interj., vulg. Lieto kā lamuvārdu, arī kā parazītvārdu. (1989, V15) (1995, V18) *Seš rubuļ pa dīrs, bļēg ..* (1977, V20) *Bļēg! Tajā kastē nav mērļentes.* (1995, V28) *Nē, to lielo mersi, kaut kāds trīssimtais. Astoņi cilvēki, bļēg, var sakāpt.* (1996, V19) [
kr. vulg. блядь]
- bļēgisks** adj., vulg. Slikts. (sk 1988)
- bļem bļem!** interj. Saka, lai norādītu, ka kāds ir muļķis. *tu — galīgi bļem bļem [esi]?* (VE 1989) *Viņš ir bļem bļem.* (LŽV²)
- bļemba**, arī **bļembuks** subst. 1. Medaļa, ordenis. (LŽV²) 2. Rotas kareklis. (LŽV²)
- bļenduks** subst. 1. Medaļa, ordenis. (LŽV²) 2. Rotas kareklis. (LŽV²)
- bļin!** interj. Lieto kā lamuvārda «bļēg» aizstājēju. (1995, skoln.) (1997, skoln.) *O, bļin, nekā te nevar saprast!* (Koluža 2000, 132) *Nu tiešām liela problēma. Ministri sev paaugstināja algas. .. Par ko, bļin?* (2003, www) *Bija tā, značit, bļin.* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7) [
kr. sl. блун!]
- bļiņčiki** 1. interj. **bļiņčiki!** Lieto kā lamuvārda «bļēg» aizstājēju. (1997, V25) 2. subst., dsk. Pankūkas. *Biju Jūrmalā, nopirku bļiņčikus.* (1992, jaun.) [
kr. (1. nozīmē sl.) блинчики]
- bļitkot** v. «Skriet.» (LŽV²)
- bļoda** 1. subst. Satelīttelevīzijas antena. (VE 1989) 2. interj. **bļoda!** Lieto kā lamuvārda «bļēg» aizstājēju. (1992, jaun.) (2005, www)
- bļurkstīķis** subst. Muldoņa. (LŽV²)
- bobiks** subst. Automašīna UAZ, GAZ-69. *Bobiks tas pats džips vien ir, tikai — ārzemēs.* (1993, S25) *Agrākie tā saucamie bobiki savu mūžu nodzīvojuši. Citu tādu mašīnu nav.* (1994, TV) [A:] *Agrāk milīcijai tās volgas bija dzeltenas?* [B:] *Jā, visas [mašīnas], arī bobiki.* (2003)
- bobis** subst. Suns. *Man šorīt tavs bobis uzklupa.* (Koluža 2000, 132) ♦ **čakarēt bobi.** Niekoties; slaistīties. *Privātā kantorī darba devējs .. izmet*

tevi, ja sâc čakārēt bobi .. (2005, Delfi) ♦ **ķemmēt bobi**, sk. **ķemmēt.**
♦ **pist bobi**, sk. **pist.**

bobsons subst., skoln., neakt. Milicijas darbinieks. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

boča, arī **bočene** subst., skoln. Botānika (mācību priekšmets). (sk 1988)

bočka subst. 1. Muca. (1995, skoln.) // pārn. Apaļas formas ēka. (1980, S43)
2. Resna meitene. (1995, skoln.) [*< kr. бочка 'muca'*]

bode ♦ **ķemmēt bodes**, sk. **ķemmēt.**

bodīte subst. Blēdība. (LŽV²) ♦ **slēgt bodīti (ciet)**, sk. **slēgt.**

bodžijs subst. «Tāds, kas pārspilēti seko jaunākām modēm.» (LŽV²)

bogens subst. 1. Līkums; loks. *Iet ar bogenu.* (LŽV²) *Spieķis ar bogenu.* (LŽV²) 2. Vijoles lociņš. (LŽV²) [*< vācu der Bogen*]

boifrends subst. Draugs (meitenei, sievietei). «*kāda buča dienā par ļaunu nenāk,*» .. [viņa] *ļoti nopietni saka par savu «boifrendu».* (VZiņas 2005, 21, 3) [dziedātājas] *boifrends* — [modeļu aģentūras] «*Vacatio*» *modelis.* (VZiņas 2005, 25, 2—3) [*< angl. boy-friend*]

boitele subst. Soma. (LŽV²) [*< vācu der Beutel 'maiss, kule'*]

bojāt ♦ **bojāt gaisu.** «1. Pirst. 2. Radīt nesaskaņas.» (LŽV²)

bokseris subst. 1. Kauslis. (VE 1989) 2. «Papilddeva ēdienreizē. *Boksera porcija.*» (LŽV²)

boksterēt, arī **bokšķerēt** v. Burtot. (LŽV²)

boķēt, arī **boķīt** v. Skatīties; mest acis. (LŽV²)

boķinki subst., dsk. Zābaki. (1995) [*< kr. ботинки*]

boķīt, sk. **boķēt.**

bolenes subst., parasti dsk. Ācis. (1990, skoln.)

boļenes subst., dsk. Vīriešu apakšbikses. (1990, skoln.)

bomārs subst. Klaidonis; bezpajumtnieks. (2006, VE) [Cilmi sal. **bomža**]

bombočkas subst., parasti dsk. Spridzekļi. *Vakarā spridzināsim bombočkas?* (Koluža 2000, 132)

bombonga subst. 1. «Skaistule.» (LŽV²) 2. Konfekte. (LŽV²) 3. «Labs panākums.» (LŽV²) 4. Kaut kas lielisks. (1996)

- bomelis** subst. Kokvilna. (1960) [Cilmi sal. **bomvilla**]
- bomenes** subst., parasti dsk. Kokvilnas zeķes. *Tās agrāk par bomenēm sauca.* (2004, S75) [Cilmi sal. **bomvilla**]
- bomis** subst. 1. Muļķis, neļēga. (JVSK 1987) (1991) *Tāds kā bomis, nemaz vairs neļēdz, kā jāuzvedas.* (VE 1989) *Bomis tu esi bijis un tāds arī atstiepsi kātus.* (VE 1989) 2. Neveikls cilvēks. (JVSK 1987) (1991)
- bomvilla**, arī **bomvilna** subst. Kokvilna. (1970) (LŽV³) [Sal. lv. *bomwolle* + latv. *vilna*]
- bomzene** subst. Klaidone; bezpajumtniece. (2006) *Viņš: Anniņ, ko tu tagad dari? Viņa: Tēloju bomzeni. Viņš: ?? Viņa: Pensija 30 latu.* (ZZ 2000, 4. III, 4)
- bomzis** subst. Klaidonis; bezpajumtnieks. *Drīzāk saprotu bomžus, kas dzīvo kastē zem tilta ..* (VZiņas 1995, 8. VIII, 17) *Mūsu sabiedrība nav vesela, jo tā saucamo bomžu mums netrūkst.* (1999, TV) *Un, ja mēs [=pensionāri] negribam būt bomži, mums jācīnās [=jāpiketē].* (2003, TV) [Cilmi sal. **bomža**]
- bomža**, arī **bomžs** subst. Bezpajumtnieks; klaidonis. (Koluža 2000, 132) *Parasti tie ir asociāli elementi — dzērāji, klaidoņi, bomžas, kā mēs sakām ..* (1996, TV) // pārn. *Nu kur mans bomža [=firmas darbinieks — strādnieks] pazudis!?* (1996, V28) [*<* kr. *БОМЖ: без особого места жительства*]
- bomžara** subst. Bezpajumtnieks; klaidonis. (Koluža 2000, 132) [Cilmi sal. **bomža**]
- bomžatņiks** subst. Bezpajumtņieku pulcēšanās vieta; tai raksturīga vide, apstākļi. (1998) *Īsts bomžatņiks.* (2004, V35) [*<* kr. sl. *бомжатник*, sal. Jeļistratovs 2000, 42]
- bomžs**, sk. **bomža**.
- bonere** subst., spec. Jūrnieku cepure. *mani izsauca uz komandpunktu. Izskatījās nevīžīgi — vecās, melnās bikses, flaneļa krekls, bonere uz pakauša.* (Sestdiena 2003, 5. IV, 30) [Sal. fr. *bonnet* 'cepure'?]
- bonierēt** v. Vaskot un spodrināt (parketa grīdu). (LŽV³) Sk. arī **izbonierēt**.
- bonieris** subst. Vaskojums (uz parketa grīdas). *Kājas varēji labāk noīrīt. Bonieris arī maksā naudu!* (Gāliņš 1968, 26)
- bonifācija** subst. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

- bonifācijs** subst. Gari mati, kas nav sapīti bizē. (1993, jaun.)
- bonis** subst. 1. Divnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Vieniņnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- bonuss** subst. Papildu labums. [A:] *Stilīga dzēšgumija...* [B:] *Turklāt dzēš.* [A:] *O, kāds bonusiņš...* (2005)
- bonza** subst. 1. «Resns suns; resns bērns.» (LŽV²) (1996) 2. Vadonis, liels priekšnieks. *Tiem sporta bonzām nāksies norauties.* (1996, TV)
- borde** subst. Apmale. *nebūtu ne granīta bordes, ne kāpņu pakāpienu ..* (Lāms 1974, 438) *Augšā ir uzlīmēta bordīte.* (1996, TV; S35) [*< vācu die Borde 'dekoratīva apmale'*]
- bordelis** subst. Publiskais nams; uzdzīves vieta. *vārdadiena, protams, bija tikai žalūzija, aiz kuras slēpās vai nu bordelis, vai bode, vai arī abi kopā.* (Karogs 1977, 2, 53; R. Ezera) *Bordelī Sads pārbaudīja pletnes iedarbību ne tikai uz meičām, bet arī pats uz savas ādas.* (Laterna 1995, 11, 37; M. Zanders) *Par bordeļiem Latvijas izpratnē tiek dēvēti dzīvokļi, kuros prostitūtas pieņem un apkalpo savus klientus.* (VZiņas 2006, 18, 3) // pārn. *Sūds! .. Nemaz nevar mierīgi pasēdēt šitajā bordelī!* (Keno/Krastiņš 2001, 135) // pārn. *Māja, telpa, kurā valda liela nekārtība. Tēv nu gan te ir bordelis!* (1992, jaun.) [*< vācu das Bordell*]
- borēt I** v. 1. Censties iestāstīt; pārliecināt. (LŽV²) *Es pusstundu tam mulķim borēju, ka jātinās projām.* (Kļavis 1989, 95) *Māte, pat būdama nepārprotami vainīga, turpina borēt [meitai] savu vikingu morāli.* (Diena-Izkl 2003, 24. I, 10; N. Naumanis) *Man skolā visu laiku borē, ka cilvēks mācās no savām kļūdām.* (Diena 2003, 69, 15; B. Rubesa) 2. Urbt. (LŽV²) ♦ **borēt ausī.** «Iestāstīt.» (LŽV²) [*< vācu bohren*] Sk. arī **ieborēt, pieborēt, saborēt.**
- borēt II** v. Tamborēt. *Es sāku borēt galdautu.* (Koluža 2000, 132)
- borētājs** subst., skoln. 1. Zobārsts. (JVSK 1987) *Pasaki, ka bijī pie borētāja, uz stundu netīki.* (VE 1989) 2. Skolotājs. (1991, skoln.)
- borgēle** subst. 1. «Nekārtība.» (LŽV²) 2. «Nekārtīga telpa.» (LŽV²) 3. Ilga darbošanās, piņķerīga nodarbe. *Tālāk vedu [graudus] ar vilcienu, tāda liela borgēle ar visu [bija].* (2003, s66) 4. Lieta, manta. *Tu paņem šito te — visu borgēl ar visu maisu — un sviēd iekšā [atkritumvadā].* (1997, s82) 5. Darišana; pasākums. *Drīz pēc tam nobloķēj man nākamajā nedēļā to borgēl ..* (1999) *Tā ir maskēšanās .. tāpat kā jūsu svārciņi... tā pati borgēle...* (Keno/Krastiņš 2001, 167)

- boris** subst. 1. Urbis. (LŽV²) *Tiklīdz ledus ir piecus centimetrus biezs, tā ņemu «vergu» (riks, ar ko pārbauda ledus biezumu), bori un dodos uz upi.* (ZA 1996, 3, 2) 2. Muļķis. (JVSK 1987) (1991) *Ar mūsu bori pa godam, citādi būs ziepes.* (VE 1989) [*< vācu der Bohrer, vlv. bor*]
- bormašina** subst. Urbjmašina; zobārsta urbis. [padomju laikos] *zobārste, bormašīnu krampjos sarautā upura mutē neizslēdzot, paspēja izskatīt jaunākos modes žurnālus.* (LaukuA 1995, 23. V, 3) *Nopirku jaunu bormašīnu.* (1996, V29) [*Sal. vācu die Bohrmaschine*]
- borstele** subst. Saru suka. *Ar borsteli ir jādabū smilšu graudi ārā no spraugām* [automašīnas priekšējam tiltam] .. (Karogs 1977, 5, 41)
- borts** ♦ **laist pa** (arī **pār**) **bortu**, arī **pūst pa** (arī **pār**) **bortu**. Vemt. (LŽV²)
- borzais** adj., skoln. Slikts. *Baigi borzais.* (sk 1988) [*Cilmi sal. borzijs*]
- borzīgs** adj., **borzīgi** adv. Nelaiņns. *Nu, tāds borzīgs* [viņš bija]. (2005)
- borzijs** adj., skoln. Nekaunīgs. *Tas jau nu točna esot baigi borzijais džeks.* (1995, skoln.) [*< kr. sl. борзоў, борзый, sal. Jeļistratovs 2000, 42*]
- borzīt** v. 1. Runāt nekaunīgi. [viņš] *borzīja, ka jābrauc mājās man ir.* (2003, S29) 2. Dusmoties. *Matemātikas uceņe sāk borzīt ne pa jokam.* (TVProgr 2005, 15, 5) [*< kr. sl. борзеть 'uzvesties nekaunīgi', sal. Jeļistratovs 2000, 42*]
- borzoties** v. Uzvesties izaicinoši, būt nekaunīgam. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*Cilmi sal. borzīt*]
- bosēt** v. «Uzmesties par rīkotāju; pārraudzīt.» (LŽV²) [*< latv. sl. boss*]
- bosīgs** adj. «Uzstājīgs.» (LŽV²)
- bosiks** subst. Kauslis; huligāns. (1960) (1996) (LŽV²) *Tā nu mūs — šoseju bosikus [=ceļu un tiltu būvētājus] — neviens nezina.* (Sestdiena 2003, 3. V, 40) *Viņš stāsta, ka puikas gados bijis baigais bosiks.* (Santa 2005, 5, 102) [*< kr. босак 'baskājis'*]
- boss** subst. Priekšnieks; vadītājs. (LŽV²) *par kārtību rūpējās «administratīvā patruļa» juristu bosa Garokalna vadībā.* (Skujiņš 1981, 176; Baldunčiks 1989, 91) *Manam bosam šodien nebija labs garastāvoklis.* (1996) *Priekšniecība firmā ir boss.* (2004, www) [*< angl. boss Baldunčiks 1989, 91*]
- bota** subst., skoln. Botānika (mācību priekšmets). (sk 1988)
- botains** adj. Tāds, kam kājās sporta apavi; tāda (kāja), kurā uzvilta sporta kurpe. (1996) *Snuks, lepni iekāpis savā satriecošajā limuzīnā ...*

iespieda savu «botaino» pēdiņu grīdā un — heijā — pazuda tālē. (1994, rakstīts teksts)

botas subst., parasti dsk. 1. Sporta apavi. (JVSK 1987) (1991) 2. Kurpes. (1997, skoln.)

botene subst., skoln. Botānika (mācību priekšmets). (sk 1988)

botinoki subst., parasti dsk. Kurpes. (1992, jaun.) [*<* kr. *ботинки*, vsk. *ботинок*]

bože! interj. Lieto, lai izteiktu spēcīgas emocijas. *O bože, liktenis, redzams, atkal netaisās tevi saudzēt, pan Voicehovski ..* (Zvaigzne 1976, 14, 29; R. Ezera) *Ak, bože, es teic, es uz miroņiem [=uz cilvēku, kas mazgājis logu, stāvēdams uz 14. stāva palodzes] nevar skatīties.* (1977) [*<* kr. *боже!*]

božinka subst. Mārīte (vabole). *Ko sēdi kā božinka!* (Koluža 2000, 132) [Sal. kr. *божья коровка*]

bračiņš subst. Brālis. *Kurā klasē ta bračiņš i?* (2001, S40, skolniecei)

bračka subst. 1. Brālis. (JVSK 1987) (1997) *Bračk teic, ka jālasās prom no tā darb, baigais bardaks.* (1976) *Lai nu kas, bet tavam bračkam es laikam kabīnu iekšā spēka ziņā.* (VE 1989) *Manam bračkam pieci gadi.* (Koluža 2000, 132) 2. Draugs, paziņa. (VE)

bračkīns subst. Brālis. *Man bračkīns visu ģengū paņēma.* (1995, jaun.)

bračkīn! interj. «Nīcīga uzruna; vispārīgs izsauciens.» (LŽV²)

bračuks subst. Brālis. (1996, skoln.)

braģags subst. «Nepatīkams, neuzticams vīrietis.» (LŽV²) [*<* kr. *бродяга* 'klaidonis']

brālis subst. «Šaubīgs cilvēks; saules brālis.» (LŽV²)

brālīt! interj. «Pārsteiguma, draudu vai baiļu izsauciens.» (LŽV²)

brandavīns subst. Degvīns. [maršals] *vis neies ar tevi bučoties pie kopējas brandavīna pudeles.* (Eglons 1960, 149) *Bet brandavīns viņiem visiem smeķē...* (Putniņš 1975, 134) [*<* vācu *der Branntwein*]

brandavs subst. Degvīns. *ar skuķiem nepīnīs, brandavu nedzer ..* (Kanders 1975, 70) *Dzer brandavu katru dienu kā teļš!* (Caune 1977, 39) *Brandavam naudu neželō, zakuskām gan.* (Karogs 1977, 4, 75; H. Gāliņš) [Cilmi sal. **brandavīns**]

brandiņš subst. Degvīns. *Man kād brandiņ...* (1999, V60, ciema veikalā) [Cilmi sal. **brandavīns**]

brandmajors subst., hum. Ugunsdzēsēju priekšnieks; ugunsdzēsējs. *Brandmajors Brantiņš klāt. Tūlīt apdzēsīs.* (Karogs 1975, 1, 142; Ž. Grīva)

reizēm gadās redzēt ugunsgrēkus, par kuriem brīnās pat visrūdītākie brandmajori. (Zvaigzne 1976, 14, 16) *Bet tev .. pie jostas brandmajora cirvis un galvā skaista, ar diviem širmjiem spoža ķivere.* (Karogs 1976, 6, 33; M. Krieviņš) [*< kr. nov. брандмайор 'ugunsdzēsēju priekšnieks' (< vācu der Brandmajor, sal. SvV 1969, 102)*]

brandmūris, arī **brantmūris** subst. Pretuguns mūris. *Paraugieties vien šur tur uz vecu namu «brantmūriem» ..* (LitM 1975, 11, 2; M. Birze) *Cēsu brandmūris vecais.* (LitM 1977, 30, 10; E. Plaudis) // pārn. *Manam brantmūrim / Tavu liesmu indeszobi iet cauri ..* (Ozols 1972, 66) [Sal. vācu *die Brandmauer*]

brandvīns subst. Degvīns. (nov. LLVV 2, 113) *Pēteris, paaicinājis pāris paziņu, izvilka no vateņa savu brandvīna pudeli un turpat garderoberes stūrī to iztukšoja.* (ZA 1996, 28, 6) [Cilmi sk. **brandavīns**]

brandža subst. Kolektīvs, apvienība; interešu grupa. *Pats es esmu tai brandžā vai brālībā [=muzikantos].* (1995, TV; R. Zagorskis) *Tie vīr i tād forš več, viņ aizvien ņem man loto brandžā ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 14) *bez Cilēviča brandža nesanāk — 50 balsis.* (2003, Delfi) [Cilmi sk. **branža**]

brantmūris, sk. **brandmūris**.

branža subst. 1. Kolektīvs, apvienība; interešu grupa. *Nē, nē, viņas fāterītis nebija no mūsu branžas.* (Galiņš 1972, 101) *Tās ir tas pats, kas kroģus kautiņā: kuram ir lielāka branža, tas ir vinnējis ..* (2003) 2. Nozare, joma. *O, viņi abi [=Dons Žuans un Dons Kihots] bija jauki zēni, katrs savā branžā ..* (Putniņš 1971, 114) *Par sievietēm mēs izrunājāties, tagad vajadzētu no citas branžas.* (Skalbergs 1975, 131) [*< angl. branch*]

braņas subst., dsk. Bāriens; rājiens. (LŽV²) *Es saņēmu braņas Akadēmijā no [priekšnieka] ..* (2004) [Cilmi sal. **braņīt**]

braņīt v. Bārt; rāt. (LŽV²) [*< kr. бранитъ*] Sk. arī **nobraņīt**, **sabraņīt**.

braška subst. «Kandža.» (LŽV²) [Sal. latv. *brāga*]

bratans, arī **bratāns** subst. Brālis. (JVSK 1987) *Mēs ar bratānu mūžam kaujamies.* (Koluža 2000, 133) [*< kr. sl. браташ, sal. Jeļistratovs 2000, 45*]

bratoks subst. 1. Brālis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (LŽV²) 2. Tuvs draugs. (JVSK 1987) (1992, skoln.) [*< kr. dem. браток*]

bratons subst. Brālis. (1990, skoln.) [Cilmi sk. **bratans**]

brats subst. Brālis. (1990, skoln.) [*< kr. брат*]

-brauciens, sk. **uzbrauciens**.

braukt □ **braukt uz (ko)**. Izmantot. *Dženifera Konelija* [=kinoaktrise] *nekad nav īpaši braukusi uz savu smukumu ..* (Diena-Izkl 2003, 1. VIII, 10; D. Rietuma) ♦ **braucam tālāk**. Saka, mudinot turpināt darāmo, ķerties pie nākamā uzdevuma, darba posma. (1988; J. Bojārs) (1996, TV) ♦ **braukt virsū**. 1. Pārmest (ko), bārt. (2002) 2. Uzbrukt; darīt pāri. (2003) *Ja kādam virsū «brauc» rekets, vēršamies pie policijas ..* (ZA 1994, 20. XII, 3) ♦ **(braukt) ar stopiem**, sk. **stops**. ♦ **jumts brauc virsū**, sk. **jumts**. ♦ **met un braucam**, sk. **mest**. Sk. arī **aizbraukt**, **iebraukt**, **pabraukt**, **uzbraukt**.

bred subst., nelok. Murgs. *Demokrātija — tas ir bred*. (Nakts 1994, 6. I, 4) [*< kr. óped*]

breinstorms subst. Intensīva domu apmaiņa, ideju ģenerēšana. *Pēc dabas esam ļoti dažādi .. «Breinstorms» divatā mums labi iet, viens otru papildinām*. (Diena 2003, 83, 12) [*< angl. brainstorm*]

breinvošings subst. Smadzeņu skalošana. *uztaisīju viņiem* [=studentiem] *breinvošingu*. (2004, v50) [*< angl. brainwashing*]

breks subst. Pūsis. (1992, jaun.) [Cilmi sal. **breksis**]

breksis subst. 1. Zēns, pūsis; vīrietis. (1991) (1997, skoln.) *«Ķenguriņš». Tie ir brekši no Austrālijas*. (1995, radio) 2. Draugs, pielūdžējs. *Vinetai uzradies jauns breksis*. (Koluža 2000, 133) [Sal. angl. sl. *breker* 'brašs vīrietis, cīnītājs', sal. Green 1998, 148, + latv. *breksis* 'plaudis']

brekšot v. Koķētēt. (1991)

brēkt v., iron. Dziedāt. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Es šodien nevaru, jāiet brēkt pēc stundām*. (VE 1989)

brēktuve subst., skoln., hum. Dziedāšanas kabinets. (JVSK 1987) (1992, skoln.) *Ejam uz brēktuvi, učene jau aizgāja*. (VE 1989) *Šodien brēktuve bija aizslēgta, un mēs jau nopriecājāmies, ka šī [=skolotāja] slima*. (VE 1989)

bremze subst. 1. Nespēja domāt. *Tev ir iestājusies bremze*. (1995, S24) 2. Neizveicīgs cilvēks; neapķērīgs cilvēks. (1997, skoln.) (Tidriķe 2004, 18) *Es visu sapratu, neesmu taču nekāds bremze*. (Koluža 2000, 133) ♦ **noraut pa bremzēm**. Strauji bremzēt. *rēķinos ar to, ka jebkurš auto priekšā jebkurā brīdī var noraut pa bremzēm*. (Lietišķād 2004, 26. VII, 8)

brenne subst. «Nepatikšanas.» (LŽV²) [Sal. vācu *brennen* 'degt']

brete subst. Paplāte pārtikas precēm (tirgū). (1985) [*< vācu das Brett*]

Brežņevciems subst., īpašv., neakt. Vidzemes tirgus mikrorajons Rīgā (20. gs. 70.—80. gados). *Rīgā jau arī Brežņevmāja. To [=veikalu] iesauca par Brežņevu un rajonu par Brežņevciemu. To bildi noplēsa vēl pēc Čerņenko ..* (1996, S38)

brīčka subst. 1. Gulta. [viņš] *tupēja savā virtuves brīčkā, pievilcis ceļgalus krūtīm.* (Forums 2003, 17, 4; Z. Skujiņš) 2. Viegglās automašīnas piekabe. *Mākonītis brīčkā veda zazīku uz černometu.* (1999, V32)

briedis subst. Vīrietis. *Mūsu brieži jau gaida.* (VE 1989) *ienāk veikalā divi brieži.* (Nakts 1993, 27. V, 17)

briesmas ♦ dzeltenās briesmas, sk. dzeltens.

briesmīgs adj., **briesmīgi** adv. 1. Ļoti liels. (2000) 2. adv. Ļoti. (sar. LLVV 2, 120) *Viņam briesmīgi patīk šefot, bet nekas jau nesanāk.* (VE 1989) *briesmīgi patiesi.* (Nakts 1993, 27. V, 11) Sk. arī **pabriesmīgs**.

brikete subst. Muļķis. (1992, skoln.)

brille subst. 1. Brilles. (LŽV³) (2005) *Pag, pag, puis. As naradz, es pajems brilli!* (Sexer 1994, 5, 32) 2. Tualetes pods. *sēdēt uz brilles.* (LŽV³) *Brilli hauziņā es nevarēju lietot, neuzklājis virsū sterilu pārsegu.* (Liksoma/Grinberga 2001, 75) // *Tualete* (parasti t. s. sausā tualete). *Aizgāja uz brilli.* (VE 1989) 3. Zilums zem acs. *Kas tev uzsisit brilles?* (Koluža 2000, 133)

brist v. Iet. (JVSK 1987) *Bet es tik bridu tālāk.* (VE 1989) *Vajadzēja tik brist tālāk pēc sava aparāta.* (1995) *Tu bridīsi uz pediņu ūķi, lai svinētu savu sadzināšanos?* (Keno/Krastipš 2001, 139)

britva subst. Neveiksme, ķeza; nepatīkšanas. *Baigā britva.* (1999, V17) [Sal. kr. sl. *брумб* 'likt vilties, sagādāt nepatīkšanas', sal. Ņikitina 2003, 56]

broģīt v. Klaiņot. (1995, skoln.) [бродумб]

-broņēt, sk. nobroņēt.

brosīt v. Mest. (1974, S60) [бросумб] Sk. arī **aizbrosīt**.

brovka subst., spec. Laukuma mala gar sānu līniju (piem., futbolā). *Mangul, brovka!* (2004, vārtsargs aizsargam) [бровка]

brudierēt v. «Šūt; izšūt rakstus.» (LŽV³) [brodieren 'izšūt']

brudieris subst. Izšuvums; izšūšana. *Trūkst dažādu rokdarbu piederumu: .. «brudiera» adatu ..* (PadJ 1978, 92, 4) [Cilmi sal. **brudierēt**]

bruģeris subst. Bruģētājs. *Viņa augums bija stipri sakumpis, un tur noteikti vainojami bruģera darbā nostrādātie trīsdesmit pieci gadi.* (Eglons 1960, 12)

-brukt, sk. nobrukt.

brūķēt v. Lietot. *Ārsti viņam stingri aizlieguši brūķēt stipros dzērienus un pīpēt .. (Lāms 1974, 149) tas viņa jaunais .. auto brūķējams tikai uz cietas vietas. (Putniņš 1975, 187) [vecticībnieki] tabaku nebrūķējot nemaz. (LitM 1977, 32, 4; J. Peters) pēc pēdējo trāklidiegu izņemšanas [rakstu] varēs brūķēt. (1996, zīmīte) ♦ **brūķēt lielu muti.** Bezkaunīgi izrunāties; runāt pretī. (LŽV²) [*< vlv. brūken EH 1, 246*]*

brūķis ♦ **netur brūķi.** Ir pārāk vājš, pārāk nekvalitatīvs. (2000)

brūte subst. Līgava. (novec. LLVV 2, 134) *Tās toreiz bija baigi laimīgs, .. aizskrēja pie savas brūtes. (1996, TV) [*< vlv. brūt ME 1, 341*]*

brūtēties v. Lakstoties, flirtēt; būt (neprecētam) intīmās attiecībās. *Pašam Rīgā sieva, bet uz mūsu pilsētiņu brauc brūtēties. (Karogs 1975, 2, 53; J. Lapsa) Laikam visā pagastā nebija tādas meičas, ar kuru viņš jaunībā nebūtu brūtējies. (Karogs 1975, 5, 62) biju gan muļķe, ka savos ziedu laikos nebrūtējos kā daža laba. (LitM 1978, 16, 13; Ē. Kanders)*

brūtgāns subst. Līgavainis. (novec. LLVV 2, 134) *Brūtgāni mums bija katrai savi. (Santa 1994, 8, 27) [*< vlv. brūdegam ME 1, 341*]*

brūvēt v. Gatavot (parasti alkoholisku dzērienu). (novec. LLVV 2, 135) *Līķieris tiek «brūvēts» šādi: gaļu ieliek ūdenī un vāra apmēram piecas minūtes. (Laterna 1995, 11, 62; M. Zanders) [*< vlv. brūwen ME 1, 342*]*

bubļečka subst. Berete. (Jansone 2003, 231) [Cilmi sk. **bubļička**]

bubļene subst. Berete. (LŽV²) [Cilmi sal. **bubļička**]

bubļička subst. Berete. (LŽV²) *Vai viņai kapzeķes augstpapēžu kurpēs, to Bille no sava kaktiņa nevarēja redzēt, bet daudzinaītās bubļičkas galvā nebija .. (Belševica 1995, 35; Jansone 2003, 231) Man bubļička samirka! (Koluža 2000, 133) [*< kr. sar. бубличка*]*

bubļički subst., parasti dsk. «Mazas barankas.» (LŽV²) [*< kr. dem. бублички*]

bubļiki subst., parasti dsk. Barankas. (1992, jaun.) [*< kr. бублики*]

bubļiks subst. Cepure ar bumbulīti. *Omīte uzadīja jaunu bubļiku. (Koluža 2000, 133)*

bū-bū! interj. «Kļūda; kļūme.» (LŽV²) [*< angl. sl. boo-boo 'kļūdities', sal. Green 1998, 129*]

bucene subst., skoln. Bumba. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Paņem bučeni, un uzraujam futeni. (Koluža 2000, 133)*

buča ♦ zirga buča, sk. zirgs.

bučene subst., skoln. Burtnīca. (sk 1988)

buči subst., parasti dsk. Futbola zābaki. (LŽV²) *Kādreiz pēc sezonas — slidas nost un bučus kājās.* (Rubenis 1975, 54) *Pat bučus nebija (un arī tagad nav) viegli sadabūt ..* (Sports 1976, 160, 2—3) [veterāna] *futbola buči gluži uz nagliņas vis nav pakārti.* (Liesma 1979, 8, 17; Baldunčiks 1989, 95) [

bučulītis subst., iron. Glīts jauneklis. (1997, skoln.)

būda subst. 1. Augums, ķermenis. (1992) *Tam nu gan ir baigā būda.* (VE 1989) // Spēcīgi attīstīts ķermenis; liels, smagnējs augums. (JVSK 1987) (2003) 2. Spēcīgas miesasbūves cilvēks. (1992) *Sikalīņš nopētīja Gabriela gabarītus un nodomāja, ka tas ir būda un ka būdas vienmēr ir lab-sirdīgi ..* (Keno/Krastiņš 2001, 12) 3. Automašīnas (vai cita transporta līdzekļa) kravas kaste ar pārsegu. (sar. LLVV 2, 136) *Eksotiskāki transportlīdzekļi ir velorikšas un tuk-tuk (motorollers ar būdu 2 pasažieriem).* (2003, www) [tehniskās palīdzības mašīnā] *iekāpt var stāvus, var staigāt pa būdu utt.* (2004, Delfi) ♦ **lai tā būda rūc!** *Lai notiek! Labi, lai tā būda rūc, jādarbina motors.* (2004, www)

būdīgs adj. Liela auguma, masīvs (par cilvēku). *tu vumā parādās divi būdīgi vīri, kas uzmana katru viņa [=mākslinieka] soli.* (Diena 2004, 176, 4)

budka subst. 1. Neliela, parasti neglīta, nabadzīga ēka. *Sola jau man kroņa zemi, lai taisot budku un dzīvojojot...* (Sakse 1941, 121) *Dažs cīnījās pie fortiem, dažs slapstījās nomales budkās, lai nebūtu jācīnās.* (Gāliņš 1968, 45) 2. Nojume; kiosks. (2002) 3. Tualete. *Jāiet uz budku.* (1980, S80) *Pa-gaidi, aizskriešu uz budku!* (Koluža 2000, 133) [

budzis subst. 1. Skopulis. *Ir nu gan budzis, žēl spainīša kartupeļu.* (VE 1989) 2. «Saīgusi persona.» (LŽV²)

budžets subst. Budžeta grupa (augstskolā). *Lai neizkristu no budžeta, jātmācās.* (KarjerasD 2004, 13. VII, 4)

buferi subst., parasti dsk. Sievietes krūtis. (LŽV²) (2003) *Savāc savus buferus, garām tikt nevar.* (VE 1989)

buģiļņiks subst. Modinātājpulkstenis. (LŽV²) *Nopērc buģiļņik ..* (1980) *Uzliec buģiļņiku uz septiņiem.* (1995) *Buģiļņiks šorīt nezvanīja.* (Koluža 2000, 133) [

buhaltērija subst. Grāmatvedība. *Mūsu laikā būtu tāds ofiss, buhaltērija...* [gīde par kādas pils funkcijām viduslaikos] (2003, S35) // pārn.

Rēķini. *Kamēr es savediš kārtībā sav buhaltērij ..* (1975) *Es jau sen būt sajukus .. tajās buhaltērijās.* (1979) [

buhalters subst. Grāmatvedis. *Viņš bij gudrs cilvēks, buhalters galvenais.* (1979) *viens buhalters sazaga naudu, aizgāja prom, otrs ..* (1998, TV; S75, kooperatīva īrniece) [

buhāt v. Dzert (alkoholiskos dzērienus). (JVSK 1987) (1991, skoln.) [

-buhīt, sk. sabuhīt.

buhņīt v. 1. Stumdīt (cilvēku); dunkāt. (LŽV²) *audzinātājas [bērnumam] kaut ko buhņī ..* (2003, TV; S20, kas izaugusi bērnumam) 2. Sist. (1987) [sabuhņīt.

buchte, sk. bukte.

buchtēt, sk. buktēt.

bui-dui □ **uz bui-dui.** 1. Lielā steigā, pavisī. *viņš šo darbu ir no-beidzis uz bui-dui.* (LŽV²) *Ļaunākais, ko tagad darīt, ir izlemt uz bui-dui.* (1995, TV) 2. Pēkšņi; spontāni. [bērn] *dzīvi kā uz bui-dui piepildāmu fantāziju uztver nopietni.* (Diena-Izkl 2003, 9. V, 9; N. Naumanis) *Es rakstu uz bui-dui to, kas man ienāk prātā.* (2003) [

buksiera- subst., ģen. Buksēšanas-. *lai kā vētra rausta buksiera trosi, zvejas kuģis kā paklausīgs šunelis seko mūsu «Lepnajam».* (Karogs 1976, 5, 40; J. Lapsa) [Sal. kr. adj. бухцеровочный]

bukte, arī buhte subst. 1. Iegludināta ieloce, iegludināta vīle (parasti biksēm). (LŽV²) *Sit bukti hūtē, mums jāiet dancot.* (Peters 1973, 57) *Biksēm [pēc šīs vasaras modes] jābūt bez buktēm ..* (Sestdiena 2003, 19. IV, 56) *notrīs krekla piedurknēs rūpīgi iegludinātās buktes.* (Diena 2005, 163, 13) 2. Iedauzīts iedobums (piem., metāla virsmā). (LŽV²) *Es savu mašīnīti .. no viena gala līdz otram, līdz pēdējai buktītei...* (Putniņš 1975, 190) [negadījums] *automašīnas aizmugurē atstāja pamatīgu bukti.* (Diena 2004, 175, 16)

buktēt, arī buhtēt v. 1. Gludināt (parasti bikses). (LŽV²) *Armēņu šoferi baltos kreklos un buktētās biksēs ir aizrautīgi braucēji.* (Čaklais 1969, 63) *Grietiņa buktēja manas bikses ..* (Lāms 1973, 331) *Latvijas nākotne ir brīvu un pašatbildīgu pilsoņu sabiedrībā, kurai nav nepieciešams norādīt, kad buktēt bikses un kad birstēt zobus ..* (2003, www) 2. Iedauzīt iedobumu (piem., metāla virsmā). (1995) // *Iztaisnot iedobumu (piem.,*

metāla virsmā). (LŽV²) *Buktē nu savus bleķišus plānos, / Staigā pa servisiem, maksā un vaidi.* (Artavs 1978, 102) Sk. arī **iebuktēt, izbuktēt, nobuktēt, sabuktēt.**

buķiks subst. Sviestmaize. (2004, www) *Tev buķikus uzsmērēt?* (1992, jaun.) [$<$ kr. sl. *бумук*, sal. *Њикитина* 2003, 61]

bulcene subst. Kulinārijas veikals. (sk 1988) [Cilmi sal. **bulka**]

bulciņa subst. 1. Smalkmaizīte. *es i traks uz saldumiem, un bulciņš man vienmēr garšojušs.* (Liksoma/Grinberga 2001, 137) 2. skoln., niev. Resns, maza auguma pusaudzis. (JVSK 1987) (1992, skoln.) *Redz, kā bulciņa sparīgi kāto uz māju.* (VE 1989) [Cilmi sal. **bulka**]

bulča subst. Smalkmaizīte. *Kafejnīcā svaigas bulčas.* (Koluža 2000, 133) [Cilmi sal. **bulka**]

buldurjāni subst., parasti dsk. 1. Baldriāns (augš). (ME 1, 348) (Ēdelmane, Ozola 2003, 39) *Sadrūzmējās gar krastu knišķu zāles, .. izpletās buldurjānis.* (Karogs 1975, 6, 15; S. Viese) *Mežs .. ir vīgriežu, buldurjāņu un kādas retas naktsvijoles valstība.* (LitM 1978, 6, 11) 2. Baldriāna tinktūra. *Dosim runcim / Buldurjāņus, / Lai neēd zāli / Kā pērngad / Jāņos.* (Bērza 1972, 33) *Maijpuķīte ar buldurjāni allaž stiprina dūšu.* (Karogs 1977, 3, 104; V. Delle)

buližņiks subst. 1. Bruģakmens. (VE) 2. Nemākulīgi pagatavots, samērā liela izmēra priekšmets (piem., darbarīks). *Nekad nav kārtīgu instrumentu. Sataisa tādus buližņikus — nodrāž rupju pagali, bet vajag smalkāku.* (1993, S55) [$<$ kr. *булыжник*]

buljons subst., skoln., iron. Tukšvārdīga atbilde mācību stundā. (1992, skoln.)

bulka subst. 1. Smalkmaizīte. (2000) 2. Baltmaize. (1980) [$<$ kr. *булка*]

bullis subst. «Liels, spēcīgs, robusts vīrietis.» (LŽV²) ♦ **ielikt bulli ausī.** «Stāstīt muļķības vai melus.» (LŽV²)

bullītis subst., spec. Soda metiens (hokejā). *Leiši [=hokejisti] uzvaru izcīnījuši pēcspēles «bullišu» sērijā.* (VZiņas 2005, 247, 14)

buločka subst. Smalkmaizīte. (Koluža 2000, 133) [$<$ kr. dem. *булочка*]

bulšits subst. Muļķības, blēņas. *Aizvainoja tas, ka tāds bulšits parādās filmas vidū.* (2002, Delfi) *Ibio rio, kas te par bulšītu notiek???* (2003, Delfi) *liku cerības uz turpinājumu ..., bet tas ir vēl lielāks bulšits nekā pirmā daļa.* (2004, Delfi) [$<$ angl. vulg. *bullshit*]

bul̄ba subst. Kartupelis. (1997, skoln.) [$<$ ukr. *бульба*]

bumāga subst. Papīrs; dokuments. (sk 1988) *es sagatavojs sav bumāg ..* (1977) *Bumādziņ man vēl, lūdz, šito papīrīt iedod.* (1977) [*< kr. бумага*]

bumāgi subst., dsk. Dokumenti; papīri. (LŽV²) *Biedri šef, .. vai šajos bumāgos nekas nava driķēšanai derīgs?* (ZinT 1976, 4, 48) *Kur tu lik tos bumāgus? Atdev man?* (1980) [A:] *Kas ir ņēmis to papīru?* [B:] *Tavus bumāgus neviens nav ņēmis.* (1996, S29) ◆ **klāri bumāgi**, sk. **klārs**. [*< kr. бумагу*]

bumba subst. 1. neakt. Vīna pudele (parasti 0,7 l stiprinātā vīna, Padomju Savienības laikā). (JVSK 1987) (1992, skoln.) *Veči labāk nopērk trīs bumbas nekā pa to pašu naudu vienu balto.* (VE 1989) 2. Vēders. (1993) 3. parastī dsk. **bumbas**. «Pauti.» (LŽV²) 4. parastī dsk. **bumbas**. Sievietes krūtis. *Bumbas lēkā, bet šī tik joņo uz vilcienu.* (VE 1989) ◆ **pacilāt bumbas**, sk. **pacilāt**. ◆ **piekārt bumbu** (arī **bumbas**), arī **piesiet bumbu** (arī **bumbas**), arī **siet bumbas**. Uzvelt vainu, atbildību (kam). (LŽV²) *Tu man sien bumbas, priekšniek!* (2000, TV; tulk. filma) ◆ **viss ir bumbās**. Viss kārtībā. *tie saka: viss ir bumbās, tā tam arī jābūt ..* (2004, Delfi) ◆ **ceijers uz bumbām**, sk. **ceijers**. [*< vācu die Bombe* '(sprāgst)bumba']

bumbierenes subst., dsk. 1. Siltās sieviešu apakšbikses (parasti ar gumiju staras galā). (JVSK 1987) *Man ar bumbierenēm būs karsti, nevilksu.* (VE 1989) *Bumbierenes — siltās flaneļa bikses ar gumijām katras staras galā, protams, ir pagātnes palieka, pusaudzēm par oriģinālajām pēckara laiku bumbierenēm var pastāstīt tikai vecmāmiņas.* (Diena 1999, 28, 11) *viņa izskatījās kā tipiska latviešu ragana — .. mazliet noplukušiem svārkkiem, no kuru apakšas dažkārt pavīdēja arī pabalējušu bumbiereņu gali ..* (PatDz 2005, 11, 19) // Apakšbikses. (sk 1988) 2. Bikses. *Tev atkal jaunas bumbierenes.* (VE 1989)

bumbieris subst. 1. Muļķis. *Tur vieni bumbieri bija salasījušies, nebija ko darīt.* (1992, jaun.) 2. spec. Bokseru treniņu maiss. *Paturi bumbieri!* (2000)

bumbiņa □ švalbes **bumbiņa**, sk. **švalbe**. ◆ **dirst bumbiņas** vulg. Runāt muļķības; melot. (LŽV²) (2005, www) *Saki man, onka, .. kad tu šitā dirst bumbiņas, vai tu to dari tīšām .. ?* (Keno/Krastiņš 2001, 18) *mani neinteresēja zeku bumbiņu dirstana ..* (Liksona/Grinberga 2001, 80) *Kad tu beigsi dirst bumbiņas un mēs varēsim apvienoties, lai taisītu LIELO biznesu??!* (2004, Delfi)

bumbulēt v. Slaistīties. «Dzīvot bezmērķīgi; klaiņot.» (LŽV²) *Uzņēmumā .. daudzi jaunie ir iemācījušies kārtīgi strādāt. Ja kāds pamanās*

bumbulēt, tad bļauj pārējie, jo cieš kopīgais darbs. (NRA 1999, 19. IV, 7) [*«zvaigžņu» komandā ja spēlē viens, citi bumbulē.* (2004, Delfi) [*< vācu bummeln 'klaiņot, blandities; tūļāties'*] Sk. arī **nobumbulēt, pa-bumbulēt.**

bum-bum ♦ **ņi bum-bum.** Saka, ja nekā nesaprot. *Varbūt viņš ņi bum-bum* [, bet šajā jomā viņš ir spēcīgs]. (2005)

bumbvedēji subst., dsk., hum. Krūšturis. (LŽV²)

bumerangi subst., dsk., iron. Nemazgātas zeķes. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Ko tie tavi bumerangi te mētājas?* (VE 1989)

bumsities v. Vairākkārt atsisties (pret ko). [viņš] *bumsijas ar Rīgas bruģi. Cīņā par Maija grāfa titulu .. [viņš] nokrita uz bruģa, tomēr uzvarēja.* (VZIņas 2003, 103, 1)

bundulis subst. Apaļš sains; murskulis. *Meitene no pancku kaudzes izvilka lupatu bunduli.* (Birze 1976, 130)

bunkurs subst. Kuņģis; vēders. *Cik ilgi var sust, jāiekrauj kaut kas bunkurā.* (VE 1989) *Es varētu aprīt ziloni, kopš rīta bunkurā vārdes kurkst.* (VE 1989)

♦ **iekraut bunkurā**, sk. **iekraut.** ♦ **sist pa bunkuru.** Ēst. (LŽV²)

buntavniecisks adj. Dumpīgs. *bija risinātas buntavnieciskas runas par muzeja darbinieku pazemojošo stāvokli.* (Diena 2004, 185, 2)

buntavnieks subst. Dumpinieks. (LŽV²) *Es viņam [=dēlam] to buntavnieka garu izdzišu pa otru galu ..* (Gāliņš 1968, 40—41) *Tur guļ tas Jūlijs Dievkociņš, / Tas skolmeisters, / Tas dzejnieks buntavnieks.* (Veitners 1975, 58) *ar šo vārdu [=Sibīrija] saistījās priekšstats par aukstu, bargu .. zemi .., uz kuriem sūtīja slepkavas un buntavniekus.* (Karogs 1976, 9, 157; R. Ādmidiņš) [Cilmi sal. **bunte II**]

bunte I subst. Saišķis; kušķis. (LŽV²) *žagaru bunte.* (barb. LVSV, 327) [*< vācu das Bund, vlv. bunt*]

bunte II subst. Dumpis. *Šī īpašā tēma ir Krustpils novada kalpu sacelšanās (vietējo veco ļaužu runā — «lielā kalpu bunte») ..* (JaunāsGr 1975, 3, 26; J. Niedre) // pārn. Neapmierinātības izpausme. *Vajadzēja .. apprecēties ar prastu strādnieku, kas taisa visādas buntes.* (Lāms 1973, 122) *disonanses .. radušās ar A. Ābeles iesaistīšanu konservatorijas pedagoga darbā, kad sākās arī audzēkņu «buntes».* (Karogs 1976, 9, 121) [*< kr. бунт*]

buntot v. Kūdit. (2004) *Es gan viņu buntoju, lai sāk lamāties preti ..* (Lukss 1975b, 34) [*< kr. бунтовать*]

buntoties v. Dumpoties. (1996) *pret pašu krievu caru buntojies*. (Lāms 1973, 384) *piestātni aizņēmis kuģis, kurš nevar doties jūrā tāpēc, ka apkalpe sākusī buntoties*. (RīgasB 2003, 131, 3) // pārn. *Izrādīt neapmierinātību. Viņi buntojās, skandalējās ar saimnieku ..* (Lāms 1971, 115) *Ne velti daļa Vācijas jaunās paaudzes pret šiem svētkiem [=Ziemassvētkiem] buntojas ..* (Diena 2003, 302, 17) [*< kr. бунтоваться*] Sk. arī **sabuntoties**.

bunts subst. Dumpis. *Viņš bija viens no dakteru bunta ideologiem...* (2005) [Cilmi sk. **bunte II**]

buņģieris subst. Bundzinieks. [statīvu mikrofonam] *uzbūvēja mūsu buņģieris*. (1997, TV) [A:] *Viņš ir rokeris, buņģieris vai ..* [B:] *Amerikas iedzimtais*. (1999, TV; tulk. filma)

burās subst. lok. adv. nozīmē. 1. *Piedzēries. Svētā karamele! Skatos, tu jau pamatīgās burās*. (1995, TV; tulk. filma) *viņš ir lielās burās*. (LŽV²) *Visi diezgan kārtīgās burās, bet ne jau tāpēc aizmūrēti*. (NRA 1996, 30. VIII, 6) 2. *Sajūsmā, visi bija pilnās burās par labo ziņu*. (LŽV²)

burbulis subst. 1. *Lielīgs cilvēks*. (1992, skoln.) 2. «Apvainojuma sajūta.» (LŽV²) ♦ **aiziet pa burbuli**. *Noslīkt; iet bojā*. (1970) // pārn. *Hansabanka nav tās bankas [=no tām bankām], kas aizies pa burbuli*. (2003, radio; K. Streips) ♦ **laist burbuļus**, sk. **laist**. ♦ **uzmest burbuli**. «Apvainoties.» (LŽV²) ♦ **uzsist burbuli**. «Sakaitināt; uztraukt.» (LŽV²)

burbuļūdens subst. Šampanietis. «*Uz priekšu!*» — *blāva Tirandots, kas nekad vēl nebija dzēris tik labu burbuļūdeni*. (Keno/Krastiņš 2001, 150) [Sal. angl. sl. *bubble water* 'šampanietis', sal. Green 1998, 157]

burča subst., skoln. Burtnīca. (sk 1988)

burga subst. «Alkohola noliktava.» (LŽV²)

burgs subst. «Miestiņš; pilsētiņa.» (LŽV²)

būris subst. 1. *Vārti (sporta spēlēs)*. (2003) *pie «RAF/Universitātes» [=futbolkomandas] vārtiem pa brīdim tika izveidots pa kādam momentam, bet pretējā «būrī» Piedels atklāti garlaikojās*. (VZiņas 1996, 18. VII, 19) [vārt-sargs,] *kurš stāvējis «Skonto» būrī no 1992. līdz 1997. gadam, šoreiz .. bija spiests kapitulēt sešas reizes*. (VZiņas 2005, 180, 14) 2. *Kiosks*. (2005, www)

burīt v. *Lamāties*. (1997, skoln.) [Sal. kr. sl. *бурьт* 'uzvesties nekautnīgi', sal. Jeļistratovs 2000, 50]

burlaks subst. *Laupītājs; kauslis*. (vienk. LLVV 2, 144) (LŽV²) «*Kur līen! Ka ņemšu pistoli!*» *Iespējams, pavisam drīz .. tā varēsiet piedraudēt .. burlakam,*

- kas svempjas jūsu dzīvoklī pa guļamistabas logu. (Nakts 1993, 20. V, 3) *Man te sava znaja, neviens burlaks netiks iekšā.* (1996, S38) ♦ **burlaku romāns.** Mazvērtīgs kriminālromāns. (LŽV²) [*< kr. бурлак*]
- burtene** subst., skoln. Burtnīca. (JVSK 1987) (1995, skoln.) *Ver vaļā burteni un sāc rakstīt!* (Koluža 2000, 133)
- buržuika** subst. Taupības krāsniņa. *Kas buržuika bija — plīts vai krāsniņa, par to var debatēt.* (Greste 1977, 152) [*< kr. sar. буржуйка*]
- buseklis** subst. Autobuss. (JVSK 1987) (1992, skoln.)
- busiņš** subst. Autobuss, mikroautobuss. (JVSK 1987) (1997, skoln.) *Visa filmēšanas grupa vairākos busiņos un mašīnās.* (Laterna 1995, 2, 4) *pašlaik viņi .. brauc uz filmēšanu pašu pirktajā busiņā ..* (Diena 1995, 31. X, 8; T. Šaitere) *Tusiņā vai busiņā / pie dzejas dejas.* (1996, TV reklāma)
- buss** subst. Autobuss, mikroautobuss. (JVSK 1987) *Iekāpj busā duņa, uzkāpj man uz kājas un vēl nolamā par «korovu».* (VE 1989) *Divgadu vecam busam nekas nav jāliek klāt. Var mierīgi mīt.* (1996) *Piecpadsmit minūšu pietiekot, lai no tā bānīša uz busu [aizietu].* (2002) *Pārsēdos Klaiņpēdas busā, tad jau būšu.* (2003; īsziņa)
- būt** ♦ **būt čikiniekā**, sk. čikinieks. ♦ **būt dimbā**, sk. dimba. ♦ **(būt) dirsā**, sk. dirsa. ♦ **būt pizdā**, sk. pizda. ♦ **(būt) pie šprīces**, sk. šprīce. ♦ **būt sliedēs**, sk. sliedes. ♦ **būt tūtā**, sk. tūta. ♦ **būt tūtē**, sk. tūte. ♦ **būt uz adatas**, sk. adata. ♦ **aste (ir) zem bluķa**, sk. aste. ♦ **viss ir bumbās**, sk. bumba.
- butele** subst. Pudele. (JVSK 1987) *desmit veči, divas buteles uz deguna.* (Eglons 1967, 213) *Tev tā butele jau tukša?* (Koluža 2000, 133) [*< vācu dial. die Buttel*]
- buterbrods**, arī **buterbrots** subst. *Vai tie, kas plūtējās un rijās / Visādos banketos un godos, / Maz zin, kāds spēks ir «buterbrodos»?* (Ziedonis 1967, 7) *jāsāk baidīties, ka drīz vairs neteiksim: «Mārtiņš pašreiz ēd sviestmaizi», bet gan: «Dotajā momentā biedrs Mārtiņš individuālā kārtā risina buterbrotu organiskās pielietošanas problēmu.»* (Karogs 1975, 7, 133; J. Čākurs) [*< kr. бумербопод < vācu das Butterbrot*]
- butilka** subst. Pudele. (1992, jaun.) *«Lisij»; liel butilk... (1977) A kas pie Ilzītes ir, maizīe visvisāds un butilks.* (1979) [*< kr. бутылка*]
- butka** subst. 1. Būda. (LŽV²) *Nu, tikpat kā privātnieks [kurpnieks]; zin, tādās mazās butkiņās.* (1977) *Es eju .. / Pie viņiem no Vārnielas butkām!* (Karogs 1977, 3, 70; I. Lasmanis) 2. Tualete. (1991, jaun.) (LŽV²) *Tas meistars .. ielaidis butkas cauruli skurstenī.* (Lāms 1974, 206) [*Cilmi sk. būdka*]
- butons** subst. Ziedpumpurs. *Tie [ziedu] buton man i vesel nedelī pagrabā noturēt.* (1976) [*< kr. бумон*]

buzoties v. Trokšņot, skandalēties. *Nevaru noskatīties, kā tu buzojies, tu vairst neesi bērns.* (1997, TV; tulk. filma) [брызгаться]

buža subst. Kupla frizūra. (RCHG)

bdzings subst. Vājība (uz ko). *Ja kādam ir bdzings uz šo vārdu...* (2005)

C

cāberis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **coberis**]

cacīgs adj. Kaprīzs, izvēlīgs. *Neesmu «cacīga» un varu dzīvot «dajebkur» ..* (VZiņas 2005, 238, 20) *Liene ir tāda viscacīgākā...* (2005, S20)

cakains adj., **cakaini** adv. Tāds, kam ir mežģīņu apmale; tāds, ko veido mežģīnes. *Cakaini aizkari, kristāla trauki, samta dīvāni ..* (Sestdiena 2003, 11. I, 41; I. Puķe)

cakas subst., parasti dsk. 1. Mežģīņu apmale; mežģīnes. (novec. LLV 2, 153) *Ko tu bērnu vienā gabalā komandē? .. Vai tavu leiferu un caku dēļ viņš lai sēž kā sastindzis?* (Kalniņš 1968, 174) 2. Robaini izgreznojumi. [hotelis] *ar mazām lampiņām izgreznojās visas fasādes cakas ..* (Diena 2004, 168, 11) □ **cikas un cakas**, sk. **cikas**. [die Zacken]

cak-cak! interj. Lieto, lai raksturotu ātru darbību. (LŽV²)

cakīgs adj., **cakīgi** adv. «Elegants; fasonīgs; iznesīgs.» (LŽV²) [zackig]

-cakināt, sk. **izcakināt**.

cakināties v. Noņemt ar sīkumiem. *skan darba lasījumu raksturo domāšana lielākos vilcienos, bez liekas cakināšanās ..* (KultFor 2005, 2, 8)

cakots adj. (< divd.). Mežģīņains. *Jaunas miesas smarža, cakota, zūdoša veļa...* (Ločmelis 1975, 129) // pārn. *Baklažāns .. cakotu cepuri ..* (Peters 1973, 22)
Sk. arī **sacakots**.

cālis subst. 1. Divnieks (atzīme skolā). (1960) (JVSK 1987) (1992) *Sēdi nu uz sava cāļa.* (1989, V15) 2. Jauniņais. (JVSK 1987) (1995) 3. Meitene. (2005, www) ♦ **cāļa smadzenes**. Neattīstīts prāts. *ko viņa ar savām cāļa smadzenēm spēj izdomāt.* (1995, S37)

- cālunġs** subst. Alġa. (LŽV²) *Tikai viena doma galvā: cālunġs rīt.* (Vanags 1965, 58) *viņi saņēmuši «cālunġu» ..* (Lāms 1974, 238) *Abiem vienāds cālunġs, ja?* (1997, V50) [*< vācu die Zahlung*]
- cankoties** v. Strīdēties, ķildoties; bārties. *Cankojās abas [ar vedeklu] un villojās katru mīļu dienu ..* (Karogs 1976, 8, 24; R. Ezerā) [*< vācu zanken*]
- caps!** interj. Lieto, raksturojot pēkšņu, strauju satveršanu. *Tikai kā būtu pareizāk ēst šo kūku? Ar karotīti, ar dakšiņu? Bet varbūt vienkārši tāpat — caps ar pirkstiem un mutē iekšā... (Nakts 1994, 10. II, 4) šo aktrisīti es tagad — caps! — paņēmsu, un nekur jau viņa nespruks... (Santa 1996, 6, 6)*
- cauri** □ **cirst cauri**, sk. **cirst**. □ **izbraukt cauri**, sk. **izbraukt**. □ **iznest cauri**, sk. **iznest**.
- caurs** ♦ **caura lūpa**. Saka, ja dzerot šķidrums tek gar zodu. (LŽV²)
- caurums** ♦ **žurku caurums**. Šaubīga vieta. (LŽV²)
- caurvējš** ♦ **caurvējš bēniņos**, sk. **bēniņi**.
- cēči** subst., parasti dsk., skoln. «C» klases skolēni. (JVSK 1987)
- cēdē** subst., nelok. Kompaktdisks. *Vai savos maģiņos, cēdē atskaņotājos vai rādīņos. Uz tikšanās .. pēc nedēļas raidījumā «Tvaix».* (1997, TV) [*< angl. CD*]
- cedele** subst. Zīmīte; papīra lapiņa (ar tekstu uz tās). *Pēc dažām dienām jauna cedele uz tā pašā rozā papīra .. (Gāliņš 1972, 156) Vai tās cedeles bija rakstītas pareizi, ar visām garumzīmēm? (Bīrze 1973, 73) [*< lv. cedel ME 1, 367*]*
- cehs** subst., spec. Dzīvoklis, kurā prostitūtas pieņem klientus. *Un tad pēc klienta vēlēšanās .. viņu ved uz speciālu dzīvokli, kā mēs to saucaim — uz «cehu».* (ZZ 1995, 7. I, 5)
- cejers** subst. 1. Pulkstenis. (1970) (JVSK 1987) (1991) 2. Pulksteņa rādītājs. (LŽV²) ♦ **cejers uz bumbām**. «Divdomīga zobošanās par pulksteņa laiku.» (LŽV²) [*< vācu der Zeiger 'rādītājs', -g- > -j- lv. vai baltv. izrunā*]
- ceineris** subst. Desmit latu; desmit rubļu. *Izplēsu no muteres ceineri.* (VE 1989) *Tad ir vērts — ne jau tas ceineris [ir tik svarīgs].* (1993) *Ceineris iziet. Tur jau var pamatīgu festiņu, nē, nelielū, uztaisīt.* (1996, V19) *Ceineris pa nedēļu sanāk.* (1997, V30) [Cilmi sk. **cēneris**]
- ceitnots** subst. Laika trūkums (piem., šahā). (1965) *iebraukt ceitnotā ..* (LŽV²) [*< kr. ūeīmnom < vācu die Zeitnot*]

ceka subst., neakt. Komunistiskās partijas Centrālkomiteja. *Cekas ik-rus tu riņi.* (ZālīteZn)

celka subst. 1. Jaunava, nevainīga meitene. (1965) 2. Nevainības plēve. (1987) *Lai tev roz' pie krūtīm sprausta, / Tomēr tev jau celka lauza.* (RLaiks 1999, 1, 45; U. Trons) [< kr. sl. *целка*, sal. *Њikitina 2003, 606*]

celle subst. Kopmītnes istabiņa. *Iesim nu uz savu celli, ir jau vēls.* (VE 1989)
-celt, sk. izcelt.

cemme subst. 1. Dusmas, niknums. (vienk. LVSV, 86) (LŽV²) *Baigā cemme man uz viņu.* (1989, V52) *Jums nav pašam cemme uz sevi, ka jūs sēžat Sa-eimā un ārpusē ārā notiek lielie biznesi?* (1995, TV; O. Rubenis) *Vislabākie darbi man izdodas, kad esmu dusmīgs. Ja nav par ko dusmoties, tad izaicīnu kādu, lai rastos cemme.* (RLaiks 1996, 7, 41) 2. dsk. **cemmes**. Rūpes. Lūk, tādas man ir cemmes. (1996, TV)

cemmerēt v., spec. Ķert zivis ar lieliem āķiem jeb cemmeriem. (1996, TV) *Inspektori tur sastop jaunus pusaudžu barus, kas «cemmerē».* (Ri-gasB 1976, 117, 5) *demonstrēs diapozitīvus no cikla «Zivju cemmerēšana ..»* (Grigulis 1976, 6) *varbūt patiesībā karpa tika izvilka ar cemmerēšanas ele-mentiem?* (Diena 2003, 91, 21)

cemmeris subst., spec. Liels āķis zivju ķeršanai. [malu zvejnieki] *dur zivis ar žebērķiem, pūlas aizcirst ar cemmeriem ..* (Karogs 1976, 10, 131; J. Anerauds) *Starp nelikumīgajiem zvejas veidiem visizplatītākā ir zivju zveja ar «cem-meri».* *Zivis tiek «aizcirstas» ar lieliem āķiem, nereti noraujas, pēc tam slimo un aiziet bojā.* (RigasB 1978, 64, 6) *Vīri klāt ar lieliem āķiem cemmeriem.* (1996, TV)

cemmēties v. Dusmoties. (LŽV²) Sk. arī **sacemmēties**.

cemmīgs adj., **cemmīgi** adv. Dusmīgs. (LŽV²) *Viņš bija cemmīgs par sa-dauzīto mašīnu ..* (Diena 2003, 51, 19)

cēneris, arī **cēners** subst. 1. Desmit latu; desmit rubļu. (1995) *Beidz blisināties, liec galdā cēneru ..* (Kļavis 1989, 138) *Man cēners ira, moška sa-grabināsim?* (1999) *Ja mēs vien cēner varētu atļauties...* (1999, V60) *Trīs cēnerus gribēja nozīmēt [grāmatvede].* (2003, V55, jokojot) 2. Seja. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [< vācu *der Zehner*]

cenkoties v. Strīdēties, ķildoties; bārties. *Gruntīgi izraudājusies un iz-šņaukājusies, māte, kā parasti, atkal sāka cenkoties.* (Gāliņš 1972, 84) [< vācu *zanken*]

centrs ♦ **gravitācijas centrs**, sk. **gravitācija**.

ceņņičoks subst. Zīmīte ar (preces) cenu. *To ceņņičuku jūs man nevarat iedot?* (2004) [ценничок, ģen. *ценничка*]

ceņņiks subst. 1. Zīmīte ar (preces) cenu. *Skaidrumiņ! Man vajag ceņņikus «piespieci», «sešdesmit» ..* (1995, S55, pārdevēja kolēģei) 2. Cenu saraksts; cena. *Ilustrācijas [grāmatā] saliktas, lai maksimāli uzgrieztu ceņņiku?* (2005, Delfi) [ценник]

cēpe subst., spec. Tauva kutera aizmugurē, pie kuras turas ūdensslēpotājs. *Finālā «cēpes» rokturi .. pirmais pieprasa Kārlis Zāle.* (Padj 1975, 172, 4; D. Caune)

cepināt v. Atpasīt uzdoto mācību vielu skolā. *Šodien [skolotājs] Filcis cepināja gandrīz visu stundu.* (VE 1989)

cepiši subst., dsk. Cepumi. (1990, skoln.) *Man garšo sāļie cepīši.* (Koluža 2000, 133)

cepkjjs adj., arī **cepkij** adj., nelok. Sīksts (par cilvēku). *Tas [tenisists] jau baig cepkij čals.* (1976, V25) [цепкуй]

cept v. Gatavot, darināt, taisīt. *Bet mēs tik cepām bombongas un neanalizējam, vai cilvēkiem tās garšo, vai viņi pārķ...* (Sieviete 1993, 8, 12) □ **cept augšā**. Veidot, taisīt, gatavot. *Un cepām augšā mūsu pirmo rulli. Un šis rullis, pareizāk latviski sakot, skaņu lente ..* (1992, radio) Sk. arī **uzcept**.

cepums subst. Muļķis. *Tavs čoms ir īstākais cepums, noticeja, ka mēs nemaz neesam pazīstamas.* (VE 1989)

cepure ♦ stāvēt ar cepuri (pie baznīcas), sk. stāvēt.

cērme subst. Tievs, garš cilvēks. (vulg. LSV, 151) *Vai tas cērme tev šitādu formu kādreiz ir rādījis?* (Lāms 1980, 236)

cibara subst. Cigarete. *Man vairs nav cibaru.* (Koluža 2000, 133)

cibas subst., parasti dsk. Cigaretetes. (1990, skoln.)

cicīga adj., siev. dz. Tāda, kurai ir lielas krūtis. *Patrāpījusies man tik cicīga zidītāja, es ne vien ietu, es — jau skrietu!* (Purs 1970, 31) [Cilmi sal. **cicis**]

cicis subst. Sievietes krūts. (1970) *Smukas [kājas] .. Un ciči arī tā nekas ..* (Ieva 2005, 23, 40) [die Zitze]

cielēt v. 1. Mērķēt. *Argentīnietis Oberto cielē uz vietu [komandā] «Spurs».* (Sports 2005, 108, 5) 2. «Vērīgi uzlūkot.» (LŽV²³) [zielen 'mērķēt']

cierēt v. 1. Iet, doties; staigāt. *Vai tad nu viņas [=žurkas] cieraēs uz garāžu?* (1993, S26) *Viņa uzmet siltu, taču ne pārāk seksīgu halātu (viņai*

nav vīra, kura priekšā būtu jācierē smalkās drēbēs) .. (Diena 1999, 112, 15) *jāsāk cietēt uz darba pusi.* (2004, V37) 2. Skatīties. *Zem soliņa sēž kaķis .. un cietē uz kaimiņu bokseršuni.* (Diena 2004, 155, 12; T. Šaitere) 3. Iekārot. *Es divreiz cietēju uz lielo kalendāru ..* (2006) [1. nozīmē < vācu *spazieren*] Sk. arī **aizcierēt**.

cierēties v. 1. Rotāties, greznoties; pušķoties. (1980) 2. Ceremonēties; gražoties, klirēties. (1991) [< vācu *zieren*] Sk. arī **izcierēties**.

ciet □ aizsist ciet, sk. aizsist. □ klapēt ciet, sk. klapēt. □ klopēt ciet, sk. klopēt. ◆ aiziet ciet, sk. aiziet. ◆ jumts (arī jumtiņš) aiziet (ciet), sk. jumts. ◆ šīberis (arī aiziet, aizkrīt) ciet, sk. šīberis. ◆ slēgt bodīti (ciet), sk. slēgt.

cietais subst. (< adj.). Stiprs cilvēks. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

ciets adj., **cieti** adv. 1. Stingri noteikts, nemainīgs (piem., par algu). *Būtībā tas ir cietais piķis, ja?* (1999, S25) 2. adv. Labi. (1990, skoln.)

ciferblats, arī **ciferplate** subst. 1. Pulkstenis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Seja. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [< kr. *циферблат*, arī tieši < vācu *das Zifferblatt*]

cīga, arī **cīga** subst. Cigaretete. (1990, skoln.) *Nopērc cigas! Derētu uzsmēķēt!* (Koluža 2000, 133) *cīga*. (2005, www)

cigārs subst. 1. Automašīna «Audi». *Ar cigāru braukā.* (1995, V26) *Cigārs ir tas «Audi» ar resno, nošķelto pakaļu.* (1996, V30) 2. Pulkstenis. (JVSK 1987) *Cigārs rāda pusviens.* (VE 1989) [2. nozīmē < poļu *zegar*]

cigoriņš subst. Pīpmanis. (1992, jaun.)

cikas □ **cikas un cakas**. Kruzuļi, mežģīnes. *Mežģīnes, cikas un cakas, gluži kā fragmenti no dāmu apakšveļas.* (Santa 1994, 8, 38)

cikcakots adj., **cikcakoti** adv. Kruzuļains, mežģiņains. *Gar cikcakotām gardiņēm ..* (Peters 1973, 111) [Sal. vācu *der Zickzack* 'lauzīta līnija, zigzaglīnija']

-ciklēties, sk. **ieciklēties**, **nociklēties**.

ciklops subst. 1. Vilciens tumsā. *Nu jau tālumā var redzēt, ka ciklops brauc.* (VE 1989) 2. Automašīna ar vienu degošu lukturi. (VE)

ciķele subst. «Īsa zoda bārda ar spicu galu.» (LŽV?) [Cilmi sal. **ciķelbārda**]

ciķelis subst. Motocikls. *Kad ciķelis sāka kustēties, viņa pavēra acis ..* (Ka-rogs 1975, 8, 57; H. Gāliņš)

- ciķeļbārda** subst. «Īsa zoda bārda ar spicu galu.» (LŽV³) [Sal. vācu *das Zickel* 'kazlēns', arī vācu *der Ziegenbart*]
- ciķis** subst. Cipars. *Tava telefona ciķus nevaru atcerēties.* (Koluža 2000, 133)
- ciķis** subst. Četrinieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (sk 1988) (1991, skoln.)
- cilēt** v. 1. Skatīties. *Laiž pa kanti [noķerto ronēnu], ko cilē! / Lai jau peld pie savas mamma vai brūtes ..* (Liedags 1969, 26) 2. Mērķēt. *Labi, ka [kalpone] aizgāja: cilēja jau uz to mazo istabu sētas pusē.* (Zariņš 1973, 239) *Mūsu varasvīri augas dienas atgādina, ka viņi taisās uz Eiropu, citi cilē uz Maskavu ..* (RīgasB 1998, 20. VII, 12) *Viņi taču cilē uz to mūsu nosaukumu.* (2005) [zielen]
- cilpa** subst. Eleganta meitene. (1990, skoln.)
- cilvis** subst. Cilvēks. *Asprātīga filma cilviem (kā tagad saucot cilvēkus) ar stipriem nerviem.* (TVDiena 2004, 25. VI, 7) *Kam vēl jānotiek, lai cilvi sāktu domāt ar galvu!* (2004, Delfi)
- cimds** subst. Prezervatīvs. *Vajadzētu cimdsus sagādāt.* (Koluža 2000, 133)
- cimmers** subst. Istaba. (1992) [das Zimmer]
- cimperlētis** v. Klīrētis. (vienk. LVS, 156) *Izbeidz cimperlētis, dzer alu.* (Lūsis 1970, 48) *Necimperlējieties! Ja pati nevarat [izģērbties], es palīdzēšu.* (Birze 1973, 22) *Harijs Poters .. būtu lielisks komiksa personāžs, ja .. rakstniece Džoana Rolinga tik dikti necimperlētos ar savām dižas literātes ambīcijām ..* (Diena-Izkl 2004, 9. VII, 5; N. Naumanis) [Cilmi sal. **cimperlīgs**]
- cimperlība** subst. Klīriba. *tava cimperlība ir mani novedusi muļķa lomā ..* (Grigulis 1976, 110)
- cimperlīgs** adj., **cimperlīgi** adv. Klīrīgs; izvēlīgs; kaprīzs. *Eh, ko tu — cimperlīgo jumpravu gribi tēlot!?* (Eglons 1960, 107) *grāmatizdevēji atzīst — bērni ir ļoti cimperlīga tirgus daļa ..* (Diena 2002, 270, 17) *Cimperlīgu kundziņu, kas nievājoši izsakās par lietotām automašīnām, ir tikpat daudz kā cimperlīgu kundzišu, kuras domā, ka dzīvē vienmēr ies pa nogludinātu taciņu.* (Diena 2003, 292, 21; čats) *Melnraibā [govs] ir cimperlīga. Ja ar mūsu vietējo brūno var apieties kā ar tuvu radnieku, tad ar melnraibo jau kā ar sievasmāti.* (Sestdiena 2003, 8. III, 18) // pārn. *Zāliens [tenisa laukumā] ir ļoti cimperlīgs, tādēļ Mārtiņš to laiku pa laikam gan miglo, gan mēslo.* (Diena 2002, 243, 19) [zimperlīch]
- cindops** subst. Motocikls. (1988)
- ciparblate** subst. 1. Seja. *Ciparblate apaļa, apaļa, lūpas mazas maziņas, toties deguns liels.* (VE 1989) *Skaidrs, ka beidzot vajag apskatīties perversa*

ciparblati. (Keno/Krastiņš 2001, 46) 2. Ciparnīca. (LŽV²) [Cilmi sk. **ciferblats**]

ciparnīca subst. Seja. *Ciparnīca kā ciparnīca, tikai pastulba pēc skata.* (VE 1989)

cipars, arī **cīpars** subst. 1. Joks; interesants gājiens. (LŽV²) 2. skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

ciperblate subst. 1. Seja. (LŽV²) 2. Ciparnīca. (LŽV²) [Cilmi sk. **ciferblats**]

cipočkas subst., dsk. Pirkstgali. (1993, jaun.) [< kr. *υποουκκι*]

ciplot v. Veikt tilpsaspiedi (datorā). (2004) [< angl. *zip*] Sk. arī **atciplot**, **sacipot**.

cīpsla subst. 1. Nepatīkama persona. (LŽV²) 2. Skopulis. (LŽV²) *Manas fidas fāters ir baigais cīpsla, nedod viņai naudu pat disenei.* (VE 1989)

ciris subst. 1. Tūļa, lempis. (1997, radio) 2. Muļķis. (1999)

cirkačs subst. Cirka mākslinieks. «*Cerību arēna*» — *neprofesionālo cirka mākslinieku skate Rīgas cirkā, kurā piedalījās jaunie cirkači ..* (Nakts 1994, 6. I, 23) [< kr. sar. *υυρκαυ*]

cirks subst. 1. Joks, interesants, smieklīgi jocīgs gadījums, izdarība. (LŽV²) *Tas bija vesels cirks, kā korejieši ņēmās ap viņas matiem — šķirstīja, pētīja.* (Nakts 1994, 3. II, 16) 2. «Organizēta mulsināšana.» (LŽV²)

cirkulēt v. Apgrozīties sabiedrībā. (LŽV²)

cīrlīgs adj., **cīrlīgi** adv. Klīrīgs; izvēlīgs; kaprīzs. *Nudien, cīrlīga žurka!* (2006, V15, hum., par meiteni) [Cilmi sal. **cimperlīgs**]

cirmuļgalva subst. Muļķis. *Sajēdz, cirmuļgalva?* (1998, TV; tulk. filma)

cirst v. Braukt. (1995) □ **cirst cauri**. «1. Drāzties. 2. Strādāt ātri un mērķtiecīgi.» (LŽV²) □ **cirst iekšā**. Ēst. *stingras zaces nevarējis cirst iekšā ..* (Karogs 1976, 8, 19; R. Ezera) Sk. arī **piecirst**.

cirsties v. «1. Smagi strādāt. 2. Ar varu spiesties cauri.» (LŽV²) Sk. arī **apcirsties**.

cirvis subst. Muļķis. (JVSK 1987) *Ir nu gan cirvis — neko nejēdz no tehnikas.* (VE 1989) *No teorētiskā viedokļa tu esi pūlnīgs cirvis.* (2003, Delfi)

cirvjaģimīs subst. 1. Neglīts cilvēks. *Jaunā uceņe ir īsts cirvjaģimīs.* (VE 1989) 2. Šaura seja. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

cirvjapiere subst. Muļķis. (1995, S24)

- ciskudrille** subst. «Divritenis.» (LŽV²)
- ciskudrillis** subst. Velosipēds. (VE)
- ciskudriska** subst. «Divritenis.» (LŽV²)
- cīšķens** subst. Cīšiņš. *Trīs mārciņas cīšķenu.* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) [**<** baltv. *Zieschen*]
- citronenes** subst., dsk. Garās bikses. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Uzvelc citronenes un ejam.* (VE 1989)
- citroniņš** subst., neakt. Milicijas dienesta automašīna dzeltenā krāsā. (1989, V15) *Citroniņš noenkurojies uz krusta.* (VE 1989) [A:] *Agrāk milicijai tās volgas bija dzeltenas?* [B:] *Jā, visas [mašīnas], arī bobiki. Par citroniņiem sauca.* (2003, S35)
- citrons** subst. 1. Policists; milicis. (JVSK 1987) *Citrons pie durvīm nebija spējīgs mūs apturēt.* (VE 1989) *Man atkal piesējās citroni.* (Koluža 2000, 133) 2. Milicijas mašīna. (JVSK 1987) *Ieraudzījuši citronu, čaļuki pajuka uz visām pusēm.* (VE 1989) 3. Granāta A1. *Piedraudēja ar granātu A1, kas tautā tiek dēvēta par citronu.* (1994, TV) *Kāds vecāks vīrs .. piedraudējis ar granātu A1, tautā dēvētu par «citronu».* (1994, radio) 4. Vēders. (1992)
- cits** ♦ **cita opera**, sk. **opera**.
- cizis** subst. Tūļa, lempis. (1997, radio)
- coberis**, arī **cobers** subst. Divnieks (atzīme skolā). (1960) (JVSK 1987) (1995) *Šai, protams, baigi bēdīgi — nāktos meklēt citu upurjēru, ko spīdzināt un apbērt ar coberiem.* (K|avis 1989, 94) [**<** vācu *der Zweier*]
- cohums** subst. Caurums. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (LŽV²)
- coins** adj., **coini** adv. Lielisks. (sk 1988) *veikalā, kurā es strādāju, pārdod coinākās leopardenes visā Eiropā.* (1996, TV; tulk. filma)
- coks** adj. Labs. (sk 1988)
- cokteris** subst. Caurums. (JVSK 1987)
- cokums** subst. Caurums. *Maziņš, maziņš cokumiņš ..* (2002, S50)
- coķis** subst. Caurums. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- colla** subst., spec. Pārnesums (piem., divritenim). [riteņbraucējs] *pārslēdz «lielāku collu» un iet [=brauc] garām.* (Sports 1978, 64, 4)
- collēt**, sk. **nocollēt**.
- collštoks** subst. Lineāls. (1996, v30) // «Galdnieka collmērs.» (LŽV²) [**<** vācu *der Zollstock* 'collmērs']

coļs subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988; Latgalē) [Sal. latv. sl. *cālis*]

cope I subst. Matu sakārtojums — kopā saņemti un aplī saritināti mati (parasti pakausī). (LŽV²) *Galvvidū taisni izšķirts celiņš, apaļi savītas copītes uz abām ausīm* .. (Diena 2003, 73, 18) [*< vācu der Zopf 'bize, matu pīne'*]

cope II subst. 1. Makšķerēšana. (LŽV²) *Copei ir svarīgas abas lietas — labi rīki un vietas zināšana* .. (Diena 1996, 7. X, 11; E. Zīrnis) *Īstā copes skola bijusi laukos pie vecāsmātes, kas dzīvoja pie Kāla ezera*. (Diena 2003, 63, 20; E. Zīrnis) *Vakar biju copē un pie reizes izvēdināt galvu* .. (Diena 2004, 158, 19; čats) 2. Makšķeres raustīšana, zivij aiztiekot ēsmu. (LŽV²) *Ezers. Kā met [makšķeri], tā cope*. (Ansons 1972, 10) [Cilmi sal. **copēt**]

copēt v. 1. Makšķerēt. (1995, S19) *pārdrošu vīru [=bļītkotāju uz plāna ledus] pulciņš cūīgi copē gandrīz vai pašā Daugavas vidū*. (Sports 1975, 188, 2) *Tie copmaņi, kuri copē «gaļas pēc», to paši sapratīs* .. (2003, www) 2. Raustīt makšķeres ēsmu (par zivi). (LŽV²) *«Kā copē?» — «Tā nekas. Var iztikt..»* (Karogs 1976, 4, 46; H. Gulbis) *Rudens līdaka vienmēr copē divreiz*. (Diena 1996, 4. XI, 15; E. Zīrnis) *Vai tiesa, ka ziedošā ūdenī necopē?* (Diena 2003, 189, 15) // pārn. [režisore lugas autoram:] *«Mazais, ko tu te esi samuldējis? Es tev saku, te publika necopēs.»* (LitM 1975, 4, 11) [Sal. vācu *zupfen* 'raustīt; plūkāt'] Sk. arī **nocopēt, pacopēt, sacopēt**.

copmanis subst. Makšķernieks. (1991, skoln.) *Profesionālākie Alūksnes copmaņi brekšus pavasarī ķer naktī, sveces gaismā* .. (Diena 2003, 96, 21; E. Zīrnis) *likumā ziemžēl nav noteikts minimālais attālums starp copmaņiem* .. (Māja 2005, 13. XII, 12) [Cilmi sal. **copēt**]

cops subst. Makšķeres raustīšana, zivij aiztiekot ēsmu. *viļņos sapals šo ēsmu slīkti redz, un tāpēc tā gaidīti «copi» izpaliek*. (Sports 1975, 108, 3) *pludināju to [=ēsmu] mierīgā straumē. Nē, «copu» nejutu*. (Sports 1975, 143, 3; J. Robs) [Cilmi sal. **copēt**]

core subst., niev. Sieviete. *To cor es dabūj rokā, bet viņ jau man nevajag [=meklējot dēlu, satikta vedekla]*. (2002)

cūcene subst. Necerēta, negaidīta, arī nepelnīta veiksmē; laimīgs gadījums. (vienk. LVSV, 167) (JVSK 1987) (LŽV²) *Pīķis eksī — tā nu gan man bija cūcene*. (VE 1989) *Meistarība noteica tikai to, ka mācēji izvilkt to [zivi], kas pieķērās, pati pieķeršanās bija tīrākā cūcene*. (Diena 2003, 63, 20; E. Zīrnis) *Ar cūcenes palīdzību grieķi [volejbola spēlē] gūst divdesmitpiekto punktu*.

- (2004, TV) 2. īpašv. **Cūcene**. Latvijas Lauksaimniecības universitātes (agrāk — Lauksaimniecības akadēmijas) studentu ēdnīca Jelgavā. *Varbūt ejam uz «Cūceni»? Tē baigā rinda.* (VE 1989) «Cūcenē» gan ir laba [pastēte], vismaz aknu garša. (1995)
- cuciks** ♦ **kā cuciks**. Bez grūtībām; bez sarežģījumiem. *Lai.. [slimo deputātu] atved, šis nobalso kā cuciks un tiek vests atpakaļ uz slimnīcu.* (Diena 2005, 126, 9)
- cucuris**, arī **cucurs** subst. Cukurs. (1995)
- cuka** subst. 1. Dūmvads. (LŽV²) *eksperts.. neuzkāpa uz bēniņiem, kur var redzēt skursteni un secināt, ka sienā ir cukas.* (Diena 2004, 197, 9) 2. Dūmu vilkme. (LŽV²) [*< vācu der Zug*]
- cūka** ♦ **cūkas sūda vērts**. Saka par ko, kas ir bez vērtības, nenozīmīgs. *Tā atzīšanās ir cūkas sūda vērts.* (1996, TV; tulk. filma)
- cūkas** subst., dsk. Kāda kāršu spēle. *spēlēt tikai «uz cūkām»* (VZiņas 1994, 22. II, 4)
- cukāt** v. Braukt; virzīties uz priekšu. (LŽV²)
- cūkausis** subst., dsk. (LŽV²) Atlocījušies grāmatu, burtnīcu lapu stūri. *Cūkausis jau visām kladēm.* (VE 1989)
- cūkot**, sk. **apcūkot**.
- cūlīgs** adj. Labs. *Šodien būs tā cūlīgā filma.* (2002, L. T.; S13) [Cilmi sal. **kūls**]
- cumlaks** subst. Igaunis. (JVSĶ 1987) (1991, skoln.)
- cundurs** subst. Kas negaidīts, interesants, neparasts. (LŽV²) *Aizvakar bija baigie cunduri.* (Gāliņš 1972, 175) *tādus cundururus.. šīs dāmas vēl nav sataisījušas.* (Mēs 2005, 18, 12) *Es, tādus cundururus pirmoreiz redzēdams, gandrīz izsmēju savu vēderu.* (2005, www; A. Bergmanis)
- cunftīgs** adj., **cunftīgi** adv. Profesionāli kvalificēts; «izveicīgs arodā». (LŽV²) *Cunftīgie meistari dzīvo Rīgas jūrmalā..* (Zariņš 1973, 23) *Patmatus [mājai] no plēstiem laukakmeņiem uzcēlis viņa vectēvs — arī cunftīgs mēslu vedējs un savācējs.* (Karogs 1977, 4, 79; H. Gāliņš) *Ko dara cunftīgi mālderī, pirms viņi ķeras pie darba..?* (Karogs 1977, 5, 36; J. Melbārzdīs) // pārn. Labs, kvalitatīvs. *Nelīdz ne direktora.. piedāvātais cunftīgais alus, ne iespaidīgais sārts — patiesas liksmības nav.* (LitM 1976, 17, 11; A. Freimanis) [*< vācu zünftig*]
- cunķis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]

- cvābelis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvāberis**, arī **cvābers**, arī **cvābis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**, **coberis**]
- cvāģeris** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**, **coberis**]
- cvai** subst., nelok., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) (1991) *Athal ielikušī man cvai*. (1989, V15) [< vācu *zwei*]
- cvaibags** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (1990, skoln.) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvaiķis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvainers**, arī **cvainieks**, arī **cvainis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvaiņāgs** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvāķis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvanķis** subst. Divnieks (atzīme skolā). (1960) (1990, skoln.) (1994, skoln.) (LŽV²) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvēbaks** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). *Cvēbaku var dabūt itin viegli*. (Koluža 2000, 133) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvei** subst., nelok., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **cvai**]
- cveibers** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**, **coberis**]
- cvībaks** subst. Sausiņš. (LŽV²) [< vācu *der Zwieback*]
- cvo** subst., nelok., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvoibāns** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]
- cvoibers** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**, **coberis**]
- cvulis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **cvai**]

Č

čaba subst. «Nevīžīga sieviete.» (LŽV²)

čāba subst. «Neveiklis, lempis.» (vienk. LVSV, 204)

čabata subst. Neveikla, tūlīga sieviete. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (LŽV²)

Mana tēva jaunā sieva ir baigā čabata. (VE 1989)

-čabēt, sk. pačabēt.

čābīgs adj., **čābīgi** adv. Nelāgs. (LŽV²) *Pasaki, ka tas var beigties čābīgi.* (1996, radio) *Man iet pavisam čābīgi.* (Koluža 2000, 133)

čābisks adj., **čābiski** adv. Slikts. (JVSK 1987) (1997, jaun.)

čabraks subst. «Saules brālis.» (LŽV²) [Cilmi sal. švabraks]

čabulītis subst. Mīļš cilvēks (bieži uzrunas funkcijā). (1990)

čāča subst. 1. «Neveiklis; lempis.» (vienk. LVSV, 204) 2. «Nekārtīga, nevīžīgi apģērbusies sieviete.» (LŽV²) [izrādes epizodi] *spilgti veic viesis Andris Daņiļenko ar divām čāčīnām ..* (Diena 2003, 90, 12; E. Tīšheizere)

čada subst. Jauda. ♦ **dot čadu.** Palielināt jaudu. (2001)

čai subst., nelok. Tēja. *Varbūt čai uzvārīt? Dzersi čai?... stiprā čai.* (1975) *Čai jau izdzēr [ne kafiju], un tad sirds gāj rīņķī.* (1979) *Meitenes, ielejiet viņai čai.* (1980) [*kr. чай*]

čaikovskis subst., hum. Tēja. (2005, www) [Cilmi sk. **čai** + uzv. *Čaikovskis*]

čailds subst. Bērns. (1992, jaun.) (1997, jaun.) [*angļu child*]

čaiņiks, arī čainiks (reti) subst. 1. Tējkanna. (JVSK 1987) *Mūsu čaiņikā kā svaigs ūdens.* (1976) *Joprojām strīdas ar tēvu, kurš uzlej čaiņikā stiprumu un tur diennakti.* (Nakts 1993, 10. II, 19) *Es paņēms to čainiņiņ, sasildīš.* (1999) *skulptūra — strūklaka — mazliet atgādina «čaiņiku» ..* (Ieva 2005, 28, 3) 2. Galva. (JVSK 1987) *Ja daudz runāsi, dabūsi pa čaiņiku.* (1989, skoln.) *Man šodien čaiņiks kā no sviņa.* (Koluža 2000, 133) 3. Muļķis. (1992, jaun.) (1997) // Cilvēks, kas neko nesaprot no datoriem. (J. N., K. M.)

♦ **čaiņiks nevāra.** Pietrūkst prāta spēju, nevar (ko) izdomāt. *Man pašam arī čaiņiks ne velna nevāra.* (1996, jaun.) [*kr. чайник*]

čaja, arī čajs subst. 1. Tēja. (1992, skoln.) *Es tev ielieš, ielieš čaju.* (1975) *čajs.* (JVSK 1987) *Uzlej man čaju! Kurš dzers čaju?* (1996, jaun.) *čaja.* (LŽV²) *Ziemā .. čaju uz plītes uzvāru.* (2005, www) 2. Dzeramnauda. (J. N., K. M.) [Cilmi sal. **čai**]

čajoks subst. Tēja. (1990, skoln.) (1995, skoln.) (LŽV²) [*< kr. dem. чаѣх*]

čajs, sk. čaja.

čakarēt v. 1. Mānīt, muļķot; apkrāpt. *Gan es tev rādīšu, tā mani čakarēt, draņķi tāds!* (1995, TV; tulk. filma) *Ierēdņiem ir visas iespējas čakarēt tevi visu atlikušo mūžu.* (2003) *Stulbi tie realitātes šovi .. Cilvēku čakarēšana!* (Diena 2003, 102, 17; čats) 2. Bojāt; traumēt; darīt pāri. [A:] *Sačakarējis sev dzīvi.* [B:] *Ko viņš čakarē?* (2003, TV; tulk. filma) ♦ **čakarēt bobi**, sk. **bobis**. ♦ **čakarēt smadzenes**, sk. **smadzenes**. Sk. arī **apčakarēt**, **atčakarēt**, **izčakarēt**, **piečakarēt**, **sačakarēt**.

čakarēties v. 1. Lēni, nemākulīgi darboties, nemākulīgi strādāt; tūlīties; kavēties. (JVSK 1987) *Nu tad beidz čakarēties un vāļējam prom.* (1992, jaun.) *Viss, pietiek čakarēties, vajadzētu saņemties, atkal kaut ko foršu uztaisīt.* (Nakts 1993, 3. VI, 21) *Izlej visu [kafiju], nav ko čakarēties. Opsā!* (1997, TV) 2. Muļķoties, tiepties. *Beidz čakarēties, Brenda!* (1996, TV; tulk. filma) 3. Aiztikt, grābstīties. *Nav ko čakarēties ar netīrām rokām gar ēdamo.* (1993, s26) 4. Nedarboties, slikti darboties. *Man te tās lampiņas čakarējas [=gaisma mirgo].* (1995) 5. Veikt seksuālas darbības. «Kopoties.» (LŽV²) [A:] *Redz, kur sieva šņakarējās.* [B:] *Es domāju, ka čakarējas.* [A:] *Nu, nu našķējas.* (1995, v30) Sk. arī **sačakarēties**.

čakars subst. 1. Mānīšanās, muļķošana. *Tajā uzņēmumu reģistrā, tur jau arī drausmīgs čakars ir.* (2003, v55) 2. Neveiksme; traucējums. (1995, jaun.) *Atvainojiet, ser; tie ir mūsu telekomunikāciju čakari.* (1997, radio; humora raidījums) 3. Piņķerīgs pasākums; piņķerīgs darbs. *Baigais čakars.* (1996, v20) *Gandrīz nereāli adoptēt bērnu no Latvijas — 2 gadu čakars un nervu bojāšana ..* (2003, Delfi) ♦ **baigais čakars**, sk. **baigs**.

čakāties v. Knibināties. (2000)

Čakene subst., īpašv. Aleksandra Čaka iela Rīgā. (2000)

čakermanis subst. Piņķerīgs darbs. *Sūdiģs darbs. Kādreiz tā teica: baigais čakermanis gadījies.* (1995, v28)

Čakmarijas iela subst., īpašv. Aleksandra Čaka un/vai Marijas iela Rīgā. (1995, v28) *Sastrēgumi Čakmarijas ielā.* (1997, radio; A. Volfs)

čalabāns subst. Galva. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

čalendžs subst. Izaicinājums. *Man tas bija absolūts «čalendžs» atnākt uz šejieni ..* (Diena 2004, 199, 22) [*< angl. challenge*]

čalene subst. 1. Draudzene. *Manam brālim jauna čalene.* (Koluža 2000, 133) 2. Meitene. (sk 1988)

čalis subst. 1. Puisis, jauns vīrietis. (JVSK 1987) *Čaļi aizgāja rīt [=ēst], kamēr skuķi pa bodēm.* (VE 1989) *Vakar iepazinos ar foršāko čali — taisni mans tips.* (VE 1989) *Klasē bijām pieci čaļi, metām visi. Iegaršojās.* (1995, jaun.) 2. Paziņa, draugs; mīļākais. (JVSK 1987) *Tavs čalis rādās asais zēns.* (VE 1989) *Atceries, kā es tev visus savus čaļus vedu rādīt.* (Santa 1994, 8, 28) *Pavisam nesen gan satiku uz ielas savu bijušo mīļāko Ivetu, kurai tagad nav neviena čaļa ..* (Laterna 1995, 2, 40) [*< angl. pv. Charles?*]

čalītis subst. Puisis (bieži uzrunas funkcijā). «Aizdomīgs jauneklis.» (LŽV²) *Čališi kaut kādi.* (1995, S27) *Tukšs numurs, čalīt!* (1997, TV; tulk. filma)

čaļuks subst. Puisis. *Salaida ar vienu čaļuku, bet šis pa to laiku bija paspējis pie citas aplīpt ar franču iesnām.* (VE 1989) *Nācu no tirgus, skatos — no mašīnas izlec divi čaļuki ..* (1999, V32)

čamma subst. 1. Tūļa. (1995, S19) (LŽV²) *Tu esi īsta čamma!* (Koluža 2000, 133) 2. Sliņķis (1990, skoln.)

čammāties v. Tūļāties, kavēties. (LŽV²) *Kafūža pārdevēja baigā grezēle, čammājās.* (VE 1989) *Nav ko čammāties.* (Keno/Krastiņš 2001, 186) *pie redze rāda, ka čammāšanās .. ir mentalitātes pazīme ..* (Forums 2003, 17, 4; Z. Skujiņš)

čampiņš subst. Čempions (JVSK 1987) (1991, skoln.)

čangalis subst. 1. Latgaliētis. (1960) (2000) 2. Sliktis cilvēks. «Prasta, neizglītota persona» (LŽV²) *Par to tiesnesi vēl maigi teikts .. Tas čangalis ļāva Skonto darīt, ko grib ..* (2004, Delfi) 3. Nejēga, muļķis. (VE)

čānis subst. Galva. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

čapkas subst., parasti dsk. Čības. *Kur manas vecās čapkas?* (Koluža 2000, 133) [Sal. kr. *манку*]

čaplaks subst. Slinks, neizdarīgs cilvēks; murmulis. *Visur viņi ir .. tie čaplaki. Tie ir tādi cilvēki, kuriem nekas neinteresē jau saknē!* (2006, www; L. Mukupāvela)

-čāpot, sk. **piečāpot.**

čarka subst. 1. Glāzīte alkoholiska dzēriena (parasti degvīna). *Ierausim pa čarkai.* (1980, S80) *iemest čarku* (LŽV²) *Kā jūs svinat Jauno gadu? Ar čarku?* (Diena 2003, 222, 12) 2. Narkotiku deva. *Mēs ar to bomzi izsūcām visu [narkotiku] čarku ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 92) [*< kr. чарка*]

- čarti** subst., parasti dsk., spec. Populārāko mūzikas ierakstu saraksti.
Viena viņu dziesma iekļuva «čartos» (topu sarakstos) .. (ZZ 1998, 23. IV, 6)
 [< angl. *chart*]
- časers** subst., skoln. Pulkstenis. (sk 1988) [Cilmi sal. **časis**]
- časiki** subst., dsk Pulkstenis. (sk 1988) (1992, jaun.) (1996, skoln.) [< kr. dem. *часуку*]
- časiks** subst. Pulkstenis. (sk 1988) (1993, jaun.) [Cilmi sal. **časiki**]
- časis** subst. Pulkstenis. (JVSK 1987) (1992, jaun.) *Cik rāda tavš časis?* (Koluža 2000, 133) [< kr. *часы*]
- čass** subst. 1. Pulksteņa laiks. (1990, skoln.) *Cik i čass?* (1976, V18) *Valdi, cik čass?* (1976, V11) 2. Pulkstenis. (sk 1988) [< kr. *час*]
- častoks** subst. «Cietums.» (LŽV²) [< kr. *часнок* 'iecirknis']
- čaškas** subst., parasti dsk., spec. Detaļas, kas savieno automašīnas amortizatoru ar karkasu. *Čaškas aizrūsējušas. Bampers krūt nost.* (1995, TV) [< kr. *чауку*]
- čau!** interj. Lieto sasveicinoties un atvadoties. (JVSK 1987) (LŽV²) *Pal-dies — uz redzēšanos! Čau!* (Zariņš 1975b, 89) *Ar ko tas čau labāks par vot?* (1997, S70) *lolotais luteklītis vienu dienu atrod zīmīti: «Es aizeju pie cita. Čau, vecais! Tava Rita.»* (VZiņas 2004, 159, 12) [< it. *ciao*]
- čaukāt** v. Dzert (parasti alkoholiskus dzērienus). *Kā sestdiēna, tā atkal čaukājām.* (Koluža 2000, 133) [< kr. sar. *чаукаць* 'čapstināt, šmaukstināt']
- čaukstošais** subst. (< divd.). Nauda. (1992, jaun.) (1997, jaun.)
- čava** subst. Čigāns. *Tās ir čavu rajons.* (Koluža 2000, 134) [< čig. *čhāvò* 'čigānu puisis']
- čaviks** subst. Čau-čau šķirnes suns. (2005)
- čaviņa!** interj. Lieto, sasveicinoties ar sievieti un atvadoties no sievietes. (VE)
- čaviņā!, arī čaviņki!** interj. Lieto sasveicinoties un atvadoties. (1992, jaun.) *Jā, čaviņā!* (1999, S24) [Cilmi sk. **čau**]
- čāzeris, arī čāzers** subst., skoln. Pulkstenis. (sk 1988) (1994, skoln.) [Cilmi sal. **časis**]
- čāzis** subst. Pulkstenis. (sk 1988) *Mans čāzis rāda pareizi.* (Koluža 2000, 134) [Cilmi sk. **časis**]

čefīrs subst. Ļoti stipra tēja (ko lieto, lai apreibinātos). (LŽV³) [ciemumnieks] *gribēja tējkannā uzvārīt čefīru ..* (VZīņas 2005, 246, 4; A. Akmentīņš) // pārn. *Pārāk stipra tēja. Tēv jau tur būs čefīrs, jau var saost.* (2005, S25) [*< kr. чешур*]

čehols subst. Pārvalks; apvalks. *Normālā stadionā krēsli ir ar čeholiem ..* (1999, V40) *Sakiet, vai jums gadījumā nav tirgošanā tāds čeholiņš, kur mēnešbiļetes liek iekšā?* (1999, S50) [*< kr. чехол*]

čeindžs subst. 1. Nauda; valūta. (1992, jaun.) (1996, skoln.) 2. Maiņa. (1997, jaun.) [*< angl. change*]

čeirīrs subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čekot v. Pārbaudīt. *Tu zin, cik daudz cilvēki čeko tos dokus [=dokumentus], pirms apstiprina ..* (2003, Delfi) *augām dienām sēdēju internetā un «čekoj» visus jaunākos sludinājumus.* (MansM 2004, 3, 28) [*< angl. check*] Sk. arī **iečekot, izčekot, nočekot.**

čeks subst. Narkotiku (parasti heroīna) standartdeva; tās iepakojuma vienība. *Jūs tirināties no domas, .. ka izpaliks dienas čeks vēnā!* (2002, Delfi) *paņem dzeķu ciet / Ar entajiem / Čekiem kabatā ..* (KasNotiek 2003, 1, 50; reperis Armands) [*< angl. sl. check*]

čēks subst. Nāve. (2005, www)

čēkorka subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **čētvjorka**]

čelendžers subst., spec. Starptautisks tenisa turnīrs ar samērā nelielu balvu fondu. [tenisists:] *ar savu pašreizējo reitingu es tieku klāt visos «čelendžeros» un lielāko turnīru kvalifikācijā ..* (Diena 2005, 62, 12) [*< angl. challenger*]

čellis subst. «Jauns vīrietis.» (LŽV³)

čēmija subst., skoln. Ķīmija (mācību priekšmets). (sk 1988)

čemiķis subst. Čemodāns. (sk 1988)

čemodāns subst. 1. Soma. (sk 1988) 2. Cilvēka ķermeņa lejasdaļa, dibens. (1993, jaun.)

čemoferis subst., skoln. Portfelis «diplomāts». (sk 1988)

čempīņš subst. Čempions. *Es neesmu krosa čempīņš.* (Keno/Krastiņš 2001, 105)

čempis subst. 1. Čempions. (1985) 2. Čempionāts. *Netiek Ozoliņš uz čempi ..* (HokejaD 2003, 23. IV, 14) *A kas mums uzvar čempi čort zin cik gadus pēc kārtas?!* (2005, Delfi)

čendžot v. Mainīt. *Čendžot jau vajag* [iesniegto manuskriptu pret laboto variantu]. (2005) [*< angl. change*]

čē-pē, arī **čēpē** subst., nelok. Ārkārtējs (parasti nepatīkams) gadījums. *Par kurioziem un «čē-pē» Iveta gan runā nelabprāt.* (Diena 2003, 266, 14) *Vīna ļoti kvalitatīvi riko* [pasākumus], *nekad nekāds čēpē nav bijis.* (2005) [*< kr. ЧП: чрезвычайное происшествие*]

čepitāls adj., **čepitāli** adv., skoln. Labs. (sk 1988) [Sal. latv. sl. kapitāls]

čerepa subst., skoln. Pulkstenis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. чепепаха* 'bruņrupucis']

čereps subst. 1. Galva. (JVSK 1987) (1996) *Oi, sasitu čerepu!* (Koluža 2000, 134) 2. Galvaskauss. (J. N., K. M.) [*< kr. чепен* 'galvaskauss']

čēris subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

černomets subst. Melno metāllūžņu uzpiršanas vieta. *Mākonūtis bričkā veda zaziku uz černometu.* (1999, V32) [*< kr. sar. черномет* 'melnie metāli']

černoviks subst. Melnraksts. *Tē būs černoviks.* (1980) [*< kr. черновик*]

černuha subst. 1. Depresīva satura daiļdarbs (parasti filma). *Beidzot latviešu kinematogrāfs ir ticis līdz černuhai ..* (2005) 2. Drūma dzīve; dzīves negatīvās puses. (J. N., K. M.) [*< kr. sl. чернуха*, sal. Ņikitina 2003, 614]

čerpaks subst. Muldētājs. *Tur tie čerpaki tikai mozgas pudrī.* (1995, feļetons) [Sal. kr. черпак 'smelamais kauss', kr. sl. 'pavārs; nesen iesaukts kareivis?']

čertovščina subst. Sarežģījumi, «velna būšana». *Tā čertovščina jau ir tur, ka ..* (2004, V45) [*< kr. чертовщина*]

česīt, arī **čēšīt** v. 1. Iet; doties. (1990, skoln.) *Nu, mēs ar savu bābu česījam uz šūli.* (1995, feļetons) 2. Skriet. (1990, skoln., Sēlpilī) *Dīvas [sievietes] no mugurs čēši pakaļ.* (1976) [*< kr. vienk. чесать*]

česītis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

česno adv. Patiešām; godīgi. (sk 1988) [*< kr. честно*]

čēšīt, sk. **česīt**.

čēškas subst., parasti dsk. 1. Čehijā ražoti apavi. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Vingošanas čibiņas. (1985) [*< kr. чешки*]

četri subst., nelok., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< kr. четиры*]

četjorka subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. četvjorka]

četrgaņģu subst., ģen., spec. Tāds, kam ir četri ātrumi. *Kādas jums tur ir ātrumkārbas — viengāņģu vai četrgāņģu?* (1995)

četrītis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

četvergs subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. četvjorka un kr. *четверг* 'ceturtdiena']

četvjora subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. četvjorka]

četvjorka subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) (1990, skoln.) [*<* kr. *четверка*]

četvorka subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. četvjorka]

čība subst. 1. Sieviete (parasti negatīvi vērtēta, piem., tūļīga, neizdarīga). (JVSK 1987) (1996) *Tu nu gan esi čība, apgāzi vāzi un aplēji manus papīrus.* (VE 1989) *Tu gribi teikt, ka visas tās čības ir sanākušas Maksa dēļ?* (1995, TV; tulk. filma) 2. Nejēga. (1996, jaun.) *Tu esi čība, tu visu putro.* (VE 1989)

čībīt v. Zagt (parasti ko nelielu). (1980) Sk. arī **nočībīt**.

-čibot, sk. **piečibot**.

čičņiks subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

Čiecis subst., īpašv. Čiekurkalna tirgus (Rīgā). (1990, skoln.)

čiekurs subst. Četrinieks (atzīme skolā). (1990, skoln.)

čiepa subst. Jauna meitene. (1990, skoln.)

čiepstēt v. 1. Klusi runāt. (LŽV²) *Beidz čiepstēt! Runā skaļāk!* (Koluža 2000, 134)

2. «Būt vēl pie dzīvības. *Viņš vēl čiepst.*» (LŽV²)

čiept v. Zagt. «Zagt (ko tādu, kam ir neliela vērtība).» (sar. LLVV 2, 224) *Nāksies atkal kaut ko čiept. Kaut ko sīku. Varbūt piedos.* (1996, TV; V40, bijušais ieslodzītais)

Čieris, arī **Čierītis** subst., vietv. Čiekurkalns (Rīgā). *Kad vien ir laiks, cauri Čierītim braucu [ar divriteni] uz Mežaparku.* (Ieva 2003, 20, 6)

čīfs subst., spec. 1. Kuģa vecākais (pirmais) mehāniķis. (Baldunčiks 1989, 108) 2. Kuģa kapteiņa pirmais palīgs. *nepaies ilgs laiks, un «čīfs» Dudņikovs patstāvīgi komandēs kuģi ..* (Ciņa 1979, 213, 2; Baldunčiks 1989, 108) [*<* angl. *chief* Baldunčiks 1989, 108]

čīga subst. Vijole. (1992, jaun.)

čīgiņi, arī **čīgiši** subst., parasti dsk. «Čīgāni.» (LŽV²)

-**čihnīties**, sk. **atčihnīties** s. v. **atčohnīties**.

čīhotka subst. Tuberkuloze. (LŽV²) [**<** kr. *чахотка*]

čīk!, sk. **čīk čīk!**

čīkāls adj., **čīkāli** adv. Labs. (sk 1988) [Cilmi sal. **čīks III**]

čīkāties v. 1. Lēni braukt. (1993, radio) 2. Nodarboties ar seksu. (1993, radio) (2005, www) 3. Lozēt uz pirkstiem. *Nu, koroče, dāvai čīkājamiēs.* (2004, S13) [2. nozīmē **<** kr. sl. *чикнуться*, sal. Ņikitina 2003, 616]

čīk čīk!, arī **čīk-čīk!**, arī **čīk!** interj. Lieto, lai apzīmētu ātru īslai-cīgu darbību. *Fiksi čīk-čīk gultā, un miērs.* (1993, S32 bērniem) *Kāds ir ščots? Konvojs pie vārtiem čīk čīk aprēķina.* (1996, radio) *Paņem, pļeks* [uzliek špakteli uz plaisas] .. *Paņem un uzliek, čīk un viss!* (1996, TV) [autiņbiksītes] *ar unikālajiem «čīk-čīk klipšiem».* (1998, TV; reklāma)

čīki, sk. **čīks III**.

čīkinieks ♦ **būt čīkiniekā**. Būt kārtībā. *Un tad viss būs čīkiniekā.* (2004, Delfi) *Pat tad, ja simtiem reižu būsi pārliecinājies, ka viss ir čīkiniekā, .. vienalga, izjutīsi diskomfortu.* (Sestdiena 2004, 31. VII, 36; D. Rukšāne) [Cilmi sal. **čīks III**]

čīkoties v. Lozēt uz pirkstiem. (2003)

čīks I subst. Kāda (naudas) spēle. *Tā bija īsta lauku skola ar klapīšu un čīka spēlēšanu. — Kas ir čīks? — Tā ir spēlēšana uz naudu .. Jāpaņem svina gabaliņš — pļempaks un jāsviež pret* [naudas] *kaudzītēm.* (Mana 1997, 31, 9)

čīks II subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čīks III adj., **čīki** adv. Labs. (sk 1988) *Gan jau būs čīki!* (2003, S29) *jums tik jāparakstās šeit, un viss būs tipa čīki.* (KasNotiek 2003, 1, 49; hiphopa teksts) □ **čīki briki**. Labi. (VE) [**<** kr. sl. *чуху*, sal. Ņikitina 2003, 616]

čīksa subst. Meitene. (2002) *Iepazīnos ar foršu čīksu.* (Koluža 2000, 134) *Un tad vēl tā čīksa — mūždien nepatikšanās lienoša policistiene Hollija Kniepa.* (Diena 2003, 51, 17) *Anna 17 / Normāla čīksa / Viņa nesmēķē* (2003, reklāmas plakāts) [**<** kr. sl. *чухца* **<** angl. sl. *chick*]

čīkse subst. Meitene. (RCHĢ)

Čikuriņņiks subst., īpašv. Čiekurkalna tirgus (Rīgā). (JVSK 1987) (1991, skoln.)

čīķis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čilauts subst. Atpūtas telpa (klubā, naktsklubā). *pavērtēju arī jaunās [kluba] telpas. Īpaši jauks man likās čilauts ..* (Diena-Izkl 2003, 24. I, 13; B. Ladiga) [*< angl. sl. chill-out room, sal. Green 1998, 225*]

čilis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čimbulis subst. Tramvajs. (1960) *čimbuls aiziet, toč, pirmais ..* (1976, V18)

čīmija subst., skoln. Ķīmija (mācību priekšmets). (sk 1988)

čina subst. Dienesta pakāpe; amats. (sar., iron. LLVV 2, 226) [*< kr. чин*]

činavnieks subst. Ierēdnis. (sar., iron. LLVV 2, 226) *Viņa dzīvo mājā, kurā agrāk mitinājās augsti kompartijas činavnieki.* (Nakts 1994, 10. II, 4) [*< kr. чиновник*]

čīnčīks subst. 1. Cigarete. (1989, skoln.) 2. Izsmēķis. (1980) (LŽV²) [Sal. kr. sl. *чумафь* 'izsmēķis', sal. Ņikitina 2003, 617]

čīnīt v. 1. Taisīt, gatavot. *Sāksim čīnīt pusdienas!* (Koluža 2000, 134) 2. Labot. (1990) (2005, www) [*< kr. чинить*]

-čīnkāt, sk. izčīnkāt.

čīņčīks subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

-čīņīt, sk. sačīņīt.

čīpsoties v. Milināties. (2005, www) [Sal. angl. sl. *chippie* 'būt seksuāli neuzticīgam', sal. Green 1998, 228]

čīriks subst. 1. Desmit rubļu vai latu; attiecīgā naudas zīme. (JVSK 1987) (1992, jaun.) *čīriku iespraust [=uzskatīt par nevērtīgu] varēja .., tagad inflācija.* (1998, radio) *Tad tu tagad šos divus čīrikus viņai nes atpakaļ?* (2000, S26) *Par jaku es samaksāju veselu čīriku.* (Koluža 2000, 134) 2. skoln. Desmitnieks (atzīme skolā). (2005, I. B.) [*< kr. sl. чирпук* '10 rubļu']

čīrka subst. Meitene. «Mazs bērns; meitene; puika.» (LŽV²) (JVSK 1987) (1996, skoln.)

čīrkains adj. Sprogains, cirtains. *Viens bij ar čīrkainiem matiem.* (1995, S24)

čīrkāt v. 1. Rakstīt. (1991, jaun.) 2. «Cirtot; sprogot.» (vienk. LVSV, 70) [1. nozīmē *< kr. чиркать* 'švīkāt']

čīsta adv. 1. Noteikti; droši. (1995) *Aizmugure bija — čīsta!* (1999, V20, par futbolu) *zaļa ķirzaka lien .. un čīsta uguni sļauj, vo, svoloč.* (Melgalve 1999, 37)

- Tev čista laikam ir taisnība.* (2005, www) 2. Tīri; tikai. (JVSK 1987) *Čista latviski ..* (1995, jaun.) [vārtus iesita] *čista no stūrīša* [=stūra sitiena], *neviens nepieskārās.* (1998) 3. Kārtībā; labi. (JVSK 1987) (sk 1988) [*< kr. uucmo*]
- čistīt** v. Tīrīt. (LŽV²) [*< kr. uucmumb*]
- čitaks** subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **čtvjorka**]
- čityjorka** subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **čtvjorka**]
- čityjorkins** subst., skoln., hum. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **čtvjorka**]
- čitvorka** subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **čtvjorka**]
- čiu!** interj. Lieto sasveicinoties un atvadoties. (1997, S34) *Čiu! es baigi nokavējos, tu piedod ..* (Laterna 1995, 2, 39) *Lai viņa man piezvana. Nu, čiu!* (2003, S55, telefonsarunā) [Cilmi sal. **čau**]
- čiulis** subst. Nelatgalietis. «*Bet tu laikam esi čūlis?*» (Karogs 1975, 7, 16; M. Zariņš)
- čivene** subst. Košļājamā gumija. (1992, skoln.) *Izņem čiveni no mutes!* (Koluža 2000, 134) [Cilmi sal. **živene**]
- čivlis** subst. Nelatgalietis. (LŽV²)
- čiz!** interj. Saka, mudinot smaidīt (parasti fotografēšanas laikā). (2005) [*< angl. cheese* (burt. 'siers', vārds izrunājams ar it kā smaidā pavērtām lūpām)]
- čiziks** subst. «Mazs puika.» (LŽV²) [*< kr. uижик 'ķivulis'*]
- čļens** subst., iron. Biedrs; loceklis. *iesākums bija it kā ar Māxl. savienības «čļena» karti ..* (Pilsēta 1991, 51, 38) [*< kr. член*]
- čočene** subst. Košļājamā gumija. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- čoha** subst. Sajēga, izpratne. *Viņiem nav pedagogijā nekād čoh.* (1975) *Nav ne mazākā čoh, ap ko viss tas grozās.* (1977)
- čohnīt** v. Sajēgt, izprast. *Tur pagāj pārs nedēļs, pirms es sāk .. pamazām čohnīt, ko es bi izdarījs.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 138) *Dāma nemaz nečohnij, / Ka tam prātā cits kas bij.* (2002; R Gobziņa dziesma) *Bet ko ..* [politiskās partijas pārstāvji] *ir iepriekšējos 4 gadus darījuši latviešu valodas pozīciju*

- aizstāvēšanai?! Būs laikam jābalso par .. [citu partiju], tur vismaz ir .. [profesore], kas kaut ko čohnī.* (2002, Delfi) [Cilmi sal. **atčohņīties**]
- čohnīties**, sk. **atčohņīties**.
- čohņīt**, sk. **atčohņīt**.
- čohs** subst. «Cietums.» (LŽV²) [Cilmi sal. **čoks I**]
- čoinīgs** adj., **čoinīgi** adv. Jauks, ļoti labs. (2005, www)
- čoins** adj., **čoini** adv. Jauks, ļoti labs. (JVSK 1987) (2001, V11) *Vakars bija čoini izdevies.* (Koluža 2000, 134)
- čoiiss** subst. Izvēle. *Mums nav cita čoisa kā vien iekļauties [jaunajā struktūrā].* (2005) [**< angl. choice**]
- čoka** subst. Cietums. *Ieliks tevi čokā.* (1980, S80) *tas tips teica, ka par to var dabūt čoku ..* (Keno/Krastiņš 2001, 86) [Cilmi sal. **čoks I**]
- čokāli** subst., parasti dsk. ACIS. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- čokāls** adj., **čokāli** adv. Ļoti labs. (JVSK 1987) (sk 1988) (1991, skoln.)
- čokāns** adj., **čokāni** adv. Labs. (sk 1988)
- čoklits** subst. Šokolāde. *Čoklitu gribi?* (1995, jaun.) [**< angl. chocolate**]
- čoknīt** v. Sajēgt, izprast. *Šis [vārtsargs] tik čoknij, ka [=kad] gāj iekšā [bumba vārtos].* (1977, V40) *Es to siev satik, izstāstīj pa to pensij, velns, nečoknij, ka man ar no viņas ko vajag.* (1980) [Cilmi sal. **atčohņīties**]
Sk. arī **apčoknīt**, **atčoknīt** s. v. **atčohņīt**.
- čoknīties**, sk. **atčoknīties**, **sačoknīties**.
- čoknīts** adj. (**< divd.**). Jucis; jocīgs. (1990, skoln.) [**< kr. sar. чокнутый**]
- čoks I** subst. Cietums. (LŽV²) *Tātad šodien biju iznācis no čoka krietni agrāk par termiņu ..* (Frīborts/Kraučis 1996, 6) *Par to draud čoks.* (Koluža 2000, 134) [**< angl. sl. chokey** Baldunčiks 1989, 109]
- čoks II** subst., spec. Tapas veida detaļa (dažādiem mehānismiem). *motorzāģim čoks.* (1994, radio) *«Parauj čoku,» saka viens no viņiem. Arī mūsu auto šoferītis .. mazo pulķīti, kas, izrādās, ir tas pats čoks, regulē ikrēiz, kad jātiek augšā nelielā uzkalniņā.* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 27) *Vai ta tev ir [automašīnā] tas čoks?* (2005, V55) [**< angl. choke** Baldunčiks 1989, 109]
- čoks III** adj. Labs. (sk 1988)
- čol!** interj. Skat! (1990, jaun.)

čolēt v. Glūnēt; lūrēt. (JVSK 1987) (1993, skoln.) *Ko tu vari tā uz mani čolēt?* (Koluža 2000, 134) Sk. arī **iečolēt**, **pačolēt**.

čolka subst. 1. Mati uz pieres (frizūras elements). (JVSK 1987) *Man piestāv čolka?* (Koluža 2000, 134) *Kā Ļubai čolka izskatās?* (2004, S10) *Jaunais matu sakārtojums — slīpa «čolka» priekšpusē, aiz ausīm aizlikti mati, dara Inesi interesantāku ..* (Ieva 2005, 28, 41) 2. skoln. Netikama meitene. *Tā ir labā čolka!* (Koluža 2000, 134) [*< kr. чёлка, 2. nozīmē, domājams, < kr. мёлка 'tele'*]

-čollēt, sk. **iečollēt**.

čomaks subst. 1. Draugs, paziņa. (JVSK 1987) *Es ceru, ka tas nav mans čomaks Magnars.* (2005, Delfi) *pie Drosmja atnāca viņa bērniņas čomaks ..* (VZiņas 2005, 238, 6) 2. Puisis, zēns. (1992, jaun.) [aktieris] *tālāk par žiperīga čomaka enerģisko paštēlu nespēja .. aizkulties ..* (Diena 2003, 16, 10; N. Naumanis) [Cilmi sal. **čoms**]

čomene subst. 1. Meitene. (sk 1988) (1993, skoln.) 2. Draudzene. (JVSK 1987) (1990, skoln.) (LŽV²) [Cilmi sal. **čoms**]

čomīgs adj., **čomīgi** adv. Draudzīgs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Olga piegājusi pie bārmeņa un iedevusi viņam jaunāko «Jumpravas» kaseti, un savā ierastajā čomīgajā stilā .. lūgusi atskaņot [to] ..* (Nedēļa 1995, 8. V, C2) [*< angl. sl. chummy 'draudzīgs', sal. Green 1998, 236*]

čomiks subst. Zēns. (1990, skoln., Sēlpilī) [Cilmi sal. **čoms**]

čomiņš subst. Zēns (bieži uzrunas funkcijā). (1990, skoln.) *Ei, čomiņ, iedod sančiku.* (1996, TV) *Nu, čomiņ, ko tu te dari?* (2000) [Cilmi sal. **čoms**]

čomisks adj., **čomiski** adv. Draudzīgs. (1990, skoln., Rīgā) *Ar viņu [=dziedātāju] mums bija īstas čomiskas attiecības.* (1995, TV; I. Vanzovičs) // *Familiārs. Tā runājot ar jaunaļiem, esmu čomisks kļuvis ..* (Diena 2005, 72, 22) [Cilmi sal. **čomīgs**]

čomoties v., iron. Biedroties; būt draudzīgās attiecībās. *ar vērtīgiem Maskavas ļaudīm čomodamies.* (Diena 2004, 263, 2) *golfa klubā .. mērs arī čomojās ar Krievijas uzņēmējiem.* (BŽVZiņas 2005, 18, 4) [Cilmi sal. **čoms**]

čoms subst. 1. Draugs, pazīstams vīrietis. (JVSK 1987) *Mans čoms pagājušo mēnesi aizgāja krievos.* (1991) *Ja tev sūrā nauda, čoms, kompaktnieku sistēma...* (1995, TV; tulk. filma) □ **savs čoms**. Tuvs draugs; draugs, ar kuru ir īpaši familiāras attiecības. *Tomēr diriģents nedrīkst būt savs čoms.* (Diena-Izkl 2003, 25. VII, 3) 2. Puisis, zēns; vīrietis. *Tu esi asais čoms.* (VE 1989) [*< angl. sl. chum 'draugs' Baldunčiks 1989, 110*]

čoniġs adj., **čoniġi** adv. Labs. (sk 1988)

čopers subst., spec. Motocikls ar augstu stūri. Ar «čoperiem» braucot nopietnāka vecuma cilvēki. Braukšana esot solidāka, jo «čopera» galvenais raksturotājs nav ātrums. (Lietišķād 2004, 26. VII, 8) [motociklists] bija spiests atlikušo distanci veikt kā uz čopera — atgāzies atpakaļ .. (2006, www) [
 < angl. sl. *chopper*, sal. Green 1998, 232]

čoris subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1992, skoln.)

čors subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čort! interj. Lieto negatīvu emociju paušanai. Nu, čort, ka tu ej, ta ej; ka tev bail, ta neej. (1976) ♦ **čort zin**, arī **čort znajet**. Kas to lai zina; nezin cik. A kas mums uzvar čempī čort zin cik gadus pēc kārtas?! (2005, Delfi) Čort znajet [, kas tas tāds]. (2000) ♦ **čort jevo znajet**. Kas to lai zina. Čort jevo znajet, cik viņam gadu .. (1997, S29) [
 < kr. *чёрт* 'velns', *чёрт ego знает* 'velns viņu zina']

čortoties v. Bārties, lamāties. (LŽV²) Vecais man tā čortojās. (1979) Es te — čortojos visu laiku [par sarežģījumiem darbā]. (1999, S24) Beidz čortoties! Vieglāk tikpat nekļūs! (Koluža 2000, 134) [Cilmi sal. **čorts**]

čorts subst. 1. Velns. (1990, skoln.) Čorts viņ — neatceros, kurā [stāvā ir meklētā firma]. (2000, S40) Čorts tevi rāvis! (Koluža 2000, 134) Čorts viņu zina... (2003) 2. interj. **čorts!** «Neziņas vai nepatikas izsauciens.» (LŽV²) ♦ **čorts ar visu**. Vienalga. (1996) ♦ **čorts ar viņu**, arī **čorts ar to**, arī **čorts sņim**. Saka, lai izteiktu noraidošu, arī vienaldzīgu attieksmi. Nu, es domāj, nu čorts sņim ar viņiem. (1976) Nu lai ir kādi divsimtpiešmit [pagasti], nu čorts ar viņiem .. (1999, TV; pagasta pado-
 mes priekšsēdētājs) Es domāj, nu čorts sņim ar to mašīnu .. (2005, TV) [
 < kr. *чёрт* 'velns'; *чёрт с ним* 'velns ar viņu']

čoruks subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (LŽV²)

čošs adj. Labs. (sk 1988)

čotka I subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **čэtvjorka**]

čotka II, arī **čotko** adv. 1. Ļoti labi. (1990, skoln.) (1991) 2. Precīzi. (2005, www) Čotka, tāds pats kā iepriekšējais. (Koluža 2000, 134) [
 < kr. *чётко*, 1. nozīmē < kr. sl., sal. Nikitina 2003, 615]

čotkāls adj., **čotkāli** adv. Labs. (sk 1988) [Cilmi sal. **čotka II**]

čotko, sk. **čotka II**.

čotna adv. Pilnīgi. *Tu saprati, ko učēne teica? — Čotna.* (Koluža 2000, 134)
[Cilmi sal. **čotka II**]

čovoks subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1991, skoln.)

čubraks subst. Muļķis. (1992, jaun.) // «Saules brālis.» (LŽV²)

čubriks subst. 1. Muļķis. (1992, skoln.) [kādas austrumslāvu tautas] *čubriks tur.* (1996, V19) 2. Paziņa; draugs. *Man tur viens čubriks.* (2005, S28)

čučela subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Sal. kr. *чучело* 'izbāzenis']

čučmeks subst., niev. Dienvidnieks vai aziāts. (LŽV²) *tik daudz šitie čučmek sabraukuš* [tirgū]. (1979) [< kr. sl. *чучмек*, sal. Baldajevs 1997, 2, 150]

ču-ču adv. 1. Mazliet. (1980) 2. Gandrīz. (LŽV²) [Cilmi sk. **čuķ-čuķ**]

čuguns subst. Meli. (LŽV²) *Tas viss ir čuguns, nepūt pīlītes.* (VE 1989) ♦ **liet čugunu.** Melot. (1980) (LŽV²) ♦ **čuguna lējejs.** Melis; plāpa. (VE 1989)

-čuhāties, sk. atčuhāties.

čuhņa subst. 1. Province, lauki. *Man viens paziņa sievu izvilka no lauku čuhņas.* (Nakts 1993, 30. IX, 4) *Draudzenes ir pilsētnieces un nesaprot, kā var pamest visas ērtības un aiziet uz «čuhņu», savukārt laucinieces neizprot, kādēļ es .. tik bieži braucu uz pilsētu ..* (Santa 1996, 6, 42) *Gar logu aiztraucās .. Dienvidzvidrijas smirdīgās rūpnīcu čuhņas.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 91) 2. Nostūris, nomale. *Pļavnieki — kā tikai nedēvē šo Rīgas rajonu — nomale, čuhņa, guļamvagon, jo viss prestižākais atrodas Rīgas centrā.* (1994, TV) *Jaunais [mājas] īpašnieks vēlīgi ļauj Marijai te dzīvot, jo šādā «čuhņā» pircēji nerodas.* (Diena 2002, 302, 14; N. Ikstena) *Tas gan bija čuhņā, kā Artis saka.* (2003, S69) 3. Sikumi, nieki. (J. N., K. M.) [< kr. vienk. *чухна*]

čujš subst. Sajūta, nojauta. *Man tāds nelabs čujš, ka pielīti klāt ūdens.* (1993, V25) *Man ir baigais čujš, ka nebūs labi.* (Koluža 2000, 134) *Man ir tāds nelāgs čujš, ka [futbolkomanda] LM paši nemaz tos 6 punktus .. nepaņems ..* (2004, Delfi) ♦ **čujš, ņuhs un poņa.** Nojauta un saprašana. *Tur vajadzīgas trīs lietas: čujš, ņuhs un poņa, kā viņš pats saka ..* (1996, S38) [Sal. kr. sar. *чуютъ* 'just; nojaust']

čukāt v. «Braukt; virzīties uz priekšu.» (LŽV²)

čukča subst. 1. Muļķis. (JVSK 1987) (1996, skoln.) *Baigais čukča tas tavš draugs.* (VE 1989) *Ko tu, čukča, sēdi un neej mājās?* (Koluža 2000, 134) [A:] *Kāpēc tu pārslēdzi [televīzijas kanālu]?* [B:] *Tāpēc, ka reklāma. Tu, čukča...* (2000) 2. Krievijas Tālo Austrumu vai Ziemeļu tautu piederīgais. (JVSK 1987) *Braukšu pie čukčām prakses ekspedīcijā.* (VE 1989) [1. nozīmē < kr. sl., sal. Baldajevs 1997, 2, 149]

čuk-čuk □ **čuk-čuk bānītis.** «Tvaika vilciens.» (LŽV²)

čukņa subst. Nomale, attāla vieta. *Es, piemēram, savā čukņā, ne man telefons, ne kas.* (1979) [Cilmi sk. **čuhņa**]

čuks subst. Vilciens. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

-čūkstēt, sk. izčūkstēt.

čuķ-čuķ, arī **čuķčuķ** adv. 1. Mazliet. *Pieber cukuru — čuķ-čuķ!* (Koluža 2000, 134) *būtu laiks, ka tu viņus aizved uz saviem biljardiem, lai čuķčuķ izhlaidējas.* (Keno/Krastiņš 2001, 122) 2. Gandrīz. (2001) [< kr. чумь чумь]

čulis I, arī **čūlis I** subst. «Kādaini sabiedrībai nepieņemams cilvēks.» (LŽV²)

čulis II, arī **čūlis II** subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čum adv. Daudz. (1991, skoln.) (LŽV²) *Šim ir čum skanošā.* (JVSK 1987) *Tur to instanču un komisiju esot čum kvadrātā.* (Mauliņš 1991, 136)

čumā adv. Daudz. (LŽV 1990) *Ir jau veči čumā visādi.* (2003)

čumadāns subst. 1. Čemodāns; soma. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Galva. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 3. Vēders. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

čumāks subst. Draugs. *Man čumāks apsolīja palīdzēt.* (Koluža 2000, 134) [Sal. latv. sl. *čomaks*]

čumī adv. Daudz. (LŽV²)

čumudāns subst. Čemodāns; soma. *Bīns aizmirsa visus savus rīkus un čumudānu. Čumudāns viņam tagad būs pazudis. Gan jau viņam tas čumudāns atradīsies. Viņam tas čumudāns atradīsies?* (1996, V6)

čunga subst. Nauda. *Man šodien pilna kabata čungas.* (Koluža 2000, 134)

-čunguroties, sk. sačunguroties.

čungurs subst. Nauda. (LŽV²) *Es tur esmu dabūjusi čunguru, tā ka mani var apsveikt.* (1995, S37) [meitenes filmā] *noļēmušas apčakarēt mafiju ..., no kuras vajag izsist čunguru.* (Diena 2003, 31. VII, 2; N. Naumanis) ♦ **slaukt**

čunguru. Pelnīt daudz naudas. [kinorežisors] *nekautrējoties slauc čunguru ar galēji ķīmisku .. masu produktu bērniem ..* (Diena-Izkl 2003, 9. V, 9; N. Naumanis)

čupa ♦ **grūst čupā.** Spēlēt akordeonu. (1995) ♦ **gailis uz sūdu čupas,** sk. **gailis.**

čupāgrūdējs subst. Akordeonists. (1995) *Jums spēlē viens no labākajiem Ventmalas čupāgrūdējiem ..* (1996, koncerta vadītājs)

čupāgrūžamais subst. (< divd.), arī **čupā grūžamais,** arī **čupengrūžamais.** Akordeons. (1993, jaun.)

čupakobra subst., iron. Meitene ar brillēm. *Mūsu klasē divas čupakobras.* (Koluža 2000, 134)

čupengrūžamais, sk. **čupāgrūžamais.**

čupoties v. 1. Pulcēties. (1990, skoln.) *Bijām nedaudz jaunāki un čupojāmies kafejnīcā M6.* (Diena 2003, 230, 14) 2. Biedroties, draudzēties. (LŽV²) *Nevaru iedomāties, kā mūsējie čuposies ar japījiem.* (1995, TV; tulk. filma) *Jūs taču redzējāt, kas ar Berezovski čupojās?* (2005, www)

čurāt v. Urinēt. (1960) *kaķis .. katru dienu čurāja viņam gultā.* (VZiņas 2005, 238, 6) Sk. arī **izčurāt, pačurāt, piečurāt.**

-čurāties, sk. **izčurāties.**

čurbāns subst. 1. Galva. (1992, jaun.) (1996) 2. Galvassega, cepure. (1992, jaun.) 3. Slikts cilvēks. (1992, jaun.) [*< kr. uypóan 'bluķis; stulbenis'*]

čūris subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čurka subst. Dienvidnieks vai aziāts. (JVSK 1987) (1992) *Rīgas tirgū čurku ka biezs.* (Koluža 2000, 134) [*< kr. sl. uypka, sal. Ņikitina 2003, 622*]

čurķis I subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

čurķis II subst. Cietums. *Tu zini, kur viņa ir šobrīd? Sēž čurķi Krievijā ..* (2005, Delfi) [Cilmi sal. **ķurmis**]

čus!, arī **čūs!** interj. Lieto atvadoties. (1996, skoln.) [*< vācu sar. tshüsi*]

čuš! interj. «Cauri! Izbeigts!» (LŽV²) *Tā var tikai Saeima iebalsot, [tas nebija izdarīts] un tā viss čuš bija.* (2003)

čut adv. Mazliet. *Čut tā man palik apakšā* [kafija krūzē]. (1975) [*< kr. uymb*]

čut čut, arī **čut-čut** adv. Mazliet. *Šite ar i čut čut kafij iekšā.* (1976) *Čut-čut vēl kastītē* [sāls bija]. (1980) 2. Gandrīz. *Izgrūdāties uz galvenās ielas,*

čut čut sasītām kādu pobeđu, tā glābās uz trotuāra. (Lāms 1980, 23) [Cilmi sk. **čuķ-čuķ**]

čutene subst. Nojauta, intuīcija. *Kā Gruzdovs saka: «Čutēni vajag!»* (Diena 2003, 291, 22; H. Verhoustinska) [Cilmi sal. **čutjo**]

čutjo subst. Sajūta, nojauta. (2000) [< kr. *чумбѣ*]

čutku adv. Mazliet. *«Līdz sešdesmit pieciem gadiem?»* — *čutku izbērītis atkārtoja Gabriels.* (Keno/Krastinš 2001, 25) [Sal. kr. *чумок, чумочки*]

čuvaks subst. Zēns (JVSK 1987) (1991, skoln.) [< kr. sl. *чувак*, sal. *Ņikitina* 2003, 620]

čuvēne subst. Košļājamā gumija. *Nelīmē čuvēni zem galda!* (Koluža 2000, 134) [Cilmi sal. **živēne**]

D

da- priedēklis. Lieto, darinot verbus ar pabeigtas darbības nozīmi. (1997) *Tur Inta sāka labot un nedalaboja.* (1999) *Kā dabesūt, lai atšujas?* (2004, Delfi) *mugurkauls [avārijā] bija pārļauzts, un rāpojot muguras smadzenes acīmredzot dabēidzu līdz galam.* (Sestdiena 2005, 9. VI, 26)

da 1. priev. Līdz. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. part. Kaut vai; taču. *Tās ir .. temats, par kuru es gribētu uzrakstīt lugu vai romānu, vai «da» jebko...* (Diena 2004, 67, 14) *Tālāk var notikt da viss ..* (2005) ◆ **da lampočki.** Vienalga. *Viņiem da lampočki tas viss.* (1989) *Man viss ir da lampočki...* (2006) [< kr. *до* resp. kr. sar. *до лампочки*]

dabene subst., skoln. Dabas mācība. (sk 1988) (1994, skoln.)

dabistiski adv. Protams. (1995, jaun.)

dabonams, arī **dabūnams** adj. (< divd.). Dabūjams. (1999)

dabūt v. 1. Apmierināt dzimumtieksmi, gūt seksuālu baudu. [A:] *Redz, kur viena uz ceļa grib.* [B:] *Varbūt jau dabūjusi.* [A:] *Tāpēc tik lēnu velkās [pār šoseju].* (1995) 2. īstenības izteiksmes tag. pers. formas **dabūnu**, **dabūn**, **dabūn**, **dabūnam**, **dabūnat**, **dabūn**, arī **dabonu**, **da-****bon**, **dabon**, **dabonam**, **dabonat**, **dabon**. Saņemt, iegūt. *Mēs dabūnam.* (1995, TV) *Jūs viņu dabūnat ar 10 procentu atlaidi.* (1996, TV)

- ♦ **dabūt pa ķirbi**, sk. ķirbis. ♦ **dabūt pa maku**, sk. maks.
 ♦ **dabūt pa pāksti**, sk. pāksts. ♦ **dabūt pa šmauli**, sk. šmaulis.
 ♦ **dabūt pa tango**, sk. tango. ♦ **dabūt pa tāsi**, sk. tāss.
 ♦ **dabūt pa tauri**, sk. taure. ♦ **riklē dabūt**, sk. rikle.

dacīte subst. Vientiesīga sieviete; naiva meitene. (1992, jaun.) (1996, skoln.)

dača, arī **dāča** subst. Vasarnīca; dārza māja. *Nu, uz dāču brauksim?* (1977) *Viņai tā dāča tur.* (1997, V55) *Mums nav dāčas ..* (1997, S40) *Varbūt [vētras dēļ] samazināsies cenas un biezie par pusvelti pārdos savas «dāčas».* (2005, Delfi)

dafiga adv. Ļoti daudz; pārāk daudz. *tur [, ceļu būvējot,] dafiga via-dukti un ierakumi paredzēti ..* (2004, Delfi) [**< kr. vienk. do čuza**]

dahujā adv., vulg. Ļoti daudz; pārāk daudz. *Salasa ābolus dahujā, maisiem...* (2005) [**< kr. vulg. do хуя**]

daiet v. Kļūt saprotamam, tikt saprastam. *Nu dagāja, nu dagāja [=beidzot sapratu]...* (1999)

daikts subst. Dzimumlocēklis. *Citreiz iedomājos, ka esam kopā un es rotaļājos ar viņa «daiktu».* (Nakts 1993, 29. IV, 28) *viņš [=aktieris filmā] slēpj savu daiktu no kinokatītājiem ..* (Sexer 1994, 12, 35) *toreiz [realitātes šovā] kādam jūras kājniekam nācās ēst bulļa daiktu ..* (VZiņas 2005, 241, 5)

dajebkas pron. Pilnīgi jebkas. (VE) *Tālāk var notikt da viss, dajebkas.* (2005)

dajebkur pron. Pilnīgi jebkur. *Neesmu «cacīga» un varu dzīvot «dajebkur» ..* (VZiņas 2005, 238, 20)

dajebkurš pron. Pilnīgi jebkurš. *Es ilgi biju trimdā — tātad no aprites ārā dajebkuras ..* (2005, Delfi)

dajoš v., nelok., lieto kā pavēles izteiksmi. *Dod! Gādā! Sāc (ko darīt)! Dajoš ziņas par [futbolkomandu] .., viņiem tak šodien .. bija presene!* (2005, www) [**< kr. даёшь!**]

dakša ♦ **saspraust dakšas**, sk. **saspraust**. ♦ **spraust dakšas**, sk. **spraust**.

dakšot v. Melot; mānīt. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Beidz dakšot, es jau visu zinu.* (VE 1989) *Dakšo jūs, tā lidosta nav Frankfurte ..* (2004, Delfi) *Viņš dakšoja vienkārši ..* (2005) Sk. arī **sadakšot**.

dakte, arī **dakts** subst. Kaklasaite. (1970) (LŽV³)

- daķis** subst. Dators. *Es sēžu datorklasē, drukāju uz daķa.* (2003, Izziņa)
- dalbajobs** subst., vulg. Muļķis. *tad tā dura, učene, sāk klārēt, ka mēs te visi, ķīpa, dalbajobi novākušies.* (1995, fejetons) [$<$ kr. vulg. *dolboob*]
- dalekt** v. Kļūt saprotamam. *Man arī beidzot daleca.* (2006)
- dāliņš** subst. «Liels gājējs; soļotājs.» (LŽV²) [$<$ uzv. *Daliņš* (bieži lietots arī variants *Dāliņš*) — izcils sportists soļotājs]
- daltoniņš** subst., skoln. Autobusa talons. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- dāma**, arī **dāmiņa** subst. Draudzene; mīļākā. *Paņem līdzī arī savu dāmu.* (VE 1989) *Andris ar savu dāmiņu bija atšļūcis.* (VE 1989) *Es kāvos ar vienu džeku. Viņš bija ieņēmis galvā, ka es piecērtu viņa dāmai.* (1996, TV; tulk. filma)
- dāmīte** subst. 1. Viegļas uzvedības sieviete. *Onanēju es .. līdz pat šai dienai, lai gan paralēli man ir kādas divas līdz četras dāmītes.* (Laterna 1995, 2, 41) *Tina, Bobija un Džūde. Skaidrs, ka dāmītēm bija arī kārtīgi čehu vārdi, kurus viņas tagad atlikušas malā līdz ar kaunu ..* (Frīborts/Kraučis 1996, 3) 2. Pārspīlēti moderna meitene vai sieviete. (JVSK 1987) (1995) *Redz, kādu dāmīti Arēs nozvejojis.* (VE 1989) 3. Draudzene; mīļākā. (Žarg. LLV 2003, 150) *Dāmīšu pietika, naudas pietika un slavas arī.* (Liksoma/Grinberga 2001, 111)
- dampis** subst. Automašīna; motocikls. *Redz, kā tas ar savu dampi plēš.* (VE 1989) *Kāds tavam dampim nobraukums?* (VE 1989) *Šarls bija atradis vietu, kur noparkot savu dampi.* (Keno/Krastiņš 2001, 146) *arīdzan dampim stāvēt uz vietas ceļa malā, atgadoties briesmu lietas.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) 2. Ierīce, iekārta, darbagalds. (1996) *Ko es varu izdarīt ar tādu dampi [=datoru] .., kas nevelk.* (1995, TV)
- damsīte**, arī **damsītis** subst., iron. Sieviete. *Mūsu damsītes šorīt par to vien runāja, ka .. visas meitenes, kas dosies uz bāru bez veciem, ir pilnīgas «lūzeres»!* (Sestdiena 2003, 1. III, 43; D. Rukšāne) *Latvijas laika damsīši ir Vilki [=grib uzvārdus vīriešu dzimtē] ..* (2003)
- danis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- dānsings** subst. Dejas, dejošana. (1992, jaun.) *Vai uz dānsingu nāksi?* (1995, jaun.) [$<$ angl. *dancing*]
- daņčiks** subst. Košļājamās gumijas papīritis. (1993, v6)
- darbene** subst., skoln. Darbmācība. (JVSK 1987) (sk 1988) *Jā, Liepiņš ..., darbenes ucuks Rudzītis .. bija reāli keksi.* (2005, Delfi)

- darbiks** subst., skoln. Darbmācība. (sk 1988; Latgalē)
- darbs** subst., skoln. Darbmācība. (sk 1988)
- darīšanas** ♦ **aiziet savās darišanās**, arī **pa savām darišanām**. Aiziet uz tualeti. (LŽV²)
- dārzs** ♦ **putnu dārzs**, sk. **putns**.
- datčiks** subst. Devējs (mehānismam, aparātam). *Tas otrs aparāts .. i jānorakst — viņam i da(t)čiks galīg čupā.* (1996, v50) [

datorščiks subst. Datorists. *Šancēju — Finansu ministrijā. Datorščiks.* (1996, v19) [

datums ♦ **nāves datums**, sk. **nāve**.

daudzdienas subst., dsk. Daudzdienu velobrauciens. *Ceru, ka varēšu piedalīties Spānijas daudzdienās ..* (Sports 2005, 108, 10)

Daudzis subst., vietv. Daugavpils. (sk 1988)

daudzstāvene subst. Daudzstāvu ēka. (JVSK 1987) (1991)

daugavmala ♦ **daugavmalas meitene**. «Ielas meita.» (LŽV²)

daunis subst. Muļķis; stulbenis. (JVSK 1987) (1995, jaun.) *Ilzes čoms ir galīgais daunis.* (VE 1989) *Dauni, liec mani mierā!* (Koluža 2000, 134)

daunīte subst. Muļķe. (JVSK 1987) (1991) *Tu nu gan esi daunīte ..* (VE 1989)

dauzīt ♦ **bimbukus dauzīt**, sk. **bimbuks**.

davai! interj. 1. Lieto kā atvadu frāzi, nobeidzot telefonsarunu. *Priekš dugām mums neviens neloka. Vai nu uz «Mītavu», vai lauķeni tev jābrauc. Nu, davai!* (2000, v30) *Labi, davai, čau!* (2005) 2. Lieto, lai pamudinātu uz kādu darbību, rīcību. *Ta, davai, pērc tu [dāvanu].* (1976) *Davai, sāksim smēķēt...* (1977, v25) *A davai runāsim čista pa latviski!* (1996, jaun., iron.) *Davai, nemeklē iemeslus ..* (1998) 3. Lieto, izsakot piekrišanu (kādai darbībai). [A:] *Dzers veselības [dzērienu]?* [B:] *Davai!* (1980) [A:] *Kolēģi, es drusciņ jūsu eiforiju noplacināšu...* [B:] *Davai!* (1999) ♦ **davai tango!** «Tūlīt! Bez kavēšanās!» (LŽV²) [

davīt v. Izdarīt (uz kādu) spiedienu. *Afērists kaut kāds. .. it kā bagāts, naudas nav, visi meklē, davī, trenkā, tas tikai slapstās ..* (2003, www) [

davoļņijs adj., siev. dz. **davoļņa**. Apmierināts. *Tu šodien baigi davoļņa izskaties.* (1996) [

debesmannā subst., nelok. Mannas uzputenis. (1970) (LŽV²) *Un sievās ķēķī debesmannā kuļ ..* (Ziedonis 1965, 92) *Nožmiedza vistu, uzkūla debesmannā, nopirka pāris polšu ..* (Karogs 1976, 8, 25; R. Ezera) [aktrise] *pirmajā cēlienā spēlēja, ģērbusies rozā tērpā, nu, kā viens debesmannā.* (Hausmanis 1977, 58) // pārn., skoln., hum. **Skolotāja dusmas.** (1992, skoln.) *Nu būs debesmannā, mūsu čaļi pārcentās.* (VE 1989)

debesvārti subst., dsk., skoln., hum. Tualete. (1990, skoln.)

debīlene subst. Muļķe. *Bet citiem viņa ir debīlene.* (1997, TV; tulk. filma)

debīlīķis subst. Muļķis. (1990, skoln.) (1995, jaun.)

debilitāte subst. Muļķība; dīvaina īpatnība. *Vārdu sakot, sanākuši bija visādi jancīgie. Katrs ar savu debilitāti.* (Kļavis 1989, 97) *Eiropas Savienība ir pārpilna ar visādām debilitātēm.* (2005)

debils, arī **debīls** adj., **debili**, arī **debīli** adv. 1. Stulbs, muļķīgs (bieži tiek lietots kā epitets kopā ar iesauku vai personvārdu ekspresijas pastiprināšanai). (1995, jaun.) *kasetnieks ir galīgi nodrillēts un apskrambāts .. Tas ir skolotājas Iesalnieces ienīstais «debilās Aigas Dienavas ģureklis».* (SkAv 1989, 11. X, 13; Dz. Šulce) *Viņa jau, protams, ir debīla, tā konference.* (2005) *Saeima izceļas ar debīlu tieksmi mainīt likumu ..* (2005) 2. Slikts. (sk 1988) *Uzkrita tā debīlā krīze, un viss aizgāja pa burbuli.* (2000, TV; tulk. filma)

dedlains subst. Termiņš; pēdējais termiņš. *Mums ir dedlains vienkārši.* (2003) *Galīgais dedlains [tulkojumam] — maija beigas, jūnija sākums.* (2005, el. v.) *diennakti pirms «dedlaina» mierīgi pieķeros darbam un to paveicu ..* (VZiņas 2006, 10, 13) [*< angl. dead-line*]

dedzinātājs ♦ **Jeruzālemes dedzinātājs**, sk. **Jeruzāleme.**

defūzis subst., neakt. Deficīta prece. (JVSK 1987) (1991)

degoši adv. Ļoti steidzami, neatliekami. *Vecūl, aizrauj līdz «Startam», degoši vajag!* (Šulce 1985, 183)

deguns ♦ **deguns ar tautiem.** «Apzīmējums lauciniekam.» (LŽV²) ♦ **rīvēt degunā**, sk. **rīvēt.**

dejene subst., skoln. Dejošana (mācību priekšmets). (1990, skoln.)

deks subst. Kultūras nams. *Dekā baļļuks.* (Koluža 2000, 134) [*< kr. ДК: дом культуры*]

deķelis subst. 1. Korporeļa cepure. (LŽV²) 2. Sedziņa. (LŽV²)

deķis subst. 1. Sega. (novec. LLVV 2, 301) *viņa ierauga mazuli, ietītu briesmīgi zilā vates deķī.* (LitM 1985, 20. XII, 5; A. Neiburga) *nav iespējams .. mulsi*

ķīķināt zem deķa. (Laterna 1995, 2, 1) *Liptin liptu kā sūds pie armijas deķa.* (1999, TV; tulk. filmā) // pārn. *Budžeta «deķiša» stāipšana, riskējot to pārplēst, beigusies.* (Staburags 1994, 13, 2) *mūžīgā rata dzīts, turpinās arī gājiens pa strīpaino veiksmju un neveiksmju deķi.* (ZA 1996, 9, XI, 5) *Katrs rauj to silto deķi uz savu pusi.* (1996, TV) □ **zirga deķis.** Zirgsega. *Pagrābis no siena panta dažus klēpjus un pakēris veco zirga deķi, viņš ierīktējās uz guļu turpat pašā plāna vidū.* (ZA 1996, 28, 6) 2. Tehnikums. (1991, skoln., Jelgavā) 3. Kuģa klājs. (sar. LLVV 2, 301) [1. nozīmē < vācu *die Decke*] Sk. arī **šatierdeķis.**

dēli adv. Pagalam; sabojāts, salauzts. *Eh! Gāzes svira dēli.* (Rallijs) ♦ **saiet dēli**, sk. **saiet.** ♦ **salaist dēli**, sk. **salaist.**

dēlis subst. 1. skoln. Tāfele. (sk 1988) 2. skoln., niev. Meitene, kam nav sievišķīgas figūras. *Tu to dēli pazīsti?* (Koluža 2000, 134) 3. Neveiksme. (LŽV²) (1996, skoln.) 4. dsk., spec. **dēļi.** Skatuve. *Nu, fiksi uz dēļiem!* (1993, jaun.)

dēls □ **kuces dēls**, sk. **kuce.** □ **kuņas dēls**, sk. **kuņa.**

dembelis subst. Demobilizācija. *Kad tev būs dembelis?* (1996, jaun.) *Dembelis — pēc trim mēnešiem.* (2005, v20) // *tad, kad Latvija saspringst pirms īstā pārbaudījuma — dzīves ES, viņam [=sarunvedējam] iestājies «dembelis».* (Diena 2003, 90, 14) [< kr. sl. *дембель*, sal. Jeļistratovs 2000, 109]

denaturka, arī **deneturka** subst. Denaturēts spirts. (LŽV 1990) [< kr. *денатурка*]

denčiks subst. Personīgs apkalpotājs. (LŽV²) [< kr. *денщик*]

derevņa subst. 1. Lauki. (JVSK 1987) (1991) 2. Laucinieks. (JVSK 1987) (1991) [< kr. *деревня* 'sādža, ciems']

desa ♦ **muļķa desa**, sk. **muļķis.** ♦ **važnā desa**, sk. **važna.** ♦ **kas par desām.** Kas noticis; kas notiek. *Protams, gribēju zināt, kas par desām.* (VZiņas 2005, 25, 3; E. Veidemane) *Tas notika .. vidusskolā. Sāku saprast, kas par desām ..* (VZiņas 2006, 10, 12) ♦ **palikt bez desām.** Aizrautīgi smieties. (LŽV²) ♦ **štrunts pa desām!**, sk. **štrunts.** ♦ **desu vāģis.** Neliela automašīna ar slēgtu kravas kasti. *uz .. dzelzceļa pārbrauktuves notika avārija — tautā sauktais «desu vāģis» sadūrās ar vilcienu.* (Staburags 1993, 30, XII, 4)

desktops subst. Pamatvirisma (datoram). *Viņi visi [=ikonas] uz desktopa stāv.* (2005, S31)

desot v. 1. Skriet. (JVSK 1987) (1995, jaun.) *Kur deso tik agrā rītā?* (VE 1989) *Šodien aizgulējos, pamodos pusdeviņos un desoju uz skolu.* (VE 1989) *Deso*

ātrāk! (Koluža 2000, 134) 2. Bēgt. (1989, V15) (LŽV²) 3. Dejot (pie patīkamas mūzikas). (J. N., K. M.) [3. nozīmē sal. kr. sl. *колбацитъ* 'jautri pavadīt laiku (parasti diskotēkā)', sal. Ņikitina 2003, 234] Sk. arī **aizdesot**.

deziķis, arī **dezis**, arī **dezītis** subst. Dezodorants. (JVSK 1987) (1991) *Ansis* (*sniedz Aucei flakonū*). «*Nem dezīti.*» (Melgalve 1999, 96) *šis dezis jauki smaržo*. (Koluža 2000, 134) *Un pēc tam [= pēc nomazgāšanās] lieto dezi* [, lai neostu paduses]. (Diena 2003, 108, 19; čats) // **dezītis** pārn., iron. **Smaka**. *Vīrs jau te piesmirdinājis ar savu dezīti.* (1994, S25)

dežuks subst. Dežurants. (JVSK 1987) (1991)

dežūrene subst. Dežūrburtnīca. (1990, skoln.)

dibens ♦ **pumpas uz dibena metas**, sk. **pumpa**.

dibuā subst., nelok. Dibens. (1990)

dīcējs subst. Raudulis. (vienk. LVSV, 304)

diegs subst. 1. Bailīgs cilvēks. (LŽV²) *Ar to diegu citreiz nav ko ielaisties.* (VE 1989) 2. Nemākulīgs cilvēks. (LŽV²) ♦ **laisties pa diegu**. Bēgt. (LŽV²) ♦ **šļūc pa diegu!**, sk. **šļūkt**. ♦ **diega bikse**. 1. Bailīgs cilvēks. (LŽV²) 2. Nemākulīgs cilvēks. (LŽV²)

diena ♦ **garā diena**, sk. **garš**.

dienasknīze subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988)

dienene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (JVSK 1987) (sk 1988) (1995, skoln.)

-dienēt, sk. **apdienēt**.

dievkociņš subst. Vājš, arī neveikls, neizdarīgs cilvēks. «Jaunietis ar vāju stāju.» (LŽV²)

diktators subst. 1. Direktors. (1995, jaun.) 2. Skolotājs. (1992, jaun.)

dikteišens subst. Diktāts. (1992, jaun.) (1995, jaun.) [*< angl. dictation*]

dīkene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988)

dīķis subst. Okeāns (parasti par Atlantijas okeānu), jūra. (žarg. LVSV, 224) *Pirmo reizi braucam ar kuģi pār dīķi.* (1995, TV) *fāča .. pasūta man havajas lasāmvielu no dīķa otras puses.* (Liksoma/Grinberga 2001, 134) *man Latvijā dzīvo radi un draugi, kas uzauga tajā pašā dīķa pusē, kur es ..* (Diena 2003, 155, 11; Kanādas latvietē)

dilda subst. Nesaprātīgs cilvēks. (2005, www)

dille subst. Meitene (parasti negatīvi vērtēta). (JVSK 1987) (1992, jaun.)
Ko nu ar tām dillēm — lai paliek mājās un stāv pie ratiem. (VE 1989) *Tu nu gan esi baigā dille!* (2005) ♦ **šālē dillēs!**, sk. **šālēt**.

dillītes subst., dsk. Matu šķipsniņas (uz pieres). *Tu vienmēr nēsā dillītes vai tik tagad nogriezi?* (VE 1989)

dīls subst. Mijiedarbība. *Man [neuzrakstīto dziesmu] fragmenti paliek galvā, kādreiz saiet kopā ar pilnīgi citā laikā uzrakstītām frāzēm, tad baigais «dīls» notiek un ir baigi forši.* (Sestdiena 2003, 27. XII, 35) [*< angl. deal*]

dimba subst. Neveiksme; nepatīkšanas. (vienk. LLVV 2, 346) ♦ **būt dimbā**. Ciest neveiksmi; piedzīvot nepatīkšanas. *Un tad mēs esam dimbā — viss jau izspriests, pateikts, atliek tikai izpildīt. Garlaicīgi.* (Rijnieks 1990, 175) *Ar tevi ir galīgā dimbā, vai ne? Armija pievākusi visus strādniekus.* (1999, TV; tulk. filma) *Lejiņš un viņa kompānija ir dimbā.* (2003)

dimedrols subst., skoln., iron. Garlaicīgi stāstošs skolotājs. (JVSK 1987)
Dimedrols — tu domā mūsu jauno latenes učeņi? (VE 1989)

dimīt v. Smēķēt. *Tu dimīti aiz stūra?* (Koluža 2000, 134) [*< kr. дымить 'dūmot'*]

dimovuška subst. 1. Cigarete. (JVSK 1987) 2. Dūmu svece. (JVSK 1987)
 [*< kr. sar. дымовушка*]

dinamo subst. Taksometra pasažieris, kas nesamaksā par braucienu. (1994)

dincene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988) (1994, skoln.)

diņcene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (JVSK 1987) (sk 1988) *šulē šodien krillenē puse klases dabūja štokus, bet neviens učeņei nedeņa diņčenes, kur tos štokus ierakstīt ..* (1996, jaun.)

diners, sk. **dinners**.

diņķene subst. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988) (1995, skoln.) *Paskaties diņķenē, kas uzdots.* (Koluža 2000, 134)

dinners, arī **diners** subst. Pusdienas. *Šodien dinners nebūs!* (1995, jaun.)
Diners. (1999, pasniedzot pusdienu talonu) [*< angl. dinner*]

diņcene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988)

diņģēt, arī **diņģēties** v. Kaulēties; tielēties. (barb. LVSV, 152) (LŽV²)
 [*< vācu dingēn*]

diņķene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (1980, skoln.) (1994, skoln.)

- diņķis** subst. Vīrieša dzimumorgāns. (LŽV²)
- dipenes** subst., parasti dsk. Sporta apavi. (JVSK 1987) (1991)
- diperis** subst. Direktors. (1990, skoln.)
- dipiņš** subst. Diapozitīvs. *Sakompilēti dipiņi ..* (2005)
- dipis** subst. Diplomāts (dokumentu portfelis). (1990, skoln.)
- dipītis**, arī **dipīts** subst. «Pārvietotā persona; Otrā pasaules kara bēglis.» (LŽV²) [uzvedums] *vēsta par lielāko latviešu dipīšu nometni pēc kara gados Eslingenes pilsētiņā Vācijā.* (Sestdiena 2005, 9. VII, 11; T. Šaitere) [*< angl. DP: deported person*]
- dipliķis** subst. Diplomāts (dokumentu portfelis). (JVSK 1987) (1991)
- diplis** subst. Diplomāts (dokumentu portfelis). (sk 1988)
- dirāt** v. 1. Bojāt, plēst. (1998) 2. Nežēlīgi, nesaudzīgi izmantot. (vienk. LLVV 2, 351) ♦ **āžus dirāt**, arī **āzi dirāt**, sk. **āzis**. ♦ **dirāt sesku**. Laist vēdera gāzes. (LŽV²)
- dirčiks** subst., skoln. Direktors. (1995, skoln.)
- direne** subst., skoln. 1. Direktore. (1996, skoln.) 2. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988)
- diričs** subst., skoln. Direktors. (1992, skoln.)
- dirigene** subst., skoln. Direktore. (sk 1988)
- dirigents** subst. 1. Direktors. (JVSK 1987) *Ka tik neuzskrienam dirigentam.* (VE 1989) 2. Skolotājs. (1992, jaun.)
- diriķis** subst., skoln. Direktors. (JVSK 1987) (sk 1988) (1995, skoln.) *Nogrēkojies? Tēv jāiet pie diriķa!* (Koluža 2000, 134)
- diriķis** subst., skoln. Direktors. (VE 1989) (1992, skoln.)
- dirkšķis** subst., skoln. Direktors. (1960) (1995, skoln.) *Dirkšķis neko neteica, toties pārējās učenēs ka kļuva virsū ..* (VE 1989)
- dirķene** subst., skoln. Direktore. (1994, skoln.)
- dirpiķis** subst., skoln. Direktors. (1990, skoln.)
- dirsa** subst., vulg. 1. Nelietis. *Viņš ir vēl viens jāpiju dirsa, kas neko nesa-prot.* (1996, TV; tulk. filma) 2. Dibens. (vulg. LLV 2003, 165) *Kukainīts ar lielu dirsu uzpeldējs uz ūdens virsu.* (Lāms 1980, 141) *izņemot šīs dirsas un pīzdas, es neko citu dzīvē neesmu redzējis.* (Laterna 1995, 2, 39) *Es nāku tagad laukā pliku dirsu ..* (RLaiķis 1999, 1, 46) □ **pie dirsas**. Vienalga. *man ir pie dirsas, ka viņš par mani neliekas ne zinīs.* (Liksoma/Grinberga 2001, 72)

◆ **(būt) dirsā.** Ciest neveiksmi; piedzīvot nepatīkšanas. *Athal dirsā tā kā maisā.* (2000, V35) *Dirsā ir, aizmirsi paņemt cepeti.* (2001, TV; tulk. filma) *«Dirsā būs,» — pusbalsī noteica oboers.* (Keno/Krastiņš 2001, 181)

◆ **dirsu plēst.** Pārceņties. *Nav ko tur dirsu plēst.* (1999, V30) ◆ **dirsā līst.** Pielīst, pieglaimoties. *Jā, skraidīt pa tiem stāviem, visiem dirsā līst.* (1993, V35) *Ko tu gribi — lai es, atvaino par izteicienu, visiem dirsā lienu?* (1993, V26)

diršējs subst., vulg. 1. Melis. (vulg. LLV 2003, 165) *Jurčiks ir baigais diršējs.* (VE 1989) 2. Pļāpa; muldoņa. *Vai tad nepazīsti Delfu visuzinošos diršējus?* (2005, Delfi)

dirsināt v., vulg. Muļķot; ņirgāties (par kādu). *Tā ir maucība! Ko var dirsināt cilvēku!* (1998, S40) *Viņa bija gudra un spēja mani dirsināt veselas trīs dienas ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 135)

dirslis subst., vulg. Melis. (1997)

dirst v., vulg. 1. Melot. *Ko nu dirst!* (VE 1989) *Man varbūt mutere mājās, un tad es viņai vairs nevarēju dirst, ka biju Rīgā.* (1997, S16) *Tā visa ir diršana ..* (2005, V20) 2. Muldēt; runāt muļķības. (LŽV 1990) (2001) *Lai jums, sūdabraļiem, nav par ko dirst ..* (RīgasB 2003, 21, 20; Ozols) 3. Izkārņoties. (VE 1989) (2005, www) ◆ **ej dirst!** Saka noraidot, sūtot prom; lieto arī dažādu emociju izpaušanai. (vulg. LLV 2003, 165) ◆ **dirst ausī.** «Stāstīt niekus; muļķības.» (LŽV 1990) ◆ **dirst bumbiņas,** sk. **bumbiņa.** ◆ **dirst šķidru.** «Muldēt; melot.» (LŽV 1990) Sk. arī **apdirst, padirst, piedirst, sadirst.**

dirsties v. 1. Melot; runāt muļķības. *Viņa jau tikai diršās.* (1993, V20) *Ko nu dirsiēs — [sakot, ka] nebija nevienas durvis ciet.* (1997, S60) *Kaut ko diršās. Baigos tekstus bīda.* (Diena 2005, 222, 20) 2. Rāties; runāt pretī. [Policists:] *Vai jums te pietiek nekaunības dirsties?* (1999, TV; tulk. filma) [A:] *Ejam pāri [=gar basketbola laukumu uz pretējām tribīnēm].* [B:] *Tas vecis [=apsargs] dirsisies.* (1999, V17)

diršļaks subst. Slikts cilvēks. (LŽV²)

disene subst. 1. Diskotēka. (JVSK 1987) *Kāds tev šodien garīgais — varbūt aiziesim uz diseni?* (VE 1989) *Arnim disenēs nepatika, bet viņš pat īsti nemācēja pateikt, kāpēc.* (Rijnieks 1990, 181) *Var jau iet arī uz skolas disenēm .., ja no citām izklaides vietām pagaidām vēl jāatsakās.* (RīgasB 1997, 16. IX, 21) *Būs .. disenīte bērniem un diskotēka pieaugušajiem Tautas namā.* (BēnesZ 2004, 33, 1) 2. Ballīte. (1990, skoln.) (Nakts 1993, 18. II, 13) 3. Disertācija. (1998, S30)

diskabelis, arī **diskābelis** subst. Diskvalifikācija. *Fadejevam diskabelis* [prognozējams]. (2004, Delfi) *Vajag viņam iedot diskābeli uz gadu ..* (2004, Delfi) *Ceru, ka vārtsargam iedos vairāk nekā pāris spēles diskābeli.* (2005, Delfi)

diskačs subst. Diskotēka. (JVSK 1987) *Ejam uz diskaču.* (1990, jaun.) *Lēkšosim uz diskaču, tur būs baigi kūlais tusiņš!* (1996, jaun.)

diski subst., dsk. Diskotēka. (1992, jaun.)

diskoplāskas subst., parasti dsk. Krievu apmeklēta diskotēka. (JVSK 1987) (1992, jaun.) [Sal. kr. *пляску* 'dejas']

diskot v. Dejoj. (JVSK 1987) (1995, jaun.) *Viņi abi aizgāja diskot, tur tajā zāles galā.* (VE 1989)

dišuks subst. Diskotēka. (JVSK 1987) (1994, skoln.) *Pentagons [=skola] rīkos dišuku.* (VE 1989)

divplāksnis ♦ **lēnais divplāksnis**, sk. **lēns**.

divriči subst., dsk. Milicijas mašīna. (1989, V15)

dīzelis subst. 1. Dīzeļdegviela. (VE 1989) 2. Ar dīzeļdegvielu darbināma automašīna. *Es vienam džekam iemācīju ar mersi braukt, dīzeli.* (1996, V19) *Ja dīzeli pērk, jāpērk ar baigi jauno motoru ..* (1997, V33) [A:] *Kādu zupu [=degvielu] lietojat?* [B:] *Soļanku!* [A:] *Soļarku? Pēc dīzeļa neizskatāties.* (1995, TV; humora raidījums) 3. Dīzeļvilciens. (VE 1989) (sar. LLV 2003, 169)

dīžuks subst. Diskotēka. (1990, skoln.)

djeŋga subst. Nauda. (1990, skoln.) [**<** kr. *деньги*]

dņepele subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (1990, skoln.)

dņivņica subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988) [Sal. kr. *дневник*]

dočeņkas! subst., dsk. Meitenes (parasti kā uzruna). *Eu, dočeņkas!* (1995, jaun.) [**<** kr. *доченька* 'meitiņa']

Doģene subst., vietv., skoln. Daugava. *Ejam uz Doģeni peldēties!* (Koluža 2000, 134)

doičene subst. Vācu valoda (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988) (1995, jaun.) [**<** vācu *das Deutsch*]

doks I subst. Dokuments. *Tu zin, cik daudz cilvēki čeko tos dokus, pirms apstiprina ..* (2003, Delfi)

doks II subst. Ārsts. *Doks iespricēja zāles un savainoto vietu nosaitēja ..* (Diena 2003, 23, 10)

dokušments subst. Dokuments. (2003) *mēs jau saņemam to [=faksa sūtījumu] kā tādu dokušmentu.* (2006)

doķi subst., parasti dsk. Dokumenti. (1991, skoln.) *Nu, karavīri, «doķus» jā-rāda vai ne?* (2000, TV; tulk. filma; U. Gruškeviča) *Viņš strādā Rīgas Domē — kārtu «doķus».* (Diena 2004, 289, 22) *Tu esi doķus iesniedzis?* (2005)

dolbis subst. 1. Tūļa, lempis. (1997, radio) 2. Muļķis. *Dolbis ar nozīmi duraks.* (1990, skoln.)

dolmečers subst. «Tulks.» (LŽV²) [*<* vācu *der Dolmetscher*]

domāšana ♦ **kājminamā domāšana**, sk. **kājminams**.

dompes subst., parasti dsk., skoln. Mājas. (1990, skoln.) [Cilmi sal. **doms**]

doms subst. Māja. (JVSK 1987) (sk 1988) (1991, skoln.) [*<* kr. *dom*]

donalds, arī **doņiks** subst. 1. Košļājamā gumija. (JVSK 1987) 2. Košļājamās gumijas iepakojuma papīrītis. (1991, skoln.) *Donaldinš.* (sk 1988)

dopele subst. Dubultspēle (piem., tenisā). *Veiksme «dopelēs»? Mēs ar Andri jau esam spēlējuši kopā pāris gadu ..* (Diena 2003, 139, 9) *Pēc uzvaras «dopelē» jau jutu, ka būs labi un pēdējo vienspēļu maču .. uzvarēšu.* (Diena 2005, 62, 12) [Sal. vācu *das Doppelspiel* 'dubultspēle']

dops subst., spec. Ātrumposms (autorallijā). *Šajā «dopā» daudz laika zaudēja arī līderis, .. Lēbs uzrādīja labāko rezultātu trīs «dopos» ..* (Sports 2003, 20, 8) *Tikpat liktenīgs sestais dops izrādījās citam francūzim [=autobraucējam] ..* (2006, www)

dorfs subst. «Ciems.» (LŽV²) [*<* vācu *das Dorf*]

dornis subst. Muļķis. *Dornis ar nozīmi duraks.* (1990, skoln.)

dorša subst. 1. Menca. (1960) (LŽV²) 2. Lauciniece; meitene, kas nepievērš uzmanību savam ārējam izskatam. (JVSK 1987) (1996, skoln.) [*<* vācu *der Dorsch*]

doska subst. 1. skoln. Tāfele. (sk 1988) 2. «Neizdošanās.» (LŽV²) ♦ **saiet doskā**, sk. **saiet**. ♦ **salaist doskā**, sk. **salaist**. [*<* kr. *доска*]

došlo v., nelok., parasti savienojumā ar subst. vai pron. dat. Būt (ko) sapratušam, apjēgušam. *Ā, man skaidrs, ta man došlo.* (1976, s50) [*<* kr. *дошло*]

dot ♦ **dot čadu**, sk. **čada**. ♦ **dot pa dullo**, sk. **dullais**. ♦ **dot struškas**, sk. **struška**.

dračīt v. 1. Intensīvi darbināt, noslogot (ko). *Beidz maģi dračīt!* (1992, jaun.) 2. Rakstīt (daudz, intensīvi). *Tev par īsziņām ir jāmaksā, bet man ir iespējas piecpadsmit dračīt tāpat.* (2002) 3. Uzmākties; sagādāt nepatīkšanas, neērtības. *Bļēģ, kontrole. Tās pats idiots, kas Olainē stāvēja. Atkal [kontrole] dračī. Pastaigāsim.* (1996, v20) [*< kr. sl. дрочить, sal. Nikitina 2003, 143; 2. nozīmē sal. arī kr. sar. дрочить 'rakstīt'*]

dragāt v. 1. Skriet (parasti ātri). (žarg. LSV, 364) (LŽV²) 2. Braukt (parasti ātri). (LŽV²) *Krausim iekšā un dragāsim prom.* (Lāms 1980, 59) (2004) // pārņ. *Valdošās koalīcijas tanks dragā tik tālāk.* (1994, radio) □ **dragāt vaļā**. 1. Uzsākt. (VE 1989) 2. Enerģiski darboties. (VE 1989) Sk. arī **aizdragāt, izdragāt**.

drai subst., nelok., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< vācu drei*]

draiskoties v. Mīlēties. *50% no augstākās sabiedrības priecīgi draiskojas [ārpus ģimenes].* (Sexer 1994, 12, 7)

draiskule subst. 1. Viegļprātīga sieviete. *Vēl joprojām esi tāda pati draiskule?* (1996, TV; tulk. filma) 2. Prostitūta. *slaidkājainas draiskules.* (Nakts 1993, 27. V, 17)

draiveris subst., spec. Golfa nūja. *'draiveri' (vienu golfa nūju ..) vien viņš jau tagad ir gatavs pārdot par 150 latiem.* (PrDz 2003, 3, 6) [*< angl. driver*]

draivs subst. Pievads. *atsaukmes var pievienot tikai kirilicā, man pat tādu draivu nav ..* (2004, www) [*< angl. drive*]

drākelēt, arī **drāklēt** v. Piediegt; piešūt retiem dūrieniem. (LŽV²) Sk. arī **sadrākelēt, sadrāklēt**.

-drākelēties, sk. **piedrākelēties**.

drāklēt, sk. **drākelēt**.

Drakons subst., īpašv., neakt. Agrākais piemineklis Jelgavas atbrīvotājiem (padomju karaspēkam) Otrajā pasaules karā (vizuāli līdzīgs liesmojošam pūķim). (2000)

drandaļots, arī **dranduļets** subst. Veca automašīna (vai cita nolietota ierīce, iekārta, aparāts). (1996, TV; tulk. filma) *Baigais dranduļets tev.* (1979) *Redz, kā kratās, drandaļots vēl visu sadrupinās.* (2005, S40) [*< kr. sl. драндулет*]

draņas subst., dsk. «Krāmi; nederīgas lietas.» (LŽV²)

drapāt v. Skriet; bēgt. *Drapā prom, ja negribi dabūt pa kaklu!* (Koluža 2000, 135) [*< kr. vienk. драпать*]

drape subst. 1. Iedzeršana. *Rīgas Dome bija gatava uztaisīt kārtīgu drapi* [svētkos]. (2003) 2. Alkoholisks dzēriens. (LŽV²) 3. parasti dsk. **drapes**. Zāles, medikaments (parasti kā šķidrums). (barb. LVSV, 438) (LŽV²) (barb. LLV 2003, 172) [viņa dzīvo] *pusnemaņā starp .. rūgtu patiesību .. un nervu drapēm ..* (Diena 2003, 85, 17; N. Naumanis) [*< vlv. drape*]

drapēt v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (LŽV²)

drāščūka subst. «Ezis.» (LŽV²)

drāte, arī **drāts** subst. 1. Stieple. (1996) *drāšu birste*. (Nakts 1993, 18. II, 15) [A:] *Kas tas ir par materiālu?* [B:] *Drāts*. (2005, V15) ♦ **drāšu kaste**. Ģitāra. (1993, jaun.) ♦ **drāšu kumode** hum. Klavesīns. (sk 1988) ♦ **kā pa drāti**. Veiksmīgi, bez starpgadījumiem. (LŽV²) ♦ **piegriezti pa drāti**, sk. **piegriezt**. ♦ **raustīties kā puņķim uz drāts**, sk. **raustīties**. 2. **drāte** vulg. Dzimumakts. (1996) (LŽV²) *Kad tā drāte bija garām, mēs ar Mistiju ņēmām vīli*. (Liksoma/Grīnberga 2001, 71) [I. nozīmē *< vācu der Draht*]

drātējiens subst., vulg. Dzimumakts. *Kādus trīs mēnešus pēc tā drātējaiena es ieplestām kājām gulēju operāciju zālē uz galda*. (Liksoma/Grīnberga 2001, 68)

drātēšanās subst., vulg. Dzimumakts. (1996) *Tā bija gadsimta drātēšanās, Strēlniek*. (1996, TV; tulk. filma) *Es nedomāju ar mīlestību drātēšanos katru nakti līdz pulksten trijiem*. (Diena-Izkl 2004, 13. II, 5)

drātēt v., vulg. 1. Veikt dzimumaktu (par vīrieti). (LŽV²) (vulg. LLV 2003, 172) *Vārēsi atcerēties un muldēties vecumdienās, kad skaitīsi, cik meitas īsti esi drātējis*. (Lāms 1980, 249) *Viņi tur mani pavisam izknieba .. un drātē tik tālāk*. (1998, TV; tulk. filma) *Nebaidies, tevi neviens vairs nedrātēs*. (2000, TV; tulk. filma) *Kefa drātēja Lili tieši man pie sāna*. (Liksoma/Grīnberga 2001, 66) 2. Izmuļkot, mānīt. (vulg. LLV 2003, 172) 3. Bārt, lamāt. *Mani priekš-niece kārtīgi drātēja*. (LŽV²) 4. Trenkāt, dzenāt. (1996) Sk. arī **izdrātēt**, **piedrātēt**.

drātēties v., vulg. Mīlēties, veikt dzimumaktu. (LŽV²) (vulg. LLV 2003, 172) *Kamēr šie otrā istabā drātējās, mēs ar puīšiem ierāvām pa polšam*. (VE 1989) *Atliek tikai izvest ārā un parādūt, zem kura koka drātēsimies*. (1997, TV; tulk. filma) [A:] *Tu gulēji ar manu māsu?* .. *Jūs drātējāties?* [B:] *Drātējāmies? Es biju pamatīgi piesūcies*. (2001, TV; tulk. filma)

drāts, sk. **drāte**.

draudziņš subst. 1. Dzimumloceklis. *Vēla vecene uzbāza brilli uz deguna, noliecās virs mana draudziņa un iesaucās man tieši sejā: «Ko? Jys pimpis?»*

Kodeļ tik mazeinš?» (Sexer 1994, 5, 32) 2. vok. formā **draudziņ!** Uzrunā lieto, izsakot nedraudzīgu, draudošu attieksmi. — *To tu, draudziņ, atceries, mums sen jau pašiem savs Komandors!* — blakus atskanēja. (Rijnieks 1990, 178) *Zini, vecūt, vienreiz tu mani ieliki aubē. Draudziņ, tā nebūs.* (1993, V56) *Saņem [spērienu pa zemjostas rajonu], draudziņ, tagad tava kāрта.* (1997, TV; tulk. filma) *Iesi gulēt tūliņ, draudziņ!* (2003, S35)

draugs subst. Policists; milicis. (JVSK 1987) (1996, jaun.) *Draugi atkal kaut ko meklē.* (VE 1989)

drāzējs subst., vulg. Dzimumakta veicējs. *Uzskatu tevi par gadsimta labāko drāzēju.* (1996, TV; tulk. filma)

drāzt v., vulg. 1. Veikt dzimumaktu (par vīrieti). *Vīmai deva šnabi, Knuffkurvis drāza viņu, viņa varēja izkratīt sirdi, un vīrieši bija ar mieru klausīties.* (Sexer 1994, 12, 44) *nēģeris sāk viņu drāzt.* (1997, TV; tulk. filma) *Fuck, mani neinteresē, kas tu esi un ko tu drāz ..* (2003, Delfi) 2. Trenkāt, dzenāt. (2004) Sk. arī **izdrāzt, nodrāzt.**

drāzties v., vulg. Mīlēties, veikt dzimumaktu. *Drāzīsimies kā ūdensžurkas un dzīvosim laimīgi. [...] Tad drāzīsimies kā trusīši un dzīvosim laimīgi.* (1996, TV; tulk. filma) *dažkārt, ai, kā gribas drāzties, un tas ir skumīgi, ka visi zaķi Latvijā ir aizņemti.* (Diena 2004, 112, 21; čats) *Piedod, bet es ar viņiem vismaz nedrāžos.* (Sestdiena 2005, 26. III, 58; D. Rukšāne) Sk. arī **nodrāzties.**

drebulis subst. 1. Bailes. *Uznāca drebulis, un laidos.* (VE 1989) 2. Glēvulis. «Nervoza, nevarīga persona.» (LŽV²) (VE 1989)

dreijāt v. 1. novēc. Virpot. (1960) 2. Intensīvi (ko) lietot. (1970)
♦ **dreijāt fasonu.** «Sekot modei.» (LŽV²) [*< vlv. dreien*] Sk. arī **izdreijāt.**

drezīns subst. Liels sals. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

dribulis subst. «Nervoza, nevarīga persona.» (LŽV²)

dricelēšanās subst. Raustīšanās, kratīšanās. *aktierspēles līmeņrādīs krasi svārstījās no mākslotas dricelēšanās .. līdz visnotaļ ticamam .. tēlojumam ..* (Diena 2002, 287, 15)

dricelēt v. Trenkāt, dzenāt. (2000)

dricene subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988)

driķe subst. Druka; rakstība. *Tas vēl bija vecajā driķē.* (2001) [Cilmi sal. **driķēt**]

- driķēt** v. 1. «Rakstīt; rakstīt drukātiem burtiem.» (LŽV²) 2. Iespīest. *acīmredzot vēlēšanu bukletus driķēt tomēr sanāk lētāk nekā dot cilvēkiem reālu labumu ..* (VZiņas 2005, 50, 4) [*< vācu drücken*]
- drillēt** v. 1. Daudzkārt (ko) atkārtot. (1993, jaun.) *repertuārs tiek drillēts līdz apnikumam.* (Sestdiena 2005, 26. III, 51) 2. Komandēt, pamācīt. «Dīdīt; dresēt; apmācīt.» (LŽV²) (1995, jaun.) [Vācijas] *pavalsts! — Jā, pilnīgi patstāvīgi visi, nevis kā no Rīgas viens drillē.* (1996, S49) 3. Daudzkārt (ko) lietot; nolietot. (LŽV²) 4. Urbt. (LŽV²) [*< vācu drillen*] Sk. arī **nodrillēt**, **uzdrillēt**.
- drinkot** v. Dzert. *Mēs jau šorīt no rīta piparmētru tēju drinkojām.* (1999, S25) [Cilmi sal. **drinks**] Sk. arī **iedrinkot**.
- drinks** subst. Dzēriens. (1992, jaun.) *Derētu kāds drinks.* (1995, jaun.) [*< angl. drink*]
- dritvai!** ♦ **dritvai rozā!** Lieto, lai izteiktu pārsteigumu. *Fanaķiks, dritvai rozā!* (1995, jaun.)
- dritvaikociņ!**, arī **drit vai kociņ!** interj. Lieto, lai izteiktu (parasti nepatīkamu) pārsteigumu, negatīvu attieksmi. *Dritvaikociņ! Tu pa desmit dienām tomātus nevari sastādīt.* (1993, V56) *Drit vai kociņ! Dod binokli, dritvaikociņ!* (1997, TV; tulk. filma)
- dritvainazīt!** interj. Lieto, lai izteiktu (parasti nepatīkamu) pārsteigumu vai negatīvu attieksmi. *Es prātoj, nu i, pie veln, cilvēkam dot tād dzīv .., dritvainazīt.* (Liksoma/Grinberga 2001, 41)
- dročīt** v. Uzmākties; sagādāt nepatīkšanas, neērtības. *nevajag dročēt, tad viss būs kārtībā.* (2005, Delfi) [Cilmi sk. **dračīt**]
- drope** subst. 1. Iedzeršana. (JVSK 1987) (1996, jaun.) *Mūsējie aizgāja lāpīties, vakar sanāca neliela drope.* (VE 1989) *Uz Jauno gadu būs drūmā drope.* (1990, V17) *Vakar kaimiņos bija baigā drope.* (Koluža 2000, 135) 2. Alkoholisks dzēriens. (LŽV²) *Mēs .. orbitā atpūtāties! Kairs! Bezsvara stāvoklis! Mēs lidojam, drope lido, zacenes lido!* (Sestdiena 2003, 29. III, 42; anekdote) [Cilmi sk. **drape**]
- droperis** subst. Dzērājs. (1995) (LŽV²)
- dropēt** v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (1990, skoln.) (LŽV²) *Klases vakaros nedrīkst dropēt.* (Koluža 2000, 135) *Andrejs Upīts dragāja «Belomorū» un dropēja, ka šausmas.* (Diena 2003, 200, 16; U. Rudaks)
- dropings** subst. Iedzeršana. (1992, jaun.) (1995, jaun.)

- dropmanis** subst. Dzērājs. (LŽV²)
- drosēt** v. Iet; staigāt. *Drosē tālāk!* (1996)
- drubulēt** v. Braukt. (1993, radio)
- drugāns** subst. Draugs. (2005, www) [*< kr. друг*]
- druka** subst. «Spiediens; slogs.» (LŽV²) [*< vācu der Druck*]
- drukāt** v. 1. Rakstīt (ar roku). (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Visu vakaru drukāju referātu!* (Koluža 2000, 135) 2. Norakstīt. (1990, skoln.) (sar. LLV 2003, 175)
- drukeris** subst. Spiedpoga. *Tam [=operdziedātājas tērpam] bija drukeri, un mēs [=ģērbējas] katra zinājām, kur ko spraut, jo ģērbties vajadzēja ļoti ātri.* (Sestdiena 2003, 21. VI, 33)
- drukknobe**, arī **drukknope** subst. Spiedpoga. (1985) (LŽV²) [*Sal. vācu der Druckknopf*]
- drūms** adj., **drūmi** adv. 1. Pamatīgs; liels. *Uz Jauno gadu būs drūmā drope.* (1992, V17) *Lai netaisa baigās drūmās teorijas, nebūda plānus.* (1996, TV) *jāiet uz to Eiridiki, pie drūmās priekšnieces...* (2005) 2. Aizdomīgs. *Pie stūra stāv drūmie čaļi.* (VE 1989) *Tas nu gan ir drūmākais tips.* (VE 1989) 3. Ļoti labs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Drūmā filma, noteikti aizej.* (VE 1989) *Drūmais gabals, iedošu tev paklausīties.* (VE 1989)
- druška** subst. Draudzene. (J. N., K. M.) [*Cilmi sk. družka*]
- družņņiks** subst., neakt. Sabiedriskais kārtības sargs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Ka aizsūtīj družņņiks, viņ istabā nelaid.* (1980) [*< kr. другинник*]
- družka** subst. Draudzene. (2005, www) [*hokejists*] *savu družku / Dažreiz patāca ar kļušku.* (HokejaD 2003, 23. IV, 14) [*< kr. подружка*]
- dubaks** subst. Aukstums. (1996) *Ārā šodien dubaks.* (Koluža 2000, 135)
- dubars** subst. Aukstums. (2005, www) *Laukā tāds dubars, ka es tikko arī reāli sarāvos.* (2004, Delfi) [*< kr. sl. дубарь, sal. Nikitina 2003, 145*]
- Dubči** subst., vietv. Dubulti. (JVSK 1987)
- duberis** subst. Aukstums. *Ārā šodien baigais duberis.* (1992, jaun.) [*Cilmi sk. dubars*]
- dubina** subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. vienk. дубина*]
- dubļonka** subst. Aitādas puskažoks; plikādas puskažoks. (J. N., K. M.) [*filmas varone*] *jērādas dubļonkā Kazahstānā — arī tas piederas*

pie kārtējās pasaules glābšanas atrakcijas. (Diena-Izkl 2003, 12. IX, 8) [*< kr. дублёрка*]

dubris subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1992, jaun.)

duburs subst. Aukstums. (JVSK 1987) [Cilmi sk. **dubars**]

duđināt v. Sarunāties. (1996, skoln.)

dūdiņa subst. Meitene; panaiva sieviete. (1995) (sar. LLV 2003, 176) *Divas dū-diņas sarunājas.* (2004, TV)

dūdiņš subst. Naivulis, pamuļķis. *Vai kā dūdiņš aizmidzis zem galda.* (1996, TV)

duga subst., spec. Izliekta dzelzs caurule, stienis (piem., apvidus automašīnas aizsargstienis). *Priekš kam? Tu gribi dugai? Tad es tev nelieķšu.* (2000, V30) [*< kr. дуга*]

duha subst. 1. Vilce. *Tā ir krāsns duha lielā, kas iet uz skursten ārā.* (1975)
2. Apņēmība, drosme; spars. (LŽV²) [*< kr. дух 'gars; dūša; elpa'*]

duhā subst. lok. adv. nozīmē. Reibuma stāvoklī. (LŽV²)

duhs, arī **duks** subst. «Policists.» (LŽV²)

duka subst. Apņēmība, drosme; spars. (barb. LLV 2003, 176) *Protams, ir pilsoniski apsveicami urķēties naftas biznesa afērās, bet vai lielāka duka nav vajadzīga, lasot cita «ārpusnormas» seksualitātes aprakstus ..* (Laterna 1995, 2; redaktora sleja) *Ja tev ir duka dot māksliniekam pa nuņņām ..* (1996, radio) *sak, mammīt, strādā vien tālāk, ja tik ir duka!* (Diena 1999, 178, 13) *sākās padomju sistēmas .. demontēšana. To apturēt varēja tikai ar brutālu spēku. Bet padomju varai toreiz jau bija par maz dukas.* (Diena 2003, 102, 2) [Cilmi sk. **duha**]

duks, sk. **duhs**.

dūkulītis subst. Jauna, pievilcīga skolotāja. (JVSK 1987) (1992, jaun.)

dukurēt v. Veikt dzimumaktu. *Citi leca, citi skrēja / Citi meitas dukurēja.* (1996, radio)

dulbaks subst. Muļķis. *Dulbaks!* (1990, jaun.) [Sal. kr. sl. *долбак*, sal. Jeļistratovs 2000, 116]

dullais subst. (< adj.). Pulkstenis. (JVSK 1987) *Cik dullais?* (VE 1989) ♦ **dot pa dullo**. Piekaut. (JVSK 1987) (1991) ♦ **uz dullo**. Bez apdomāšanās; uz labu laimi. (LŽV²) *Ņem uz dullo jebkuru dziesmu no albuma ..* (Diena-Izkl 2003, 27. VI, 19; U. Rudaks)

dulloties v. Mulķoties; ākstīties. (Nakts 1993, 18. II, 13)

dūmene subst. Dūmu svece. *Dūmene tā ir...* (2004)

dūmi □ **dūmu šaška**, sk. **šaška**.

dūmot v. Smēķēt. *Sava taisnība būs skatītājiem — autsaiders pārtieku bieži smēķi dūmojis.* (PadJ 1976, 164, 7)

dūms subst. Smēķis; cigarete. (LŽV²) *Viena dūma nepietika, un es zagu. Ak Dievs! Ķiepu tās cigaretes.* (1999, TV) *Atstāj man vienu dūmu.* (sar. LLV 2003, 177) ♦ **uzraut dūmu**. Uzsmēķēt. (LŽV²)

dunduks subst. Muļķis. (1996) *Baigais dunduks tu esi!* (1992, jaun.) *Apkāsi mani, bet dunduks esi tu pats.* (1995, TV) *lai pašiem vēlāk nav jābrīnās, kādi dunduki nāk no skolām laukā.* (ZinV 1996, 4, 1) *ja jūs tā domājat, jūs esat galīgi dunduki.* (Diena 2003, 92, 19)

dūnis subst. Spilvens. (sk 1988)

dunkotājs subst., spec. Basketbolists, kas bieži un veiksmīgi met bumbu grozā no augšas. *Melo un Lebrons ir atlētiski, labi un atraktīvi dunkotāji ..* (2004, Delfi) [*< angl. sl. dunk 'iemest bumbu basketbola grozā no augšas', sal. Green 1998, 381*]

duņa subst. Krieviete. (LŽV²) *Iekāpj busā duņa, uzkāpj man uz kājas un vēl nolamā par «korovu».* (VE 1989) *Bet laikam jau duņām tas ir par sarežģītu...* (2005, Delfi) 2. «Prasta sieviete.» (LŽV²) [*< kr. pv. Дуня < Авдотья*]

dūņas ♦ **ragi dūņās**, sk. **rags**.

dupaks subst. Muļķis. (1989, V15)

dupsācija subst., hum. Lielas nepatīkšanas. (JVSK 1987) (1991)

dupsēt v. Veikt anālo dzimumaktu. *Zaļie var izdupsēt zilos, ja zilie dupsē zaļā pļavā.* (1997, radio) Sk. arī **izdupsēt**.

dupsis subst. Dibens. *Gribi tādu dupsīti?* [Attēls] *Tas nav tik grūti!* (2005, www; reklāma)

dura subst. Muļķe. *tā dura, učene, sāk klārēt, ka mēs te visi, ģīpa, dalbajobi novākušies.* (1995, feļetons) *Saki, ko gribi, dura noticēs.* (Koluža 2000, 135) [A.] *ir dura, mauka, cūka. Ha-ha-ha!* (2003, grafiti) [*< kr. дура*]

duračka subst. Muļķe. *viņi ir mazliet maniakāli. Meklē te naivās latvju duračkas.* (Diena 2003, 102, 17; ģats) [*< kr. дурачка*]

duraks subst. 1. Muļķis. (vienk. LLVV 2, 416) (JVSK 1987) (barb. LLV 2003, 178) *Tu esi vienkārši duraks.* (1995, TV; tulk. filma) *Valdība bez durakiem, budžets*

bez caurumiem. (1999, TV; humora raidījums) *Nu nav no tā E-nema nekā. Tāds pats duraks kā mūsu Ozols.* (Diena 2003, 87, 19) 2. parastu dsk. **duraki**. *Kāda kāršu spēle. dažkārt spēlējām durakus ..* (Liksona/Grinberga 2001, 82) *Jaunākā paaudze .. izvēlas «duraku», jo .. zolīte ir piemirsusies.* (Diena 2003, 101, 12) [*< kr. дурак*]

durcas subst., dsk. Durvis. *Nāc iekšā un taisi durcas ciet!* (Koluža 2000, 135)

dūre subst., neakt. Lētā vīna pudele. (JVSK 1987) *Veči priedīgi — dūres dod bez taloniem.* (VE 1989)

durhgangs subst. «Vēdera caureja.» (LŽV²) [*< vācu der Durchgang* 'ēja (caur kādu vietu); caurstaigāšana']

duriks subst. Muļķis. *Nu i duriki, kas vaimas vārdam «inflācija»?* (2005, Delfi) // iron. *Tie pasaules izdevēji gan pilnīgi duriki, ka nejēdz, ka autoriem nekas nav jāmaksā!* (Sestdiena 2005, 29. I, 2) [*< kr. sl. дурік*]

duršlāgs subst. 1. «Vēdera caureja.» (LŽV²) 2. Caurduris, kāstuve. (sk 1988) (LŽV²) (2000) [*< vācu der Durchschlag*]

durt v. 1. Iet; braukt. *Nu dur tik uz dīseni!* (1990, S23) 2. Potēt. (1997)

◆ **aiznesties kā durtam**, sk. **aiznesties**. Sk. arī **piehurt**.

durties v. Lietot narkotikas (injicējot). (1997) *pēdējos mēnešos viņa dūrās pat divas trīs reizes dienā ..* (Sestdiena 2005, 12. III, 14)

durts ◆ **aiznesties kā durtam**, sk. **aiznesties**.

durvis ◆ **aizver durvis no otras puses!** Saka, raidot prom. (VE)

◆ **ķēķa durvis**, sk. **ķēķis**.

dūša ◆ **sapравīt dūšu**, sk. **sapравīt**. ◆ **uzправīt dūšu**, sk. **uzправīt**.

dušīt v. 1. Žņaugt, spiest. *Ja parādu neatdod — dušīt nost.* (1993, V18)

2. Būt teritoriālā pārsvarā (sporta spēlē). *Kaut kam jābūt, austrieši [= futbolisti] visu laiku dušī.* (1995) *Rīga [= futbolkomanda] sāk dušīt.* (2005) 3. Cieši segt (pretpēlētāju sporta spēlē). *Duši, duši!* (2005) [*< kr. душит* 'žņaugt; nomākt']

dušmanis subst., iron. Taksometra vadītājs. (1991, skoln.; Jelgavā) [*< kr. душман* 'afgāņu kaujinieks']

dūzene subst. 1. Policija; milicija. (JVSK 1987) *Es tev stāstu tāpēc, ka tu uz «dūzeni» neskriesi.* (Šulce 1985, 169) *Jāiet uz dūzeni, riteni nospēra.* (VE 1989) *Tev govīs vajadzētu ganīt, nevis dūzenē strādāt.* (2000, TV; tulk. filma) 2. neakt. Milicijas mašīna. *Ieraudzījis dūzeni, tinos prom.* (VE 1989)

dūzis subst. 1. Policists; milicis. (JVSK 1987) (1996, jaun.) *Dūži sviļpa, mēs špegojām.* (Lāms 1980, 24) *Dūži dodas apgaitā.* (VE 1989) *Man izdevās aizlaisties, bet Resno dūži savāca.* (VE 1989) 2. «Izveicīgs, spējīgs vīrs.» (LŽV²) ♦ **baigais dūzis**, sk. **baigs**.

dvacārs subst. Divdesmit santīmu. *Paņem dvacāru! Nopirksim čipsus!* (Koluža 2000, 135)

dvacatka subst. Divdesmit latu. *Es tev iedoš dvacatku, tu man faiņņik. Nē, karoče, faiņ paturi rezervē.* (2002, v25) [< kr. sar. *двадцатка*]

dvaiņāška subst. Dvīnis. (J. N., K. M.) [< kr. sar. *двойняшка*]

dvaiņiks subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [< kr. *двойник*]

dvaņķis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [< kr. *два* + latv. sl. *cvanķis*]

dvarņāška subst. Bezugas suns. (J. N., K. M.) [< kr. sar. *дворняжка*]

dvīnītis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

dvizoks subst. Motors; dzinējs. (JVSK 1987) [< kr. *движок*]

dvobelis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

dvoička subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (1992, jaun.) [Cilmi sk. **dvoika**]

dvoika subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1995, jaun.) (J. N., K. M.) [< kr. *двойка*]

dvoikins, arī **dvoīņiks** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **dvoika**]

dvoka subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

dvolis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

dvopsis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

dvorņaks subst. 1. Sētnieks. (1993, v25) 2. Bezugas suns, krancis. (1996) [< kr. *дворник*, 2. nozīmē < kr. *дворняжка*]

dvorņiks subst. 1. «Mājas uzraugs; namiķis.» (LŽV²) 2. Sētnieks. (1990) 3. parasti dsk. **dvorņiki**. Automašīnas logu tīrītāji. *Dvorņiki nolietotojušies.* (1995, TV) [< kr. *дворник*]

dvorterjers subst., iron. Bezugas suns. (1995) *pašam esot zvēru dārzs mājās — kaķis un suns — dvorterjers no laukiem ..* (Diena 2003, 302, 17) [< kr. sl. *двортерьер*, sal. Jeļistratovs 2000, 106]

dvubulis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

dvulis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (sk 1988) (1991, skoln.)

dzeltenais subst. (< adj.). Aziāts. (LŽV²) *Dzeltenie uz kaušanas baigi ašie, vismaz video bojevikos tā.* (VE 1989)

dzeltens □ **dzeltenā lapele** neakt. Gada nodokļu karte (dzeltenā krāsā, Valsts ieņēmumu dienesta izsniegta). *Citur es strādāju ar dzelteno lapeli.* (1996, V45) ◆ **dzeltenās briesmas.** «1. Izsaka bailes no aziātu iebrukuma. 2. Kukurūzas maize; kukurūzas putra.» (LŽV²)

dzelzis subst., parasti dsk. **dzelži.** 1. Ar tehniku saistīts dzelzs vai cita metāla izstrādājums (piem., detaļa, rezerves daļa, instruments, iekārta). *Es no tiem dzelžiem nekā nesaprotu.* (1993, S60) *Es tak nevaru ar dzelžiem ņemties.* (1993, S25) *visi dzelži, kas savieno riteņus ar pārējo automobili, čakli gādā, lai aizsargātos vadītājs pamanītos izvairīties no grandioza lēciena ..* (Laterna 1995, 11, 20) 2. Datortehnikas aparātūra. [atlaides, pērkot vairumā,] *4% dzelžos vai 2% naudā no kopējās datora summas.* (1995, V35) *Ko man darīt, ja man priekšā diezgan pavāji dzelži.* (1995, TV) *Dzelžu modernizācijas iespējas.* (1995, TV)

dzerstelīgs adj. Tāds, kas labprāt, arī daudz lieto alkoholiskos dzērienus. *somu dzerstelīgākie tūristi šeit [=Tallinā] atstāj lielu daļu savas naudas.* (Mēs 2004, 7. VIII, 14)

dzerstīties v. Dzer alkoholistos dzērienus. *Par Lahti viņam i daudz stāst, viņš tur i daudz dzerstīties ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 14) *lai dzerstās tepat, jo izrādās, ka uz ārzemēm tādu nevar laist.* (2004, Delfi) [šofera] *uzmanību nedrīkst novērst blakus un aizmugures sēdekli sēdošo dzerstīšanās un blaustīšanās.* (Diena 2004, 183, 2) Sk. arī **padzerstīties.**

dzēsene subst. 1. Dzēšgumija. (JVSK 1987) (sk 1988) *Paņem dzēseni un izdzēs!* (Koluža 2000, 135) 2. neakt. Dzēšlapa. (1996)

dzēzene, arī **dzezis**, arī **dzēžuks** subst., skoln. Dzēšgumija. (sk 1988)

dzīdene subst., skoln. Dziedāšana (mācību priekšmets). (sk 1988; Kuldīgā, Ērgļos)

dzidrais subst. Degvīns. (1989, V15) *Dzidrais lētāks par šampi.* (VE 1989)

dziedāšana subst. Smēķēšana. (1995, jaun.)

-dziedāt, sk. **padziedāt.**

dziedaudz subst., nelok., skoln. Dziedāšana (mācību priekšmets). (sk 1988)

dziedene subst. Dziedāšana (mācību priekšmets). (sk 1988) (1996, skoln.) *Dziedenē mācījāmies himnu.* (Koluža 2000, 135)

dziksīte subst. Simpātiska meitene. *Paskat, kāda dziksīte!* (Koluža 2000, 135)

dzimene, arī **dzimmene** subst. Dzimšanas diena, dzimšanas dienas svinības. (JVSK 1987) *Arnim dzimene, atkal jārīko viens festivāls.* (VE 1989) *lūgusi vecākus, lai pārceļ viņas dzimēni.* (1997, TV; tulk. filma) *Piekdien — Jurim dzimene. Kā tu neiesi, ja aicina.* (Fridenfelde 2001, 26) *Pirms nedēļas Ivaram bija dzimene, palika sešdesmit gadi.* (2005, TV; M. Ķibilds)

dzimt ♦ **tramvajā dzimis**, sk. **tramvajs**.

dzimtene, arī **dzimtenīte** subst. Kandža. (LŽV²) (sar. LLV 2003, 183) *ierāvu pamatīgu šlancku tās pašas dzimtenītes ..* (Karogs 1975, 8, 42; H. Gāliņš) [A:] *Tu esi dzimteni dzinis?* [B:] *Dzimtenīte ir laba, mīksta.* (1993, TV) *viņš aicināja visus uz istabu, lai ielietu pirmo savas darinātās «dzimtenītes» graķīti.* (ZA 1996, 28, 6) *Naktī pārdos dzimteni, cilvēki saindēsies, mirs.* (1999, TV)

dzindzene subst., skoln. Dziedāšana (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988)

dzīt v. Vest, pārvest. *Paši dzinām autiņu no Liepājas uz Rīgu.* (1996, TV) Sk. arī **atdzīt**.

dzīvība ♦ **dzīvības nūjiņa**. Cigarete. (JVSK 1991)

dzīvs ♦ **dzīvais raidījums** spec. Tiešraide. «dzīvajā» raidījumā *pēkšņi vienam aktierim atļimējās ūsa.* (Nakts 1993, 13. V, 12) [Sal. angl. live 'dzīvs' (par tiešraidi)]

džafarene subst. Meitene. (1970)

džafārīte subst. Meitene. (1990, skoln.)

džafars subst. Zēns; puisis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

džafrene subst. «Jauna sieviete.» (LŽV²)

džamps subst. Skeitborda rampa. *Man pat ir savi «home videos» par lēkāšanu pa džampiem un visādu fišku taisīšanām.* (Diena 2003, 87, 19) [*< angl. jump*]

džampuks subst., skoln. Džemperis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

džankmeils subst. Kāds no interneta surogātpasta vevidiem. *Tev viņš [=sūtījums] džankmeilā, vai?* (2002, s28) [*< angl. junk mail*]

- džāpša** subst., skoln. Meitene. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- džāra**, arī **džāre** subst. Meitene. *džāriņa*. (1990, skoln.) *Tā džāra līdzīga Annai*. (Koluža 2000, 135) *Mistija ir pirmā džāra*. (Liksona/Grinberga 2001, 68) *Šīs paaudzes [=80. gadu] «džekus» un «džāras» .. romānā redzam .. eksistenciālā letarģijā ..* (Diena 2004, 247, 16) // Pārmoderna meitene. (JVSK 1987) (1993, skoln.) *Tā ir gan istā džāra*. (1989, V15)
- džase** subst. «Viegli pieejama meitene. *Tā džase mani padara traku!*» (Koluža 2000, 135)
- džaurš** subst. Čigāns. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- džebš** subst., spec. Taisnais sitiens (boksā). *Džeb — tas ir taisnais sitiens ..* (2004, TV; E. Dāvidsons) [*< angl. jab*]
- džekene** subst. Meitene. *čalenes mums nav, bet džekenes ir! Tās arī baigi krutās...* (1996, S11)
- džeks** subst. 1. Vīrietis; puisis. (JVSK 1987) *Džeki ekskursijā nebrauca, mēs, skuķi, vien*. (VE 1989) *Katram džekam gribas būt foršam džekam*. (Nakts 1993, 13. V, 4) *Jaunietēm ieeja Ls 0,80. Džekiem kā parasti*. (1999, diskotēkas afiša Inciemā) // *Moderns zēns*. (1996, skoln.) // dem. **džekiņš**. *Grāvis [=Grāvers] nav nekāds pampālis, viņš ir baigi foršs džekiņš*. (1992, radio) 2. Draugs. *Es domāju, ka tev vajadzīgs kāds vecāks džeks, ar ko saieties*. (1996, TV; tulk. filma) *Lai cik nesmuka jūs nebūtu, bez grūtībām nomakšķērēsiet jaunu džeku*. (Keno/Krastiņš 2001, 173) [*< angl. pv. Jack Baldunčiks 1989, 132*]
- džentelbeņķis** subst. Džentlmenis. (LŽV²) *Džentelbeņķi tagad ir labi ja viens [vīrietis] no simta*. (VE 1989)
- džeris** subst. Zēns; puisis. *Tas gan ir baigais džeris*. (1989, V15) [*< angl. pv. Jerry*]
- džesenes** subst. Džinsu bikses. (1990, skoln.)
- džīga** subst. Vijole. (1992, jaun.)
- džīgits** subst. 1. Puisis; vīrietis. (1987) *Uzlika vienu džīgitu uz gazika [=norīkoja par šoferi] ..* (1993, V30) 2. Pārgalvīgs autobraucējs. *kad autovadītāji kļūs uzmanīgāki, nevienam nevajadzēs trauksmaini .. pētīt, vai tur nebrauc kāds džīgits, kam ceļu satiksmes noteikumi neeksistē*. (VZiņas 2005, 140, 3)
- džimbulis** subst. Tramvajs. (1992, skoln.) (LŽV²) [A:] *Es tagad laidīš...* [B:] *Ar ko?* [A:] *Ar džimbul*. (2001)

- džina** subst. Meitene. (1992, jaun.) [*< it. pv. Gina*]
- džindža** subst. Ģitāra. *nopirku labāku džindžu .. un ellīgi labus apskaņošanas priecendāļus.* (Liksona/Grinberga 2001, 111)
- džingā-bringā!** interj. Viss kārtībā! (2005, www)
- džingapiško** subst., nelok. Īpatnis. (1990, jaun.)
- džingls** subst. Radioraidījuma muzikālais pavadījums. (1995, v22) (1995, v20) *jāuztaisa džingls ar noteikumu, ka tas būs ārkārtīgi spilgts .. un .. visi to dungos līdz.* (VZiņas 2006, 10, 13)
- džinkstēt** ♦ **bēniņos džinkst**, sk. **bēniņi**.
- džinsenes** subst., dsk. Džinsa auduma bikses. *Vai tu salāpīji manas džinsenes?* (VE 1989) *jo džinsenes taču nav tik viegli uzplēst uz nolūzuša ābeles zara ..* (VZiņas 1995, 190, 7) *Vīņa uz konkursu ieradās, tērpusies džemperītī un džinsenēs.* (VZiņas 2006, 5, 12)
- džips** subst. Maza, vaļēja militāra automašīna. (LŽV²)
- džiriks** subst. Zēns. (1990, skoln.)
- džobs** subst. Darbs. (1992, jaun.) (1996, skoln.) [*< angl. job*]
- džofrene** subst. «Jauna sieviete.» (LŽV²)
- džoins** adj. Labs. (sk 1988)
- džoistiks** subst. Kursorsvira. *Vadīt celtni esot nieks: «Gluži kā pie datorā — «džoistiki» un dažas pogas.»* (VZiņas 2003, 173, 7) [*< angl. joystick*]
- džonglierēt** v. Noturēt līdzsvaru; laipot. (LŽV²)
- džonis** subst. Zēns. (1989, v15) [*< angl. pv. John*]
- džoriks** subst. Puisis. (2005, www)
- džouks** subst. Joks. (1990, skoln.) [*< angl. joke*]
- džubars** subst. Puisis. *Parkā .. uz soliņa .. piesēdis bariņš džubaru ..* (Diena 2005, 222, 20)
- džubīt**, sk. **nodžubīt**.
- džūda** subst. Meitene. (1992, jaun.)
- džude**, arī **džūde**, arī **džudīte** subst. Meitene, jauna sieviete. (VSK 1987) (1995, jaun.) (LŽV²) *Es biju tikko atnācis no armijas, ar draugiem griebjām doties kādā eskursijā pa upi, un vajadzēja savākt «džudītes».* (Santa 1992, 4, 5) *biju pālī, pie mana auto stūres brauca džude ..* (2000, www) *zem deķa kaut kas dīdās. Johaidī — ielīdusi pārākā džudīte!* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [*< angl. pv. Judy Baldunčiks 1989, 141*]

- džumāt** v. Peldēt; peldēties. (Koluža 2000, 135) [Cilmi sal. **džumpot**]
- džumīt** v. Peldēt; peldēties. (JVSK 1987) (1991) *Ļoti karsts, ejam džumīt!* (Koluža 2000, 135) [Cilmi sal. **džumpot**]
- džumpāt** v. Peldēt; peldēties. (1991, jaun.) (Koluža 2000, 135) [Cilmi sal. **džumpot**]
- džumpāties** v. Peldēties. (1990, skoln.)
- džumpot** v. Peldēt; peldēties. (1960) (JVSK 1987) (1995, jaun.) (LŽV²) *džumpojām jautrajā un brūnganajā Līgatnes upītē ..* (Brutāne 1978, 141; Baldunčiks 1989, 141) [jump 'lēkt' Baldunčiks 1989, 141]
- džumpoties**, sk. **nodžumpoties**.
- džunguru** subst. Nauda. (LŽV²) *Bet es viņam nocelšu džunguru.* (1999, TV; tulk. filma) *Džunguru paņēmi?* (1999, TV; tulk. filma)
- džuse** subst. Meitene; sieviete. (1990, skoln.) (2004, L. T.) *Vai tev patīk tā rižā džuse?* (Koluža 2000, 135) *Onkuļi un tantes, džeki un džuses atveduši savus džīpus, opelišus un bembjus uz kino.* (Diena-Izkl 2003, 18. VII, 11) *Tu galu galā neesi normāla džuse.* (2005, TV; tulk. filma)
- džuze** subst. Meitene. (Koluža 2000, 135)

E, Ē

- ēdājs** □ **makaronu ēdājs**, sk. **makarons**.
- ēdelmaiss** subst. Negausīgs cilvēks. (1990, skoln.)
- ēdene** subst. Ēdnīca. (1994, skoln.) *Es eju uz ēdeni pusdienās.* (Koluža 2000, 135)
- ēdmaņa** subst. Ēdiens. *Nemēģiniet svaigam sienam piejaukt vecos salmus, nesabojājat ēdmaņu knauzerējoties.* (VZiņas 1996, 69, 32)
- edmundiņš** subst., niev. Muļķis; naivs cilvēks. (JVSK 1987) (1992, jaun.) *Tas gan ir edmundiņš.* (VE 1989)
- ēdūzis** subst. Ēdnīca. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- ef-ef**, arī **ef ef**, arī **efef**, arī **uz ef-ef** adv. *Ļoti labi. viņam bija zelta rokas .. Viss bija padarīts «primā — uz ef-ef.»* (Gāliņš 1968, 80) *vecis iedzer [alu] un ar elkoni noslauka lūpas. «Ef ef! Uz ūsiņas!»* (Karogs 1975, 1, 125;

Ž. Grīva) *viņai esot padomā tik laba partija, ka Arturs muti iepletīšot .., piedevām saimniece uz efef ..* (Karogs 1976, 8, 24; R. Ezera) *lai tikai visi būtu padēduši, lai viss būtu ef-ef ..* (Diena 2003, 85, 17; N. Naumanis)

eglīte subst. Dusmīgs cilvēks. (1992, jaun.) ♦ **eglītē iekāpt.** Kļūt iedomīgam. *Ak, Sandra šodien eglītē iekāpusi?* (1995, jaun.)

egīš subst. Eģe; nošūta drēbes mala. (LŽV 1990)

ei ♦ **ei tu no!**, arī **ej tu nost!** Lieto, lai izteiktu pārsteigumu, izbrīnu. (2004, S13) *Ei tu no, labais, kā viņš tā māc!* (2003, L. T.; S14) [viņš] *sestdien kā apdzērās — ej tu nost!* (2005, V20)

eidis subst. Tūļa, lempis; muļķis. (1997)

eiss subst., spec. Pretinieka neatņemta serve (piem., tenisā, volejbolā). *Ivara benefice sākās pie 9:9, kad četras viņa serves izdemolēja pretinieku rindas (divi «eisi»).* [par volejbolu] (Diena 2003, 88, 10) *Pēc tam viņiem ar eisu izdodas gūt .. punktu...* (2004, TV) [< angl. ace]

ej, sk. **iet**.

eki subst., parasti dsk. 1. Ekonomiskā fakultāte. *Uz kuriem gāzīs? Uz ekjiem?* (1997, V20) 2. Ekonomiskās fakultātes studenti. *Paņemsim no ekjiem vecenes.* (1991, V19)

Ekītis subst., īpašv. Universālveikals Rīgā, Audēju ielā 16. (1970) [Sal. šī veikala nosaukumu 20.–30. gados *Armijas ekonomiskais veikals*]

eksemplārs subst. Cilvēks (parasti negatīvi vērtējams). (sar. LLVV 2, 480) (1992, jaun.) (LŽV²) *Tur viens eksemplārs gaida savu kārtu.* (VE 1989) [R. Kaupers:] *Tu esi ļoti īpašs eksemplārs.* [šova dalībnieks:] *Fruks.* (1997, TV; Mēmais šovs)

eksesaizis subst. Uzdevums. *Aizsit eksesaizi!* (1995, jaun.) [< angl. *exercise*]

eksis subst. Eksāmens. (JVSK 1987) *Kurus ekšus tu jau esi nobīdījis?* (VE 1989) *Viņai točna kriša pajehala, ekšos būs trubā galīgā.* (1995, feletons) *Novēlu veiksmi ekšos!* (2003, el. v.) *Sēžu eksī, nevaru runāt.* (2004, izziņa)

eksitis subst. Eksāmens. (LŽV²)

ekspromptom adv. Uzreiz, bez gatavošanās. *Nodziedi vienu dziesmu — ekspromptom.* (2006) [< kr. *экспромтом* < lat. *expromptus*]

ekstra subst. Papildu labums, papildu priekšrocība. *kā īpašu ekstru* [var] *pieminēt, ka visromantiskākās filmas .. fināls notiek lidostā ..* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 10; N. Naumanis)

- ekšuks** subst. Eksāmens. (1996)
- ektārs** subst. Hektārs. *trīsdesmit centneru no ektāra!* (Auziņš 1972, 37)
- ektīgs** adj., **ektīgi** adv. 1. Īsts. (1970) 2. Dusmīgs. (1992, jaun.) [1. nozīmē < vācu *echt*]
- ēķelēt** v. Tamborēt. (LŽV²) [< vācu *häkeln*]
- elefants** subst. 1. Zilonis. (1992, jaun.) *Man ir bail par Zigo, viņš sprintu skrien kā elefants.* (Saulītis 1963, 324; novec. LLVV 2, 487) 2. iron. Uzpūtīgs cilvēks. (1992, jaun.) ♦ **veikls kā elefants.** «Neveikls, lempīgs.» (LŽV²) [< vācu *der Elefant* 'zilonis']
- električka** subst. Elektriskais vilciens. (1989) *Električka atiet vienpadsmitos.* (Koluža 2000, 135) [< kr. sar. *электричка*]
- elle** ♦ **ellē ratā.** Ļoti tālu; nezināmā vietā. *ellē ratā un pie velna vecmāmiņas.* (Nakts 1993, 20. V, 17) *viņš tagad ellē ratā kaut kur dzīvotu ..* (Sestdiena 2003, 25. I, 39)
- ellīgs** adj., **ellīgi** adv. 1. Ļoti liels. (sar. LLVV 2, 494) 2. Izcils. *Ellīgs intelektuālis.* (1994) 3. adv. Ļoti. *ellīgi skaists* (LŽV²) *Viss gāja ellīgi labi.* (Liksoma/Grinberga 2001, 84) 4. Dusmīgs. (VE 1989) (LŽV²)
- elsiņš** subst. Krūteža. «Stērķelēta krekla priekša (valkā ar fraku).» (LŽV²) (LKV 1974, 326)
- elstiņš** subst. Krūteža. [viņš] *piepasūtīnāja vēl klātu vesti un elstiņu štātu.* (Dorika 1970, 123)
- eļektrička** subst. Elektriskais vilciens. (1991, jaun.) [Cilmi sk. **električka**]
- emka** subst. 1. Motocikls. (1991) 2. Vieglas uzvedības sieviete; prostitūta. (1990, skoln.)
- emma** subst. Vieglas uzvedības sieviete; prostitūta. (1990, skoln.)
- encene** subst. Enciklopēdija. *Šitās krievu encenes, viņas ir traki smagas...* (1999, S25)
- enīvej** adv. Vienalga. *Kurš tam ticēs, enīvej dikti nesmuki ..* (2005, Delfi) [< angl. *anyway*]
- entie** nenoteiktais num. Daudzi. (1980) *Es esmu entās reizes teicis, ka Latvijā pie mūsu dzīves [=mūsu mūža laikā] neviens sporta veids nepelnīs naudu.* (2003; G. Indriksons) *Paņem džeku ciet / Ar entajiem / Čekiem kabatā ..* (KasNotiek 2003, 1, 50; reperis Armands) *Tu vari skaidrot entās reizes...* (2004)
- eņģelītis** ♦ **taisīt eņģelišus.** «Taisīt abortu.» (LŽV²)

- eņģīgs** adj., **eņģīgi** adv. Spēcīgs. *Atceros, somiem bija eņģīgs lauzējs Ajo-megi, ciskas alus mucīņas resnumā.* (Karogs 1975, 3, 68; Z. Skujiņš) *Junkers eņģīgs, pamazs, sirmiems, izspūrušiem matiems.* (Forums 2003, 17, 4; Z. Skujiņš)
- ērbēģis** subst. Ēka; māja. (LŽV²) Dzīvojamā māja. (apv. LLVV 2, 505) [*< vlv. herberge ME 1, 574*]
- ērberģis** subst. Māja (parasti dzīvojamā māja). *Eh, kā niez roka / Izšaut signāltraķeti / .. Virs norā ieputinātā ērberģa ..* (Rūja 1967, 59) *sarkanu juntu ērberģim likšot...* (Putniņš 1975, 25) *līdz nopratināšanas vietai muižas ērberģī jānoejot kājām ..* (Karogs 1976, 6, 112; H. Dorbe) [Cilmi sk. **ērbēģis**]
- ercdāma** subst. Sirdsdāma. *Jau grāmatas sākumā skaidrs, kura kuram «ercdāma».* (PadJ 1977, 154, 5) [*< vācu die Herzdame*]
- ercene** subst. Sirds dāma (spēļu kārtīs). (LŽV²)
- ercens** subst. 1. «Kustīgs, darbīgs zēns». (LŽV²) *Jums tak grūti, khe... Dodiet to ercenu [=bērnū] man.* (Karogs 1976, 10, 104; I. Lubējs) 2. Sirds (spēļu kārtīs). (LŽV²) *Kārtīs tika ar troksni sistas pret galdu, kreiči un kāravī, piķi un erceni.* (Hānpē/Žigure 1974, 151) *Spēlē ercenu, vai es apgriezīšu tev kaklu!* (Birze 1976, 293) □ **kā ercens.** *Ļoti labi. viņš .. gulēja kā ercens, bet es jau otro nakti bez miega.* (Karogs 1977, 5, 90; V. Belševica) [Cilmi sal. **ercis**]
- ercis**, arī **ercs** subst. Sirds (spēļu kārtīs). *Ercis trumpā!* (Lāms 1973, 307) [*< vācu das Herz*]
- ērģeles** ♦ Staļina ērģeles, sk. **Staļins**.
- ēriks** subst. Eiro. (2006, VE)
- erka** subst. «Spēks; enerģija. *pietrūkst erkas.*» (LŽV²)
- ermonikas** subst., dsk. Harmonikas. (LŽV²)
- errīgs** subst. Dusmīgs; īgns. (LŽV²) [Sal. vlv. *errich ME 1, 571*]
- erroties** v. Dusmoties; «gausties; raizēties». (LŽV²)
- erzacs** subst. Aizvietojums (parasti nekvalitatīvs). *taisot izrādes, mēģinām aizvietot lietas, kuras ir vajadzīgas, un tad tāds erzacs vien iznāk.* (RViļņi 1996, 9, 6) [*< vācu der Ersatz*]
- es** ♦ **iepūt man!**, sk. **iepūst**.
- ēstiņi**, arī **estiņi** subst., parasti dsk. Igauni. *estiņi.* (LŽV²) *nu jau [pēc Lie-tuvas prezidenta atstādināšanas] ķersies klāt arī letiņiem un estiņiem ..* (2004, Delfi) [*< ig. eesti 'igauņu-'*]

ēstuve subst. Ēdnīca. *Sestdien .. durvis vēra Rīgā sestā Makdonalda tipa ēstuve, kura no iepriekšējām atšķiras ar .. iespēju .. ēdienu iegādāties arī pie lodziņa, neieejot ēstuvē.* (RīgasB 1998, 15. VI, 4)

ēstūzis subst. Ēdnīca. (1993, jaun.) [neprotēšana] *ēstūžu saimniekiem ļauj aizskart sabiedrības garšas jūtas .. (Keno/Krastiņš 2001, 130) konstatēju, ka mums ar sievu ir [tikai] .. daži lati. Nācās meklēt ļoti pieticīgu ēstūzi.* (Diena 2004, 123, 13)

ēters subst., spec. Raidlaiks. *sešos sākas ēters.* (Nakts 1993, 13. V, 4)

eu! interj. Lieto, lai pievērstu uzmanību, pamudinātu ko darīt vai paustu negaidītu pārsteigumu, dusmas, izbrīnu. (JVSK 1987) *Eu, ko tu te dari?! Blēņojies?* (1993, S25) *Saklāj gultu, lai var iet gulēt, eu!* (1996, V30) *Eu, koroče, darīsim tā.* (1997, V13)

euriks subst. Eiro. (2006, VE)

ēvelbeņķis subst. Ēvelsols. *Tēvocis pa skroderu modei sēdēja uz ēvelbeņķa .. (Gāliņš 1972, 26) apmetāties pie ēvelbeņķa un notiesājām savas sviestmaizes.* (Lāms 1973, 395)

ēvergēlība subst. Nerātnība; niekošanās. (sar. LLVV 2, 515) (LŽV²) *iecerēta vēl mūspusei neredzēta ēvergēlība — ūdens basketbols ..* (KurzV 1998, 24. VI, 3)

ēzelgalva subst. Muļķis. (LŽV²)

ezis subst. Muļķis. *Arvis tomēr izrādās pārākais ezis.* (VE 1989)

ezītis ♦ apkāst kā mazo ezīti, sk. apkāst.

ežoties v. Dusmoties. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Tās ir sikums, kāpēc tu ežojies?* (VE 1989)

F

fabrika ♦ makaronu fabrika, sk. makarons.

fabriķis, arī **fabriķis** subst. Fabrika. *Fabriķim darbu vajag, tautai zivis.* (Talcis 1964, 161) *Lai nopelnītu, jāstrādā Millera desu fabriķī.* (Karogs 1975, 9, 158; Ģ. Dzenītis) *Ej, cilvēciņ, rukā fabriķī, tur tu nopelnīsi divtik ..* (LitM 1977, 4, 10; Ē. Kandars)

- fāča** subst. Tēvs. (1990) *Fāča man par miljonu nopirka ūķi Eivā* [=Helsinki mikrorajons] .. (Liksoma/Grinberga 2001, 74) *Fāča vakaros vēlu nāk mājās.* (Koluža 2000, 135) [Cilmi sal. **fāters**]
- fāčs** subst. Tēvs. (JVSK 1987) (1995) *Man točn fāčam dāvan vajag.* (1980) [Cilmi sal. **fāters**]
- fāčuks** subst. Tēvs. (JVSK 1987) (1991) *Vīnas muterīte un fāčuks bija devušies .. pusdienās ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 68)
- faif** 1. num., nelok. *Pieci. Es tev iedoš dvacatku, tu man faifņik. Nē, karoče, faif paturi rezervē!* (2002, V28) 2. subst., nelok. *Piecnieks (atzīme skolā).* (sk 1988) [**< angl. five**]
- faifaks** subst. 1. *Piecnieks (atzīme skolā).* (JVSK 1987) (1993) 2. *Pieci rubļi.* (JVSK 1987) (1993)
- faifņš** subst. *Piecnieks (atzīme skolā).* (sk 1988)
- faifņiks** subst. *Pieci lati. Es tev iedoš dvacatku, tu man faifņik.* (2002, V28)
- faifs** subst. 1. *Piecnieks (atzīme skolā).* (JVSK 1987) (sk 1988) (1992) 2. *Pieci lati. Bikses man izmaksāja tikai faifu.* (Koluža 2000, 135) [**< angl. five**]
- faifuks** subst. 1. *Piecnieks (atzīme skolā).* (1991, skoln.) 2. *Pieci rubļi.* (1991, skoln.)
- faināls** subst. *Nobeigums, fināls.* [E. Zariņš:] *Kad nāk tas brīnums, ko sauc par ananāsiem?* [V. Pūce:] *Tas fainālā ..* (1999, TV) [**< angl. final**]
- fainders** subst. *Meklētājs (datorprogrammā).* *Ko varēja sameklēt ar fainderu, ir izlabots.* (2005) [**< angl. finder**]
- fairāms** subst. *Pārtraukums (darbā); darba beigas. Jātaisot fairāms, jāatrod kārtīgs, stabils robs.* (Kļavis 1989, 31)
- faiv** subst., nelok. *Piecnieks (atzīme skolā).* (sk 1988) (1989, V15)
- faivs** subst. *Piecnieks (atzīme skolā).* (sk 1988)
- fak!** interj., vulg. *Lieto kā lamuvārdu, lai izteiktu negatīvas emocijas.* (1992, jaun.) *nu, fak!* (2000) *Fak, atkal sūdiģs garīgiģais.* (2004, Delfi) [**< angl. vulg. fuck**]
- fakains** adj., **fakaini** adv., vulg. *Ļoti slikts. neviens no tām fakainajām tieslietām neiegūs ..* (2004, Delfi) [Cilmi sal. **fak!**]
- fakans** adj., **fakani** adv., vulg. *Ļoti slikts. Kefa visu dienu pret mani izturējās pilnīgi fakani ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 66) [Cilmi sal. **fak!**]
- fakīns** adj., **fakīni** adv., vulg. 1. *Ļoti slikts. Kamēr tādi atsaldēti sopļaki izklaidējas .., kur tuš fakīnā ceļu policija?* (2005, Delfi) 2. *Tāds, kas izraisa*

neapmierinātību, dusmas. *škrobis, ka .. [futbolkomanda] nepagarināja to fakīno līgumu.* (2005, Delfi) [Cilmi sal. **fak!**]

-fakot, sk. **izfakot**.

faks subst. Fakultāte. *Tu rūt būsī fakā?* (1996, S22)

faksis subst. Sūtījums, paziņojums pa faksu. *Tavs faksis ir prom.* (1994, V35)

fakts! interj. Lieto, lai izteiktu piekrišanu. «Tā tas ir! jā!» (LŽV²) *Fakts! Paliec mājās!* (VE 1989)

fakucis subst. Lamuvārdam *fak!* atbilstošs žests ar augšup vērstu vidējo pirkstu. *jebkurā valstī .. par fakuča rādīšanu tiesnesim viņu [=futbolistu] no laukuma nodzītu nekavējoties.* (2005, Delfi) [Cilmi sal. **fak!**]

fakis subst. Fakultāte. *Diplomdarbs fakī par slāvismiem.* (1992, S25) *Mūsējā fakī — poveri, ja tev viss nokārtots — atpakaļ [ņem augstskolā].* (1995, V20) *Kas tev teica, ka ķīmija nav perspektīva nozare??? .. Dodies vien uz ķīmijas fakī!* (Diena 2003, 166, 15)

fāķis subst. Tēvs. (1996)

falšs adj., **falši** adv. 1. Viltots. *Es maisījos starp tiem elegants, frakots, / Falšu briljantu pirkstā ..* (Zirmitis 1969, 31) *Tagad visapkārt tik daudz kruklu un falšu izstrādājumu.* (1996, TV) *Un laimes vārdā mēs Maskavas strūklakās sviedām falšu naudu...* (Diena 2003, 57, 16; tulk. dziesmas teksts) 2. Neīsts; fiktīvs. (LŽV²) *Jānītis tagad dzīvo Rīgā četrstabu dzīvoklī kopā ar mammu un Nauri (veikalā mēļo, ka dzīvoklim naudu sametuši abi falšie vīri), kurš joprojām nav šķīries no savas iepriekšējās sievas.* (Diena 1999, 21. IV, 15; T. Šaitere) *Tagad filmēsīm tikai ziemas skatus, lai filmā nebūtu nekā falša ..* (VZiņas 2005, 50, 15) // Samākslots; liekulīgs. *Ulmaņlaikos tika audzināts patriotisms, varbūt tas bija falšs, bet tas tomēr bija.* (Mēs 2004, 7. VIII, 11) □ **falšais zaķis**, sk. **zaķis**. [**<** vācu *falsch*]

falšstarts subst., spec. Pārags starts (piem., skrējienā). *Daļēji barjeristu pieticīgos rezultātus ietekmēja .. pretvējš. Daļēji divi «falšstarti».* (Diena 2003, 161, 9) // pārn. *tā kā runa ir par bīstamu slimību, «labāk desmit «falšstarti» nekā garām palaiests īstais gadījums».* (Diena 2003, 100, 3) [**<** kr. *фальстарт* + latv. sl. *falšs*]

falšums subst. Neīstums; samākslotība. *jūsu darbībā ielavījies falšums.* (1996, S33) *Maz falšuma, H. Fords [filmā] — perfekts krievs.* (Diena-Izkl 2003, 17. I, 9; D. Rietuma) «*Ko jūtat, kad jums saka — cienājamo māksliniec?*» — «*Vispirms jau aizdomīgu falšumu.*» (Sestdiena 2003, 19. IV, 62)

- falte** subst. Ieloce; plisējums. (LŽV²) [*< vācu die Falte*]
- faltēts** adj. (*< divd.*). Tāds, kam ir ieloces; plisēts. *kad pielaikoju rozā biksītes un «faltēto» krekliņu, es sev ļoti patiku ..* (Baļuna 1974, 10) *Skaidrīte .., faltētiem brunčiem pļīvojot, uzlēca uz skolotāja galda ..* (Kļava 1977, 142)
- faltraks** subst. «Ķitelis; uzmetnis.» (LŽV²)
- famīlija** subst. 1. Ģimene. (LŽV²) *aizeju par vadātāju .. [ārzemju cie-
miņu] famīlijai pa Rīgu ..* (1999, zīmīte) // pārn. Saime. *vai viņš vispār vēl
ir pieskaitāms pie futbolistu famīlijas?* (2003, Delfi) 2. Uzvārds. [*< vācu
die Familie, arī < kr. фамилия*]
- fanaķiks** subst. Fanātiķis. *Fanaķiks, dritvai rozā!* (1995, jaun.) [*< kr. фа-
намук*]
- fanars** subst. Zilums, sasitums. (JVSK 1987) (1991) [*< kr. sar. фонарь*]
- fanāts** subst. 1. Fanātiķis. *Vai .. [politīķis] skolā bija līderis? Nē! Viņš bija
fanāts un tāds ir joprojām.* (Nedēļa 2003, 24, 34) 2. Piekritējs, atbalstī-
tājs, karsējs. *Marokas sporta fanāti ..* (2003, TV) *Šī ir jauna, fantastiska
iespēja Latvijas fanātiem.* (2005)
- fane** subst. Piekritēja, atbalstītāja, karsēja. *Inta ir grupas «Džins ar
toniku» fane.* (Nakts 1993, 29. IV, 26) *esmu Darela fane jau no bērnības ..*
(2005, Delfi)
- fanot** v. 1. Karst (par kādu), atbalstīt (ko). *Skatītāju auditorija fano
par savējiem.* (Sports 2003, 100, 9; zem attēla) *Es ceru, ka par mani turpmāk
vairāk fanos Beļģijā ..* (Sestdiena 2003, 5. IV, 20) *Ja kāds patiesi atbalsta futeni,
tad ir jāiet uz spēlēm .. un jāfano ..* (2004, Delfi) 2. Aizrauties (ar ko).
biju dzirdējusi par direktrienes vaļasprieku, par ko viņa ļoti fanoja... (PatDz
2005, 11, 17)
- fans** subst. Piekritējs, atbalstītājs, karsējs. (1995) *viņi visi bija tērpušies
hokeja fanu kreklos.* (Diena 2003, 101, 7) *latvju faniem pienākas liela loma
2006. gada pasaules čempionāta nopelnīšanā ..* (HokejaD 2003, 23. IV, 1)
Problēmas varētu būt vienīgi ar daudzo fanu izmitināšanu. (2004, TV)
[*< angl. sar. fan*]
- fantomass** subst. Automašīna «Luaz» (senāk ražota Padomju Sa-
vienībā). *Man liekas, ka to veco bobiku arī sauc par fantomasu.* (1993, V26)
- faņčiks** subst. Konfekšu, košļājamo gumiju iesaiņojuma papīrs.
Met ar pļentaku .. Līneālu. Faņčiku. Un nevar izlozēt. (1996, radio) [Cilmi
sk. faņčiks]

faņķiks subst. Konfekšu, košļājamo gumiju iesaiņojuma papīrs. (1994, skoln.) *Nospēlēs uz kārtīm. Vai uz faņķikiem, konfekšpapīrišiem.* (1995, TV) *Peldkostīms ir tāds kā spīdīgs konfekšu «faņķiks».* *Man tomēr galvenais ir .. saturs — pati sieviete.* (Ieva 2005, 27, 5) // *Ārzemju košļājamo gumiju iesaiņojuma papīrs.* (1990, skoln.) [*< kr. sar. фантук*]

fara, arī **fāra** subst. 1. Lukturis (automašīnai). (JVSK 1987) *Priekšā fāras galīg mellas [nolipušas ar knišļiem].* (1980, V45) [A:] *Lukturus ieslēdziet!* [B neizpratnē.] [A:] *Faras ieslēdziet.* (1995, TV) *Tam simtdvīdesmitseštam ar to fāru, to pakalējo ..* (2002) 2. Zilums (zem acs). (JVSK 1987) (1991) [*< kr. фара*]

faraons subst. Policists; milicis. (JVSK 1987) *Faraoni ielenkuši visu parku.* (VE 1989) *Es nepiedalos, ja šeit ir faraoni.* (1994, TV; tulk. filma) [Sal. kr. sl. *фараон* 'milicijas vecākais virsnieks', sal. Baldajevs 1997, 2, 106]

farca, arī **farcs** subst. 1. Spekulācija (ar kontrabandas precēm). *Senāk mēs bijām kopā taisījuši monī pa farca līniju ..* (Frīborts/Kraučis 1996, 5) 2. Spekulants (ar kontrabandas precēm). *Redzu, kā tiek dota zaļā gaisma spekulantiem («farcām»), kuri lepni sauc sevi par komersantiem.* (LJ 1992, 6. III, 8) *Tad atliek trīs iespējas: pieņemt spēles noteikumus un kļūt par «farcu», iekļauties Rietumu tirgū vai pārorientēties uz pārtikas produktu ražošanu.* (LJ 1992, 6. III, 8) [*< kr. sl. фарца*, sal. Baldajevs 1997, 2, 107]

farcovščiks subst. Spekulants (ar kontrabandas precēm). *sarunā ar tautpartijieti .. savas «farcovščika» iemaņas atsvaidzina ..* [politikis]. (Sestdiena 2003, 8. III, 47; zem attēla) [*< kr. sl. фарцовщик*]

farcs, sk. **farca**.

fārēt v. Braukt. (1993) [*< vācu fahren*] Sk. arī **safārēt**.

-fārēties, sk. **safārēties**.

fāris subst. 1. Lukturis (automašīnai). *Bembim izsists fāris.* (Koluža 2000, 135) 2. Zilums (zem acs). (VE 1989)

farts subst. Veiksme. *šai izlasei patlaban līdzās stāv veiksme (futbola žargonā — «farts»).* (Diena 2003, 240, 9) [*< kr. sl. фарт*]

fasāde subst. Seja; izskats. (JVSK 1987) (LŽV²) *Visai apaļīgas nullītes iegulda fasādē un priecendāļīgos aksesuāros — mājās, mašīnās, jahtās.* (Santa 1996, 6, 14) *Meitenes, sakārtot fasādi!* (Diena 2003, 113, 13; L. Muktupāvela) ♦ **fasādi sabojāt**, reti **fasādi pabojāt**. Iesist pa seju tā, ka paliek, piem., zilums. *Mums tā neko fasādi pabojāja ..* (2000, TV; tulk. filma)

- fasofka** subst. Iepakojums. *Šitā te fasofka [=kastēs] man nav vaidzīg.* (1976, S40, pārdevēja strādniekam) [*< kr. φασοφκα*]
- fasons** ♦ **dreijāt fasonu**, sk. **dreijāt**. ♦ **lauzt fasonu**. «Lepni uzvesties; ģērbties pēc pēdējās modes.» (LŽV²) ♦ **fasonu rādīt**. Izlikties (par kaut ko), tēlot (ko). (VE 1989) ♦ **fasonu taisīt**. Izlikties (par kaut ko). (1992, S55)
- fāteris** subst. Tēvs. *Ja priekšniecība uzzinās, ka viņa fāteris gūstā, diez vai paturēs [darbā].* (Gāliņš 1972, 210) *Fāteris atlūzis.* (VE 1989) *Mans fāterītis bezdarbnieks.* (1996, S20) *Viņš jau nebrauks uz tirgu, nemeklēs fāterim cigaretes...* (2003) [*< vācu der Vater*]
- fāters** subst. Tēvs. (JVSK 1987) *Fāters darbā, mutere slimnīcā.* (Kļavis 1989, 234) *Viņa fāters ir baigais metējs.* (VE 1989) *Tā kā tas fāters «Orbit» reklāmā meitenei iedeva košļeni.* (1997, V7) *Viņam fāters dod naudu, un tad viņš spēlē [futbolu]...* (1997, V25) [*< vācu der Vater*] Sk. arī **pafāters**.
- fauls** subst. Noteikumu pārkāpums (sporta spēlēs). (1995, jaun.) (LŽV²) «Skonto» aizsargi taisa pārāk daudz faulu. (2004, V60) [*< angl. foul*]
- fāze** subst. Neizpratne. *Es šobrīd esmu fāzē un neko nesaprotu.* (Koluža 2000, 135)
- fazenda** subst. 1. Dārza māja; lauku māja. *Alberts savu daču sauc par fazendu.* (1992, S55) *Braukšu uz savu fazendu.* (1992, V50) 2. Lauki. (1998)
- fāzēties**, sk. **safāzēties**.
- fē!** interj. Lieto, izsakot aizliegumu. (VE 1989)
- federdroška** subst., neakt. Atsperrati. *Mašīna rūs ratnīcā kā veca federdroška ..* (Karogs 1977, 9, 47; M. Svīre)
- federe** subst. Atspere. (LŽV²) [A (V6):] *Kas tā pedere tāda ir?* [B (S29):] *Nevis pedere, bet federe. Federe ir atspere.* (1996) ♦ **uzsist pa federī**, sk. **uzsist**. [*< vācu die Feder*]
- federnīca** subst., neakt. Atsperecēšas. *Atceras [vīri — veci laucinieki] federnīcu, aiz kuras staigāja stārķis.* (Karogs 1976, 11, 38; Ē. Hānbergs)
- federrati** subst., dsk., neakt. Atsperrati. (novēc. LLVV 2, 523) (LŽV²)
- federvāģi** subst., dsk., neakt. Atsperrati. *Vajag iekāpt federvāģos, apsēsties blakus Valdim ..* (Karogs 1976, 6, 21)
- feierābends** subst. «Darba pārtraukums; atpūta pēc darba.» (LŽV²) [*< vācu der Feierabend*]
- feierverks** subst. 1. Uguņošana, salūts. *Berlīne tupēja uz pulvera mucas, bet apkārt tai rikoja krāsainus feierverkus...* (Lāms 1973, 296) *apso-*

lītais feierverks pārvēršas par artilērijas zāvi. (1996, TV) 2. Svinēšana; līkmošana. *Ja šito iestādi [=augstskolu] mēs vispār beigsim, būs jātaisa gadsimta feierverks.* (1991, S23) [*kr. феіерверк < vācu das Feuerwerk*]

feierverķis, arī **fejerverķis** subst. Uguņošana, salūts. (LŽV²) *Direktors .. braukalē pa ciematu, aicinādams ļaudis uz «viscunflugāko feierverķi inteligentā veidā» ..* (LitM 1976, 17, 11; A. Freimanis) *Operators daudznozīmīgi un miklaini nosaka: «Šodien mums te būs feijerverķis.»* (PadJ 1978, 113, 4) // pārn. *Es paliku ārā skatīties feijerverķi. Blāķš! .. Munīcijas noliktava uzgāja gaisā ..* (Keno/Krastiņš 2001, 40) [Cilmi sk. **feierverks**]

feileris subst. Kļūda; neveiksme. *Tādus feilerus šis laida visu laiku ..* (Skalbergs 1975, 133) *par spīti profesionāliem feileriem, filma pierādīja savu sprevģājōšo aktualitāti ..* (Diena 2003, 229, 11; N. Naumanis) [Cilmi sk. **fēleris**]

feilors subst. Kļūda; neveiksme. (1992, jaun.) (1995, jaun.) [*< angļu failure?*]

feins adj., **feini** adv. 1. Labs. *Berga bazārā puslīdz labu ancuku varēja dabūt par piecpadsmīt rubļiem, stiprs jau tāds nebij, bet izskatījās feini.* (Upīts 1947, 770) *Vispār mums ļoti feini visiem, tikai nekad nav laika parunāties.* (LM 1984, 23. III, 4; E. Rubene) *man prieks, ka ap mani ir izauguši jauni, talantīgi, gudri, feini diriģenti ..* (Nakts 1994, 10. II, 11) *Mēs te pa sestdienām varētu uztaisīt vienu feinu ugunsroku.* (1997, TV) 2. Smalks. *viņas taču visu mūžu bija dažādiem feiniem kungiem pakalpojušas ..* (Gāliņš 1968, 35) *trakot feina, izglītota jaunkundze ..* (Lāms 1973, 258) 3. iron. Slikts. *Un drīz mani atlaidīs no šeptes .. Un tad man būs pavisam feini.* (Karogs 1976, 10, 93; I. Lubējs) *Jums tie sakari tiešām baig feini ir...* (2001, S27, pa telefonu) [*< vācu fein*]

feinšmekers subst. 1. Gardēdis. (LŽV²) 2. «Izvēlīga persona.» (LŽV²) [*< vācu der Feinschmecker*]

feirāms subst. Pārtraukums (darbā); darba beigas. *Vajadzēt ātrāk feirāmu. Vai mums bez saules būs jāstrādā?* (Gāliņš 1972, 22) // pārn. *Feirāms! .. Kapitulācija. Diezgan karots.* (Gāliņš 1968, 202) [Cilmi sal. **feierābends**]

feiss subst. 1. Seja. (JVSK 1987) [reperis] *nevēlas fotografēties — negribot, lai viņa «feiss» visur parādās.* (Diena-Izkl 2003, 14. II, 2) *Bet ne jau visiem var būt tik smuki feisiņi ..* (Diena 2003, 102, 17; čats) *Viņam tas feiss nepatīk, un viss.* (2004, Delfi) [futbolists] *ar elkoni iebrauca mazākam aizsargam pa feisu ..* (2004, Delfi) 2. Cilvēks. *Vēl viens amats, ko .. uzticēt kādam jau esošam ministram .., diez vai jaunu feisu sanāks apstiprināt.* (2004, Delfi) 3. Datora monitora ekrāns. (2000) [*< angl. face*]

- feits** subst. Viesības. (1992, jaun.) [< angl. sl. *fight*, sal. Green 1998, 414]
- fektēt** v. Diedelēt; censties iegūt. (LŽV²) [Sal. vācu sar. *fechten* 'iet ubagot']
- fektiņš** subst. «Kautiņš.» (LŽV²) [Sal. vācu *fechten* 'cīnities']
- fēlčekers** subst. Kļūdu uzrādītājs (datorprogrammā). (2005) [< angl. *fail-checker*]
- fēleris** subst. Kļūda; neveiksme. (1992) *bravo* .. [operdziedātājas] *kā dramatiķes talantam, kas vietumis piesedz muzikālos «fēlerus»* .. (Diena 2003, 49, 13; N. Naumanis) *Kaut kas ir noticis, tur ir fēleris kaut kāds.* (2006) [< vācu *der Fehler*]
- fellis** subst. Velosipēds. (sk 1988) (1993)
- feļļāks** subst. Velosipēds. (1994, skoln.)
- feļļuks** subst. Velosipēds. (1965) (sk 1988)
- fendere** subst. Zādzība; zagšana. (1992) (LŽV²) *vācu unteris* .. *apsolīja neredzēt un nedzirdēt, kad mēs taisīsim fenderi.* (Gāliņš 1968, 183) *Tupēju [cietumā] par līdzdalību fenderē, apstrādājām kiosku trijātā.* (Karogs 1976, 3, 79; C. Dinere)
- fenderēt** v. Zagt. (JVSK 1987) *Ja es friču laikā nebūtu fenderējis no armijas noliktavām, sen būtu nolīcis karoti.* (Gāliņš 1972, 187) *Janka, Alfrēd, žigli šurp! Viens fenderē mūsu mašīnu!* (Karogs 1977, 1, 115; A. Skailis) *Fenderējāt arī?* (1993, v35) *Tas noteikti bija onkulis Koļa, kurš fenderēja zaptes burkas, lai būtu no kā dzūt kandžu* .. (Diena 2004, 38, 21; čats) **Sk. arī nofenderēt.**
- fendermanis** subst. Zaglis. (LŽV²) *Tev par spilgtu štāte. Tādas fendermanim neder.* (Karogs 1976, 3, 79; C. Dinere) *Galvenos fendermaņus kopā ar [politiķiem] sabāzt aiz restēm* .. (2003, Delfi)
- fenders** subst. Zādzība. *Kara laikā viņš* .. *Vidzemes tirgū nodarbojās ar sīkiem fenderiem* .. (Birze 1976, 305)
- feniņš** subst. Nauda. «Siknaudas gabals.» (LŽV²) (1997, jaun.)
- feņa** subst. Nauda. (1994, skoln.)
- feņiks** subst. Zilums. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- feodālis** subst. 1. Feodālisma laikmeta vēstures speciālists. (1990)
2. skoln., iron. Vēstures skolotājs. (JVSK 1987) (1992) *Feodālim jaunas ūzas.* (VE 1989)

ferdelis, arī **fērdelis** subst. Zirgs. (LŽV²) *ferdelis*. (2005, www) [*< vācu das Pferd*]

fērlīgs adj., **fērlīgi** adv. Izvēlīgs, kaprīzs. *Cilvēki ir tik fērlīgi un izvēlīgi*. (2003) *Rozes ir fērlīgas...* (2004, V13) [*< vācu zimperlich?*]

festiņš subst. 1. Svētki; ballīte. (2005, www) *kuri 13. gs. tirgojās ar āboliem un pat festiņus rīko*. (1996, TV; E. Švāns) *Aizeju uz kādu festiņu. Tur mēs hūtojam*. (1996, V20) *Ceineris iziet. Tur jau var pamatīgu festiņu .. uztaisīt*. (1996, V19) 2. Festivāls. *Pēc šāda principa, sevi .. dēvējot par «festivālu festivālu», darbojas «festiņš» Pēterburgā ..* (Diena 2004, 174, 12; D. Rietuma) [*< vācu das Fest*]

festivāls subst. Iedzeršana. *Arnim dzimene, atkal jāriko viens festivāls*. (VE 1989)

fetot v. Uzdzīvot. (2005, www)

festis subst. Festivāls. *divas izrādes ir no pērn Francijas teātra arodbiedrību streika dēļ nenotikušā festa pasūtījumiem ..* (Diena 2004, 163, 12; N. Naumanis)

fetiņš subst. Narkomāns. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **fetot**]

fetot v. Lietot narkotikas. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Sal. angl. sl. *fat bags* 'kokaīna deva', sal. Green 1998, 407]

-fetoties, sk. **piefetoties**.

fice subst. Šķetere; dzijas kamoliņš. (LŽV²) (2000) [*< vācu die Fitze*]

ficelbante subst. «Auduma lente.» (LŽV²) [*< vācu das Fitzelband* '(veļas) lentīte']

ficene subst. Filma. (1990, skoln.)

ficuks subst. «Vīrieša orgāns.» (LŽV²)

fiča subst. Funkcionāla īpatnība. [mobile telefoni] *daudziem jau [ir] ar krāsainu ekrānu, polifoniskajām melodijām un tamlīdzīgām «fičām» gandrīz bez jebkādas praktiskas nozīmes ..* (Diena-Izkl 2003, 9. V, 20) *bez kādām fičām [ir] mans jaunais mobilais telefons*. (2004, S33) [*< angl. feature*]

fida subst. 1. Meitene (biežāk — negatīvi vērtēta). (JVSK 1987) *Atnāks fidas, arī tā garā būs, tev nav ko skumt ..* (Kanders 1975, 40) *viņš ievēšķijās, ka es neesot nekāda fida, bet gan .. čalis ..* (Karogs 1976, 8, 93; J. Plotnieks) *Domā, ka baigo bagaču nostreļijusi un ka piļi pa ielu strašni [=oti] krutajā vāgī, tad var, jolki palki, baigo fidu stroīt*. (1995, fejetons) *Nevainīga fida gaida savu īsto vīrieti ..* (2005, TV) 2. Draudzene, mīļākā. *Lai tā tava fidiņa pagaida*. (Lāms 1973, 355) «*Man nav nekādas fidas,*» — Vitauts

kaismīgi runāja .. (Karogs 1976, 12, 93; Ē. Kanders) *viņš kāto pie savas fidas pa pašu galveno ielu.* (LitM 1978, 16, 12; Ē. Kūlis) *Nemēģini kantēties klāt manai fidai, piesitīšu tevi.* (VE 1989)

fidroties v. «Jokoties; ākstīties.» (LŽV²)

fierciks subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **fīr**]

fifa subst. Meitene. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Mani darbā neieredzēja. .. Kad es, kaut kāda «fifa», staigāju te ..* (PatDz 2005, 11, 18) *Bīriņš vienas tādas «fifas» Evelīnas vietā .. varētu dabūt piecas .. smukākas ..* (Ieva 2005, 27, 40) [*< angl. sl. fifi 'pievilcīga, seksīga jauna meitene', sal. Green 1998, 413*]

fifigs adj., **fifigi** adv. Labs, pievilcīgs, arī mazliet pārspīlēts. «Pievilcīgs; interesants.» (LŽV²) (sk 1988) *Lilija grozīja un gorīja apaļumus jaunpašūtā fifīgā kleitā ..* (Karogs 1976, 8, 25; R. Ezera) *Kucēns izskatās fifīgs, ir aktīvs un dzīvespriecīgs.* (TīrgusD 2002, 2. I, 11; T. Šaitere) *Tā ir tāda fifīga sajūta, atļaušanās, satīra, nevis humors.* (Diena 2002, 259, 18) *fotoobjektīvam viņš veltī tādu fifīgu dežūrsmaidīņu ..* (Sestdiena 2003, 21. VI, 31) [*< vācu pfiffig 'viltīgs; blēdīgs; šķelmīgs'*]

figa subst. 1. Žests, ieliekot īkšķi starp pirkstiem, kā nievīga atteikuma, atraidījuma zīme; pīga. *še tev figa.* (LŽV²) // pārn. *Nu man vairs neviens nevar iepūst. Lai pamēģina! Figa!* (LitM 1976, 30, 16; J. Grete) 2. Nekas; pilnīgs iespēju trūkums. *Ivaram ir kur aizslāt! Bet man? Figa!* (Skalbergs 1975, 135) *turki redz [futbola spēles telereportāžu], a mums, kā vienmēr, liela figa.* (2004, Delfi) [*< kr. sar. fuza*]

figlot v. Runāt vai rakstīt niekus, aplamības. *pat par grādiem nekas [laika prognozē] nav rakstīts, sinoptiķi atkal figlo.* (2005, Delfi) [Sal. kr. sl. *фигули-музли* 'nieki, blēņas', sal. Jeļistratovs 2000, 499]

figņa subst. Nekas, nieks; kas nevērtīgs, nevajadzīgs. *Dakstiņš — tā ir tāda māla figņa, ko agrākos laikos uz jumta lika.* (2004, www) *tas te, ko jūs patlaban darāt, ir figņa.* (2005, www) *uzdāvinī [viņai] kaut kādu sieviešu figņu ..* (2005, www) [*< kr. vienk. фигуня*]

figuški adv. Nekā; nemaz; nepavisam. *Bet tie, kas tagad pie varas, sola, sola, bet figuški, ko dod.* (VZiņas 2005, 28, 7) [Cilmi sal. **figa**]

fiksais subst. (< adj.). Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

fiksēt v. «Kārtot.» (LŽV²) Sk. arī **nofiksēt**, **safiksēt**.

fikss adj., **fiksi** adv. 1. Ātrs. *Viņš .. bijis .. fiksākais uz vellapēda, vispār puiķa kā žilete.* (Jakubāns 1974, 128) *Nu, ko tu stāipies, vecit! Smadzeņo fiksāk!*

(Karogs 1978, 5, 116; A. Karele) *Tagad fiksi tinamies.* (1997, v8) *Uzkod fiksi, tālāk tiksi!* (2005, reklāma) // *Gatavs (ātrai rīcībai). Kā teicu, Lilija gan bija fiksa nācēja. Bet Arturs gluži tik nadzīgs ņēmējs vis nebija.* (Karogs 1976, 8, 24; R. Ezera) 2. Izdarīgs, veikls. *Ja ne, ne. Es dabūšu fiksākus večus.* (Karogs 1977, 1, 117; A. Skailis) 3. Uzmācīgs; nepamatots (par idejām, domām). *tās ir tikai fiksas un no vēja grābtas Cirmaņa iedomas ..* (Karogs 1976, 8, 22) □ **pa fiksam**, arī **pa fikso**. Ātri; veikli. *ar stīvām rokām nav nekāda sivēnu ķeršana, tur jāstrādā pa fiksam.* (LitM 1977, 13, 4; A. Skailis) *Liftnieks .. viņiem māli saka, lai seko un pa fikso.* (Keno/Krastiņš 2001, 183) [*< vācu fix*] Sk. arī **pa fikso**.

fiķenes subst., parasti dsk. Treniņčības. (sk 1988)

filene subst. 1. Filma. (JVSK 1987) (1992, jaun.) 2. Filharmonija. *Filenē bija tas koncerts.* (1995, TV)

filings subst. Garastāvoklis; noskaņojums; noskaņa. *Bardu mūzikai tāds neparasts filings.* (1993) *Ko mēs varam iedot? Filingu, mūziku...* (2002, TV; pūtēju orķestra diriģents) *Es ūdenspīpi pīpēj, pavisam cits filings.* (2005) ♦ **filings uz slīpingu** hum. Vēlēšanās iet gulēt. (1995, jaun.) [*< angl. feeling*]

filīņš subst. Garastāvoklis; sajūtas. *Labāks mans filīņš tobrīd nemaz nevarēja būt.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 91) [*Cilmi sal. filings*]

filma ♦ **pārtrūkst filma**, arī **plīst filma**. Zūd spēja atcerēties (parasti alkohola reibumā darīto). *mēs dropējām stundu pēc stundas, un beigās man plīsa filma.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 71)

-filmēt, sk. **piefilmēt**.

films subst. Sajūta. «*Kam jānotiek, lai rastos dziesma?*» — «*Ir jābūt pareizajam «filam» ..*» (Sestdiena 2003, 27. XII, 46)

filtrēt v. Saprast. (2005, www) *Nezinu, kas tajā brīdī bija manā zemāziņā — varbūt es nefiltrēju to, ka neatrodos mājās ..* (Sestdiena 2002, 23. XI, 21) *Skolotājas ņifiga no jauniešu slenga nefiltrē ..* (2003, L. T.; S15)

fiļčiks subst. Filma. (1990, skoln.)

fiļimons subst. Filma. *Ātri kaut ko parijam un tad iesim palūrēt teļuku, moška kādu labu fiļimonu rāda.* (1996, jaun.)

fimbers subst. Piecnieks (atzīme skolā). (1996) (LŽV³) [*< vācu der Fünfer*]

fimma adj., nelok. Labs. (sk 1988)

- finfķis** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Sal. vācu *fünf* 'pieci']
- fiņģālis**, arī **fiņģals**, arī **fiņģāls** subst. Zilums (zem acs). (JVSK 1987) (LŽV²) *Tev nu gan ir baigais fiņģāls.* (VE 1989) *Paskat, kāds Jurim fiņģālis zem acs!* (Koluža 2000, 135) [**<** kr. sl. *фунгал*]
- fiņģlierēt** v. Izlīdzēties, pielāgot kaut ko. «Mēģināt pārļabot; eksperimentēt.» (LŽV²) (1987, S50) *Ko ta tu tik svarīgu varētu fiņģlierēt?* (Keno/Krastiņš 2001, 137) [**<** vācu *fiņģieren* 'sodomāt, izdomāt; simulēt']
- finieris** subst., iron. Pionieris. (1990, skoln.)
- finišeris** subst. Uzvarētājs. *Šis jau cerēja būt finišeris! Tāpēc arī lēkā.* (1995, jaun.) [**<** angl. *finisher* 'izšķirošais trieciens']
- finka** subst. Somu duncis. (LŽV²) *es atrāvu žaketi, kuras iekšpusē .. maksti glabājās īsts finka.* (Gāliņš 1972, 156) *Peķkam finka ribās! Un vēl vienam otram!* (Karogs 1976, 2, 90; H. Gulbis) *Finka rokā tikpat kā ieaugusi.* (Karogs 1977, 5, 37; J. Melbārzdīs) [**<** kr. sar. *функа*]
- fintot** v. Izmantot māņu kustības (sporta spēlēs). (2000) [**<** kr. *фунтумъ*]
- fintotājs** subst. Spēlētājs (sporta spēlēs), kas izmanto māņu kustības. *Cits [aizsardzības] variants — pret asiem fintotājiem.* (1979, radio)
- fints** subst. Māņu kustība (sporta spēlēs). *Dažas reizes [mūsu futbolists] iekrita uz ukraiņu fintiem un kļūdījās piespēlēs.* (Diena 2003, 80, 12) [**<** kr. *фунт*]
- fiņīt**, sk. **nofiņīt**.
- fiņķikļuška** subst. Niecīgs, sīks priekšmets. (LŽV²) (2002) [**<** kr. sar. *фунтифлюшка*]
- fīr** subst., nelok., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [**<** vācu *vier*]
- fircene** subst. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
- fire** subst. «Darījums.» (LŽV²)
- fīreris I** subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [**<** vācu *der Vierer*]
- fīrers**, arī **fīreris II** subst. Vadītājs, rīkotājs. *Vai, kā tagad varētu sacīt — [«čīfs» ir] mašīntelpas fīrers.* (Karogs 1975, 10, 8; E. Lukjanskis) *Viņš ir viens no tās trases fīrieriem. Jauns čālis.* (1995, V32) *Tie jau visi veci fīrieri.* (1996, TV). *Šamais tak bija galvenais fīreris...* (2004, Delfi) [**<** vācu *der Führer*]

firēt v. «Bīdīt; vadīt; virzīt.» (LŽV 1990) *Mēs abi allaž stāvam pie tā sadales dēļa, un es viņam firēju lielās lomas.* (Sestdiena 2003, 27. IX, 33) [*< vācu führen*] Sk. arī **aizfirēt**, **iefirēt**, **izfirēt**, **nofirēt**.

firma 1. subst. Ārzemju apgērbs. *Ervīns beidzot ir sapratis, kādas drēbes jānēsā, lai iespējami vairāk līdzinātos ārzemniekam. Nekādas «firmas», par to nevar būt ne runas.* (LM 1984, 21. IX, 13; E. Rubene) 2. adj. nozīmē, nelok. Labs. (sk 1988) 3. ģen. **firmas**, adj. nozīmē. Ārzemju; tāds, kam ir augsta kvalitāte. *Visas i firms maikas* [basketbolistiem]. (1980, V40)

firmačs subst., niev. Uzņēmējs. (J. N., K. M.) [*< kr. sar. фирмач*]

firmennij adj., nelok., arī **firmennijs** adj. Tāds, kam ir augsta kvalitāte. *Tā zīm jau baig tād firmennij.* (1980, V18) [*< kr. фирменный*]

firmīgs adj. Moderns; stilīgs; tāds, kam ir augsta kvalitāte. (JVSK 1987) (1991) *Kādas tev firmīgas bikses! Pati šuvi?* (VE 1989)

firziķis subst., hum. Fiziķis. (1993, skoln.)

fisene subst., skoln. Fizikultūra (mācību priekšmets). (sk 1988) (1997) *Fisene atkal trulais.* (VE 1989)

fiskars subst. Nazis. (sk 1988) (LŽV²) *Čomiņ, tas ir tēva «fiskars» ..* (Veitners 1975, 9) *Savu fiskaru gan nevienam nedodu.* (Putniņš 1975, 135) *Otrā gadā .. man pie algas pielika kabatas nazi «fiskaru»: divi asmeņi, korķu velkamais un vēl viens āķis sardīņu bundžu atvēršanai.* (LitM 1976, 28, 16; J. Grete) [*< firmas nosaukuma Fiskars < Somijas zv. vietv. Fiskars*]

fistele subst. Noziedzīga darbība. *mani par priekšzīmīgu uzvedību drīz atbrīvoja ar nosacījumu, ka es nedrīkstu taisīt nekādas fisteles.* (Friborts/Kraučis 1996, 6)

fišers subst. Makšķernieks. (2005, www) [*< angl. fisher*]

fišiņa, arī **fišiņš** subst. Zivs. (1992, jaun.) (1995, jaun.) *pārāk neaizraujies, lai līdz vasarai arī kāda fišiņa paliek.* (2004, www) [*< angl. fish, arī < vācu der Fisch*]

fišite subst. Zivs. (1992, jaun.) [Cilmi sk. **fišiņa**]

fiška subst. 1. Spilgta, būtiska īpatnība; īpatnējs paņēmieni. *izrāde pārāk apaugusi ar improvizētu «fišku» bārdu.* (Diena-Izkl 2003, 21. III, 11; H. Švāne) *Panku «fiška» nav grebene.* (Diena 2003, 177, 20) [filmai raksturīgs] *stils, kurā apvienotas mūsdienīga ādas un metāla dizaina «fiškas» ar gotisku detaļu pārbagātību ..* (Diena-Izkl 2004, 13. VIII, 6; N. Naumanis) 2. Vājība. *Katram sava fiška.* (1997, V50) 3. Sapratnes spējas; smadzenes.

Mana fiška lēni strādā. (Koluža 2000, 135) 4. Spēļu žetons (neliels, apaļš attēls). (2002) *Izklaidei mulķoties pa telefonu tāpat kā krāt konfekšu papīriņus vai «fiškas» cauri izgājuši gan teicamnieki, gan nesekmīgie.* (Diena 2003, 158, 15) 5. dsk. **fiškas**. Spēle ar apaļajiem, bilžainajiem žetoniem. *Vai tas [spēle «čīks»] ir līdzīgs fiškām?* (Mana 1997, 31, 9) ♦ **rubīt fišku**, sk. **rubīt**. [*< kr. флушка 'spēļu kauliņš'; kr. sl. '1. piederums, suvenīrs, amulets; 2. specifiska īpatnība, tendence', рубить флушкы 'orientēties (kur), saprast (ko)', sal. Nikitina 2003, 574—575]*

fizanomija subst. «Seja.» (LŽV²)

fizča subst., skoln. Fizika (mācību priekšmets). (sk 1988)

fizdra subst., skoln. Fizikultūra (mācību priekšmets). (sk 1988)

fizene subst. 1. Fizikultūra (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988)

Fizenē slēposim. (Koluža 2000, 135) 2. Fizika (mācību priekšmets). (1960) (sk 1988) *Rū fizenē kontriķis.* (Koluža 2000, 135)

fizička subst., skoln. Fizika (mācību priekšmets). (sk 1988)

fizija subst. «Seja.» (LŽV²)

fizika subst., skoln. (jaunākajās klasēs). Fizikultūra (mācību priekšmets). (sk 1988)

fiziķene subst., skoln. Fizika (mācību priekšmets). (sk 1988)

fizis subst. Fizikas skolotājs. (1997, jaun.)

fizmati subst. Fizikas un matemātikas fakultāte. *Fizmatos .. [viņš] pievērsās tolaik vēl jaunai un perspektīvai disciplīnai — informatikai.* (KarjerasD 2003, 8. IV, 1) *Kursabiedrs fizmatos uz «fukseni» palūdza uztaisīt [dziesmai] tādu smagu panku versiju.* (Diena 2003, 177, 20)

fizra subst., skoln. Fizikultūra (mācību priekšmets). (sk 1988)

fjūčers subst. Nākotne. (1992, jaun.) (1997, jaun.) [*< angl. future*]

fķiharja adv. Slepni, paklusām. *Ja es redzēš, ka tu fķiharja pīpē, tad es tev pa lūpām doš.* [meitene puisim, ne pārāk nopietni] (2002, S22) [*< kr. vienk. емухаря*]

face subst. «Uzturs.» (LŽV²)

flacēt v. «Ēst.» (LŽV²)

flaga subst. Karogs. *krāju vēl mantas diviem dažādiem muzejiem .. Viss zem Skolotāju savienības flagas.* (LitM 1976, 34, 16; J. Greste) // pārn. *Nu jau tie [=pretinieku komanda] balto flag izmetuš.* (1977, v30) [*< kr. флаз*]

- flags** subst. Karogs. (1992) [Cilmi sk. **flaga**]
- flaks I** subst., spec. Kāds elements vingrošanā uz baļķa. *Meitene izpildīja flaku — sēdus, kājas plati... Divi flaki, dubultais salto...* (2004, TV)
- flaks II** adj. Piedzēries; alkohola reibumā. (1970) (1993) (LŽV²) [**< angl. sl. flako 'piedzēries', sal. Green 1998, 423**]
- flaķenes** subst., dsk. Knīpstangas. (1960) (sk 1988)
- flamme I** subst. Masīva, korpulenta meitene. (JVSK 1987) (1996, skoln.) [Sal. vācu *die Pflaume* 'plūme' vai angl. *plum* 't. p.'?]
- flamme II** subst. 1. Liesma. *Parāva tādu flammī, ka .. es dabūju te priekšā apgriezti matus.* (2000, S40) 2. Dzērums, alkohola reibums. *Zigurds jau arī pērn flammē bija .. Un pārsvepās pāri [bortam].* (Skalbergs 1975, 151) [**< vācu die Flamme**]
- flammētis** v. Uztraukties; iekaist. *Man saka: «Ko tu flammējies, ja nāks fondi iekšā?»* (2003) *vēstnieks .. flammējas par to, ka Okupācijas muzejā Staļina noģimī novietots blakus Hitlera fizionomijai ..* (VZiņas 2005, 242, 11; A. Bergmanis) [Cilmi sal. **flamme II**] Sk. arī **saflammētis**.
- flancis** subst., spec. Caurules savienotājelements. *katrā caurules galā jāpiemetina pa flancim.* (Lāms 1974, 73) [**< kr. фланец**]
- flauķis** subst. Flomāsters. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- flaumis**, arī **flaumītis** subst. Flomāsters. (sk 1988) *Flaumis nav zīmulis, neizdzēsīsi!* (Koluža 2000, 135)
- flauvers** subst. Puķe, zieds. (1995, jaun.) (1997, jaun.) [**< angl. flower**]
- flederēt** v. 1. Blandīties apkārt; slaištīties. (LŽV²) *Es nevarēju .. tā flederēt, kā tas notiek šodien.* (BŽVZiņas 2006, 2, 10) 2. Plivināties. *Ja redzi, ka bura druscīņ flederē, paņem un mazliet pievelc vai palaid.* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 2)
- fledermausis** subst. 1. Sikspārnis. (2000) 2. Nenopietns, paviršs cilvēks. *Rīgā ir lielāka konkurence. Aktieris nevar būt fledermausis, un tas rada kvalitāti.* (Diena 2005, 72, 22) [**< vācu die Fledermaus 'sikspārnis'**]
- fleders** subst. «Slaists.» (LŽV²)
- flegma** subst. Flegmatisks cilvēks; lēns, neizdarīgs cilvēks. (1990) (2005, www) *Ei tu, flegma! Ātrāk nevari?* (Koluža 2000, 135)
- flēģis** subst. «Uzturs.» (LŽV²)
- flejšers** subst. «Miesnieks.» (LŽV²) [**< vācu der Fleischer**]

- fleitēt** v. 1. Melot; stāstīt (ko nepatiesu). *Beidz fleitēt muļķības!* (1992) *Vai tik tu nefleitē?* (1995, TV; tulk. filma) *Tad viegli var pazaudēt mēra sajūtu un sākt fleitēt visneticamākos storiņus.* (Liksoma/Grinberga 2001, 63) [viņam] *ir jābūt atbildīgam par to, ka viņš fleitē.* (2005) 2. Runāt (parasti daudz). *Šitā fleitēt vajag mācēt.* (Skalbergs 1975, 134) *Fizkolektīva vadītājam dažreiz nākas fleitēt eņģeļu mēlēs ..* (Karogs 1977, 4, 102; A. Skailis) Sk. arī **paflleitēt, saflleitēt.**
- fleksis** subst., spec. Briļļu rāmītis, kura kājiņas ir ar atsperi. *Šitas arī ir fleksis.* (1995, S45)
- flekis** subst. 1. Traips, plankums. (1990) *Nekas [par aplieto galdautu] — viņa teiks — man ir tādas zāles, kas visus flekus ņem laukā...* (Upīts 1947, 780) 2. lok. **fleki**, adv. nozīmē. Piedzēries, alkohola reibumā. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [**< vācu der Fleck**]
- flendžeris** subst., spec. Akustisku efektu pedālis (elektriskajai gītārai). *Vārdi fūzis un «flendžeris», piemēram, — tā taču laikam sauc pedāļus, kas elektriskās gītāras skaņu padara tik riebigu ..* (Diena 2004, 69, 11; P. Bankovskis) [**< angl. flanger**]
- flešs** subst. Zibatmiņa (datoristikā). *Flešam ir līdzī instalācijas programma.* (2005) [**< angl. flash**]
- flinte** subst. Šautene. *Gāju sameklēt patronas flintei ..* (Lāms 1971, 38) *tas pats ar savu flinti bij padarījis savai dzīvībai galu!* (Kamara 1977, 35) *Sak, mēs jau nekarosim ar flintēm. Mēs jau tikai tā drusku palīdzēsim ..* (Diena 2003, 71, 2; J. Freimanis) [**< vācu die Flinte**]
- flisītes** subst., parasti dsk. «Drēbju krociņas; plisējumi.» (LŽV²)
- floksis** subst. 1. Puķe, zieds. *Tē ir mans floksis.* (1993) *Jāiet pēc floksiem.* (1995, V35) 2. lok. **floksi**, adv. nozīmē. Piedzēries. (2005, www)
- floķis** subst. Flomāsters. *Man floķis jau izrakstījies.* (Koluža 2000, 135)
- flomeris** subst. Flomāsters. (sk 1988)
- flomiķis** subst. Flomāsters. (JVSK 1987) (sk 1988) (1993, skoln.)
- flomis**, arī **flomītis** subst. Flomāsters (JVSK 1987) (sk 1988) (1996)
- flopis** subst. Diskete. *Ieliku Reģinas disketi, uzliku uz [komandu] «open», lai flopi paņemtu...* (1999) *Vai tur [datorā] kāds flopis iekšā?* (2005, V60) [**< angl. floppy**]
- floriķis** subst. Flomāsters. (Koluža 2000, 135)
- fluhtvasers**, arī **fļuktvasers** subst. «Augļūdens; limonāde.» (LŽV²) [**< vācu die Frucht 'auglis' + das Wasser 'ūdens'**]

- fočene** subst. Fotogrāfija. (JVSK 1987) (1997) *Jāpaņem fočene līdz.* (2000)
- fočēt** v. Fotografēt. (2004) Sk. arī **nofočēt**, **safočēt**.
- fočēties** v. Fotografēties. (JVSK 1987) (1994) *Kad tu iesi fočēties pasei?* (1983, S16)
- fočiks** subst. Fotoaparāts. (JVSK 1987) *Bilžu nebūs, fočiks salūza.* (Koluža 2000, 135) *tu .. staigā ar fočiku gar upi ..* (2004, www)
- fočuks** subst. Fotoaparāts. (1990, skoln.)
- foins** adj., **foini** adv. Labs. (sk 1988) (1990, skoln.)
- fokusņiks** subst. Viltnieks, blēdis; jokupēteris. [A (S28):] *Tā izskatās. Fokusņiks.* [B:] *Tētis jau gandrīz noticēja, ka tu esi salabojis.* (1996) [

foķene subst. Fotogrāfija. (sk 1988) (1996, V29) *Ja jums nepatiks manas foķenes, nekas!* (LaBA 1996, 46, 5; S14)

foķēties v. Fotografēties. (1990) *Pēc svinīgās daļas gājām foķēties.* (Koluža 2000, 135) Sk. arī **pafoķēties**.

foķiks subst. Fotoaparāts. *Paņem foķiku — varēsim pafoķēties.* (1999, S24)

folderis subst. Mape (informātikā). *Lietotājam ir iespēja arī caurlūkot karantīnas folderi, lai pārlicinātos, ka tajā nav nonākusi kāda svarīga vēstule.* (Diena 2003, 62, 15)

folksvāgens subst. Automašīna «Volkswagen». *Laižam ar zapelīti projām. Ar tādu pašu folksvāgenīti.* (1995, V5)

follā adv. Piedzēries; alkohola reibumā. (JVSK 1987) (LŽV³) (1997) *Nenāku pie darba follā — tas man nepatīk, jo tur [velmētavā] ir bīstami ..* (Diena 2002, 229, 22) [voll 'pilns', vienk. 'galīgi piedzēries']

-follāties, sk. **piefollāties**.

folleris subst. Alkoholiska dzēriena pudele (parasti pusstops). *Izņem no barčika vienu folleri.* (1992, jaun.) *lai aukstumā labāk nāktu miegs, vēl uz visiem miega zālēm paņēmām vienu «folleri».* (SportaAv 1999, 32, 6) [voller 'pilns']

fols subst. Noteikumu pārkāpums (sporta spēlēs); personiskā piezīme (basketbolā). (JVSK 1987) *Vefam [=basketbola komandai] desmit fol.* (1980, V40) *Droši ir tikai tas, ka «fols» bija simtprocentīgs.* (Diena 2003, 147, 15; futbolists) [фол < angl. *foul*]

fonārs, arī **fonars** subst. 1. Automašīnas lukturis. *viens dulls mūls pie paš [automašīnas] fonār.* (Ēteris 1975, 24) 2. Zilums (zem acs). (LŽV²)

viņas dēlam skolā uztaisīju «fonaru». (Eglons 1967, 155) *ciemiņienei zem labās acs bija pamatīgs «fonārs».* (Karogs 1977, 4, 86; H. Gāliņš) *viņa lika man kompreses uz fonāra pierē ..* (Karogs 1977, 5, 59; J. Melbārdis) **3.** parasti dsk. **fonāri**, arī **fonari**. «Acis.» (LŽV²) [*< kr. (arī kr. sl.) фонарь*]

fonts subst. Griba; patika; vēlēšanās. *Baigais fonts man tur, bet ja var pa velti.* (1996, V19)

for subst., nelok., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< angl. four*]

forīgs adj., **forīgi** adv. Labs. (LŽV²)

-forķīt, sk. **izforķīt**.

formā subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries; alkohola reibumā. (1995, S24)

formanis subst., novec. Darbu vadītājs. *Formanis bija tas pats, kas tagad stīvidors — [kuģu] iekraušanas un izkraušanas darbu vadītājs.* (RīgasB 1976, 124, 3) *Svaiga [atmiņās] arī informācija .. par krāvēju rūpēm un formāņu «medībām» Doma laukumā ..* (Karogs 1976, 5, 160; B. Tabūns)

formeris subst., spec. Formētājs. *es biju rūdīts formeris [metālurģijā] ..* (Lāms 1973, 291)

formuļirovka subst. Formulējums. *formuļirovks dažs un tā ..* (1979, V40) [*< kr. формулировка*]

-forņīt, sk. **izforņīt**.

forsēt v. 1. Pārspilēt. *Neforsē, neforsē, nav jau tik traki.* (VE 1989) 2. «Dzīt lietas uz priekšu; uzspiest kaut ko darīt.» (LŽV²)

forsunka subst., spec. Sprausla. *A filtrs moška nebija tev laicīgi mainīts. Forsunkas aizgāja ciet.* (1997, V33) [*< kr. форсунка*]

foršs adj., **forši** adv. 1. Ļoti labs. *Pagādāšu tev foršu un ienesīgu šancīti.* (Gāliņš 1972, 200) *Helga, ras, ras, uzsildīs tītara cisku, es rauju trauku vaļā... šitādā foršā štellītē var paliksmoties.* (Lāms 1980, 54) *Anīta arī dzied troļļbusā. Tas esot forši — nepiedzēries cilvēks, kas dzied sabiedriskajā transportā.* (Nakts 1993, 29. IV, 23) *Baigi labi [dzied]. Pa pirmo zorti. Forši dzied.* (1995, TV) *Un, kad ir šausmīgi sūdīgi, es paskatos pa logu, cik tur viss ir forši!* (RīgasV 1996, 9, 6) 2. Skaists; kvalitatīvs. (JVSK 1987) *Es uzskatu, ka manī tagad ir daudz kas foršāks nekā jaunībā.* (Santa 1992, 4, 5) *Kad cilvēks ir forši apģērbies, viņam nevar būt neforša dvēsele.* (Nakts 1993, 29. IV, 23) *Varbūt tāpēc viņš nekad neesot aktus bildējis — viņam tās meitenes pārāk patikot, un tik forši viņš neuzbildēs, kādas tās ir.* (Nakts 1994, 13. I, 13) *Es redzu un novērtēju foršus vīriešus ..* (Santa 1996, 6, 44) *redzi, kā noformēts.*

Vai tad nav forši? (1996, S59) 3. Moderns, stilīgs. *Vakar iepazinos ar foršāko čali — taisni mans tips.* (VE 1989) *Katram džekam gribas būt foršam džekam.* (Nakts 1993, 13. V, 4) *Cik nu foršā [automašina], tā ir sporteniece.* (1996, V20) *Jo viņa vecāka paliek, jo foršāka.* (1999, TV) [*< vācu forsch 'enerģisks; spēcīgs'*]

foršstate subst. Priekšpilsēta. (LŽV²) *mēs te dzīvojām nepilnu gadu, bijām pārcēlušies no citas foršstates.* (Gāliņš 1968, 40) *autors [grāmatu] veltījis Rīgas tā sauktajai «foršstatei» ..* (JaunāsGr 1975, 1, 25) *Tas taču nav nekāds sādžas Krančelis vai foršstates Mopšelis ..* (Karogs 1976, 8, 77; J. Plotnieks) [*< kr. φορμαδμ < vācu die Vorstadt*]

forštatnieks subst. Priekšpilsētas iedzīvotājs. *forštatniekiem gods skaitījās pamatīgi apvest ap stūri likumu un policistus ..* (Gāliņš 1968, 87)

fort! interj. «Prom!» (LŽV²) [*< vācu fort!*]

forūzis subst. Priekšnams. (LŽV²) [Sal. vācu *das Vorhaus*]

forvardēt v. Nosūtīt tālāk (piem., pa elektronisko pastu). *Es forvardēju to mesidžu.* (2002, S44) [*< angl. forward*]

fortka subst. Fotografija. *Es būtu gribējusi, .. lai Tēv nebūtu tāds bezcerīgs un apnikuma pilns, tukšs skatiens .. kā «fortkā» ar Ivetu ..* (Laterna 1995, 2, 39) [*< kr. sl. фотка*]

fraiers, arī **frajers**, arī **freieris** subst. 1. Puišis; draugs, mīļākais. (JVSK 1987) 2. Zēns, kas izceļas ar stilīgumu (vai ko citu). «Zēns ar plašiem sakariem.» (LŽV²) (1997) [*< kr. sl. фpaep*]

fraka ♦ **ņemt fraku**, sk. **ņemt**. ♦ **paņemt fraku**. Aizbēgt. (1965) (LŽV²) ♦ **paraut fraku**. Aizbēgt. (1992, jaun.)

fraķis subst. Uzvalks; apģērbs. *Jaunais laiks priekšnamā pakāris traktorista eļļainos fraķus ..* (Ziedonis 1970, 20) *Un tā mēs .. vienu vakar stibojam no vienas lepņas zēlšafetes. Visi štrami... goda fraķos.* (Karogs 1976, 9, 34; I. Lubējs) [*< vācu der Frack 'fraka'*]

framuga subst., spec. Virslogs, loga atgāžamā vērtne. (1999) [*< kr. фpa-мyга*]

francene subst. Franču valoda (mācību priekšmets). (1990, skoln.)

franču ♦ **franču iesnas**. Sifiliss. *Salaida ar vienu čaļuku, bet šis pa to laiku bija paspējis pie citas aplīpt ar franču iesnām.* (VE 1989)

franīs subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

fraņas subst., dsk. Bārkstis. *villaine .. ar fraņām gar trīs malām.* (1988) [*< vācu die Fransen*]

freieris, sk. **fraiers**.

freija, arī **freja** ♦ **pa freiju**, arī **pa freju**. Bez maksas, par brīvu. *Gunārs uzrakstīs [rakstu] pa freij [=bez honorāra]... (1999) Ap 3000 [skatītāju bija uz spēli], kur nu vēl mazie metalurgi [=«Liepājas metalurga» jaunie futbolisti], kuri iekšā tiek pa freiju. (2004, Delfi) Cik tad ilgi var pa freju spēlēt!?* (2005, Delfi) [Sal. vācu *frei* 'brīvs']

freilene subst. 1. Meitene; jauna sieviete. (JVSK 1987) (LŽV²) *Neba jau freileni izģērbu pliku. (Rūja 1972, 61) un ledus zārks tiešām / ir priekšā, / un iekšā / tur guļ viena freilene / feina. (Vācietis 1976, 99)* 2. Pārmoderna, iedomīga meitene. (1991, skoln.) (1996, skoln.) [*<* vācu *das Fräulein*]

freimvorks subst. Pamatnostādne, pamatuzskati. *mums ir šāds freimvorks .. (2003) [*<* angl. *framework*]*

freja, sk. **freija**.

frencis subst. Žakete. «Vīrieša svārki.» (LŽV²) (1980, S80)

friends subst. Draugs. *Pasaki savam friendam, lai viņš arī atmāk. (Koluža 2000, 136) [*<* angl. *friend*]*

frese subst. «Mute.» (LŽV²) ♦ **iedot pa fresi**, sk. **iedot**. [*<* vācu vienk. *die Fresse*]

fresēt v. Ēst. (LŽV²) [*<* vācu vienk. *fressen*]

frezūra subst. Frizūra. (1996, jaun.)

frica subst., skoln. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) [Cilmi sal. **fricis**]

fricene subst., skoln. Vācu valoda (mācību priekšmets). (1960) (sk 1988) [Cilmi sal. **fricis**]

fricis subst. Vācietis. (sar.; niev. LLVV 2, 546) (LŽV²) *Fričiem forša tehnika — taisni žel bija skatīties. (VE 1989) [*<* pv. *Fricis < Frīdrihs*]*

friča subst. Frizūra. (Koluža 2000, 136)

fričene I subst. Frizūra. (1990, skoln.) (1997, jaun.) [Cilmi sk. **pričene**]

fričene II subst., skoln. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

frikadele subst. Slikts cilvēks. (1992, jaun.)

friks subst. 1. Savādnieks. (2003, V17) *Viesu grāmatā ierakstām: «Vecais, tu biji baigais friks, bet tu mums sagādāji daudz jautru brīžu.» (Sestdiena 2002, 7. XII, 46; I. Puķe)* 2. Fanātisks piekritējs. *Paradoksāli, bet tagad neilonā tērþjas stila friki. (Sestdiena 2003, 3. V, 48) [*<* angl. sl. *freak* 'dīvains, īpatnējs*

cilvēks', sal. Green 1998, 445; sal. arī vācu sl. *freak* 'fanātisks piekritējs']

frišais subst. (< adj.). Slihts cilvēks. *Pakļūsi arī [kuģa] komanda. Tagad nu pa krastu salasīti tādi, kas citiem neder — dzērāji, frišie ..* (Livs 1963, 14)

frišene subst. Frizūra. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

frišināt v. Atsvaidzināt. *Arī pats pasākums šoreiz nelikās tik sīvs un frišināts, un citādi pulēts ..* (Labrīt 1994, 28. II, 12; A. Miesnieks) [Cilmi sal.

frišs] Sk. arī **atfrišināt, uzfrišināt**.

-frišināties, sk. uzfrišināties.

frišs adj., **friši** adv. 1. Mundrs. (1992, jaun.) *Šitas joks ir kārtīgi jāaplaista! Paaicini draudzenes, tādas frišākas un lustīgākas!* (PLSiev 1977, 10, 24; M. Kudapa) *nomazgājies un saņemmējies, Aleksis izskatījās tīri frišs.* (Karogs 1977, 4, 93; H. Gāliņš)

2. Svaigs. (1996) (LŽV³) *gaiss uz laukiem frišu frišais.* (Gāliņš 1972, 203) 3. Labs. (sk 1988) [< vācu *frisch*]

fruktvasers, sk. fruktvasers.

frukstiņš subst. «Sprukstiņš.» (LŽV³)

frukts subst. 1. Apšaubāmas reputācijas cilvēks. (LŽV³) *kad iznācu no atpūtas nama, kuru daži frukti dēvē par cietumu ..* (LitM 1977, 13, 16) *nav šaubu, visi trīs ir gana «frukti», .. ne šķīsti dabas bērni ..* (Diena 2004, 45, 11; N. Naumanis) *Vesela rinda fruktu neiedeva vajadzīgos dokumentus.* (2005)

2. Interesants, ievēribas cienīgs cilvēks. [A:] *Tu esi ļoti īpašs eksemplārs.* [B:] *Frukts.* (1997, TV) *Vecajam fruktam smadzenes vēl labi strādā.* (2004, Delfi) 3. Auglis. *nelojojiet ilūzijas, ka jums atnesīs veselu «fruktu», nikā — tikai duj šķēles un kaudze cukura virsū.* (Pilsēta 1991, 24, 38) [< kr.

фрукт, arī < vācu die Frucht]

fruktvasers, arī fruktvaseris, arī fruhtvasers subst. Augļūdens; limonāde. (LŽV²) — *Alu, šnabi, fruktvaseri, — / Reiz lai škan viss krogs.* (Vācietis 1968, 28) [Cilmi sk. **fluhtvasers**]

fsjo pron. Viss. *Nu, fsjo, nerunājiet; nerunājiet, bet rakstiet.* (1979) *Katram, bij run, piec apl un fsjo* [vizināties ar divriteni]. (1980, S12) *Nu jau fsjo* [= spēle zaudēta]. (1995) [< kr. *всѣ*]

fu!, arī **fū!** interj. Lieto, lai izteiktu nosodījumu, neapmierinātību.

Fu, kāds draņķa laiks! (LitM 1975, 49, 6; R. Luginska) *Šmurgulis! Fū!* (Skalbergs 1975, 56) *Fū, kā viņi izrunājas svešu cilvēku klātbūtnē!* (Birze 1976, 137)

fucene subst. Futbols. (sk 1988) (1991, jaun.)

fucis subst. Futbols. (sk 1988) (Koluža 2000, 136) *fucis Valmierā mirst lēni un mokoši.* (2004, Delfi)

fučikāto adv. «Cauri; pagalam; sabeigts.» (LŽV²)

fufaika subst. Vatenis; bieža virsjaka. *Es vēl atdevu savu fufaiku ..* (Lūsis 1970, 72) *Palikšu zābakus pagalvī, ar fufaiku apseģšos.* (Gāliņš 1972, 61) *Es sēdēju vāļenkos un fufaikā dārzā.* (2005) [*< kr. фыфайка*]

fufelis, arī **fufels** subst. 1. Meli; blēdība. (JVSK 1987) (1992) *pa teļļu rāda zvaigzni, kas uzstājas zem fonogrammas! Viņš [=skatītājs] jau nezina, ka tiek mānīts, ka principā tas ir fufelis!* (KasNotiek 2003, 1, 49) *Visas parastās basņas, tiņa, cīņa ar korupciju, ir pilnīgs fufelis ..* (2004, Delfi) 2. Muļķības, nieks; kas nevērtīgs. (1992) *Fufelis vien man tur [=referātā] sanāks!* (1998, S23) *Tas ir fufelis, salīdzinot ar manu problēmu!* (Koluža 2000, 136) *Šī Saeima ir fufelis. Neredzu tur nevienu normālu veci.* (2004, Delfi) 3. adv. nozīmē. Vienalga. (1991, jaun.) [*< kr. sl. фыфел, sal. Ņikitina 2003, 582*]

fufiks subst. Ķēms. *Vai tas fufiks vienreiz beigs ākstīties?* (Koluža 2000, 136)

fuflet v. Sūdzēt. (JVSK 1987)

fuflo subst., nelok. 1. Meli; blēdība. *Ne vienu, ne otru nevar pārsūdzēt, tāpēc ka tas ir fuflo.* (1995, S48) 2. Muļķības; nieki. (2003) 3. adv. nozīmē. Vienalga. (1991, jaun.) [*< kr. sl. фыфло, sal. Ņikitina 2003, 582*]

fuga ♦ **ņemt fugu**, arī **paraut fugu**. Bēgt. (LŽV²)

fūgas subst., dsk. 1. Paģiras. (JVSK 1987) (1993, skoln.) *Pēc šitā ļembasta būs pamatīgas fūgas.* (VE 1989) 2. «Salaidums (galdniecībā, būvniecībā).» (LŽV²) ♦ **iziet no fūgām**, sk. **iziet**. [2. nozīmē *< vācu die Fuge*]

fugot v. «Bēgt; skriet.» (LŽV²)

fui! interj. 1. Lieto, lai izteiktu nosodījumu, neapmierinātību; «kauns! kaunies!». (LŽV²) *Fui, vecais puika, no kura laika tu esi kļuvis tāds pesimists?* (Karogs 1975, 1, 119; Ž. Grīva) *Šitais lamzaks Jānis, fui!* (Kanders 1975, 79) *«Fui, cik neglīti!» — Elga kaunināja.* (Karogs 1977, 9, 101; M. Svīre) *Fui, kādi jūs nenovaidīgi...* (2006, Delfi) 2. Izsaka kategorisku noliegtumu. *Fui! Piekāvis? Es? Nekādā gadījumā.* (Ēteris 1975, 97) *«Vai tad tavš tēvs bij baznīcā gājējs?» — «Fui! Bet reizi gadā ..»* (Karogs 1976, 10, 76; I. Lubējs) *Zila krāsa? / Ir. / Zila debess? / Ir. / Zila acs... / Fui! / Tikai reizēm. / Ne jau nu man.* (Vācietis 1976b, 42) *«Tātad tā nav Ķesteriene?» — «Fui, nē!»* (Karogs 1977, 4, 104; A. Skailis) 3. Saka par ko netīru. «Netīrs!» (LŽV²) *Fui, tie tik netīri...* (Gāliņš 1972, 180) [zēns] *cep [smilšu] kūku, bet pēc tam*

dabū dzirdēt augstprātīgu, nicīgu, izsmejošu: «Fui, cik tu esi netīrs... Vienās smiltīs!» (LitM 1976, 23, 16) [*< vācu sar. pfui!*]

fuj! interj. Lieto, lai izteiktu nosodījumu, neapmierinātību. *Fuj, ko es te velku!* (1996, jaun.) [*Cilmi sk. fui!*]

fuksene subst. Pirmkursnieku balle. *Kursabiedrs fizmatos uz «fukseni» palūdza uztaisīt [dziesmā] tādu smagu panku versiju.* (Diena 2003, 177, 20)

fuksis subst. 1. Pirmkursnieks. *Lai kaut nedaudz kompensētu visas represijas, vakarā fuksi un arī citi gribētāji varēja padejot ballītē.* (ZA 1994, 189, 2) 2. «Nepiedzīvojis jauneklis.» (LŽV²) 3. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

fuksītis subst. 1. Vienrokas zāģītis. (sar. LLVV 2, 548) 2. «Brīdinoša uzruna. *fuksīt, uzmanies ko tu dari!*» (LŽV²) *Pagaidi, fuksīt, kad tev pašam būs sieva...* (Birze 1973, 101)

fuķiks subst. Futbols. (sk 1988) (1992, jaun.)

fuķis subst. Futbols. (Koluža 2000, 136)

funds, arī **funts** subst. 1. «Mārciņa (svara vienība).» (LŽV²) 2. «Mārciņa (naudas vienība).» (LŽV²) [*< angļu pound; sal. arī kr. фунт*]

funf subst., nelok., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< vācu fūnf*]

funktierēt v. Domāt; prātot. (LŽV 1990) *funktierē politikā, piemēram, par atombumbu...* (1996, TV) *Es sāk funktierēt vai tik tā laulen nav sagājs sviestā.* (Liksona/Grinberga 2001, 37) [romāna tēli] *vienā laidā funktierē, kā tikt pie kārtējās stipendijas ..* (Diena-Izkl 2003, 28. III, 19; Pauls Bankovskis) Sk. arī **izfunktierēt**.

funktieris subst. 1. Ass prāts; neordināra domāšana. *Tev tagad ir pietiekami racionāls funktieris.* (Nakts 1994, 17. II, 4) *Viņš bija trakulis no Austrālijas. Viņam bija funktieris.* (1999, TV) [klases biedrs] *Mārtiņu skolā redzēja kā cilvēku ar funktieri.* (Sestdiena 2003, 2. VIII, 30) *Tie [=āmrijas] ir ārkārtīgi villīgi un agresīvi zvēri, varētu pat teikt, ar savu «funktieri».* (Diena 2003, 68, 17) 2. Doma, uzskats, viedoklis; domu gaita, pieeja. *Tāds jau nav tas funktieris [dabūt skatītāju pilnu zāli].* (1999, TV) *Un i man bijis savs funktieris aiz viss tās ēšans ..* (Liksona/Grinberga 2001, 137) *Pašreiz gaisā virmo tāds funktieris, ka otrais [pašvaldību] līmenis varētu būt vēsturiskie novadi.* (2003)

funts, sk. **funds**.

fūre subst. Kravas automašīna ar furgonu. *Viņa vadītā fūre saslīdēja uz slidenā ceļa un iebrauca grāvī.* (VZiņas 2005, 26, 9) *pretimbraucoša automašīna nogrieza .. fūrei ceļu, un kravas auto nav bijis kur sprukt.* (VZiņas 2005, 58, 13) *fūres nesās pāri pārejai, nemaz nepiebremzējot, īpaši poļu fūres ..* (2005, Delfi)

fūrinieks subst. Kravas automašīna ar furgonu. *nav ko laist Latvijā fūriniekus, ja ignorē ceļu satiksmes noteikumus ..* (2005, Delfi)

fūris subst. Kravas automašīna ar furgonu. (1993, V35)

furķēt (ārā) v. Censties dabūt ārā. (LŽV²) Sk. arī **izfurķēt**.

-furķīt, sk. aizfurķīt, izfurķīt s. v. **izfurķēt**.

fūrmanis subst. Ormanis. *večuks piebilda pāris treknu vārdu, kuri pat fūrmaņiem lieti derētu.* (Gāliņš 1968, 200) *Šņabi .. salej tukšajās konjaka pudeles, lai redz, ka pie mums ar kaut kādu fūrmaņu dzērienu necienā.* (Juzefs 1969, 71) *Vai arī es kādreiz drīkstēšu ar fūrmani pavizināties?* (Bels 1973, 97) [**< vācu der Fuhrmann**]

furņīt (ārā) v. Censties dabūt (ārā). (1990) *Tur furņi viņus ārā.* (2006)

-fušierēt, sk. izfušierēt, safušierēt.

fušieris subst. Kļūda; bojājums, neveiksme. (1996, V29) (LŽV²) *Liels fušieris. Divas filmas sagaismotas.* (Putniņš 1971, 21) *Mums ar Veru Marecku bija skatīnš [izrādē] .., bet negaidīti iznāca «fušieris».* (Baļuna 1974, 40) *Iepriekšējā īpašniece ir izdarījusi vienu lielu fušieri no juridiskā viedokļa.* (2005) [**< vācu die Pfuscherei**]

-futbolēt, sk. atfutbolēt.

futene subst. 1. Futbols. (JVSK 1987) (LŽV²) *mēs tur spēlējām futeni...* (1999, V5) *vasara — futeni spēlēj, ziemu — ta bij hoķis.* (1999, TV; G. Skrastiņš) *Futenē nevar apvainoties, ka tēlo beigtu...* (2001) 2. «Futbola bumba.» (LŽV²) □ **uzsist futeni.** Uzspēlēt futbolu. (1992, jaun.)

futenis subst. Futbols. (1990, skoln.) *Man futenis šodien...* (2003, V40)

futis subst. Futbols. (1990, skoln.)

fūzelis subst. Lēts degvīns; kandža. (LŽV²) [**< vācu sar. der Fusel 'slikts degvīns'**]

fūzis I subst. Futbols. (JVSK 1987) *Es jau pēc tam uz fūzi vēl aiziešu.* (1999) *Spēlēsim fūzi vai voleju?* (Koluža 2000, 136) *Vakardienas fūzis bija superīgs.* (Delfi 2004)

fūzis II subst. Paģiras. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

fūzis III subst., spec. Kāds akustisks efekts, ko izmanto, spēlējot elektrisko ģitāru. *Vārdi fūzis un «flendžeris», piemēram, — tā taču laikam sauc pedāļus, kas elektriskās ģitāras skaņu padara tik riebīgu, cik nu riebīga tā spēj būt.* (Diena 2004, 69, 11; Pauls Bankovskis) *Tikpat dabiskā veidā, kā vispār elektriskajai ģitārai «fūzis» ir radies, arī es to panācu.* (2005, www; I. Baušķenieks)

G

gabaliņš ♦ **gabaliņš bez kauliem**. Kas ļoti labs. (LŽV²)

gabals ♦ **rēcamais gabals**, sk. **rēcamais**.

gābele subst. Dakšiņa. (1970) (LŽV²) [*< vācu die Gabel*]

gābelēt v. «Atrast; uziet; meklēt.» (LŽV²) Sk. arī **uzgābelēt**.

gabrele subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

gadienā subst. lok. Gadījumā. *Nekādā gadienā.* (1995, TV) *Tas nebija aizva-
kar gadienā?* (1995, S28) *Es zinu, ka jūsu mājā nav [kožu], bet, ja gadienā
kas, tad ..* (1996, TV) *katrā gadienā ..* (2005, TV)

gafelbomis subst., spec. Rāja. *Būtu tikai divi grotmasti un karogs gafel-
bomī ..* (Karogs 1976, 8, 107; J. Plotnieks)

gafele subst. 1. Dakšiņa. (sk 1988) (1991, skoln.) (LŽV²) 2. spec. Rāja. «Īss
zēgellaivas masts.» (LŽV 1990) *pieķēros pie falles, kas tiek izmantota ga-
feles pakalējās daļas pacelšanai.* (PadJ 1977, 210, 6) [*< lv. gaffel*]

gaidīt ♦ **gaidi ar maisu**, sk. **maiss**.

gailēns subst. Dzimumloceklis. *Pilnīgi pietika ar to, ka redzēju krūšu iz-
aicinošo deju zem blūzes, lai mans «gailēns» būtu gatavs uz dziedāšanu.*
(Sexer 1994, 12, 23)

gailis subst. 1. Lielībnieks. (LŽV²) *Ir nu gan gailis.* (VE 1989) 2. Slikts cil-
vēks. (sk 1988) ♦ **gailis uz sūdu čupas**. Saka par lielīgu cilvēku.
sieviete visu mūžu vergojusi tam gailim uz sūdu čupas. (Laterna 1995, 11, 2)

gailītis subst. Dzimumloceklis. *Citkārt es to sačubīnu ar pirkstu, lai mēģi-
nātu izjust, ko .. jūt kāds «gailītis» ..* (Nakts 1993, 29. IV, 28) *Izgērbšanās ainā*

režisors nepārtraukti brīdināja aktieri, lai tas nekādā gadījumā nerādot savu «gailīti» .. (Sexer 1994, 12, 35)

gaisene subst. Pneimatiskā šautene. *Labais sporta veids... ar gaiseni 10 m distancē...* (2004, Delfi)

gaismene subst., spec. Gaismas mūzika. (JVSK 1987)

gais ♦ **aiziet gaisā**. Sākas (televīzijas vai radio) pārraide. (2004)

♦ **apostīt gaisu**, sk. **apostīt**. ♦ **sist gaisā**, arī **uzsist gaisā**. Pār-
dot. (vienk. LLVV 3, 34) (LŽV²) *Jāzeņš uzsita gaisā jauno gludekli.* (1992) *Veči nosper un sit gaisā. Ir par ko dzert.* (1995, skoln.) ♦ **spalvas gaisā**, sk. **spalva**. ♦ **spert gaisā**, sk. **spert**. ♦ **bojāt gaisu**, sk. **bojāt**.

gaišņiks subst., neakt. Autoinspekcijas darbinieks (PSRS laikā).

(1992, jaun.) *pēc jurista specialitātes iegūšanas [viņš] kļuva par ierindas autoinspektoru jeb «gaišņiku».* (Rītd 2005, 27, 5) [*< kr. sar. гаишник < ГАИ: Государственная автоинспекция*]

gājiens subst. «Izdarība; notikums.» (LŽV²)

galds □ **galdu sistēma** spec. Ieslodzīto hierarhijas sistēma. *Cie-
tumā vēl aizvien pastāv tā saucamā galdu sistēma, pie pirmā galda sēž vis-
spēcīgākie.* (1994, TV) ♦ **pirmais galds**, sk. **pirmais**.

galerija subst. Pēdējie, aizmugurējie soli klasē. (1995, skoln.)

galerts subst. Gļēvulis, bailīgs cilvēks. (1992, jaun.)

galīgi ♦ **galīgi garām**, sk. **garām**. ♦ **ej (taču) tu galīgi!** 1. Saka, kādu aizraidot. (VE 1989) 2. Saka, kategoriski noliedzot (kāda teikto). (1980)

galočka subst. Ķeksītis. (1975) □ **galočkas dēļ**, arī **priekš galočkas**.

Tikai formāli, formalitātes dēļ. *Tad būs kongress priekš reklāmas un priekš galočkas.* (2004) [*< kr. галочка*]

galošas subst., parasti dsk. Aрави; kurpes. (sk 1988) (1989, V15)

gals ♦ **biezais gals**, sk. **biezs**. ♦ **resnais gals**, sk. **resns**. ♦ **atdot galus**, sk. **atdot**. ♦ **atliektiem galiem**. Daudz; pilnīgi pietiekami. (2000) ♦ **gala beigās**. Visbeidzot, pašās beigās, galu galā.

gala beigās viņiem ir vieglākas galvas. (1994, TV) *Paņemsim to kalkulatoru gala beigās.* (1996, TV) *Lai laimīgas jums šīs brīvdienas, jo gala beigās .. viena traka lieta.* (1998, TV)

galstuks subst., neakt. Pionieru kaklauts. *Viņš stāvēj pie karog, ka to iesvētīj, to pieminekl, tapēc galstuks [zēnam uz fotogrāfijas].* (1980) [*< kr. галстук*]

galva ♦ **apgriezt galvu**, sk. **apgriezt**. ♦ **reņģu galva**, sk. **reņģe**.
♦ **biezpiens galvā**, sk. **biezpiens**.

gaļaks subst. 1. Garlaicība; tukšums. (J. N., K. M.) (2006) 2. Neveiksmju periods. (J. N., K. M.) [*< kr. sl. голяк, sal. Ņikitina 2003, 110*]

gaļasmašīna subst., skoln., iron. Kontroldarbs. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
Drūmākā gaļasmašīna — jau pirmajā stundā. (VE 1989)

gāmrija subst. Izēdājs. (vienk. LSV, 195)

gāmriļa subst. Izēdājs. (vienk. LSV, 195)

ganīties v. Klīst, klaiņot. «Apgrozīties; vazāties.» (LŽV²) *Lūk, viņš atkal ganās pie augstās, zilās viesnīcas Rīgas vidū.* (LitM 1984, 21. IX, 13; E. Rubene) *Kur tu ganījies visu dienu?* (VE 1989) *Bet viņas tik ganās un ganās. Kā tādas kazas pa viršu lauku.* (Santa 1994, 8, 47)

gaņģis subst. 1. Eja; gaitenis. (novec. LLVV 3, 70) (LŽV²) 2. Zobratu pārnesums (ātrumkārbā). *Braucot kalnā, ieliku pirmā gaņģī.* (LŽV²) [*< vācu der Gang*]

gaņīt v. 1. Dzenāt, trenkāt. *Varbūt viņa tiešām ņemtu koku un ietu viņus [=milniekus] gaņīt.* (1977, s28) 2. Dot (ko pieprasītu, parasti naudu). *nelūri kā kretīns, dīvedsmīt kapeikas gaņī ..* (Melgalve 1999, 37) [*< kr. гонять*]

gapele subst. Dakšiņa. (sk 1988) [Cilmi sk. **gābele**]

garais subst. (< adj.). Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

garām adv. Nepareizi; nederīgi; aplami; neveiksmīgi. *Viss, ko es agrāk darīju, viss ir garām.* (1995, v22) *Tas viss ir garām. Tas viss ir aplamas muļķības.* (1996, TV; A. Tarvids) ♦ **galīgi garām**. Pavisam (pilnīgi) nederīgi, neatbilstoši; bezjēdzīgi, nevajadzīgi; nepareizi; neveiksmīgi. (1992, jaun.) *Tas taču ir galīgi garām visu laiku gausties ..* (Diena 2003, 190, 15; čats) // adj. nozīmē. *Tonij, melnais [=krāsa] priekš tevīs ir galīgi garām.* (1995, TV; tulk. filma) *Personāls .. [restorānā] ir pilnīgi garām.* (Diena-Izkl 2003, 28. III, 18) *Ārzemnieki [kā Ķemeru sanatorijas atjaunotāji] ir galīgi garām, viņi neko tur neizdarīs.* (JūrmalasZ 2003, 9, 4)

garde subst. Gvarde. *Miera laikā tēvs dienējis cara gardē ..* (Lāms 1971, 100) [*< vācu die Garde*]

gardene subst. Garderobe. (sk 1988) (1992, jaun.) (1994, skoln.)

gardīnes subst., dsk. Loga aizkari. (1996, jaun.) *Bet galdauti un gardīnes viņas mājās balti kā burinieku zēģeles.* (Kaldupe 1971, 145; novec. LLVV 3, 73) [*< vācu die Gardinen*]

- gardinstanga**, arī **gardinštanga** subst. Loga aizkaru stienis. *dīvains apnicības velniņš / Uz spožām gardinstangām sēž.* (Ziedonis 1965, 107) [mana māte] *sacīja arī: .. gardīnes un gardinštanga ..* (Lāms 1971, 99) [*< vācu die Gardinenstange*]
- garie** subst. (*< adj.*), dsk., skoln. Vecāko (9.—12.) klašu skolēni. (JVSK 1987) (1995, jaun.) *Garie atkal piesienas.* (VE 1989)
- garīgais** subst. (*< adj.*). Noskaņojums, garastāvoklis. (JVSK 1987) *Kāds tev šodien garīgais — varbūt aiziesim uz diseni?* (VE 1989) *No garīgā atkarājas.* (1994, V13) *Ak, nestrīdies, manau garīgais.* (Keno/Krastiņš 2001, 38) *Man bija sliktis garīgais...* (2001, S66) ◆ **garīgais zem nulles.** Sliktis garastāvoklis. (1992, jaun.) (1995, jaun.)
- garmoška** subst. Harmonikas; akordeons. (LŽV²) *Mūzika bi vijol, .. garmoška, mandalīna.* (Suitu 2005, 170) [*< kr. sar. гармошка*]
- garnierēt** v. «Garnēt; izdaiļot; dekorēt. *garnierēt kūku.*» (LŽV²) [*< vācu garnieren*]
- garš** □ **garā pakaļa.** Pagarināta virsbūves aizmugurējā daļa (automāšīnai). *Fords ar garo pakaļu.* (1995, S24) ◆ **garā diena.** Tūlīgs cilvēks. (1992, jaun.)
- gasēt** v. Ātri braukt ar automašīnu. (J. N., K. M.) [*< kr. sar. газобамб*]
- gaspaža** subst. «Dizciltīga sieva; kundze; laulāta draudzene.» (LŽV²) // Kundziska sieviete. (J. N., K. M.) [*< kr. госпожа ME 1, 608*]
- gastrolēt** v. Īslaicīgi (kur) uzturēties; ierasties (kur) uz īsu laiku. *Jūrmalā filmas direktors gastrolēja vienīgi sestdienās un svētdienās ..* (LitM 1976, 17, 10; A. Freimanis)
- gastroļi** subst., dsk. 1. Skaļas viesības, uzdzīvošana. (1992, jaun.) *Man vakar kaimiņš atkal taisīj gastroļs [=troksni savā dzīvoklī].* (1979) 2. Īslaicīga uzturēšanās (kur). *Es jau tik atnāk, zin, te [=darbā] uz gastroļiem.* (1978) *Es savus gastroļus beidzu [=beidzu strādāt pie kolēģu datora].* (1999, S25) [*< kr. зачмолу 'viesizrādes'*]
- gasts** subst. Viesis. *šodien viņa gastus aicinot pie sevis pusdienās.* (Upīts 1947, 771) [*< vācu der Gast*]
- gaubica** subst., spec. Haubice. *Kaut kādām gaubicām un katjušām.* (1996, radio) [*< kr. гаубица*]
- gaudonis** subst. Raudulis. (vienk. LVS, 304)

gaudot v. Dziedāt. (VE 1989)

gauja subst. Viegļas uzvedības meitene. (JVSK 1987) (1992, jaun.) *Tādas tagad sauc par gaujām.* (VE 1989) ♦ **sveika, Gauja.** Saka, kad kāds aiziet uz neatgriešanos. (1970) *Pazuda ar visām savām mantām, un sveika, Gauja.* (I. B.)

gaunerēties v. Skopoties. (vienk. LSV, 362) (LŽV²) *Piemērus tam, kā krāt, apvest ap stūri, knapiņāties, gaunerēties, knauzerēties, no rītdienas varēs gūt Dailes teātrī. .. pirmizrādi piedzīvos Žana Batistas komēdijas «Skopulis» iestudējums.* (DienasB 1997, 3. XI, 24) [Cilmi sal. **gauneris**]

gaunerīgs adj. Skops. (vienk. LSV, 363) (LŽV²) [Cilmi sal. **gauneris**]

gauneris, arī **gauners** subst. Skopulis. (vienk. LSV, 363) *Viņš nudien neilgojās sastapt to negodīgo gauneri ..* (Lāms 1974, 147) *Saimnieks gan bija īsts gauneris, kaulējās par katru rubli ..* (Karogs 1975, 8, 19; H. Gāliņš) *gauners.* (LŽV²) *Tās tomēri gauži normālas, mūsu cenas. Jūs nemaz neapjēdzat, gauneru bars.* (Keno/Krastiņš 2001, 132) [der Gauner 'blēdis, krāpnieks']

gāziniece subst. 1. Gāzes pistole. *uzsākta krimināllieta par huligānisku uzvedību, lietojot ieročus (cik zināms, svešinieka «gāziniece» arī bijusi reģistrēta).* (ZZ 1996, 4. X, 1) 2. Automašīna, kura darbināma ar dabas gāzi. (2005)

gāzt v. Braukt. (VE 1989) [A:] *Eu, Garais, ar mašīnu nebrauksi?* [B:] *Uz kurieni gāzīsi? Uz ekieni?* (1997, V20) ♦ **gāzt pa šilti**, sk. **šilte**. ♦ **gāzt podus**, sk. **pods**.

gāzties □ **gāzties virsū**. Uzbāzties; apgrūtināt; piesieties. «Uzbrukt.» (LŽV²)

gebra subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

geģene subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (1996, skoln.)

geimers subst. Aizrautīgs datorspēļu spēlētājs. *Patiesībā tas [= mobilais telefons ar datorspēlēm] ir domāts geimeriem, kam dažreiz jāpiezvana.* (2003, TV) [Cilmi sal. **geims**]

geims subst. 1. Datorspēle. (1996, skoln.) *Kādu kompi vajag, lai normāli ietu tas geims?* (2003, www) *Tas ir sasodīti labs geims ..* (2005, www) 2. Spēle (punkta izspēle, piem., tenisā). *Vaijg šito geim papriekš [vinnēt].* (1977) [Štefija Grāfa] *spēja uzvarēt tikai vienā geimā.* (1997, TV) *Pie uzvarētiem geimiem tunisietis [=tenisists] tika trešajā setā ..* (Diena 2004, 165, 6) [game]

- geits** subst., spec. Eja, koridors (lidostā); izlidošanas zāle. *Geits bē pieci, iekāpšana sākas divpadsmitos piecmit piecās.* (2004, lidostas darbinieks) *Pārsvarā* [šī aviokompānija] *neizmanto geitus, izmanto piebraucamos trapus.* (2005, Delfi) [**< angl. gate**]
- geldīgs** adj. Derīgs. (1996, jaun.) [Cilmi sal. **geldēt**]
- genocvale** subst. Gruzīns. (LŽV²) [**< gruz. [genotsvale]** 'draugs, biedrs']
- genoht!** interj. Pietiek! (1992, jaun.) [Sal. vācu *genug*, vlv. *genōch*]
- gerla** subst. 1. Meitene. (LŽV²) 2. «Dejotāja (muzikālā uzvedumā).» (LŽV²) [Cilmi sk. **girma**]
- gess** subst. Hidroelektrostacija. *Trešdien mēs braucam uz Rīgas gesu...* (2005, V65) [**< kr. ГЭС: гидроэлектростанция**]
- giča** subst. Ģitāra. (VE 1989) *Tas man mazliet atsit [=atgādina] no Visocka uz gičas.* (1996, TV) *Es pats varēju izvēlēties instrumentu, un tā bija giča ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 111) *uz beņķa ar gičām jāsež ..* (2005, Delfi)
- gifs** subst. Datne ar zīmējumiem. *Tas nozīmē, ka gifus printēt ir riskanti.* (2003)
- girma** subst. Meitene. (1992, jaun.) (1995, skoln.) (1997, jaun.) [**< angl. girl**]
- glance** subst. 1. Spožums. (LŽV²) *Mēs to [pudeli] nomazgājām, notrinām ar lupatu līdz glancei ..* (Karogs 1976, 8, 20; R. Ežera) 2. Izcilība, augsta kvalitāte. *Filma .. var kļūt par baudāmu izklaides gabalu pat ar zināmu .. Holivudas zelta laikmeta romantisko filmu stila glanci.* (Diena-Izkl 2003, 4. IV, 9; N. Naumanis) 3. Izsmalcinātība, ārēja pievilcība (cilvēkam). *cita [dvēsele] vai pazūd zem uzpūderēto tikumu glances.* (Sirmbārdis 1972, 61) *Tā ir liela priekšrocība, ja varam zaudēt aktierisko glanci un kļūt par īstiem karavīriem.* (VZiņas 2004, 166, 6) □ **ar glanci.** *Ļoti labi; ļoti veiksmīgi.* (LŽV²) *tādas palaistuves .. pucējoties ar glanci ..* (Eglons 1960, 149) [**< vācu der Glanz**]
- glancīgs** adj. Spožs, spīdīgs. *man bija .. glancīga zviedru jaka.* (Putniņš 1975, 16) [Cilmi sal. **glance**]
- glazierēt** v. Glazēt. *Manai māšai .. arī tāds [šķīvis] karājas. Tikai no māla un glazierēts.* (Karogs 1977, 3, 107; V. Delle) [**< vācu glasieren**]
- glāznieks** subst. Stiklinieks. *Tēvs pieprata arī glāznieka amatu ..* (Bels 1973, 35)
- gleznene** subst. Gleznošana. (1992, skoln.)

- globis** subst. Stulbenis. (1995, jaun.)
- globuss** subst. Galva. (1990, skoln.)
- gludeklis** subst. 1. Automašīna VAZ 2009. (1992, jaun.) *mašīna bija žīgulis numur deviņi, kurus nereti sauc par gludekļiem vai zārkiem ..* (1996, S19) 2. parasti dsk. **gludekļi**. Apavi ar biezu zoli. (2005, www)
- glūmis** subst. Apātija. (1992, jaun.) [*< angl. gloom 'drūmums, nomāktība'*]
- glupikis** subst. Muļķis; nejēga. (barb. LSV, 191) *Vīņ [= 7.-8. klašu skolēni] tač tād glupik.* (1978)
- glušit** v. 1. Dzert. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Žņaugt, nogalināt. (VE) 3. Izslēgt (automašīnu) no aizdedzes. (J. N., K. M.) [*< kr. глышутъ (kr. sl. 'dzert (alkoholiskus dzērienus)', sal. Jeļistratovs 2000, 90)*] Sk. arī **noglušit**.
- glukot** v. Nefunkcionēt; darboties kļūdaini. *Vīņš [= printeris] mums te gluķo.* (2005) *telefonam nobruk softs, un tas sāc «glukot» — vienas melodijas vietā skan pilnīgi cita, pazūd īsziņas ..* (VZiņas 2006, 10, 6) [*< kr. sl. глюкать, sal. Jeļistratovs 2000, 90)*
- gluks** subst. 1. Muļķība, aplanība. *Māra tur raksta nu tādus gluķus...* (2004, žurnālists) 2. Kļūda. (2005) 3. parasti dsk. **gluki**. Halucinācijas. (2000) [*< kr. sl. глюк, sal. Ņikitina 2003, 105)*
- gnīda** subst. 1. Sīkumains cilvēks; skopulis. (vienk. LSV, 363) (vienk. LLV 3, 109) (1996, skoln.) 2. Nelietis; negatīvi vērtējams cilvēks (arī kā lamuvārds). *esam uzrakstījuš vēstul valsts prezidentam, tam sašodītajam gnīdam ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 122) 3. Mazākais brālis vai māsa. (1992, jaun.) 4. Nabags. *Gnīda tāds, ko vīņš var.* (1992, V55)
- gnīdizers** subst. Skopulis. (vienk. LSV, 363)
- gnomiks** subst. Punduris. *tas mūsu nams tūlīt būs Krievijas īpašums! Kas tad būs ar mazo gnomiku valstiņu Latviju, kad puse Rīgas piederēs Krievijai?* (RLaiks 1996, 7, 10) [*< kr. dem. гномик)*
- gočpendel!** interj., skoln. Goda vārds! (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- god čen!** interj., skoln. Goda vārds! (sk 1988)
- Godmanis** ♦ **Godmaņa kurvis**. Minimālais pārtikas grozs, iztikas minimums. *Tad tas, ko var ielikt tā saucamajā Godmaņa kurvī, ir apmēram tas pats, kas pie mums.* (1996, V48) ♦ **godmaņa plītiņa**, arī **godmaņa krāsniņa**. Ekonomiskās apkures ierīce. *Nabadziņš pats nosmacis savā alā, kurinot godmaņa plītiņu.* (Nakts 1994, 10. II, 16)

- gods** ♦ **rīvēt godam kantes**, sk. **kante**.
- gofra** subst. Kroka. *Cik tev tālu apakšvārki? Tev te baigā gofra.* (1995, S20)
- gofrētais** subst. (< divd.). Čipši. (2005, www)
- goga** subst. Gruzīns. *Armēņi tomēr uzvilka [=uzvarēja futbolā] gogas...* (2005, Delfi) [< pv. *Goga*]
- gogelmogels**, arī **gogelmogelis** subst. Olu dzeltenuma un cukura putojums. (1970) (LŽV²) // pārn. Haoss. *Sakārtojot .. likumdošanu .., mēs likvidētu gogelmogeli, kāds valda Latvijas komercijā.* (2005, www)
- golkipers** subst. Vārtsargs. *Nav viņiem [=pretiniekiem] golkipers.* (1979) [< kr. *голкунеп* < angl. *goal-keeper*]
- gols** subst. Vārtu guvums (sporta spēlē). (1995, jaun.) *Gols pa pirmo, toč!* (1980) *Tikko tu izgāji [no žurnālistu ložas], tā iesita голу.* (1997) *Tò голу viņš [=futbolists] tā smuki uzsita.* (2004) [< kr. *гол* < angl. *goal*]
- gonka** subst., biežāk **gonkas** dsk. Ātrumsacīkstes (autosportā, velosportā u. tml.). (JVSK 1987) *Pie durvīm klauvēja. — In, rausies augšā, laidīsim uz gonkām.* (Lāms 1980, 62) *Taisīsim gonk no šejienes.* (1980, V8) *Sasītu mašīnu, izlaidu divas gonkas.* (1998, TV) *Visu laiku «gonkas». Kad atbraucu [mājās], ritenis tā sēž aknās, ka negribas to redzēt.* (Sestdiena 2003, 3. V, 24) // pārn. [motora] *rēkoņa bija neapraktāma .. «Gonkas» torīt beidzās ap pulksten 7, un tad jau arī bija laiks celties augšā.* (Zemgale 2003, 34, 4) [< kr. *гонка*]
- gonkot** v. Piedalīties ātrumsacīkstēs (autosportā, velosportā u. tml.). (1990) // pārn. *te tad gonkoja [=bieži brauca dzērumā].* (1999, TV) *reiz taču trakajai «gonkošanai» [braukāšanai naktī] jābeidzas ..* (Zemgale 2003, 34, 4) [Cilmi sal. **gonka**]
- gonščiks** subst. Autobraucējs; sacīkšu braucējs. (JVSK 1987) (1991) *Motorcīklists nogāzās, gonščiks...* (2004) // pārn. [naktī] *guļot gultā un klausoties, kā «gonščiki» «ņem» kārtējo apli, prātā nāca tikai viena doma: kur ir mūsu policija ..?* (Zemgale 2003, 34, 4) [< kr. *гонщик*]
- goņīt**, sk. **sagoņīt**. [< kr. *гонять*]
- Gorbijs** subst., pv. Mihails Gorbačovs. *Perestroikas gados, kad Gorbijs sāka runāt par to, ka PSRS esot pjanije bjudžeti [=«dzēruma budžeti»], plašākas darbaļaužu masas iepazinās ar lētākajiem un stiprākajiem franču [konjakiem] ..* (NRA 1996, 24. VIII, 2)

- gorkoms** subst., neakt. Komunistiskās partijas pilsētas komiteja. *Gorkoms mums ir tuvāk nekā jūs.* (1978, V25) [*< kr. зорком: зородской комитет*]
- gosti** subst., dsk. Standarts. *Un [Baldones komerc-]desas neatbilstot gostiem; nu, gostiem viņš neatbild — viņš bij ļoti garšīgas.* (1980) *Ojār! Pēc gostiem raksta c., nevis cmp.* (1980) [svešvalodu pasniedzēji padomju laikā] *strādāja, lai atbildstu ne tikai Vissavienības gostiem, bet arī pasaules standartiem.* (2005) □ **pa gostiem.** Viss kārtībā; atbilstoši standartam, prasībām. (1996) [*< kr. ГОСТ: государственньий стандарт*]
- gosts** subst. Viesis. (1992, jaun.) (1995, jaun.) *Delegātiem man vispār [ielūgumu] nav, man ir gostiem tikai.* (2003) [Sal. latv. dial. gosts *< kr. гость*]
- govs**, arī **gove** subst. 1. Tūlīga, dumja sieviete. «Tūlīga, neaptēsta sieviete.» (LŽV²) (1996, jaun.) *Tu ar kā tāda govs, nereizē prasi.* (VE 1989) 2. Divu latu monēta. *Ja tā ir govs, tad četrsimti rubļu.* (1993) 3. Elektriskā spirāle ūdens vārīšanai. (1983) 4. spec. Kontrabass. (1993, jaun.) 5. spec. Skrāpis (govju tīrīšanai). *strādājot ar sniegu, mākslinieki bieži viens otram uzsauc: «Pamet govi!» Izrādās — mistiskā «govs» ir govju pucējamais skrāpītis, kas labi izmantojams sniega skulptūras apstrādei.* (VZiņas 2003, 196, 23)
- govsvēders** subst. Skolas soma. (1996, jaun.)
- grabažkaste** subst. Veca automašīna. (LŽV²) *Tu ar savu grabažkasti nebrauc, Guntim būs mikrītis.* (VE 1989)
- grābegis** subst. Grābeklis. (sk 1988)
- grabeklis** subst. 1. Veca automašīna. *Tāds grabeklis jau ir, bet braukt var.* (VE 1989) 2. «Cilvēks, kas daudz runā.» (LŽV²)
- grābeklis** subst. Roka. (JVSK 1987) (1995, jaun.) *Aizvāc savus grābekļus, nav ko grābstīties gar svešām mantām.* (VE 1989)
- grabināt** v. 1. Spēlēt; atskaņot. *Ko tu tur atkal grabini — krīt uz nerviem.* (VE 1989) 2. Pļāpāt. (vienk. LSV, 284)
- grabināties** v. 1. Tikt spēlētam; skanēt. *Televīzora grabinās kārtējā šlāgeru programma.* (Nakts 1993, 27. V, 17) 2. «Nodarboties ar sīkumiem.» (LŽV²)
- grabošais** subst. (< divd.). Nauda. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Ja ir grabošais, tad tā lieta iet.* (VE 1989)
- grabulis** subst. «Cilvēks, kas daudz runā.» (LŽV²)

- grabuļi** subst., dsk. «Krāmi.» (LŽV²)
- grācija** subst. «Iedomīga sieviete.» (LŽV²)
- gračene** subst., skoln. Grāmata. (1970, skoln.) // Mācību grāmata. (1992, skoln.)
- grādi** subst., dsk. Dzērums, alkohola reibums. *Viņš ir lielos grādos.* (LŽV²)
- grāfija** subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- grāģene** subst., skoln. Grāmata. (sk 1988)
- graķene I** subst. Grāmata. (JVSK 1987) (1996, jaun.) (LŽV²)
- graķene II** subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) [*< latv. gramatika*]
- graķītis** subst. Neliela alkohola deva (parasti glāze). *Ierauju kādu graķīti, kā nu ne!* (1996, v60) *Taisni taisījos iemest kādu graķīti, veco zēn.* (1996, TV; tulk. filma) *viņš aicināja visus uz istabu, lai ielietu pirmo savas darinātās «dzimtenītes» graķīti.* (ZA 1996, 28, 6)
- gramene** subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) [*< latv. gramatika*]
- grampene** subst. 1. Grāmata. (JVSK 1987) (sk 1988) (1992, jaun.) 2. Grāmatnīca. (1995, jaun.)
- granapika** subst. «Degvīns.» (LŽV²)
- graņonajs** adj. Šķautņains (par stikla glāzi). *Lai tik dzer [šņabi] no graņonajām divsimtniecēm, un caur.* (1977) [*< kr. зрапённый*]
- graņonka** subst. Šķautņaina stikla glāze. *Jūs varat padot to glāzi — pa labi to — nevis graņonku, bet parasto?* (2002) [A:] *Es laivā tādu atradu — krievu laika glāzi.* [B:] *Graņonku?* (2004, S37) *Galds tiek aplāts ar avīzi. Noteikti ir .. skābi gurķi un šņabis graņonkās.* (VZiņas 2005, 99, 20) [*< kr. срапёнка*]
- grāpele** subst. Dakšiņa. (sk 1988) [Cilmi sal. gābele]
- graujošs** adj. (< divd.), **graujoši** adv. Labs; pamatīgs. (JVSK 1987) *Tas nu gan ir graujoši nostrādāts.* (VE 1989)
- grāvis** ♦ **grāvju vaimanas**. Kandža. (LŽV²)
- gravitācija** ♦ **gravitācijas centrs** hum. Dibens. *Tas viss [=hamburgers] pa tiešo nonāks manā gravitācijas centrā.* (1996, TV; tulk. filma)
- grebene** subst. Sekstei līdzīga frizūra (parasti pankiem). *tas viss .. pieder pie lietas. Tāpat kā grebenes, kuru nēsātāju skaits Rīgā šajā dienā ..*

pieaug vairākas reizes. (Diena-Izkl 2003, 31. I, 12) *Matu griezumam, ko mēdz dēvēt par grebeni, .. uz pakaruša sasiets astītē ..* (Diena 2003, 145, 12) *Panku «fiška» nav grebene.* (Diena 2003, 177, 20) [*< kr. гребень 'sekste'*]

grēfene subst. Iedomīga, pretencioza sieviete. (1979) [Cilmi sk. **grēpene**]

gregari subst., nelok., spec. Riteņbraucējs, kas (sacensību gaitā) palīdz komandas līderim. [olimpisko riteņbraukšanas] *komandu sastāvos reti kad ir klasiskie «gregari», kuri strādā līderu labā.* (Diena 2004, 189, 6) [*< it. dsk. gregari*]

grēks ♦ **blondais grēks.** «Izaicinoša, kairinoša blondīne.» (LŽV²)

greņa subst. Puņķains spļāviens. (JVSK 1987)

grēpene subst. Iedomīga, pretencioza sieviete. *Viņa ir pārāk smalka priekš tevis. Ko tu iesāksi ar grēpeni...* (Lāms 1973, 113) [*< vācu die Gräfin 'grāfiene'*]

grezele subst., niev. Nesimpātiska sieviete. «Sačākstējusi, neizskatīga sieviete.» (LŽV 1990) *Tā sekretāre tāda grezele vien ir, bet iedomājas no sevis nez ko.* (VE 1989) *Kafūža pārdevēja baigā grezele, čammājās.* (VE 1989)

gribulis subst. Tiekme pēc sekta; vēlme milēties. *vīra seksuālā aktivitāte patiesi esot palielinājusies, arī sieva jutusi neslēptu «gribuli».* (Laterna 1995, 11, 62)

grīča subst. Grāmata. (JVSK 1987) (sk 1988) (1995, jaun.)

grīda ♦ **sist pa grīdu.** «Piedzerties.» (LŽV²) ♦ **spiest (pedāli) grīdā,** sk. **spiest.**

grieta subst. «Vienkārša, vientiesīga meitene vai sieviete.» (LŽV²)

grietīņa subst. Naiva meitene vai sieviete. (JVSK 1987) (1992, jaun.) (LŽV²)

griezējs ♦ **stikla griezējs,** sk. **stikls.**

-griezt, sk. **atgriezt, piegriezt, sagriezt.**

griezties v., parasti 3. personas formā **griežas.** Saka, norādot uz kāda muļķību, stulbumu; (parasti) papildinot teikto ar attiecīgu žestu — grozot rādītājpirkstu pie deniņiem. «Vārds, kas izsaka stulbumu. *tev jau griežas.*» (LŽV²) *Tev jau viss griežas?* (VE 1989) Sk. arī **piegriezties.**

grifele subst., skoln. Grāmata. (sk 1988)

- grifūzis** subst., skoln. Grāmata. (sk 1988)
- grīkene** subst. Grāmata. (1960) (sk 1988) // Mācību grāmata. (JVSK 1987) (1992, skoln.)
- grīķene** subst., skoln. Grāmata. (sk 1988)
- grimmīgs** adj. Dusmīgs. (1992, jaun.) [< vācu *grimmig*]
- grimpele** subst., skoln. Grāmata. (1993, skoln.)
- grimpe** subst., skoln. Grāmata. (sk 1988) (1992, skoln.)
- grinčene** subst., skoln. Grāmata. (1990, skoln.)
- grīns** subst., spec. Īsi nopļauts zālājs (pie golfa bedrītes). *savu reizi .., ripinot [golfa] bumbiņu uz «grīna» (īsi nopļautās zāles bedrītes tuvumā), varot rīkoties arī tā, kā saka paša izjūta ..* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 17) [< angl. *green*]
- gripele** subst. 1. Rakstāmriks. (VE 1989) // neakt. «Grifele.» (LŽV²) 2. Grāmata. (1990, skoln.) 3. Tāfele. (sk 1988) 4. «Tieva; izstīdējusi meitene.» (LŽV²)
- gripene** subst., skoln. Grāmata. (1990, skoln.)
- grizlis** subst. 1. Kašķīgs cilvēks. (1992, jaun.) 2. Cilvēks ar šķībiem zobiem. (JVSK 1987)
- grohņities** v. Krist. (1990) // pārn. Sabrukt. *Kurā gadā grohņijās «Banka Baltija»?* (2001, 555) [< kr. *зрoхнутъся*]
- grosfāters** subst. Vecaistēvs. (1995, jaun.) [< vācu *der Großvater*]
- grosīte** subst. 1. Vecāmāte. *Vecfāters ar grosīti aizlaidās Ziemassvētkos uz baznīcu.* (VE 1989) 2. Veca sieviete. *Jums grosīšu komanda būtu mierīgi iekabinājusi.* (1995, TV; tulk. filma)
- grosamma** subst. Vecāmāte. (LŽV²) [< vācu sar. *die Großmama*]
- grosmutere** subst. Vecāmamma. (1990) [< vācu *die Großmutter*]
- gros-paps** subst. Vecaistēvs. (LŽV²) *es mēģināj domāt par mirušā gros-pap gīm ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 41) [< vācu sar. *der Großpapa*]
- groša** subst. 1. Veca sieviete. *Mēs esam galīgās grošas...* (2003) 2. Vecāmāte. (LŽV²) *Dārzā pamanīju grošīņu...* (Eglons 1967, 166)
- grozis** subst. Kravas automašīna. *Nokodīs grozi [=apdzīs kravas automašīnu].* (1995, V19) [Cilmi sal. **gruzoviks**]
- grudaks** subst. Krūtis. *33 reizes ar kulaku pa grudaku.* (2000, laikraksts) [< kr. sl. *зрудак*, sal. Jelīstratovs 2000, 100]

-grūdiens, sk. pagrūdiens.

gruntene subst. Pamatkrāsa, gruntskrāsa. *Tur apakšā vēl kaut kāda gruntene.* (1996, TV; E. Švāns)

-gruntēties, sk. nogruntēties.

gruntīgs adj., **gruntīgi** adv. 1. Pamatīgs. (sar. LLVV 3, 156) *Bieži ar to ir domātas gruntīgas vakariņas.* (Nakts 1994, 3. II, 16) *Ja tādu gruntīgu ēdienu tu domā.* (1999, TV) *Alnīm kājā gruntīgs robs, / Vilkam mutē izsists zobs.* (Zemgale 2003, 38, 6) 2. «Īsts, īstens, neviltots. gruntīgs plostnieka rīks.» (barb. LVSV, 126)

grunts ♦ **noiet uz grunti**, arī **aiziet pa grunti**. Bankrotēt. (2000)
♦ **nolaist uz grunti**, sk. **nolaist**. [der Grund '(ūdensteces vai ūdenstilpes) dibens']

grupene subst. Grupveida sekss. *viņš arvien aktīvāk man uzmācas ar domu, ka vajadzētu kopā ar viņa draugiem noorganizēt grupeni.* (Sexer 1994, 12, 43)

grūpija subst. Īpaši aizrautīga (piem., rokgrupas) pielūdzēja. *Par «Cepelīnu» uzdzīvi klāda leģendas, pa visu pasauli viņiem sekoja grūpiju bari ..* (Diena 2003, 184, 20) [groupie, sal. Green 1998, 540]

grupņiks subst. 1. Grupas vecākais. *Es nekad vēl neesmu dzirdējis, ka grupņiks aiziet projām.* (1977) 2. Grupveida sekss. (1996) *Beatrise .. brīdi, kad lietas nonāk līdz grupņikam, izpeikst — kā jebkura parasta meitene ..* (Diena 2003, 45, 17)

grūst ♦ **grūst čupā**, sk. čupa. ♦ **grūst lažu**, sk. laža. ♦ **grūst nāsis**, sk. nāsis. ♦ **grūst riklē**, sk. rikle. ♦ **grūst rokā**, sk. roka. Sk. arī **nogrūst**, **pagrūst**, **piegrūst**.

-grūsties, sk. nogrūsties, piegrūsties.

grūstīties v. Nodarboties ar seksu. (2005, www)

gruščiks subst. Krāvējs. *Imants strādājot pa gruščik divās vietās.* (1976) *Man tād problēm, es nevar dabūt gruščik.* (1979, 845) [зруччик]

gruzčiks subst., skoln. Papīrgroz. (sk 1988)

gruzi subst., dsk. Krava. *mēs vadā baigos gruzus pa visu Sovetskij Sajuzu.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [зручи]

gruzis subst., parasti dsk. **gruži**. Gruzīns. *Viens — nulle, gruži vinnēja [futbolā].* (2003)

gruzīt v. 1. Kraut (kravu); krāmēt. *Biets gruzīt baigi forš* [, salīdzinot ar citiem talkas darbiem]. (1978) *Mēs* [studentu gados] *gājām uz ostu, gruzīt*. (1980, V40) *Kaut kur gruzī, jā*. [kaut ko kravas liftā, tāpēc to nevar izsaukt] (2004) 2. Izteikt pārmetumus (kādam); bārt (kādu). (2002, jaun.) *Tagad tu gruzī uz pūļa cilvēkiem un saukā tos par aprobežotiem*. (Diena 2003, 178, 15) *man patīk sports, es negribētu sportam tagad «gruzīt» virsū*. (Forums 2003, 30, 2) *kam pieder tava dzīve — tev pašam vai tiem, kas tevi gruzī un apstrādā?* (Diena 2004, 67, 14) 3. Runāt depresīvi. (J. N., K. M.) 4. Daudz runāt. (J. N., K. M.) [*kr. фюзум*] Sk. arī **iegruzīt**, **sagruzīt**.

gruzīties v. 1. Izteikt pārmetumus. (2004) 2. Bēdāties, skumt; satraukties. (J. N., K. M.) *Feini — var bizot, bizot, un nav ko gruzīties*. (2005) 3. Melst, pļāpāt. (J. N., K. M.) [*kr. сл. фюзитъся*, sal. Ņikitina 2003, 117] Sk. arī **iegruzīties**, **sagruzīties**.

gruzonīgs adj., **gruzonīgi** adv. Drūms. [mākslinieki] *centās radīt patīkamam gaisotni, nevis «gruzonīgu» gaisotni ar kadriem iz nekrofila ikdienas...* (Diena-Izkl 2003, 24. I, 13) [Cilmi sal. **gruzīties**]

gruzons subst. 1. Satraukums; baiļu, nepatikas, aizdomu sajūta. *Nav tā gruzona, kurš parādās otrdien, trešdien*. (2002, TV) *Gruzons skolā? Normāli pavilkies? Pastāsti*. (Diena 2003, 82, 8) 2. spec. Smaga mūzika. (2003) [Cilmi sal. **gruzīties**]

gruzotaksis, arī **gruzotaksī** subst., nelok. Kravas taksometrs. *Tas gruzotaksī, tas i jāpaņem*. (1979, S45) [*kr. фюзотаксу*]

gruzoviks subst. Kravas automašīna. (sk 1988) *Nokavēj vilcien, brauc a gruzovik uz Rīg*. (1979) [*kr. фюзовик*]

guašene subst., parasti dsk. **guašenes**. Guašas krāsa. (1990, skoln.)

gubs, arī **guba** subst., neakt. Armijas cietums, karceris (Padomju Savienībā). (1993, V35) [*kr. sl. зьба*]

gud bai! interj. Lieto kā atvadu sveicienu. *Jā, dāvai, gud bai!* (2002, V30, beidzot sarunu pa telefonu) [*angl. good-bye*]

gugucis subst. Muļķis, vientiesis. (JVSK 1987) (1992, jaun.)

gulbis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1995, skoln.) *Krillenē irbulis, matenē gulbis — dzīve iet uz augšu*. (VE 1989)

gulbītis subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) (1990, skoln.) *Sacerējumā atkal gulbiši*. (VE 1989) *Krievenē jau atkal būs gulbišu deja*. (VE 1989)

gulēt v. Stāties dzimumattiecībās (ar kādu). *Tātad, kaut arī tikai par 5 procentiem, tev tomēr patīk pats process, tev patīk ar sievietēm gulēt ..* (Laterna 1995, 2, 40) *Es ar viņu negulēju.* (1995, TV; tulk. filma)

guļamvagns subst. Daudzīvokļu namu rajons. *Plāvmieki — kā tikai nedēvē šo Rīgas rajonu — nomale, čuhņa, guļamvagns ..* (1994, TV)

guļene subst., skoln. Guļamtelpa (internātskolā). (1990, skoln.)

gumija subst. Prezervatīvs. (2005, www)

gumijkāja subst. «Ļengans cilvēks.» (LŽV²)

gumijnieks subst. Prezervatīvs. (2005, www)

gumzīt v. Ēst. (vienk. LVSU, 93)

gurķis subst. Deguns. (JVSK 1987) (1992) (LŽV²) *Tavējais gurķis pavisam zils no aukstuma.* (VE 1989) ♦ **sist gurķi**. Slaistīties, neko nedarīt. (2005, www)

gurte subst. Josta; sikсна. *Uzliec gurti.* (1980, S80) [*< vācu der Gurt*]

-gūt, sk. iegūt.

gvaltes subst., dsk. Vaimanas. *Tad vienu nakti sacēlās gvaltes: «Degam! Degam!»* (Gāliņš 1972, 228) *tas [=deputāts] brēc gvaltes, ka Kultūrkapitāla fondam griež [naudu] nost... (2002) kas notiktu, ja .. [diplomāts] savus pliekanos padomīņus atļautos ebreju holokausta muzejā? Kādas tad «gvaltes» saceltos?* (VZiņas 2005, 28, 13) [*< jid. < vācu die Gewalt 'vara; spēks'*]

-gvaltēt, sk. izgvaltēt.

G

ģebra subst., skoln. 1. Ģeometrija (mācību priekšmets). (sk 1988) 2. Alģebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

ģedovšķina subst. Sistemātiska vardarbība pret jaunākiem karciņiem. *arī medicīnas dienestam ir jāpiedalās «ģedovšķinas» problēmu risināšanā.* (Diena 2004, 155, 2) [*< kr. дедовщина*]

ģefene subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988) (1990, skoln.)

- ģegrene** subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģēgene** subst. 1. arī **ģēgene**. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988) (1995, skoln.) 2. Ģeometrija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģeimis** subst. Seja. (1992, jaun.)
- ģela**, arī **ģēla** subst. Lieta; darišana. *Viņš teic, esot visāds ģels tur.* (1979) *Ka tas žults pūsls, tā būt viena ģēla, bet, ka tas aizkuņģ dziedzers ar iekais, ta i švakāk.* (1980) *Kas tev šodien par ģelām?* (1995, skoln.) *Ir viena ģēla.* (2005) ♦ **kruķīt ģelas**, sk. **kruķīt**. [*< kr. дело*]
- ģeldēt** v. Derēt, noderēt; nākt par labu. (barb. LVSV, 77) (1998) *Es jau zinu, kas vīra cilvēkam šādās reizēs [=paģirās] ģeld ..* (Gāliņš 1972, 34) *vēlāk izrakstīja brilles, redzat? Bet neģeld.* (Karogs 1977, 2, 37; R. Ezera) *Lietus īpašiģi ģeldētu.* (Caune 1977, 26) [*< vlv. gelden*]
- ģeldīgs** adj. Derīgs, noderīgs. (1995, skoln.) (LŽV²) *Pats vēl nebiju mīlestībai ģeldīgs.* (Karogs 1975, 8, 15; H. Gāliņš) [*Cilmi sal. ģeldēt*]
- ģelovojs** adj. Lietišķs; izdarīgs. *Ja esi jauns un «ģelovojs» un nauda nāk, tad jau nieks vien ir...* (Pilsēta 1991, 55, 47) [*< kr. деловой*]
- ģemene** subst., skoln. Ģeometrija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģemetrija** subst., skoln. Ģeometrija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģenga** subst., bieži arī dsk. **ģengas**, arī **ģengi** dsk. Nauda. (JVSK 1987) (1995, skoln.) (LŽV²) *Man bračkins visu ģengu paņēma.* (1995, skoln.) [*< kr. деньги*]
- ģēnijs** ♦ **stulbuma ģēnijs**. Stulbenis. (LŽV²)
- ģeogriza** subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģepele** subst., skoln. Ģeometrija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģepene** subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģeporgīne** subst., skoln., hum. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģērbene** subst. Garderobe. (1994, skoln.)
- ģērēt** v. «Plēst, nolietot.» (LŽV²) Sk. arī **saģērēt**.
- ģerevņa** subst. 1. Lauku ciemats. (1995, skoln.) // pārn. *Prom no savas vides, no savas ģerevņas ..* (2003) 2. Lauki. (1996) *Ģerevņā dzīvojošais to nesa-prot.* (2005) 3. Kas nemoderns, vecmodīgs. (1996) [*< kr. деревня*]
- ģešovka** subst. Kas lēts, arī mazvērtīgs. *Ja tā paklausās, tad tajā klubiņā viss viena vienīga ģešovka, pa lēto.* (1995, V30) [*< kr. sar. дешовка*]
- ģetmarozs** subst. Salatētis. *Atnāca pie jums ģetmarozs.* (1995, jaun.) [*< kr. Дед Мороз*]

- ģevčatņiks** subst. Vecmeitu ballīte. (J. N., K. M.) [*< kr. sar. девчатник*]
- ģevene** subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģevka** subst., niev. Meitene. (J. N., K. M.) [*< kr. sar. девка*]
- ģevuška** subst. Meitene. *Vakaros sanāk «ģevuškas» pa pāriem.* (Pilsēta 1991, 45, 38) [*< kr. девушка*]
- ģežurnijs** subst. Dežurants. (sk 1988) [*< kr. дежурный*]
- ģibiens** subst. Liels nogurums. (1992, jaun.) (1995, skoln.)
- ģībt** v. Būt sajūsmā (par kaut ko). *Furors, čomi! Taisni jāģībst. Tu laikam patiešām esi foršs čalis.* (Kļavis 1989, 133) *Bābieši vienmēr dzenas pakaļ modei, ģībst par modi.* (1992, radio)
- ģieģene** subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- ģiela** subst., parasti dsk. **ģielas**. Lieta; darīšana. *Ģiels, ģiels, ģiels, ģiels — baig daudz ģiels.* (1980) [Cilmi sk. **ģela**]
- ģifte** subst. Inde. (LŽV²) [*< vācu das Gift*]
- ģiftēšanās, sk. saģiftēšanās.**
- ģiftēt** v. Indēt. (1980) [*< vācu giften*]
- ģiftēties** v. Indēties. *Tagad ārzemēs modē ģiftēties ar miegazālēm.* (Birze 1973, 23) [Cilmi sal. **ģiftēt**]
- ģiftīgs** adj. 1. Indīgs. (LŽV²) 2. Ļaunprātīgs; naidīgs. (LŽV²) [*< vācu giftig*]
- ģifts** subst. 1. Slimība. *Koridorā caurvējš. Nevar ilgi stāvēt. Dabūs vēl kādu ģifti.* (1997, V25) 2. Inde. (Nakts 1993, 13. V, 19; N. Leimane) (LŽV²) [Cilmi sk. **ģifte**]
- ģīga** subst. 1. «Raudulis.» (vienk. LSV, 304) 2. Raudāšana. *Žēlabaina ģīga sprūk vaļā...* (LitM 1976, 12, 12; I. Lubējs)
- ģīgāt** v. «Raudāt; liet asaras.» (vienk. LSV, 303)
- ģikijs** adj. Mežonīgs. *Man i ģikijs pohmelis.* (2005, V40) [*< kr. дукуи*]
- ģiks** adj. Labs. (sk 1988)
- ģikte**, arī **ģikts** subst. Kaulu sāpes; podagra. (LŽV²) [*< vācu die Gicht*]
- ģimene** subst., skoln. Ģimenes mācība. (sk 1988)
- ģimis** subst. 1. Seja. (novec. LLVV 3, 186) (1991) *Tas puisis Trautai bija ievilcis pa ģīmi.* (Putniņš 1987, 422) *Kā jūs domājat — vai es piegāju klāt un iesplāvu tam tipam ģīmī vai varbūt sadevu pa purnu .. ?* (Liesma 1989, 2, 29;

A. Kļavis) *Mamma drūnu gīmi: man kauns par tevi!* (VZiņas 1995, 2. IX, 18)

2. Datora ekrāns. *Ģimis mēdza sadalīties.* (1995, S20) ♦ **stumt gīmi**, sk. **stumt**. ♦ **šmuce pa visu gīmi**, sk. **šmuce**.

gīpte, arī **gīpts** subst. Inde. (LŽV²) *Es ceru, ka jūs visi esat paņēmuši līdz zāles pret odiem, visādas gīptes.* (2003, S30, gide) [Cilmi sk. **gīfte**]

gīptīgs adj. 1. Indīgs. (LŽV²) 2. Ļaunprātīgs; naidīgs. (LŽV²) [Cilmi sk. **gīftīgs**]

gīptsnūdele subst. Cigaretē. (LŽV 1990)

ģoģene subst., skoln. Ģeogrāfija (mācību priekšmets). (sk 1988)

H

hahols subst. Ukrainis. *Nav jau runa, hahols, tatārs, žīds vai leitīs, runa iet* [=ir] *par komandas vadības attieksmi ..* (2003, Delfi) [< kr. sar. хохол]

hai! interj. Sveiks! (1992, jaun.) [< angl. hi!]

haidi-raidi! interj. Saka, pamudinot ko darīt. (1992, jaun.)

hajot v. Staigāt. (1995, jaun.) [< kr. ходитъ]

hajs subst. 1. Nepatikšanas. (LŽV²) 2. Nekārtība, haoss. (LŽV²) *Es jau arī gribu māju patīrīt, citādi mums baigais tur hajs.* (2004, S29) *Tur taču šausmīgais hajs visos kabinetos, kā pēc kara.* (2004) 3. Tracis. (1980) *Pa-teicu, ka iztērēta nauda ..., sākās hajs.* (2003, S59) [< kr. sl. хаї, sal. Jeļis-tratovs 2000, 508]

hakers-brakers subst. Breika deļotājs. (2005, www)

hallo! interj. 1. Labdien! Sveiki! (JVSK 1987) (1996, skoln.) 2. Izsaucas, pievēršot kāda uzmanību. (1990, jaun.)

hals un beinbruch! interj. «Laba vēlējums aktierim pirms izrādes.» (LŽV²) [< vācu *Hals- und Beinbruch!* burt. 'lauzt kaklu un kāju!']

-haltūrēt, sk. **sahaltūrēt**.

halturščiks subst. Slikts, paviršs strādnieks. *Ulmaņ laikos, ta bij meis-tar, tagad i halturščik.* (1979) «Man atnāc halturščik no jūs paš pārvalds,» *teikš* [, ja pārmetīs, ka bez atļaujas gāzes plīts pārvietota]. (1980) [< kr. халтурщик]

- haļava** subst. 1. Uzdzīvošana. (1991, skoln.) 2. Paviršs, nekvalitatīvs darbs. *Tā jau tik tāda haļava.* (1997, s30) 3. Bez maksas ieguvums. (2005) // Viegls, nepelnīts ieguvums. [skvēru] *var iznomāt par niecīgu maksu un pēc tam privatizēt. Tā ir, kā tautā saka, «haļava».* (Diena 2003, 225, 7) *Būs mēģinājumi šo te ārzonu haļavu likvidēt.* (2005) [халява, sal. *Ņikitina* 2003, 589]
- haļavščiks** subst. Cilvēks, kas gūst labumu uz citu rēķina. *Pieņem pareizos lēmumus — [tātad patiesībā ir] haļavščiks.* (2003, joku lapa «Kāds ir ideāls darbinieks») [politiķi] *vairs nav haļavščiku brigāde.* (2005) [халявщик, sal. *Jeļistratovs* 2000, 509]
- haļera** subst. Slikts cilvēks; lieto kā lamuvārdu. *Haļeras nolādētās!* (1977, v12) [халепа, sal. *Jeļistratovs* 2000, 517]
- hammers** subst. Apsīdus automašīna. *Treilerus, kas regulāri ierodas no Kuveitas, konvojē armijas hammeri.* (Sestdiena 2004, 24. VII, 11; A. Klimovičs)
- hams** subst. Bezkauna. *Vispār tas .. [futbolists] ir hams.* (2005, Delfi) [хам]
- hana** subst. Beigas; viss pagalam. *Par to ir vispār hana — aizvedīs uz obezjaņņik.* (1996, v40) *Kad kaķis vēlreiz pieskarsies manai sētai [=izjauks klucīšu būvi], tad viņam būs hana.* (1998, v8) *Ja vakar nenopirka, nopirks rīt pat veselus divus deputātus, un .. [jau ievēlējai pilsētas domes priekšsēdētājam] hana.* (2005, Delfi) [xana, sal. *Jeļistratovs* 2000, 510]
- hanka** subst. Injicējama opija narkotika. *«Hanku» viņa pamēģināja kopā ar Vladi un Kuldīgā dienošajiem «zoļļiem» ..* (Sestdiena 2005, 12. III, 14) [ханка 'narkotika', sal. *Jeļistratovs* 2000, 510]
- Hanzene** subst., īpašv. Hansabanka. (2005, S25, citas bankas darbiniece)
- hapņit** v. Sagrabt, iegūt. *Ar muldēšanu un ar viltu / Spēj Voldiņš «hapņit» krēslu siltu ..* (2004, Delfi) [хапнуть]
- harašo** adv. Labi. *Ja es tad nezvan, tad skaidrs.* [Īsa atbilde.] *Nu, harašo.* [Sarunas beigas.] (1977, v36) *Harašo, pakā!* (1980, v45) [A:] *Cikos būsi?* [B:] *Divos.* [A:] *Harašo.* (2005) [хорошо]
- harča** subst. Spļāviens. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Sal. kr. sl. *харчу* 'vēmekļi', sal. *Jeļistratovs* 2000, 511]
- harčot** v. Spļaut. (JVSK 1987) [Sal. kr. *харкать* 'atkrēpoties']

-harčoties, sk. **noharčoties**.

hārdkors subst. Smagais roks. *Dzelzceļa muzejs koncertam izraudzīts tāpēc, ka tā ir «hārdkora» vide.* (Diena 2003, 136, 20) [*< angl. sl. hardcore, sal. Green 1998, 563*]

harošs adv. Labi; labs ir! *Nu harošs, ta jau manīs.* (1978) *Nu, labs ir, harošs, ta es meklēj kaut kur citur.* (1980) *Tā es rītdien tad čāpošu uz to veikalu... Harošs.* (2003, S28) [Cilmi sk. **harašo**]

hašeks subst. Kaķis (1991, skoln.) [Sal. latv. sl. *kašaks* + uzv. *Hašeks*]

hašs subst. Hašišs. *Kur tas laiks, kopš biju dabūjis kārtīgu hašu ..* (Liksona/Grinberga 2001, 92)

hāta subst. Māja. *Bāc, kā to hātu kāpās gribas!* (2005, Delfi) [*< kr. xama*]

hatings subst. Saviesīgs pasākums vai vakars. (1992, jaun.) [Cilmi sal. **hāta**]

hatiņa subst. Telpa uzdzīvošanai. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **hāta**]

hatņiks subst. Dzeršana dzīvoklī. (1990, skoln.) [Cilmi sal. **hāta**]

hatons subst. Mājas viesības. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **hāta**]

hau du ju dū? interj. Sasveicinoties: kā tev klājas? (1996, skoln.) (1997, jaun.) [*< angl. how do you do?*]

haube subst., spec. Automašīnas motora pārsegs. (JVSK 1987) [*< vācu die Haube 'pārsegs'*]

haumpeidžs subst. Mājaslapa (internetā). *var atrast haumpeidžos ..* (2002, S44) [*< angl. home-page*]

hauze subst. 1. Mājas. [hokejistu treneris:] *Ja tu uztaisīsi pauzi, / Slidot varēsi pa hauzi!* (HokejaD 2003, 23. IV, 14) 2. Tualete. *Partiju varēs atcerēties hauzē, kad gadīsies, ka .. uz nagliņas biļeteni sakārti...* (2004, Delfi) [*< vācu das Haus 'māja'*]

hauzene subst. Tualete. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **hauze**]

hauziņš subst. Tualete. (2001) *Brillī hauziņā es nevarēju lietot, neuzklājīs virsū sterilu pārsegu.* (Liksona/Grinberga 2001, 74) *Zin, ko viņ [=ārzemnieki] sāka ņirtgt? Viņ jau tāds hauziņš nav redzējš.* (2005) [Cilmi sal. **hauze**]

hauzīte subst. Tualete. (1990) *O, kāda smuka hauzīte.* (1993, S26) [A:] *Redz, tur arī ko ceļ. Stalažas.* [B:] .. *hauzītes estrādei.* (1995, S58) *saciņu, ka biju*

- aizgājusi uz hauzīti palasīt avīzes* .. (Liksoma/Grīnberga 2001, 108) [Cilmi sal. **hauze**]
- havaja** subst. 1. Tualete. (JVSK 1987) (1997) *Pie havajas man piesējās nez kādi kretīni.* (Kļavis 1989, 230) *fāča* .. *pasūta man havajas lasāmvielu no diķa otras puses.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 134) *gribi — lamājies kā nodzērusies mauka stacijas havajās.* (Diena 2003, 13, 13; N. Naumanis) 2. «Uzdzīve.» (LŽV³)
- hebra** subst. Bars; kompānija. *Ārprāts! Kas tev par hebru!* (1997, S22, kolēģei, kas ienāk ar diviem pavadņiem) [*<* kr. sl. *хевра*, sal. Jeļistratovs 2000, 512]
- hei!** interj. Sveiks! (1990, jaun.) (1996, skoln.) (2006, el. v.)
- heideks** subst. Galvassāpes. (1997, jaun.) [*<* angl. *headache*]
- heliķis** subst. Helikopters. (JVSK 1987)
- helis**, arī **helitis**, arī **helīts** subst. Helikopters. (JVSK 1987) (1992, jaun.)
- her** ♦ **her viņu zin!** Kas to lai zina! [A:] *Kāpēc viņš tās brills bij uzlicis?* [B:] *A her viņu zin!* (1979, V25) [Sal. kr. vulg. *хер* 'vīrieša dzimumlocekļis; lieto kā lamuvārdu', sal. Jeļistratovs 2000, 512—513]
- herņa** subst., vulg. 1. Nejdēdzība. *Kas tā par herņu, ka krievu fonti neiet!* (2005, Delfi) 2. Nieki; blēņas. *Tē [savaldzināšanai] derēs jebkura jūtīga herņa* .. (2005, www) [*<* kr. vulg. *херня*, sal. Jeļistratovs 2000, 513]
- hevere**, arī **hevera** subst. Bars; kompānija. *Mājās es ar nevar pamācīties — viss hever apkārt.* (1978) *Tā ir lieliska doma — noskaidrot, kuri uzņēmēji .. sponsorē visu šo heveru* [=izglītības reformas pretiniekus]. (2004, Delfi) [Sal. kr. sl. *хавура*, sal. Jeļistratovs 2000, 507]
- hilaks**, arī **hilons**, arī **hiļaks**, arī **hiļons** subst. Vārgulis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Sal. kr. *хилый* 'vārgs']
- himčistka** subst. Ķīmiskā tīrītava. *Es viņ [= džemperī] nesīš uz himčistk.* (1978) [*<* kr. *химчистка*]
- hīneraug** subst. Varžacs. (LŽV³) [*<* vācu *das Hühnerauge*]
- hitot** v. Dejot un jautri pavadīt laiku. *Aizeju uz kādu festiņu. Tur mēs hītojam.* (1996) [Sal. angl. *heat* 'karstums' vai *hit* 'veiksmīgs mākslas darbs']
- hitrijs** adj. Viltīgs. (2005) *Es bij hitrijs.* (1980) *Viņš tāds hitrijs...* (2003, S56) *Šitie smaidīgie, bet, kā krievi teiktu, «hitrije» vīriņi* [=muzikanti] *visu liksmo mietpīļoņu pūli sasvīdināja līdz vīlītēm.* (Diena-Izkl 2003, 4. VII, 7) [*<* kr. *хитрый*]

- hlams** subst. Nederīga manta, lieta; krāms. (JVSK 1987) *Konstruktori ir priekš tam, lai ražotu hlamus ..* (1975) [

hlapuška, sk. hlopuška.

hlopene subst. Plaukšķene. (1990, skoln.) [Cilmi sal. **hlopuška**]

hlopsi! interj. Saka, ko sākot. *Bet nekā. Beigās kā pie cilvēkiem. Hlopsi! Un viss sākās.* (1996, TV; V. Alksnītis)

hlopuška, arī hlapuška subst. Plaukšķene. (1990, skoln.) *Man piecas hlapuškas.* (1979, S35) *džeks skuķu gērbtuvē uzspridzina hlapušku ..* (2004, Delfi) [

hļeborezka subst. Mute. *Aizver savu hļeborezku!* (1990, V53) [

hļebs subst. Maize. (sk 1988) [

hļupiks subst. Gļēvulīgs, vājš vīrietis. (1990, skoln.) [aktieris spēlē] *ideālu sausiņa tipu, sīku, kārmu «hļupiku» bez vērā ņemamām dzimumpazīmēm ..* (Diena-Izkl 2003, 15. VIII, 8; N. Naumanis) [

hļuška subst. Hokeja nūja. *Ventspīli tikai +5, un vietējā hokeja komanda jau trim, kā latvieši saka, hļuškas.* (1994, TV; laika ziņas) [Cilmi sk. **kļuška**]

hods subst. Ātrums; temps. *Vaig tikai hodiņu.* (1980, S30) *Pašnāvnieki drāzās uz Aglonu. Ministri pa mūsu bedrainiem ceļiem tādā hodā.* (1993) *Pēc «hoda» Ilmārs [=biatlonists] tikai 35 sekundes zaudēja .. pasaules čempionam ..* (Diena 2005, 62, 11) // pārn. *Nesteidzies, nesteidzies! Galva jau skrien. Hodiņā baigākā.* (1996, S28) [

hogelmogels subst. «Olu dzeltenuma un cukura putojums.» (LŽV²) [Sal. latv. sl. *gogelmogels*]

hohma subst. Joks. (J. N., K. M.) *daži .. žurnālisti taisās hohmas dēļ par Gardu balsot.* (2002) [

hohols subst. Ukrainis. *Drīz būs tā, ka krievi un hoholi uzreiz spēlēs* [Maskavas futbola turnīra] *finālā ..* (2005, Delfi) [

hoins adj. Labs. (sk 1988)

hojā adv. «Piedzēries.» (LŽV²)

hokus pokus! interj. Saka par iluzionistisku triku, arī par blēdību. (LŽV²)

hoķ bijanko! interj. Vienalga! (LŽV²) [Sal. kr. *хоть бы что* 'lai arī kas']

- hoķis** subst. Hokejs. (JVSK 1987) (1992) *Vasara* [bērnībā] — *futēni spēlēj, ziemu — ta bij hoķis*. (1999, TV; G. Skrastiņš) *Hoķa virtuvi viņš* [= Oļegs Znaroks] *zin / Tā kā tavu māti, bļin*. (HokejaD 2003, 23. IV, 14)
- holidejs** subst. 1. Brīvdiena. *Viņam šodien holidejs*. (1995, jaun.) 2. Atvaļinājums. (1996) [*< angl. holiday 'svētki'*]
- holoģina** subst. Liels sals; aukstums. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. холодина*]
- hoļera** subst. Slikts cilvēks; lieto kā lamuvārdu. (1990, skoln.) [Cilmi sk. *haļera*]
- homarbeitens** subst., skoln. Mājasdarbs. *Vot, homarbeitenā uzdeva*. (2003, L. T.; S14) [*< angl. home 'māja' + vācu arbeiten 'strādāt', resp., die Arbeit 'darbs'*]
- homīķis** subst. Homoseksuālis. (1990, skoln.) (1991, jaun.)
- homis** subst. Homoseksuālis. (1989, V15)
- homītis** subst. Homoseksuālis. *Nujā, tajā laikā es sāku kolekcionēt cilvēkus ar divainībām — šziķus un homīšus, rakstniekus un bomžus ..* (Laterna 1995, 2, 39) *Arī mani ir saukuši par «homīti», «zilo»*. (DDD 2003, 24, 4) *Šveicē tagad homīšu laulības tiks akceptētas*. (2005)
- homo** subst., nelok. 1. Homoseksuālis. *Man nepielec, kā viens vīrietis var būt homo*. (Liksoma/Grinberga 2001, 114—115) 2. adv. nozīmē. *Arī «homo» orientētie ir cilvēki, un arī viņiem ir jūtas ..* (Ieva 2005, 24, 60)
- horoš** adv. Labi. (1990, skoln.; Sēlpilī) [Cilmi sk. *harašo*]
- horošo** adv. Labi. *Nu, horošo, ļoti, ļoti labi*. (1977) *Vai Dace ira? Ak, nava? Nu horošo, pazvanišu rītā*. (1995) [Cilmi sk. *harašo*]
- houms** subst. Māja, dzīvoklis. (1992, jaun.) [*< angl. home*]
- houss** subst. Māja, dzīvoklis. (1992, jaun.) [*< angl. house*]
- hrapīt** v. Krākt. (1995, jaun.) [*< kr. xpanemь*]
- hrapņīt, sk. iehrapņīt.**
- hren** ♦ **hren viņu zina!** Kas to lai zina! *Hren viņu zina, kāds bija mērogs*. (1997, V30) [Cilmi sk. *hrens*]
- hrennijs** adj. Ļoti slikts; briesmīgs. *Nevarēju gulēt. Sen neesmu dzēris. Kaut kādi hrennīje murgi rādījās*. (1993, V17) [*< kr. сл. хреновый, sal. Jelistratovs 2000, 520*]

hrens ♦ **kāda hrena pēc?** Kāpēc gan? Nu, izgāja Dons, un kāda hrena pēc jums vajadzēja viņu atpakaļ? (Diena 2003, 102, 17; čats) [*<* kr. vulg. *хрен* 'vīrieša dzimumloceklis', sal. Jeļistratovs 2000, 519]

hrestene subst. Literatūra (mācību priekšmets). (sk 1988) [*<* latv. *hrestomālija*]

hroniķis subst. Alkoholiķis. (1992, jaun.)

hronisks ♦ **hroniski murgi**. Bezjēdzīga, neinteresanta runāšana. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

hropņīt v. Ēst. (LŽV²) [Sal. kr. sl. *хрыпять*, sal. Jeļistratovs 2000, 521]

hruščovka subst. Pēc tipveida projekta 20. gs. 60. gadu sākumā celta (parasti balto ķieģeļu, piecstāvu) māja. *Hruščovkās ir mazītiņi un šauri dzīvokļi*. (1995) 467. sērija — *tiem, kurus neapmierina hruščovku un lietuviešu projekta šaurība*. (Diena 1999, 18. II, 3) *Balto ķieģeļu hruščovka Botāniskā dārza rajonā*. (Sestdiena 2003, 10. V, 18) [*<* kr. sl. *хрущевка* *<* uzv. *Хрущёв*, sal. Jeļistratovs 2000, 521]

hui s ņim! interj., vulg. Saka par to, ko var neņemt vērā, par ko var neuztraukties. *Nu pastrādās svētdien, nu hui s ņim...* (1997, v35) [*<* kr. vulg. *хуй с ним!*]

huiņa subst., vulg. Kas riebīgs, neizdevies, arī pretīgs; nederīga lieta; mēsls. (1990, skoln.) *Tāda kaut kāda huiņa, bļēģ...* (2006, v25) [*<* kr. vulg. *хуйня*]

huks subst., spec. Sitiens no sāniem (boksā). *Džeb — tas ir taisnais sitiens, .. sviņģi, huki — sānu sitienu*. (2004, TV; E. Dāvidsons) [*<* angl. *hook*]

hulītis subst. Huligāns. (LŽV²)

humanitarka subst. Lietotie apgērbi. (1996, skoln.) [*<* kr. *человечная (помощь)* 'humanitārā (palīdzība)']

humpala, arī **humpals** subst. 1. Humānā palīdzība; humānās palīdzības sūtījums. *Ar tām «humpalām» gadās visādi joki*. (Nakts 1993, 29. IV, 6) *Visas nepieciešamākās zāles, galvenokārt pateicoties «humpalām», gan esot*. (Nakts 1993, 29. IV, 6) 2. Lietotas preces (parasti apgērbi, apavi). *Vai tad būtu labāk, ja mūsu valstsvīri .. uz kaimiņu zemēm dotos, tērpušies «humpala» drānās ..* (ZA 1995, 13. I, 2) *Savas drēbes es izvēlos pati, un tās humpalas man nav vajadzīgas. — Kās? — Nu humānā palīdzība*. (1995, TV) *Reizēm vismodīgākais tērps izskatās pēc novalkātas humpalas ..* (Diena 2003, 292, 21; čats) 3. Lietotu preču (parasti apgērbu, apavu)

veikals. *Katrs izvēlas savu veidu, kā iegūt jaunas vēsmas savā apģērbā: .. kāds .. izstaigā tirgus būdiņu garo rindu, vēl kāds kaut ko interesantu cenšas atrast «humpalās» ..* (2000) *Nepiekrītu tiem, kuriem šķiet, ka humpalās iepērkas tikai bomži.* (Diena 2003, 292, 21; čats) *te mana par četriem latiem «humpalās» pirkta jaciņa...* (Sestdiena 2003, 5. IV, 34)

humpalbode subst. Lietotu preču (parasti apģērbu, apavu) veikals. *Kāds humpalbodēm sakars ar letiņu [degradēto] pašapziņu?* (Diena 2003, 292, 21)

huseins subst. Sliktas reputācijas cilvēks. (2005, www) [*< pv. Huseins*]

hūte subst. Platmale. (sar. LLVV 3, 211) (LŽV²)

hvatjet v., nelok. Pietiks! (1990, skoln.) [*< kr. sar. хвѣтит!*]

hvoroba subst. Slimība. (1990, skoln.) [*< poļu choroba, kr. хвороба*]

I, Ī

i v., tag. 3. pers. Ir. *Ka tas žults pūsls, tā būt viena gēla, bet, ka tas aizkuņģ dziedzers ar iekais, ta i švakāk.* (1980) *šitā .. siev i neiedomājam lab ēdiengatavotāj.* (Liksoma/Grinberga 2001, 137)

iben!, arī **iben!** interj., vulg. Lieto negatīvas attieksmes izteikšanai, arī kā lamuvārdu. *Kāpēc man jādod? Kas tu man, onkuls esi jeb tant, iben?!* (1980, V45) *Piecpadsmit kapeiks maksā, iben, pa kvadrātmetr!* (1980) [A:] *Tagad visur jāmaksā [par tualetes izmantošanu]...* [B:] *Jāa; aizbrauc uz Krieviju — tas pats, iben!* (1999; divi dzērāji) [*< kr. vulg. ебен!*]

ibio! interj., vulg. Lieto negatīvas attieksmes izteikšanai, arī kā lamuvārdu. *Lai beidz mānīt tautu, ibio...* (2005, Delfi) *Tē tev nav Antālijas kūrorts, ibio!* (2005, Delfi) [Cilmi sal. **ibiomaķ!**]

ibiomaķ! interj., vulg. Lieto kā lamuvārdu. *Tur liet tād, ibiomaķ, es tev apmēram var tēr un gaiš pateikt...* (1976, V40) *Sāk [=sāciet] spēlēt! Kas ir, ibiomaķ!* (2002, līdzjutēja sauciens futbolkomandai) [*< kr. vulg. ёё мвою мамь!*]

ibītīt! ♦ **ibītīt matos!**, arī **ibītīt matos ar ārā**, arī **i bitīt matos!** interj. Lieto lamuvārda *ibiomaķ!* aizstāšanai. (1985) *Paskaties, kā*

- viņš* [=hokejists] *nošancēj, ibītīt matos ar ārā!* (1977) [kr. lamuvārda pārveidojums; cilmi sal. **ībiomaķ!**]
- īblis** subst. 1. Seja. *Tev īblis uzpampis.* (Koluža 2000, 136) 2. Muļķis. *Tavs pažina ir riktīgs īblis.* (Koluža 2000, 136) [Sal. kr. vulg. *ebano* 'seja']
- ībris** subst. Lempis. (1997, radio)
- īciks**, arī **īcike** subst. Ebrejs. (LŽV²) [< pv. *Iciks* < *Ichaks*]
- īdeaļņiks** subst. Paraugš; kas lieliski izdevies. (J. N., K. M.)
- īdiņš**, arī **īdiņš** subst. Muļķis; idiots. (JVSK 1987) *Pilnīgi iespējams — īstā vieta man ir slimnīcā, kur ārstē kapitālos īdiņus.* (Kļavis 1989, 107) *īdiņš.* (LŽV²) *Tā ir mana vieta, īdiņ!* (Diena 2003, 184, 17; komikss) *Tu liec man mier ar to sav politik! Lai tie īdiņi tur ņemas!* (2005)
- īebādēt** v. «1. Kaitēt; nodarīt ļaunu. 2. Uzvarēt (sportā).» (LŽV²)
- īebērt** v. Ieliet (alkoholisku dzērienu). (LŽV²)
- īeberzties** v. Nonākt narkotiku reibumā. *Smadzenes gan darbojās, .. taču nespēju pacelt pat vienu pirkstu, nerunājot par visa ķermeņa izkustināšanu. Es biju ieberzies.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 92)
- īebībīties** v., skoln. Lietot narkotikas. (1990, skoln.)
- īeblatot** v. Iestāstīt. *Man Birzgales tirgū ieblatoja, ka šie esot vistas ..* (Birze 1976, 131)
- īeborēt** v. Iestāstīt; panākt, ka saprot. (LŽV²) *Centos ieborēt — tev jādara tā un tā.* (Santa 1996, 6, 14) *turklāt tiem pelēkiem [=neciliem cilvēkiem] vēl nevar ieborēt saprašanu, ka viņi ir dikti provinciāli un pelēki.* (Diena 2003, 178, 15; čats) *skatītājiem tiek ieborēta mācība, ka nekas zem šīs saules nav vienkāršs ..* (Diena-Izkl 2004, 13. VIII, 6; N. Naumanis)
- īebraukt** v. Saprast. *Vēl neesmu iebraukusi [šajā biznesā].* (2003, TV) *Pilnīgi neiebraucu, kāpēc mums būtu krievu valoda par oficiālo jātaisa ..* (2005, Delfi) *Es nekā nevaru iebraukt, kāpēc viņa [=sestdienā] ir darbdiena.* (2005, S29) [uzdevums:] *iebraukt, kur kas vēl nepadarīts.* (2006, zīmīte)
- ◆ **iebraukt auzās**, sk. **auza**.
- īebuktēt** v. 1. Ieliekt. (sar. LLVV 3, 226) *Uz .. tilta bieži notiek sīkas avārijas ([tiek] noskrabātas un «iebuktētas» mašīnas).* (RīgasB 1975, 130, 6) *Par laimi [automašīnai] iebuktēts tikai priekšējais aizsargstienis ..* (Karogs 1976, 6, 91; V. Indrupis) *jo ātrāk savai jaunajai mašīnai iebuktēsīm sānus, jo lielākas izredzes, ka tik drīz nesadauzšim to galīgi ..* (Karogs 1977, 7, 114; J. Laganovskis) 2. Iegludināt (parasti vīles biksēm). (sar. LLVV 3, 226) *bikses turējuši glīti iebuktētas ..* (Lāms 1973, 315)

ieciklēties v. 1. Pārmērīgi koncentrēt uzmanību (uz ko). *nevajadzētu ieciklēties tikai uz Kambalu un Biedriņu.* (NRA 2005, 161, 12) 2. Kļūt par uzmanīgu ideju. *Pacientēm ieciklējies, ka [dzemdēt] tik tālāk no mājām [=uz Rīgu] jābrauc.* (Diena 2005, 159, 9)

iečekot v. 1. Iegaumēt. *Tiesnesi sauc Andris Treimanis, iečekojiet...* (2005, www) 2. spec. Reģistrēt un nodot (bagāžu lidostā). *Jūs varat iet atpakaļ un iečekot somu.* (2004, robežsargs lidostā)

iecholēt, arī **iečollēt** v. 1. Ieskaūtīties. [išziņa:] *taa nu mees shobaltdien pa brūdim iecholeejam otra telefonaa ..* (Sestdiena 2004, 31. VII, 36; D. Rukšāne) 2. Saprast. [politiķim] *vajadzētu iečollēt, ka visa tauta ir pret viņu.* (2000, TV)

iedot ♦ **iedot pa fresi**. «Piekauc; iesist pa seju.» (LŽV²) ♦ **iedot pa maku**. Piekauc. (LŽV²) ♦ **iedot špūri**. «Atlaist no darba.» (LŽV²)

iedrinkot v. Iedzert. *Tad devos uz teātri, pēc teātra uz naktsbāru iedrinkot.* (Liksona/Grīnberga 2001, 119)

iefīrēt v. Iedabūt. *Ļoti bieži padomē cenšas iefīrēt kādu darbinieku, kuram tāpat nav ko darīt.* (2005)

iegruzīt v. Sarūgtināt; sagādāt rūpes. *Te iegruzīti cilvēki dzīvo cerībās, / ka investēs fabrikās ..* (KasNotiek 2003, 1, 48; hipopa teksts)

iegruzīties v. Noslēgties (sevī). *ja nav ar ko [grāmatas] pārrunāt, tad var gadīties, ka tu vienkārši iegruzies sevī.* (Diena 2003, 154, 17)

iegūt v. Veikt dzimumaktu. *Reizēm es pat iedomājos, ka piedzirdu brāļasievu un ar varu iegūstu viņu.* (Nakts 1993, 29. IV, 28)

iehrapnīt v. Ieēst (nedaudz). (JVSK 1987) (1991, skoln.)

iejaukt v. 1. Iesist. (JVSK 1987) (LŽV²) *Viņš man pamatīgi iejauca.* (VE 1989) 2. Iesviest (kādam). *Tūlīt iejauks viņam ar to torti ..* (VE 1989)

iekabināt v. Pārspēt; uzvarēt. [A:] *Apdzen viņu!* [B:] *Nav iekāriena.* (1994, S60) *Jums grosīšu komanda būtu mierīgi iekabinājusi.* (1995, TV; tulk. filma) *viņi iekabināja visām latviešu grupām.* (1996, TV)

iekačāt v. Lejupielādēt. *Es viņš bij jau tur iekačājusi mājas datorā.* (2005, S31) *Es savukārt dabūšu kaut kur to programmiņu, ko iekačāt jūsu datorīnā.* (2005, S29)

iekāpt ♦ **eglitē iekāpt**, sk. eglīte.

iekāriens subst. 1. Uzdrīkstēšanās. *Tur vajag iekārienu, lai uz sitienu [mainītu frizūru].* (1994, S40) 2. Vēlēšanās. *Iedod man [videokameru],*

ir iekāriens paprovēt. (1995, TV; tulk. filma) *optimists vakarā nemazgā traukus, cerot, ka no rīta būs lielāks iekāriens.* (Sestdiena 2003, 25. I, 42; anekdote)
3. Prasme. (VE)

iekātot v. Ieiet (piem., telpā). *biju iekātojis veicēnē.* (Lāms 1980, 118)

iekļapēt v. Iesist, iedauzīt (kur iekšā). *Liellopu gaļa jāizdausa, «iekļapēt» tajā garšvielas un ķiploka daiviņas ..* (PadJ 1976, 108, 4)

ieklārēt v. Ieskaidrot. (LŽV³)

ieklēbēties v. Pielīmēties; pielipt. (2004) // pārn. *Sasodītais sūdabralis tās vienas nakts dēļ man piesūcās kā ute. Šis ieklēbējās manā gultā.* (Liksoma/Grinberga 2001, 107)

ieklemmēties v. Iestrēgt; ieķerties. *Šitie zobī, kā man ir ieklemmējušies [=zobārsts nevar izraut] ..* (2003) *viņ [=baterija] kaut kur ieklemmējās.* (2004) // pārn. *Pievērst pārlietu uzmanību (kam). apskatieties uzmanīgāk, ko velk tiesneši, nevis ieklemmējaties uz Skonto.* (2005, Delfi)

iekortelēties v. Iekārtoties (kādā vietā uz ilgāku laiku). (1993) (LŽV³) *tur iekortelējās kaut kādi īrnieki ..* (Lūsis 1970, 42) *Dzirdēju, mežsaimniecībā esat iekortelējies.* (Karogs 1975, 11, 93; V. Klivers) *jūras krastā klintīs ir dziļas alas .. Tur mēs iekortelējāmies un jutāmies kā paradīzē.* (Karogs 1976, 3, 43; C. Dinere)

iekostēt v. Nedaudz, īsu laiku ēst. (1980)

iekosties v. Iedzert (alkoholiskus dzērienus). *Kas nu tagad par Jāņiem. Nemākam svinēt vairs. Iekosties, nokosties, un pohui.* (1992, S20)

iekraut v. 1. Iedzert. *Iekrausim kādu mazo uz pagīrām.* (VE 1989) 2. Ieēst. (VE) ♦ **iekraut bunkurā.** *Ieēst. jāiet kaut ko iekraut bunkurā.* (VE 1989)

iekša subst. 1. Serdenis (lodišu pildspalvai). [viņš] *man visas iekšas izrakstījis.* (1996, S30) 2. dsk. **iekšas.** Spējas, varēšana; drosme. (2005) [A:] *Un es domāju, ka tev ir iekšas.* [B:] *Tam nav nekāda sakara ar iekšām.* (1996, TV; tulk. filma) *Tev gan ir iekšas — izstāstīt visu ..* (1997, TV; tulk. filma) // *Stingrs, arī ciets raksturs. tur tomēr jābūt baigām iekšām, man ir pārāk mūksta sirds ..* (Santa 1996, 6, 14) ♦ **iekšas netur.** *Organisms nepanes. Kādu laiku krietni dzēru, bet tagad par laimi iekšas vairs netur.* (Kļavis 1989, 29) ♦ **palikt bez iekšām.** *Aizrautīgi smieties.* (LŽV³)

iekšā □ cirst iekšā, sk. cirst. □ kabināt iekšā, sk. kabināt. ♦ **salikt iekšā,** sk. salikt. ♦ **štopēt (kam) iekšā, štopēt (ko) iekšā,** sk. štopēt. ♦ **viksēt iekšā,** sk. viksēt.

- iekšīņa** subst. Serdenis (lodīšu pildspalvai). (1990, skoln.)
- Iekšlietene** subst., īpašv., spec. Iekšlietu ministrija. (2005) *Viņa bij [=strādāja] vien brīd Iekšlietenē.* (2003)
- iekundēties** v. Iekārtoties (kādā vietā vai vidē). (LŽV²) (1997) *Ja būsi manīgs, varbūt iekundēsies pie kapteinietes ..* (Karogs 1975, 10, 43; D. Avotiņa, A. Šlisers) *Ja Čupiņš pratis labi iekundēties, ļaudis viņam ar šķipelēm sviedīs naudu rīklē.* (Dadzis 1977, 129; A. Skailis)
- iekurbulēt** v. Iedarbināt. (1960) // pārn. *Čempioni nekādi nevarēja sevi «iekurbulēt», turpretim dinamieši, zaudējuši ripu, tūdaļ presingoja ..* (Pad] 1976, 211, 4; R. Krauklis)
- ieķīkināt** v. «Iedzert. nu, ieķīkināsim vienu!» (LŽV²)
- ieķimerēties** v. Iekļūt nepatikšanās. (LŽV²)
- ielasmeita** subst., iron. Milicis; policists. (1992, skoln.) *Tu draudzējies ar ielasmeitām?* (VE 1989)
- ielavīties** v. Iemilēties. *Šis ielavījās pirmās disenes laikā.* (VE 1989) [Sal. angl. love 'mīlēt']
- ielene** subst. 1. Prostitūta. (LŽV²) *Abas pārējās ielenes tikmēr vienaldzīgi gremoja .. košļeni.* (Frīborts/Kraučis 1996, 4) *Tās ir ieleņu bars ostā.* (1998, TV; tulk. filma) *Izmālējusies gluži kā ielene.* (Koluža 2000, 136) 2. hum. Ceļu policiste. (1993) 3. dsk. **ielenes**, hum. Ielas kurpes. (1991, jaun.)
- ielikt** v. 1. Pārspēt; uzvarēt. (LŽV²) *Un tagad es jūtos tik zinoša, ka varētu ielikt katram jūras vilkam.* (1997, TV) 2. Uzbraukt (kādam šķērslim). *Es ar bembu ieliku mersim pakaļā.* (1996, v19) ♦ **ielikt aubē.** Piemānīt; piekrāpt. *vienreiz tu mani ieliki aubē.* (1993) *Atkal ieliek aubē, kad manis nav mājā [=atved pārāk maz malkas].* (1996, v60) ♦ **ielikt bulli ausī,** sk. **bullis.** ♦ **ielikt kloķi.** 1. Pārspēt, uzvarēt. (1965) 2. Nodarīt pāri. (2000) 3. Piespiest darīt (ko) kā sodu. (LŽV²)
- ielīst** ♦ **ielīst bez ziepēm.** Iegūt labvēlību, panākt savu pieglaimojoties, izpatikot. (LŽV²)
- ielopņīt** v. Ieēst. (VE)
- ielūkāt** v. Iedzert. (1991, skoln.) [Sal. latv. sl. *šļuka*]
- iemācīt** v. Iesist. (JVSĶ 1987) (1991, skoln.)
- iemačkāt** v. Iestūķēt (ko mīkstu). *Varbūt man jau tagad iemačkāt [tortes gabaliņu kastītē]?* (2005)

- iemaukt** v. Iesist. (JVSK 1987) (LŽV²) *Iemaucu šim pa ausi, lai nemuld.* (VE 1989)
- iemaukties** v. Uzskriet (kam). *es ar knābi iemaucos durvīs.* (1998, TV; tulk. filma)
- iemeldēties** v. Ieteikties. «*Ka neizdzird ..*» — *Abuls piesardzīgi iemeldējas.* (Karogs 1977, 12, 25; V. Līvzemnieks)
- iemērkt** v. Veikt dzimumaktu. (2005, www)
- iemest** ♦ **iemest ogu**, arī **iemest pa lampu**. Iedzert (alkoholisku dzērienu). (LŽV²) ♦ **iemest rumpī**, arī **iemest topkā** skoln. Paēst. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- iemočit** v. 1. Iesist. *Davai, iemoči viņam pa bieti ..* (2003, L. T.; S13) *Gan jau beigās iemočis «Olimps» kādu голу.* (2005, V55) *Cik reizes iemočis pa galvu ..* (2005) 2. Ātri izdarīt (ko). *džeki iemoči četras minūtes garu dziesmu ..* (KasNotiek 2003, 1, 49)
- iemudrīt** v. Iemānīt; ar viltību iedabūt. *Tā to [papes gabalu, piegriežot atbilstoši,] varēs iemudrīt.* (1993, V25)
- iemunsturēt** v. Ierīkot (ko kur iekšā, parasti ar pūlēm). *Juris tai skurstenī bija iemunsturējis stikla gabalu ..* (Cīņa 1977, 4, 4; M. Zile)
- ieņemt** ♦ **ieņemt uz krūti**. Iedzert (alkoholisku dzērienu). (LŽV²)
- ieoderēt** v. «Ieēst pirms dzeršanas.» (LŽV²)
- iepaikot** v. Ieēst; paēst. (1995, V58) *Ēdnīcā kārtīgi iepaikojam.* (Karogs 1976, 4, 16; H. Gulbis) [suns] *aplaiza lūpas: iepaikots gan.* (Karogs 1977, 4, 164; V. Zvaigznīte)
- iepasēt** v. Pareizi un precīzi novietot. (LŽV²)
- iepidžināt** v. 1. Ieliet. (Nakts 1993, 18. II, 15) (2004) 2. Iedzert (nedaudz). *Es varu iepidžināt kādu lāsi, taču alkohols man nav traucējis dzīvot.* (Sestdiena 2002, 5. X, 17)
- iepiņķerēties** v. Iekļūt nepatikšanās. (LŽV²)
- ieplēst** v. Iedzert (alkoholisku dzērienu). (JVSK 1987) *Ieplēšim kādu šņabi un brauksim.* (VE 1989) 2. Iesist. (1991, skoln.) *ieplēsu pa ausi, lai daudz nepļāpā.* (VE 1989)
- iepletēt** v. Iegludināt. *Strīpaina kaklasaite [skolotājam], labi iepletētas brūnas bikses ..* (Kļava 1977, 86)

- ieplinderēt** v. Iemest. [veļas knaģi] *cieši tur .. kreklus, lai vējš tos neieplinderē dubļos ..* (Ēteris 1975, 151)
- iepravīt** v. Pareizi un precīzi novietot. *Rokas tūlinās būs iepravītas [, šujot mēteli].* (1976, S54) *Tu var likt arī vis pēd, tikai ieprav pašā vidū [laukumiņam uz krāsotas grīdas].* (1977, S28)
- ieprovēt** v. Nedaudz izmēģināt. *Mašīna atvesta vakar vakarā, lai nu tik meistars steidzas to sariktēt un ieprovēt ..* (Lāms 1974, 152) *Robčiks .. saskrūvēja [automašīnu], pats ieprovēja un mani izskoloja.* (Putniņš 1975, 221)
- iepūst** ♦ **iepūt man!** Saka, aplicinot gatavību īstenot nodomu, neraugoties uz iebildumiem, pretestību. (LŽV²)
- ieraut** v. Iesist. (LŽV²) ♦ **ieraut nāsīs.** Piesavināties. (1970) (LŽV²)
♦ **ieraut ribās.** Ieēst; paēst. (LŽV²)
- ierikte** subst. Iekārta; aparāts. *Tā ierikte radās jau «Kabatas» laikā.* (1996, TV) *Kas tā par ierikti?* (2000, TV; tulk. filma)
- ieriktēt** v. Iekārtot; noregulēt. (vienk. LVS, 117)
- ieriktēties** v. Iekārtoties. *viņš ieriktējās uz guļu turpat pašā plāna vidū.* (ZA 1996, 28, 6)
- ierivēt** v. Pārmest. (LŽV²) (1997)
- ierubīt** v. Ieslēgt (aparātu, mehānismu, arī elektrību). *Ierubīju rādziņu. Ierubīju mocīti, aizbraucu pie beibes.* (1994, Ufo dziesma) *viss izrubījās [datorā], un .. nespējām ierubīt no jauna.* (2002)
- ierubīties** v. Izprast. (VE) *Es arī nevaru ierubīties, ko var tas Alberts un Ogre [=futbolkomandas] dalīt savā starpā.* (2005, www)
- ierullēt** v. Uzbraukt (kādam šķērslim). *mašīnisti .. ierullēja elektrīku Maskavas vilciena pakalpusē.* (2005, www)
- ierūmēties** v. Iekārtoties; atrast sev vietu. *kuri veiksmīgi ierūmējušies savos krēslos.* (1996, TV; A. Šķēle)
- iesēivot** v. Noglabāt, saglabāt (datora dokumentu). (1998) *Atstāju tev disketi — lai tu varētu tajā iesēivot katras dienas darbu.* (1999, zīmīte)
- iesēivoties** v. Noglabāties (par datora dokumentu). *Jāpagaida, kamēr iesēivojas [disketē]!* (1999)
- iesist** v. Ieēst. (LŽV²) ♦ **iesist bietē.** Labi iegaumēt. (1990, skoln.) ♦ **iesist mägā.** Ieēst; paēst. *Tāgad derēja kaut ko iesist mägā.* (1991) ♦ **iesist pa ķobi.** Apreibināt (par alkoholiskiem dzērieniem). *Šitas šņabis man iesita pa ķobi.* (VE 1989) ♦ **iesist saujā.** Onanēt. *Citrreiz .. vēlme iesist saujā kļūst nepārvarama.* (Sexer 1994, 5, 31)

- ieskapēt** v. 1. Radīt (citam cilvēkam) iespēju (ko) iegūt. (LŽV²) // pārņ. *Ja es nebūtu šo pasākumu tev ieskapējis, tu vēl ilgi sēdētu mājās.* (Sestdiena 2003, 25. I, 39) 2. Iedot, pārdot (parasti ar viltu, ko mazvērtīgu). (LŽV²)
- ieskriet** ♦ **ieskriet bietē**, sk. **biete**.
- ieskrieties** ♦ **ej ieskrieties!**, retāk **lai iet ieskrieties!** Saka, noraidot kādu. (1970) (LŽV²) *Lai viņi iet ieskrieties!* (2004)
- iesnas** ♦ **franču iesnas**, sk. **franču-**.
- iespamot** v., hum. Ierakstīt (internetā). *Tē ar es bišīņ iespamošu ..* (2004, www)
- iespert** v. 1. Ielikt (atzīmi). *Mūsu skolā bija zēni, kam učuks iespēra pīķi.* (Lāms 1980, 204) *Učene iespēra trumulī.* (VE 1989) 2. Ievietot. *Tur nu viņi [=rediģētāji] atkal būs iespēruši pa savai ņonai kaut ko.* (1995, S30, lasot savu rakstu laikrakstā)
- iespringt** v. Sākt nervozēt. *tieši tie vīrieši, kuru priekšā absolūti nemaz neiespringsti ..* (Ieva 2005, 28, 38)
- iestellēt** v. 1. Noregulēt (aparātu, mehānismu). (LŽV²) // Ievirzīt. *lai neizaugtu jauna paaudze ar vienīgi ekonomikā iestellētu domāšanu ..* (Diena 1999, 9. II, 10; I. Zemzare) 2. Ievietot; novietot. (LŽV²) *Toms izdomāj, ka šis iestellēs priekšnamā bišķas.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 44)
- iesūkt** v. Piesavināties; nozagt. *Redz, ku veikli pievācis manas grāmatas, jau iesūcis.* (1996, S30)
- iesviķot** v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (1995, skoln.) *Viņš sāka iesviķot.* (1995, TV)
- iesvilpis** adj. (< divd.). Piedzēries. *Es to kaut kā esmu aizmirsis — laikam toreiz iesvilpis biju ..* (Diena 2003, 200, 16)
- iešībēt** v. 1. Iebīdīt, iestumt. (1990) (LŽV²) 2. Iedot, pārdot (parasti ar viltu, ko mazvērtīgu). (LŽV²)
- iešķiebt** v. Iedot; uzdāvināt; piešķirt. *Kas tev tās [puķes] iešķieba?* (1997, S60) *Tarantīno tieši šai .. filmai iešķieba vienu no galvenajām .. festivāla balvām.* (Diena 2004, 173, 10; D. Rietuma) *Es arī iešķiebu [puķi]...* (2005)
- iešķiņķot** v. Iedot; uzdāvināt. *Vai tu man arī vienu autiņu [=automatšīnu] iešķiņķotu?* (1996, TV; tulk. filma)
- iešliherēties** v. 1. Iekļūt (neuzkrītoši, nepamanīti). (LŽV²) 2. Iekļauties (kādā vidē, parasti neuzkrītoši). (1990)

- iešļucenes** subst., parasti dsk. Mājas čības; kurpes bez kapes. *Zināmā mērā tas ir radijs, apvienojot praktisko mājas stilu (kurpes — «iešļucenes») un ielas stilu.* (Nakts 1993, 13. V, 21) *Spilgti rozā iešļucenes ar sprādzīti ..* (Sestdiena 2003, 5. IV, 41)
- iešmīgot** v. Iedzert. *Mums aiz muguras aizstājās divi jauki puiši. Mazliet iešmīgojuši latvieši.* (2006, www)
- iešmorēt** v. Iedzert alkoholisku dzērienu. *Drusku jāiešmorē, pirms eju pie viņas.* (LitM 1975, 11, 10; R. Luginskas tulkojums)
- iešmugulēt** v. 1. Iedot, pārdot (parasti ar viltu, ko mazvērtīgu). (LŽV²) *ja nu arī viņai kunde sviesta vietā iešmugulē kartupeļu putru?* (Karogs 1975, 4, 63; Ē. Vilks) // *Atdot, nodot rīcībā (piem., nepiemērotus cilvēkus).* *viņi jums iešmugulē savus neveiksmīniekus ..* (Karogs 1975, 6, 82; V. Lāms) 2. Ievest, arī ienest (ko neatļautu). (LŽV²) *Elstiņš .. pāris simts cūku .. iešmugulēja kuģī ..* (Zariņš 1973, 275)
- iešmugulēties** v. Iekļūt (kur; piem., izmantojot blēdību). [romānā] *redzam .. advokātu Štachelbergu, kas naiviem paņēmiem grib iešmugulēties Saemā ..* (Čākurs 1976, 126) // *pār. redzēju .. Pietuka Krustiņu .. dažkārt pat viņa [=dzejnieka] ūzās iešmugulējušos ..* (Lāms 1977, 155)
- iešnallēties** v. Piesprādzēties. (LŽV²)
- iešņabot**, arī **iešnabot** v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (LŽV²) *mana radagabala kolēģi nāca pie viņa iešņabot.* (VZiņas 2005, 61, 6)
- iešņāpt** v. Ielikt (atzīmi, parasti sliktu). (JVSK 1987) *Kontriķi man iešņāpa truli.* (VE 1989)
- iešprice** subst. Iesmidzināšana. [mašīnas motorā] *kaut kas ar to elektrisko iešprici nav kārtībā.* (2005)
- iešpricēt** v. 1. Iešļircināt; izdarīt injekciju. [ārsts] *grasījās «iešpricēt» man ..* (Eglons 1967, 160) *no poliklīnikas atnāca māsiņa un viņam iešpricēja kaut kādas zāles.* (LitM 1976, 16, 11; E. Lukjanskis) *Kad būs iešpricēta dienišķā insulīna deva ..* (Sestdiena 2003, 19. IV, 40) 2. Ieliet (nedaudz). *Vienu lāsīti uz satikšanos varēji iešpricēt.* (Karogs 1975, 11, 95; V. Klīvers)
- ieštaukāt** v. Vairākkārt iesist; iekaustīt. (vienk. LVSV, 266) (1983, S16) *Kas čits man atlika? Ieštaukāju pāris reizes ..* (1995, TV; tulk. filma) *Es tevi ieštaukāšu, viņš pavēstīja ..* (Keno/Krastiņš 2001, 55)
- ieštepselet** v. Iespraust (kontaktdakšu) kontaktligzdā; pieslēgt elektrībai (aparātu). (LŽV²) *Virtuvē neieštepselets zils [televizors] ..* (TVDiēna 2004, 22. VII, 3)

- iešvunkāties**, arī **iešvunkoties** v. I. Sagatavoties (enerģiskai darbībai). (LŽV²) *pie šo puškām puikas guļ garšļaukus, bet mūsējie bija tikai tā krietni iešvunkojušies* [mācībās] .. (Bels 1977, 10) 2. Sadūšoties. (LŽV²)
- iet** ♦ **ej dirst!**, sk. **dirst**. ♦ **ej ieskrieties!**, arī **lai iet ieskrieties!**, sk. **ieskrieties**. ♦ **ej (taču) tu galīgi!**, sk. **galīgi**. ♦ **ej tu nost**, sk. **ei**. Sk. arī **atiet**.
- ietapot** v. Veikt dzimumaktu. (LŽV²)
- ietesties** v. Uzbraukt (kādam šķērslim). *Tas trakais ietesās tieši stabā*. (1992, jaun.)
- ietrekterēt** v. Iedzert (alkoholisku dzērienu). *Tā nu es nepaspēj neko cīt kā uzvārīt kafij un ietrekterēt vien bomb* .. (Liksoma/Grinberga 2001, 141)
- ietrimpelēt** v. Iedzert (alkoholisku dzērienu). *Apsēžas, .. kaut ko ietrimpelē un dodas tālāk*. (Pilsēta 1992, 75, 43)
- ietusēt** v. Izklaidēties. *Publika .. ietusē noteiktās katrai kompānijai raksturīgās izklaides vietās*. (Diena 2002, 299, 7)
- ievanckāt** v. Iesist. *pie rokas pagādījās izciļņvārpsta, ar kuru es šim ievanckāju pa nuņņām*. (Liksoma/Grinberga 2001, 133)
- ievicot** v. Iedzert (alkoholisku dzērienu). *Bārā ievicoju pāris skrūvju* .. (Liksoma/Grinberga 2001, 90)
- ievilkt** ♦ **ievilkt nāsīs**. Piesavināties; nozagt. (JVSĶ 1987) *Kurš ievilcis nāsīs manu pildspalvu?* (1990) *Sadomāji skanošo ievilkt nāsīs?* (2000, TV; tulk. filma)
- ieziepēt** v. Piekukuļot. (LŽV²) *Ieziepēsi, tad dabūsi*. (VE 1989)
- iezubrīt** v. Iemācīties (parasti, daudzkārt atkārtojot). (sar. LLVV 3, 441) *Frīda .. neslēpjas aiz iezubrītiem sauķļiem* .. (Karogs 1976, 2, 157; G. Treimanis) *ursos .. pamatīgi tiek «iezubrīts» vidusskolas kurss*. (RīgasB 1976, 66, 3) *nevajag speciāli aktierus mudināt «iezubrīt» tekstu* .. (Karogs 1976, 6, 183; K. Pamše)
- iezūrēt** v. Ieskatīties. (vienk. LVSV, 119) [Sal. liet. *žiūrēti* 'skatīties']
- igra** subst., skoln. Spēle. *Kas tā par igru, ko jūs spēlējat?* (Koluža 2000, 137) [**< kr. uzpa**]
- igrāt** v., skoln. Spēlēt. (2005) *Varbūt igrāsim kārtis?* (Koluža 2000, 137) [**< kr. uzpamъ**]
- ikurāt** adv. Tieši. *ikurāt šitā narkotikveč siev i neiedomājam lab ēdiengatavotāj*. (Liksoma/Grinberga 2001, 137) *lozunga* [«Mākslu — tautai!»] *jestrākie*

nesēji jau ikurāt gan nemaz neraujas sevi pieskaitīt «parastajai tautai». (Diena 2003, 86, 14) *Ikurāt šodien .. vaļā ver .. Prāgas teātra arhitektūras un scenogrāfijas kvadriennāli ..* (Diena 2003, 136, 16; N. Naumanis)

īķitvai nazīt! interj. Lieto negatīvu emociju izteikšanai (dažreiz ar humora pieskaņu). *Kāpēc, īķitvai nazīt, es šiten esmu piedzimis?! — īgni domā latvietis [ziemā] ..* (Diena 1999, 26. XI, 14; A. Neiburga)

īlens subst. 1. «Apķērīga, izdarīga persona.» (LŽV²) 2. Veiksme. *Tāds īlens reti gadās.* (VE 1989)

ilkņi subst., parasti dsk. Zobi. (VE 1989) (2005)

iluminatori subst., parasti dsk. Acis. (1995, skoln.)

imeilot v. Sūtīt elektronisko vēstuli. (2005, www) [Cilmi sal. **īmeils**]

īmeils subst. Elektroniskais pasts. (1999) // Elektroniskā pasta vēstule. (2000) [*< angl. e-mail*]

incanti adv. Interesanti. *Incanti — cik var runāt, vajag tak beidzot sākt dalīt pabalstus?!* (2004, Delfi)

incis subst. Internāts. (1991, skoln.) (1991, jaun.)

inčīgs, arī **inčīgs** adj., **inčīgi**, arī **inčīgi** adv. 1. Labs. (sk 1988) *nav ko te [=vingrošanas sacensību rezultātos (Krievijas pārstāvis nav pirmajā vietā)] meklēt rusofobiju, kas gan būtu inčīgi, [ņemot vērā,] kā viņi visiem uzkrītuši.* (2004, Delfi) «*Man patīk, baigi inčīgi,*» grozīdamās kameru priekšā, secināja Ija. (VZiņas 2005, 31, 9) *Jā, inčīgi — ļoti sakarīgi es tagad rakstu.* (2005, studente) 2. Interesants. *Eirovīziju nenoliedzami skatīšos — tomēr «inčīgas» visas tās balsošanas ..* (Diena 2003, 120, 3)

indivīds subst. Savādnieks (negatīvi vērtējams). (LŽV²)

īneraugs subst. Varžacs. (LŽV²) *Toč šķiet, ka tev uzbrists uz īnerauga, ka tik trakoti klaigā.* (2005, Delfi) [Cilmi sk. **hīneraugs**]

infantilis, arī **infantilis** subst. Muļķis. (1992, jaun.) (1995, skoln.)

infekcijas subst., dsk., spec. Infekciju slimību slimnīca; infekciju slimību nodaļa (slimnīcā). *es strādāju infekcijās jau sen ..* (1994, radio; ārsts)

infeme subst., skoln. Informātika (mācību priekšmets). (sk 1988)

infene subst., skoln. Informātika (mācību priekšmets). (Koluža 2000, 137)

info subst., nelok. Informācija. *Un kur info, kurš tagad saņems medaļu?* (2004, Delfi) *Es gribu no tevis... info... ap cikiem viņa atbrauks?* (2005) *Kādam ir info par .. [futbolistiem], kas tie par fruktiem?* (2005, Delfi)

- inglīš** subst., nelok., skoln. Angļu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
[< angl. *english*]
- inķīms** subst. Intīma gaisotne. *Tas pie mums pieņemts kā sava veida «inķīms».* (Pilsēta 1991, 47, 38) [< kr. sar. *unnum*]
- inķūzis** subst., skoln. Internāts. (sk 1988)
- insaiids** subst., spec. Pusvidējais uzbrucējs (handbolā, senāk arī futbolā). *Uzbrukumā [handbola izlasē] patukša ir kreisā «insaida» vieta.* (Diena 2002, 302, 12) *Latvijas [handbola] izlases spēlē gandrīz pusi no visiem vārtiem sameta abi «insaiidi» ..* (Sports 2003, 92, 10) *labais insaiids; .. kreisais insaiids...* (2004, TV; A. Kreipāns, par handbolu) [< kr. *uncaūd* < angl. *inside*]
- intelbeņķis** subst., iron. Inteliģents. *Nedrīkst būt tāds intelbeņķis kā tu ..* (Keno/Krastiņš 2001, 30)
- intereses** subst., dsk. «Noguldījuma augļi; procenti.» (LŽV²) [< angl. *interest*]
- inters** subst. Internets. *Man inters nebija ..* (2005)
- intūzīs** subst. Internāts. (sk 1988) (1991, jaun.)
- inčīgs, sk. inčīgs.**
- ir, sk. būt.**
- ira** v., tag. 3. pers. Ir. *Tā tas ira, un tā tas arī būs.* (1995, S24) *Vai tev lelle ira?* (1995, jaun.) *Dace ira? Ak nava? Nu horošo, pazvanišu rītā?* (1996, jaun.)
- irbulis** subst. Vieninieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) *Krillenē irbulis, matenē gulbis — dzīve iet uz augšu.* (VE 1989)
- īrītis** subst. Īriss (konfekte). (1995)
- īsaīs** subst. (< adj.). 1. Īssavienojums. (1970) (LŽV²) // pārn. Konflikts. *Kad mums vēl nebija totāls īsaīs, tad mani tajā blicē bija gatavi ņemt.* (1999)
2. skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (1989, V15)
- īsene** subst. Īsziņa. (2005) *Mana īsene aizlido, pēc brīža atnesot atbildi ..* (Sest-diena 2004, 13. III, 51; D. Rukšāne)
- īsināt, sk. saīsināt.**
- išakošana** subst., skoln., hum. Darbmācība. (sk 1988) [Sal. kr. sar. *uuak* 'ēzelis']
- išaks** subst., skoln. 1. Slikts cilvēks. (sk 1988) 2. Pakalpīgs, iztapīgs cilvēks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Tas išaks viņai pilnīgi izdabā.* (Koluža

- 2000, 137] [< kr. sar. *uuak* 'ēzēlis', kr. sl. 'dumjš, spītīgs cilvēks', sal. Jelistratovs 2000, 179]
- ivans** subst. Krievis. (LŽV²) [< kr. pv. *Иван*]
- izandelēt** v. Pārdot; iztirgot. *Sapīrkāmieš gan pašiem, gan ko izandelēt.* (Sports 1975, 204, 3; feļetons) *Izandelēju diķi degvīna un neiemācījos dzert.* (Greste 1977, 46)
- izbesīt** v. Sadusmot; saniknot. [viņa] *izbesījot večus ar savu tupumu un nelīrību arī.* (Sestdiena 2002, 23. XI, 2) *Jau kuro spēli pēc kārtas izbesīja komentētājs ..* (2003, Delfi) *Nu, bāc, tas orkāns mani izbesīja.* (2005, Delfi)
- izbesīties** v. Sadusmoties; saniknoties. *Labi, ka šī vēl mūs par alkašiem nenostruškāja, citādi es točno izbesītos ārā.* (1995, feļetons)
- izbirt** v. Izkrist (eksāmenā). (LŽV²)
- izblamēties** v. Sagādāt sev kaunu. (1990)
- izbonierēt** v. Novaskot un nospodrināt (parketa grīdu). (1970) // pār. [meitene] *bija cītīgi izbonierējusi [grīdu] ar to zivju eļļu, kas tai ne visai garšoja.* (Varavīksne 1976, 106; A. Kurcijs)
- izbraukt** □ **izbraukt cauri**. Izkrist (eksāmenā). (LŽV²)
- izbuktēt** v. Izgludināt (parasti vīles biksēm). (1965) // pār. *tāds izbuktēts, vestē un sirsnīgs bez mēra.* (Dorika 1970, 89)
- izcakināt** v. Izrotāt (ar daudziem nelieliem rotājuma elementiem). *Antiba ir burvīga: maza, mīļa pilsētiņa ar šaurām «izcakinātām» ieliņām vecpilsētas daļā.* (Ieva 2003, 20, 41)
- izcelt** v., skoln. Izsaukt (mācību stundā). *Jācer, ka šodien mani neizcels.* (VE 1989)
- izcierēties** v. Izstaigāties. *Tik pamatīga izcierēšanās [pa mežu] ne vienam vien .. radīja aizdomas ..* (Gāliņš 1968, 141)
- izčakarēt** v. 1. Izbojāt. (2000) 2. Kaitēt (kādam). (LŽV²)
- izčeket** v. 1. Pārbaudīt. *Izčeko savu kasti [=elektronisko «pastkasti»], tur jābūt kaut kam no Zilaces!* (2003, Delfi) 2. Izsekot; noteikt atrašanās vietu. *krimnālpolicija bija viņu izčekojusti un arestējusi.* (2004)
- izčīnkāt** v. Izlūgties. *Labi, man ir iespējas simt latu sameklēt, izčīnkāt...* (2001)
- izčūkstēt** v. 1. Izgaist. (LŽV²) *Kur tā nauda izčūkst?* (VE 1989) 2. «Izlaist dzīvību.» (LŽV²)

izčurāt v. Urinējot izvadīt no organisma. *Vēl drošāk ir mantību noplūtēt un izčurāt.* (VZiņas 1995, 23. X, 2; A. Tārvids)

izčurāties v. Urinēt un beigt urinēt. (1960) (2005)

izdragāt v. Ātri paveikt (kādu darbību); ātri pateikt (ko). *Viesim interesentiem izdragāšu, kur tas [veikals] atrodas.* (1994, TV)

izdrātēt v., vulg. 1. Veikt dzimumaktu. *Ja tu saklāsi gultu, tad es tevi izdrātēšu.* (1996, V30) *Man ir devušas draņķīgus suvenīrus pēc tam, kad esmu viņas izdrātējis.* (2000, TV; tulk. filma) *Šī .. lika sevi nest uz ūdensgultu izdrātēšanai ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 120) 2. Izbārt; izlamāt. *Vecene atkal izdrātēs.* (1997, V25)

izdrāzt v., vulg. 1. Veikt dzimumaktu. *Kaķene izdrāzta.* (1995, V30) *Izdrāz mani divreiz dienā!* (1999, TV; tulk. filma) *Vot es tā arī īsti nesapratu — tas korejiešis [stāstā] izdrāza to Idu vai ne, a?* (2003, Delfi) 2. Izbārt; izlamāt. *Tā nebūs, ka [revidenti] neizdrāzīs. A varbūt neizdrāzīs?* (1997, V30) 3. Nodarīt pāri. *vienmēr būs sīcenes, ko izdrāzt.* (Keno/Krastiņš 2001, 26) *Aizsardzības ministrija gribēja mani izdrāzt ..* (2003)

izdreijāt v. Izvirpot. (novec. LLVV 4, 517) // pārn. *Pēc Holīvudas koncerta stila grāmatas izdreijāts ražojums [= filma] ..* (Diena-Izkl 2003, 17. 1, 9; D. Rietuma)

izdupsēt v. Veikt anālo dzimumaktu. *Nāc, es tevi izdupsēšu!* (2000) // pārn. *Zaļie var izdupsēt zilos, ja zilie dupsē zaļā pļavā.* (1997, radio)

izfakot v. Izlamāt. *Principā izfakota tiki gan tu, gan...* (1999) [Cilmi sal. angl. vulg. *fuck*]

izfirēt v. Sagādāt; sadabūt. [politiķis] *savulaik ne vienu vien latīņu ..* [cita politiķa] *uzņēmumiem izfirējis ..* (2004, Delfi)

izforķīt v. Izdabūt (ārā). (1997)

izforņīt v. Izdabūt (ārā); izstumt. (LŽV²) (1997)

izfunktierēt v. Izdomāt. (LŽV²) [viņš] *izfunktierējis man .. iesmērēt zagtus ķieģeļus.* (Karogs 1976, 8, 86; J. Plotnieks) *Bi izfunktierējs ka būs ellīg noraušanās ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 31)

izfurķēt, arī **izfurķīt** v. Izdabūt (ārā); izdzīt. (LŽV²) (1997) *Tu tur esi izfurķēts ārā.* (2006)

izfušierēt v. Izjaukt (ko); sabojāt. (LŽV²)

izgāzt ♦ **izgāzt podus**, sk. **podš**.

izgvaltēt v. Izvarot. *Līga tikai pasmējās, ka tie vīrieši ar acīm viņu nevarot izgvaltēt.* (LītM 1976, 42, 7; Ē. Kanders) [Sal. vācu *vergewaltigen*]

iziet ♦ **iziet no fūgām.** Izmežģīties. *mugura izgājusi no fūgām.* (LŽV²)

izjāt v. 1. Apmānīt; piemulķot. (LŽV²) 2. Nodarīt kaitējumu (kādam). (1999) 3. vulg. Veikt dzimumaktu. (VE) 4. Izbārt; izlamāt. *Kas tad tevi izjāja — priekšniece vai priekšnieks?* (1996, v29) 5. Nolietot. *man pa ietvi gandrīz uzbrauca izjāts BMW ..* (2005, Delf)

izkāst v. Izdabūt (naudu). (JVSK 1987) (1996, skoln.) *Vakar no mammas izkāsu piecīti.* (VE 1989)

izklapēt v. 1. Dauzot iztīrīt. (1970) (barb. LVSV, 128) *Izklapē paklāju!* (VZiņas 2005, 204, 6) 2. Dauzot izveidot (ko vēlamajā formā). (2005) *Vai izklapēt taisnu...* (Putniņš 1975, 117) *Nes šurp izkapti, es pie viena izklapēšu!* (LītM 1976, 19, 12) 3. Daudzkārt, arī daudzviet (ko) daudzīt. *ienāca .. dakteris .. Izklapēja, sīta pa ceļgalu ..* (Greste 1977, 114)

izklopēt v. Dauzot izveidot (ko vēlamajā formā). *Pārdotu diendienā tūkstoš sīpolklopšus, ja man būtu, kas tos izklopē.* (Cīņa 1978, 62, 3)

izkniebt v. 1. Izdzert (alkoholisku dzērienu). *Varu viens pats trīs polšus izkniebt.* (1995, jaun.) 2. vulg. Veikt dzimumaktu. *Viņi tur mani pavisam izknieba .. un drātē tik tālāk.* (1998, TV; tulk. filma)

izkorķēt v. Izveimt. *beigās visu izkorķēja.* (2001, TV)

izkorķēties v. Izvemties. (1991, jaun.)

izkost v. 1. Izstudēt. *Visu biogrāfisko daļu izkodusi cauri.* (1995) 2. Izdzert (alkoholisku dzērienu). (2005)

izkrāmēt v. «Apzagt dzīvokli.» (LŽV²)

izkruķīties v. 1. Izgrozīties. *Tas no saimniecības direktora daudz kas atkarājas, kā tur prot izkruķīties.* (1976) 2. Izglābties. *kā man izkruķīties no situācijas ..* (Nakts 1994, 3. II, 2) *tad jau kaut kā izkruķīsīties.* (1995, feletons)

izķerpīt v. Izturēt; paciest. *Līdz pusnaktij man ir negulējušam grūti izķerpīt.* (1975) *Ilgi jau tur [=aukstā bibliotēkā] neizķerpīsi ..* (1979) *Es nevarētu izķerpīt šito variantu.* (2005)

izķidāt v. Izjaukt (sastāvdaļās). *Ja tas telefons ir izķidāts, tad no viņa nekas nesanāks.* (1996) [automobilis] *tika izķidāts pa daļām vien.* (1997, radio)

izlaist ♦ **ķiškas izlaist**, sk. **ķiška.**

- izlene** subst., skoln. Izlietne. (sk 1988)
- izlepēt** v. «Izstrēbt.» (LŽV²)
- izlienēt** v. Aizņemties (parasti ar grūtībām). *Ivars aizbrauc izlienēt vismaz pudeli [līmes].* (Ziedonis 1967, 40)
- izliferēties** v. Izvairīties; tikt cauri. *pazīnu arī vienu vīru .., kas ar speķa cūku izliferējās no koncentrācijas nometnes ..* (Karogs 1975, 4, 62; Ē. Vilks) *Ja dzīvē tu varēji izliferēties kā deputāts, tad armijā tas nespīd.* (2000, TV; E. Švāns)
- izlustēties** v. Izprieccāties. *izguļas, izlustējas un paceļ cepuri ..* (Lāms 1973, 355) *kad vēl tā pa istam izlustēsies, ja ne šovakar.* (Karogs 1977, 3, 106; V. Delle)
- izluļķēties** v. Izmēķēties. *Tu esi tik jauns, gan jau vēl izluļķēsies.* (Galiņš 1972, 185)
- izmaherēt** v. Izdabūt; izvilkt. *Skaties, lai neizmaherē tev [zagļi kaut ko] ..* (2005)
- izmālēt** v. 1. Izkrāsot. *ieraudzīju māla ģobīti, kas izmālēts košām jo košām krāsām ..* (Sudmale 1975, 24) 2. Pārspilēti izkrāsot (ar kosmētikas līdzekļiem). *tā izmālētā garos brunčos .. ir mana mazmazmeita ..* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) *Skatījos .. [grāmatu par mīmu] un viebos — oi, kāds izmālēts ģimīs.* (Karogs 1976, 6, 144; A. Skalbergs) 3. Iztēlot. *Droši vien nupat velnu no manis izmālēji ..* (Karogs 1976, 11, 76; M. Kalndruva)
- izmālēties** v. Pārspilēti izkrāsoties (ar kosmētikas līdzekļiem). *Vai tiešām tik ķēmīgi izskatās? .. Izmālējusies kaza, ja?* (Karogs 1976, 9, 28) *Izmālējusies gluži kā ielene.* (Koluža 2000, 136)
- izmaukt** v. Izdzert. [viņš] *200 gramu glāzi izmauca un tad ar visiem veciem gāja lauzties uz rokām.* (Labrīt 1994, 28. II, 9)
- izmest** v. Sākt pārdot (parasti deficīta precī padomju laikā). *Kamēr es stāvēju rindā pēc zeķēm, izmeta sieviešu kurpes.* (VE 1989) *kad veikālā izmeta vīnu, mēs .. sapirkāmies vairumā ..* (ZinV 2005, 3, 2) ♦ **izmest pūku.** Izkauties. (1960) (LŽV²)
- izmunsturēt** v. Izdabūt (ko no kurienes, ar grūtībām). *ārsts to [lauzto] kāju no trepēm .. izmunsturēja, kaut kā lubās iesēja ..* (LitM 1977, 41, 5; V. Belševica)
- iznest** v. Izjokot. *Mani tu vis neiznesīsi.* (VE 1989) □ **iznest cauri.** Izjokot; apmuļķot. *Tu mani galīgi iznesi cauri.* (1995, TV; tulk. filma)
- izolene** subst. Izolācijas lente. (VE)

- izpervēt** v. Izkrāsot. *Isperve to māj lāb smuk ..* (LitM 1975, 51, 11; A. Freimanis)
- izpīpēt** v. Izdomāt. *atliek vien .. «izpīpēt», kurš no visiem pie informācijas dēļa piespraustajiem autobusu sarakstiem ir īstais.* (Sestdiena 2004, 31. VII, 30)
- izpīst** v., vulg. Veikt dzimumaktu. *Viņa brālēns izpīsis ne to, ko vajag.* (1996, V30) *Mēs trimpelējām un lēsām ka naktī dabūsim šo izpīst.* (Liksona/Grinberga 2001, 36) // pārn. *Sabojāt, negatīvi ietekmēt. Latviešu literatūra autores izpildījumā ir izpīsta.* (RīgasB 2003, 21, 20)
- izplaut** v. Izdzert (alkoholisku dzērienu lielākā daudzumā). *Pa visiem izplāvām kasti alus.* (VE 1989)
- izplēpēt** v. Izplāpāt. (vienk. LVS, 139) (1985)
- izplēršķēt** v. Izplāpāt. (vienk. LVS, 139) (1990)
- izplūmpēt** v. Izdzert. (1995) *Šitos izplūmpēsīm rīt.* (1990)
- izplurkstēt** v. Izplāpāt. (vienk. LVS, 139) (2000)
- izpravīt** v. Izlabot. *Sienas vēl var izpravīt [, bet griestus ne].* (1976, S54)
- izprintēt** v. Izdrukāt. (2005) *es varu arī izprintēt ..* (1995) *Izprintēju arī tev pārbaudīšanai ..* (1999)
- izprovēt** v. Izmēģināt. *Vienā vakarā izprovējam tikai šampanieti ..* (Egls 1967, 213) *Mēs izprovējam vienu un tad arī citus maisījumus.* (1995, V30) *izprovēt jauno bārdas skujuamo.* (LŽV²)
- izpucēt** v. Iztīrīt; nospodrināt. *Izpucēja zobus ar .. zobu krēmu ..* (Bels 1973, 11) *izpucē blisenes, lai vari šo labāk apskatīt.* (Rijnieks 1990, 256) *lauku mājai tāds [mazliet mežonīgs] dārzs piestāv labāk nekā izpucēts un izcakināts zāliens ..* (Diena 2003, 193, Mājoklis 1)
- izpumpēties** v. «Izdot visu naudu.» (LŽV²)
- izpumpēts** adj. (< divd.), skoln. Slikts. (sk 1988)
- izpunktierēt** v. Izdomāt. (LŽV²) *Derumu Andrejs .. labi izpunktierēja, sadrenēja un aizlaida to lieko ūdeni ..* (Putniņš 1975, 255) *galu galā šo to izpunktierēju arī.* (Karogs 1976, 8, 20; R. Ezera)
- izpunktierēties** v. Ilgāku laiku censties izdomāt. *tie veči izpunktierēties vien nevar — kas, kur un kāpēc ..* (Putniņš 1975, 212)
- izpurgāt** v. Sabojāt. (LŽV²) *Pati jaukā kā .. bijusi sajūta, ka Baltijas sadarbība nav tikai teorija .. «Cerams, ka mēs to neizpurgāsim ...»* (Diena 2003, 220, 20)

- izpurnīt** v. Izmest. (vienk. LSV, 135)
- izriktēt** v. Nokārtot (lietas). *pagastam ir jāaizņemas no bankas nauda, .. jāizriktē viss, jāuztaisa ..* (Diena 2003, 227, 3)
- izrubīt** v. 1. Izslēgt (piem., radio). (1999) *tātad tās [=novērošanas kameras] bija izrubītas?* (2005, Delfi) 2. Piekaut līdz bezsamaņai. (JVSK 1987) [Sal. kr. *вырубить*]
- izrubīties** v. Izslēgties. *Tev ir mobilais izrubījies, vai kas?* (2000) *Pļurkt — nopikstēja un izrubījās [dators].* (2003) *Man izrubās telefons...* (2005) // *Atslēgties. Es laikam izrubījos...* (1997)
- izručīt**, arī **izruķīt** v. 1. Izpalīdzēt; izglābt. (1995, skoln.) (LŽV²) *Jūs mani izručījāt...* (1996) *Māsa mani izručīja no nepatīkšanām.* (Koluža 2000, 137) *Savā ziņā [viņu nogalinot,] es taču šo izručīju no smagās ikdienas rutīnas.* (Liksona/Grinberga 2001, 114) 2. «Izmest.» (LŽV²)
- izrukāt** v. 1. «Izslēgt no skolas; atlaist no darba.» (LŽV²) 2. «Izpalīdzēt.» (LŽV²)
- izruķīt**, sk. **izručīt**.
- izrullēt** v. 1. Izbraukt (laukā no kādas vietas). *Nu kau kā izrullējām no tā meža ..* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7) 2. Izdzīt; izdabūt (ārā). *izrullēju [viņu] pa durvīm, šis bauro pa mājas koridoru ..* (Lāms 1980, 166)
- izslaukt** v. Izspiest; izkrāpt (naudu vai mantu). (LŽV²) *No sīkajiem izslaukt nav grūti, bet nav visai droši.* (VE 1989)
- izspļaut** v. Pateikt. *Tu tikai reizēm izspļauj pa gudrībai.* (VE 1989) *Izspļāva visu, ko domā.* (1990) *viņai .. tāda stulba priviēka stundās visādus kvešenus izspļaut.* (1995, feļetons)
- izstellēt** v. 1. Piemuļkot; izjokot. (LŽV²) *To ohranas bābu izstellēja — šī bāž purnu sumkās, lupatas vien ..* (Lāms 1980, 33) *Izstellēs kā nieku, ja vajadzēs.* (VE 1989) 2. Izlikt apskatei (piem., gleznas). (LŽV²)
- izstiepties** v. Paveikt neiespējamo; pārcensties. *Es jau te nevaru, zini, izstiepties!* (1995, skoln.)
- izsusties** v. Izgulēties. (vienk. LSV, 131)
- izsviest** v. Sākt pārdot (parasti deficīta precī padomju laikā). *Veikalā izsvieda importa zābakus.* (VE 1989)
- izšālēties** v. Novadēties. *Citai [minerālūdens pudelei] korķis netur, dažai labums izšālējies.* (LitM 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs)

- izšeptēt**, arī **izšeftēt** v. Iztērēt; izsaimniekot. *Pēc būtības, izšeftēts ir ne tas vien.* (2003) *Tā, lūk, tiek .. izšeptēta pilsētas nauda!* (2005, Delfi)
- izšibēties** v. «Izvairīties no darba.» (LŽV²)
- izšliherēties** v. Izvairīties (piem., no pienākuma). (LŽV²)
- izšmugulēt** v. Neatļautiem līdzekļiem, ar viltu panākt (ko). *jodēšanas maniakiem neizdevās izšmugulēt cauri .. obligātu visas sāls jodēšanu.* (2005, Delfi)
- izšrubīt** v. Izberzt; iztīrīt. *Ciemiņi aizgāja, vajadzēja māju izšrubīt ..* (2005, S46)
- izštapēt** v. Izlietot (ko) sabāžot (kur, piem., aizpildot spraugas). *Es viņam pieteicu, lai visas tās [akmens vates] pakas būtu izštapētas.* (2005, S55)
- izštudierēt** v. Izstudēt; izmācīties. *Šitā sardz grasoties vēl kādreiz izštudierēt līdz beigām ..* (Liksona/Grīnberga 2001, 31)
- izštukot** v. Izdomāt; izprātot. *Mēs izštukojām, ka rīt brauksim mājās.* (1992) *ko varētu izštukot, lai es viņu no rīta nedzirdētu?* (Keno/Krastiņš 2001, 28) *trijātā izštukojām tā, ka tieši laikā bijām pie kabineta durvīm.* (Diena 2004, 180, 5)
- izšūpot** v. Neieskaitīt eksāmenu. *Atkal kādus trīs esot izšūpojusi.* (VE 1989)
- izšvirnīt** v. «Izmest.» (LŽV²) [Sal. kr. *вышвырнуть*]
- izšaisīties** v. Izkārnīties. (LŽV²)
- izšapot** v. 1. Neieskaitīt eksāmenu. *Mani terorā izšapoja divas reizes.* (VE 1989) 2. Izmuļķot; apmānīt. *Šodien katedras vadītāju izšapoju par mašīnu uzbūvi.* (1990, V22)
- izšaščit** v. Izvilkt. *Izšaščit sav ķēm ārā...* (1987)
- iztusēt** v. Izballēties; izpriecāties. *Man personīgi patīk aiziet uz kādu labu konci. Izkliegties un iztusēt.* (Diena 2004, 289, 19; čats) *Jā, mēs iztusēsīm kā veco ļaužu pansionātā.* (Diena 2004, 300, 22; komikss)
- izšivers** subst., skoln. Nežēlīgs cilvēks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*<* kr. *узвєр*]
- izšāverot** v. 1. Izvarot. (1995) 2. Salauzt, saplēst. *Tu to radio esi galīgi izšāverojis.* (1996, V30)
- izšvest** v. Nokaitināt. *lēnīgais zēns, kurš bija galīgi izšvests.* (1995) *Izveda mani.* (1996) *homīši un citi diršas grozūtāji mani vienmēr ir izveduši.* (Liksona/Grīnberga 2001, 114)

izzortēt v. Izšķīrot. (LŽV²)

izzubrīt v. Izmācīties (visu, parasti daudzreiz atkārtojot). [Pēterbarnīcas gailis:] *Vistu likumkodekss izzubrīts ..* (LitM 1975, 52, 3; O. Vācietis)

J

ja □ **ja kas**. Starp citu (uzsverot iepriekš teiktā patiesumu). *Tad mums bija sacensības .. — mamma nopērk trīs napoleonus, un kurš ātrāk apēdis. .. Es apēdu pirmais, ja kas.* (Nakts 1993, 29. IV, 23) *Es tur nebiju, ja kas.* (1996, skoln.)

jacinte subst. Hiacinte. *daiļavas .. meta man zilas jacintes ..* (Karogs 1975, 7, 36; M. Zariņš)

jādeklis subst. «Trakulis.» (vienk. LVSU, 402)

-jādīties, sk. **aižjādīties**.

jāds subst. «Trakulis.» (vienk. LVSU, 402) (ME 2, 106)

jaicas subst., dsk. 1. Vīrieša sēklinieki. (LŽV²) 2. Olas. *Man garšo jaicas ar majonēzi.* (Koluža 2000, 137) [

jājamzirdziņš subst., iron. Sieviete, ar kuru bieži ir seksuālas attiecības. (2005, www)

jājamzirgs subst., skoln., hum. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

jāklis subst. 1. Seksuāli pārmērīgi aktīvs vīrietis. (LŽV²) *lielais meitumīlis nebūt nav varējis pretendēt uz pasaules lielākā jākļa statusu.* (Laterna 1995, 11, 38) *Vīņš jau esot baigais, nesmuki sakot, jāklis ..* (1999, S22) 2. niev. Civilvīrs. *Annas jāklis.* (LŽV²)

jaktēt v. Trokšņot, liksmoties; trakot, plosīties. (1975) [

jaktēties v. Mīlēties; nodarboties ar seksu. [automašīnas] *aizmugurē salona platums pasažieru ceļgalu rajonā ir pastiepiens par veseliem 29 cm, .. līdz ar to jaktēšanās uz pakalējā sēdekļa nu var notikt bez bēdu.* (Laterna 1995, 11, 21)

jakts subst. 1. Tracis. (barb. LVSU, 402) (LVŽ²) 2. Medības. (LVŽ²) *Mēs ar Oti vai slimi uz to jakti.* (LitM 1976, 7, 7; M. Kalndruva) *tēvs [=barons]*

mani sodīja ar jakts pātagu par to, ka es — aizticis ganu meitas. (Greste 1977, 89)
[< vācu *die Jagd* 'medības']

jammāt, arī **jammīt** v. Ēst. (LVŽ²)

jampadracis subst. Tracis. (LŽV²)

jampampiņš subst. 1. Jocīgs cilvēks; pamuļķis. (1990, skoln.) (LŽV²) *pat blondais jampampiņš* [filmā] .. *uzvedas cilvēka cienīgi.* (Diena-Izkl 2003, 27. VI, 9; N. Naumanis) *Ir jau jampampiņi, kuri pārlietu riskē* .. (LietišķāD 2004, 26. I, 6) 2. Nepatīkams, nesimpātisks cilvēks. *Pie velna tos visus jampampiņus* [=fotogrāfus]. (1996, TV; tulk. filma) *Iesim ārā, jampampiņ!* (1997, TV; tulk. filma) *Es lab laik klausījos tajā vell jampampiņā* .. (Liksoma/Grīnberga 2001, 52)

jampers subst., skoln. Džemperis. *Tev jampers otrādi uzvilks.* (Koluža 2000, 137)
[< angl. *jumper*, sal. Baldunčiks 1989, 132 s. v. *džemperis*]

jampiņš subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

jams pron. Viņš. *Būtu interesanti redzēt, ko jams spēj politikā...* (2006, Delfi)

jaņi ♦ (palikt) **jaņos**. 1. Smagi zaudēt kāršu spēlē (paliekot bez stiķa vai iegūstot ļoti maz punktu). (1970) (LŽV²) // pārn. Smagi zaudēt (sporta spēlē). *mēs šajā spēlē palikām jaņos.* (LŽV²) 2. Būt zaudētājam; neiegūt (ko tādu, kas pienākas). *ja tik vien mums tās patiesības acīs, tad esam gan tukšinieki, gan jaņos.* (Melbārdzis 1976, 65) *Vai privatizācijā vairākums no mums nepaliks «jaņos»?* (Labrīt 1994, 26. V, 4)

♦ **atstāt jaņos**. Uzveikt, pārspēt (sportā — ar lielu rezultāta starpību). *viens otrs no volejbola veterāniem izsacījušies, ka viņu laika komanda pašreizējās atstātu «jaņos»...* (PadJ 1977, 184, 7; J. Brežģis) *rīdzinieku taktiski pārdomātā darbība .. reizumis atstāj «jaņos» pašu ACSK.* (PadJ 1978, 43, 4; I. Ošiņš) // pārn. *Zenta divos gados panāca tādu izslaukumu, ka pat kaimiņus, paraugsaimniecību, atstājām jaņos.* (Karogs 1976, 12, 92; Ē. Kanders)
[< latv. pv. *Janis* ME 2, 96]

jāņot v. 1. Svinēt (cauru nakti). (1995) 2. Negulēt. (1980)

japijs subst. Jauns, veiksmīgs karjerists. *Viņš ir vēl viens japiju dirsa, kas neko nesaprot.* (1996, TV; tulk. filma) *Filma, .. kuras materiāls ir gan urbānās neurozes, gan japiju dzīvesstils.* (Diena-Izkl 2005, 28. I, 8; D. Rietuma) [< angl. sl. y. a. p.: *young american professional*, sal. Green 1998, 1303]

japītis subst. Jauns, veiksmīgs karjerists. *Kuram turklāt vēl japiši maksā.* (1996, TV; E. Švāns) *Taču ne viss Māras dzīvē noticis ar japišim tipisku gludumu.* (Diena 2003, 186, KarjerasD 1) [Cilmi sk. **japijs**]

- japoška** subst. 1. Japānis. (LŽV²) *Kā ta vakar nospēlēj — mūsējie ar tiem — japoškām?* (1980) 2. Japānā ražots izstrādājums. (1994, v30) [*< kr. sl. япошка*]
- jāris** subst. 1. Blēņas (1992, jaun.) 2. Jautrs, skaļš pasākums. (ME 2, 107) (1992, jaun.)
- jasno** adv. Skaidri, saprotami. *Mnh — nu, jasno.* (1997, s30) [*< kr. ЯСНО*]
- jaščiks** subst. Kaste. *Ugunskurā cepas šasliks, / Mugursomā alus jaščiks.* (1999, dziesma) [*< kr. ящук*]
- jāt, sk. apjāt, izjāt, pajāt, piejāt, sajāt.**
- jāties** v. 1. Mīlēties; nodarboties ar seksu. (LŽV²) *Tu domā, ka, nemītīgi jājoties, var dzīvot laimīgi?* (1996, TV; tulk. filma) «*Tu dzirdi?*» — *dāmīte pajautāja sīkaiņam, kas stāvēja blakus un kam, iespējams, bija likumīgas tiesības ar šo jāties.* (Keno/Krastinš 2001, 12) *Labāk tā [=būt atturīgam] nekā 16 gados jāties pa labi un kreisi.* (Diena 2004, 112, 21) 2. Draiskoties. (LŽV²)
- jaukt** v. Sist. (LŽV²) *Ka jaukšu pa ausi, uzreiz apklusīsi.* (VE 1989) Sk. arī **atjaukt, iejaukt.**
- jaukties, sk. nojaukties.**
- jauns** ♦ **jaunais krievs.** Krievu jaunbagātnieks. — *Kā atpazīt līgavaini jauno krievu kāzās?* — *Viņam ir pats dārgākais sportatērps.* (VZiņas 2005, 28, 13; anekdote) ♦ **pēc jaunas šnites, sk. šnite.**
- jautājiens** subst. Jautājums. *Drīkst pajautāt jautājienu?* (1995, jaun.)
- jē!** interj. Jā. (1993, V19)
- jebal!** interj., vulg. Saka, ja kāds ir nokaitinājies vai sadusmojis. (1996, V19) [*< kr. vulg. ебал*]
- Jēcis** subst., vietv. Jēkabpils. (sk 1988; Viesītē) (1990, skoln.; Sēlpilī)
- jedritvai** ♦ **jedritvai āzīt!** Saka, ja kāds ir nokaitinājies vai sadusmojis. (Nakts 1993, 13. V, 17) ♦ **jedritvai kociņ!** Saka, paužot negatīvas emocijas vai pārsteigumu. (1993) *jedrit vai kociņ!* (LŽV²) [Sal. kr. sl. *едрумь* (un kr. sl. vārdkopas ar šo vārdu) 'izsaka jebkuras emocijas', sal. Jeļistratovs 2000, 130]
- jedritvaikociņ!** interj. Saka, paužot negatīvas emocijas vai pārsteigumu. *Kas te noticis, jedritvaikociņ!* (Koluža 2000, 137) «*Nu tad,*» — *viņš, sasodītais plāpa, jedritvaikociņ, jautā,* — «*jūs kauko gribat uzzināt vai nē?*» (Keno/Krastinš 2001, 44)

jefiņš subst. 1. Jociģs cilvēks; pamuļķis. *Tas pats jefiņš vien ir, kas ziemā staigāja .., mangodams paiku.* (Gāliņš 1972, 195) *Viņam taču ir jefiņa ģimis.* (1997, TV; tulk. filma) *Laucinieks esot īpatnējs cilvēks. Gudrs cilvēks. Nav pil-sētas jefiņš.* (LA 1999, 10. IV, 32) 2. Nepatūkams, nesimpātisks cilvēks. *gatavie jefiņi.* (Nakts 1993, 30. IX, 4; I. Latkovskis) *A to jefiņu .. vispār negribas dzirdēt.* (2003, Delfi) 3. Puisis. (1993, jaun.) *Nelej, jefiņ! Tu esi aizlaidies no mājām.* (Kļavis 1989, 135) 4. Tūļa, lempis. (1997, radio)

jeibogu!, arī **jei bogu!**, arī **jej bogu!** interj. *Patiešām! Jei bogu, man nav laika ar tevī te vairāk plāpāt ..* (Gāliņš 1972, 187) *Jej bogu, tur jau kaut kas bija gan!* (Putniņš 1975, 164) *Kād tā Vīt izskatās! Mīlais Dievs, no kurienes viņ ir izbēgusi! Jei bogu!* (1979, studente) *Jei bogu, pastardiena nāk virsū ..* (Sestdiena 2005, 15. I, 13) [*< kr. sar. eũ bozy!*]

jēlais subst. (< adj.). 1. Memmesdēliņš; glēvs cilvēks. (LŽV²) 2. Sliktis cilvēks; nelietis. (sk 1988)

jēls adj. Glēvs. (1992, jaun.)

jeniņas subst., dsk. «Stipras kokvilnas bikses.» (LŽV³) [*< angl. jeans*]

jēpis subst. 1. Ābols. (1960) (JVSK 1987) (LŽV³) *Tu gribi zaļo jēpi vai sarkano?* (Koluža 2000, 137) 2. Dīvainis, jociģs cilvēks. (LŽV²) [Sal. kr. яблоко?]

jersis subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

Jeruzāleme ♦ **Jeruzālemes dedzinātājs.** «Rudmatis.» (LŽV²)

jes, arī **jēs**, arī **jesā** part. Jā. *Jesā!* (1996, V12) *Jēs! Man bij viens vārdiņš padomā, kas tev ir.* (1996, V6) *Jēs!* (2005, V40) [*< angl. yes*]

jest part. Jā. (1995, jaun.) [*< kr. есмь 'ir'*]

jevo ♦ **čort jevo znajet**, sk. čort!

jēzenes subst., parastī dsk. Sandales; lētas kurpes. (LŽV²) // Čības ar siksnīņām, kuras ievēl starp kāju īkšķi un blakus esošo pirkstu. [A:] *Nekur nevar dabūt jēzenes.* [B:] *Tu zini, kas ir jēzenes? — tās gumijas čības ar siksnīņām, kuras var uzmaukt uz viena pirksta.* (1996)

jēziņ! interj. Saka, paužot pārsteigumu. (1998, TV; tulk. filma)

Jēzus Marija! interj. Saka, paužot pārsteigumu. (1990, skoln.)

jifte subst. Inde. *Kas tā bija par jifti? Es taču nedzeru!* (Karogs 1976, 12, 102) *Ko tava mute vairās? / Kā trifeles, kā jifte / Zied tavas ogas kairās.* (Forums 2003, 19, 5; I. Ziedonis) [Cilmi sk. jifts]

jiftīgs adj., **jiftīgi** adv. 1. Indīgs. (LŽV²) // pārn. Ļoti spilgts. *viņš to [=galdu] ir nokrāsojis jiftīgi zaļzilu ..* (Santa 1995, 2, 42) 2. Nikns; dzēlīgs.

(LŽV²) *Kad ko jiftīgāku teica, viņš spiedza kā zebiekste.* (Putniņš 1975, 154)
 [A:] *Viņa ir aktīva dāma...* [B:] *Aktīva dāma un jiftīga dāma...* (1999)
 [< vācu *giftig*]

jifts, arī **jipts** subst. Inde. (LŽV²) [< vācu *das Gift*]

jiptūgs adj., **jiptīgi** adv. 1. Indīgs. (1980) 2. Nikns; dzēlīgs. *Abi brāļi maza auguma. Mēdz teikt: mazie tie jiptīgie.* (Caune 1977, 39)

jipts, sk. **jifts**.

jiuzas subst., dsk., skoln. Bikses. (sk 1988; Rēzeknē)

jochaidī! interj., hum. Saka, paužot dažādas emocijas. (1996, v50) (2005)

joferīt! interj. Saka, paužot dažādas emocijas. *Nu, joferīt, es patiešām biju stāvoklī ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 68)

johai! interj. Saka, paužot dažādas emocijas. (1996, v20)

johaidī! interj. Saka, paužot dažādas emocijas. (JVSK 1987) (LŽV²) *Johaidī! Tad man ir vāks.* (1994, S36) [A:] *Sniegs ir klāt.* [B:] *Johaidī! Tikko izmazgāju [veļu], gribēju kārt.* (1996, S59) *Palaid tagad mani [pie datora], man referāts jāpabeidz, johaidī.* (2004, S37) *esam kļuvuši pragmatiskāki, modernāki, johaidī, dziedāt arī tā vairs nemākam.* (Diena 2005, 59, 17; L. Muktupāvela) ♦ **johaidī ar ārā!** Saka, paužot dažādas emocijas. *Johaidī ar ārā, velns.* (1994, Ufo dziesma)

johambī! interj. Saka, paužot dažādas emocijas. (2003, v50) *Johambī! .. Šito es pavisam biju aizmirsusi.* (2005, S40)

johanštraus! interj. Saka, piem., paužot pārsteigumu. (1965) (LŽV²) [< latv. sl. *johaidī* + pv. *Johans Štrauss*]

jolka subst. 1. Egle; Ziemassvētku eglīte. (1990, skoln.; Sēlpils) (J. N., K. M.) 2. Jauna meitene. (J. N., K. M.) ♦ **jolki palki!** Saka, paužot parasti negatīvas emocijas. *Domā, ka baigo bagaču nostreļjusi .., tad var, jolki palki, baigo fidu stroīt.* (1995, feļetons) [< kr. *ērka*; < kr. sl. *ērku naluku*, sal. Jeļistratovs 2000, 131]

jomajo!, arī **jo majo!** interj. Saka, paužot parasti negatīvas emocijas. (1980) *A jo majo! Bet es vēl spriedu: ierosinās pret šo krimināllietu vai nē!* (2003, www)

joņi subst., dsk. «Akmeņi.» (LŽV²)

jopcik! interj. Saka, paužot dažādas emocijas. (1965) *Nu jopcik ar ārā!* (1999, futbolists spēles laikā) *Nu, jopcik, nu, ātrāk!* (2003, v35, skatoties futbolu) ♦ **jopcik mantelit!** Saka, paužot dažādas emocijas. *Jopcik*

- mantelīt. Piķis un zēvele.* (1995, V55) ♦ **jopcik mopcik!** Saka, paužot dažādas emocijas. (JVSK 1987) (1991, skoln.) ♦ **jopcik popcik!** Saka, paužot dažādas emocijas. (2005)
- jopcikarārā!** interj. Saka, paužot dažādas emocijas. *Jopcikarārā! Atkal kontriķi neko neuzrakstīju!* (Koluža 2000, 137)
- jopcikmicik!** interj. Saka, paužot dažādas emocijas. *Jopcikmicik! Kotas nozīmē?* (Koluža 2000, 137)
- jopciks!** interj. Saka, paužot dažādas emocijas. *Jopciks ar ārā! Nu kas tas ir, ka jūs runājat!* (LaBA 1996, 12, 13; «Tā runā skolotāji...»)
- jopčik!** interj. Saka, paužot dažādas emocijas. *Jopčik, vēl pēc 5 gadiem .. [brūkošo baznīcu glābšanai] arī ar 5 miljoniem būtu par maz.* (2004, Delfi)
- jopstudei!** interj. Saka, paužot dažādas emocijas. (1997, jaun.)
- joptvoiraz!** interj. Saka, paužot dažādas emocijas. *Kāda vēl, joptvoiraz, nelaime?* (2005, Delfi)
- joske**, arī **joskis** subst. Ebrejs. (LŽV²) [**< pv. Joske < Jozefs**]
- jožiks** subst. Frizūra — īsi apgriezti mati. (1990, skoln.) [**< kr. жучк 'ezītis'**]
- jū** part. Jā. *Jūūū! Man liekas, neviena kroga nav, kur es nebūtu spēlējis.* (Diena 2003, 2000, 16) «*Tēvu .. koncertos bērniībā klausījies?*» — «*Jū!*» (Sestdiena 2005, 15. I, 38) *Jū, sacensības bija super.* (2005, Delfi)
- jūgties** v. Kļūt stulbam; zaudēt saprātu. *Tu stulba? Jau sāk jūgties?* (Koluža 2000, 98) Sk. arī **nojūgties**.
- jumtiņš** subst. «Alkohola piedeva. *kafija ar jumtiņu.*» (LŽV²)
- jumts** subst. 1. Reketieru grupa, kas izspiež naudu no kāda uzņēmuma (par to it kā garantējot aizsardzību no citiem reketieriem). *Katrai sabiedrībai jānodrošina savas valsts pilsoņiem apģērbs, maize un jumts virs galvas. Es domāju to jumtu [parāda ar rokām ^], nevis ko domā varbūt daži no mūsu skatītājiem.* (1995, TV; Māris Vītols) *Poliscists Jānis vienmēr mani [=prostitūtu] iztaujāja par bandītiem .. Jānis un Gunčiks .. bija .. [intīmkluba] jumts.* (Diena 2003, 74, 5) // pārn. *sociķiem nav jumta [Saeimā].* (2003) 2. spec. Metiena bloķēšana no augšas (basketbolā). (Diena 2003, 215, 9) ♦ **jumts piebraucis**, arī **jumts brauc virsū**. Izveidojusies situācija, kad jāmaksā reketieriem. *Domājām, ka Albertam jumts piebraucis.* (1995, V28) ♦ **jumts** (arī **jumtiņš**)

aizbrauc(is), arī **aiziet (ciet)**, arī **aizgājis ciet**, arī **nobraucis**, arī **nošļucis**. Saka, ja kāds kļūvis psihiski nevesels, nelīdzsvarots. (1993) *No tām izplūdes gāzēm tev jau jumts nošļucis*. (1996, TV; tulk. filma) *Bibliotekārs, kam nobraucis jumts*. (1998, TV; tulk. filma) *kad atnāk pavasaris, aizbrauc jumts*. (Diena-1zkl 2003, 28. III, 2) [Sal. kr. sl. *κρυμα νοεχαρα*]

jupķis subst. Jaka. (LŽV²) *Es tev iebāzīš roku zem tā jupķa un iesmērēš [=ie-ziedišu muguru]*. (1975) [Sal. vācu *die Joppe*, dem. *das Jöppchen*, sal. EH 1, 567 s. v. *jupķins*]

jūra ♦ **spļāviens jūrā**, sk. **spļāviens**.

jurgīne subst. Dālija. *Viņi iesprauda pogcaurumā svārku stūri pa jurgīnes ziedam*. (Jaunsudrabiņš 1959, 89)

juris subst. Necils cilvēks. (JVSK 1987) (VE 1989) (1991, skoln.)

jūrskola ♦ **sūtīt jūrskolā**, sk. **sūtīt**.

juška I subst. 1. Sajūta. (JVSK 1987) *No lielā kalna baigi forši laisties uz slēpēm. Kollīga juška*. (VE 1989) *Tāds ar tādu sazatika — manī iegavilējās sievišķīga «juška»*. (Diena 2003, 91, 18) // *Pašsajūta. Tāda sūdīga juška. Temperatūra laikam*. (1996, S25) *Juška man patiesībā bija tālu no tā, kā izskatījās*. (Liksona/Griņberga 2001, 62) 2. *Nojauta. Man jau bija tāda juška, ka nebūs labi*. (1996) *Man iekšēj jušk, ka tur [=futbola spēlē] būs nič*. (1999)

juška II subst. Skursteņa (retāk ventilācijas caurules) aizbīdnis. (1970) (LŽV²) *vai visi logi, šiberes, juškas ir ciet?* (Lāms 1973, 84) *Tur virtuvē ir divas tās ventilācijas juškas*. (2001, S66) // *Krāsns durtiņas. atvērsu jušku — krāsns durtiņas, kur pūtu papirosu dūmus*. (Greste 1977, 23) [*< kr. вѣтровка vai rouka ME 2, 120*]

jūzot v., iron. Lietot. *aizliegts [šo automašīnu] jūzot uz seguma, kas nav gluds asfalts ..* (2005, Delfi) [*< angl. use*]

K

ka ♦ **ka nemetas**, sk. **nemesties**.

kā □ **kā reiz**, arī **kā reize**, arī **kā reizi**, part. nozīmē. Tieši. *Kā reiz pēc Jaunā gada atjaunoju peldbaseina abonementu!* (Diena 2003, 20, 13) *Bet patlaban kā reize ir īstais brīdis salikt visus punktus uz «i»*. (VZiņas 2003, 16, 12)

[politiķu] tikšanās kā reizi liecina par .. [partijas] izredzēm. (Diena 2003, 91, 5) [Sal. kr. *как paz*] ♦ **kā štiks**, sk. **štiks**.

kabaks subst. Krogs; dzertuve. (LŽV²) *Tās dienas pelēkas, ko vadu / Bez tevis drūmā kabakā ..* (Lasmanis 1975, 48) [Pleskavā] *onkulim bija krogs. Visvienkāršākais kabaks pilsētas nomalē ..* (Greste 1977, 46) *Kādā kabakā ieiet...* (2005, V50) [< kr. *кабак*]

kabans, arī **kabāns** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Sal. kr. *кабан* 'vepris'?]

kabata ♦ **sist pa kabatu**, sk. **sist**.

kabināt □ **kabināt iekšā**. Pārspēt. *tavam bračkam es laikam kabinu iekšā spēka ziņā.* (VE 1989) Sk. arī **iekabināt**.

kabūzis subst. Neliela telpa (mājoklī); kabinets. *Iveta Zitu ievēda blakus kabūzītī ..* (Karogs 1976, 3, 69; C. Dinere) [jaunajā dzīvoklī] *ir piemērots kabūzītis, kurā varēs ierīkot fotolaboratoriju.* (Liesma 1976, 5, 11; Ē. Kehris) *Latene būs šitajā kabūzī.* (VE 1989)

kabzec subst., nelok. Beigas. (1989, V15) [< kr. sl. *кабздец*, sal. Jeļistratovs 2000, 181]

kācīši subst., parasti dsk., skoln. Kājas. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

kaco subst., nelok. Gruzīns. (1990) (LŽV²) [< kr. sl. *кацо*, sal. Baldajevs 1997, 1, 182, < gruz. [kaci] 'cilvēks']

kača subst., skoln., neakt. Kapeika. (JVSK 1987) (1990, skoln.)

kačaks subst. Muskuļots cilvēks. *Redzams, ka Alvis ir kačaks.* (Koluža 2000, 137) [< kr. sl. *качок*, sal. Jeļistratovs 2000, 191]

kačalka subst., skoln. Trenāzieru zāle. (1993) *Šodien kačalkā biju divas stundas.* (Koluža 2000, 137) [< kr. sl. *качалка*, sal. Jeļistratovs 2000, 190]

kačāt v. 1. Šūpot. (1990) 2. Trenēt (muskuļus). *ņem piec kilogram hantel .. un tik kačā [muskuļus].* (1979, V30) 3. Sūknēt. *Viņai tur ūdens sakrājiens pierē, jākačā ārā...* (2005) 4. Lejuplādēt (datorā). *Tagad no [datora] mīkstēm atkal jākačā ārā [vajadzīgie dokumenti].* (2005) *Viss, kas no interneta kačāts ..* (2005) 5. spēc. Ilgstoši spēlēt aizsardzības stilā (tenisā, galda tenisā). [A:] *Šitie [tenisisti] kačā.* [B:] *Baig ab div kačā.* (1976) ♦ **kačāt prātus**. Ietekmēt domas. *Es pārāk maz daru, lai varētu kačāt prātus.* (1995, TV) ♦ **kačāt pravus**. Uzstājīgi pieprasīt (savas) tiesības. *nesāc kačāt pravus ..* (2002, TV) // pārn. *Ziema vēl*

mēģināja kačāt savas pravās [=pa nakti uzsniga]. (1997, radio) [< kr. *качать*] Sk. arī **atkačāt, iekačāt, nokačāt, sakačāt, uzkačāt**.

kačāties v. 1. Šūpoties. *Ejam kačāties*. (1996) // Kratīties. (VE 1989) 2. Braukt. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 3. Trenēties svarcelšanā vai kultūrismā. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 4. Pumpēties (no balsta guļus vai uz saliektām rokām vairākkārt iztaisnot rokas, paceļot ķermeņa augšdaļu). (Koluža 2000, 137) [Cilmi sal. **kačāt**] Sk. arī **sakačāties, uzkačāties**.

kačegarka, arī **kačigarka** subst. Katlumāja. *Mums būšot jauna kačegarka*. (Koluža 2000, 137) *Mēs salām nost, mums bija kačegarka ļoti tālu*. (2005, TV; S70) *karsts kā kačigarkā!* (J. N., K. M.) [< kr. *качегарка*]

kačoks subst. Kultūrists. (1997, skoln.) *Skūtgalvja «kačoka» Vina Dizela fani gūs orgasmu jau no aktiera esības fakta skarbā bojevikā ..* (Diena-Izkl 2003, 11. VII, 9; N. Naumanis) [Cilmi sk. **kačaks**]

kā-darbs subst., skoln. Kontroldarbs. (1996, skoln.)

kadrs subst. 1. Puisis; draugs vai draudzene. (JVSK 1987) (niev. LŽV²) *mani gaida viens skuķis. Baigais kadrs*. (Kļavis 1989, 96) *Tu ar savu kadru brauksi vai viena pati?* (VE 1989) 2. niev. Persona. *Viņš jau mums pazīstams kadrs. Bieži brauc iereibušā stāvoklī*. (1995, TV)

kāds ♦ **kāda hrena pēc?**, sk. **hrens**. ♦ **kāda mārrotka pēc?**, sk. **mārrotks**. ♦ **kāda ruņa!** Tā tas ir! (LŽV²)

kafējušņiks subst. 1. Kafejnīca. (1990) (1996) 2. Biežs kafejnīcu apmeklētājs. (JVSK 1987) (1995, S24)

kafene subst. Kafejnīca. (1990, skoln.) *Mums tur skolai apkārt baigi maz kafenes ..* (1994, S18)

kafepišņiks subst. Kafejnīca. (1990, jaun.)

kafija ♦ **klārs kā kafija**, sk. **klārs**.

kafijužņiks subst. Kafejnīca. *No «iesildītājiem» [=mūziķiem] vienīgais glābiņš bija tajā gala kafijužņikā ..* (2005, www)

kafiža subst. Kafija. (1994, S80)

kafuška subst. Kafejnīca. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

kafūzis subst. Kafejnīca. (JVSK 1987) (LŽV²) *nedomā, čomiņ, ka naudu kafūziem tev aizspiedīšu!* (Padj 1980, 23, 3; humoreska) *Norunājām tikties kafūzī*. (Koluža 2000, 137) *Es gribu .. aiziet uz kafūzi iedzert kokteilīti*. (2003, Delfi)

kaifigs adj., **kaifigi** adv. Labs; tāds, kas sagādā baudu. (JVSK 1987) (1992, jaun.) *Bet es apgalvoju, ka viņš daudz kaifīgāk par tevi spēlē.* (Karogs 1976, 3, 72; C. Dinere) *Tu neatceries tik kaifīgu mirkli?* (Fridenfelde 2001, 80) *ezītis uzaicināja [alni] paskraidīt pa pavasarīgo pļaviņu, jo esot ļoti kaifīgi.* (ZinV 2005, 4, 4)

kaifot v. Izjust baudu, labsajūtu; sajūsmināties (par ko). (LŽV²) *Semu zinās visi un kaifos, skatoties viņa darbus [=gleznas].* (Karogs 1976, 3, 68; C. Dinere) *Mamma kaifoja, cik tīrs ..* (1993, radio) *Kaifoju no tā, ka .. krogā malkoju vīnu un vēroju citu prieku.* (Ieva 2005, 28, 31) Sk. arī **pa-kaifot**.

kaifotājs subst. Baudītājs. *Kaifotāji, kas .. tikai izmeta pa laikam vietā un nevietā savu repliku ..* (Karogs 1976, 3, 67; C. Dinere)

kaifoties v. Izjust baudu, labsajūtu; sajūsmināties (par ko). *Re, zēniņi kaifojas kafijā ..* (LitM 1977, 13, 8; M. Čaklais)

kaifs subst. 1. Bauda, labsajūta. (JVSK 1987) (LŽV²) *Anniņa vakar bija pilnīgā kaifā ..* (1977) *Pavasara kaifu izjūt pat Lejasciema vardes.* (NRA 1999, 19. IV, 7) *Karsta vanna — tas ir kaifs.* (Koluža 2000, 137) *No tā, ka dziedu, gūstu nenormālu kaifu.* (VZiņas 2005, 206, 5) 2. Narkotisks reibums. *Manī laikam vēl nebija pilnībā izkūpējis čefīra kaifs.* (Karogs 1975, 8, 57; H. Gāliņš) *Lai gan internetā var atrast fentanila analogiem .. velītus cildinājumus .., kaifu tie tomēr nedod.* (Sestdiena 2003, 25. I, 23) *Vakcinētam cilvēkam smēķējot nekļūst slikti, bet arī nekļūst labi. .. nav kaifa.* (Diena 2005, 1. VII, 14) ♦ **ķert kaifu**. Gūt baudu. [Eiropā] *Krievu vodku mazāk dzersim, / Kaifu konkurējot ķersim.* (Diena 2002, 221, 12) [$<$ kr. sl. *каюф*, sal. Jeļistratovs 2000, 182]

kāja ♦ **vārnu kājas**, sk. **vārna**. ♦ **atstiept kājas**, arī **atstirināt kājas**. Nomirt. (VE) ♦ **notirināt kājas**, sk. **notirināt**. ♦ **pie kājas**. Vienalga; vienaldzīgs. *godīgi sakot, man ir pilnīgi pie kājas citu cilvēku viedoklis.* (Sestdiena 2002, 23. XI, 22) *Viņš šajā kompānijā ir vienīgais, kam viss pie kājas ..* (Diena 2003, 16, 10)

kājminams ♦ **kājminamā domāšana** iron. Lēna, neatjautīga domāšana. (LŽV²)

kaka subst. Izkārnījums. *Īstu kaku ar īstu smaku.* (1997, TV; tulk. filma)

kakāt v. Izkārnīties. (LŽV²) *Pēc dažām dienām frontē tādi zaļknābji pieraujas kā trusīši un kakā biksēs ..* (Gāliņš 1972, 112) *Viņa tagad meklē vietu, kur varētu kakāt.* (1993, S25) *Nu ko cilvēki tur [=tualetē] dara — čurā, kakā.*

(1997, TV; tulk. filma) *Baloži Vidzemes tirgū kakā uz galvas.* (VZiņas 2006, 20, 20)

Sk. arī **pakakāt, piekakāt.**

kakavs subst. Kakao. (1980, S80) (1993, jaun.)

kakraz, arī **kak raz**, arī **kak ras** adv. Tieši. *kak ras uz manu augumu* — pieesmitais numurs. (1977) *Tikko kak ras pie tevis nācu.* (1979) *Saprot, šodien kakraz galdus stumda.* (1980) *Nu, dāvai piecos, tad i kak raz.* (2005, S61) [
 < kr. *как раз*]

kaktuss subst., spec. Kāds mīnu tips. *Šeit jūs redzat tā saucamo kaktusu, .. mīnu.* (1996, TV)

kaķis ♦ **priekš kaķiem.** Saka par ko nevērtīgu, nederīgu, neefektīvu. (1985) (LŽV²) *Cūtādāk viss, ko mēs darījām priekš jums, būs priekš kaķiem.* (1997, TV; tulk. filma) *Izrādās, tas viss priekš kaķiem — mans godīgums nevienam nebija vajadzīgs.* (Ieva 2005, 27, 60)

kaķolka subst. «Kareivja katliņš.» (LŽV²) [
 < kr. *котелок*]

kalašas subst., parasti dsk. Galošas. (VE 1989) [
 < kr. *калоши*]

kalatuns subst. Liels aukstums. (JVSK 1987) (1990, skoln.) [
 < kr. sar. *колотун*]

kalcis subst., skoln. Kalkulators. (sk 1988)

kalgotkas subst., dsk. Zeķbikses. *Vaidzēj uziet augšā, nolikt tās kalgotkas.* (1978) [
 < kr. *колготки*]

kalimaga subst. Automašīna (parasti veca). *tas ir .. [aktrises] vēl nepiepildīts sapnis — nopelnīt naudu, .. nopirkt vecu «kalimagu», lai .. braukātu uz Rīgu uz izrādēm.* (Diena 2002, 259, 18) [
 < kr. novc. *колымага* 'kariete; smagie rati']

kalītis subst., skoln. Kalkulators. (sk 1988)

kalošas subst., parasti dsk. Apavi. (1989, V15) [Cilmi sk. **kalašas**]

kalterbrunnars subst. Paģiras. (1997, S26) [
 < latv. *kaltēt* + vācu uzv. *Kaltenbrunner*]

kaļka subst., spec. Pauspapīrs. (2003) // dsk. **kaļkas.** Manuskripts (piem., grāmatai) uz pauspapīra. *Jāiztaisa kaļkas.* (2005) [
 < kr. *калька*]

kaļķis I subst., skoln. Kalkulators. (JVSK 1987) *Kaļķi nofenderēja, nav ar ko rēķināt.* (VE 1989) *Matemātikas kontriķi bez kaļķa nevar iztikt.* (Koluža 2000, 137)

kaļķis II, arī **kaļķītis** subst. Cigarete. (JVSK 1987) (VE 1989)

kamčatka, arī **Kamčatka** subst. 1. Pēdējais sols (klasē, auditorijā). (1963) (JVSK 1987) *puiši skolotāji bija aizsūtījuši sēdēt «Kamčatkā» — klases viņā galā.* (VZiņas 2005, 219, 12) // pārn. Pēdējā solā sēdošie. *Kamčatka atkal zolīti spēlē.* (VE 1989) 2. Nomale. (JVSK 1987) [**<** kr. vietv. Камчатка]

kamerāds subst. «Biedrs; draugs.» (LŽV²) [**<** vācu *der Kamerad*]

kamerniece subst., spec. Autoriepa ar kameru. (1995, TV)

kāmis subst. Negausis; rīma. (vienk. LVSU, 195) (1996, skoln.)

kanaki subst., parasti dsk. «1. Karavīri; cīnītāji. 2. Vīri.» (LŽV²) [**<** *kanāki* 'Havaju salu pirmiedzīvotāji; Klusā okeāna salu iemītnieki', sal. LKoV 8, 15330]

kanāriņš subst. «Dziedonis.» (LŽV²)

kancelēt v. Atcelt, anulēt (datora darbību). [A:] *Ko šite lai dara?* [B:] *Kancelē nost, kancelē nost!* (2000, instalējot pretvīrusu programmu)

kante subst. Mala; šķautne. (LŽV²) *Automašīna — sarkana ovāli apaļa ar melnu kanti ..* (Nakts 1994, 17. II, 16) *Ģipša plāksnei viena ir slīpā kante.* (1996, TV; par celtniecību) ◆ **sist kanti**, arī **piesist kanti**. Lakstoties; savaldzināt. *Tu joprojām sit viņai kanti, lops tāds.* (1996, TV; tulk. filma) *Lindseja piesūtusi kanti lielo ekrānu varonim ..* (BŽVZiņas 2006, 2, 25) ◆ **turēt kanti**. Aizstāvēt; atbalstīt (kādu). (LŽV²) ◆ **rīvēt godam kantes**. Būt par iemeslu pārliecībai, ka ir aizskarts gods. (LŽV²) *Godam tas, protams, kantes rīvē.* (1993) [**<** vācu *die Kante*, sal. ME 2, 156]

kantēt v., spec. Veikt līdzbraucēja uzdevumus (sacīkstēs motocikliem ar blakusvāģi). *Blakusvāģu klasē visātrāk ripoja Kārļa .. vadītā un Jāņa .. «kantētā» mašīna.* (Sports 1976, 141, 4) *viņš .. startē ar jaunu līdzbraucēju .., kas pirms dažiem gadiem «kantēja» jēkabpīlieša .. motociklu ..* (Padj 1976, 103, 3) [**<** vācu *kanten*] Sk. arī **atkantēt**, **nokantēt**.

kantētājs subst., spec. Līdzbraucējs (sporta motociklā ar blakusvāģi). *Serģa «kantētājs» tagad ir bijušais Vilemsena līdzbraucējs ..* (KasNotiek 2003, 1, 54)

kantēties □ **kantēties klāt**. Censties savaldzināt. (LŽV²) *nemēģini kantēties klāt manai fidai ..* (VE 1989) *tu viņam klāt nekantējies, citādi Kate .. tev galvu noraus.* (Fridenfelde 2001, 85) Sk. arī **piekantēties**.

kantīgs adj. Šķautņains, stūrainš. (1977) // pārn. Tāds, kas nav apaļš. [bērnu] *dēļ grības dzīvot vismaz līdz tai apaļajai jubilejai — 80 gadiem.* Šī [= 75 gadi] *tāda kantīga vien ir.* (Diena 2004, 155, 12)

-kantorēt, sk. **apkantorēt**.

kantoris subst. 1. Piesavināšanās; zagšana. (JVSK 1987) *Šis nu gan taisa baigo kantori.* (VE 1989) 2. Uzņēmums. *Privātā kantorī darba devējs .. izmet tevi, ja sāc čakarēt bobi ..* (2005, Delfi)

kaņepe, arī **kaņepīte** subst., spec. Hašišs. *Tūlīt viens pamazāk tīrīgs džeks piedāvāja kaņepīti ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 91)

kaņešna part. Protams. *Kaņešna, tā tas ir.* (1995, jaun.) [конечно]

kapāt v. Cīnīties (parasti sportā). *Kad vajadzēs kaut kur kapāt, tad viņi [=futbolisti] normāli būs saspēlējušies.* (2005, v20) Sk. arī **nokapāt**.

kapāties v. Cīnīties (parasti sportā). *Daudzi skatītāji, emocijas — tas ļāva [handbolistiem] par simts procentiem «kapāties» un uzvarēt.* (2006, www)

kapiš? v., nelok. «Saproti?» (LŽV²)

kapitāls adj., **kapitāli** adv. 1. Ļoti labs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Palaidīsi garām kapitālāko izdevību, tad redzēsi.* (Kļavis 1989, 115) *Kapitāli — braucam tad rīt no rīta.* (VE 1989) 2. Ļoti liels. *iespējams — istā vieta man ir slimnīcā, kur ārstē kapitālos idinūs.* (Kļavis 1989, 107)

kapitāns subst. Kapteinis. *Bet krastmala .. pagriež uz otrām rībām / rīt-dienas kapitānu.* (Čaklais 1976, 23) *kapitāns Simenovs viņam teica ..* (Kamara 1977, 31) [kanuman]

kapituks adj., skoln. Ļoti labs. (1990, skoln.)

kapiža, arī **kapīža** subst. Kafija. *kapižiņa.* (JVSK 1987) *tad vēl kapiža vai .. tēja iz dižkatla.* (Pilsēta 1991, 50, 38) *kapiža.* (LŽV²)

kapķorka, sk. **kaptjorka**.

kāpostgalva subst. Muļķis. (1980) (LŽV²)

kāposts I subst., arī **kāposti** dsk. Nauda. *Vai tev kāposti ir? Aizdod man kvartu.* (1992, jaun.) *gaidīju, kad .. varēsim iet .. izdiņgēt kāpostu dienas pirmajam vincukam.* (Liksoma/Grinberga 2001, 65) *Ja jau partijas tik lielu naudu tērē priekšvēlēšanu kampaņām, gan jau kādu kāpostu arī .. [šim] projektam atvēlēs.* (VZiņas 2005, 50, 3; feļetons) [Sal. kr. sl. *kanyema* 'nauda', sal. Jeļistratovs 2000, 187]

kāposts II subst. 1. Galva. (JVSK 1987) *Tavs kāposts nekam neder.* (VE 1989) 2. Vēders. (1993)

kapots subst. Motora pārsegs (automašīnai). (JVSK 1987) *Priekšējā kapota viņam [=fordinam] nebija ..* (Karogs 1975, 8, 88; M. Zariņš) *Jums tur*

[=automašīnas luktuŗī] *kaut kas dzirksteļo*. .. *Attaisiet «kapotu» un pašatieties!* (Zemgale 2003, 41, 10) *Viņi bija apstājuši .. «BMW» ar kādreiz lēkājot iebuktētu kapotu* .. (Diena 2003, 177, 20) [*< kr. kanom*]

kapronenes subst., parasti dsk. Kaprona zeķes. (sk 1988)

kāpt ♦ **kāpt uz ancuka**, sk. **ancuks**. ♦ **kāpt uz korķa**. Sākt (parasti ilgstošu) dzeršanu. *Sapratni deva mans paziņa — nīgrs .. psihopāts, kārtējo reizi grasoties kāpt uz korķa*. (1995)

kaptjorka, arī **kapķorka** subst., spec., neakt. Mantu glabātuve (padomju armijā). [A:] *Kaptjorka kas ir?* [B:] *Tas ir tas, kur saliek visu to, kas nāk no sušilkas*. (1995) *Kaptjorščiks Petja iet uz savu kambari (kaptjorku)* .. (2000, TV; Fredis, atceroties dienestu padomju armijā) [*< kr. sar. kanmēþka*]

kaptjorščiks subst., spec., neakt. Mantzinis, uzturzinis (padomju armijā). *Kaptjorščiks Petja iet uz savu kambari (kaptjorku) un atnes «kabačkovuju ikru»* .. (2000, TV; Fredis, atceroties dienestu padomju armijā) *viens uzreiz kļuva par sboru komsorgu, otrs par kaptjorščiku* .. (2005, Delfi) [*< kr. sar. kanmēþnyxk*]

kapustņiks subst. Sarīkojums ar dalībnieku priekšnesumiem. *Paši bijām sagatavojuši dažādas «kapustņika» numurus*. (Baļuna 1974, 87) *kaut kur nozuda studiju biedri, .. «kapustņiki» un studentu dziesmas*. (Zariņš 1975, 131) [*< kr. sar. kanycmnyk*]

kapusts subst. Kāposti. *Kapusts kopā ar rūgummērci vēl ilgi ārdās pa zarnām*. (Pilsēta 1991, 35, 38) [*< kr. kanycmca*]

kapušons subst. Kapuce. *Liec kapušon, .. iesim uz (Bērnu) pasaul*. [ārā list] (1980, S35) [*< kr. kapnyuon*]

kaput 1. adv. Pagalam; sabojāts, neizdevies. (LŽV²) 2. subst., nelok. Beigas. *Kaput jums un visām jūsu ģimenēm*. (1997, TV; tulk. filma) [Eiroparlamenta vēlēšanas] *kaut kā veiksmīgi jāpārļaiž, un tad viņam [=politikim] kaput!* (2003, Delfi) [*< vācu kaputt*]

karakteris, arī **karakters** subst. Raksturs. *Laulenes karakters — velns, tavu zirgu, / Nedomā valā no viņa vairs tikt*. (Rūja 1972, 67) *Ir jau ar manai vecenei šerps karakteris*. (Karogs 1977, 4, 77; H. Gāliņš) [*< kr. xapaxmep*]

karapuzs subst. Zīdainis. *Ratiņos maziņš karapuzs*. (Koluža 2000, 137) [*< kr. kapanyz*]

kāravene subst. Kārava dāma (kārtīs). (LŽV²)

- kārvs** subst. «Kārtībnieks.» (LŽV²)
- karburators** subst. Cigaretes filtrs. (JVSK 1987) *Tavējās ar karburatoru?* (VE 1989)
- karbūzis** subst. Karburators. *Mašīnai karbūzis aizsērējis.* (Koluža 2000, 137)
- kareika**, arī **koreika** subst. Žāvēta krūtiņa (gaļa). *Tur [ēdnīcā] ir nieres un kareika.* (1978) *Šodien koreika bij smuka tur.* (1980) [*< kr. копеѳка*]
- karī** subst., nelok., spec. Nesiens (daiļslidošanā pāru slidojumos). *Un šis ir tā saucamais nesiens jeb karī.* (2005, TV; komentētāja) [Sal. angl. carry 'nest']
- kar-kar!** interj. Saka, pamanot neglītu meiteni. (1990, jaun.)
- kārlītis** subst. 1. Vecā modeļa automašīna «Moskvič». *Kārlītis ir vecais moskvičs ar riteni aizmugurē.* (1994, S26) *Tie varētu būt gan zaļporožeci, gan vabolītes, gan kārlīši.* (1994, TV) «Kārlītis» viņam būs reprezentācijas auto, ar to viņš «zīmēsies». (Diena 1996, 2. II, 8) 2. Trešdaļlitra alus pudele. (JVSK 1987) *Kārlīti izdzēru vienā rāvienā.* (VE 1989)
- kārmans** subst. Kabata. (sk 1988) [*< kr. кармап*]
- karmuška** subst. Barotava. [valsts uzņēmumu padomes] *ir tā partiju karmuška, ko viņas uztur.* (2005) [*< kr. кармашка*]
- karoče**, arī **karoči** adv. Īsāk; īsāk sakot (bieži lieto kā parazitvārdiņu). (1990, skoln.) *Karoče, satiekamies rīt pie tevis.* (Koluža 2000, 137) *Es tev iedoš dvacetku, tu man faifņik. Nē, karoče, faif paturi rezervē!* (2002) *Nu tad, karoči, rīt ejam uz tusonu ..* (2003, L. T.; S17) [*< kr. коpoче*]
- kārs** subst. Automašīna. *Un ko tad ar mašīnām? .. Cik var atļauties nopirkt jaunu «kāru»?* (Diena 2003, 292, 21; čats) *Tāgad katrs var uzzināt, kā Lauris Reiniks ticis pie jauna «kāra».* (TVDiena 2004, 12. VIII, 4) [*< angl. car*]
- kārt** ♦ **kārt makaronus uz ausīm.** Melot. (1997, skoln.) *Ko nu kar makaronus uz ausīm!* (1995, jaun.) ♦ **kārt špageti.** Melot. (2005, www) [Sal. kr. *вешать лапшу на уши*, sal. Jelistratovs 2000, 61]
- kārtībnieks!** interj. Viss kārtībā! (LŽV²) *Nu tā, .. kārtībnieks ..* (2005)
- kārties**, sk. **pakārties**, **uzkārties.**
- kartiņi** subst., dsk. Kartupeļi. *sūtīšu visu pamīliju talkā kartiņus lasīt.* (Padj 1976, 200, 4; V. Rūja)
- kartoška** subst. Kartupelis; kartupeļi. (1990, skoln.) *Ei, kartoškas liec vārīt!* (1978, S46) [*< kr. картошка*]

- kartuški** subst., dsk. Kartupeļi. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- kas** □ **ja kas**, sk. **ja**. ♦ **kas par štelli?**, sk. **stelle**.
- kaseklis** subst. Grābeklis. (sk 1988)
- kasetnieks**, arī **kasešnieks** subst. Kasešu magnetofons. *kasetnieks ir galīgi nodrillēts un apskrambāts*. (SkAv 1989, 11. X, 13; Dz. Šulce) *kasetnieks*. (1992, jaun.) *kasešnieks*. (1996)
- kāsiens** subst. Zaudējums. *Mūsu komanda piedzīvoja kārtējo kāsienu*. (Koluža 2000, 137) *Visticamāk sanāks divi kāsieni pēc kārtas*. (2005, www) *Nafīg būt tādiem nūgiem un paredzēt kāsienu?* (2005, Delfi)
- kāsis**, arī **kāsītis** subst. 1. Marihuānas cigarete. (2004) *Vīņš beidz tū un aizdedzina «kāsīti» (marihuānas cigarete)* .. (Diena-Izkl 2003, 28. III, 12; U. Rudaks) *pa vidu kāds aliņš, kāda «riņa», kāds «kāsīs»...* (Diena-Izkl 2004, 28. V, 16) 2. **kāsītis** skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- kasīties**, sk. **uzkasīties**.
- kāsītis**, sk. **kāsis**.
- kāst** v. 1. Prasīt; izdabūt (parasti naudu). *Vajadzēja atkal kāst senčus*. (Koluža 2000, 137) 2. Zaudēt. *Jau kāšam 0:1...* (2005, www) 3. Ātri braukt. *Tās tik kāš*. (1994, S27) Sk. arī **apkāst**, **izkāst**, **nokāst**, **pakāst**, **piekāst**, **uzkāst**.
- kaste** subst. 1. Vārti (sporta spēlēs). (1970) (LŽV³) *Stāvi kastē!* (1991, skoln.) *Ivar, uzšauj pa kasti!* (1999, sauciens no tribīnēm futbola spēles laikā) *Ja būtu trāpījis pa kasti [tad būtu gūti vārti]...* (2001) 2. Autobuss. (JVSK 1987) (1991, skoln.) ♦ **drāšu kaste**, sk. **drāte**.
- kastings** subst. Pretendentu atlase (piem., modeļu konkursam). *meitenes .. tiek aicinātas uz kastingu 12. martā ..* (2005, TV) [Sal. angl. cast 'sadalit lomas']
- kastrolis** subst. Galva. (1992, jaun.) *Virtuvē tu pakar savu kastrolī, tāpat tas tev domāšanai neder*. (VE 1989)
- kašaks** subst. Kaķis. (JVSK 1987) (1992, v25) (1996) [Cilmi sk. **košaks**]
- kašara** subst. Kaķis. (J. N., K. M.) [**<** kr. sl. *kouapa*]
- kašāt** v. 1. Intensīvi strādāt. *Man patīk, ka pa izrādes laiku vari papļurkstēt .. Pavisam cita lieta, nekā kad visu laiku jākašā uz skatuves ..* (Sestdiena 2003, 27. IX, 31) 2. Braukt; skriet. *Nu, moskābeli! Kašā, kamēr laižu!* (1995, v30) Sk. arī **aizkašāt**, **pārkašāt**.

kašeļoks subst. Naudasmaks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [**<** kr. *κομηλῆκ*]

kašmaks subst., skoln. Naudasmaks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [**<** kr. *κομηλῆκ* + latv. *maks*]

kašmars subst. Šausmas. (1996, skoln.) [**<** kr. *κοιμαρ*]

kāterfrīštiks subst. «Paģiru brokastis.» (LŽV²) [**<** vācu *der Kater* 'paģiras' + *das Frühstück* 'brokastis']

kāters subst. Paģiras. (LŽV²) *Nu jā, tev baigais kāters, redzu jau, cik mīksts esi.* (Lāms 1974, 247) [**<** vācu *der Kater*]

kātiņš ♦ **acis uz kātiņiem**, sk. **acs.**

-kātot, sk. **aizkātot**, **iekātot**.

katrs ♦ **apstāties pie katra staba**, sk. **apstāties**.

kāts subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) ♦ **atstiept kātus**.
Nomirt. (1970) (2005, www)

katuška ♦ **uz visu katušku**. Maksimāli. *Kad [autoinspektori] soda, tad soda uz visu katušku.* (2005) [Sal. kr. sar. *на всю катушку*]

kaucene subst., skoln. Kaučuka bumbiņa. (1990, skoln.)

Kauči subst., dsk., vietv. Kauguri. (JVSK 1987)

kaukāds pron. Kaut kāds, *Čališi kaukādi.* (1995, S30) *Muļķe kaukāda!*
(1996, skoln.) *Kolonnas priekšgalā kaukāds melnais.* (1996, radio)

kaukas pron. Kaut kas. *Varbūt viņi sāx izlikties, ka kauko mož no kostēm, murmuļi.* (Keno/Krastiņš 2001, 131) *vienam dāmpim kaukas ar motoru ..* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7)

kaukur adv. Kaut kad; aptuveni. *Pareizās atbildes kaukur aprīļa vidū jūs uzzināsi.* (1994, TV)

kauķis subst., skoln. Kalkulators. (1994, skoln.)

kauls ♦ **gabaliņš bez kauliem**, sk. **gabaliņš**. ♦ **kaulu zāģis**. «Mašīnpistole; ložmetējs.» (LŽV²)

-kaut, sk. **nokaut**.

kavēt ♦ **kavēt pagastu**. Kavēt citus. (LŽV²) (2000)

kažokvarde subst., hum. Kaķis. (2005, www)

kecons subst., skoln. Keda. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

keda ♦ **atstiept kedas**. Nomirt. (VE)

keks, arī **kekss** subst. Puišis. *Žēl, ka šitos keksus [= valdību] nometa ..* (2004, Delfi) *Izraēlieši normāli keksi. Ne tā kā mēs, tūdaļiņi.* (2004, Delfi) *Jurka*

- vismaz normāls «keks».* (2005, Delfi) [*< angl. sl. kack 'ievērojama persona', sal. Green 1998, 683*]
- kents** subst. Puisis; draugs. (JVSK 1987) (LŽV²) (1997, skoln.) [*< kr. sl. кент, sal. Jeļistratovs 2000, 192*]
- kepka** subst. Žokejcepure; cepure ar nagu. (2005, S14) *Jašinam tāda kepka bija.* (1979) *Arvim jauna kepka.* (Koluža 2000, 137) *norunātajā laikā .. parādās šikajam Berlīnes .. rajonam neraksturīgs vīrs «kepkā»* (Diena 2004, 37, 16) [*< kr. кепка*]
- kepons** subst. Žokejcepure; cepure ar nagu. (JVSK 1987) *Uzvelk tādu keponiņu, mazliet pavalkātu ..* (1999, TV) *No cepurēm atzīstu tikai keponu.* (Koluža 2000, 137) *Tē mans «keponiņš», te mana .. «humpalās» pirktā jaciņa...* (Sestdiena 2003, 5. IV, 34) [*Cilmi sal. kepka*]
- keps** subst. Kapteinis (uz kuģa). kādas motorlaivas «keps», piedodams visam koncertam vajadzīgo toni, skandīna vara kastrolī. (Plotnieks 1963, 24; Baldunčiks 1989, 220) [*< angl. cap Baldunčiks 1989, 220*]
- kerogāzs**, arī **kerogazs** subst., neakt. Petrolejas plītiņa. *kerogazs.* (1960) *Krazi, Mazi smird kā kerogāzi ..* (Ziedonis 1963, 41) [*< kr. керогаз*]
- kerosinka** subst. Petrolejas lampiņa. *Palikušas pāri tikai korekti veidotas lampas a la kerosinka.* (Pilsēta 1991, 46, 38) [*< kr. сар. керосинка*]
- kerosīns** subst. Alkoholisks dzēriens. *Varbūt aizbraucam, vismaz Ingai kerosīnu atvedam?* (1998, S40) [*< kr. sl. керосин, sal. Jeļistratovs 2000, 192*]
- kerzoviki** subst., parasti dsk., skoln. Kirzas zābaki; neglīti zābaki. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*Cilmi sk. kirzoviks*]
- kēsars** subst., skoln. Soma. (1997)
- kēžļa** subst., skoln. Košļājamā gumija. (1992, skoln.)
- kiecne** subst., skoln. Kaķene (rotaļu šaujamrīks). (JVSK 1987)
- kiča** subst., skoln. Kinofilma. (1991, skoln.)
- kidala** subst. Taksometra pasažieris, kas nesamaksā par braucieniem. (1994) // pārņ. *Valsts ir kidala, kas stāv pie kases un maina valūtu.* (1997, TV) [*< kr. sl. kidala 'blēdis, kas piesavinās naudu', sal. Jeļistratovs 2000, 193*]
- kifigs** adj., skoln. Labs. (sk 1988) [*Sal. latv. sl. kaifīgs*]
- kikiņš** subst. Izmešana no čata. (2003) [*Cilmi sal. kikit*]

kikut v. Izmest no čata. (2003) [Sal. angl. *kick out* 'izdzīt, izraidīt']

kilis subst. Kilograms. *Sešpadsmit kiļi. Karpa.* (1994, V15)

kilitis subst. 1. Kilometrs. *Līdz skolai viens kilitis.* (Koluža 2000, 137) 2. Kilograms. (1970) *Pusstundā četrus piecus kilišus [zivju] taču nesacopēsi.* (Karogs 1976, 8, 117; J. Plotnieks)

killers subst. Slepka. *Laba ideja! Noliġstam killerus, lai .. [politiķus] patrenkā...* (2006, Delfi) // pārn. *Ja jau prese mani [=basketbola tiesnesi] ir pasludinājusi par killeru, tad jau ieteicams arī ārpus basketbola laukuma mani netracināt ..* (1996, 23. III, basketbola spēles programmiņa) *Šis kalns gan bija baigais «killers» [ritenbraucējiem].* (Sestdiena 2003, 19. IV, 51) [$<$ angl. *killer*]

kincis subst. 1. Kinoteātris. (1990, skoln.) *Laižam uz kinci!* (VE 1989) *Iegriezušies kādā kincītī vai teātrī.* (1995, TV) 2. Kinofilma. (1996, skoln.) 3. Jocīgs skats. (VE)

kinčuks subst. 1. Kinoteātris. (1990, skoln.) 2. Kinofilma. (1990, skoln.)

kinderpārtija subst. Bērnu viesības. *Priekš kinderpārtijām domāts...* (2002) [$<$ vācu *die Kinder* 'bērni' + angl. *party* 'viesības']

kinders subst. 1. Mazs bērns. (1990, skoln.) 2. Šokolādes ola «Kinder Surprise». *Nopērc viņam kādu kinderu ..* (1996) [$<$ vācu *die Kinder* 'bērni']

kings subst. Karalis. *Esmu lielceļu «kings», un man patīk braukt!* (PatDz 2005, 11, 18) [$<$ angl. *king*]

kinītis subst. 1. Kinoteātris. (JVSK 1987) (1997, skoln.) 2. Kinofilma. «*Oskarā*» *pirmdienās kinītis par 50 sančiem.* (1996, V19)

kinospečuks subst. Kinospeciālists. *aptaujāju trejus kinospečukus, kuri braukā pa .. kinofestivāliem.* (2005, www; A. Bergmanis)

kinoška subst. Kinoteātris. (JVSK 1987)

kinošņiks subst. Kinematogrāfists. [apgaismotājs] *uzskatīja, ka visi «kinošņiki» ir iedomīgi un skopi liekēži ..* (LitM 1977, 27. V, 12; E. Ermansons) *Mans pamatkolektīvs ir «kinošņiki». Cilvēki, kas darbos un pasākumos pārbaudīti .. kinostudijas laikos ..* (Sestdiena 2003, 29. III, 19) *Tā saucamie vecie «kinošņiki», ja atrodi pareizo valodu, iemāca ļoti daudz.* (TVDiena 2003, 17. VII, 3) [$<$ kr. sar. *киношник*]

kiņčiks subst. Kinoteātris. (1992, jaun.)

kīpers subst., spec. Vārtsargs. [futbolists] *varēja ar tālsitieniem nomocīt to Luksemburgas nepārlicieņošo kīperu ..* (2005, Delfi) [$<$ angl. *keeper*]

- kipīgs** adj., **kīpīgi** adv., skoln. Labs. (sk 1988) (1990, skoln.)
- kīpitāls** adj., **kīpitāli** adv., skoln. Labs. (JVSK 1987) (sk 1988) (1993, jaun.)
- kirdīks** subst., arī **kirdīk** subst., nelok. Beigas. *Ja viņš [=futbolkomandas īpašnieks] tiešām šamos nopirks, tad Skonto būs kirdīks.* (2005, Delfi) *Neticu baumām, ka Ventai [=futbolkomandai] kirdīk!* (2005, Delfi) *Ja tāds ir «Latvijas tēvs», tad es saku — Latvijai kirdīk!* (2005) [*< kr. sl. купдык, sal. Jeļistratovs 2000, 194*]
- kirke** subst. Lempis. (1997, radio) [Sal. kr. *купка* 'lauznis']
- kīrpičs** subst. 1. Ķieģelis. (1990, skoln.) 2. Formas maize. *Maize — nevērīgi sašņāpti kīrpiča kančuki.* (Pilsēta 1991, 35, 38) 3. Ceļazīme «Iebraukt aizliegts». (JVSK 1987) [*< kr. купнуу*]
- kīrzovīks** subst. Kirzas zābaks. // pārn. *labāk rietumu ādas zābaks nekā krievu kīrzovīks virs mūsu galvām.* (Sestdiena 2003, 18. I, 14; E. Zirnis) [*< kr. сурзовик*]
- kīstočka** subst. Otiņa. *Ira, iedo vien kīstočku.* (1976, S25, pārdevēja veikalā)
- kīškas** subst., dsk. Iekšas; ķidas. (1980) // pārn. Iekšējās detaļas. *Somai ir kīškas ārā...* (1980) [Sal. latv. sl. *ķiškas*]
- kīšmišs** subst. Maisījums, sajaukums. (2005) *Tas nav normāls teksts. To nevar nosaukt ne par lugu, ne scenāriju. Pilnīgs kīšmišs.* (Diena-Izkl 2002, 8. XI, 2) *Tē ir kaut kāds kīšmišs, haoss.* (2006)
- kīžļene** subst., skoln. Košļājamā gumija. (JVSK 1987) (1997, skoln.) *Kīžļenes košļāt esot veselīgi.* (Koluža 2000, 137)
- klabeklis** subst., skoln., niev. Mute. *Aizver savu klabekli!* (Koluža 2000, 137)
- klaberkaste** subst. 1. Veca automašīna. (LŽV²) *uz ceļiem un lielceļiem te [=Austrijā] nebrauc tādas vecas klaberkastes kā pie mums.* (1995, TV) *atbrauc kaut kād klaberkaste kas man aizrāv uz slimnīc.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 41) *jūs braucat ar šitādu klaberkasti, ka vēmiens nāk.* (Keno/Krastīņš 2001, 18) 2. «Cilvēks, kas nepārtraukti runā.» (LŽV²)
- klabināt** ♦ **beidz klabināt nādziņus!**, sk. **beigt**.
- klača** subst. 1. Tenka. (2000) 2. Pļāpa. (1992, jaun.) 3. dsk. **klačas**, skoln. Klavierspēle (mācību priekšmets). (sk 1988) ♦ **pasist klaču**, arī **pasist klačiņu**, sk. **pasist**. ♦ **sasist klaču**. Papļāpāt. (2000) ♦ **klaču pastala**. Pļāpa; tenkotāja vai tenkotājs. (1990) (LŽV²) [*< vācu der Klatsch*]
- klačbāba** subst. Pļāpa; tenkotāja. (LŽV²)

klācene subst. Plāpa; tenkotāja. *Tās meitenes gan ir klācenes.* (Koluža 2000, 137)

klācante subst. Plāpa; tenkotāja. (LŽV²)

klāčupastala subst. Plāpa; tenkotāja. *Ak tu klāčupastala! Kāpēc tu tā izdarīji?!* (1997, TV; tulk. filma)

kladka subst., spec. Mūrējums. *Tē būs jālaisa vai nu ķieģeļu, vai gazbetona kladka.* (1978, V50) [*< kr. кладка*]

klafčas subst., dsk., skoln. Klavierspēle (mācību priekšmets). (sk 1988)

klamburs subst. 1. Lieta. (LŽV²) 2. parasti dsk. **klamburi**. Automašīnas riteņu bloķētāji. (2004)

klams subst. Nederīga lieta; lūznis. *Tas [=skapis] i vecs klams, tur grāmatas varētu likt.* (1979, S67) [*< kr. хлам*]

klamsāt v. Ēst. (vienk. LVSV, 93)

klamza, arī **klamzaks** subst. Lempis. (LŽV²)

klandīties v. Blandīties. (vienk. LVSV, 155)

klanis subst. Muļķis. (1989, V15) *Nedomāju, ka tu esi galīgais klanis ..* (VE 1989)

klapans subst. Vārstulis. *Iesākumā domāju, ka [motociklam] «klapans» aizvēries ..* (Diena 2003, 139, 10) [*< kr. клапан*]

klape subst. 1. «Aizkars; durtiņas; vāks.» (LŽV²) *Šai mute kā ar klapi ciet.* (Lāms 1973, 27) 2. «Pogājama bikšu priekša vai pakaļa.» (LŽV²)

Re kādas bijušas sieviešu bikses — pogājamas, ar klapi. (Birze 1976, 197)

3. *Kautiņš.* (1996) *jūrniki .. sarīkoja uz kuģa klāja pamatīgu klapi ..*

(Sestdiēna 2003, 1. II, 41) 4. *Klaudzošs troksnis. šķūņa durvis čīkstot aizvērās un sasiņās ar klapi.* (Tauriņš 1975, 116) 5. dsk. **klapes**. Iejūga daļas

zirga redzes ierobežošanai. *Uz kalniņa parādījās divi meļņi, klapes*

uz acīm, nogrieztām astēm. (Greste 1977, 35) *bailes .. viņu bija jau pārvērtušas*

vecā ormaņa zirgā, kuram iemauktos abpus acīm ir klapiņas, kas neļauj

redzēt ne pa labi, ne pa kreisi .. (Dumbers 1977, 112) // pārņ. *Ne jau tikai loģika*

cilvēka saprātam var uzlikt klapes .. (Karogs 1975, 3, 69; Z. Skujiņš) *Ticēt*

ir saldi. .. Bet šī ticība nedrīkst būt klapes uz tavām acīm .. (LitM 1976, 49, 12)

6. dsk. **klapes**. Sirdsklauves. *ja sirdi māc klapes — / Kēķi uz plaukta*

stāv traucīnā drapes. (Rūja 1972, 34) ♦ **uz pilnu klapi**. Maksimāli.

Rātslaukumā .., lai labāka alus dzeršana, ziņģes uzgrieztas uz pilnu klapi.

(Diena 2003, 190, 6) *Motokrosisti ar kvadracikliem braukuši, kā jau sportistiem*

pienākas — uz pilnu klapī. (PrDz 2005, 50, 41) [*< vācu die Klappe* '1. atvāzams vāks; 2. atloce apģērbam']

klapēt v. 1. Sist; iekautīt. (LŽV²) *Otokārs palika dzīvot pie pamātes .., kura viņu brīžiem klapēja kā vecu zupermaišeli ..* (Gāliņš 1972, 213—214) *Klapēja [tēvs] pamatīgi ar džindžalu, bet mīlēja jau arī.* (PadJ 1976, 200, 4; V. Rūja) *kā izdzīvos tie mazie bērniņi, kurus vecāki klapē?* (Mēs 2004, 7. VIII, 11)
 2. Dauzīt. *Artūrs, rokas un kājas klapēdams, sāk lēkāt kaut ko līdzīgu kazačokam.* (Kanders 1975, 26) *Krišs viņam klapē pa muguru, lai kāss ātrāk pārietu.* (Grigulis 1976, 15) *virtuvē Una klapēja gaļu ..* (LitM 1978, 16, 12; Ē. Kanders)
 3. Saskanēt; sakrist. *Pirmā līgava .. bijusi kāda bagāta vecmeita, — viss tā kā klapētu, bet [viņš] nobijies no viņas negantās dabas.* (LitM 1976, 25, 7; J. Stankevičs) *Kad klapē ar visiem, tad baigais miers, vai ne?* (VE 1989) *varēja redzēt, ka meitenēm kaut kas ar .. [treneri] neklapē...* (2005, Delfi) *atkal skatīsies, kā tās summas tur klapē vai neklapē.* (2006) □ **klapēt ciet.** Slēgt; likvidēt. *Sak, savāciet savu naudiņu, un tad mēs to banku klapējam ciet.* (1995, S30) *to kantori vispār būs jāklapē ciet.* (2005, www) ◆ **klapēt ar ausīm**, arī **neklapēt ar ausīm**. Neņemt vērā. (LŽV²) [*< vlv. kloppen* 'dauzīt; kļauvēt', sal. arī vlv. *klappen* 'sist' ME 2, 214] Sk. arī **aizklapēt, atklapēt, ieklapēt, izklapēt, noklapēt, paklapēt, pieklapēt, saklapēt, uzklapēt.**

klapēties v. Kļauvēt (parasti ilgstoši). *visi tak zina, pie āra durvīm nav ko klapēties ..* (Zigmonte 1969, 101)

klapīte subst., spec. Kinorežisora palīdzē. *Režisora palīdzē, ko ārzemēs skanīgi sauktu par «scripgirl», bet šeit — mīlīgi par «klapīti», iepazīstina mani ar režisora scenāriju.* (PadJ 1978, 113, 4)

klārēt v. Stāstīt; skaidrot. (LŽV²) *Paklau, ko tu tur atkal klārē.* (Lāms 1973, 320) *šiem klārēju par latviešu valodu ..* (2004, S56) [viņš] *tik klārē, ka Rīgas stacija modernākā Eiropā ..* (2005, Delfi) [*< vācu klären*] Sk. arī **ieklārēt, noklārēt.**

klārēties v. 1. Skaidroties. (LŽV²) *Es klārējos ar telefonistēm un nometnes administrāciju ..* (Karogs 1975, 3, 73; Z. Skujiņš) 2. Atskurbt. (LŽV²) Sk. arī **noklārēties.**

klārs adj., **klāri** adv. 1. Skaidrs; saprotams. (sk 1988) (LŽV²) *Vot, i visa mūsu filozofija — īsa un klāra.* (Jansons 1975, 344) *visiem .. klārs — cūkai ar šļipsi nav ko jūrā braukt.* (Skalbergs 1975, 133) *Ap desmitiem spēlīte bija pavisam klāra ..* (Līksoma/Grīnberga 2001, 66) 2. Skaidrā prātā, nepiedzēries. (LŽV²) ◆ **klāra bilde.** Skaidra lieta. (LŽV²) *Un desmit minūtēs*

tev bilde klāra! (Karogs 1977, 9, 73; M. Svīre) ◆ **klāri bumāgi**. 1. Skaidra lieta. (LŽV²) 2. Kārtībā esoši dokumenti. (LŽV²) ◆ **klārs kā kafija**. «Neskaidrs.» (LŽV²) [*< vācu klar*]

klārungs subst. «Skaidrība; saprašana; kārtība.» (LŽV²) [*< vācu die Klärung*]

klasene subst., skoln. Klases audzināšana (mācību stunda). (sk 1988)

klasiens subst., skoln. Klases vakars. (1997, skoln.)

klasička subst. Klasika. *Lielā klasička vairs nesanāca*. (Nakts 1994, 3. II, 13)

klasiķis subst., skoln. Klases vakars. (1997, skoln.)

klāt □ **kantēties klāt**, sk. **kantēties**. □ **koļīties klāt**, sk. **koļīties**.

◆ **šūties klāt**, sk. **šūties**.

-klāt, sk. **noklāt**.

klausīties ◆ **klausies un pako!** hum. Iegaumē, ievēro! (VE 1989) (1992, jaun.) (1995, jaun.)

klavieres subst., dsk. Spirts «Royal». (1993) [bārmenis] *no letes apakšas izvelk «klavieres»* .. (PatDz 2005, 11, 12) [Sal. kr. sl. *рояль*]

klavierspirts subst. Spirts «Royal». *abi .. īsināja ziemas dienu pie klavierspirta pudeles* .. (Staburags 1995, 6. IV, 2) [Cilmi sal. **klavieres**]

klēbēt v. Līmēt. (1980) (LŽV²) [*< vācu kleben*] Sk. arī **pieklēbēt**.

-klēbēties, sk. **ieklēbēties**, **pieklēbēties**.

klecerēt v. Neskaidri rakstīt. (LŽV²)

kleksēt v. 1. Ziest. *Krusts, pa puikas modei brūklenes pankūkas sloksnē iekšā kleksēdams, paslavē*. (Karogs 1976, 10, 39; I. Lubējs) 2. Aptraipīt (papīru ar tintes traipiem). (1960) // pārn. [aktrise:] *aizeju uz mēģinājumu kā balta lapa un sāku mācīties kleksēt*. (LitM 1978, 9, 6) Sk. arī **nokleksēt**.

kleķerēt v. Nemākulīgi, pavirši gleznot vai krāsot. (LŽV²) [Sal. vācu *kleckern* 'notraipīt'] Sk. arī **aizkleķerēt**, **nokleķerēt**.

kleķeris subst. 1. Nemākulīgs gleznotājs, krāsotājs. (LŽV²) *Es viņu godināju par meistaru, bet citu acīs viņš bija tikai kleķeris*. (LitM 1976, 29, 16; J. Greste) 2. Smērētājs. (LŽV²) [Cilmi sal. **kleķerēt**]

klemme subst. 1. Spaile; skava. *akumulatoru, kad liek lādēties, uzliek uz tām tur klemmēm*. (1996, V30) 2. dsk. **klemmes**. Grūtības. *katram biznesam sākas klemmes, tiklīdz starp tajā iesaistītajiem parādās cilvēciski sa- reģūtākas jūtas* .. (Diena 2003, 66, 15) [*< vācu die Klemme*]

klemmēt v. Aizķerties. *Aptuveni piecus apļus pirms finiša sāka klemmēt [motocikla] ātrumu pārslēdzējs.* (Diena 2003, 145, 9) [*< vācu klemmen*] Sk. arī **noklemmēt**.

-klemmēties, sk. **aizklemmēties**, **ieklemmēties**.

klemņneris subst. Skārdnieks. (LŽV²) [*< vācu der Klemņner*]

-klenderēt, sk. **apklenderēt**.

klepot v. 1. Aprunāt; runāt (ko) sliktu. *Tik atklāti klepot par savu darba devēju un priekšnieku ir ļoti nepareizi.* (2005, Delfi) 2. Radīt ar darbības traucējumiem saistītus trokšņus (par mehānismiem). *Nestrādās riktīgi? Klepos?* (1994, S27)

klešņas subst., parasti dsk., skoln. Kājas. (1990, skoln.) [*< kr. клешня 'vēža spēle'; kr. sl. 'kāja', sal. Ņikitina 2003, 227*]

klimpas subst., dsk., skoln. Klavierspēle (mācību priekšmets). (sk 1988)

klimpenes subst., dsk., skoln. Klavieres. (sk 1988)

klimpot v. «Iedzert; plēgurot.» (LŽV²)

klingas subst., dsk., skoln. Klavieres. (sk 1988)

klinklāviņš subst. Nesaprātīgs cilvēks. (2005, www)

kliņģeris subst., skoln. 1. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) ◆ **kliņģeris ar rozīnēm** neakt. Trijnieks ar plusu (atzīme skolā). (sk 1988) 2. retāk, neakt. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 3. Astoņnieks (atzīme skolā). *Anglenes ieskaitē beidzot saņēmu kliņģeri.* (Koluža 2000, 138)

kliņķis ◆ **nolaist līdz kliņķim**. Pilnīgi nolaist; iesaismniekot. (2005)

klipons subst. Klips. «Prāta vētras» jaunais klipons ir super! (Koluža 2000, 138)

klīsteris subst. 1. «Uzbāzīgs cilvēks.» (LŽV²) 2. Neuzticams cilvēks. (LŽV²)

kloks subst. Pulkstenis. (1995, skoln.) [*< angl. clock*]

kloķene subst., spec. Kloķvārpsta. (JVSK 1987) *Kloķvārpstas defekts ir reta parādība.* [Tāpēc] šoreiz Cābels nebija ielicis jaunu kloķeni. (Diena 1999, 183, 12) *Manam autīnam izputēja kloķene.* (Koluža 2000, 138)

kloķi subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. (1995, jaun.) *Preļi mums nāca divi melnie galīgā kloķi.* (VE 1989)

kloķis ◆ **ielikt kloķi**, sk. **ielikt**.

klope subst. Kautiņš. (1970) (LŽV²) *Ja kaut kur notika klope, Ivars .. šķaidīja pa labi un pa kreisi. Makten labi kāvās.* (VZiņas 1995, 2. IX, 18) *nepiedalījās vienīgi [papagailis] Zaļumiņš, kam klopes sākumā .. bija trāpīts pa kājstarpi.* (Keno/Krastiņš 2001, 178) *Meiča provocē, .. flirtē — cik tur līdz mežonīgām gaiļu kaujām un pamatīgai klopei ..* (Diena-Izkl 2003, 19. IX, 10; D. Rietuma)

klopēt 1. Sist; iekaustīt. (LŽV²) 2. Dauzīt. *klopēt tepīki.* (LŽV²) □ **klopēt ciet.** Slēgt (piem., veikalu). (LŽV²) [Cilmi sk. **klapēt**] Sk. arī **aizklopēt, izklopēt, noklopēt.**

klopsēt v. Ēst. *Inteligentā veidā sēdējuši, klopsējuši iekšā tās vistiņas ..* (LitM 1976, 17, 10; A. Freimanis)

klopsis subst. 1. Sitenis (gaļas ēdiens). *Una pameta klopsu pannu likteņa varā ..* (LitM 1978, 16, 12; Ē. Kanders) 2. Ēdiens. (1990) [der Klops 'sitenis']

klosteris subst., skoln., iron. Internāts. (sk 1988)

klotilde subst. Meitene. (1991, skoln.) // *Moderna meitene.* (JVSK 1987) *Klotildes nav mans tips, pārāk lecīgas un iedomīgas.* (VE 1989) // *Laucnieciska meitene.* (1996, skoln.)

kloze subst. Uzvalks; apģērbs. (sk 1988) (LŽV²) *Tē tu vari klozi nopirkt ..* (Sirmbārdis 1972, 117) *Tu taču man varētu noadīt graužošu klozi!* (PadJ 1977, 238, 4; M. Kudapa) *manas klozes bija pati pilnība.* (Liksoma/Grinberga 2001, 68) [clothes 'drēbes' Baldunčiks 1989, 228]

klozēt v. Aizvērt (datora dokumentu). *Klozē tagad!* (2003) [close]

klubons subst., skoln. Klubs. *Vai tusiņš klubonā?* (Koluža 2000, 138)

klucis subst. 1. Neveiksme. *Eirovīzijas konkursā .. [viņš] lielāku kluci salaiš nevarēja.* (Diena-Izkl 2001, 2. III, 35) 2. Izkārņījums. (VE) // pārn. *Tev uzliek kluci uz galvas, un tu lai samierinies?* (2005, S40) ◆ **kluci nolikt.** Izkārņīties; pieķēzīt. (VE 1989) (1991, skoln.)

klūči subst., dsk. Bremzes. *mašīnai priekšā uz ceļa izripoja skrituļdēlis. .. Mana zviēdru draudzene lika pa klučiem ..* (Diena 2004, 174, 15)

klučņiks, arī **klučņiks** subst. «Vārtu sargs.» (LŽV²) [ключник]

klukuči subst., dsk. «Žagas.» (LŽV²)

klunkurs subst. «Medaļa; ordenis.» (LŽV²)

klurģis subst. «Deguns.» (LŽV²)

- kļača** subst., skoln. Automašīna. (1991, skoln.) [*< kr. кляча 'kleperis'*]
- kļauza** subst. Sūdžība. (2006) *kād trīs lai ierakstot kļauz* [sūdžību grāmatā]. (1979) *Uzrakstījis kļauzu, kurā visus nosauc par mafiju*. (1993, S35) *uz Maskavu no Latvijas cītīgi plūdušas darbaļaužu «kļauzas»* .. (Diena 2003, 2, 12; N. Naumanis) [*< kr. кляуза*]
- kļejonka** subst. Vaskadrāna. *komēdijas darbība notiek padomju ēdnīcā — .. finiera paplāšū un ar «kļejonku» nostieptu krēslu pasaulē*. (Diena 2003, 266, 12; N. Naumanis) [*< kr. клеёнка*]
- kļička** subst. Iesauka. (VE 1989) *nesauciet mani par Loriņu .. Tā ir kļička, ko izdomāju uz sitienu* .. (Keno/Krastiņš 2001, 157) *pašmāju beibes ar dīvainām kļičkām* .. (TVDiena 2004, 5. VIII, 22) [*< kr. кличка*]
- kļikons** subst., skoln. Iesauka. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **kļička**]
- kļobene** subst., skoln. Hokejnūja. (1991, skoln.)
- kļocka** subst. 1. Klimpa. *Paskat, kādas foršas kļockas šodien [ēdnīcā] ir!* (1980) // pārn. *Ko tu tur nosēdies kā kļocka?* (1997, jokojot) 2. Traips. (1990, skoln.) [*< kr. клеўка*]
- kļoša** subst. Apģērba ieloce, kroka. (2000)
- kļošenes** subst., dsk. Bikses ar paplatinātiem galiem. *Pēc skata vēl gan pazaļš, staigā kļošēnēs* .. (Karogs 1977, 3, 104; V. Delle) *Tur ap māksliniekiem un dzejniekiem pulcējās garmataina sabiedrība kļošēnēs* .. (Diena 2003, 93, 11; I. Zemzare) *Viņai vajag kļošenes, un viss...* (2004)
- kļošs** subst. Bikšu galu paplatinājums; svārku apakšdaļas paplatinājums. *Ar vienu podziņu kļošā staigāja Grīziņkalna puikas* .. (Kritikas g III, 211) *Tās zilās bikses bij kļošenes; mēs noņēmām to kļošu [biksēm] nost*. (2002) *sievietes, kas ir nēsājušas garus kļoša svārkus* .. (2005, TV) [*< kr. клёш*]
- kļučene**, arī **kļučiks** subst., skoln. Atslēga. (sk 1988) *kļučiki*. (1990, skoln.) *Vai tu kļučēni paņēmi?* (1992) *Tev kļučene ir?* (1995, jaun.) [*< kr. ключ, dem. ключик*]
- kļuška** subst. 1. Hokeja nūja. *Tas [=tāds metiens], kas nav īst ne a ķep ņemams [vārtsargam], ne a kļušķ*. (1977, V45) *Alnis tā sīta ripu, ka salūza kļušķa*. (Koluža 2000, 138) [hokejists] *savu družķu / Dažreiz pamāca ar kļušķu*. (HokejaD 2003, 23. IV, 14) 2. Meitene. (2005, www) [*< kr. кљушка*]
- knābis** subst. Deguns. (VE 1989) (LŽV²) *Ne velti es ar knābi iemaucos durvīs*. (1998, TV; tulk. filma) *Tev it visur savs knābis jābāž!* (Koluža 2000, 138)

knaģis subst. 1. Pirksts. (JVSK 1987) *Dabūsi pa knaģiem!* (VE 1989) *Aizvāc savus knaģus no manas somas!* (Koluža 2000, 138) *Viņš man knaģi salauza!* (2000, TV) 2. Nags. *Apgriez knaģiem melnās maliņas!* (VE 1989) *Dzīve jau tā pārāk drūma, lai es vēl knaģus melnus krāsotu.* (2000, S30)

knaipe subst. Krogs. *te tādi štrami oberi, ar harakteri dažs, tieši tādu kā knaipē vajag ..* (Pilsēta 1991, 56, 46) [Cilmi sk. **kneipe**]

knapsaks subst. «Mugursoma.» (LŽV²)

knapsieriņš subst. 1. «Vējā žāvēts sierīņš.» (LŽV²) 2. Zēns (parasti neliela auguma). (1992, jaun.) (LŽV²) *mazie knapsieriņi televizoru ekrānos centīsies pamanīt māmuļas laukumā ..* (Bels 1977, 114)

knariņš subst. Bērns; mazs puika. (LŽV²) *Jāpārūvac tuvāk pie šūles. .. Lai mazie knariņi pienes [ēdienu].* (Karogs 1976, 4, 28; H. Gulbis) *Kad sāku stāstīt, knariņiem, kas nav bijuši tālāk par Viļāniem, acis kvadrātā.* (Kļavis 1989, 25) *Es ar to knariņu parunātos zem četrām acīm.* (1996, TV; tulk. filma) // *Maza auguma cilvēks. Viņš tomēr gribēja dot knariņam pēdējo iespēju.* (Keno/Krastiņš 2001, 12)

knaulētis v. 1. Sisties (ar olām). *viņi .. knaulējās ar olām ..* (Lāms 1973, 349) 2. Kauties. *gaidījām, kas nu notiks. Vai [bites stropā] tūlīt kausies un knaulēsies?* (LitM 1977, 7, 4; V. Upmale)

knauzerētis v. Skopoties. (LŽV²) *Nemēģiniet svaigam sienam piejaukt vecos salmus, nesabojājiet ēdmaņu knauzerējoties.* (VZiņas 1996, 69, 32) *Piemērus tam, kā krāt, apvest ap stūri, knapināties, gaumerētis, knauzerētis, no rītdienas varēs gūt Dailes teātrī.* (DienasB 1997, 3. XI, 24) [**<** vācu *knausern*]

knauzerība subst. Skopulība; sīkumainība. *pat liča prātīgākās sievas .. ar tādu knauzerību nebija mierā.* (Karogs 1976, 11, 19; Ē. Hānbergs) *šī .. sajūta ļauj viņam .. nīgroties par darba devēju knauzerību ..* (Diena-Izkl 2003, 11. VII, 8; N. Naumanis)

knauzerīgs adj., **knauzerīgi** adv. 1. Skops. (vienk. LSV, 363) (1995) 2. Sarežģīts; sīkumains, pedantisks. *tas ir knauzerīgs darbs ..* (1997, S60) [**<** vācu *knauserig*]

knauzers, arī **knauzeris** subst. Skopulis. *Tā, re, kāds nekauņa, knauzeris un skopekļis kolektīvā ielavījies!* (Ēteris 1975, 42) *knauzers.* (LŽV²) *Tu gan esi knauzeris.* (1999, TV; tulk. filma) [**<** vācu *der Knauser*]

kneipe subst. Krogs; dzertuve. (LŽV²) *kolēģis iegāja kneipē ..* (Bels 1973, 113) *Es savā kneipē nekad neapkalpotu kruķi ..* (Keno/Krastiņš 2001, 167) [**<** vācu *die Kneipe*]

kneipot v. «Dzert degvīnu.» (LŽV²) [*< vācu kneipen 'iedzert krogā'*]

kniebējs subst. Miļākais. (VE 1989) *viņai ir jau savs kniebējs.* (LŽV²) Sk. arī **uzkniebējs**.

kniebieni subst. Dzimumakts. *Mandomāt, no tā vakara kniebiena es arī uzpampu [=paliku stāvoklī].* (Liksoma/Grinberga 2001, 68) *filmā .. galvenās sarunas grozās ap kniebieniu.* (Diena-Izkl 2004, 23. XII, 8; N. Naumanis)

-kniebt, sk. izkniebt.

kniebties v. Milēties; nodarboties ar seksu. (LŽV²) *Vai nu tu pārāk daudz kniebies, .. vai arī pārāk maz.* (1996, TV; tulk. filma) *uz tā cementa kniebās ne tikai Ike, bet arī citi čaļi.* (Liksoma/Grinberga 2001, 71) *viņa var uzrakstīt — kniebos ar visiem, ko iekāroju, un esmu guvusi baudu.* (Diena 2003, 45, 17) Sk. arī **nokniebties**.

kniede subst. Ēdiens; pārtika. *Vienreiz pat bija atnācis īsts Senegalas nēģeris, kas gūstekņu nometnes lieso kniedi bija apmainījis pret mazliet labāku.* (Gāliņš 1968, 116)

kniedēt v. «1. Strādāt. 2. Ēst.» (LŽV²) Sk. arī **nokniedēt**.

kniepe subst. Spraudīte. (LŽV²) *kur es beigtu laimi likšu, / Spraud to kaut vai ar zelta kniepi ..* (Vācietis 1976, 195) [*< vlv. knepe ME 2, 245, 249*]

kniepēt v. 1. Piespraust. (1975) 2. «Dzert degvīnu.» (LŽV²)

knifelis subst. Īpašs paņēmiens. *Re, kur ir viens knifelis, un tas jau ir amizanti.* (1994, V25)

knifs subst. Īpašs paņēmiens. (LŽV²) *Bet gan jau tas bez saviem knifiem nenotika.* (Dumbers 1977, 33) *Par maz pārsteigumu, knifu, efektu [Dziesmu svētkos] ..* (Diena 2003, 163, 2) *Ārijas ieteiktie «knifiņi» zemeņu audzētājiem.* (Ieva 2005, 28, 8) [*< vācu der Kniff*]

knīpenes subst., dsk. Knaibles. (sk 1988)

knipsēt v. Fotografēt. (1970) (sar. LLVV 4, 283) (LŽV²) *kamēr fotogrāfs knipsēja, žurnālists sarunājās ar direktoru.* (Šahs 1976, 4, 20) *puišēļi .. knipsēja vilciena avāriju ..* (2005, www) *viņš nopirka fotoaparātu un tik knipsēja.* (Sestdiena 2005, 15. I, 30) [*< vācu knipsen*]

knīpstanga subst. Skopulis. (LŽV²)

knīze, arī knīzene, arī knīzka subst., skoln. Grāmata. (sk 1988) [Cilmi sal. **knīška**]

knīzene subst., skoln. Grāmata. (1990, skoln.) [Cilmi sal. **knīška**]

knižka, sk. **knīze**.

kņokis subst. Dzērums. (2005, www)

kņope subst. 1. Poga. (LŽV²) *Ak, ja vēders būtu uz kņopēm!* (Purs 1970, 48)

2. Spiedpoga. *Kur tas redzēts! Piespied kņopi, / Gāzūdeņi silēs čaukst.* (Rūja 1976, 76) [*< vlv. knōp ME 2, 251*]

kņopēt v. Pogāt. (LŽV²) [Cilmi sal. **kņope**]

kņopka subst. 1. Spraudīte. (1990) (LŽV²) *Kādam kāda kņopka nav?* (1977)

Brīgita, tikai paņem kņopkas! (1980) *palīdzī atrast kņopkas, ko mamma pazaudēja.* (2002, S23) 2. Spiedpoga. (2005) *kam rokās iekritis čemodāniņš ar īsto «kņopku» [atomieroču palaišanai]?* (Diena-Izkl 2003, 17. I, 7; N. Nau-manis) [*< kr. κηοπηκα*]

kņopkot v. Piespraust ar spraudītēm. *ja es kņopkoš tāpatās pie to dēl, ta .. nevar redzēt no [sporta nama] ārpus.* (1980, S50)

kņopočka subst. Spraudīte. *Vienu kņopočku, mīļie, vienu kņopočku!* (1979) [*< kr. dem. κηοπουcka*]

kņupis, arī **kņupķis** subst. «Mazs bērns; punduris.» (LŽV²) *Kņupi atstāj mājās, maisīsies pa kājām.* (VE 1989)

kņīga subst. Grāmata. (1992, jaun.) [*< kr. κηυza*]

kņiška, arī **kņizene** subst. Grāmata. (LŽV²) [*< kr. κηυza, dem. κηυζηκα*]

kņižene subst. Grāmata. (JVSK 1987) [Cilmi sal. **kņiška**]

kņižka subst. Grāmata. (1990, skoln.) [kur ir] *mazā kņižka?* (1996, S30) [Cilmi sk. **kņiška**]

kņope subst. Poga. (1992, jaun.) *Acis tā kā kņopes ..* (Auziņš 1976, 84) [pie ratnīcas sienas] *arvien vēl karājās goda sedulka, sakas un slejas ar misiņa kņopūtēm krustvietās.* (Karogs 1976, 6, 53; M. Svīre) *Dagnijai deguns kā kņopīte ..* (Karogs 1977, 1, 86) [Cilmi sk. **kņope**]

kņopēt v. Pogāt. *mūsu šefs .. kņopē ciet svārkus ar vienu pogu!* (Ēteris 1975, 40) [Cilmi sal. **kņope**] Sk. arī **sakņopēt**.

kobra subst., spec. Zonde, fibrogastroskops. (1995, S24)

koburs subst. Maksts (revolverim). *Pēc tam viņš iebāza pistoli koburā ..* (Gāliņš 1972, 23) [*< kr. κοβυρα*]

kociņš ♦ **jedritvai kociņ!**, sk. **jedritvai**.

kočāli adv. Ļoti labi. (1996, jaun.)

kočas subst., parasti dsk. Kapeikas. (1990, skoln.)

- kočene** subst. Kopmītne. *Tas pats jāsaka par studentiem, kad viņi apspriež savu dzīvi, piemēram, kočenēs jeb kojās.* (1996, jaun.)
- koči** subst., parasti dsk. Sporta apavi. (1991, skoln.)
- kočiņš** subst. 1. Kortelītis. (1960) (sar. LLVV 4, 287) *tagad derētu kaut viens kočiņš* .. (Lāms 1973, 20) *Otrā rītā bez kočiņa nebiju spējīgs kustēties* .. (Karogs 1975, 8, 66; H. Gāliņš) *mūrnieks .. liek atnest kočiņu, ielej, izdzer* .. (Ciņa 1977, 89, 4; S. Viese) 2. skoln. Cigarete. (1989, V15)
- kode** subst. Dzērājs. (2005, www)
- kodējs** subst. Dzērājs. *tie sūrie kodēji, kas vēl atceras «Turaidas» kā iecienīta kroga ziedu laikus* .. (Diena-Izkl 2004, 13. II, 30; E. Zirnīs)
- kodiens** subst. 1. Iedzeršana. (JVSK 1987) *Vakar pie Intas iznāca bargais kodiens.* (Koluža 2000, 138) *Mūsējie visi būs kopā gan treniņā, gan pēc tā kodiēnā.* (Diena 2003, 222, 9) *Banketā, kad notika lielais «kodiens», man pakaļ skrēja meitenes* .. (PrDz 2004, 50, 1) 2. Malks. *Nostājas aiz koka letes, .. ielej kārtīgu kodienu* .. (Keno/Krastiņš 2001, 37) 3. Uzrāviens (automašīnai). *Tavējam kodiens vai ātrums labāks?* (VE 1989)
- kodla** subst. Bars; cilvēku (parasti negatīvi vērtējamu) grupa. *Tur gan būs kodla nolasījusies...* (2000, V67) [*< kr. sl. кодла*]
- kodža** subst. Dzērājs. *Ulvis ir kodža — pudele vienmēr disenē līdzī.* (Koluža 2000, 138)
- koica** subst., skoln. Kāja. (JVSK 1987)
- koifs** adj., skoln. Labs. (sk 1988)
- koika** subst. Gulta; guļamā lāviņa. (LŽV²) *Vasiljevičs piesola man otra dravnieka šonakt brīvo koiku* .. (Ziedonis 1965b, 84) *Atguļšos koikā un domāšu.* (Zariņš 1975b, 137) *Es šite guļ, ku man koik.* (1976, S54) [*< kr. койка*]
- koins** adj., skoln. Labs. (sk 1988) *Jaunā komēdija ir koina.* (Koluža 2000, 138)
- koja** subst. 1. Gulta; guļamā lāviņa. (LŽV²) 2. dsk. **kojas**. Kopmītne. (1978) (LŽV²) *Uz kojām, klausies, ar tramvaju arī var aizbraukt.* (1996, S20) *Kojās četras vienā istabā [dzīvojam] ..* (1997, S23) *Kad studēšu, dzīvošu kojās.* (Koluža 2000, 138) *Neviens nebrīdināja, ka koju, respektīvi, kopmītņu maksas studentiem nebūs.* (2005, TV; V18) // pārn. [Ādama un Ievas] *kojas Ēdenē mūsdienāružprāt nemaz nesanāca tik dārgi* .. (Keno/Krastiņš 2001, 149—150) [Cilmi sal. **koika**]
- koka** subst. Kokaīns. (2005)
- kokčiks** subst. Kokteilis. *Meitenēm vairāk garšo sidrs un «kokčiki»* .. (Diena 2002, 299, 7)

koko subst., nelok. Galva. (1970) (LŽV²) *Tēv nav bail dabūt pa koko?* (Bels 1987, 253; Baldunčiks 1989, 233) *Un mans nabaga Drāslis varbūt dabūjis pa koko šai melnajā naktī.* (Keno/Kraštinš 2001, 148) [*< angl. coco* Baldunčiks 1989, 233)]

koks I [-uo-] subst. Dzimumakts. *Kā būtu ar vienu koku? Kur satieka-mies?* (1995, TV; tulk. raidījums) *Sleida aizskrēja uz koku.* (1996, S30) ◆ **no-mest koku, sk. nomest.** ◆ **pazust kokos, sk. pazust.**

koks II [-o-] subst. Kokaīns. (2005)

koķenes subst., parasti dsk. Slēpes. (sk 1988)

koķiks subst. Kaķis. (1993, jaun.) [*< kr. dem. котик*]

kolbierēt v. «Darbības apzīmējums visādām izdarībām.» (LŽV²)

kolhītis subst., neakt. Kolhozs. (1990, skoln.)

kollīgs adj., skoln. Labs. (sk 1988) *No lielā kalna baigi forši laisties uz slēpēm.* *Kollīga juška.* (VE 1989)

kolodkas subst., dsk., spec. Bremžu kluči. (VE 1989) [*< kr. колодки*]

kolonka subst., spec. 1. Benzīna tvertne (degvielas uzpildes stacijā). (1995) 2. Degvielas uzpildes stacija. (1992, jaun.) [*< kr. колонка*]

kolos! interj. Lieliski! (1990, V53)

kolotuns subst. Aukstums. (2005, www) [*< kr. sar. колотун*]

kols subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< kr. sl. кол*]

kolts subst. Degvīna pudele. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (LŽV²)

koļaska subst. Ratiņi (parasti bērnu ratiņi). *Forš koļaska! Iestums iekšā...* (1980, V11) [*< kr. коляска*]

koļīt v. 1. Censties pievērst (sev) uzmanību, lai iepazītos. [mēs] *disenēs dāmas koļījot ..* (1995, feļetons) *Ejam koļīt beibes.* (2003, L. T.; V14) 2. Runāt muļķības. (2005, www) 3. Uzmākties ar jautājumiem vai pārmetumiem. (2005, www) (J. N., K. M.) Sk. arī **nokoļīt, sakoļīt.**

koļīties v. Lietot narkotikas (intravenozi). (1997, skoln.) □ **koļīties klāt.** Izrādīt uzmanību, censties iedraudzēties. *Tas čirkaimais man koļījās klāt.* (Koluža 2000, 138) [Pamatnozīmē *< kr. sl. колоться*]

koļķēt v. 1. Vemt. (LŽV²) *vienreiz viņš izsmēķēja Havannas cigāru un pēc tam skraidīja koļķēdams ..* (Karogs 1976, 8, 20; R. Ezera) 2. skoln. Smēķēt. (JVSK 1987) [*< vācu dial. kolken, sal. Paul 1961, 340*]

koļķētava subst., skoln. Smēķētava. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

koļķis subst. 1. Vēmiens; slihta dūša. (LŽV²) 2. skoln. Cigarete. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

kom! interj. Nāc! Nāciet! *Eu, čaļi, kom!* (1999, S25) [*< vācu kommen, pavēles izteiksmē komm!*]

komā, arī **kommā** subst., nelok. Komats. *Ventai [=govij] nokrities* [tauku procentis pienā] *no četri, komā, viens uz trīs, komā, astoņi!* (Putniņš 1975, 67) *Man pietrūka nulle, kommā, septiņdesmit pieci punkti.* (Ansons 1975, 55) *Kolhoznieks: Bērzus? Pīlādžus? Uz maniem nulle komā divpadsmit hektāriem?* (LitM 1976, 36, 6; A. Jakubāns) [*< vācu das Komma*] ♦ **nolle komā štrunts**, sk. **štrunts**.

komaks subst. Komisijas veikals. (1992, jaun.) *Vai drēbes pērc «komakos»?* (LJ 1992, 6. III, 8)

komandvīders subst. Pankūka ar gaļas pildījumu. (1970) [Cilmi sal. komorjenvīder]

kombains, arī **kombiķis** subst., skoln., neakt. Mācību ražošanas kombināts; nodarbības mācību ražošanas kombinātā. *kombiķis.* (JVSK 1987) *Piektdien kombains nebūs — būs mācību ekskursija ..* (VE 1989)

kombikorms subst. Kombinētā lopbarība, lopbarības maisījums. *palīdzī, lūdzu, atnest kombikorma maisu no klēts.* (Kanders 1975, 130) *Šodien jau kombikormu dodot.* (Putniņš 1975, 23) [govs] *pirms dzemdībām barota galvenokārt ar sienu un kombikormu...* (Zvaigzne 1976, 14, 28; R. Ezera) *«Rīgas lopbarības un kombikorma rūpnīca» organizē izbraukuma tirdzniecību ..* (1999, paziņojums pie ziņojumu dēļa Raganā) // pārn. *«Čau, te būs tavš kombikorms.» — Skroderēns izcēla kārbu ar saldējumu ..* (Birze 1976, 66) [*< kr. комбикорм*]

kombiķis, sk. **kombains**.

komene subst. Komandante. (1997, skoln.)

koments subst. Komentārs (parasti interneta portālā). *kamdēļ no paša rīta tu ieliki murgainu komentū?* (2003, Delfi) *pēc komentiem [spriežot] visi ļoti labi cilvēki ..* (2005, Delfi)

komiņš I, arī **komītis** subst. «Komunisti.» (LŽV²)

komiņš II subst. Homoseksuālis. *Tēlo baigo komiņu.* (1995, skoln.)

komisjonka subst. Komisijas veikals. *Komisjonkā viņ man vispār nogrūd, atgrūd prom.* (1980, S33) [*< kr. sar. комиссиянка*]

kommā, sk. **komā**.

- komon!** interj. Nāc! Nāciet! (1992, jaun.) [< angl. *come on*]
- komorjenvīder** subst., nelok. Pankūka ar gaļas pildījumu. (LŽV²)
[< vācu *komm morgen wieder!* burt. 'nāc rīt atkal!']
- kompaktnieks** subst. Kompaktdisku atskaņotājs. *Ja tev sūrā nauda, čoms, kompaktnieku sistēma.* (1995, TV; tulk. filma)
- kompaljons** subst. «Biedrs.» (LŽV²)
- kompaska** subst. Kompānija. *Mūsu kompaska ir principiāla.* (Liksoma/Grinberga 2001, 61) [partijā] *iestāsies arī mūsu Magelāns [=kāda odioza persona]. Vot tad gan būs kompaska!* (2003, Delfi) *Braucam mēs labā kompaskā — nu, kūlie džeki ..* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7)
- kompe** subst., skoln. Kompozīcija. (1992, skoln.)
- kompeteīšens** subst., skoln. Kompetence. (1995, skoln.) [< angl. *competence* + izskaņa *-ation*]
- kompiķis** subst., skoln. Dators. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- kompis** subst. Dators. (1990, skoln.) *Kompim tādu [burtu] nav...* (1995) *Tavā kompī ir mans kurkulis?* (1999) *siltajās dienās .. sēdēt pie kompja nav tā gudrākā rīcība.* (Diena 2003, 102, 17; čats)
- kompītis** subst. Dators. (1991, skoln.) *Nopirku arī kompīti.* (Diena 1996, 24. II, 8) *Vecāki kompīti apgūst kopā ar viņu ģimenes pusaudzi ..* (Sestdiena 2000, 26. II, 5)
- kompostrēt** ♦ **mozgas kompostrēt**, sk. **mozgas**. ♦ **kompostrēt smadzenes**. Pūlēties pārliecināt (parasti par ko aplamu). (1992, jaun.) *Atkal kompostrē smadzenes.* (1995, jaun.) [Sal. kr. sl. *комноструповать мозгу*]
- kompromats** subst. Kompromitējoša informācija. [TV] *īpašnieks pats .. uzraudzījis priekšvēlēšanu kompromatu tapšanu.* (Sestdiena 2003, 18. I, 39; Pauls Bankovskis) [< kr. sl. *компромат*, sal. Jeļistratovs 2000, 205]
- komsī-komsā** adv. «Šā vai tā; šaubīgi.» (LŽV²)
- komunalka** subst. Komunālais dzīvoklis. *Uzkata, ka dzīvošana komunalkās ir elle un ārprāts.* (LaukuA 2002, 66, 22; A. Skailis) *Izaicinājums skatītājam, liekot sadalīt uzmanību «komunalkas» šķērsgriezumā, kur darbība notiek nepārtraukti visos kambaros.* (Diena-Izkl 2003, 24. XII, 24) *Hermanis, bērnību pavadījis «komunalkā» ..* (KultFor 2005, 11, 3) [< kr. sar. *коммуналка*]
- konciks** subst., skoln. Kontroldarbs. (sk 1988)

- koncis I** subst. Koncerts. (Tidriķe 2004, 18) *Aktīvie* [«metālisti»] *braukā pa «končiem»* .. (ZZ 1995, 21. X, 6) *sāksies .. izklaides industrijas īstā sezona ar jauniem festivāliem, «končiem» un sasistu glāžu kalniem.* (Diena-Izkl 2003, 17. I, 7) *Latvijas panku koncis — klubā Depo* .. (Diena-Izkl 2003, 31. I, 12)
- koncis II** subst., skoln. Kontroldarbs. (1990, skoln.)
- konclēģeris**, arī **konslēģeris** subst. Koncentrācijas nometne. (1970) // pārn. *Dzeja bija dzeja. Kā jau konslēģerī. Un cietuma apstākļos nevar sameloties.* (Diena 2003, 269, 15)
- konča** subst. Konfekte. (JVSK 1987) (2005) *Karameles ir pašas labākās končas.* (Koluža 2000, 138) *Paņemšu vēl vienu konču...* (2003) *Končiņa izkrita ārā...* (2005, S25, bērnam)
- končiks** subst. Izsmēķis. (JVSK 1987) (LŽV²) *Nonāc tiktāl, ka končiks lasīj uz iels.* (1976) *Pat pie skolas stūra redzami končiki.* (Koluža 2000, 138) *starp visiem sūdiem uz grīdas uzlasīju izpīpētus končikus* .. (Liksoma/Grinberga 2001, 65) [*< kr. sar. кончик*]
- končis**, arī **končs** subst., skoln. Kontroldarbs. (sk 1988) (1992, skoln.)
- kondīķis** subst. Kondensators. (JVSK 1987) (1995, jaun.)
- kondžene** subst. Konservatorija (mūzikas augstskola). *Maija sāka mācīties kondženē* .. (Santa 1994, 8, 26) *Tad vēl strādāju kondženē ar simfonisko orķestri* .. (Labrīt 1994, 28. II, 9) *man stāstīja, ka esmu baigi labais vecis un mierīgi varu iestāties «kondženē» no bērnu mūzikas skolas.* (Diena 2005, 62, 14)
- kone** subst., skoln. Konfekte. (JVSK 1987) (sk 1988)
- konis** subst. Konjaks. (1992, jaun.) (LŽV²)
- konīte** subst. «Konfekte.» (LŽV²)
- konītis** subst. Konjaks. *kad es nonācu līdz kafijai un konītim, ieraudzīju, ka pie blakusgaldiņa apsēžas ellīgi jauna džāra* .. (Liksoma/Grinberga 2001, 111) *Vai tu dzersi vīnu vai konīti?* (2005)
- konjaks** ♦ **trīskaulu konjaks**, sk. **trīskaulu**.
- konkrēti** adv. Patiešām. *Visu pamatskolu nostaigāju formas tērpā, pieriebās konkrēti* .. (Diena 2003, 220, 17; čats) *Dažreiz viņai gadās konkrēti nojūgties* .. (2005, www)
- konslēģeris**, sk. **konclēģeris**.
- kontene** subst., skoln. Kontūrkarte. (JVSK 1987)
- kontrhods** subst., spec. Pretsolis; kustība pretējā virzienā (piem., futbolā). [futbolkomandas] *tormans uz kontrhodu* [noķerts] .. (2005) [*< kr. контрход*]

kontriķis subst., skoln. 1. Kontroldarbs. (JVSK 1987) (sk 1988) *Vācenes kontriķis ir atcelts.* (Koluža 2000, 138) *kamēr tīrījām solus, meitenes rakstīja kontriķus ..* (2005, Delfi) 2. Pretuzbrukums (sporta spēlēs). *Ja tad ungāri nebūtu guvuši vārtus .., mums būtu daudz vieglāk organizēt spēli. Gan jau būtu iespēja arī kādam «kontriķim».* (Diena 2003, 147, 15)

kontūzis subst., skoln. Kontroldarbs. (sk 1988)

konuss ♦ **saiet konusā**, sk. **saiet**.

konversēt v., iron. Sarunāties. *Tādā stiliņā mēs konversējām ..* (Liksona/Grinberga 2001, 90) [**< angl. converse**]

konverts subst. 1. Aploksne. (novec. LLVV 4, 359) (LŽV²) *Alnis apskatīja konvertu. Mātes rokkrasts!* (Birze 1976, 340) *Būs jāieliek [baltā sūna] konvertā un jāaizlaiž uz «Baltijas Vēstneša» redakciju ..* (LitM 1977, 32, 4; J. Peters) *Konverti gaida [=notiks izloze, izvelkot aploksnes].* (1996, TV) 2. Segas pārvalks. (novec. LLVV 4, 359) *Kaķis ielīda konvertā, tagad viņš ir konvertējams.* (2004, S35) [**< kr. конверт**]

koņča subst. Konfekte. *Renātei koņčas un kosmētika.* (1996, TV; V18)

koņķis, arī **koņņa** subst., skoln. Konfekte. (sk 1988) *koņņa.* (1991, skoln.)

koperaķivščiks subst., neakt. Kooperatīva darbinieks. (1992, jaun.) [**< kr. sar. кооперативщик**]

kopfhens subst. Galva (par gudru galvu). *Tev kopfhens strādā ..* (Gāliņš 1972, 102) [**< vācu dem. das Köpfschen**]

kopīraits subst. Autortiesības; līgums par autortiesībām. // pārn. *Tāda tā nāvīte ir, teiktu Jānis Rokpelnis, kam «kopīraits» uz valodu parakstīts latviski.* (Diena 2004, 173, 10; I. Zemzare) [**< angl. copyright**]

kopistisks adj., **kopistiski** adv. Kopīgs. *viņi nāca ar savu bandu un es ar savējo, un tad mēs kopistiski tos logus izdauzījām ..* (Sestdiena 2003, 3. V, 12; U. Rudaks) *mēs varam šoreiz domāt [=plānot] kopistisku pasākumu.* (2005, S29)

kopķēze, arī **kopķēzis** subst. Maltas gaļas galerts. (LŽV²) *Visu galertā — jā, kopķēzē — jā, gurķos!* (LitM 1975, 32, 5; I. Ziedonis) *Tēvs gribēja tieši to kopķēzi.* (2006, S70) [**< baltv. der Kopfkäse**, sal. Eckardt 1911, 23]

kopķins, arī **kopķis** subst. Gudrs prāts, apķērīga galva. (LŽV²) *redzēs, ko viņš liks priekšā, viņam ir kopķins... Jauns, bet ar kopķinu!* (LitM 1977, 2, 4; A. Kalve) [Cilmi sal. **kopfhens**]

kops subst. Policists. (2005, www) [**< angl. sl. cop**, sal. Green 1998, 271]

kopuška subst. Kopmītne. (1967) (JVSK 1987) *Cik ilgi tā var nīkt: šance — kopuška, kopuška — šance?* (Kanders 1975, 12)

koreika, sk. kareika.

korifans subst., skoln. Dzērājs. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

korīšs subst. Draugs; paziņa. (JVSK 1987) *Parasti viņa atgriezās ar labu drēbju .. saiņiem. Iedevuši draugi vai, kā viņa mēdza sacīt, koriši ..* (Gāliņš 1972, 87) *pie tevis bija viens korišs atnācis.* (1992, jaun.) *mans vecais ir par mani tikai 18 gadus vecāks — mums ir ideālas attiecības, īsts korišs.* (Dieņa 2004, 170, 19; čats) *viņš satika savu veco korišu no kinostudijas laikiem ..* (VZiņas 2005, 135, 6; R. Vazdika) [*< kr. sl. kopeu, sal. Jeļistratovs 2000, 208*]

korķēt v. Vemt. (JVSK 1987) *Tāda nelaba juška, laikam būs jākorķē.* (VE 1989) *Alkašs autiņā sāka korķēt.* (Koluža 2000, 138) [Cilmi sal. **koļķēt?**] Sk. arī **izkorķēt**.

-korķēties, sk. aizkorķēties, izkorķēties.

korķis I subst. 1. Vemšana. *Un tā šķebinošā smaka, toč rauj uz korķi.* (Dieņa-Izkl 2005, 15. VII, 7) 2. lok. **korķī** adv. nozīmē. *Piedzēries. Fāters galīgā korķī.* (VE 1989)

korķis II subst., spec. Stūra sitiens (futbolā). (LŽV²) [Cilmi sal. **korners**]

korķis III subst. 1. Bezizeja. (JVSK 1987) *Nu gan es esmu korķī.* (VE 1989) 2. skoln. Galva. (1990, skoln.) ♦ **aizlaist uz korķa**. Sākt pļēgurot. (VE) ♦ **kāpt uz korķa**, sk. **kāpt**. ♦ **nokāpt no korķa**, sk. **no kāpt**. ♦ **sist pa korķi**, sk. **sist**.

korners subst., spec. Stūra sitiens (futbolā). (Baldunčiks 1989, 251) [*< angl. corner Baldunčiks 1989, 251*]

korobka subst., spec. 1. Ātrumkārbā. (JVSK 1987) 2. spec. Noteikumu pārķāpums (piem., futbolā), diviem vienas komandas spēlētājiem vienlaikus no abām pusēm bloķējot kādu pretspēlētāju. (1985) [*< kr. kopobka 'kārbā'*]

koroče adv. Īsāk; īsāk sakot (bieži lieto kā parazītvārdu). *Eu, koroče, darīsim tā.* (1997, V13) *Nu, koroče, dāvai čikājames!* (2004, S13) [Cilmi sk. **karoče**]

-kortelēties, sk. iekortelēties.

kortelis subst. 1. «Stundas ceturtdaļa.» (LŽV²) 2. Dzīvoklis. (novec. LLVV 4, 380) (LŽV²) *Kortelim un kastei sanāk, / Bet vēl piepelnīties gribas.* (Rūja 1976, 74)

- koržiks** subst. Paciets plācenītis. *Kafiju un koržiku.* (1980, v30) [< kr. *коржик*]
- kosīts** subst. «Kiosks.» (LŽV²)
- Kosīts** subst., īpašv., skoln., neakt. Cigaretes «Kosmoss». (JVSK 1987)
- kosmoss** ♦ **lidot kosmosā**, sk. **lidot**.
- kost** v. 1. Dzert alkoholiskus dzērienus. (1992, skoln.) *Man būs jāatsāk pašam kost* [pēc viskija muzeja apmeklēšanas]. (1997, jokojot) *Ceturtdien kodām, piektdien viņam slikt palik* [ar sirdi]. (1997) *Viņš viens pats kož virtuvē.* (2005) 2. Apdzīt (par automašīnām). *Mašīnas jaudīgas, kož pāri.* (1998, TV) Sk. arī **atkost**, **izkost**, **nokost**, **pakost**, **pārkost**.
- koste** subst. Ēdiens; pārtika. (LŽV²) *pie tevis par kosti nevarēja sūdzēties ..* (Lūsis 1970, 11) *Nav vērts .. tēlot «smalko», kas paiko tikai savu kostīti* [slimnīcā]. (Lāms 1973, 312) *Ar tādu kosti tu, Artur, drīz nepavilksi kājas ..* (Kargogs 1976, 8, 21) *Varbūt viņi sāx izlikties, ka kauko mož no kostēm, murmuļi.* (Keno/Krastiņš 2001, 131) [< vācu *die Kost*]
- kostēt** v. Ēst. (1990) [< vācu *kosten* 'garšot; baudīt'] Sk. arī **iekostēt**.
- kosties** v. Sacensties (ātrumā). *Ejam kosties!* (1989) *Divas Mazdas. Pīlnīgi vienādas. Kodīsies?* (1995) Sk. arī **apkosties**, **iekosties**, **nokosties**, **pakosties**, **pārkosties**, **piekosties**, **sakosties**, **uzkosties**.
- koštjums** subst. Apģērbs, tērps. (1993, jaun.) [< kr. *коштом*]
- košaks** subst., skoln. Kaķis. *Manam košakam mazi kaķēni.* (Koluža 2000, 138) [< kr. *кошка*]
- košerēt** v. Recenzēt; kritizēt. *Tu vienu vai divus [magistra darbus] košerē šodien?* (2003)
- košers** adj. «Ļoti labs.» (LŽV²) [< ebr. *kāšēr* 'tīrs, pareizs', sal. LKoV 9, 17794]
- košļene** subst. Košļājamā gumija. (LŽV²) *tautā to sauc par košļeni.* (1994, radio; G. Treimanis) *ielenes tikmēr vienaldzīgi gremoja īstu amerikāņu košļeni.* (Frīborts/Kraučis 1996, 4) *meitenes .. pielīmēja košļeni pie krēsla.* (Mēs 2004, 7. VIII, 22)
- kožaks** subst. Ādas jaka. (1992, jaun.) *Gadatirgū bija labi kožaki.* (Koluža 2000, 138) [Sal. kr. *кожа* 'āda']
- kožaņiks** subst. Ādas jaka. (1997, skoln.) [Sal. kr. *кожаный* 'ādas-']
- kožļene** subst. Košļājamā gumija. (1990, skoln.) (1995, S24) *kožļeni žļembāt ..* (Nakts 1993, 18. II, 15; E. Švāns) *Mēģina nozagt «kožļeni».* (ZZ 1997, 10. IX, 8)

kraceris subst., spec. Skrāpis. *Nokracē puslīsti. Paņem tur kraceri. Un tad nogrunvēsi.* (LitM 1976, 29, 16; J. Grete) [Sal. vācu *das Kratzeisen* 'skrāpis']

kracēt v., spec. Kasīt, skrāpēt (piem., veco krāsu). *Par laimi, gadījās turpat kāds vecāks strādnieks, kas zināja i kraceri, i kā «jākracē».* (LitM 1976, 29, 16; J. Grete) [*< vācu kratzen*]

krāga subst. Apkakle. (novec. LLVV 4, 390) (1995, jaun.) (LŽV²) *Stalts zēns baltā krādziņā sēž traktora kabīnē .. (Ziedonis 1967, 19) jāpārgērbjas, .. citādi kaļķi birs aiz krāgas.* (LitM 1975, 32, 7; I. Bremze) *Nopirka .. melnu garu mēteli ar karakula krāgu ..* (LitM 1976, 11, 10; A. Jakubāns) *Nepatīk dzīvot labos uzvalkos ar krāgām un šlīpsēm.* (Grete 1977, 194) [*< vācu der Kragen*]

krāgs, arī **krāģis** subst. Apkakle. (LŽV²) *balts zīda krādziņš, šlīpse ..* (Lāms 1973, 316) *ja kādam ap ausīm karakula vai seskādas krāģis, desmitnieks tikpat kā rokā.* (Ēteris 1975, 126) *Krāgam piesit knipi. Tā iesīvināts, ka skan.* (Karogs 1977, 5, 36; J. Melbārzdīs) [Cilmi sk. **krāga**]

krāģītis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

krahs subst. Troksnis. (LŽV²)

krajs subst. 1. Novads; apkaime. [viņš] *akal ir no mana kraja.* (1977) *Tas ir mans bērniņas krajs...* (2004) *no tā kraja [=Indijas] tā biežāk dzird tādu sviestu.* (2004, Delfi) 2. Puse. *Labs i, ta tu ej uz šito kraj!* (1977, V25, milīču saruna stadiona tribīnēs) [*< kr. краї*]

kraķene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kraķis I subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

kraķis II subst., skoln. Akordeons. (1989, V15) [*< latv. sl. aķis*]

kraķītis subst. Glāzīte degvīna. (LŽV²) *iemetiet vienu kraķīti ar mums.* (Keno/Krastiņš 2001, 128) [Sal. latv. sl. *graķītis*]

kramā subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. *Man liekas, ka viņa visu laiku ir mērenā kramā.* (1996) *Čurka galīgā kramā. Sieva gan laikam nebija ķēmā.* (1996, V30) *Vakar disenē biju kramā...* (Koluža 2000, 138)

-krāmēt, sk. **apkrāmēt**, **izkrāmēt**.

krāmīgs adj., **krāmīgi** adv. Sarežģīts. *krāmīga padarīšana, kad sajūgs* *buksē ..* (LitM 1978, 6, 12)

kramola subst. Ķecerība. *nekādas kramolas tur nav.* (1999) [*< kr. крамoла*]

-krampēt, sk. **nokrampēt**.

krampīgs adj. 1. Stiprs, spēcīgs. *ātrais, «krampīgais» [futbolists] Bondarenko izskatījās kā no citas, ievērojami augstākas klases komandas nūpat*

uzaicināts .. (Cīņa 1976, 154, 4) *Būtu viņš cik necik krampīgāks zēns .., varbūt kaut kas arī abiem sanāktu.* (Karogs 1976, 8, 38; R. Ezera) *Raimonds Bergmanis kļūst par ceturto «krampīgāko» Eiropas meistarsacīkstēs.* (Rīt 2005, 30, 1)
2. *Stingrs. sieva ar krampīgu raksturu ..* (Diena 2005, 139, 13; G. Repše)

krampis subst. 1. Sīksts, neatsaucīgs cilvēks. *Citi [ierēdņi] ir tādi krampji, ka no viņiem baidās viss rajons.* (2005) 2. «Sīkstulis.» (LŽV²) 3. «Spēcīgs cilvēks.» (LŽV²)

krampītis subst. «Glāzīte degvīna.» (LŽV²)

krāniņš subst. Vīrieša dzimumloceklis. «*krāniņu*» ārsts ir taisījis galvu reibinošu karjeru .. (Sexer 1994, 12, 37) *Vīrieša krāniņa izmērs un stingrums nosaka viņa dzīvi.* (Laterna 1995, 2, 58)

krankūzis subst. Slimnīca. *Mēs jau domājām, ka nāksies ar to pašu šindera mašīnu vest uz krankūzi.* (Karogs 1977, 4, 94; H. Gāliņš) [das Krankenhaus]

kranovšķiks subst. Celtņa vadītājs. «*Kranovšķikam*» gan jābūt uzmanīgākam, jo kļūdām var būt bīstamas sekas. (VZiņas 2003, 173, 7) [крановщук]

kranti! interj. Beigas! Gals klāt! (2005, www) [кранты, sal. Ņikitina 2003, 250]

krasavčiks subst. 1. Skaistulis. (2004) 2. Braušulis. *Paša, turies, tu esi krasavčiks!* (2005, Delfi; vēlējums futbolkomandas vērtsargam) [красавчик]

krāsniņa ♦ **godmaņa krāsniņa**, sk. **Godmanis**.

krāsotais subst. (< adj.). Panks. (JVSK 1987) *Paskaties, redz kur krāsotais!* (VE 1989)

krasts ♦ **neiet krastā**. Neder; nav pieļaujams. *viņš vēl i apkrāvēs ato skuķi, tas neiet krastā.* (Keno/Krastīņš 2001, 136)

kratīties v. Braukt; iet (prom). (LŽV²) *Cītādi nekaunīgā veidā pasūtīs, lai kraties.* (Kļavis 1989, 20) *Tā vienkārši ir, un cauri. Vai nu samierinies, vai kraties.* (Sestdiena 2003, 18. I, 38; Pauls Bankovskis) // parasti pavēles formā **kraties!** Ej prom! (LŽV²) *Kraties tālāk un netraucē man!* (VE 1989) □ **kratīties vaļā**. Censties atbrīvoties (no kāda, arī no pienāku- miem). (LŽV²)

-**kraukāties**, sk. **uzkraukāties**.

krauklene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

- kraukšķene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
- kraut** v. 1. Sist. (vienk. LLVV 4, 414) (LŽV²) *Ka kraušu pa ģīmi...* (VE 1989) *Ka krautu, tu no korpēm izlidotu.* (Rijnieks 1990, 331) 2. Dzert. (JVSK 1987) (VE 1989) Sk. arī **iekraut**.
- krefte** subst. Spēks. *Kreftes vairs nav. Pietiek, pietiek dzīvots!* (Dzenītis 1975, 99) [*< vācu die Kraft, dsk. Kräfte*]
- krefūgs** adj., **krefūgi** adv. 1. Stiprs; spēcīgs. (1965) // pārn. Izteismīgs; sulīgs. *pie krefūgām lomām tika .. Anita Ekberga un Romija Šneidere ..* (TVDiena 2004, 25. VI, 2) 2. Ass, pikants (par ēdienu). (LŽV²) [*< vācu kräftig*]
- krefūgums** subst. Asums, pikantums (ēdienam). (1990) *nebiju nekad griezis ēdusi, bet vēlāk to īpatnējais «krefūgums» un sātīgums pat iepatīkās.* (Karogs 1977, 2, 124; J. More)
- kreicene** subst. Kreiča dāma (kārtis). (LŽV²) *esmu mēģinājis pavēlēt izvilkt manis nosaukto [kārti]. Vienu reizi no piecām tas izdevās — «hipnotizētais» paņēma pavēlēto, smīnošo «kreiceni».* (PadJ 1976, 12, 5; M. Birze)
- kreicnagliņa** subst., parasti dsk. **kreicnagliņas**. **Krustnagliņas**. (LŽV²) *Bet viņi marinētos ķirbjos, jā, / Kreicnagliņas sita.* (Ziedonis 1971, 52) *Liec kreicnagliņas kabatā, / Un iesim!* (Rūja 1972, 74) *Rolmopsim vajag kreicnagliņu. Bet kur tu ņemsi?* (LitM 1976, 28, 10; V. Beļševica) [Sal. vācu *das Kreuz* 'krusts']
- kreiss** adj. 1. Nelikumīgs; neatļauts. (1995) *Tāds kreissais gājiens...* (1996, TV; tulk. filma) 2. Nesaprātīgs; pastulbs. *Tā učene ir baigi kreisā.* (I. B.) [2. nozīmē cilmi sal. **kreizi**]
- kreivene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
- kreizene** subst. Psihiatriskā slimnīca. (JVSK 1987) [Cilmi sal. **kreizi**]
- kreizi** adj., nelok., arī adv. 1. Nenormāls, traks. (Baldunčiks 1989, 255) 2. Nesaprātīgs; nepareizs. *Kreizi, čalīt, vot, ko es tev saku!* (1995, jaun.) 3. Jocīgs; dīvains. (1992, jaun.) [*< angl. crazy* Baldunčiks 1989, 255]
- kreizī** adj., nelok., arī adv. 1. Nenormāls, traks. (JVSK 1987) *Tās idejas ir tādas ļoti kreizī...* (2005) 2. Nesaprātīgs, nepareizs. *Varbūt man kaut kas aiziet kreizī galīgi?* (2002, v35) *Tas ir kreizī likums.* (2005) 3. Pārgalvīgs; tāds, kas darīts, cerot uz lielu veiksmi. *Lai nebūtu kaut kādi kreizī metieni, tā teikt.* (2003, TV; basketbolists) [Cilmi sk. **kreizi**]

kreizīgs adj. Nenormāls; traks. (1997, skoln.) [Cilmi sal. **kreizi**]

kreizīmens subst. Nenormāls cilvēks; dīvains cilvēks. *Tu izskaties pēc kreizīmena.* (Koluža 2000, 138) [< angl. *crazy man*]

-krejot, sk. **nokrejot**.

kreklis subst. 1. Vīrietis (parasti kādai grupai piederīgs). *mēs daži krekli sanācām uz kāršu spēli.* (LŽV²) 2. Slikts cilvēks. (LŽV²) 3. Zēns. (JVSK 1987) *Mums tie krekli nav sevišķi gudri.* (VE 1989) ◆ **lauzt kreklu**, sk. **lauzt**.

kreksķēt v. Runāt; teikt. *Viņš kaut ko kreksķēja, ka nākošreiz nebūšot.* (VE 1989)

krēmšnite subst. Krēm kūka. (LŽV²) (2003) [< vācu *die Krem* 'krēms' + *die Schmitte* 'šķēle; riecīns']

kreņķēt v. Būt par cēloni bēdām, raizēm. (2003) [< vācu *kränken*]

kreņķēties v. Bēdāties; raizēties. (LŽV²) *tu pārāk nekreņķējies, iedzer kādas drapes un liecies gulēt.* (Karogs 1976, 6, 61; M. Svīre) *Tu sēdi saliecies pār manuskriptu .. Kreņķējies, ja kāds tevi traucē ..* (LitM 1978, 9, 6; M. Zariņš) *Tur jau nav ko kreņķēties.* (1996, radio; Ē. Loks) [< vācu *sich kränken*]

Sk. arī **nokreņķēties**, **pakreņķēties**, **sakreņķēties**.

kreņķi subst., dsk. Bēdas; raizes. (LŽV²) *mācīties nebija spēka, sirds kreņķu pilna ..* (Karogs 1975, 4, 58) *Es līdzī negāju, man pietika kreņķu un blamāžas.* (LitM 1977, 41, 5; V. Belševica) *Sunākstes pašvaldībai būs vairāk kreņķu.* (Staburags 1993, 4. IX, 1) // vsk. **kreņķis**. Bēda; nelaime. *kamēr būvējāmieš, savs kreņķis sanāca ..* (LitM 1976, 39, 2; M. Zīle) *Kā tad iznāca, ka policisti jūs ķēra? Kur tas kreņķis?* (1995, TV) *Cik tad gadu bija Sergejam .., kad viņam notika tas kreņķis?* (1997, radio; E. Švāns)

kreņķīgs adj., **kreņķīgi** adv. Nobēdājies; noraižējies. (LŽV²) *Kamēr [ku]lmašinas] mašīnists mauc siksnu / Saimnieks kreņķīgs svilpi spiež.* (Rūja 1972, 52) *Nav ko tirināties uz kreņķīgām atcerēm.* (Lāms 1974, 101) «*Kas tad atkal,*» — *Sofa kreņķīgi gumst.* (Karogs 1976, 9, 67; I. Lubējs)

kreņķis, sk. **kreņķi**.

kreptīgs adj., **kreptīgi** adv. 1. Stiprs; spēcīgs. *Vēlāk es uzjaukšu tādu kreptīgāku muguras smāķi.* (Putniņš 1975, 244) // pārn. **Izteiksmīgs; sulīgs.** *Kreptīga, pamatīgi piegriezta, skarba un humāna puīšu filma.* (Diena-Izkl 2004, 6. VIII, 4) 2. Ass, pikants (par ēdienu). (LŽV²) 3. Sātīgs. *Kreptīgs, piesien dūšu — Bernhards Kociņš vērtēja un ēda ar garšu.* (Lāms 1973, 312) 4. Rupjš (par vārdiem, izteicieniem). *Kāds fotogrāfs reiz teicis,*

ka arī kreptīgi vārdi no viņas mutes skan kā dziesma. (Sestdiena 2002, 7. XII, 41) Jaunās paaudzes literāts .. pieder pie autoriem, kas savos darbos mēdz izmantot kreptīgos vārdus .. (RīgasB 2003, 21, 21) [Cilmi sk. **kreptīgs**]

krēsliņš subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

kretināt v. Radīt riebumu. (1993, jaun.) [Sal. latv. *kretīns*]

krēzīgs adj. Muļķīgs, stulbs. (1997, skoln.) [Cilmi sal. **kreizi**]

kribele subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kričene, arī **kričene**, arī **krieķene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krievēle subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krievēne subst. 1. Krievu valoda (mācību priekšmets). (1965) (sk 1988) *Krievēne man nesagādā grūtības.* (Koluža 2000, 138) 2. Krieviete. *Šitā jau arī [ir] krievēne, viņ tikai sak, ka nav.* (1999, jokojot)

krievi subst., dsk. Dienests PSRS armijā. (JVSK 1987) *Es tikai šogad pārņācu no krieviem.* (VE 1989) *Pēterim, kurš tikai šoruden bija atgriezies mājās no «krieviem», bija ierādūta atsevišķa istabiņa, lai pēc armijas dresūras varētu kādu brīdi atgūties ..* (ZA 1996, 28, 6) // Dienests armijā. *Krievos tevi neparaus?* (1996, V19) □ **krievu laiki**. Padomju okupācijas laiks (Latvijā). *Pirms vēlēšanām itin bieži bija dzirdami argumenti — «Man šķiet, ka viss būs kā krievu laikos»..* (VZiņas 1995, 244, 2) *Tomēr jau krievu laikos Irbenes antena izmantota arī zinātniskos eksperimentos ..* (Diena 2004, 168, 16) ♦ **aiziet krievos**. Sākt dienēt armijā (parasti par padomju laiku). (1965)

krievnieks subst. Krievs. (1997, S83)

krievs ♦ **jaunais krievs**, sk. **jauns**.

krievuša subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krievuška subst. Krieviete. (1990, S76) (1997, S62) *Krustmāte .. uz meitēnu skaļi šņāca: «Izkrāsojusies kā krievuška, kur tāda iesi!»* (Diena 2005, 1. VII, 13)

kriežlene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kriifele subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krifelene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (JVSK 1987)

kriifene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kriķškene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kriķene subst. Krievu valoda (mācību priekšmets). (1963) (sk 1988) (1992, jaun.)

krīle subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) (1990, skoln.)

krilene subst. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) (LŽV²)

krilis subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krillene subst. Krievu valoda (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988) (1996, jaun.) *Krillenē irbulis, matenē gulbis — dzīve iet uz augšu.* (VE 1989) *Skolēni runā, šulē šodien krillenē puse klases dabūja štokus ..* (1996, feļetons)

kriluška subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krimiķis subst. 1. Detektīvromāns. (1990, skoln.) (LŽV²) *katras izdevniecības nosliece un gaume lasītājam kļuvusi .. pazīstama — kas publicē širupaimas ģimenes sāgas .., kas — krimiķišus ..* (Diena 2003, 108, 16; G. Repše) *Kurš izrāva pēdējo lapu no krimiķa, ko es lasu?* (Diena 2003, 188, 11; komikss) 2. Detektīvfilmā. *Tagad krimiķus viņi [=krievu kinematogrāfisti] taisa...* (2005) 3. «Noziedznieks.» (LŽV²)

krimināls adj., **krimināli** adv. 1. Ļoti slikts; nepieņemams. (sk 1988) (2004) *tas, kā viņi uzvedās sporta laukumā, bija krimināli.* (LŽV²) 2. skoln. Labs. (sk 1988) 3. Ļoti liels. *Bišķiņ vairāk jāpasūst, bet kriminālas grūtības es neredzu.* (Diena 2003, 208, 13) 4. adv. Ļoti (par ko nevēlamu, nepieņemamu). *Eu, te jau maz sviesta ļoti. Krimināli.* (1996, V6, par sviestmaizi ar plānu sviesta kārtiņu) *Džemperis bija krimināli netīrs.* (1998)

krimtikis subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krīne subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krinģelis subst. Kriņģeris. *Ir izbirusas sēklas / .. / pār smalkmaizītēm plānām, / pār krinģeļiem ..* (Peters 1975, 37) *Rokturis [durvīm] — puslokā saliecies bērza zars, nodzeltējis kā krinģelis.* (LitM 1976, 41, 10; A. Caune)

kripele subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (1990, skoln.)

kripene, arī **krīplene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) *kripene.* (1992, skoln.)

krisdole subst. 1. Ērkšķoga. (LŽV²) 2. Vecmeita. (LŽV²) 3. «Veca gov.» (LŽV²)

-krist, sk. atkrist.

-kristīt, sk. atkristīt, nokristīt, sakristīt.

kriša ♦ **kriša pajehala**, arī **kriša pojejala**, arī **aizbrauc kriša**. Sa-
juka prātā; traks palika. *Viņai točna kriša pajehala, ekšos būs trubā*

galīgā. (1995, feļetons) *Mani tā programma besija ārā... Tā, ka gandrīz kriša pojehala.* (1996, S30) [*<* kr. sl. *крыша поехала*]

Krišbarona subst., īpašv. Krišjāņa Barona iela (Rīgā). *Tas ir tad, kad pa Krišbarona brauc.* (1997, TV; R. Kaupers)

kriška subst. Slikts stāvoklis; bezcerīgs stāvoklis; beigas. (1989, V15) (LŽV²) *Tikai nepazūdi, tad man kriška.* (Karogs 1975, 5, 31; Ž. Grīva) *Nu ir kriška.* (1996) *Bumba sprāgst — un čuš. Kriška!* (Keno/Krastiņš 2001, 40) [*<* kr. sar. *крышка*]

kritamais □ **kritamais širmis**, sk. **širmis**.

kriučene, arī **krivčene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) *kriučene.* (1993, skoln.)

kriuklene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kriukščene, arī **kriukšķene**, arī **kriukšķis**, arī **kriukzene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) (1992, skoln.) *kriukščene.* (1990, skoln.) *kriukšķene.* (JVSK 1987)

kriupene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

kriuzene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krivčene, sk. **kriučene**.

krivele subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krīvene, arī **krīvīte** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988; ne Latgalē!)

krivkščene, arī **krivķene**, arī **krivpene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krīvuška subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)

krīze, arī **krīzene**, arī **krīžene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

krokodīls subst. 1. Neglīta meitene. (JVSK 1987) *Disenē atkal vieni vienīgi krokodīli.* (VE 1989) // *Neglīts cilvēks.* (1991, skoln.) 2. spec. Automāšīna KRAZ. (1992, jaun.) 3. Saspraude ar rievotām malām; knaģis. *Nes akumulatorus šurp un krokodīlus neizmirsti!* (1996, TV; hum.) *Frizieriem ir krokodīlīši, kad viņi drēbes sprauž.* (1996) *Vai jums ir krokodīlīši?* (2005, V15)

krokošs subst., skoln. Neglīts cilvēks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Sal. latv. sl. *krokodīls*]

kroksene subst. Maza auguma meitene. *Tā meiča gan ir kroksene.* (Koluža 2000, 138)

kroksis subst. Maza auguma cilvēks. *Manā dzimtā krokši vien.* (Koluža 2000, 138)

kronis subst. Beigas; neveiksme. (VE 1989) ♦ **baigais kronis**, sk. **baigs**.

kronītis subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

Kroplis subst., īpašv., neakt. Kinoteātris «Akropole» (Rīgā, Čiekurkalnā, 20. gs. 30. gados). (1993, TV; pensionārs raidījumā par Čiekurkalnu)

kroplītis subst. Trešdaļlitra alus pudele. *Kroplītis ir par maz priekš viena, kur nu vēl ar kādu dalīties.* (VE 1989)

kropls adj. Slikts; nejauks. *Mans kroplais sencis man visu laiku skandina, ka es esot mauka ..* (2005, Delfi)

kropņīt v. Ēst. (LŽV²) [Sal. kr. sl. *xpynamъ*, sal. Jeļistratovs 2000, 521]

krosenes subst., parasti dsk. Sporta apavi. (sk 1988) (LŽV²) «Krosenes» ir modē kopš 80. gadiem un nu jau kļuvušas par klasisku vērtību. (Ieva 2003, 20, 19)

kroška subst. 1. Drupača. (LŽV²) 2. Mazs bērns. (LŽV²) 3. Meitene. (JVSK 1987) (1991, skoln.) // Neliela auguma meitene. (1996, skoln.) [*< kr. крошка*]

kruikšķene subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (1990, skoln.)

krukēt v. Griezt; grozīt. (vienk. LVSV, 103) *Albīns tikai krukēja motoru ..* (Eglons 1967, 160) [Cilmi sk. **krukīt**]

krukis subst. 1. Policists; milicis. (JVSK 1987) (LŽV²) *Brauc lēnām — krukis aiz stūra stāv!* (1992, jaun.) *Pie kultūras nama grozās vairāki krukī.* (Koluža 2000, 138) *jūs jau neesat mācītājs, jūs esat krukis.* (Keno/Krastinš 2001, 78) 2. skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) 3. neakt. Pluss (pie skolas atzīmes). *trīs ar krukī.* (LŽV²)

krukīt v. 1. Griezt, grozīt; darbināt. (LŽV²) *Kāpēc tu viņ [= televizoru] tik šausmīg krukī?!* (1976) *Viņš tā krakšķ, kad viņu krukī?* (1994, S25) *Es ir pieradis, kad motors blakus .. Es ar' krukī baranku.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) 2. Rādīt kinofilmu. *Ja pieci [skatītāji] sanāk, var krukīt.* (1996, v19) 3. Darboties; darīt (parasti ko neatļautu, nelikumīgu). *garāž ceļ, kur viņ krukī naudas ..* (1999, TV; G. Skrastinš) *Tās, ko tu tagad*

kruķī, tā taču ir sodāma lieta... (2002, TV; Dzīvoklis) ♦ **kruķīt gēlas**. Darboties; darīt (biežāk ko neatļautu, nelikumīgu). (2004) *Kā var, tā kruķī gēlas*. (2001) [*< kr. крѣпимъ*] Sk. arī **pārkruķīt, sakruķīt**.

kruķīties v. 1. Griezties. *Ieslēdzot [magnetofonu,] šitas te kruķījas*. (1975) 2. Grozīties (par cilvēku). *Kad tā Rozāle ap viņu kruķījās, .. tā vien domāju: «Skrien, skrien .. nelaimē!»* (LitM 1976, 28, 10) *Un nav ko tur kruķīties gar durvīm!* (1993, S26) 3. Izmanīgi darboties. *«jākruķījas laukā», kā nu var*. (Nakts 1993, 17. II, 13) *Kruķītos tavš vīrs [ja varētu]*. (1997, V30) Sk. arī **izkruķīties, sakruķīties**.

krumpa, arī **krumpe** subst. Ieloce. (ME 2, 286) (LŽV²)

krūmpērlīte subst., hum. Pašbrūvēts degvīns. (1992)

krūms ♦ **aiziet aiz krūmiem**. Aiziet nokārtot dabiskās vajadzības. (VE)

krunka subst. Spēks. *Pietrūka krunkas...* (1975)

krustiķis subst., skoln. Krusttēvs. (JVSK 1987)

krusts subst. Zaglis. (JVSK 1987) (VE 1989) (1991, skoln.)

kruška subst. Krūze. *Likšu te savu krušku*. (1975, S60) *Sākam vilkt tās kruškas ārā*. (1977, S40) *kruškiņa*. (1996, jaun.) [*< kr. кружка*]

kruta adv. Ļoti labi. (2006) *Es saku, baig kruta skan [nosaukums]*. (1997, S22) *Kruta, ka tu mums palīdzēji!* (Koluža 2000, 138) *Bet, lai būtu pavisam «kruta», iesaku uzliet celulozes fabriku ..* (Vziņas 2005, 28, 16; E. Veidemane) 2. Moderni; stilīgi. *Tu šodien baigi kruta izskaties*. (2003, L. T.) [Cilmi sal. **kruts**]

krutais subst. (< adj.). Moderns, stilīgs puisis. *Es nebiju «krutais», kuram meitenes liptu apkārt ..* (Sestdiena 2003, 19. IV, 37) [Cilmi sk. **kruts**]

krutka subst. Pašgatavots degvīns (parasti atšķaidīts spirts). *Falsificētais degvīns, tika konfiscēta tā saucamā krutka*. (1994, TV) *Dieviņ, tētiņ, .. vai nu krutku būs sadzēries jau no paša rīta, ja var tik aplam runāt!* (RīgasB 1995, 24. V, 11) *Ja točkā nopirksiet krutkas pudeli ..* (Zemgale 2003, 47, 11) // pārn. Sliktas kvalitātes izstrādājums. *Krutka galīgā!* (1999, S30, par konserviem) // pārn. Falsificēts izstrādājums. *Tagad visapkārt tik daudz krutku un falšu izstrādājumu*. (1996, TV; džinsu veikala reklāma)

kruto adv. Ļoti labi. (1996, V19) [Cilmi sk. **kruts**]

-krutoties, sk. **sakrutoties**.

kruts adj., **kruti** adv. 1. Ļoti labs. *Krutā anekdote*. (1995, V19) *Maij baig normālā, viņai tie dēļ vispār baig krutie ..* (1998) «Flora» futbola stadions ir

galvenais pretendents uz labākā godu Baltijā, tomēr zāliens «Skonto» arēnā ir daudz «krutāks». (Diena 2003, 155, 10) 2. Moderns; stilīgs. *Čalenes mums nav, bet džekenes ir. Tās arī baig krutās...* (1996, S11) *Es gribu tikai krutāks izskatīties, kad ciemiņi atbrauks.* (1999, v9) [jaunieši uzskatot:] *tas [=narkotiku lietošana] ir vienīgais veids, kā tu vari būt kruts.* (2001) [*< kr. сл. крyмоў*]

krūts ♦ **ieņemt uz krūtī, sk. ieņemt.**

kubiks subst. Kubikmetrs. (sar. LLVV 4, 460) *No stalto priežu / Aprīļa šalkas / Mums tiek visbiežāk / Kāds kubiks malkas...* (Skalbe 1970, 104)

kubs subst. **Kubikmetrs.** *Pieci kubi malkas.* (2000) ♦ **acis kubā, sk. acs.**

kuce subst. Slikta sieviete; netikumīga sieviete (bieži lieto kā lamuvārdu). *Ak tu, kuce!* (1997, TV; tulk. filma) *Es nekad nevienu sievieti neesmu nosaucis par kuci ..* (2005, TV) □ **kuces bērns.** Lieto kā lamuvārdu. *Kas tas par velnu! Kuces bērns!* (1996, TV; tulk. filma) □ **kuces dēls.** Lieto kā lamuvārdu. *Vācies atpakaļ uz elli, kuces dēls!* (1995, TV; tulk. filma) *Ak tu, kuces dēls!* (1998, TV; tulk. filma)

kūča, arī kuča subst. Liels daudzums. *kuča.* (JVSK 1987) *Man ir vesela kūča naudas.* (Koluža 2000, 138) *Viņam liels dzīvoklis jāuztur, bērnu — kuča.* (2002) [*< kr. кyча*]

kudī adv. 1. Kurp? (LŽV²) 2. Daudz. *pirms diviem gadiem par tik izreklamētu preču zīmi kā Bekhems Real maksātu kudī lielāku čunguru.* (2003, Delfi)

kudiš adv. Daudz. [šīs iekārtas] *ekspluatācija ir kudiš dārgāka kā [otras] ..* (2005, Delfi)

kudža ♦ **raut kudžā, sk. raut.**

kuhņa, sk. kukņa.

kūka ♦ **paldies par kūkām, sk. paldies.**

kukla subst. Lelle. *šiten — tādas kā sadzīves ainiņas no tām kuklām [=vaska figūrām] ..* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7)

kukņa, arī kuhņa subst. Virtuve. (LŽV²) *Mežvidos .. ir «viesistaba» un ir vecais «kukņas gals» ..* (Karogs 1977, 5, 18; A. Kalve) *kukņa.* (novec. LLVV 4, 464) *Mazi, mazi stikla gabaliņi pa visu kuhņu [, ja saplīst glāze].* (2002, S66) // pārn. *saliekot specbudžetu labumus vienā katlā, vira no tā treknāka nekļūs .. Var jau šo «kuhņu» nosaukt par taupības budžetu ..* (Diena 2003, 181, 2) [*< kr. кyхня*]

kuķū, arī **ku-kū** 1. adj., nelok. Nenormāls; jucis. «.. tagad zīnu, ka viņi ir traki,» paziņo Onka. .. par viņu pašu jau arī var pateikt — tāds nedaudz ku-kū. (Sestdiena 2003, 19. IV, 51) *Ik pa brīdim vienkārši nostrādā tādas ku-kū lietas.* (Ieva 2003, 52, 15) 2. subst., nelok. Nenormālība; nenopietnība. *ja tur iekšā [vīrietim] ir ku-kū, tad tu vari ar cik baltiem zobiem gribi smaidīt — nekas nesanāks.* (Sestdiena 2003, 25. I, 39) ♦ **ņi ku-kū.** Saka, ja nekā nesaprot. *Es uz [angliski runājošo] meiteni paskatos, es ņi ku-kū.* (2005, S50) 3. interj. **ku-kū!** Lieto, kādu saucot, meklējot. (1992) (1996)

kukuruzņiks subst. Neliela lidmašīna. (1990) *Tad atlaidās kukuruzņiks, nometa pa bumbai, nolaida pa ložmetēja kārtai.* (Čalīņš 1968, 172) *Manai krustmātei laukos — visas bites beigtas pēc šitā te kukuruzņika [pārlidošanas].* (1980, S45) [*< kr. sar. кукурузник*]

kukuruzņiks subst. «1. Trokšņaina krievu lidmašīna (Otrā pasaules kara laikā). 2. Kukurūzas miltu maize.» (LŽV²) [Cilmi sk. **kukuruzņiks**]

kūl adv. Labi. (1997, skoln.) [*< angl. cool*]

kulaks subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) ♦ **sist kulakā.** Onanēt. *visi kopā sitām kulakā, līdz pienāca gaidītais atvieglojums.* (Sexer 1994, 12, 23) *Bomzis guļ pie akadēmijas. Nokakājies, pie tam vēl sit kulakā.* (2000)

kulda subst., skoln. Kabata. (sk 1988; Rēzeknē)

kule subst., vulg. Vīrieša sēklinieki. (LŽV²) *Kule mierā neliek, vai?* (VE 1989)

kūlīgs adj. 1. Labs. *Man ir baigi kūlīgā datorspēlīte.* (2003, L. T.; V15) 2. Moderns; stilīgs. *Rietumu televīzijās ar tēla veidošanu nodarbojas vesela grupa .. Izdomā, kā viņam žestikulēt, lai izskatītos «kūlīgāks» un stilīgāks.* (Sestdiena 2002, 28. XII, 18) 3. Vēss. (1996, jaun.) [Cilmi sal. **kūls**]

kūls adj., **kūli** adv. 1. Labs. *tur būs baigi kūlais tusiņš!* (1996, jaun.) 2. Moderns, stilīgs. *šis nu reiz ir tas večerinkas kūlais, blondais grēks, kādu es vienmēr esmu gribējis.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 120) *Braucam mēs labā kompaškā — nu, kūlie džeki ..* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7) [*< angl. cool*]

kultūra □ **kultūras šķūnis**, sk. **šķūnis**.

kultūrene subst. Kultūras nams. *Kultūrenē rādīs Streiča filmu!* (Koluža 2000, 138)

kuļķene subst. 1. Maisiņš (parasti iepirkumiem). (sk 1988) (LŽV²) *Zem viņa cisām jau kuro gadu glabājās neliela kuļķene ..* (Lāms 1973, 218)

[pārdevējs] *iebāza dzīvu karpu man kuļķenē.* (RLaīks 1996, 7, 41) *Šī kuļķene ir izturīga.* (Koluža 2000, 138) 2. Soma. (sk 1988) (LŽV²)

kuļpahods subst., arī **kuļpohod** subst., nelok. Kolektīvs gājiens (uz kultūras pasākumu, arī ekskursijā). (1979) *mums saplānots kuļpohod pa Kurzemi.* (2004, www) // pārņ., hum. Kopīgs gājiens (piem., uz veikalu). *Būt ar mums draudzējusies, braukus līdz kuļpahodā* [uz veikalu], *viskas būt.* (1980) [

kumode ♦ **drāšu kumode**, sk. **drāte**.

kumpalas subst., dsk. Lietoti apģērbi. (1996, skoln.) [Sal. latv. sl. *hum-pala*]

kumpelis, arī **kumpels** subst. 1. «Draugs.» (LŽV²) 2. Liela auguma zēns. (JVSK 1987) [der Kumpel 'darbabiedrs']

kumpete subst. Konfekte. *Ja tev būtu kāda kumpete, varētu tāpat* [iedzert no korteliša]. (Karogs 1976, 11, 13; Ē. Hānbergs)

kunde subst. Klients. (LŽV²) *Slaucamajās reizēs pie vecāsmātes ieradās kundes pēc piena.* (Viese 1976, 34) *Mūsu galvenie kundes bija tepat apkārtējie kaimiņi ..* (Karogs 1977, 10, 21; D. Avotiņa) *Paņēmis kādus 30 pušķus, kunde [=ziedu pircējs] pēc stundām četrām klāt atkal ..* (Diena 2003, 57, 6) *Mozeles vīslings tiek .. tirgots .. seniem kundēm, kas gadu gadiem pasūta vīnu pie viena un tā paša saimnieka.* (Diena 2004, 299, 15) [der Kunde]

-kundēties, sk. **iekundēties**.

kunste subst. Māksla. [Ādolfs Alunāns] *bilda, ja gribot redzēt īstu teātra kunsti, lai nākot uz Altonavas ielu.* (Dzenītis 1975, 98) *slātavietis .. uzlēca uz skatuves .., lai savu «kunsti probierētu [=izrādītu].* (Lāms 1977, 155) [die Kunst]

kunststīks, arī **kunštīks** subst. Triks. *Šāda veida «kunststīkus» mums nesen bagātīgi demonstrēja [gleznotājs] ..* (PadJ 1968, 246, 2) *Annas tante .. man lika parādīt savus «kunštīkus».* (Baļuna 1974, 9) [das Kunststück]

kuņa subst. 1. Kuce. (LŽV²) 2. Slikta sieviete; netikumīga sieviete (bieži lieto kā lamuvārdu). *Novāc grābekļus, kuņa!* (2000, TV; tulk. filma) □ **kuņas bērns**. Lieto kā lamuvārdu. *Kuņas bērns! Labi mūs apjāja...* (1996; tulk. filma) *Nu ko, kuņas bērns!* (1998, TV; tulk. filma) □ **kuņas dēls**. Lieto kā lamuvārdu. *Tu, kuņas dēls!* (1998, TV; tulk. filma)

kuņģis subst. «Skolas soma.» (LŽV²)

- kupāties** v., skoln. Peldēties. (1990, skoln.) (1997, skoln.) [**< kr. купаться**]
- kuprainītis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- kurāža** subst. 1. Drosme. (novēc. LLV 4, 500) (LŽV²) *Tāgad man nav vairs tādas kurāžas, ka es varētu kādam teikt: mācies čečeniski vai ko tādu.* (Diena 1997, 24. II, 8) *Ja tev ir tā, kā mēs sakām, tā kurāža tai brīdī, tad iet vaļā...* (2004, TV; V. Artmane) 2. «Pārmācība.» (LŽV²)
- kurbulēt** v. Veikt dzimumaktu. (2005, www) Sk. arī **iekurbulēt, piekurbulēt, uzkurbulēt.**
- kurbulēties, sk. uzkurbulēties.**
- kurbulis** subst. Satraukums; uzbudinājums. *es sāku uzkurbulēties, un tas kurbulis pieauga no kilometra kilometrā.* (Liksoma/Grinberga 2001, 93)
- Kurdaine** subst., īpašv. Bēgļu nometne Olainē. (2006, VE)
- kūre** subst. «Pārmācība.» (LŽV²)
- kurināt** v. 1. Ātri braukt. (LŽV²) 2. Smēķēt. (LŽV²)
- kurīt** v., skoln. Smēķēt. (JVSK 1987) *Ejam kurīt!* (Koluža 2000, 138) [**< kr. курить**]
- kurjatņiks** subst. 1. Mazgabarīta dzīvoklis. (J. N., K. M.) 2. Sieviešu kompānija. (J. N., K. M.) 3. īpašv., arī dsk. **kurjatņiki.** Kāds (daļēji izdemolēts) koplīdņu ēku komplekss (ar nelielām istabām) Jelgavā. *esot ļoti steidzami darbi tā sauktajā «kurjatņikā».* (ZA 1993, 30. X, 2) *Pēc pilsētas apbūves plāna paredzēts sakārtot slavenos kurjatņikus.* (ZA 1996, 18, 1) [**< kr. курятник** 'vistu kūts']
- kurkšķis** subst., skoln. Koris. (1993, skoln.)
- kurkulis** subst. Dzīves gājums (Curriculum vitae). *Tavā kompī ir mans kurkulis?* (1999) [**< lat. curriculum + latv. kurkulis**]
- kurrata, arī kurrats** subst. Igaunis. *Kurratas.* (LŽV²) *Man priekšā viens «kurrats»* [=igauņu ritenbraucējs] *aizķērās aiz koka un nokrita ..* (2004, www) [**< ig. kurat** 'velns']
- kursiķis** subst. Kurša darbs. *Kursiķi aizstāvēju — vēsi.* (VE 1989)
- kurtene** subst. Vējjaka. (VE) [Cilmi sal. **kurtka**]
- kurtka** subst. Vējjaka. (JVSK 1987) (LŽV²) (2006) *Raimi, tu jau kurtku paņēmi [no garderobes]?* (1977, V17) *Jums tā [rokā nestā] kurtkiņa velkas pa zemi, cienītais!* (1998, S55) *Bet man ir vaļā kurthka. Stilīgi.* (2003, V7) [**< kr. куртка**]

kurva subst., vulg. 1. Palaistuve. (2003) 2. Draņķe (bieži lieto kā lamuvārdu). *Baciļainā kurva!* (2005, S14, slimai meitenei) [*< kr. vulg. курва*]

kurvis ♦ **Godmaņa kurvis**, sk. **Godmanis**.

kurzemnieks subst. «1/8 litra degvīna pudele.» (LŽV²)

kusaks subst. 1. Gabals; kumoss. (LŽV²) *atstāt rakstam Vēstīs šo kusaciņu.* (1976, S48, rakstisks ieteikums) *mazs kusaciņš iznāk čeesdīv reiz čeesdīv [salvete].* (1976, S40) *Kas par kusaku [izlūzis sienā pēc sprādziena]!* (2005, V12) // pārnr. Ceļa gabals. *Baigais kusaks ko braukt.* (1985, V48) 2. 1000 rubļu. (1986) (JVSK 1987) 3. «Apakšvirsnieks krievu armijā.» (LŽV²) [*< kr. кусок*]

kūsis subst. Dzimumorgānu apmatojums. *Vismaz vienu reizi nedēļā cīrpu arī savu kūsi.* (Sexer 1994, 6, 32) *Apskatīsi manu kūsi, visu mūžu mana būsi.* (1994)

kušāk adv. Klusāk. *Uz brītiņu kušāk, lūdzu!* (1995, TV; tulk. filma)

kušīt v. «Ēst.» (LŽV²) [*< kr. кушамб*]

kušķis subst. Liela naudas summa. (1998)

kūtspakaļa subst. Pašaudzēta tabaka. (LŽV²)

kuvalda, arī **kūvalda** subst. 1. Uzsitējveseris. [A:] *Ko jūs darāt [, ka tāds troksnis]?* [B:] *Taisām logu ciet.* [A:] *Ar kuvaldu, vai?* (2000, TV) 2. Liels cīrvis. *aizvien biežāk viņš ar paceltu balķu tēšamo cīrvi — kūvaldu rokās aizdomājās ..* (Gāliņš 1972, 54) [*< kr. кувалда*]

kuvērs subst. Aploksnē. (novec. LLVV 4, 517) (LŽV²) *Vai tad kuvēra [ar nau-du] nebūs?* (Putniņš 1975, 172) *atplēsta kuvēra iekšpuse derēja.* (LitM 1976, 34, 16; J. Grete) [*< vācu das Kuvert*]

kuzovs subst. Virsbūve (automašīnai). (sk 1988) *piebraukus i smagā mašīnā a kuzov, a to kast.* (1976) «Vólvo» *jau ir cinkots, man liekas, kuzovs.* (2000) *kā arī darām sarežģītākus darbus, kas ir saistīti ar kuzovu remontu ..* (2002, TV; reklāma) [*< kr. кузов*]

kuzulis subst. Virsbūve (automašīnai). *Segtais automašīnas kuzulis pār-pilns nebēdīgu valodu un smieklu.* (Caune 1977, 11) [Cilmi sal. **kuzovs**]

kužas subst., parasti dsk. «1. Lēnīgi cilvēki. 2. Laucinieki.» (LŽV²)

kvadrāts ♦ **acis kvadrātā**, sk. **acs**.

kvāņķis subst., niev. Mazs bērns. (1994, S80) (LŽV²)

kvarts subst. 1. Ceturtdaļa. (LŽV²) 2. Divdesmit pieci (parasti par naudas vienībām). (novec. LLVV 4, 521) (JVSK 1987) (LŽV²) *Tiesnesis pēc*

paraduma iemeta misiņa traukā kvartu, lai gan laikraksts maksāja tikai desmit centus. (LitM 1975, 23, 11) *sekos .. atlīdzināšana par pūlēm. Ak, Pagrabs būs mierā ar kvartu, ar desmitnieku.* (LitM 1977, 13, 5; A. Skailis) *kad Gena iestrēja pie manis pēc rubļa, es .. pastiepu viņam kvartu ..* (PadJ 1977, 178, 4)

kveblis subst., skoln. Suns. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

kvernīt v. «Kvernēt.» (LŽV²)

kverplis subst., niev. 1. Bērns. (1996) 2. Slikts cilvēks. *Jūs esat kverplis.* (1996, TV; tulk. filma)

kvešens subst. Jautājums. *viņai .. tāda .. privička — stundās visādus kvešenus izspļaut.* (1995, feļetons) [*< angl. question*]

kvitā, arī **kvit** adv. Norēķinājušies; nav viens otram parādā. *kvitā.* (LŽV²) // pārn. *Ak tev viņu [=vecāku] nav? Man arī... Tātad kvit...* (Gāliņš 1972, 225) [*< vācu quitt*]

Ķ

ķaulēt v. Sist (piem., vārītas olas). (1999) Sk. arī **saķaulēt**.

ķausēt v. Ēst. (vienk. LSVS, 92)

ķauzēt v. Ēst. (vienk. LSVS, 92)

ķeblis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

ķegot v. Skriet. (LVŽ²)

ķegītis subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

-ķeipt, sk. **paķeipt**.

ķeizariņš subst. Ar ķeizargriezienu dzimis bērns. *tev divi bērni jau ir, abi — «ķeizariņi» ..* (Diena 2004, 112, 5)

ķeizars subst. Ķeizargrieziens. *Varēj slīkt iznākt, ja nebūt fiks ķeizars uztaisīts...* (1999)

ķēkša subst. Virēja. (novec. LLVV 4, 532) (1980) (2005, hum.) *boļševiku revolūcijas doma par ķēkšas spēju vadīt [valsti] ir vairs tikai pikants anahronisms.* (2005, www) [*< lv. kōksche ME 2, 373*]

ķēķis subst. Virtuve. (novec. LLVV 4, 532) (LŽV²) (2005) *Ķēķī uz plaukta stāv traucīnā drapes.* (Rūja 1972, 34) *Kamēr viņa grozās pa ķēķi, tikmēr šis mani pačubina.* (Santa 1994, 8, 27) *Liepājā arī man bija jūra, gabaliņš no jūras pa ķēķa logu.* (1999, TV; H. Dancberga) // pārn. Privātā dzīve. *Es nezīnu, vai tagad tā ir jaunajiem [aktieriem]. Viņiem tas ķēķis tomēr ir redzams. Kurš ar ko guļ, ko ēd...* (RLaiks 1996, 7, 4) *cilvēkam pašam jātiek ar to [=smagiem pārdzīvojumiem] galā un savs ķēķis nav jārvāda uz ārpusi.* (Ieva 2005, 27, 12) ♦ **ķēķa durvis.** Neoficiālā ieeja; dienesta ieeja. (1985) // pārn. Neoficiālais ceļš; netipiskais veids. *Varētu teikt, ka kultūrā es esmu ienācis .. pa ķēķa durvīm.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [**< vlv. kōke ME 2, 373**]

ķelle subst. Biezs smērs; bieza krāsa. (LŽV²) ♦ **nolikt ķelli.** Nomirt. (1990) (LŽV²) [**< vlv. kelle ME 2, 362**]

ķellēt v. 1. Ēst. (vienk. LSV, 92) (LŽV²) 2. Gleznot. (LŽV²) *Jaunekļi .. ķellē naivi noglancētas bildītes.* (Čaklais 1969b, 115—116) **Sk. arī apķellēt.**

ķelneris subst. Viesmīlis. (novec. LLVV 4, 530) (LŽV²) *tiem latiem arī klanījās ķelneri Rīgas krogos.* (Lūsis 1970, 12) *Domā, Supš labāks par stacijas bufetes ķelneri?* (Karogs 1977, 6, 106; E. Ansons) *Ķelner, vēl alu!* (Karogs 1977, 12, 36; V. Līvzemnieks) [**< vācu der Kellner**]

ķem boļeje adv. Vēl jo vairāk (tāpēc); jo īpaši (tāpēc). *Nedos [degvīnu], ja viņ ieraudzīs; ķem boļeje, ka mēs kopā esam.* (1980, V40, stipri iereibis) [**< kr. мем болеe**]

ķēmā subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. (JVSK 1987) (LŽV²) *sadzērusies meitene, gadu 13 veca, galīgā ķēmā.* (Nakts 1994, 10. II, 16) [viņa] *sieva gan laikam nebija ķēmā.* (1996, V30) *Es jau biju pamatīgā ķēmā, kad tas viss notika.* (1999, TV; tulk. filma)

ķemberķins subst. Tualete. (LŽV²) [Cilmi sk. **ķemertiņš**]

ķemertiņš, arī **ķemerķins** subst. Tualete. *viņai pilna pakaļa radu, kas bāzīs degunu pat manā ķemertiņā.* (Gāliņš 1972, 191) *abi bija staigājuši pa ciemata inteligentu mājām, ķemertiņus tīrīdami.* (Jakubāns 1974, 150) *Bija vien jādodas uz tirgu. Tur taču bez ķemertiņa neiztikt!* (JelgavasZ 1992, 184, 3) [**< vācu das Kämmerchen ME 2, 363**]

ķemmēt v. Ēst. (vienk. LSV, 92) ♦ **ķemmēt bobi.** Slinkot. (LŽV²) ♦ **ķemmēt bodes.** Apstaigāt veikalus. (I. B.)

ķemmēties v. 1. Kauties. *Ķemmēties, kamēr viens otru pamatīgi apdauzīs.* (VE 1989) 2. Strīdēties, kašķēties. (LŽV²)

ķemmīgs adj. Dūsmīgs. (JVSK 1987) *Ko tu tik ķemmīgs?* (VE 1989)

-ķencēties, sk. **saķencēties**.

ķenerīgs adj. Izveicīgs; gudrs. *jauns jau ir aizvien ķenerīgāks uz visu..*
(Putniņš 1975, 256)

ķeneris, arī **ķeners** subst. Izveicīgs cilvēks; gudrs cilvēks. *ķeners*.
(LŽV²) *vai re, kāds ķeneris, gudrību pilna galva ..* (LitM 1976, 23, 16) [lau-
pītājs Tuliāns] *bijis lielāks ķeneris par pašu Kaupēnu*. (LitM 1976, 36, 6;
A. Jakubāns) *māte gan šaubījās, vai Ludis tādām darbam [=istabas remon-
tam] būs īstais ķeneris*. (LitM 1976, 47, 7; A. Štrauss) *Cik vien dzird par tevi:
Antons — ķeners, Antons — velna gabals*. (Karogs 1976, 10, 60; I. Lubējs)
[< vācu *der Könnner*]

ķengurķeramais, arī **ķengursitamais** subst. Metāla stieņu kons-
trukcija automašīnas (parasti džipa) motora priekšā. *Džips arī
bija krietni vien cietis. Ķengurķeramais bija salocīts ne pa jokam*. (Diena
2004, 174, 15) *aiz muguras bija braucis džips, tāds ar visiem ķengursitama-
jiem*. (Diena 2004, 174, 15)

ķepa ♦ **uz ķepas**. Rokās. *Parasti jau katram iedod uz ķepas* [disertācijas
autoreksemplāru] *ar ierakstu*. (2003, S35)

ķepala ♦ **atmest ķepalas**. Nomirt. (VE)

ķēpāšana subst., skoln., iron. Zīmēšana (mācību priekšmets). (sk 1988)

ķepēt v. Ēst. (vienk. LSVS, 92) (sar. LLV 2003, 364)

ķep-ļep! interj. *Ķep-ļep un kārtējais nekas gatavs!* (Sieviete 1993, 8, 12) [< kr.
мян-ляп]

ķepsēt v. Ēst. (vienk. LSVS, 92) (2001)

ķerbele subst. Grozs. *Tēvs ar ķerbeli nesa stādus no lecekļa ..* (Kļava 1977, 38)
[Sal. vācu dsk. *die Körbe* ME 2, 368]

ķerlis subst. Pūsis; vīrietis. (sar. LLV 2003, 364) *šitam ķerlim vēl līdz kučiera
rektei tālu*. (Purs 1970, 43) *Lai netiek lejā simt sešdesmit noēdušies ķerļi?* (Bels
1973, 146) [< vācu *der Kerl*]

ķerpīt v. Izturēt, paciest. (LŽV²) *Viņ neķerpītu* [lielo karstumū]. (1975) *Ta
es nāks trešā [datumā] pie tev, ja neķerpīs* [ar naudu] *līdz sestam*. (1976)
Nevar ķerpīt vairs. (1990) [< kr. *мєрнємъ*] Sk. arī **izķerpīt**.

ķerra subst. Automašīna. (1992, jaun.) (LŽV²)

ķert ♦ **ķert aubē**, sk. **aube**. ♦ **ķert bebrus**, sk. **bebrs**. ♦ **ķert kaifu**,
sk. **kaifs**. ♦ **ķert prikolu**, sk. **prikols**. Sk. arī **paķert**.

ķesas subst., dsk. Iekšas; ķidas. (vienk. LVSV, 113)

ķeska subst. 1. Tūļa. (JVSK 1987) *Kāpēc tu nevarēji būt veicīgs zēns, nevis tāds ķeska kā tagad.* (VE 1989) 2. parasti dsk. **ķeskas**. Iekšas (parasti zivīm); ķidas. (LŽV²)

ķeskoties v. Tūļāties. (JVSK 1987) *Ko tu vari ķeskoties, tūļa tāds.* (VE 1989)

ķeša subst. Kabata. (novec. LLVV 4, 540) (1990, skoln.) *Vai tiešām galvenais — lai vēders pilns un nauda ķešā skan?* (LaukuA 1994, 8. II, 3) *Šļurks — un pussimts lašu ķešā.* (Laterna 1995, 11, 57) *El kararon [=dārgakmens] tev ir ķešā ..* (1998, TV; tulk. filma) [**< poļu kieszeń ME 2, 371**]

ķibeķeikas subst., dsk., iron. Krūšturis. *Akciju sabiedrība «Rosme» — ķibeķeiku ražotāja.* (1993, S25) [**< kr. мюбетейка 'tibeteika (apaļa cepurīte)'**]

ķiberīgs adj. Sarežģīts (parasti par darbu). (LŽV²) *tā rakstīšana ir viena ķiberīga padarīšana ..* (Karogs 1977, 7, 165; E. Damburs) [**Cilmi sal. ķimerēties?**]

ķibicka subst. Kiosks. (1995, jaun.)

-ķidāt, sk. izķidāt.

ķieģelis subst. 1. Bieza grāmata. (1991) *Paņem rīt līdzī zilo ķieģeli — norakstīšu kaut ko priekš semināra.* (VE 1989) 2. Ceļazīme «Iebraukt aizliegts». (1955) (1985) *varētu viņam uzdāvināt ceļazīmi — iebraukt aizliegts, kas vairāk gan pazīstama kā «ķieģelis» ..* (VZiņas 2006, 7, 4) 3. skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988)

ķīķēt v. Skatīties. *Ja uz mani šitā sāktu ķīķēt, / Notēlot es spētu tikai līķi.* (Rūja 1976, 32) [**< vlv. kiken ME 2, 388**]

-ķiķināt, sk. iekīķināt.

ķiķizeris subst. Tālskatis. *uzliēn labāk kokā [apskatīties] .. Še ķiķizeris.* (Gāliņš 1968, 161) // pārn. *arī šos dramatiskos [1905. g.] notikumus viņš atceras skatītus caur savu .. «ķiķizeri», kur viss tā kā pa jokam vien rādās ..* (LitM 1976, 25, 6)

ķilēt v. Remontēt (parasti automašīnu). (LŽV²) *Vakar ķilējām autiņu.* (VE 1989) *braukšana, remontēšana, ķilēšana, lai forši izskatās pēc tam.* (Nakts 1994, 17. II, 4) Sk. arī **paķilēt, saķilēt.**

ķilkas subst., dsk. Ķilavas. (LŽV²) [**< kr. килъки**]

ķimene subst., skoln. Ķīmija (mācību priekšmets). (sk 1988)

- ķimere** subst. Sarežģīts darbs. (VE)
- ķimerēt** v. 1. Remontēt; izgatavot. *Jaunavas ceļojumu dampis, parikte, ko tagad ķimerē.* (1994, TV) [viņam] ir nopietna pieredze visādu elektronisku lietīņu ķimerēšanā. (RīgasB 2003, 21, 19) 2. «Apvainot; pratināt; aizturēt.» (LŽV²) [Cilmi sal. **ķimerētis**]
- ķimerētis** v. Darboties, rīkoties (parasti ar ko sīku, sarežģītu). (sar. LLVV 4, 545) (LŽV²) *Māris labu laiku ķimerējās ap dzinēju ..* (Eglons 1967, 148) [tēvs] ķimerējas virtuvē gar pilošo ūdenskrānu. (Karogs 1978, 5, 115; A. Karele) *Tu taču netaisies ķimerētis pa moču iekšām.* (1996, TV; tulk. filma) [$<$ vācu *sich kümmern* 'rūpēties'] Sk. arī **ieķimerētis**.
- ķimerīgs** adj., **ķimerīgi** adv. Sarežģīts (parasti par darbu). (sar. LLVV 4, 545) *Salīdzinot ar avīzi, .. mums [televīzijā] ir gan grūtāk, sarežģītāk, ļoti, ļoti ķimerīg ..* (LitM 1975, 41, 3)
- ķimija** subst. Suprašanās; jūtu saskaņa. *man liekas, mums [ar brāli] kopā bija ļoti laba ķimija.* (Diena 2004, 64, 1) *nav pirmā reize, kad abi komiķi satiekas kopdarbā, jo starp viņiem patiesi valda, atvainojiet, ķimija.* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 6; N. Naumanis) *Smalka psiholoģiska drāma par mūsu .. sajūtu neapjaušamo ķimiju.* (2005, teātra reklāma)
- ķimīkot, sk. saķimīkot.**
- ķincis** subst. 1. Kinoteātris. (JVSK 1987) 2. Kinofilma; kinofilmas izrāde. (JVSK 1987) *Baigi feinais ķincis.* (1995, skoln.) 3. Kinomāksla; kinematogrāfija. (2000)
- ķinis** subst. 1. Kinoteātris. *Man piecos jāiet uz ķini.* (VE 1989) (1999) 2. Kinofilma; kinofilmas izrāde. *Tāpēc arī «ķinis» tika veidots ļoti spilgts.* (VZiņas 2003, 196, 6) 3. Kinomāksla; kinematogrāfija. [aktieris:] *es atgrieztos ķinī ne jau tāpēc [= naudas dēļ] vien.* (Diena 2004, 155, 12)
- ķinizers** subst. Ķīnietis. (LŽV²)
- ķipa** adv. Tā kā; it kā; bieži lieto kā parazītvārdiņu. *tā dura, učene, sāk klārēt, ka mēs te visi, ķipa, dalbajobi novākušies.* (1995, feļetons) *Brālēns ķipa biezais, .. visu laiku šaharē, uz Krieviju braukā.* (1996, V20) *Viņam, ķipa, deviņpadsmit gadu.* (Koluža 2000, 138)
- ķirbis** subst. 1. Galva. (JVSK 1987) (LŽV²) *Paņem savu ķirbi nost, neko nevar redzēt.* (VE 1989) *mēģināju visu to šķuru aizslaucīt prom no ķirbja ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 71) ♦ **dabūt pa ķirbi.** Tikt piekautam. (1995, jaun.) 2. Smadzenes, domāšana. *Tev tas ķirbis galīgi nestrādā.* (VE 1989)

- ķirbuls** subst. Slihts cilvēks. (1992, skoln.)
- ķirka** subst. Kaplis. (LŽV²) [*< kr. купка*]
- ķirsī** subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. (JVSK 1987) (LŽV²) *Vecais ir galīgā ķirsī.* (VE 1989) *mēs neprātīgā ķirsī stāvējām bieza meža vidū ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 70) [*hokejists komandai*] *pievienojās, jau būdams nelielā «ķirsī».* (BŽVZiņas 2006, 3, 35)
- ķirzači** subst., dsk. Gumijas zābaki. *Ārā tik slapjš, ka jāvelk ķirzači.* (Koluža 2000, 138) [*< kr. sl. купца, sal. Jeļistratovs 2000, 194*]
- ķisenis**, arī **ķisens** subst. Spilvens. (sk 1988) *Pačamdiet zem ķiseniem ..* (Rūja 1976, 105) *uz ragutiņām uzlīcis .. cisu maisu, segu, ķiseni, .. es devos no skolas mājās...* (LitM 1977, 35, 12) *Še tev tavs lielais ķisens.* (2004, S55) [*< vācu das Kissen*]
- ķisenkule** subst. Spilvendrāna. (1970)
- ķisens**, sk. **ķisenis**.
- ķisītis**, arī **ķisītis** subst., īpašv. **Ķīšezers. ķišiša krastā notikušie mači.** (Diena 1996, 17. IX, 9)
- ķiškas** subst., dsk. Iekšas; ķidas. (vienk. LVSV, 113) (LŽV²) *Jums ir švakas ķiškas.* (1980) ♦ **ķiškas izlaist.** *Nogalināt. Melnais atnāk un piedraud — vai nu 200 rubļu par vietu, vai es tev ķiškas izlaidīšu.* (1993, radio)
- ķit vai nazīt!** interj. Lieto, izsakot kāpinātas emocijas. (LŽV²) *Man taču jāiet uz komisiju, ķit vai nazīt!* (1996)
- ķite** subst. 1. Dzēruma reibums. *iegāju blakus ģērbtuvē, kurā ķiti izgulēja Ana ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 66) 2. lok. **ķitē** adv. nozīmē. Piedzēries. *Galīgā ķitē. Mērenā ķitē.* (1996) *Viss vads bija pilnīgā ķitē.* (1997, TV; tulk. filma) *Koncentrācija [izlases sportistiem] bija zvēriņa. Tā nezuda pat galīgā ķitē.* (Septiņi 2003, 1, 18)
- ķivere** subst. Galva. (LŽV²)
- ķobis** subst. 1. Galva. (JVSK 1987) (LŽV²) *Meķis varēja ieraudzīt un jaukt pa ķobi.* (LitM 1977, 13, 4; A. Skailis) *Šitas šņabis man iesita pa ķobi.* (VE 1989) *Nez kas šim ķobī norūdzis? Visu dienu tuņēja rāms un mēms kā bruņuruņpucis, bet nu jau laikam ies vaļā.* (Rijnieks 1990, 174) 2. Apaļš trauks; pods. (sar. LLV 2003, 366) *Es nejauši ieraudzīju māla ķobiti ..* (Sudmale 1975, 24) *Ēdu no tā plastmasas ķobiša.* (1997, TV; tulk. filma) ♦ **iesist pa ķobi**, sk. **iesist**.

ķocis subst. 1. Basketbola grozs. (LŽV³) (2000) *Bumbai ceļš uz sāncenšu ķoci .. bija jāmeklē pa neierasti augstām trajektorijām ..* (Diena 2004, 185, 10)
2. Galva. (1992, jaun.)

ķoka subst. Pavecāka sieviete. (1996) (LŽV²) *viņš atdarināja arī .. Kom-
buļu pagasta ķoķas Feņas pēckāzu sasuku ..* (VZiņas 2005, 136, 3; feļetons) *Es ..
[kolēģi] nesaprotu ar viņas programmu — un šito ķoku [tajā]...* (2005)

◆ **ķoka moķa**. Sieviete. (1996) [мөмя, мөтя Мотя]

ķoķins subst. Sieviete. *Vēl ir ķoķins, kas še savāc visu no galdiem.* (Pilsēta 1991, 58, 46) [Cilmi sal. **ķoķa**]

ķolka subst. Meitene, jauna sieviete. (1990, skoln.) [мөлка 'tele',
kr. sl. 'meitene', sal. Jelīstratovs 2000, 464]

ķomka subst. 1. Piekaušana, iepriekš ietinot upurim galvu segā.
(JVSĶ 1987) 2. Muļķis, tumsonis. (1995) [Cilmi sk. **tjomka**]

ķosītis subst. Kiosks. *Ķosītī pīvčīks!* (1995, skoln.)

ķoša subst. Sieviete. (1996) [мөщa 'sievasmāte']

ķotka subst. Pavecāka sieviete. *Nav ko klausīties, ko katrs lielās ar savām
ķothām.* (1977) [mēmka]

-ķūlēt, sk. saķūlēt.

ķūlis subst. 1. Lempis. (LŽV²) *tirgoņi .. uzskatīja to par neaptēstu ķūli ..*
(Lāms 1973, 183) 2. Vīriešu bikšu priekšas iegriezums. *Esot pats lie-
lākais negods staigāt nošļukušām biksēm un vaļēju ķūli.* (Karogs 1977, 5, 36;
J. Melbārzdīs) *Tev ķūlis vaļā ..* (1985) [viņa] *iegrūda roku manu džinsu ķūli.*
(Liksoma/Grīnberga 2001, 70)

ķuļķēt v. Pīpēt; smēķēt. (sar. LLV 2003, 366)

ķurbulis subst. Tējkanna. (1995)

ķurķis subst. Cietums; ieslodzījums. (vienk. LLV 4, 550) (JVSĶ 1987) *Viņš
ķurķī par galdnieku praksē. Stoļars.* (1996, V19) *bija tiesa un septiņus ga-
dus ilgs cietumsods. Ķurķī es satīku Lubošu.* (Frīborts/Kraučīs 1996, 5) *Tava
departamenta menedžeris ir ķurķī.* (2000, TV; tulk. filma) [Cilmi sal. **ķur-
mis**]

ķūrmis subst. Cietums. (barb. LVSV, 68) (1992, jaun.) (LŽV²) [тюрьма]

L

labāgs adj., skoln. Labs. (sk 1988)

labais adj. 1. Slikts. *Labais gājiens.* (LŽV²) 2. Ļoti labs. (2000) 3. interj.

labais! Lieto, izsakot pārsteigumu vai sajūsmu. *Ei tu no, labais, kā viņš tā māk!* (2003, L. T.; S14)

labons adj., skoln. Labs. (sk 1988)

laboriņš subst. Laboratorijas darbs. (JVSK 1987) (1993, V25)

labors subst. Laboratorijas darbs. (1995, skoln.)

lācis ♦ **pie baltajiem lāčiem**, sk. **balts**.

lādējamais subst. (< divd.). Ierīce akumulatora vai bateriju uzlādēšanai. *Andris labo akumulatoru lādējamo.* (1995) *kas tētīm ir — lādējamais vai akumulators?* (1996) *Kāpēc [mobilā telefona] lādējamais gultā?* (2005)

-lādēties, sk. **pielādēties**, **uzlādēties**.

lāģeris, arī **lāģers** subst. Nometne. (LŽV²) *Aizlāpstojot bedrītes, pēkšņi man likās, ka lāģerī pēc kārtējā slaktiņa aizberu kapus.* (Dumbers 1977, 113) *Dēls atgriezās no lāģera piecdesmitsestajā gadā...* (2001) [*< vācu das Lager, arī < kr. лагерь*]

laiks □ **krievu laiki**, sk. **krievi**.

laime ♦ **apčurāties aiz laimes** iron. Būt ļoti laimīgam. (VE)

laist v. 1. Spēlēt. *Bet ziniet, čaļi, kā es laidu!* (Rijnieks 1990, 276) 2. Runāt (parasti nepatiesību); melst. *Nu gan tu laid!* (1993, TV) *Laižu tāpat kā tētis.* (1996, TV; tulk. filma) ♦ **laist burbuļus**. Slikt. (1970) // pārn. Bankrotēt. *tā ir no tām bankām, kas pašreiz «laiž burbuļus».* (LaukuA 1994, 4. IX, 27) ♦ **laist lažu**. 1. Slinkot. (1996) // Spēlēt (sporta spēlē) nepietiekami centīgi. (1996, skoln.) 2. Runāt aplamības, nepatiesību. (2000) ♦ **laist muļķi**. 1. Izlikties; melot. *Tautā par tādu izturēšanos mēdz teikt: laiž muļķi.* (1994, radio; R. Labanovskis) 2. Slinkot. (LŽV²) 3. «Dzert darba laikā.» (LŽV²) ♦ **laist pa** (arī **pār**) **bortu**, sk. **borts**. ♦ **laist pie šprīces**, sk. **šprīce**. ♦ **(sa)laist šreijā**, sk. **šreijā**. Sk. arī **atlaist**, **salaist**, **uzlaist**.

laisties ♦ **laisties pa diegu**, sk. **diegs**.

laistīt v. Atšķaidīt. *Bet tur to apelsīnu sulu pārāk aktīvi laista.* (AizkraukleA 1994, 8. II, 3) Sk. arī **aplaistīt**.

laizīties v. Skūpstīties. (1970) (vienk. LVSV, 365) Sk. arī **pielaizīties**.

laksts subst., hum. Puķe. *Var taču kurjeru nolīgt, kas lakstus grozā piegādā ..* (2004, Delfi) *Man nav lakstu...* (2004, S56) *Ingrīda savu lakstu atstāja*. (2006)

-lakties, sk. **salakties**.

laķene subst., parasti dsk. **laķenes**. Lakādas kurpes; spožas kurpes. (sk 1988) (LŽV²) *to pirmatnējo atbrīvotības sajūtu, kas atnāk pie cilvēka viņa baskājības brīžos, to .. neizdzēst pat ar viselegantākajām laķenēm ..* (Čaklais 1969b, 9)

laķierēt v. I. Lakot. (LŽV²) *Vaigi spīd kā laķierētas kurpes*. (Ločmelis 1975, 87)
2. Izskaidināt. (1980)

laķis subst., īpašv. Uzņēmums «Lattelekom». *Mans parāds laķim aug*. (Koluža 2000, 138)

lampa ♦ **iemest pa lampu**, sk. **iemest**. ♦ **sist pa lampu**. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (JVSK 1987) (1996)

-lampačot, sk. **pielampačot**.

lampočka subst. Spuldzīte. *Lukturītīm izdegusi lampočka*. (Koluža 2000, 139)
Viņi nīrgājas — par lampočkām [pie «Lido»]. (2003, S25) ♦ **da lam-**
počki, sk. **da**. [

lapa I □ **lozberu lapa**, sk. **lozberlapa**. ♦ **aizlasīties lapās**. Aiziet; aizbēgt. (VE)

lapa II subst., hum. Plauksta; roka. *Iebāzīsi savu lapu [cimdā] un izstiepsi*. (1993, V18, meiteni, jokojot) [

lapele □ **dzeltenā lapele**, sk. **dzeltens**.

lapiņas subst., parasti dsk. Spēļu kārtis. (JVSK 1987) (VE 1989)

lāpīties v. Dzert alkoholisku dzērienu, lai vājinātu pagīras. (LŽV²)
Mūsējie aizgāja lāpīties, vakar sanāca neliela drope. (VE 1989) *Vietām ceļš ..*
salāpīts, bet lielākās bedres atstātas. Tur veči paši būs lāpījušies. (1995, S24)
[aktieris:] *Jāiet «lāpīties» — vakarā atkal [izrāde] ..* (PatDz 2005, 11, 12)
Sk. arī **salāpīties**.

lapka subst., skoln. Lempis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [номъ]

lapočka subst. Papīra lapiņa. *Tu savu lapočku iedosi, es pierakstīšu klāt*. (2005, S60) *Laikam man būs jānokopē tā lapočka*. (2005, S30) [atbildi] *pat var uz parastas lapočkas [rakstīt]*. (2006)

lāpsta subst. 1. Muļķis. (JVSK 1987) *Priekšnieks visus grib pataisīt par lāpstām, tēlo viszini.* (VE 1989) 2. Lempis. (JVSK 1987) (VE 1989)

lasene subst., skoln. 1. Lasīšana; literatūra (mācību priekšmets). (sk 1988) *Lasene man labi padodas.* (Koluža 2000, 139) 2. Lasītava. *Es bieži mācos lasenē.* (Koluža 2000, 139)

lasinas subst., dsk. Spīdīgas bikses. *Tirgū nopirku melnas lasinas.* (Koluža 2000, 139)

lasis subst. Lats. *remontējot tāpat savs lasītis aiziet.* (Santa 1994, 8, 38) *Ja tev ir pieci laši, tad nāc.* (1996, S37) *Man šodien līdzī viens lasis.* (Koluža 2000, 139)

-lasīties, sk. aizlasīties.

latene subst. 1. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (LŽV²) *Latene būs šitajā kabūzī.* (VE 1989) *Latenē jāraksta diktāts.* (Koluža 2000, 139) *Mācīja bērniem ne tikai lateni, bet arī uzvedību.* (2005, Delfi) 2. Latīņu valoda (mācību priekšmets). (LŽV²)

latīks subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)

latīnis subst., skoln. Latīņu valodas pasniedzējs. (1992, skoln.)

latīšene subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) [*< kr. латышский язык*]

latīška subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)

latrīne subst. «Publiska pagaidu ateja.» (LŽV²)

latval subst., nelok., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (1995, skoln.)

latvaloda subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (1996, skoln.)

latvene subst., skoln. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

laube subst. Lapene. (1960) *Dekoratīvs ainavu dārza elements var būt dažāda tipa laubes un nojumes .. Šāda tipa laubītes šobrīd ir retums.* (ZinT 1977, 5, 24) [*< vācu die Laube*]

lauksvāģi subst., dsk., spec. Lauksaimniecības mašīnas (mācību priekšmets lauksaimniecības augstskolā). *Lauksvāģi man tīri labi patīk.* (VE 1989)

lauķene subst. Bijušās «Lauktechnikas» veikals vai darbnīca. *Vai nu uz «Mītavu», vai lauķeni tev jābrauc.* (2000)

laulība ♦ **apkopt laulību**, sk. **apkopt**.

lauliņi subst., dsk., skoln. **Laulātie**. (Koluža 2000, 139)

lauznis subst. 1. **Muļķis**. (JVSK 1987) *Tavs šefs ir baigais lauznis, neko no mašīnām nejēdz*. (VE 1989) 2. **Lempis**. (VE 1989) (1997, radio)

lauzt v. 1. **Smagi strādāt**. (LŽV²) 2. **Smēķēt**. *Vai kādam ir kaut kas laužams?* (VE 1989) ♦ **lauzt fasonu**, sk. **fasons**. ♦ **lauzt kreklu**, arī **lauzt rubašku**. «Tēlot atturību, gaidot, lai lūdzas.» (LŽV²) ♦ **lauzt sroku**, sk. **sroks**.

lauzties v. **Atteikties, tielēties** (parasti liekulīgi). (LŽV²) *Ko tu laužies?* (1997, TV; tulk. filma) Sk. arī **aplauzties**.

lāva subst. 1. **Lempis**. (JVSK 1987) *Ir nu gan lāva, skrien virsū*. (VE 1989) 2. **Resns cilvēks**. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

lavene subst., spec. **Hokeja vārtsarga cimds ar aprikojumu ripu ķeršanai**. *Ar laveni* [Arturs Irbe] *spēj tvert ripas plašā diapazonā*. (Diena 2003, 91, 14) [

-lavīties, sk. **ielavīties**.

Lavīze subst., īpašv. **Laikraksts «Latvijas Avīze»**. *Vakardienas Lavīzi tu pārskatīji?* (2006)

lavka subst. **Veikaliņš; kiosks**. *Šeit saglabājušies .. mazie kioski, «lavkas», kur nopirksi kā «Vakara Ziņas», tā lētu lūpkrāsu ..* (Diena 2004, 158, 12; G. Repše) [Kišiņeva] *pilna ar mazām lavkām, kurās tirgo visādu second hand drazu ..* (2005, Delfi) [

lavočka subst. 1. **Veikaliņš**. (J. N., K. M.) 2. **Soliņš**. (J. N., K. M.) 3. **Lāva** (pirtī). (J. N., K. M.) [

laža subst. 1. **Kas nesvarīgs, nenozīmīgs**. *Tas man tā — laža!* (Koluža 2000, 139) 2. **Kas nekvalitatīvs**. (2004) ♦ **grūst lažu**. **Runāt aplamības, nepatiesību**. *Nu keksi, jūs grūžat tādu lažu, par ko pašiem nav nekādas jēgas*. (2002, www) ♦ **laist lažu**, sk. **laist**. [

lažierēt v. «**Blandīties; slapstīties**.» (LŽV²)

lažiņa subst. **Gulta**. (sk 1988)

lažot v. **Darīt** (ko) **nekvalitatīvi**. [futbolists] *pirmajās spēlēs lažoja pa smago, taču* [treneris] *.. turpināja ..* [viņu] *turēt uz laukuma...* (2005, Delfi)

lecība subst. **Strīdīgums, kašķīgums**. *Reizēm Uģa lecību taisni izturēt nevarēja*. (Kļavis 1989, 96)

- ledenieks** subst. Ledusskapis. (2005, www)
- ledenis** subst., skoln. Ledusskapis. (sk 1988)
- ledusskapis** subst., skoln., hum. Vēsture (mācību priekšmets). (sk 1988)
- lēferēt** v. Gādāt (uz kurieni). [milicis jautā,] *uz kur atskurbtuv šo lēferēt.* (Lāms 1974, 134) [Cilmi sk. **liferēt**]
- legālais** subst. (< adj.). Policists. *Šorīt pa skolu staigāja legālie.* (Koluža 2000, 139) [< kr. sl. *легалый* 'milicis' (sal. Jeļistratovs 2000, 226) + latv. *legāls*]
- lēģeris** subst. 1. Nometne. (LŽV²) *mēs visu karu pa lēģeriem nodzīvojām.* (Līvs 1968, 34) *Nu, ja iekritīšu [zogot], tāds liktenis, arī lēģeros dzīvo ļaudis.* (Gāliņš 1972, 94) *frīči blakus militāriem objektiem sacēlušī lielus lēģerus ..* (Rūja 1973, 55) 2. Grupējums; sabiedriski politisks virziens. *vai tiem boļševikiem nav arī taisnība, ja tāds gudrs un mācīts cilvēks pārgājīs viņu lēģerī?* (Sakse 1960, 2, 74) 3. Liels daudzums. (LŽV²) *Tā jau nebija, ka viņam nemaz nepatika tas sievu lēģeris tur telpas pūstumsā.* (Kalniņš 1964, 38) *It kā kaunēdamās, ka tai jāapspīd .. mušu lēģeri atkritumu izgāztuvē .., saule nedaudzos skārda juntus padarīja sevišķi skaitus ..* (Gāliņš 1968, 94) 4. spec. **Gultnis.** *aizdod kādu spaini ūdens! Traktoram visi lēģeri kūst ārā!* (Lūsis 1970, 34) [Cilmi sk. **lāģeris**]
- lēģernieks** subst. Apcietinātais; nometnē ieslodzītais. *Jānis gāja lieļiem .. soļiem, rokas tumšpelēkajās «lēģernieku» bikšu kabatās sabāzīs.* (Karogs 1976, 10, 15; E. Līvs)
- leibls** subst. 1. Etiķete. (1990, skoln.) 2. Firma. *Leibls galvenokārt izdod .. vietējo grupu no Vašingtonas apkārtnes ierakstus.* (2005, www) [< angl. *label*]
- leiferis** subst. Grīdceliņš. *Ko tu bērnu vienā gabalā komandē? .. Vai tavu leiferu un caku dēļ viņš lai sēž kā ragā sastindzis?* (Kalniņš 1968, 174) [< vācu *der Läufer*]
- leijerēt** v. Runāt (parasti daudz). (vienk. LVS, 318) (LŽV²) *Mehāniska izrunāšana? Leijerēšana? .. īstā [teātra] mākslā tas nekad nedrīkst notikt.* (PadJ 1968, 201, 6) *jaunie alkst ne tik daudz pēc leijerējošas reglamentēšanas kā pēc parauga.* (LitM 1975, 32, 2; J. Liepiņš) [< vācu *leiern*]
- leitenīte** subst. Lietuvā ražota prece. *Frēze leitenīte.* (1994, V27)
- leitmotīvs** subst. Vadmotīvs. *Katram lugas cēlienam raksturīgie leitmotīvi uzvedumā neizskan ..* (LitM 1975, 8, 4) [< kr. *leitmotivus* < vācu *das Leitmotiv*]

lējējs ♦ čuguna lējējs, sk. čuguns.

lēkāt v., skoln. Uzvesties izaicinoši. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

lekča subst., skoln. Lekcija. (JVSK 1987)

leksēt v. Ēst (ko šķidru). (vienk. LVSV, 93) *Viņa leksēja buljonu ..* (Liksona/Grinberga 2001, 102) Sk. arī **noleksēt**.

-lēkt, arī **-lekt**, sk. **dalekt**, **pielēkt**.

lekties v. 1. Izrādīt iedomību; lielities. *Ko nu tu, čalīt, lecies? Nemaz jau neesi tik gudrs.* (Koluža 2000, 139) 2. Strīdēties. (JVSK 1987) *Ko jūs lecaties par tādiem sīkumiem!* (VE 1989) *Guna, es nelecos ar tevi. Varbūt tu lecies!* (1995, TV; S13) *Ar mani notiek visādi starpgadījumi tāpēc, ka man patīk lekties.* (RLaiks 1996, 7, 41) 3. Uzvesties izaicinoši, agresīvi. *Tā nebija Gabriela vaina, ka vienmēr lecas tieši vārguļi.* (Keno/Krastiņš 2001, 12) *lai Raimis nomierinās, beidz lekties ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 22) 4. Aizvainot (kādu). (1990, skoln.) Sk. arī **aplekties**.

lemesis subst. 1. Muļķis. (1993, jaun.) 2. Lempis. (1993, jaun.)

lēmēts adj. (< divd.). Paralizēts. *Viens mētāja lēmēto kāju pa gaisu .. / 17 gaudus nosēdējis.* (Dāglardža/Bērziņš 1974, 65) [< vācu *lähmen* 'paralizēt']

lempērēt v. «Streipulot.» (LŽV²)

lendskeips subst. Ainava. *izmantotie dabas ieraksti varbūt liks saausīties ornitologiem: «Viņiem būtu interesanti brīžiem palauzīt galvu, vai tas ir Latvijas «lendskeips» vai nav ..?»* (Diena-Izkl 2003, 20. VI, 13) [< angl. *landscape*]

lēne subst. Atzveltne. (1965) [< vācu *die Lehne*]

lēns ♦ **lēnais divplāksnis**. Gauss, neizdarīgs cilvēks; tūļa. (1997, skoln.) *Jūs [esat] lēnais divplāksnis.* (1996, TV; tulk. filma) *Nāc ātrāk, lēnais divplāksni!* (Koluža 2000, 139)

lenteris subst. Margas (kāpnēm, tiltam). (LŽV²) *tas [tilts] esot ļoti nedrošs — šauras laipas ar ļodzīgiem lenteriem.* (Karogs 1975, 5, 67; Ž. Grīva) *pa / trepēm jau skrienu pa lenterī laižos.* (Karogs 1978, 1, 104; U. Bērziņš) *namu pārvaldes direktori .. apgrūtinu jau kopš marta, lai .. namam pie ārdurvju kāpnēm piestiprina lenteri.* (ZA 1996, 121, 4) [< vācu *das Geländer* ME 2, 452]

leņķis subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

lēpenes subst., parasti dsk. «Ausis.» (LŽV²)

lepēt v. «Ēst.» (LŽV²) Sk. arī **izlepēt**.

- lepnais** subst. (< adj.). Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- lepraks** subst. Lempis; tūļa. (1997, radio)
- leskāt, sk. apleskāt, noleskāt.**
- leste** subst. Bute. *tur nogaršojām kadiķu saldo ar žāvētu Mērsraga lesti.* (Karogs 1975, 7, 35; M. Zariņš)
- lētā** subst. (< adj.). Viegļas uzvedības sieviete. *Mēs zinājām, ka jūs esat lētās ..* (1995, TV; tulk. filma)
- letene** subst. 1. «Latviete.» (LŽV²) 2. Latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) (LŽV²) [Cilmi sal. **letiņš**]
- letiņš** subst. Latvietis. (JVSK 1987) (LŽV²) [motokrosā] *sāncenši letiņu uzvaru vairs nespēja apdraudēt.* (LaBA 1997, 38, 14) *Hokejā letiņi uzvarēja.* (Koluža 2000, 139) *Krieviem tagad prasa valsts vēsturi, bet paprasi to letiņiem, un viņi nezinās!* (Diena 2003, 83, 12) [< vācu *der Lette*]
- lezbene** subst. Lesbiete. *viņa ir lezbene. Tas jau sen ir zināms.* (2006, Delfi)
- liberiņi** subst., parasti dsk. Sīkas mantas. (JVSK 1987) (LŽV²) *Un tos liberiņus [=mašīnas rezerves daļas] varēsi savākt?* (1994)
- licīte** subst., skoln. Literatūra (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)
- lidene** subst. Lidmašīna. (JVSK 1987) (LŽV²) *Kad viņa šovakar izkāps no lidenes ..* (1996, TV; tulk. filma) *Krīt lidenes, un kuģi grimst ..* (1997, dziesmas teksts; P. Brūveris) *Lidostā ieraudzīju milzīgu lideni.* (Koluža 2000, 139)
- liderība, arī liderība** subst. 1. Nevīžība; nekārtība. *Visāda liderība man kā nazis sirdī.* (Karogs 1977, 5, 79; V. Belševica) 2. Palaidnība; vieglprātība. *vīrieši tā ap trīsdesmit gadiem, bet vēl neprecējušies, jo liderības viņiem vairāk rūp nekā kārtīga ģimenes dzīve.* (Ansons 1975, 174) *cilvēki sāņsofus sper ne jau aiz iedzīmtas liderības, bet tad, ja kaut kas nav kārtībā partneru attiecībās.* (Diena 1999, 13. VII, 13)
- liderīgs, arī liderīgs** adj., **liderīgi, arī liderīgi** adv. 1. Nevīžīgs; nekārtīgs. (LŽV²) 2. Palaidnīgs; vieglprātīgs. (1970) *Taisni brīnums, cik tādu liderīgu meitiešu Rīgā!* (Karogs 1977, 5, 74; V. Belševica) *Arī Uldim pielīp Ģirta liderīgais atmiņu noskaņojums ..* (Sestdiena 2003, 5. VII, 14) *tika piekopts liderīgs dzīvesveids.* (2004, www; Alvis Hermanis) [< vācu *liederlich*]
- lidermanis** subst. 1. Nevīžīgs, nekārtīgs cilvēks. (1996) 2. Viegļprātīgas uzvedības cilvēks. (1996)
- lidot ♦ lidot kosmosā** skoln. Lietot narkotikas. (1990, skoln.)
- lidpasts** subst. «Gaisa pasts.» (LŽV²)

liecene subst., skoln. Liecība (skolā). (JVSK 1987) (1991, skoln.)

lielpupaina adj., siev. dz. Tāda (sieviete), kam ir lielas krūtis. *Liel-pupainajām* [intelīģences koeficientā] *par 5 līdz 10 punktiem vairāk.* (VZīņas 2006, 17, 12)

liels ♦ nav liela skunste, sk. skunste. ♦ brūkēt lielu muti, sk. brūkēt. ♦ saiet lielajā, sk. saiet.

lienēt v. 1. Aizņemties. (novec. LLVV 4, 680) (LŽV²) *Tūlīt pat likos mazgāt traukus — lienēti, rītu atpakaļ nesami!* (Priede 1966, 33) [viņš] *gāja lienēt naudu pie manas mātes ..* (Lāms 1971, 59) *Ja kādās mājās godi nebija tik lieli, lai vajadzētu algot mazo kapelu, lienēja patafonu.* (Karogs 1976, 11, 37; Ē. Hānbergs) 2. Aizdot. (novec. LLVV 4, 681) (LŽV²) Sk. arī **aizlienēt, izlienēt, palienēt.**

liet ♦ liet čugunu, sk. čuguns. ♦ liet ūdeni. 1. Runāt nesaturīgi, tukši. (JVSK 1987) (1995) 2. Melot. (1996, skoln.) Sk. arī **atliet.**

lieta ♦ bīdīt lietas, sk. bīdīt.

lietais subst. (< adj.). Piecnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) *Lietais vācēnē man pirmo reizi.* (VE 1989)

lietiņas subst., dsk. Dzimumorgāni. [pirms 25 gadiem daļa sieviešu,] *sagrābušas rokā spogulīšus, centās izpētīt savas «lietiņas», tā atbrīvojot sevi no kauna un nepatikas pret dabiskām lietām.* (Nakts 1993, 29. IV, 28)

lietišķie subst., dsk., īpašv. Rīgas lietišķās mākslas koledža (agrāk — Rīgas Lietišķās mākslas vidusskola). *ja kāds šeit esot beidzis lietišķos, tad tur savu darbiņu varot droši atrast.* (Nakts 1993, 29. VII, 4) *Mamma paņēma manus papīrus un aizveda uz lietišķajiem.* (ZA 1996, 43, 4)

liferants subst. Piegādātājs. (LŽV²) [< vācu *der Lieferant*]

liferēt v. 1. Nogādāt. (LŽV²) *Mīlis [=milicis] .. pras, uz kur atskurbtuv šo liferēt — pilsēts vai rajon.* (Lāms 1974, 137) 2. Pārdot. (LŽV²) [< vācu *liefern*] Sk. arī **aizliferēt, noliferēt, pārliferēt.**

liferēties v. 1. Tirgoties. // pārn. *mazākumvaldībai ir jāliferējas (jeb, politikorekti izsakoties, jāmeklē kompromisi) daudz biežāk nekā stabila vairākuma veidotai ..* (2004, www; L. Lapsa) 2. Censties (kur) nokļūt vai (no kurienes) izkļūt. (2005, www) *Šis iedomājās, ka mans pekstiņojas, liferējas no zaldātiem vaļā. Baigais dezertieris...* (Karogs 1976, 9, 21; I. Lubējs) Sk. arī **izliferēties.**

likie subst. (< adj.), parasti dsk., niev. Ebreji. (LŽV²)

likt v. Uzvarēt (ko). *Baltijas .. cīņās kaimiņi mums liek.* (Sports 2003, 148, 1)

◆ **likt mīksto**, sk. **mīkstais**. ◆ **likt padeni**, sk. **padene**. ◆ **likt padnošku**, sk. **padnoška**. ◆ **likt pa presi**, sk. **prese**. ◆ **likt ribās**, sk. **riba**. ◆ **likt uz ausīm**. Izspiest naudu; aplaupīt. *Piķis grozās. Jāliek uz ausīm* [degvielas uzpildīšanas stacija]. (1994, V25) *Tai-pus dāķim liksi bankas uz ausīm?* (2000, TV; tulk. filma) Sk. arī **aizlikt**, **aplikt**, **ielikt**, **salikt**.

likties ◆ **likties uz paku**, sk. **paka**.

likvids subst. 1. Šķidrums. (2005, www) 2. Urīns. (2005, www) [< angl. *liquid*]

lillā adj., nelok. Piedzēries. (LŽV²) [< baltv. *lilla*, sal. Masing 1923, 91]

lillāt v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). *Toreiz Plūdons .. bija .. saņēmis divdesmit piecus rubļus avansa. Tās tad varēja lillāt nost.* (Karogs 1977, 12, 26; V. Līvzemnieks)

-lillāties, sk. **pielillāties**.

lillīgs adj., **lillīgi** adv. Violetš. *Baklažans / spīdīgs / lillīgi / lakotos / svārkos ..* (Peters 1973, 22) *Tad visi atkal zina pie manis meklēt kādu .. sveci... Rozīgu, lillīgu vai raibu...* (Putniņš 1975, 182) *viss apvārsnis kļūst ellīgi lillīgs ..* (LitM 1977, 11, 16; M. Čaklais)

limpene subst. Limonāde. (1960) (sk 1988) (LŽV²) *Vai limpenes pudele jau tukša?* (Koluža 2000, 139)

limpeņdrāte subst., skoln. Limonāde. (1960) (JVSK 1987) (1991, skoln.)

limpompāde subst., skoln. Limonāde. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

limpompo subst., nelok. Limonāde. (1990, skoln.) (1993, jaun.)

lincis, arī **linčis** subst., skoln. Lineāls. (sk 1988)

linčiks, arī **linčuks** subst., skoln. Lineāls. (JVSK 1987) *Linčiks*. (1997, skoln.) *Ar linčiku novilksi taisnu līniju.* (Koluža 2000, 139)

linčis, sk. **lincis**.

linčuks, sk. **linčiks**.

lindraciņi subst., dsk. Kandža. *Jāpajautā čaļiem, kuram ir lindraciņi.* (VE 1989)

līnis subst., skoln. Lineāls. (sk 1988)

links subst. Saite (internetā). *tur [= mājaslapā] arī izejas uz citiem vērtīgiem linkiem.* (Diena-Izkl 2003, 5. IX, 13) *Paskatāties pa kreisi un uzspiežam linku «Rezultāti».* (2004, Delfi) *Kā man — to linku vienkārši iekopēt?* (2006) [< angl. *link*]

- linķis** subst., skoln. Lineāls. (JVSK 1987)
- liņčiks** subst. Lineāls. (1995, jaun.)
- liņķis** subst., skoln. Lineāls. (sk 1988) (Koluža 2000, 139)
- liņuks** subst., skoln. Lineāls. (sk 1988)
- lisabons** subst., skoln. Plikpauris. (1997, skoln.) [*< kr. лысый 'plikpaurains' + vietv. Lisabona]*]
- laisis** subst. (*< adj.*). Plikpauris; skūtgalvis. (1990, skoln.) [Cilmi sk. **lisijs**]
- lisene** subst. 1. Skūta galva. (1990, skoln.) 2. Riepa bez radzēm. (2003) [Cilmi sal. **lisijs**]
- lisijs** adj. Plikpaurains; tāds, kam ir skūta galva. «*Lisijs*», zems, būdīgs, jau gados. .. *Notetovējies un baigi lecīgs*. (Sestdiena 2005, 12. III, 14) [*< kr. лысый*]
- lisīties, sk. aplisīties.**
- lisopēds** subst., skoln. Velosipēds. (1990, skoln.)
- liss** adj. Plikpaurains; tāds, kam ir skūta galva. (2006) [Cilmi sal. **lisijs**]
- list** ♦ **dirsa list**, sk. **dirsa**. ♦ **list pakaļā**, sk. **pakaļa**.
- litene** subst., skoln. Literatūra (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988)
Litenē jālasa Mērnieku laiki. (Koluža 2000, 139)
- literene** subst., skoln. Literatūra (mācību priekšmets). (sk 1988)
- litika**, arī **litiks** subst., skoln. Literatūra (mācību priekšmets). (sk 1988)
- litkabs** subst., skoln. Literatūras kabinets (skolā). (1996, skoln.)
- līzīte** subst. Meitene; vientiesīga sieviete. (1996, skoln.) (LŽV²) *Līzīte smuka, bet prātiņa pamaz*. (VE 1989)
- ližas** subst., parasti dsk. Slēpes. (sk 1988) [*< kr. лыжи*]
- lodene I** [-o-] subst. Laiva. (LŽV²) [Cilmi sal. **lotka**]
- lodene II** [-uo-] subst. Lodišu pildspalva. (1963) (sk 1988) (LŽV²)
- loderēt** v. 1. Slaistīties. *Ko tad jūs darba laikā loderējat?* (Putniņš 1975, 122)
Šī laika skolā var loderēt, skolotājs arī tai skaitā .. (2004) *Visu gadu loderēja, un tagad ir [sliktas atzīmes liecībā]*. (2005, V35) 2. Klaiņot. (LŽV²) [Cilmi sal. **loderīgs**]
- loderīgs** adj., **loderīgi** adv. Nekārtīgs, nevīžīgs; slinks. (1980) *viņa nāvīgi necieš loderīgus zēnus*. (Eglons 1967, 85) [*< vācu lodderig*]
- loderis** subst. Slaists. (1990) (LŽV²) *Stāstām viņiem [=jauniešiem]: darbs — cilvēka dzīves uzdevums, bet paši izaudzinām «loderus»*. (PadJ 1974, 19. V, 4—5)

Mēs [=operas tēli] esam divi «loderi», līdzīgi 70. gadu namu pārvalžu darbiniekiem, kas neko negrib darīt. (Diena-Izkl 2004, 23. VII, 22) [Cilmi sal. **loderīgs**]

loderzellis subst. Slaists. *Vai ta labi strādātāji? / Vai tik tādi loderzell'?* (Sirmbārdis 1977, 12)

logins subst. Pieteikšanās (internetā). *Kļūda — šāds logins jau reģistrēts.* (2004, www) [**< angl. login**]

logs subst. Brīva stunda (skolā); par starpbrīdi garāks brīvs laiks starp nodarbībām (augstskolā). (1995, skoln.)

loģija subst., skoln. 1. Bioloģija (mācību priekšmets). (sk 1988) 2. Leksikoloģija (mācību priekšmets). (1996, skoln.)

loha subst. Muļķis. (1997, skoln.)

lohains adj. Muļķīgs. *Ja lohu ieceļ par redaktoru, tad produkts arī lohains sanāk.* (2005, Delfi)

lohs subst. Muļķis. (1990, skoln.) *Gan jau Tauķītis, loh, noraustīsies no manis.* (1995, TV; hum.) *Ceru, ka saprati, neesi nekāds loh.* (Koluža 2000, 139) *trakoti jancīgi tas lohš .. uzvedās ..* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7) [**< kr. sl. lox**, sal. Jeļistratovs 2000, 231]

loka subst. Sproga; cirta. (barb. LVSV, 69) (1990) (LŽV²) [viņš] *tev ar pomadi un noķemmēs gļudi. Ar celiņu vai bez, lokas ieliks — visu, kā vēlies!* (Upīts 1947, 778) *vakar [viņa] aizjādījusies uz rajonu lokas likt galvā!* (Putniņš 1975, 18) *garās «princešu lokas» tolaik vairs nebija modē.* (Karogs 1976, 12, 22; Z. Skujiņš) [**< vācu die Locke**]

lokains adj. Sprogains; cirtains. (barb. LVSV, 69) (1975) (1995) *Vienā no mēģinājumiem .. [man] uzlika gaišus «lokainus» matus ..* (Baļuna 1974, 11) // pārņ. [mākslas vidusskolas pašreizējais ceļš ir] *izvairīties no «lokainas» keramikas un appušķotas mākslas.* (LitM 1975, 29, 11)

lokatori subst., parasti dsk. 1. Ācis. (JVSK 1987) *Taviem lokatoriem nekas nepaliek nepamanīts.* (VE 1989) 2. Ausis. (JVSK 1987) *Viņam ir atkārušies lokatori un neglītas redeles.* (VE 1989) *Ko saspicēji savus lokatorus?* (Koluža 2000, 139)

lokot v. Cirtot (matus). (1995)

lokoties v. Cirtoties, būt cirtainiem (par matiem). (1990)

lokšķēres subst., dsk. Cirtošanas šķēres. *Tā kā .. [frizūra aktieriem] bija jāveido no saviem matiem, tad dežurants jau savlaicīgi sildīja «lokšķēres».* (Baļuna 1974, 78) *Frizieru rokās redzam elektriskās «lokšķēres».* (RīgasB 1977, 301, 6)

lomiks subst. Lauznis. *pie mūsu mājām ome ar opaņu 50. gados ar «lomi-kiem» divatā izcirta aku ..* (Diena 2002, 304, 14) [

lomīties v. Lauzties (piem., iekšā). *Man pirms kādas nedēļas dikti lomī-jās iekšā kaut kāds [datorvīruss] ..* (2004, Delfi) [

lomkas subst., dsk. 1. Nepatīkamas sajūtas (narkomānam) narko-tiku abstinences laikā. (2005) *Sāksi lietot narkotikas — būs lomkas.* (RīgasB 2003, 145, 10) *Tika filmētas «lomkas», viņi [=narkomāni] piekrita sevi novest līdz tādām stāvoklim ..* (TVDiena 2003, 15. III, 5) // pārņ. [pirms vēlēšanām] *tiek palielināti valsts izdevumi .., bet pēc tam sekojošās «lom-kas» (inflācijas pieaugumu .., kā arī banku krīzi un citas nelaiņas) līdz nākamajām vēlēšanām visi jau ir aizmirsuši.* (Diena 2004, 184, 2) 2. Sāpes; ilgas. (J. N., K. M.) [

lone subst. Alga. (novec. LLVV 4, 473) *Pie saimnieka arī vēl lone stāv iekšā.* (Gāliņš 1972, 70) *Bet no priekšniecības izplēsis lielāku loni.* (Karogs 1976, 12, 47; Ē. Hānbergs) *Un lonīte maza. Es iztiku bez naudas maka.* (Karogs 1977, 9, 10; A. Jansons) [

lonēt v. 1. Būt vērtam; atmaksāties. (novec. LLVV 4, 473) *kaut ko noliegt, kaut ko pilnīgi apspiest — nelon.* (LitM 1976, 32, 13; M. Zariņš) *Kā senāk no maisa rungu / Izņemt ne vienmēr lon ..* (LitM 1978, 11, 8; E. Plaudis) *vai lon to darīt? (LŽV²) melot īsi un skaidri .. nelon arī tagad ..* (Diena 2003, 145, 9; A. Ozoliņš) 2. Aizņemties. (LŽV²) [

lopā subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. (JVSK 1987) *Viņš ir galīgā lopā.* (VE 1989) [A (atstāstot noteikumus):] *Nedrīkst suni dzērumā izvest pastaigāties.* [B:] *Suns lopā un ārā?* (1994)

lopi subst., dsk. Lopkopība (mācību priekšmets lauksaimniecības augstskolā). *Šodien uz lopiem neiešu, laidīšu uz mājām.* (VE 1989)

loppīt v. Ēst (parasti daudz). *Ko tu tur loppī viens pats?* (2000, S35) [ieloppīt.

loriņi subst., parasti dsk. 1. Mantas; krāmi. (JVSK 1987) (LŽV²) *savākt sa-vus loriņus.* (sk 1988) *Kārlis un Vilma ar visiem saviem loriņiem dodas uz jauno dzīvokli ..* (Diena 2002, 303, 13; D. Rietuma) 2. Apģērba gabali. (1985) *no kurienes tev visi loriņi?* (1995, TV; tulk. filma) *Apģērbu maisiem čabot, parādās Elita .. un uz galda izplāj kaudzi krāsainu loriņu.* (Sestdiena 2004, 21. II, 29)

- losis** subst. Muļķis. (1995) *Kā tāds losis!* (1997, S37) *Losi, ko tu blenz!* (Koluža 2000, 139) *Ja šito visu lasat / Esat loši.* (2002, grafiņi) [

loška subst. Karote. (sk 1988) [

lotka subst. Laiva. (LŽV²) [

love subst. 1. Mīlestība. (1995, jaun.) (1996, skoln.) *piedzīvots, ka kāds skolas laikā uzrakstīts stāsts par «baigo lovi» .. izvērties tieši tā, kā uzrakstīts.* (Diena-Izkl 2003, 21. II, 11) 2. Miļotā. (JVSK 1987) [

lovīt v. Meklēt; ķert. *Lovī klientus.* (2002) [

lovīties v. Meklēties; censties noķert. *Kaķis nāk pie galda lovīties.* (2002)

lovkačs subst. Izmanīgs, blēdīgs cilvēks. *Es domāju, ka kāds lovkačs ..* (1996, V30) [

lozberlapa subst. Lauru lapa. (novec. LLVV 4, 745) *Ak slava, ak lauri, ak lozberlapu marš!* (LitM 1975, 32, 5; I. Ziedonis) // pārņ. *Kāds no kolēģiem .. izmetis tādu kā mazas ironijas lozberlapu ..* (Karogs 1976, 8, 180; V. Briede-Bulavinova) □ **lozberu lapa**. Lauru lapa. *Kad vainags sažūš, zupai lozberu lapu iedošu.* (Cīņa 1975, 16, 4; I. Bremze) [Sal. vācu *Lorbeerblatt*]

lozierēt v. «Blandīties; slapstīties.» (LŽV²)

lubene subst. Lubu literatūras grāmata. *Visi saka — lubenes, lubenes, tā nav nekāda literatūra, riebjas lasīt.* (LitM 1984, 21. XI, 13; E. Rubene)

lučiņa, arī **lučiņš** subst. Knupis. (LŽV²) [der Lutscher]

lufoks adj., skoln. Labs. (sk 1988)

luftbalons subst. Gaisa balons. (1975) [der Luftballon]

luftcaurums subst. Atvērts logs vai vēdlodziņš. (2005) [die Luft 'gaiss' + latv. *caurums*]

lufte subst. Gaiss. (LŽV²) [die Luft]

luftpauze subst. Atelpa. *Nu jā, luftpauze [mēģinājumā] jāuztaisa.* (2004, TV; O. Kroders)

lukturis subst. ACS. (JVSK 1987) (1992, jaun.) *Ja tu vēl daudz muldēsi, dabūsi pa lukturim.* (VE 1989)

lunafors subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

lunahods subst., neakt. Milicijas automašīna UAZ. (1992, jaun.)

lunatiķis subst. «Ārprātīgais.» (LŽV²) [

lūnis subst. 1. Muļķis. (JVSK 1987) *mūs pa visu valsti vajā viens izbījis policists un bars luņu.* (1996, TV; tulk. filma) *Man Jums te luņiem vienkāršas lietas skaidrot apnicis.* (2004, Delfi) 2. Lempis; tūļa; sliņķis. (1997, radio) *Pat mans lūnis, kā viņš pats par sevi saka, rāvās [strādāt].* (1996, S35) 3. skoln. Skolēns, kas labi mācās. (sk 1988) 4. skoln. Skolotājs. (1990, skoln.) 5. skoln. Neglīts puisis. (1997, skoln.)

lūnis subst. Sliņķis. (LŽV²)

lunte subst. Aste (piem., sunim). (1995)

luņa subst. 1. Muļķis. (JVSK 1987) 2. Sliņķis. (JVSK 1987) (1996, V25)

luņķis subst. Sliņķis. (2005)

lūpa ♦ āķis lūpā, sk. āķis. ♦ caura lūpa, sk. caurs.

lūpata ♦ sarkanā puņķu lūpata, sk. sarkanais.

lūpene subst. Lūpu krāsa. (JVSK 1987) *es arī gribu lūpeni — pati sev nopirkt.* (1996, S11) *Šī ir noturīga lūpene.* (Koluža 2000, 139)

lūpīt v. 1. Sist. *Šīs [futbolists] no centr lupijs vārtos.* (1976, V20) 2. Skatīties, blenzt. (2006) [лунить]

lūrenes subst., dsk., skoln. Brilles. (sk 1988)

lūriķis subst. Glūņa. (LŽV²) // Vīrietis, kas slepus vēro kailas sievietes. (1965) *skatītājs nostādīts tādā lūriķa lomā — paskat, kā mēs uzjautrināmies par seksu, kā kaifojam ..* (Diena 1996, 14. XI, 10; N. Naumanis) *realitātes šovu kultūra, kas pārvērš pasauli bezgalīgā lūriķu kopībā ..* (Diena-Izkl 2003, 2. V, 10; D. Rietuma) *fermeris pieiet pie sava dīķa un ierauga tajā meitenes peldamies. Meitenes .. sāk kliegt: «Vecais lūriķi! Vācies prom ..»* (Sestdiena 2003, 3. V, 50; anekdote)

luste subst. 1. Prieks, jautriība. (novec. LLVV 4, 756) *Pirmā talkas nedēļa pagāja vienās lustēs.* (Karogs 1975, 8, 61; H. Gāliņš) *Tava laidīšanās [=lidošana] / Darīs man liel lust ..* (Gaspersons 1979, 26) *Viesībās bija lielas lustes.* (LŽV²) 2. Patika; vēlēšanās. *Kāda luste ļaudīs rādīties ar kaklā pakārtu pagali [=lauztu roku].* (Karogs 1977, 3, 105; V. Delle) *tur jau nav nekāda luste strādāt ..* (Nakts 1993, 15. IV, 13) *Ja bija luste — nofotografējām [meitenes] ..* (Diena 1996, 80, 12) *Man nav luste tur iet.* (LŽV²) 3. dsk. **lustes.** Izpriecās. (novec. LLVV 4, 756) *Jā, jā. Danči, lustes, amiziers...* (Lugas 1974, 17; K. Ozoliņa) *Slavenā mākslinieka Aizmizas vasarnīcā laikam bija lustes.* (Karogs 1977, 1, 118; A. Skailis) [die Lust]

lustēt v. 1. Priecāties. (novec. LLVV 4, 756) 2. Piedalīties izpriecās. (novec. LLVV 4, 756) 3. Uzjautrināt; izklaidēt. *studenti .. par Ķenci un*

Pāvulu bija pārtapuši, lai lustētos paši un lustētu citus. (Liesma 1976, 1, 6)
[Cilmi sal. **luste**]

lustēties v. 1. Pricēties. (novec. LLVV 4, 756) (LŽV²) *te katrā dzimst sproga ins velniņš / un, asti vicinot, lustējas ..* (Vācietis 1971, 11) *Netraucē mani, es lustējos ar pašu lielmāti.* (Lāms 1974, 19) *Tur ir liela atšķirība: tikai lustēties, par darbu nedomājot, vai strādāt ar prieku.* (LitM 1976, 39, 2; M. Zīle) 2. Piedalīties izpriecās. (novec. LLVV 4, 756) *fermas dāmas joprojām lustējās pa kāzām.* (LitM 1977, 13, 5; A. Skailis) *šoreiz raidījumā — zeme, jūra un cilvēki. Arī brīdī, kad viņi lustējas Jūras svētkos.* (RVilpi 1997, 32, 7) *jaunlaulātie .. lustējās līdz pat svētdienas pēcpusdienai.* (BŽV Ziņas 2005, 18, 7) [Cilmi sal. **luste**] Sk. arī **izlustēties, palustēties, salustēties.**

lustīgs adj., **lustīgi** adv. Pricīgs; jautrs. (LLVV 4, 756) (LŽV²) *Izskatīgs un lustīgs puisis bija ..* (Lāms 1973, 33) *Nav neviena, kas pastāsta kaut ko lustīgu.* (Skalbergs 1975, 131) *Miestiņa žūpņica lustīgi dūca ..* (Gaspersons 1979, 22) *Viņš ir lustīgs un jautrs.* (1999, TV)

lustīgums subst. Prieks; jautrība. *rudenī / Par maija skūpstiem mums / Velti nav ko domas skumdināt. / Kartupeļu laikam / Cits ir lustīgums.* (Karogs 1976, 5, 8; J. Sirmbārdis)

lustināt v. Iepriecināt; uzjautrināt. *Braucienos visbiežāk autobusu lustinām [ar dziesmu] tieši mēs.* (Diena 2003, 154, 11)

lustūzis subst. Kafejnīca; restorāns. (1992, jaun.) *Bet, ja uzceļ lustūzi, karuseli vai atpūtas māju, tad gan būšot kaut kas ..* (LitM 1975, 42, 2) *Vai tad tev nepietiek greznu pilsētu ar glauniem lustūžiem ..* (Padj 1976, 143, 4; A. Bergmanis)

lūzeris, arī **lūzers** subst. Zaudētājs; neveiksminieks. *Ak, tu, lūzeri! Tēv gan neveicas!* (Koluža 2000, 139) *Es sāku pierast, ka .. dzeju [uzdod] par dzīves pabērmu un lūzeru pēdējo naktsmītni.* (Diena 2003, 21, 15; G. Repše) *pārņem zināma gandarījuma sajūta. Kaut vai par to, ka šajā uzvarētāju kultūrā arī kādam lūzeram tiek parādīta pelnītā cieņa.* (Diena 2004, 158, 12) *Būtībā Cvigofa filma ir himna lūzeriem.* (Diena-Izkl 2004, 23. XII, 8; N. Naumanis) [**< angl. loser**]

lūziens subst. Aizmigšana. *Man jau lūziens nāca ..* (2003)

lūzt v. 1. Migt. (LŽV²) 2. Zaudēt rīcības spējas (dzērumā). (LŽV²)
Sk. arī **atlūzt.**

lužņiki subst., dsk., skoln. Tualete. (JVSJ 1987) [**< kr. vietv. Лушники**]

L

- ļabene** subst. Cepure. (1997, S25)
- ļāja** subst. Meitene. (2005, www) [< kr. sl. ляля, sal. Ņikitina 2003, 283]
- ļacka** subst. 1. Auduma gabals; stērbele. (1992) 2. «Seja.» [sit] *pa ļacku!* (LŽV²)
- ļečit** v. Ārstēt. *Vienuvakar .. [televīzijas] šovā divi psihoterapeiti «ļečija» pu-saudžus.* (Diena 2005, 72, 21) [< kr. лечитъ]
- ļeļka** subst. Meitene. (2005, www) [< kr. sl. лялька, sal. Ņikitina 2003, 283]
- ļemperēt** v. Streipuļot. (LŽV²)
- ļempurot** v. Iet; streipuļot. (vienk. LSV, 120)
- ļentočka** subst. Matu lente. (1993, jaun.) [< kr. ленточка]
- ļeņineklis** subst. Leņina piemineklis. (J. N., K. M.) *atmodas sākumā .. mili-cija .. ķēra tos, kas nesa zārku pie «ļeņinekļa» ..* (Labrīt 1995, 19. I, 6)
- ļepa** subst. Seja. (vienk. LSV, 351)
- ļēpa** subst. Neveiklis; lempis. (vienk. LSV, 204)
- ļepīt** v. Lipināt. (1990, skoln.) [< kr. лепить]
- ļerga** subst. 1. Kandža. (vienk. LLV 5, 30) (LŽV²) *Vecais ļergu izdzinis, jā-brauc pakal.* (1992, jaun.) *Vai «ļerga»? .. [policija] aizturēja .. [A.], kas savā automašīnā veda apmēram 70 litrus caurspīdīga šķidruma.* (VZiņas 2003, 17, 5; zem attēla) 2. Lēts alkoholisks dzēriens. (LŽV²) 3. Degvīns. (vienk. LSV, 77) (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- ļerināt** v. Plāpāt; mēļot. (vienk. LSV, 284)
- ļerpata** subst. 1. Mazdūšīgs, glēvs cilvēks. (1992, jaun.) 2. Auduma strēmele. (1992, jaun.) 3. Apģērba gabals. (1992, jaun.)
- ļetučka** subst., spec. Autofurgons. *Sprādziena rezultātā aizdegas «ļetučka».* (ZA 1996, 5. XI, 1) [< kr. sar. лемушка]
- ļezga** subst. «Sajukums; nekārtība; troksnis.» (LŽV²)
- ļifčiks** subst. Krūšturis. (1990, skoln.) (1992, jaun.) *Ļifčiks — mazs liftiņš.* (1997, radio; hum.) [< kr. лифчик]
- ļifons** subst. Krūšturis. (1992, jaun.) (2000, skoln.) [Cilmi sal. ļifčiks]

ļipa subst., neakt. Mīnuss (pie atzīmes skolā). *Trīs ar ļipu* [=trijnieks ar mīnusu]. (LŽV²) ♦ **atstiept ļipu**. Nomirt. (1990)

ļipeklis subst. Lipeklis (apgērba vai apavu aizdarei). *Nestāvi man blakus! Tu gribi mani pielīpināt pie tā sava ļipekļa?* (1995, S27)

ļipučka subst. Lipeklis (apgērba vai apavu aizdarei). (2003) [< kr. липушка]

ļobene subst. Cepure. (1970) (Jansone 2003, 239) (2006)

ļocka subst. «Seja.» (LŽV²)

ļodčiks subst. Lidotājs. (1992, jaun.) [< kr. лётчик]

ļogīze subst. Lidmašīna. (1992, jaun.) [Cilmi sal. **ļotene**]

ļoķene subst. Lidmašīna. (1990, skoln.) (1991, jaun.) [Cilmi sal. **ļotene**]

ļotene subst. Lidmašīna. (JVSK 1987) *Nedomāju, ka tuvākajā laikā ar ļoteni lidošu ..* (Sestdiena 2003, 18. I, 5) *Einārs tikai ar ļoteni vizinājās.* (2004, Delfi) [< kr. самолёт]

ļubajs adj., arī **ļuboj** adj., nelok. Katrs, jebkurš. *Parād[-es] duris atslēdza ļuboj šleper atslēg.* (1980) *Atdos ļubaja laikā.* (1993, V55) [< kr. люблю]

ļubene subst. Cepure. (1970) (Jansone 2003, 240)

ļubestība subst. Mīlestība. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (J. N., K. M.) *Man tavu ļubestību nevajag — vari iesālit.* (VE 1989) [< kr. любовь + latv. mīlestība]

ļuboj, sk. **ļubajs**.

ļubraks subst. Nevīžīgs, netīrīgs cilvēks. (LŽV²)

-ļukāt, sk. **ieļukāt**.

ļuļa subst. «Kņupis.» (LŽV²)

ļuļka subst. 1. Gulta. (1990, skoln.) (1991, jaun.) 2. Blakusvāģis (motosiklam). (J. N., K. M.) *Tiem bija ļuļkā bērns.* (1990, S53) 3. Šūpulis. (J. N., K. M.) [< kr. люлька 'šūpulis', sal. arī kr. sl. люля 'gulta', sal. Nikitina 2003, 282]

-ļulķēties, sk. **izļulķēties**.

ļumeklis subst. Resnis. (vienk. LVS, 307)

ļupausis subst. Neveiklis; lempis. (vienk. LVS, 204)

ļurbaks subst. Piedzēries cilvēks. (1992, jaun.)

ļurbāties v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (1993, jaun.)

ļureklis subst. Vecs aparāts vai mehānisms. *kasetnieks ir galīgi nodrīlēts un apskrambāts .. Tās ir skolotājas Iesalnieces ienīstais «debīlās Aigas Dienavas ļureklis».* (SkAv 1989, 11. X, 13; Dz. Šulce)

ļurķis subst. «Maza, sīka daļa; mazs priekšmets.» (LŽV²)

ļurļaks subst. 1. Kandža. (LŽV²) 2. Nevīža. (LŽV²)

M

mācenis subst., skoln. 1. Mācību daļas vadītājs (skolā). (1997, skoln.)
2. Mājas darbs. (1992, skoln.)

macīte subst., skoln. Matemātika (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)

mačalka subst. 1. Sūklis. (sk 1988) *Paņem mačalku, notīri tāfeli!* (1992) *Eduards .. saņem sainīti ar tītu veļas pāri, divi, «mačalku», ziepēm ..* (Diena 2004, 155, 12; T. Šaitere) 2. niev. Slikta sieviete. (1995) // skoln. *Neveikla, nekārtīga meitene.* (JVSK 1987) 3. Gļēvulis. *Mačalkas — vairāk nekās.* (Kļavis 1989, 20) 4. skoln. Matemātika (mācību priekšmets). (sk 1988) [*kr. мочалка*, 4. nozīmē + latv. *matemātika*]

mačīt v. Ātri iet; skriet. (1997) Sk. arī **iemāčīt**.

mačka subst., niev. Nevīžīga, izlaidīga sieviete. «Prasta sieviete.» (LŽV²) (1997)

mačkāt v. Ķēpāt; jaukt, samīcīt. *Es te tagad mačkāju [tortes gabaliņu, liekot to mazā kastītē].* (2005) Sk. arī **iemāčkāt, samačkāt**.

mačoties v. Sacensties. *ar austrietēm punkts punktā mačojāmie abas dienas ..* (Diena 2003, 145, 9) *tāllēkšanas sektorā sporta cienītāji gaidīja pieredzējušās Valentīnas Gotovskas un jaunās Inetas Radevičas mačošanas.* (Diena 2003, 148, 2) *Viņi [=ASV un Ķīna] laikam mačosies līdz pat [olimpiādes] beigām.* (2004, TV) Sk. arī **pamačoties, samačoties**.

mačuha subst., skoln. Matemātika (mācību priekšmets). (sk 1988)

mafiozais subst. (< adj.). Bandīts; mafijas loceklis. *Pie kāda krievu mafiozā darbā iekārtoties ..* (1996, TV; V50)

mafiozņiks subst. Bandīts; mafijas loceklis. *Vakaros sarodas arī visādas šļugas un trekni mafiozņiki.* (Pilsēta 1991, 48, 38) *valdība varētu iekasēt nodokļus no .. bandītiem, reketieriem, prostitūtām un mafiozņikiem.* (VZiņas 1996, 69, 2) *No šamējā krāšņā pāriša neatpaliek .. Vinsš Vons galvenā «mafiozņika» lomā ..* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 6; N. Naumanis) [*< kr. sar. мафиозник < it. mafioso*]

māga ♦ **iesist māgā**, sk. **iesist**. ♦ **sist māgā**. Ēst. *kad sitīs māgā, man vajag būt atpakaļ.* (Keno/Krastiņš 2001, 125) ♦ **sist pa māgu**. Ēst. (LŽV²) ♦ **stumt māgā**. Ēst. (LŽV²)

magaričs subst., dsk. Cienasts (parasti alkoholisks dzēriens) sakarā ar darījumu. (novec. LLVV 5, 39) *paņēmuši .. magariču pudeles un spaini zivju zupas vārīšanai, [viņi] dodas augšā kāpās ..* (Karogs 1975, 10, 87; D. Avotiņa, A. Šlisers) *Gādā tik magaričas, citādi jumts tecēs!* (Karogs 1977, 9, 48; M. Svīre) [*< kr. магарыч ME 2, 547*]

magazīns subst. Veikals. (JVSK 1987) (1991) [*< kr. магазин*]

magene subst. Automašīna. (1997, jaun.)

magone subst. Magnetofons. (1989, V15)

magis subst. Magnetofons. (LŽV²) *Tu stiep tumbas uz vāgi, es paķeršu magi.* (1992) *Mans magis vairs neskan.* (Koluža 2000, 139) *Vai kāds varētu izslēgt magi?* (Fridenfelde 2001, 5)

maġnūzis subst. Magnetofons. (sk 1988)

maġulis subst. Magnetofons. (sk 1988)

maġūzis subst. Magnetofons. (sk 1988)

mahačs subst. Kautiņš. (JVSK 1987) *Bet mahačs būs...* (2003) *Kāds nezīm kaut ko sīkāk par Skonto fanu mahaču ar mentiem?* (2004, Delfi) [*< kr. sl. махач, sal. Nikitina 2003, 293*]

mahāt v. I. Māt, vicināt (ar roku). (JVSK 1987) (1997) 2. Kauties. (JVSK 1987) (1991) [*< kr. махатъ*]

mahāties v. Māt, vicināt (ar roku). *Viņš vēl netirā mašinā kaut ko tur mahājas...* (2002, S27) [*< kr. махатъ*]

-maherēt, sk. **izmaherēt**.

mahinēt v. Plānot (mahinācijas, blēdības); nodarboties ar mahinācijām. (LŽV²)

mahņities v. Samainīt, apmainīt. (1985) *Zane jau mahņijās ar mani šito zilo ķemmi [pret sarkano].* (1979) [*< kr. sl. махнутья*]

- Maiči** subst., vietv. Majori. (JVSK 1987)
- maika** subst. Krekliņš; sporta krekliņš. *Visas i firmas maikas* [basketbolistiem]. (1980, V40) *Viņš vilks to balto maiku ar uzrakstu.* (2003, S29) *sēž tāds panēsātā baltā «maiciņā» ar izspiedušos puncīti ..* (Ieva 2003, 52, 25) [*< kr. maūka*]
- mailis**, sk. **mails**.
- mailot**, sk. **atmailot**.
- mails**, retāk **mailis** subst. Elektroniskā pasta vēstule. *Ojār, tev mailis...* (1998) [*< angl. mail*]
- maiss** ♦ **gaidi ar maisu**. Saka, ja neko nedabūs, ja nekas neizdosies. *Izklausās vienkārši, bet... gaidi ar maisu!* (Sestdiena 2003, 8. III, 43; D. Rukšāne)
- māja** ♦ **nav viss mājā**, arī **nav visi mājās**. Saka par cilvēku, kurš rikojas nesaprātīgi. (LŽV²) ♦ **meitu māja**, sk. **meita**. ♦ **vienu māju tālāk**. Prom. *lepni pasūtīja nelūgto padomdevēju vienu māju tālāk.* (Sports 1979, 56, 2) *Es daudzus pasūtu vienu māju tālāk, un tas ir slikti.* (Sestdiena 2003, 29. III, 18)
- mājās** subst., dsk. lok. adv. nozīmē, spec. Aizsardzībā (sporta spēlēs), tuvāk saviem vērtiem vai savam grozam. [basketbolists, aicinot partnerus atgriezties aizsardzībā:] *Mājās, mājās!* (1996) [futbola spēles laikā aizsargs pussargam:] *Daini, mājās!* (1999)
- mājene** subst., skoln. Mājturība (mācību priekšmets). *Nākamā stunda — mājene.* (Koluža 2000, 139)
- mājiks** subst., skoln. Mājturība (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)
- makarēt**, sk. **nomakarēt**.
- makarons** subst. 1. Tievš, garš cilvēks. (JVSK 1987) *Tu to makaronu jau sen pazīsti?* (VE 1989) 2. Milicis. (JVSK 1987) *Es ar makaroniem negribu sapīties.* (VE 1989) 3. dsk. Taisni, gari mati. *Tie man pašas makaroni — ilgviļņus pašlaikneliķšu.* (VE 1989) □ **makaronu ēdājs**. Itālietis. (JVSK 1987) (1991) ♦ **makaronu fabrika**. Netūri mati. (JVSK 1987) (1993) ♦ **kārt makaronus uz ausīm**, sk. **kārt**. ♦ **rīt makaronus**, sk. **rīt**.
- makaronņiks** subst. Itālietis. (1990) [*< kr. sl. макаронник*]
- mākonī** subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. *Vecais mākonī.* (VE 1989)
- mākonītis** subst. Automašīna «Moskvič». (1999, V30)

maks ♦ **biezais maks**, sk. **biezs**. ♦ **dabūt pa maku**. 1. Tikt piekautam. (LŽV²) (2005) 2. Zaudēt (sportā). (LŽV²) ♦ **iedot pa maku**, sk. **iedot**. ♦ **pilns kā maks**. Galīgi piedzēries. (LŽV²)

maksāt ♦ **maksāt (algu) aploksnē**, sk. **aploksnē**.

mākslene subst., skoln. Mākslas skola. *Man arī tādu [zīmēšanas piederumu] vajag — mākslenei.* (2004, S10)

makšķere ♦ **notīt makšķeri**, sk. **notīt**. ♦ **satīt makšķeri**, sk. **satīt**. ♦ **tīt makšķeres**, sk. **tīt**.

makte ♦ **par varas makti**. Noteikti; obligāti; neraugoties uz šķēršļiem. (1980)

maktīgs adj., **maktīgi** adv. 1. Varens; liels. *Nu maktīgi [goda vārti] .. Tē jau pats ķeizars varētu laisties cauri.* (Karogs 1968, 6, 104; H. Dorbe) *uz grīdas viņo maktīga lāma ..* (Dorika 1970, 7) *Esot padevies [jaundzimušais] varen maktīgs ..* (Karogs 1975, 5, 37; Ž. Grīva) 2. Stiprs, pamatīgs. (LŽV²) *Dzert jau dzer gan [brālis] diezgan maktīgi.* (Steiga 1977, 70) *es bi gatavs meitiet nūdien maktig iedauzīt ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 24) [**< vācu mächtig**]

maķ! interj. Lieto negatīvu emociju izpaušanai, aizstājot lamuvārdu. *Nu maķ, nu!* (1976, V20, hokeja skatītājs) [**< kr. mam**]

mālderis subst. 1. Krāsotājs. (novec. LLVV 5, 71) (LŽV²) *Elektrikim, tāpat kā mālderim vai apmetējam, jāstrādā neērtās pozās.* (LitM 1975, 32, 7; I. Bremze) *Mums tak bij remonsts... Tē mālderī nēmās...* (Karogs 1976, 9, 77; I. Lubējs) *Cita lieta, ja mālderī par pāris polšām uzsistu gaisā kādu spaini zaļās krāsas ..* (Karogs 1977, 4, 74) 2. Gleznotājs. (novec. LLVV 5, 71) *Pēteris izmācījās par dakteri, bet es esmu tikai rūpnīcas mālderis. Māksliniecisks niformētājs, hm...* (LitM 1976, 8, 11; Ē. Kūlis) *tāda gaisā pasista jau visa viņu dzimta. Viens brālis bilžu mālderis.* (LitM 1978, 16, 13; A. Vents) // *Slikts gleznotājs. Kad par gleznotāju saka — mālderis, tas ir noniecinājums ..* (RīgasB 1977, 141, 6) *no tiem labi situētajiem studentiem parasti iznāk tikai krāsu niekotāji un mālderī ..* (Liesma 1978, 4, 26; M. Tabaka) [**< vlv. malēr**, resp., kāda jau ģermāņu valodās izveidojušamies šā vārda varianta ar -ld- ME 2, 581; Endzelīns 1951, 247—248]

mālējums subst., niev. Slikta glezna. *Rietumberlīnes gleznotājs .. izgudrojis jaunu manieri, kā popularizēt savus mālējumus ..* (Zvaigzne 1977, 14, 15)

mālēt v. 1. Krāsot. (novec. LLVV 5, 73) (LŽV²) *vajadzēja mālēt, mālēt, mālēt; ja saliktu kopā visus tos griestus un sienas, ko viņš noklājis ar krāsu, droši vien sanāktu vesela pilsēta.* (LitM 1975, 51, 10; A. Freimanis) *Ja gribat, nākamnedēļ*

atsūtišu meistarū. Nav pārāk plēsīgs un mālē uz goda. (LitM 1975, 7, 6)

2. Gleznot. (novec. LLV 5, 73) pašportretā jāmālē sevi .. (Dorika 1970, 30) arī

Modiljāni bija mālējis Parīzes mīlās, gaisīgās meitenes. (Birze 1976, 109) top

Melītas akts .. Viņa guļ uz dīvana, un Petro mālē. (Liesma 1977, 2, 9; A. Dripe)

«Izliku darbus, kuri mālēti no 15 līdz 33 gadu vecumam ..» saka Biruta

Delle. (Karogs 1978, 6, 187) 3. Attēlot (piem., stāstījumā). Protams, to

visu [=BAM celtniecību] nevajag mālēt rožainās krāsās. (Karogs 1976, 1,

95; G. Selga) Vaiga sviēdros [uz skatuves] tiek «mālēti raksturi»: runa skaļa,

niānsēta, gaita ļoti trāpīga... Taču saprast nevar neko. (LitM 1976, 18, 10)

4. Lietot kosmētiku (parasti pārāk daudz); krāsoties. Dēkla bija

veltī pūlējusies: bālganās lūpas krāsojusi, dzeltenus vaigus mālējusi. (Zariņš

1975b, 64) 5. Sist. Mālēt pa ģīmi. (LŽV²) ♦ mālēt velnu. 1. Pārspīlēt

(stāstot par ko sliktu vai bīstamu). (2001) 2. Jokoties. (1993, jaun.)

[< vācu malen] Sk. arī aizmālēt, apmālēt, izmālēt, nomālēt,

pamālēt, pārmālēt, samālēt, uzmālēt.

mālētājs subst. 1. Gleznotājs. (LŽV²) Kā var tik mierīgi ņemt zem rokas

bilžu mālētāja sievu? (LitM 1976, 39, 7; Ē. Kūlis) 2. Krāsotājs. (LŽV²)

mālēties v. 1. Likties, šķīst. (1994) tev mālējās, ka tu esi smalka dāma...

(Karogs 1975, 9, 30; A. Brodele) Ja tu redzi spēkus, tad tev mālējās. (LŽV²)

2. Lietot kosmētiku (parasti pārāk daudz); krāsoties. (LŽV²)

Mālējies ašāk, ejam uz dīseni! (Koluža 2000, 139) Sk. arī izmālēties, no-

mālēties, piemālēties, uzmālēties.

malīķis subst., spec. Maluzvejnieks. Kā es ar malīķiem izrēķinājos... (2003,

www) Vairāk vai mazāk malīķu pieraušanās bija saistīta ar straujo nārstu ..

(2004, radio; intervējama)

malka subst. Sērkokociņi. (1997, jaun.)

mamedi subst., parasti dsk. «Azerbaidžāņi.» (LŽV²) [< pv. Mameds]

man, sk. es.

mandarīns subst., neakt. Milicijas automašīna «Moskvič». Mandarīns

stāv uz vaktis. (VE 1989)

mandavoška subst. Uts (parasti kaunuma uts). Ko tu kasi? Mandavoškas?

(2002, V45) [< kr. vulg. мандавошка]

mandrāža subst. Uztraukums; lampu drudzis. pirms starta pieļāvu,

ka nebūs labi — pēdējās divas dienas bija pamatīga «mandrāža». (Diena

2004, 189, 6) Es pieļauju, ka te tāda starta mandrāža ir jūtama. (2005, TV; sa-

ciensību komentētājs) Ja arī kāda mandrāža bija, tad tikai pašā spēles sākumā.

- (VZiņas 2005, 201, 13) // Nervozitāte. *Kad to [=šķīstošo kafiju] vairāk biju sadzēries, sākās pamatīga mandrāža.* (RīgasB 1996, 5. III, 9) [*< kr. ма-драж*]
- mandrāžists** subst. Cilvēks, kas mēdz pārāk uzraukties. *Ja būtu izvēles iespējas, Raivis šodien nestartētu .. «Mandrāžists».* (Diena 2003, 69, 12)
- manējais** pron. Ēs. (LŽV²)
- mānēt** v. Nonievāt. (ME 2, 582) *Ilga jau mānē* [Pēterburgu]... (2005, S65)
- manī** subst., nelok. Nauda. (1990, skoln.) [*< angl. money*]
- mannā** subst., nelok. Manna, mannas putraini. *Jāvāra mannā biezputra. Atkal mannā biezputra!* (Ziedonis 1967, 98) *Jāapēd divi šķīvi mannā putas* .. (Lūdēns 1975, 12)
- mans** pron. Ēs. *Šīs iedomājas, ka mans pekstiņojas, līferējas no zaldātiem vaļā.* (Karogs 1976, 9, 21; I. Lubējs) *Mans ies uz skolu.* (1992) *A mans domā, ka mūsējiem ir jāiet tikai un vienīgi uzbrukumā.* (2003, Delfi) *Mans pašol* [ēst pusdienas]. (2005, S40)
- manšafte** subst. Komanda. (LŽV²) [*< vācu die Mannschaft*]
- mantāžņiks** subst. Organizētājs. (JVSK 1987) [*< kr. монтажник 'montieris'*]
- mantelis** subst. Mētelis. (1965, S75) (novec. LLVV 5, 87) *Nopērc tādu gumijotu manteli kā manējais* .. (LitM 1976, 42, 6; Ē. Kandars) [A min veikala nosaukumu. B:] *Tur, kur Anitra pērka savus adītos mantelius?* (2002) *Biruta jau stāv rindā [teātra garderobē] — viņai tač mantelītis nodots.* (2003) [*< vācu der Mantel*] ♦ **jopcik mantelīt!**, sk. **jopcik!**
- mantene** subst., skoln. Kultūrpreču veikals. (sk 1988)
- mape** subst. «Ģeogrāfiskā karte.» (LŽV²) [*< angl. map*]
- margancovka** subst. Kālija permanganāts. *Iztaisiet vann, pieliekiet klāt margancovk.* (1980, poliklīnikas ārste) [*< kr. sar. марганцовка*]
- marinēt**, sk. **nomarinēt**.
- markva** subst. Burkāns; burkāni. (2005, www) [*< kr. морковь*]
- marot** v., skoln. Precēties. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< angl. marry*]
- marozka** subst., skoln. Saldējums. (1995, skoln.) [Cilmi sal. **maroženijs**]
- maroženijs**, arī **marožēnijs** subst. Saldējums. (LŽV²) [*< kr. мороженое*]
- marožka** subst., skoln. Saldējums. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **maroženijs**]

mārrutks ♦ **kāda mārrutka pēc?** Kāpēc gan? *Kāda mārrutka pēc viņa te nāks?* (2006, V32) [Cilmi sal. **hrens** un kr. *xpen* 'mārrutki']

maršrutka subst. Mikroautobuss — maršruta taksometrs. *Nebrauc ar to maršrutku, tā būs pa čeesmit vai sēesmit* [santīmiem]. (2002, V40) [**<** kr. sar. *маршрутка*]

masēt v. Gūt virsroku (parasti sportā). (LŽV²) Sk. arī **nomasēt, pamasēt, samasēt**.

māsiņa subst. 1. Meitene, jauna sieviete. *Jāpaaicina māsiņas — kompānijas pēc*. (VE 1989) *Kur tad māsiņas aizbēga?* (VE 1989) 2. Draudzene. (1984) [Sal. angl. (amer.) sl. *sister* 'draudzene']

maskačka subst., skoln. Krievu apmeklēta diskotēka. (JVSK 1987) (1991)

Maskačka subst., īpašv. Latgales priekšpilsēta Rīgā (bijušais Maskavas rajons). *Ar Maskačkas zīmogu pasaulē*. (Diena 2003, 163, 5; raksts par šīs priekšpilsētas bērniem) *filmas tipāži atlasīti uz goda, gluži kā no mūsu Maskačkas proletāriešu vidus*. (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 6; N. Naumanis)

maškers subst. Meistars. *Vis mašker sēž malā*. (1980, V25, basketbola skatītājs) [**<** kr. *мастер*]

mašeņiks subst. Krāpnieks. *Tie mašeņiki varbūt iebāzīs cietumā*. (1991, V55) [**<** kr. *мошеник*]

matene subst. 1. Matemātika (mācību priekšmets). (sk 1988) *Krillēnē irbulis, matenē — gulbis, dzīve iet uz augšu*. (VE 1989) *Es matenē nesaprotu teksta uzdevumus*. (Koluža 2000, 139) *Man te bija jāuzraksta «algebra», nevis matene, matenes jau mums divas*. (2004, S13) 2. Matemātikas stunda. *Zēni .. atkal grib laisties no matenes*. (VE 1989)

matj! interj. Lieto negatīvu emociju izpaušanai, aizstājot lamuvārdu. *Celtic-Rangers .. nu, matj, cik huligāniski spēlē ..* (2005, Delfi) [Cilmi sk. **maķ!**]

matjoma subst., skoln. Matemātika (mācību priekšmets). (sk 1988; Latgalē)

matkule subst., skoln. Biezi mati. (JVSK 1987) *Varēji apcirpt to savu matkuli ..* (VE 1989)

mats ♦ **bitīt matos!**, sk. **bitīte**. ♦ **ibitīt matos!**, arī **ibitīt matos ar ārā!**, arī **i bitīt matos!**, sk. **ibitīt!**

maucība subst., vulg. 1. Prostitūcija. *Ministri iecerējuši, ka mazgadīgas meitenes ņems vērā jaunos noteikumus* [par prostitūciju] *un ar maucību*

nenodarbosies. (RīgasB 1998, 209, 7) 2. Izvirtība; pornogrāfija. *man te [fotogrāfijā] netīrā zoodārza ūdenī nīlzirga acs — kaut kas no maucības, kaut kas no erotikas!* (Diena 1996, 80, 12; E. Zīrnis) 3. Slikta rīcība; nepatīkama situācija. *Tā ir maucība! Ko var dīrsināt cilvēku!* (1998, S40) *Maucība .., vai šitaite neviens nav iemācījis, ka privātīpašums ir svēts?* (Keno/Krastīņš 2001, 58)

maucīgs adj., **maucīgi** adv., vulg. 1. Ar prostitūciju saistīts; prostitūcijai raksturīgs. *sievietēm, kas cietušas no vardarbības, bieži rodas vēlēšanās izrādīties vai atriebties tieši ar maucīgiem izgājieniem.* (VZiņas 1999, 238, 13) 2. Izvirtīgs; pornogrāfisks. *sievietes .. tādas, kuras vienlīdz rosina seksuālu zīnkāri, bet tikpat labi liek domāt ko maucīgu.* (Diena 2005, 22, 16; N. Naumanis) 3. Ļoti slikts, nekrietns (parasti par rīcību). *viņš iesauca azartiskā priekā par maucīgo nekaunību, kādu .. tikko atļāvies izteikt.* (Sestdiena 2003, 5. IV, 34)

mauka subst., vulg. 1. Prostitūta; izlaidīga sieviete. *Maukām nocēļ klientus [sekса pakalpojumi pa telefonu].* (1996, S30) *Drošvien tā bij mauk, kārtīg cilvēk tak neies bildēties plikiem pupiem.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 21) *Baņķieris, mauka, students — daži izredzētie sirdsbrāļi un māsas tomēr tiek atrasti [izrādē].* (Diena 2005, 22, 16; N. Naumanis) *Mans kroplais sencis man visu laiku skandina, ka es esot mauka, neļēga un ka no manis nekas neiznāks...* (2005, Delfi) 2. Slikta sieviete. *Beļģiete [=vingrošanas sacensību tiesnese] uzlika deviņi četri, mauka!* (2004, TV)

maukot v., vulg. Nodarboties ar prostitūciju; uzvesties izlaidīgi. [islāma zemēs] *tā nezog un neblēdās, un nemauko kā Rietumos.* (2005, Delfi)

maukoties v., vulg. Nodarboties ar prostitūciju; uzvesties izlaidīgi. *Muļķi, kas tad man jādara, ja sieva maukojas?* (LitM 1979, 19, 7) *Es reizēm bi uz ārprāt robežs kad es caurām naktīm gultā domāj kur viņ maukojs ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 22) *es nekad nemaukojos, bet devu no tīras gribēšanas un bez maksas.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 109)

maukt v. 1. Sist. (vienk. LLVV 5, 117) *Mauc pa ausi, neklausies to čukču vispār!* (VE 1989) *Kā es maucu, tā šis gar zemi!* (Koluža 2000, 139) *Mauc [pa vārtiem]! Mauc! Nu, mauc, nu, johaidī!* (2005, futbola skatītājs) 2. Braukt (parasti ātri). *Tad tik maucam prom!* (VE 1989) *Sēdīsimies uz moča un mauksim!* (Koluža 2000, 139) 3. Dzert (parasti alkoholiskus dzērienus). *Atnāk kaimiņš ar polšu. Tu trako un mauc, un aļējies.* (1996, radio) Sk. arī **apmaukt**, **iemaukt**, **izmaukt**, **nomaukt**.

maukties v. Krist. *Pēkšņi abas divas kā maucamies!* (2004, s13) Sk. arī **ie-maukties, nomaukties, piemaukties.**

mauķele subst., vulg. 1. Prostitūta; izlaidīga sievietē. *Tā jau tāda mauķele — viņa draudzene.* (1995, v30) 2. Slikta sievietē. *«Es negribu to mazo mauķeli savā mājā» ..* (Keno/Krastiņš 2001, 30)

maut v. 1. Ātri pārvietoties (braukt vai iet). (1995) 2. Darīt (ko) ļoti intensīvi. *Baigi traki māva virsū [pretinieki hokejā]. Tās šaibas ir bez jēgas.* (1996, radio)

-mauties, sk. piemauties.

māviens subst. 1. Kļiedziens. (JVSK 1987) *Tas tik bija māviens — no kā tu nobijies?* (VE 1989) 2. Iedzeršana. (JVSK 1987) *Pēc baļļuka sanāca neliels māviens.* (VE 1989)

mazais subst. (< adj.). Neliela (piem., 0,3 l) alkoholiska dzēriena (parasti alus) pudele. (JVSK 1987) *Ar mazo nesalāpšimies.* (VE 1989)

mazbānītis subst. Šaursliežu dzelzceļš. *gājām astoņpadsmit kilometru līdz tuvākajai mazbānīša stacijai ..* (Gāliņš 1968, 162)

mazbišķiņ adv. Mazliet. *Pa to laiku, kamēr basketbolisti pūšas, mēs ar .. jūms mazbišķiņ pakonkursēsim.* (2001, informators spēles pārtraukumā)

mazene subst. Tualete. *prasi, vai, nesaskaņojis ar savu priekšniecību [=sievu], Jānis drīkstēja pat .. uz mazeni aiziet.* (Karogs 1979, 2, 84; R. Ezera)

māzēt v. Netrāpīt, šaut garām mērķim. *Vismazrunīgākais bija Jēkabs .. nelielu muguras sāpju dēļ, kas, iespējams, bija galvenais iemesls «lielajai māzēšanai» [biatlona] sprintā.* (Diena 2003, 66, 10) [< kr. *мазатъ*]

-mazgāt, sk. apmazgāt.

mazie subst. (< adj.), dsk., spec. Mazā zāle (teātrī). *Mazie cauri ir [=Mazajā zālē izrāde beigusies].* (1996)

-mazināt, sk. samazināt.

mazs ♦ **apkāst kā mazo ezīti, sk. apkāst.**

-mažīt, sk. nomažīt.

Mediņi subst., īpašv., dsk. J. Mediņa mūzikas skola (Rīgā). *Rafaels ir beidzis Mediņus — nodziedājis eksāmenā Hosē un .. komercijā iekšā.* (Nakts 1993, 13. V, 22)

medļiķis subst., skoln. Lēna dziesma. *Man dziedēnē apriebušies tie medļiķi!* (Koluža 2000, 139) [Sal. kr. *медленный* 'lēns']

medsanbats subst., neakt. Medicīnas un sanitārā dienesta bataljons (padomju armijā). *Nemuldi, tev ir sava Rajočka medsanbatā un pietiek.*

(Karogs 1977, 8, 24; A. Jansons) [**< kr. медсанбат**]

mēģene subst., skoln., hum. Ķīmijas skolotāja. (1993, skoln.)

mēģis subst., spec. Mēģinājums. (1996) [viņš] *atkal piestrādā par žigolo un nez vai normālā skatā nāk uz mēģiem.* (Diena 2004, 176, 19; čats)

mehi subst., dsk. 1. Latvijas Lauksaimniecības universitātes Mehanizācijas fakultāte. (1989) 2. Mehanizācijas fakultātes studenti. (1998)

meijas subst., parasti dsk. Vieglas uzvedības meitenes. (1990, skoln.)

meikaps subst. Sejas kosmētika. *dažas skotietes no .. jūtu uzplūduma norausa pa asarai, kas varētu samaitāt viņu meikapu.* (Keno/Krastiņš 2001, 149) *pirms došanās miegā meikaps jānoņem.* (Diena 2002, 30. I, 17) *Izmēģini Diora acu meikapa paleti ..* (2003, www) // pārn. *nāca klāt [kādreizējie] skolas biedri un biedrenes, kuras pirmajā brīdī vairs nepazinu vaigā. Nežēlīgais Laika vecis bija uzlicis savu «meikapa» kārtiņu arī manām smukajām meitenēm.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [**< angl. make-up**]

meikot v. Taisīt. *Visi meiko priekšvēlēšanu kampaņu.* (2005, Delfi) [**< angl. make**]

meilot v. Rakstīt elektroniskā pasta vēstuli. (2003) *Ja esi smuka meitene, meilo.* (TāvaPr 2004, 22, 3) [**< angl. mail**] Sk. arī **uzmeilot**.

meils subst. Elektroniskā pasta vēstule. *«Google» galvenie principi: .. ja klients atsūta meilu, tad noteikti atbildēt ..* (Diena 2003, 71, 12) *«Dienas» krogulapas atsauksmju meilos atrodama arī ziņa par vilšanos apkalpošanā.* (Diena-Izkl 2003, 18. VII, 18; E. Zirnis)

meiselis subst. Kalts (dzelzs vai akmens kalšanai). (LŽV²) *Es ar meiseli cirtīšu vaļā kārbu vākus ..* (Birze 1973, 177) [**< vācu der Meißel**]

meita ♦ **meitu māja**. Publiskais nams. (LŽV²)

meitene ♦ **daugavmalas meitene**, sk. **daugavmala**.

meituška subst. Meitene; sieviete. *Kusli vīreļi, par prieku daudzai cietušāmies krievu meituškām.* (2003, Delfi)

mekerēt v. Blēt. *Upmalā piesietā kaza sāka raustīt saiti un žēli mekerēja.* (Birze 1976, 69) [**< vācu meckern**]

melderis subst. Dzirnavnieks. (novec. LLVV 5, 143) *Mairīte .. pamāj uz savu kaimiņu — veco melderi ..* (Sestdiena 2004, 31. VII, 23) [**< lv. molder ME 2, 594**]

meldēt v. Teikt. *Es jau viņai [=meitai] vairākkārt esmu meldējusi — kaut mazbērnu sagādā!* (Diena 2003, 81, 21) [**<** vācu *melden* 'ziņot'] Sk. arī **piemeldēt**.

-meldēties, sk. **iemeldēties**.

melkie adj., parasti dsk. Sīkie (bērni). (J. N., K. M.) [**<** kr. *мелкий*]

mellie subst. (**<** adj.), dsk. Depresija. *tiklīdz atsākam regulāras treniņnodarbības, tā pēc pāris dienām Verai «mellie» klāt atkal...* (PadJ 1980, 61, 3; D. Caune)

melnais subst. (**<** adj.). 1. Kaukāzietis; dienvidnieks. *Melnie visu tirgu aizņēmuši.* (VE 1989) *Melnais atnāk un piedraud — vai nu divsimt rubļu par vietu, vai es tev ķiškas izlaidīšu.* (1993, radio) 2. dsk. **melnie**. Depresija. (LŽV²) *Kad mācījos pamatskolas ceturtajā klasē, man uznāca melnie.* (Liksona/Grīnberga 2001, 133) ♦ **melnā berta**, sk. **berta**. ♦ **melnās neļķes**. «Homoseksuāli vīrieši.» (LŽV²)

mēločs subst. Sīknauda. *Vai tev mēloč nevajaga?* (1977) [**<** kr. *мелочь*]

mēmais subst. (**<** adj.). Pulkstenis. (1997, jaun.) *Cik mēmais?* (VE 1989)

mēmi adv. Ļoti. (JVSK 1987) *Viņam ir mēmi daudz naudas.* (VE 1989)

memļaks subst. Mīkstčaulīgs cilvēks. *Tas piena puika gan ir memļaks!* (Koluža 2000, 139) *Ijau memļaki, kam nepatīk nekas smals.* (Keno/Krastinš 2001, 71)

memme subst. Korpulenta meitene. (1996, skoln.)

mēms adj. Iespaidīgs, efektīvs. *Mēmās kāzas bijušas.* (VE 1989)

mencis subst. Milicis. (JVSK 1987)

mendele, arī **mendelis** subst. Mānija; dullums. (LŽV²) *Es .. esmu dzīvs cilvēks ar visādām mendelēm un garstāvokļa maiņām.* (1996, TV) *Kad uznāk mendelis, nav izturams.* (1996, S60) *Man piemīt šī mendele kā profesionālam pasniedzējam — par jebkuru tēmu norunāt pusotru stundu bez pārtraukuma.* (2004)

menedžers subst., neakt. Cilvēks, kas rāda videofilmas par naudu (padomju laikā). (JVSK 1987) [**<** angl. *manager*]

mēnesene subst. 1. Mēnešbiļete. (JVSK 1987) (1991) 2. dsk. **mēnesenes**. Menstruācija. *Mēnesenes viens divi pazuda ..* (Liksona/Grīnberga 2001, 68)

mēnesnīca subst. 1. Pliks pakaussis. (LŽV²) *Mēnesnīca spīd saulē.* (VE 1989) 2. «Pašbrūvēts degvīns.» (LŽV²)

- menga** subst. «Vīrieša orgāns.» (LŽV²) [Sal. ig. *māng* 'rotalīeta?']
- mens** subst. Cilvēks; vīrietis. *No mersedesa izkāpj krutais mens* .. (Sestdiena 2003, 11. I, 42; anekdote) [*< angl. man*]
- menta** subst., skoln. Milicija. (1990, skoln.)
- mentene** subst. 1. Milicija; policija; policijas (senāk milicijas) iecirknis. (JVSK 1987) (LŽV²) *Osi atkal aizveda uz menteni*. (Koluža 2000, 139) «*Mani tu nepin iekšā. Es neko nezinu.*» .. «*Tagad zini. Nu, iesi uz menteni?*» (Frīdenfelde 2001, 29) 2. Policijas (senāk milicijas) automašīna. *Mentene atbrauca pēc ātrajiem*. (VE 1989) *Mentene tukša, krukī laikam mežā*. (1991)
- mentozaurs** subst., skoln., hum. Milicis; policists. (JVSK 1987)
- ments** subst. Milicis; policists. (sk 1988) (LŽV²) *Man nācās ņemt vāgu no mentiem*. (1989, V15) *Tajā pratināšanas telpā sēdēja četri menti* .. (Liksoma/Grīnberga 2001, 62) *tad gan kārtības sargātājs pēkšņi vairs nav ne krukis, ne ments, bet kļūst par policista kungu* .. (VZiņas 2003, 22, 2) [*< kr. sl. мент*]
- mentūra** subst., skoln. Milicija; policija. (JVSK 1987) (1991)
- menuets** subst., spec. Minets, orālā sekta akts. *Ir bijuši gadījumi, kad divarpus stundas jālaisa menuets*. (1994, radio; prostūtita intervijā)
- menzūra** ♦ **sist menzūru** novec. «Duelēties.» (LŽV²)
- mērcēt** v. Sist. (LŽV²)
- mērglis** subst. Riebeklis, nelietis. *Salecos ar šefu. Mērglis tāds!* (1993, V25) *Tu esi netīrs mērglis, narkotiku tirgonis*. (1997, TV; tulk. filma) *Vešalku [=karātavas] tādiem mērgļiem!* (2005, Delfi)
- mērkaķis** ♦ **mērkaķa ātrumā**. Ļoti ātri. (LŽV²) (2005)
- mērkt** v. Sist. (LŽV²) Sk. arī **iemērkt**.
- mersis** subst. Mersedess. *Es vienam džekam iemācīju ar mersi braukt* .. (1996, V19) [biznesmeņa sieva] *agri no rīta iekāpj savā sešsmitajā mersī* .. (Santa 1996, 6, 14) *Viņš laikam biežais, jo brauc ar mersi*. (Koluža 2000, 139)
- mese** subst. «Nekārtība; netīrība.» (LŽV²)
- mesendžers** subst. Īsziņu sūtīšanas sistēma. *Mēs ar viņu sarakstāmies ar mesendžera palīdzību — ļoti laba lieta — kā pa telefonu*... (2002, el. v.) [*< angl. messenger*]
- mesers** subst. Nazis. (LŽV²) // pārn. *Bet mēs taču atdevām jums* .. / *Adermaņus, Ozolus un Beserus, / Puikas kā meserus!* (Karogs 1975, 9, 162; Valdis Grēviņš) [*< vācu das Messer*]

mesidžs subst. 1. Īsziņa. *Vai, starp citu, kāds mesidžs te ar ir bijis, Pauls ir rakstījis.* (2002) 2. Ziņa; informācija. *Kādu mesidžu aizsūtīt [vajadzētu] ..* (2001, S65) *Es forwardēju to mesidžu.* (2002) // **Vēstījums.** *Atnāku, nodziedu, nosūtu savu «mesidžu» [klausītājiem] un aizeju.* (5min 2005, 22, 9) [**< angl. message**]

mesinš subst. Īsziņa. *Zaķūt, paldies par mīlu mesinu ..* (2004, mātes īsziņa desmitgadīgai meitai) [**< angl. message**]

mēsli subst., dsk. Nepatikšanas. *Nu tad parunāsim par tiem mēsliem.* (1993, S25) *Ja tu noziedēsi, būs mēsli.* (1996, TV; tulk. filma) *Man jau tā ir bijis pietiekami daudz mēslu ar to visu.* (1996, TV; Ufo) ♦ **mēslos līdz ausīm.** Lielās nepatikšanās. *Esam mēslos līdz ausīm.* (1997, TV; tulk. filma) ♦ **savārīt mēslus, sk. savārīt.**

mest ♦ **mest ņurku, sk. ņurka.** ♦ **mest ogu.** Dzert (alkoholiskus dzērienus). (JVSK 1987) *Iemetīs vēl kādu ogu un sāksim.* (VE 1989) ♦ **mest pūku, sk. pūka.** ♦ **met un braucam.** Saka, kad laiks (ko) beigt. (VE) Sk. arī **apmest, izmest, uzmest.**

mesties ♦ **pumpas uz dībena metas, sk. pumpa.**

metamais subst. (< divd.). Vīrieša dzimumloceklis. (LŽV²) *izvilku savu metamo viņai taisni zem deguna ..* (Sexer 1994, 5, 32) // **Dzīvnieku tēviņa dzimumloceklis.** — *Ir gan metamais!* — *noelsās jauniņais zirgkopējs.* — *Bet kājas vecajam [zirgam] stīvas ..* (Laterna 1995, 11, 57)

mētāt v. 1. Lielīties. *Tad viņš būtu varējis mētāt citiem džekiem, ka pasaulē atkal būs par vienu mazo Iki vairāk.* (Liksona/Grīnberga 2001, 72) 2. Tēlot; izlikties (par ko). *Tas duraks no sevis baigi mētā.* (VE 1989) *Nemētā mulķi!* (1997, TV; tulk. filma) *Šis zvilnēja uz ādas dīvāna .. un mētāja baigi gatavo.* (Liksona/Grīnberga 2001, 120) ♦ **mētāt šizu, sk. šizs.**

metējs subst. Dzērājs. *Viņa fāters ir baigais metējs.* (VE 1989)

metiens subst. Iedzeršana. (JVSK 1987) *Vakar ar pušiem mums tāds neliels metiens sanāca.* (VE 1989)

metrija subst., skoln. Ģeometrija (mācību priekšmets). (sk 1988)

meži subst., dsk. 1. Latvijas Lauksaimniecības universitātes Mežtehnikas fakultāte. *Šodien mežos būs disene.* (VE 1989) 2. Mežtehnikas fakultātes studenti. (1998)

Mežiks subst., īpašv. Mežaparks (Rīgā). *mums .. bija sava darbnīca «Mežikā», proti, Mežaparkā ..* (Diena 1996, 80, 12)

- mežrozīte** subst. Pašbrūvēts alkoholisks dzēriens. (1993, S67)
- mī un žē!** interj. Saka pārsteigumā, arī bēdās. (LŽV²) *Mī un žē, .. vai jūs dzirdat, padotais?* (Keno/Krastiņš 2001, 170)
- mice** subst. Cepure. (novec. LLVV 5, 200) (JVSK 1987) *Tā ar to sarkano mīci ir no mūsu skolas.* (VE 1989) [*< vācu die Mütze*]
- mīces** subst., parasti dsk., skoln. Mājas. (1994, skoln.) [*< latv. sl. mikas?*]
- mīcīt** v. Iet; doties. *Mīcam uz tusiņu.* (2002, L. T.; S15)
- miers** ♦ **miera mika**, sk. **mika**.
- miesa** ♦ **vecā miesa**, sk. **vecs**.
- miets** subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) *Un mietiņš arī vēl klāt.* (1989, V15)
- miezt** v. I. Sist. (LŽV²) 2. Urinēt. (1980)
- migla** ♦ **tīties miglā**, sk. **tīties**.
- miglains** adj. Piedzēries. *vakarā jau bija galīgi miglains.* (1993, S55) *Ap-sēdies un bij jau miglains.* (1997, S30)
- mika** subst. 1. Vīrs; vīrietis. (LŽV³) 2. Zēns. *Mūsu mikas ir foršie čaļi.* (VE 1989) ♦ **miera mika**. Miermīlīgs vīrietis. *Viņš jau ir miera mika, kurš mīlā miera labad šo to piecietīs.* (Sestdiena 2003, 25. I, 39) 3. parasti dsk. **mikas**. Dzīvesvieta; mājas. (1960) (LŽV²) *Sestdien braukšu uz mikām.* (Koluža 2000, 139) *vienu tevi nevar laist nekur, pat ne uz mikām.* (Līksoma/Grīnberga 2001, 66)
- mikasdarbs** subst., skoln. Mājas darbs. (JVSK 1987)
- mikiņš** subst., skoln. 1. Mājas darbs. *Šodien mikiņu neuzdeva.* (Koluža 2000, 139) 2. Pliša lācītis. *Psihologi konstatējuši, ka mikiņš palīdzot nomierināties bērniem ..* (Nakts 1994, 17. II, 12)
- mikrene** subst. Mikroshēma. *Tu zini, kas ir mikrene?* (2005, V15)
- mikriks** subst. Mikroautobuss. *Attālumā līdz 40 km mikriki ir pat lētāki par elektrovilcienu.* (2005, Delfi)
- mikriņš** subst. Mikroautobuss. [A:] *Kur jūs iesit?* [B:] *Mēs — uz mikriņiem.* (1999) *Tās vienpadsmitais mikriņš, viņš iet tā kā visi autobusi, no tādām pieturām?* (2002, S17) *mikriņa šoferis iebilda: Sibīrijā neesot tādu ceļu.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis)
- mikrītis** subst. Mikroautobuss. *Tu ar savu grabažkasti nebrauc, Guntim būs mikrītis.* (VE 1989) *Ja nu tētis nopirks mikrīti, tad gan varēs pie Elīnas aizbraukt.* (1993, V3) *Mikrītis izlaiž pasažierus.* (1995, S30)

mikrobs subst. Mikroautobuss. (LŽV²)

mikslis subst. Maisījums. *Vislabāk šo «mikslī» pasniegt ar aprikozēm vai persikiem.* (Laterna 1995, 11, 63) [*< angl. mix?*]

mīkstais subst. (< adj.). 1. Homoseksuālis. (LŽV²) *Man vienmēr licies, ka viņš varētu būt mīkstais un apprecējies tikai skata pēc.* (1996, TV; tulk. filma) *Es jums atkārtoju, ka Gabriels nav mīkstais.* (Keno/Krastiņš 2001, 75) *otram uzmaukts sintētiski sievišķīgs kreklis ar dibenu apspīlējošiem džinsiem — nu, kā jau vidusmēra letiņi iedomājas tipiskus «mīksto».* (Diena 2003, 99, 11; N. Naumanis) 2. Tukša riepa. (LŽV²) *Mīkstais!* (1995, V30) *Tā iet [=neveicas autosacīkstēs], kad iemetas mīkstais!* (2005, Delfi) 3. skoln. Muļķis. (sk 1988) 4. Slikts cilvēks. (sk 1988) 5. Gļēvulis. (JVSK 1987) *Tu nu gan esi mīkstais — jau noraustījies ..* (VE 1989) *Viņam bail no tevis. Viņš ir mīkstais.* (Koluža 2000, 139) 6. skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

♦ **likt mīksto**, arī **uzlikt mīksto**. Ignorēt, neņemt vērā. *Linča tiesu [maluzvejniekiem] nedrīkst no likumiskā viedokļa, a inspektori uzliek mīksto...* (2003, www) [futbolkomanda] «Rubin» laikam liek mīksto uz Krievijas nacionālajām interesēm .. (2005, Delfi) *Uzliek mīksto un pat ne-skatās, kas zvana.* (2005)

mīksts subst., spec. Jauktā dubultspēle (piem., tenisā). *beigušās Latvijas ziemas meistarsacīkstes tenisā. Sacensības notika vienspēlēs un «mīkstā».* (Sports 2003, 14, 11) [*< angl. mixt*]

mīksts adj. 1. Homoseksuāls. *Es zināju, ka tu esi savādāks. Mīksts.* (1996, TV; tulk. filma) *sāka likties — tagad mani uzskatīs tikai un vienīgi par mīksto dziedātāju.* (Santa 1996, 6, 57) 2. Gļēvs. *Viņš bija sīks, mīksts krupis [=riebeklis].* (1997, TV; tulk. filma) 3. Slikts. (sk 1988) 4. Piedzēries. *vainojams .. šņabis, kas [piekautos] karavīrus padara tik «mīkstu», ka viņi pat neatceras, kas uzbrucis ..* (VZiņas 2005, 250, 3)

mīķelis subst. Zēns. (JVSK 1987) *Tur viens mīķelis piedāvā lieku biļeti.* (VE 1989)

mīķis subst. Mikrofons. (1997, jaun.)

Milda subst., īpašv. 1. Sudraba pieclatnieks. (LŽV²) 2. Brīvības piemineklis Rīgā; sievietes statuja šā pieminekļa virsotnē. (1995) *Brīvības piemineklis bija apjots ar sastatnēm. «Uzldām augšā, un es ieskatījos Mildai acīs ...»* (TVDiena 2004, 5. VIII, 3)

milene I subst., skoln. Militārā apmācība. (JVSK 1987)

milene II subst. 1. spec. Neliels attālums, sprīdis (riteņbraukšanā). *Milene!* (2005; sauc, jo riteņbraucēji cits citam pārāk tuvu) *bija milene līdz*

- kritienam.* (2006) 2. skoln. Neliela neprecizitāte (piem., metienā pa basketbola grozu). (1990)
- mīlis** subst., neakt. Milicis. *Milis .. pras, uz kur atskurbtuv šo liferēt ..* (Lāms 1974, 137)
- miljonīgs** adj., **miljonīgi** adv. Ļoti labs, lielisks. *Tu milionīgi izskaties.* (1995, TV; tulk. filma)
- miljons** 1. adj. nozīmē. Ļoti labs. *Mana sieva ir miljons!* (1984, V40)
2. interj. **miljons!** «Lieliski! Pirmklasīgi!» (LŽV²)
- milzonīgs** adj. Milzīgs. *Troksnis teātrī, lai, milzonīgs. Bērni sajūsmā.* (Diena 2003, 73, 14; N. Naumanis)
- mīmis** subst. Vecmāmiņa. (JVSK 1987) (1991)
- mimoza** subst., skoln. Viegli aizvainojama, arī pretencioza meitene. (1990, skoln.)
- mimra** subst., skoln. Nesimpātisks, garlaicīgs, arī saīdzis cilvēks. (1990, skoln.) // pārņ. (par dzīvnieku). *Pēc rakstura šinšillas puika esot «īsts mimra, viņš ielien burkā un guļ ..»* (Diena 2005, 12. III, 19)
- mīna** subst., neakt. «Mīnuss.» *Trīs ar mīnu* [=atzīme skolā 3-]. (LŽV²)
- minamais** subst. (< adj.). Velosipēds. (JVSK 1987) *Jāsalabo minamais, tad aizbraukšu ..* (VE 1989)
- mincītis** subst. Sievietes dzimumorgāni. *Mans «mincītis» .. ir mans zināšanu templis. Dažkārt es .. vienkārši to vēroju spogulī.* (Nakts 1993, 29. IV, 28) *Kā tev patīk mans mincītis?* (2005, TV; tulk. filma)
- minerālītis** subst. Minerālūdens; gāzēts ūdens. *Ar minerālīšiem viss ir jauki, tikai fakts, ka tie ir gāzēti, nav pats labākais.* (Santa 1994, 8, 45) *Dzert gribu, derētu minerālītis.* (Koluža 2000, 139)
- minka** subst. Mīlīga meitene. *Bēčos ir viena forša minka.* (Koluža 2000, 140)
- minna** subst. «Meitene; draudzene.» (LŽV²)
- miņuks** subst. 1. arī **miņiki** dsk. Minisvārki. (1997, jaun.) *Šopavasara viņa jau ir sagatavojusies — melns ādas kostīmiņš. Nostrādājot labāk nekā jebkurš miņuks.* (Sestdiena 2003, 29. III, 43; D. Rukšāne) 2. Minerālūdens. (2005, I. B.)
- mirla** subst. «Padomju kara veterāns.» (LŽV²)
- mironis** subst. Slikts cilvēks. (LŽV²)

- mironbībele** subst. «Vājš, izdilis cilvēks.» (LŽV²)
- misene I** subst. 1. Skaistumkonkursa uzvarētāja. (2000) 2. Skaistumkonkursa dalībiece. (1995) *Šovakar TV rādīs miseņu konkursu.* (Koluža 2000, 140) *nav joka lieta izpatikt dažādajām iebrauceju gaumēm. Nu, jācer, ka vismaz kāda patika un latviešu «misenēs» netika smādētas.* (Diena-Izkl 2003, 15. VIII, 7) [*< angl. Miss 'jaunkundze'*]
- misene II** subst. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. *Cilvēki bez pajumtes rokas misenēs.* (1996, TV; tulk. filma) *Iemet papīru misenē!* (Koluža 2000, 140) *Kaut kas vēl dega pie cirka — misene; baigie dūmi bija.* (2001) // pārn. *Gan jau izmetīs vēstures misenē tevi ..* (2005, Delfi) [*< latv. sl. miskaste*]
- misēt** v. «1. Netrāpīt. 2. Nokavēt. 3. Izjust kā trūkumu.» (LŽV²) [*< vācu missen 'pieciest; iztikt bez (kaut kā)' + latv. misēties*]
- miskaste** subst. 1. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. *Pagalma nostūrī gulēja apjomīga miskaste ..* (Lāms 1977, 156) *Pazīb zaļas acis miskastēs...* (Jurciņš 1977, 14) *tas kretīns pat miskastes maisus nenesa ārā.* (Liksona/Grinberga 2001, 107) // pārn. *vairums portālu .. tīra komentārus, mēģinot pierādīt, ka viņu lapa nav vārdu miskaste.* (Diena 2003, 71, 21) 2. Izgāztuve. *Kad tur bija mežs, tur bija miskaste. Kad tas ir izcirsts, tur ir miskaste. Tagad tā vieta tiks sakārtota.* (Diena 2004, 162, 7) 3. Datne vairs nevajadzīgiem (datora) dokumentiem. *Tagad no miskastēm atkal jākačā ārā [vajadzīgie dokumenti].* (2005) 4. Automašīna (parasti sagrabējusi). *Sēžamies miskastē un braucam.* (1992, jaun.) [Sal. vācu *der Mist 'mēsli'*]
- miskastnieks** subst. 1. Cilvēks, kas mēdz pārmeklēt atkritumu tvertnes. (2000) 2. Dzīvnieks (parasti kaķis) bez saimnieka. *Kopumā Rīgas miskastnieku dzīve tomēr ir vieglāka nekā daudzu austrumu pilsētu kaķiem ..* (Sestdiena 2003, 15. III, 23; E. Zirnis) // *Bezugas dzīvnieks (parasti kaķis). Savu kaķi saucu par Eiropas strīpaino .. Citi saka, ka viņš esot Latvijas miskastnieks.* (Diena 1996, 11. VI, 8)
- mistkaste** subst. Atkritumu tvertne. [cūka] *nobarota gluži par velti ar to [ēdamo], ko citi izmet mistkastēs ..* (Karogs 1977, 4, 78; H. Gāliņš)
- mišēties** v. Sajaukties. *Kā tā [ārzemju] kultūra ienāk Latvijā iekšā, kā tā mišējas...* (2005, S58) [*< vācu mischen*]
- miš-mašs** subst. «Maisījums.» (LŽV²) [*< vācu der Mischmasch*]
- mišūgen** adv. «Viegls prātā; apdullis.» (LŽV²) [Sal. latv. sl. *mišungs?*]
- mišungs** subst. Maisījums, sajaukums. (LŽV²) *Tē nāk mišungs, valodu mišungs iekšā.* (2003) *Īru kristietība ir bijusi viens liels mišungs.* (2005) [*< vācu die Mischung*]

mīt v. Braukt. *Divgadu vecam busam nekas nav jāliek klāt. Var mierīgi mīt.* (1996)

mīte subst. Īre. *Zelma .. ejot karstajā darba laikā nezīm cik tur dienas atstrādāt par mīti ..* (Lāms 1974, 124) *Es pārdevu savu graustu vienam pusdullam skunstniekam un pats dzīvoju pie viņa mītē.* (LitM 1976, 30, 7) [*< vācu die Miete*]

mītiņš subst. Tikšanās; sanāksme. *Šķiet, viņš [naktī] .. klusībā rēķināja, cik viņam palicis līdz rīta mītiņam.* (Diena 2003, 21, 17) [*< angl. meeting*]

mītnieks subst. Īrnieks. *Tu man biji labs mītnieks ..* (Kanders 1975, 70)

mitriķis subst. Uzgrieznis. (LŽV³) *Kam vajadzīgas skrūves .., ja nav mitriķu, ko vīrsū skrūvēt.* (Cīņa 1977, 36, 4) [*Cilmi sal. muturs*]

miza ♦ **pupu mizas**, sk. pupa.

mīzināt v. Palīdzēt urinēt (parasti mazam bērnam vai smagi slimam cilvēkam). *kā viņu tur [=slimnīcā] mīzināja!* (1996, V19)

mizkaste subst. Papīrgrozis; atkritumu tvertne. (LŽV³) [*< latv. sl. mizkaste + latv. miza*]

mizot v. Skriet. *Mizo tā, ka kājas zib, baigie malači.* (VE 1989) *Mizo, vecais āzi, ātrāk!* (1995, V19)

mīzt v., vulg. Urinēt. *Vienu nakti viņš, tāpat kā parasti, gāja ārā mīzt.* (Liksoma/Grinberga 2001, 97) ♦ **mīzt pret vēju.** «Darīt kaut ko ačgārni ar sliktām sekām.» (LŽV³) Sk. arī **piemīzt.**

mījūles subst., parasti dsk. Vaļējas kurpes. *Vaļējas kurpes («mījūles») disharmonēs ar elegantu lietišķību.* (Ieva 2003, 20, 17) [*< angl. mule*]

Mobile subst., īpašv. Kādreizējā studentu kafejnīca «Perpetuum Mobile» (Jelgavā). (1984)

mobilītis subst. Mobilais telefons. (2006, VE)

mobilņiķis subst. Mobilais telefons. *Teātrī mobilņiķis jāizslēdz.* (Koluža 2000, 140) *Tu pazvani no mobilņiķa.* (2005) [*< kr. sl. мобильник, sal. Ņikitina 2003, 304*]

mocis subst. Motocikls. (LŽV³) *šo attēlā redzamo braucekli grūti nosaukt par moci, lai gan tas tāds ir.* (Mana 1996, 9, 8) *Veikalā tevi gaida tavš sapņņu mocis!* (1999, radio, reklāma) *Pirmā ātrumposma laikā mocis vairākas reizes noslāpa ..* (5min 2006, 1, 6)

močīt v. 1. Sist. (2001, TV) *Pie bārīņa mūsu Garo močīja.* (Koluža 2000, 140) *Ejam močīt kādu džeku!* (2002, L. T.; V13) 2. Nogalināt. [filmā] *slep-*

kavnieks vajā un močī .. veselu skolas basketbola komandu. (Dien-Izkl 2003, 8. VIII, 8; N. Naumanis) *ASV bija tā saucamā pulkveža Linča tiesa .. vietējie bandītus močīja paši ..* (2005, Delfi) 3. Mocīt (ko); darīt pāri (kam). *visi kopā «močījam» pret skolotājiem un direktori.* (Sestdiena 2003, 3. V, 12) // pārn. *Lauzīt, bojāt (kādu priekšmetu). Beidz vienreiz močīt manu pilteni!* (2002, L. T.) 4. Iet; doties. *Ai, dāvai, močījam uz uz jūru.* (2002, L. T.; s17) 5. Darīt. *Ko mēs ta močījam, ko?* (2002, L. T.) // Taisīt; radīt. *Kāpēc mākslai jādod prioritāte? Tāpēc, ka mākslinieki garīgumu močī?* (Forums 2003, 30, 2) // Lik. *nemočī to žeļeju tik daudz matos!* (2002, L. T.; v17) [*< kr. sl. мочить, sal. Ņikitina 2003, 309—310*] Sk. arī **aizmočīt, atmočīt, imočīt, nomočīt.**

močīties v. 1. Kauties. *Tu esi jefiņš, ejam močīties!* (2002, L. T.; v13) 2. Ņemties, krāmēties. *Ko tu tur močījies?* (2002, L. T.; v13) [*< kr. sl. мочиться 'kauties', sal. Ņikitina 2003, 310*]

močna adv. Spēcīgi. (JVSK 1987) (1991) [*< kr. мочно*]

močnais adj., tikai ar noteikto gal., skoln. Ļoti labs, izcils. *Močnais džeks.* (2002, L. T.; S16)

močņijs adj. Spēcīgs. *Tād močņijāk ir viņ, austrieš [=futbolisti].* (1995, v30) [*< kr. мочный*]

močuks subst. Motocikls. (1996, skoln.)

modings subst. Datora vai tā daļu modifikācija. (2005, Delfi) [*< angl. moding*]

mogene subst. Automašīna. (JVSK 1987)

moģene subst. Automašīna. (1990, skoln.)

moin! interj. 1. Sveiks! *Nu moin! Kāpjiet iekšā!* (Saulītis 1963, 87) «Sveiks!» — «Moin!» (Skalbergs 1975, 22) *Moin, vecais meitu medniek!* (Zariņš 1975b, 99) 2. Izsaka pārsteigumu. *Ku bijš, ku ne — moin!* — *viens dulls mūls [=cilvēks] pie paš fonār.* (Ēteris 1975, 24) [*< lv. moin!, sal. vācu Morgen*]

moin goten! interj. 1. Sveiks! (VE) 2. Izsaka pārsteigumu. (1980, v45) [*< latv. sl. moin! + vācu mein Gott! 'mans Dievs!'*]

moins! interj. 1. Sveiks! (LŽV²) «Moins, čalīt!» — *priecīgs saka tas [=divnieks].* (Vācietis 1976b, 32) *Nu, labi. Moins!* (1990) 2. parasti savienojumā **nu moins!** Izsaka pārsteigumu. *Nu, moins, vecīt .., tu saproti, kas ir noticis?* (LitM 1976, 16, 10; E. Lukjanskis) *Bet tāda daiļa persona kā jūs... nu moins!* (Keno/Krastīņš 2001, 156) *Dome ievēl kongresu? Nu moins, kaut*

ko tādu dzirdu pirmo reizi! (2003, Delfi) *Bridis* [no taigas] *atpakaļ* — *nu, moins: bedovvijs lācis atrāvis furgonam durvis* .. (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [Cilmi sk. **moin!**]

moķa ♦ **ķoķa moķa**, sk. **ķoķa**.

molča adv. Mierīgi; vienkārši. (1990, skoln.) *Kā, kā? Molča. Nopērc lielos trafaretus.* (1994, V25) [

moļars subst. «Krāsotājs.» (LŽV²) [

moments ♦ **saņuhāties momentu**, sk. **saņuhāties**.

monēta subst. Nauda. *Ko, nesanāk monēta vienai bundžai?* (Lāms 1980, 22)

mongrelis subst. «1. Jauktenis (dzīvnieks, cilvēks). 2. Nepatīkama persona.» (LŽV²) [

moni subst., nelok., arī **monī** subst., nelok. Nauda. (JVSK 1987) *bijām kopā taisījuši monī pa farca līniju* .. (Frīborts/Kraučis 1996, 5) [

monopols subst. Alkoholisko dzērienu veikals. *Večiem neraža, monopola šodien sanitārā diena.* (VE 1989)

monstrs subst. Izcilnieks (piem., sportā). *Jenķi [=ASV basketbolisti] bija nožēlojami! Puertoriko — monstri, viņiem viss izdevās!* (2004, Delfi) [skeitborda] *sacensībās savu dalību jau apstiprinājis .. triku «monstrs» Harijs Pūponens* .. (Sports 2005, 108, 12) *Lielisko koncertu, kurā uzstājās ne vien mūsu monstri .., apmeklēja .. maz cilvēku.* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 2)

montana! interj. Izsaka (parasti patīkamu) pārsteigumu. *Montana! Baigi vēlē!* (1995) [

mopcik ♦ **jopcik mopcik!**, sk. **jopcik!**

mopiņš subst. Mopēds. *Nevar būt, ka tu cerēji aizsmaukt no policistiem uz mopiņa?* (Malmbergs/Elsberga 1980, 10) *Tikai sīkie ar mopiņu grib braukt.* (Koluža 2000, 140)

mopis subst. Mopēds. (JVSK 1987) (1991)

mopītis subst. Mopēds. *Es aiziešu* [līdz veikalam], *es to mopīti* [tur] *atstāju.* (1995, V50)

mopsis subst. 1. Tukls cilvēks. (1980) 2. «Neapķērīgs cilvēks.» (LŽV²) 3. Bērns. (1997)

morāliskais subst. (< adj.). Depresija; sirdsapziņas pārmetumi. (LŽV²)

morda subst., vulg. 1. Seja. *nemuldi, pa mordu ķersi, bļāģ* .. (Melgalve 1999, 36) // *Neglīta seja.* (1990, skoln.) // «Cilvēks, kam ir riebiga izskata seja.»

(LŽV²) *tās resnās mordas viņam apnikušas* .. (2006, Delfi) 2. Slikts cilvēks; nesimpātisks cilvēks. «Mordas» te tomēr vadās regulāri. (Pilsēta 1991, 45, 38) [*< kr. морда 'purns'*]

mordaks subst. «Cilvēks, kam ir riebīga izskata seja.» (LŽV²) [Cilmi sal. **morda**]

mordoboņņiks subst. Filma ar kautiņu skatiem. *Viduvējs darbs, kurš mēģina apgūt .. bezdomu «mordoboņņika» nišu.* (Diena-Izkl 2002, 27. XII, 9; D. Rietuma) *Narkomafijas intrigās dziedzēts mordoboņņiks* .. (Diena-Izkl 2003, 18. VII, 9) [Cilmi sal. **mordobojs**]

mordobojs subst. Kautiņš. (J. N., K. M.) [*< kr. sar. мордобой 'piekaušana'*]

moroziļņiks subst. Auksta vieta. (1997) [*< kr. морозильный 'saldēšanas-'*]

morožēņiks subst., skoln. Saldējums. (JVSK 1987) [Cilmi sk. **maroženijs**]

mosis subst. Automašīna «Moskvič». (1992, jaun.)

mosītis subst. Automašīna «Moskvič». (1994, skoln.)

moskābelis subst. Automašīna «Moskvič». (JVSK 1987) *Nu, moskābeli, kašā, kamēr laižu!* (1995, V30) *Man labs arī moskābelis. Ka tik ripo!* (Koluža 2000, 140)

moš part. Varbūt. *Es moš gribētu, lai .. Damaris nāk atpakaļ.* (Diena 2003, 102, 17; čats) *Arī attiecības starp vīrieti un sievieti tādēļ ir ļoti zemas kvalitātes. Tāds «moš satiekamies» līmenis. A «moš» nē, a «moš» jā, a «davai» sazvanāmies vēlāk.* (Ieva 2003, 52, 23) *Moš ieviešam jaunu vārdu* .. (2004, el. v.) [Cilmi sk. **mošk**]

mošk part. Varbūt. (LŽV²) *Alisīt, mošk ka pasūtīt mums pīrāgus?* (1975) *Man liekas, mošk, mums ar šitiem būs jāspēlē.* (1977, V15) *Iešu uz masku balli — mošk ka noķersu kādu veci.* (1999, radio; reklāma) [*< kr. может быть*]

moška part. Varbūt. (LŽV²) *Moška aizejam uz diseni?* (1992) *Man cēners ir, moška sagrabināsim?* (1999) *Omskā (vai moška Tomskā) iznāku no stolovajas, vāļēju atkal Tālo Austrumu virzienā.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [Cilmi sk. **mošk**]

moškara subst., skoln. Bērni. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. мовкара 'knišļi'*]

mošku part. Varbūt. *Mošku [jaunais treneris] beidzot sāks dzenāt .. zvaigznes* [= izcilos spēlētājus] .. (2004, Delfi) [Cilmi sk. **mošk**]

- motāts** subst. Tomāts. (1997, jaun.)
- motorene** subst. Motorlaiva. (JVSK 1987) *Mēs nolemjam neriskēt un griežam savu motoreni krastā.* (1995, TV)
- motors** subst. 1. Automašīna. (1991) *dedzīgākie līdzjutēji gandrīz vai lēca zem sacensoņu motoru riteņiem.* (Lāms 1980, 84) 2. Taksometrs. (JVSK 1987) (LŽV²)
- mozene** subst. Automašīna. (JVSK 1987)
- mozgas**, arī **mozgi** subst., dsk. Smadzenes. *Viņam ieblieza tā, ka droši vien visas mozgas sakruķījās.* (VE 1989) *Viņi grib piečakarēt poļiem [=futbolistiem] mozgus ..* (2001) ◆ **mozgas kompostrēt.** Censties apmānīt, stāstīt nepatiesību. *Ko tu cilvēkiem mozgas kompostrēt!* (1996, TV; Ufo) ◆ **puđrīt mozgas**, sk. **puđrīt.** [< kr. *mozgu*]
- mož** part. Varbūt. *Mož izstāties no skolas?* (1993, V12) *Fēru salas? Kur palika Farēru salas? Mož ka nogrima?* (2004, Delfi) [Cilmi sk. **mošķ**]
- možene** subst. Automašīna. (1990, skoln.)
- možīt** v. Saprast. *Varbūt viņi sāx izlikties, ka kauko mož no kostēm ..* (Keno/Krastiņš 2001, 131) [< kr. *мочь* 'varēt', vsk. 3. pers. *можем*] Sk. arī **nomožīt.**
- muča** subst., skoln. Māte. (sk 1988) [jaunietis] *teiks, ka iet pie muteres, mučas vai sencenes.* (1996, S20) *Muča mani nelaidīs uz dīseni.* (Koluža 2000, 140) [Cilmi sal. **mutere**]
- mudaks** subst. Muļķis. (JVSK 1987) *Ko tu apstādini [spēli], mudaks tāds!* (1979; futbola līdzjutējs par tiesnesi) *Es stāvu un klusēju kā tāds mudaks.* (Koluža 2000, 140) *Mudaki ir tie, kas nelasa un diennaktīm sēž pie kompja...* (Diena 2003, 154, 17; čats) [< kr. vienk. *мудак*]
- mudēt** v. Domāt. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- mudīties**, sk. **nomudīties.**
- mudrīt**, sk. **iemudrīt, samudrīt.** [< kr. *мудрить*]
- mudrīties**, sk. **samudrīties.**
- mudulis** subst. «Neparasta izdarība vai notikums. *Tādi muduļi vēl nav redzēti.*» (LŽV²)
- mufe** subst. Uzrocis. (novec. LLVV 5, 280) (LŽV²) *Bāz mufē [papirosu]!* (Baluna 1974, 116) [< vācu *der Muff*]

mufta subst. 1. spec. Uzmava. *skaidri redzu, ka «mufta» pilnīgi saēsta.* (ZA1996, 6, 2) 2. Piekaušana, ietinot upurim galvu segā. (JVSK1987) (1991, skoln.) [*< kr. myfma*]

mugurene subst. Mugursoma. (sk 1988) *Biju uz kuģa jau no pussešiem, iebāzu mugureni багаžņikā ..* (Liksona/Grinberga 2001, 89)

mūģis subst. Skopolis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< latv. sl. nūģis*]

muhļīt v. 1. Stāstīt. *Ingrīd vakar kaut ko muhļīj, ka vaig ātrāk [atnākt].* (2003) 2. Kombinēt. *jamie [=futbolisti] kaut ko tur muhļī un beigās pat neuzsit pa vārtiem.* (2004, www) *Scenāristi šīs masonu gudrības «muhļija» sešus gadus ..* (Dien-Izkl 2004, 30. XII, 7; N. Naumanis) 3. Mānīt; blēdīties. (1992, jaun.) (J. N., K. M.) [*< kr. sl. мухлеватъ 'mānīt', sal. Baldajevs 1997, 1, 260*] Sk. arī **samuhļīt**.

mūjābelis subst. 1. Muļķis. (LŽV²) *Labu brīdi visi meklēja mūjābeli, kuram galvas vietā cirvja piets ..* (PadJ 1979, 68, 3; M. Kudapa) *Laikam mūjābeļ tād bi izlekuš pa log kupenā ..* (Liksona/Grinberga 2001, 37) *Ja tas ir mājiens, ka es esmu pāķene, .. tad es varu atbildēt, ka tu esi vecs mūjābels.* (Keno/Krastiņš 2001, 19) 2. Neveikls cilvēks, lempis. (JVSK 1987) (1997, radio)

mūks subst., skoln. Direktors. *Mūks teica, ka kino nebūs.* (VE 1989)

multene subst. Multiplikācijas filma. (sk 1988) *Sporta industrijā cenšas ielauzties slavenā multeņu sabiedrība «Walt Disney Co».* (SportaAv 1996, 4, 15) *Velniņi ir jauka multene!* (Koluža 2000, 140) *Populārā franču komiksa varoņi iemiesojušies multenē.* (Diena 2003, 91, 22)

muļķene subst., hum. Multiplikācijas filma. (sk 1988)

muļķiks subst. Multiplikācijas filma. (sk 1988) (1995) [*< kr. sar. мулѣ-мик*]

muļķis ♦ **muļķa** desa. Muļķis. (LŽV²) ♦ **laist muļķi**, sk. **laist**. ♦ **plēst muļķi**, sk. **plēst**.

mundštiks subst. Iemutis. (LŽV²) [*< vācu das Mundstück*]

munsturēt v. Taisīt; darboties (ko taisot vai labojot). *Ķinišos esat redzējuši, kā radioaparātus munsturē?* (Sports 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs) *Nedomājiet, ka es [=bufetniece] gaļu ievielku vai munsturēju no tās liekas porcijas!* (LitM 1977, 19, 4; A. Kolbergs) *«Kur mani trīs dēli?» .. «Šķūnī kaut ko kaļ un munsturē!»* (Karogs 1977, 4, 58; I. Indrāne) [*< vlv. munstern ME 2, 667*] Sk. arī **iemunsturēt**, **izmunsturēt**, **piemunsturēt**, **samunsturēt**.

-munsturēties, sk. **uzmunsturēties**.

munsturs subst. Interesants, savdabīgs notikums. (LŽV²) [Sal. vācu *das Muster* '1. raksts; zīmējums; 2. paraugs; modelis', arī senāku paralēlformu *das Munstre*]

munštierēt v. Taisīt; darboties (ko taisot vai labojot). *Ko tu tur munštierēt?* (1996, S30)

munštiks subst. Iemutis. (LŽV²) [Cilmi sk. **mundštiks**]

munštuks subst. Iemutis. *Jauns munštuks nekad nav tik labs kā iepipēts.* (Karogs 1976, 12, 57; Ē. Hānbergs) [< kr. *мундштук* < vācu *das Mundstück*]

murgs ♦ **hroniski murgi**, sk. **hronisks**.

murņiks subst., skoln. Slikts, izlaidīgs cilvēks. (JVSK 1987)

muroveņiks subst. Burzma. [Brazīlijā] *pludmalēs ir baigais muroveņiks.* (PrDz 2006, 7, 46) [< kr. *муровейник* 'skudrupūznis']

musarņiks subst. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. (JVSK 1987) *Neliec serdes somā! Tā nav nekāds musarņiks!* (Koluža 2000, 140) [< kr. *мусорник*]

musars subst., skoln. 1. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. (sk 1988) 2. dsk. **musari**. Atkritumi. *Tē visādi musari uz grīdas.* (Koluža 2000, 140) 3. Mīlicis; policists. (JVSK 1987) (1997, jaun.) [< kr. *мусор* (3. nozīmē kr. sl., sal. *Ņikitina* 2003, 312), arī < kr. *мусорник*]

mūsējais ♦ **mūsējo valoda** skoln., hum. Angļu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

muserņiks subst. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. (sk 1988) [Cilmi sk. **musarņiks**]

musers subst., skoln. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. (sk 1988) [Cilmi sal. **musarņiks**]

musēt v. Daudzreiz atkārtot (piem., kādu tekstu). *Šī doma visu laiku tiek musēta.* (2004) [Sal. kr. *мусцировать* 'stipri pārspīlēt, izplatīt (piem., baumas)']

musīši subst., parasti dsk. Muskuļi. (1990, skoln.) (LŽV²) *Brālis trenējas, un viņam jau pamatīgi musīši.* (Koluža 2000, 140) *Es caurām dienām trenējos .., un .. gada laikā man uzauga tādi musīši, ka augšdelmi .. plīsa vai pušu.* (Liksoma/Grinberga 2001, 75)

musons subst. Mūzika (parasti mūsdienīga). (J. N., K. M.)

musorene subst. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. *Viņam likās, ka tai aploksnē nekas nav, un — tinkš — ielidināja musorenē.* (2002) [Cilmi sal. **musarņiks**]

musorņiks subst. 1. Papīrgrozs; atkritumu tvertne. *piesūt ar kāju tam musorņikam!* (1980) *Ja pie musorņik es atrod [krāsaino metālu], es paņem viņu...* (2003, TV; bezpajumtnieks reportāžā) 2. Atkritumu savācējs. *Tikmēr musorņiki bija mašīnā iegāzuši otro konteineru ..* (Karogs 1977, 4, 73; H. Gāliņš) [Cilmi sk. **musarņiks**]

musors subst. 1. Atkritumi. (1990) *Kas ta šitas mums ir — musors, vai tas kas ir?* (2001, autobusa stjuarte) // pārn. *vienā [pilsētā] tik vien ir, cik .. pludmales, otrā — vispār industriāls musors.* (Diena 2003, 136, 16; N. Naumanis) 2. Milicis. *tādas grupas kā «Kolima» [Krievijā] saldserīgi uzdzied par «musoru» pastrādātām pārestībām.* (Sestdiena 2003, 18. I, 40; Pauls Bankovskis) [Cilmi sk. **musars**]

musurņiks subst. Atkritumu tvertne. (1990, skoin.) [Cilmi sk. **musarņiks**]

muša ♦ **mušu aerodroms**, sk. **aerodroms**.

muši subst., parasti dsk. «Muskuļi.» (LŽV²)

mušit v. 1. Nāvēt. (vienk. LLVV 5, 300) *Man ļoti šķiet, ka nevienu no deputātiem neviens netaisās mušit.* (1993, radio) *vienreiz no nāves izglābtos [kucēnus] nemušīsi atkal nost!* (Diena 2004, 170, 21; T. Šaitere) 2. «Murcīt.» (LŽV²) [*< liet. mušti 'sist'?*] Sk. arī **nomušit**.

-mušīties, sk. **nomušīties**.

muška ♦ **paķert uz mušku**, sk. **paķert**.

mušot v., spec. Makšķerēt ar mušiņmakšķeri. *Nesen Lielupē mušoju.* (2003, www)

mutars subst. Uzgrieznis. *Tē nav skrūves un mutari, kas pievelkami un regulējami. Tē ir ķēve!* (Zvaigzne 1976, 14, 16; A. Štrauss) [Cilmi sal. **muturs**]

mute ♦ **brūķēt lielu muti**, sk. **brūķēt**.

mutere subst. Māte. *Mutere nomira, bet māšuks slimnīcā.* (Gāliņš 1972, 208) *mutere pēc tēva nāves ar visām mantām pārvācās uz pilsētu ..* (LitM 1977, 14, 4; O. Mauriņš) *Vai tava mutere vakarā būs mājās?* (Koluža 2000, 140) *mēs ar muterīti un fāču aizgājām paēst uz grīlbāru.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 111) [*< vācu die Mutter 'māte'*]

muturs subst. Uzgrieznis. (LŽV²) *Noskrūvēšu divus muturus ..* (Karogs 1976, 5, 42; J. Lapsa) [*< vācu die Mutter 'uzgrieznis'*]

mūvijs subst. Kinofilma. *Kas attiecas uz «lielajiem mūvijiem», ja nav idejas, neesot labs stils vienkārši tāpat pateikties naudai.* (Diena 2003, 83, 12) [*< angl. movie*]

muzečka subst. Mūzika. (1993, jaun.)

muzene, arī **mūzene** subst., skoln. 1. Muzikālā audzināšana (mācību priekšmets). (sk 1988) 2. Mūzikas skola. (JVSK 1987) (sk 1988) *Kāpēc tu nebiji muzenē?* (1999) *Mūzenē man šovakar kora stunda.* (Koluža 2000, 140) 3. Mūzika. (1990, skoln.) *Man visa veida mūzene patīk.* (Koluža 2000, 140) *Vai tu klausījies to prikolīgo mūzeni?* (2002, L. T.; S13)

muzicene, arī **mūzicene** subst., skoln. 1. Muzikālā audzināšana (mācību priekšmets). (sk 1988) 2. Mūzikas skola. (1991) *Man patīk flauta.* *Nākamgad iešu muzicenē.* (Koluža 2000, 140)

mužička subst. Mūzika. (1992, jaun.) *Dažkārt es brīnos, kā varēju būt tik ieracies tajā mužičkas būšanā ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 91)

mužiķene subst., skoln., arī **mūžiķene** subst., skoln. Mūzikas skola. (Koluža 2000, 140) *tev jāstājas mužiķenē.* (Labrīt 1994, 28. II, 9)

muzlits subst., skoln., arī **mūzlit** subst., nelok., skoln. Mūzikas literatūra (mācību priekšmets). (1996, skoln.) *mūzlit.* (sk 1988)

muzons subst. Mūzika. *Redz, kāds tev baigi krutais muzons!* (1996, V30, ieslēdzot radio) *Par «Likteņa lūdmniekiem» kā filmu neizteikšos, bet muzons tur ir labais!* (TVDiena 2003, 15. III, 24) *latvieši prot labi dziedāt [,] spēlēt muzonu un gatavot ēst.* (Diena 2004, 289, 19; čats) [*< kr. sl. музон, sal. Ņikitina 2003, 310*]

mužiks subst. 1. Neaudzināts, nekulturāls cilvēks. (LŽV²) *Sākumā Urbanskis viņai licies tāds prasts krievu mužiks.* (Sestdiena 2003, 8. III, 29) *Tribuncovam šosezon Ufā «paveicies» ar treneri, «mužiku», kurš skaitās pie vietējo rupekļu elites ..* (Sestdiena 2003, 19. IV, 36) 2. Zemnieks. (LŽV²) *Sergeju Jeseņinu mēdza pasniegt [salonā] kā «tirradni no mužiku kārtas» ..* (Kritikas g III, 208; V. Rugāja) *Runāt «mužiku mēlē» [=lietuviski], ejot tik augstā skolā, bijis neērti.* (Čur|onīte 1975, 25) *rakstīt [protu] švaki, kur tad nu mēs, kas nu mužikiem dos ..* (Greste 1977, 86) 3. Vīrietis. *Tur tam mužikam ir tīri stilīga futbolka.* (Koluža 2000, 140) [*< kr. мужик*]

N

nāborgs subst. Kaimiņš. *nāborga mājās .. virsniekkungi visu nakti branda-vīnu tukšoja ..* (Karogs 1975, 5, 136) [Cilmi sk. **nāburgs**]

nāburdze subst. Kaimiņiene. (LŽV²) *Gribēju teikt nāburdzei, lai aplej puķes ..* (Birze 1976, 68) [Cilmi sk. **nāburgs**]

nāburgs subst. 1. Kaimiņš. (LŽV²) *mājā bija pats kaimiņš. Saku šim: tā un tā, dārgais nāburg, saprotiet topoša literāta stāvokli ..* (Dorika 1970, 12) *Vai tad nu mums trūkst, ko sist pa bunkuru, ka nāburgi jāaptīra?* (Gāliņš 1972, 90) *Tā ir, nāburg, tīrumā jau redzamies katru dienu ..* (Putniņš 1975, 195) 2. dsk. lok. **nāburgos**, adv. nozīmē. Kaimiņos; netālu. *Vai tā ir Koknese, Sabile vai Keipene, nāburgos notikušais būs vismaz Klintonā un Monikas sāgas vērts.* (KultFor 2005, 4, 7) [< lv. *nāg(e)būr* ME 2, 697—698]

nacbols subst. Nacionālboļševiks. *Bet Krievijā nacboli triecienā ieņēma .. ministriju ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 22)

naciķis subst. Nacionālsociālists. (LŽV²)

načaļņiks subst. Priekšnieks. (LŽV³) *To galveno načaļņiku vaig sist, kamēr otrs lifts sāk staigāt.* [šobrīd strādā tikai viens lifts] (1980, S50) *Pats lielākais načaļņiks spieda [man] roku.* (1980) [< kr. *начальник*]

načaļstva subst. Priekšniecība. *Milis [=milicis] zvan načaļstvai, pras, uz kur atskurbtuv šo lēferēt.* (Lāms 1974, 137) [< kr. *начальство*]

načovka subst. Nakšņošana. (1997, skoln.) [< kr. *ночѣвка*]

nadziņš ♦ **beidz klabināt nadziņus!**, sk. **beigt**.

nafig adv. Kādēļ gan (piem., jādara kas nevajadzīgs). *Nafig tas komats te vajadzīgs.* (1997, S30) *Nafig tev to pirkstu vajag [te turēt, mūzikas instrumentu spēlējot.] — atvainojos par izteicienu.* (1999, S25) *Nafig man vajag tava padoma!* (Koluža 2000, 140) [Cilmi sal. **nafiga**]

nafiga adv. Kādēļ gan (piem., jādara kas nevajadzīgs). *Nafiga bija jāstiepj tas garais vads ..* (2003, V35) [< kr. sl. *nafiga*, sal. *Ņikitina* 2003, 329]

nafilis subst. Muļķis. (1990, skoln.)

nagāns subst. «Uzstājīga persona.» (LŽV²)

nagla subst. Cigarete. (1993, jaun.) ♦ **zārka nagla**, sk. **zārks**.

- naglijs** adj. Bezkaunīgs. *Tas gan ir naglijs, pīlnīgi!* (2003, S29) [**< kr. наглий**]
- nagruzka** subst. 1. Slodze. *Man šodien ir izejamā diena, fiziskā nagruzka nedrīkst notikt.* (1980, V34) 2. neakt. Obligāts papildu pirkums (pērkot ko citu). *Tur [, pērkot pavārgrāmatu,] kaut kād nagruzk esot.* (1977) [**< kr. нагрузка**]
- nags** ♦ **šmucēt nagus**, sk. **šmucēt**.
- naģe** subst. Meitene ar gariem nagiem. (JVSK 1987) *Tur tā naģe ar blondajiem matiem.* (VE 1989)
- naģene** subst. Nagu laka. (JVSK 1987) *Es gribu violetu naģeni.* (Koluža 2000, 140)
- nahadu** adv. Ejot; iešanas laikā. *Ir dzirdēts par cilvēkiem, kas nahadu avīzes lasa.* (2003, S28) [**< kr. на ходу**]
- nahale** subst. Bezkauna (sieviete). *O, nahale! Uz izbīli gribēja paņemt.* (1995, S30) [Cilmi sk. **nahals**]
- nahāli** adv. Bezkaunīgi. *Nav taču šī tautiņa tik ļoti muļķa, lai to varētu tik nahāli tīt ap pirkstu.* (2004, Delfi) [**< kr. нахально**]
- nahalka** subst. Bezkauna (sieviete). *Es ar kā nahalka.* (1980, S50, ar pašironiju) *Nahalka tāda!* (1995, skoln.) [**< kr. нахалка**]
- nahals** subst. Bezkauna. *Tie jau nahal no dzimšans.* (1977, V18) *O, nahals [kaķis]. Nemaz neklausā.* (1993, S25) [viņš] *ir drusku nahals...* (2000, S55) [**< kr. нахал**]
- nahaļavu** adv. 1. Slikti, pavirši. *Kontroldarbu uzrakstīju nahaļavu.* (Koluža 2000, 140) 2. Par velti, par brīvu. (1993) 3. Uz labu laimi. (1999) [**< kr. sl. на халёву**, sal. Ņikitina 2003, 589—590]
- nahaļna** adv. Nekaunīgi; uzmācīgi. (J. N., K. M.) [**< kr. нахально**]
- nahren** adv. Kādēļ gan (piem., jādara kas nevajadzīgs). *Nahren tur, tais putekļos.* (2004, V35, par braukšanu uz Jūrmalu siltā vasaras svētdienā) [**< kr. sl., vulg. нахрена**, sal. Ņikitina 2003, 329]
- nahui**, arī **nahuj**, arī **nāhuj** vulg. 1. adv. Kādēļ gan (piem., jādara kas nevajadzīgs). *Vispār Valmier — nahui viņ vajadzīga* [Latvijas Basketbola līgā]. (1995, augusts basketbola funkcionārs) *Ej tu ellē ratā, nahuj man sauļošanās krēms!* (RīgasB 2003, 21, 20; I. Melgalve) [A:] *Man jau ņihuja vēl nav.* [B:] *A nahuj vajag?!* (2005, mazliet iron.) 2. interj. **nahui!**, arī **nahuj!**, arī **nāhuj!** Lieto kā lamuvārdu, arī kā parazitvārdu. *Fsjo, nahui, atslēgas, bļēģ, nomet kaut kur.* (1999, V20) *Tas, bļēģ,*

baigais vecis, nāhuij. (2001, V20, iron.) *Es grib ieraut, nahui!* (2005, V50)
[< kr. vulg. *нахуй*]

nakladka subst., spec. Futbolā — bīstams spēles noteikumu pārkāpums, futbolzābaka likšana kustībā esošas pretspēlētāja kājas priekšā. (2004) *Nakladka bij!* (1976, V20) *Nakladka, noļarkstēj vien.* (1979, V60) [< kr. *накладка*]

nākt ♦ **vēmiens nāk**, sk. **vēmiens**.

nāliķis subst. 1. «Prasts alkoholisks dzēriens.» (LŽV²) 2. Alkoholiķis. (LŽV²) *galu galā neesmu nekāds nāliķis ..* (Zariņš 1975b, 208)

naļotčiks subst. Bandīts; reketieris. *man promisesot, piebrauc «naļotčiki» un vienkārši savāc dienas ieņēmumu.* (LaukuA 1994, 4. XI, 27) [< kr. *налётчик*]

namiņš ♦ **rakstnieku namiņš**, sk. **rakstnieks**.

namjoks, arī **namoks** subst. Mājiens, netieši izteikta doma. (1995, jaun.) (1996, skoln.) [< kr. *намёк*]

nams ♦ **Baltais nams**, sk. **balts**.

nāni part. Nav. (1996) [< čig. *nānī*]

nāpslis, arī **nāpsla** subst. «1. Nesimpātisks cilvēks. 2. Netīrs, smirdīgs cilvēks.» (LŽV²)

narjads subst., neakt. Norikojums. *Lūdzu, lūdzu, narjadiņu!* (Lāms 1973, 322)
Es tač nevar parakstīt narjadā, ka .. (1979) [< kr. *наряд*]

narkašs subst. Narkomāns. (1991, skoln.) *Tavā rajonā esot daudz narkašu.* (Koluža 2000, 140) *Bet .. [viņi] lielākā daļa ir zagļi (un arī narkaši) ..* (2004, Delfi)

-narkoties, sk. **nonarkoties**.

narķis subst. Narkomāns. (1992, skoln.)

nāsīs ♦ **grūst nāsīs**. Atdot. (2000) ♦ **ieraut nāsīs**, sk. **ieraut**. ♦ **ievilkt nāsīs**, sk. **ievilkt**.

naturāls adj. Visīstākais. *Viņš naturālu varku taisa* [, prasīdams nesamērīgi lielu cenu]. (1997)

nauda ♦ **vārīt naudu**, sk. **vārīt**.

naušņiki subst., dsk. Austiņas. *Nu novāc naušņikus!* (1995, skoln.) [< kr. *наушники*]

nav, sk. **nebūt**.

- nāve** ♦ **baltā nāve**, sk. **balts**. ♦ **nāves datums**. Pēdējais termiņš.
Tas esot nāves datums, kad viņam jābūt — otrdien. (1995) [Sal. angl. *deadline*]
- nāvoti** adv. *Ļoti. mums ir nāvoti forši.* (Liksona/Grinberga 2001, 110)
- nazenes**, arī **naženes** subst., parasti dsk. 1. Garas slidas. (LŽV²) 2. Bikses ar asi iegludinātām vilēm. (LŽV²) *Baigi jau šiks — nazenes un šlipse.* (VE 1989)
- nebūt** ♦ **nav liela skunste**, arī **nav nekāda skunste**, sk. **skunste**.
 ♦ **tis nav tis**, sk. **tis**. ♦ **viss nav bēniņos**, sk. **bēniņi**. ♦ **viss nav mājā**, arī **nav visi mājās**, sk. **māja**.
- nefiga** adv. Nemaz; nekā, nenieka. [skolotāja] *pateica, ka es nefiga nerubījot no matemātikas.* (TVProgr 2005, 15, 5)
- neforši** adv. Slikti. *Tas jau bija neforšāk.* (2005)
- negabals** subst. «Slikts uzvedums, priekšnesums vai rakstu darbs.» (LŽV²)
- neiet** ♦ **neiet krastā**, sk. **krasts**.
- nekāds** ♦ **nav nekāda skunste**, sk. **skunste**.
- neklapēt** v. Nesaskanēt. *Kaut kas neklapē šajā stāstā...* (2005, Delfi) ♦ **neklapēt ar ausīm**, sk. s. v. **klapēt**.
- nekulturņiks** subst. «Prasts, neizglītots cilvēks.» (LŽV²) [Sal. kr. *культурный* 'nekultūrāls']
- neļķe** ♦ **melnās neļķes**, sk. **melnais**.
- nemesties** ♦ **ka nemetas**. Bez kavēšanās; bez grūtībām. *Nopulēs [=apēdis] visu, ka nemetās ..* (VE 1989) *Tad es jums metīšos virsū. Ka nemetas.* (Keno/Krastiņš 2001, 156)
- neņemt** ♦ **neņemt aubē**, sk. **aube**.
- nepričom** adv. Nekādā sakarā (parasti ar ko negatīvu); tā, ka ir neiejaukts. *Tās bonbons nepričom.* (1976) [Cilmi sk. **ņepričom**]
- nervi** ♦ **bez nerviem**, sk. **bez**.
- nespīd**, sk. s. v. **spīdēt**.
- nešķīstene** subst. Dabiskā maltā kafija. (2005)
- netrefers** subst. Neveiksme. (1965) (LŽV²) [Sal. vācu *der Treffer* 'trāpījums (mērķī); laimests']

- nets** subst. Internets. *Raksta netā? .. Kas te tik viss neraksta... (2003, Delfi)*
mazi bērni .. jau meklē draudzenes un draugus «netā» .. (TavaPr 2004, 22, 3)
Uz mirkli tiku pie neta, tāpēc pārsūtu vienu vēstuli. (2005, el. v.)
- neturēt** ♦ **netur brūķi**, sk. **brūķis**. ♦ **iekšas netur**, sk. **iekšas**.
- nevārds** subst., spec. Partikula, prievārds vai interjekcija. (1979) (2004)
- nevārīt** ♦ **čaiņiks nevāra**, sk. **čaiņiks**.
- neviens** ♦ **nevienā acī**. Nekāda reibuma. *droši vien būtu bijis forši, ja no tā būtu kāds filiņš, taču nevienā acī.* (Liksoma/Grinberga 2001, 71)
- nežēlīgi** adv. Ļoti. (2006) *Nežēlīgi skaista dziesma.* (2005, V15)
- ničs** subst. Neizšķirts (sportā). *Labāk 1 uzvara un 1 zāģis nekā 2 niči.* (Delfi 2003) [Cilmi sal. **ņiča**]
- ničuķ** adv. Nemaz. *Ļoti sajūsmā [esmu], ničuķ nenozēloju [, ka piedalījos].* (1980)
- niezdaugs** subst. Kabatlakatiņš. (sk 1988) [nesedôk ME 2, 743 s. v. *nēzdaugs*]
- nigers** subst., parasti niev. Nēģeris. (1995, jaun.) *Visus nigerus apspēlēja [basketbolisti].* (2004, Delfi) *incidentā vainīgs bija nigers ..* (2005, Delfi) [nigger]
- nikneims** subst. Segvārds (interneta portālu komentāros). *Tāds bija viens nikneims.* (2006, V20) [nickname]
- Nikolajs** ♦ **uzlikt Nikolaju**. Ignorēt, neņemt vērā. *Tādi cilvēki [=bezdarbīgi inspektori], rupji sakot, bieži vien uzliek Nikolaju maksķerņieku izmīšgajiem zvaniem ..* (2003, www)
- nikolaška** subst. «Glāzīte degvīna ar cukurotu citrona šķēlīti.» (LŽV²)
- ninkampūps**, arī **ninkompūps** subst. «Muļķis; nezinis.» (LŽV²)
- ninna** subst. Dzēriens. (LŽV²) *Re, kur ninna. Urrā! Speriet iekšā, draugi un tūristi ..* (Keno/Krastiņš 2001, 149)
- ninnāt** v. Dzert (parasti par bērniem). (LŽV²)
- ninne** subst. Dzēriens. *viņš vairāk šancēja ar cigaretēm un kontrabandas ninnēm.* (Frīborts/Kraucis 1996, 5)
- no** ♦ **ei tu no!**, sk. **ei**.
- noandelēt** v. 1. Pārdot. *Mūsu zemnieciņi varēs noandelēt saražoto produkciju.* (2005, Delfi) 2. paretī. *Nopirkt. Vajadzētu kaut kur noandelēt alus mucu!* (Putniņš 1975, 107)

nobastot v. Neattaisnoti neierasties (parasti skolā). *Septītā klase nobastojusi* .. (Karogs 1976, 1, 38; H. Gulbis) *Gribas nobastot kādu lekciju*. (1994) *Darbdienās mazo māsiņu pieskata visi pēc kārtas (dažkārt kāds tādēļ pat nobasto skolu!)* .. (Ieva 2005, 18, 15)

nobērt ♦ **nobērt šlaga**, sk. **šlaga**.

nobesīt v. Nokaitināt; sadusmot. *Referenduma nakts nobesīja*... (2003, Delfi)

nobīdīt v. Paveikt; nokārtot (piem., eksāmenu). *Kurus eksus tu jau esi nobīdījis?* (VE 1989) *pa to laiku .. tika nobīdītas tādas rebes, kādas jums pat sapņos nav rādījušās*. (2003, www)

nobirt v. 1. Salūzt, saplīst. *Nezinu, kas ir, ka tik ātri nobirst* [izpūtēja gredzeni automašīnai]. (1996) 2. Piedzīvot krahu; izputēt. *Banka nobira*. (1998) *Ja viens tirgus nobirst, viņam paliek vēl divi*. (1998, TV)

nobraņīt v. Sabārt. *Mani gan nobraņīja, ka vakar tā esmu darījusi*. (1975)

nobraukt ♦ **jumts** (arī **jumtiņš**) **nobraucis**, sk. **jumts**.

nobronēt v. Nodrosēt. *Vār šo fondu nobronēt bankā*. (2004, V70)

nobrukt v. Pārstāt darboties, pārstāt funkcionēt. *Pilnīgi jaunam telefonam nobruk softs, un tas sāk «gļukot»* .. (VZiņas 2006, 10, 6)

nobuktēt v. Iegludināt (bikšu vīles). *Un cik švītīgs! .. biksīte nobuktēta, kreklīšs sastērķelēts* .. (Dorika 1970, 38)

nobumbulēt v. 1. Noslaistīties; notērēt laiku. *tos divus vai trīs mēnešus vienalga kā nobumbulēju*. (Eglons 1967, 149) 2. Izniekot (piem., naudu). *naudu neesam ne nobumbulējuši, ne izsvaidījuši pa vējam* .. (ZA 1998, 1. IV, 1)

nociklēties v. Ievērot (tikai ko vienu). *nociklēties uz vienu vienīgu* [rokmūziķu] *grupu — tas ir pārāk šauri*. (Mana 1996, 9, 7)

nocollēt v. Nozagt. (1965) (LŽV²)

nocopēt v. 1. Nozagt. (1970) (LŽV²) 2. Piesaistīt sev (pretējā dzimuma personu). *Nocopējam ar divas [ielasmeitas]*. (Lāms 1973, 15) *Viņa tāda ir vienmēr, kad nocopē kādu štuceri .., ģimene tad pie vienas vietas*. (Keno/Krastiņš 2001, 14) *viņam pa burzmu izdodas nocopēt sev romantisku draudzenīti* .. (Diena-Izkl 2004, 23. XII, 8) *Kā nocopēt šefu?* (Diena 2004, 162, 16; filmas nosaukums) 3. Izmakšķerēt. (1967)

nočekot v. Pārbaudīt. *fāča reizēm nočekoja, vai viss ir štokos*. (Liksoma/Grinberga 2001, 75) *Lai tikai kāds no malas nenocko patieso* .. [laikraksta] *situāciju ar abonentiem*. (2005, Delfi)

nočibīt v. Nozagt. *Četrdesmit latus — ņem un tev nočibī...* (1998, S40, tīrgus kioska pārdevēja)

nočs adj., skoln. Labs. (sk 1988) [*< latv. normāls?*]

nodaļa ♦ **ādu nodaļa**, sk. **āda**.

nodot ♦ **nodot žaru**, sk. **žara**.

nodrāzt v. Veikt dzimumaktu. *Es tevi nodrāzīšu!* (1996, TV; tulk. filma)

nodrāzties v. Veikt dzimumaktu. *Kaķene nodrāzusies, runcis nometis koku.* (1995)

nodrillēt v. Nolietot. *kasetnieks ir galīgi nodrillēts un apskrambāts ..* (SkAv 1989, 11. X, 13; Dz. Šulce)

nodzūbīt v. Izpeldēties. (1994, Ufo dziesma) [**Cilmi sal. džumpot**]

nodzūmpoties v. Izpeldēties. *Bijām, kārtīgi nodzūmpojušies, apmetušies uz saules sasildītā akmens ..* (Lāms 1980, 207; Baldunčiks 1989, 141)

nofenderēt v. Nozagt. (LŽV²) *Tagad jau fermā ir ieraudzījuši, ka sivēni nofenderēti ..* (LitM 1977, 13, 4; A. Skaillis) *Mammu, viens piedzēries memmei [=vecmāmiņai] nofenderēja tomātu [tirgošanas laikā].* (1996, V6) *Man bij tik daudzas lietas [=senlietas], viens blēdis nofenderēja.* (2001) *Šis esot kaut ko nofenderējs un noglabājs.* (5min 2005, 39, 12; N. Andersons)

nofiksēt v. «Nokārtot; pabeigt.» (LŽV²)

nofiņīt v. Nozagt. (1990, skoln.: Jēkabpilī)

nofirēt v. 1. Nobīdīt. (LŽV²) 2. «Nolikvidēt.» (LŽV²) 3. Nokārtot. *lai nofirē adopciju ..* (2005, Delfi)

nofočēt v. Nofotografēt. (2002) *Kurš izdevums atturēsies no idejas nofočēt Kalvīti kopā ar Cūkmani...* (2005)

nogāzt ♦ **nogāzt podu(s)**. 1. Izdarīt palaidnību, blēņas. (1990)

2. Izdarīt ko neparastu, īpatnēju. *Mēs baigo podu nogāzām.* (1995)

noglušīt v. Mazināt (darbības) intensitāti. *Tu jau nevari noglušīt [centrālapkuri].* (1996, V30)

nogruntēties v. Iekārtoties; ieņemt vietu. (1980) (LŽV²) *Vispirms, māt, jānogruntējas.* (Karogs 1975, 10, 40; D. Avotiņa, A. Šlisers) *Nu ko, esi Rīgā nogruntējies?* (Karogs 1975, 12, 90; Ž. Grīva) // pārn. *Baronese Eskura. Atraitne. Es viņā nogruntējos līdz kaulam.* (Keno/Krastiņš 2001, 157)

nogrūst v. 1. Zaudēt (sportā). (1980) 2. «Zaudēt naudu (azarta spēlēs, biržā).» (LŽV²)

nogrūsties v. 1. Zaudēt (sportā). (1990) (LŽV²) 2. Veikt dzimumaktu.

Gribi nogrūsties? .. Manu roku drebēšanu Lubošs izskaidroja ar trīsarpus gadus ilgo seksuālo badu .. (Frīborts/Kraučis 1996, 3) *ir bijušas iespējas grādīgā ietekmē nogrūsties ..* (Diena 2004, 112, 21; čats) *Ļoti gribējās nogrūsties, bet tikai nedaudz pakairinājāmie ..* (KultFor 2005, 11, 1; A. Eipurs)

noharčoties v. Nospļauties. (1990, skoln.; Jēkabpīlī) [Sal. kr. *отхаркаться*]

noiet ♦ **noiet uz grunti**, sk. **grunte**.

nojaukties v. Nokrist. *Nojauksies un sasisīsies.* (1993, S14 mazākajai māsai)

nojūgties v. 1. Zaudēt prātu. (LŽV²) *Skaidrs, ka Zutene galīgi nojūgties.* (Klavis 1989, 93) *Nē, tu esi nojūgtiesies!* (Frīdenfelde 2001, 84) [depresija] *parasti piemīt bagātiem slaušiem, kas sāk «nojūgties» no pārāk labās dzīves bezdarbībā.* (VZiņas 2003, 70, 13; lasītāja vēstule) *daži erudīti mūzikas kritiķi man [=diriģentei] teica, ka esmu mazliet nojūgtiesies.* (Diena 2004, 166, 12) 2. Apjukt. *Atbildot trešo jautājumu [eksāmenā], es galīgi nojūdžos — neko nevarēju atcerēties.* (VE 1989) 3. Ciest neveiksmi. (LŽV²) 4. Sabojāties, salūzt. *Motors gazīkam galīgi nojūdžās.* (1993) *Ko ta šis [=dators]? Nojūgties taisās?* (1996)

nokačāt v. 1. Norakstīt (parasti no interneta). *«Vai jūsu angļu albumi ir kaut kur dabūjami?» — «.. esmu pārliecināts, ka tos var «nokačāt» internetā.»* (Diena 2003, 190, 11; U. Rudaks) *Dari tā, kā es. Nokačā [mācību darbu] no interneta.* (Diena 2004, 19, 18; komikss) *šo disku nokačāt nevarēs.* (Diena 2004, 9. X, 20) 2. Iegūt (parasti nelikumīgi) naudu. (2005, www)

nokantēt v. 1. Iegūt (draugu vai draudzeni), atņemot (to) citam vai citai. (LŽV²) *es taču biju iedomājusies, ka nokantēju sev īstu vīrieti.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 107) // *Piesaistīt sev (piem., sportistu vai darbinieku), atņemot (to) citam. Izlēmu, ka būs labāk, ja nokantēšu pārinieku [=lidzbraucēju motociklā ar blakusvāģi] igaunim Ārem Kauřitam ..* (Sestdiēna 2003, 5. IV, 20) 2. Sasvērties uz sāniem. *Laiva strauji nokantēja ..* (Steiga 1977, 127)

nokapāt v. Nostrādāt; nocinīties (parasti sportā). *Aizsardzībā .. visi čaļi [=basketbolisti] nokapā pēc labākās sirdsapziņas ..* (NRA 2005, 161, 12)

nokāpt ♦ **nokāpt no adatas**, sk. **adata**. ♦ **nokāpt no korķa**. Beigt dzeršanu, pļēgurošanu. *Kad viņš nokāpj no korķa, tad jau neko — tīri normāls.* (VE 1989)

nokāst v. Negodīgi iegūt (naudu). *Ar slavenību uzvārda palīdzību viegli izvilināt no naivajiem biznesmeņiem naudu, vēlāk «nokāst» to no koncertiem .., tādējādi gūstot personīgi labumu.* (VZiņas 1995, 190, 16)

- nokaut** v. Sabojāt (kādu mehānismu). *Nokāvu galīgi* [automašīnu]. (1993) *Motors nav nokauts.* (1993)
- noklapēt** v. 1. Nosist. (1960) (LŽV²) *viņi tik ilgi ar tevi netielētos, sen jau būtu noklapējuši.* (Gāliņš 1972, 197) 2. Sabojāties (par mehānismu). (LŽV²) *Reijera mašīnai [sacikstēs] jau 8. aplī «noklapēja» motors ..* (Sports 1976, 117, 4) 3. Nodauzīt. *Garais noklapēja gar zābaku strīķbirsti.* (Dadzis 1977, 233)
- noklārēt** v. Izstāstīt, nostāstīt. *Nu labi, te viņš noklārēj, noklārēj visu to...* (1999, TV; S55, lauciniece)
- noklārēties** v. 1. Noskaidroties. (LŽV²) 2. «Atskurbt». (LŽV²) 3. «Attapties.» (LŽV²)
- noklāt** v. Izskaidrot. (LŽV²)
- nokleksēt** v. Notraipīt (parasti ar tintes traipiem). *Tūļas un snaužas to [=rakstu] ar melnu tinti nokleksēja...* (Ēteris 1975, 147)
- nokleķerēt** v. Notraipīt. (vienk. LVS, 220)
- noklemmēt** v. Iestrēgt; sabojāties (par mehānismu). *Robertam vispār neizdevās pabeigt sacensību — «noklemmēja» [motocikla] motors.* (Pad] 1975, 158, 2) *vienā trases posmā man noklemmēja [divritēņa] bremzes.* (Diena- Izkl 2003, 25. VII, 17)
- noklopēt** v. Nosist. (LŽV²)
- nokniebties** v. Veikt dzimumaktu. *Ja gribēšu uz ielas savākt kādu padauzu un nokniebties, tad es savāksu.* (1996, TV; tulk. filma) *katram biznesam sākas klemmes, tiklīdz starp tajā iesaistītajiem parādās cilvēciski sarežģītākas jūtas par «nokniebšanos».* (Diena 2003, 66, 15; N. Naumanis) *mēs varētu doties mājās un kārtīgi nokniebties ..* (2005, www; komikss)
- nokniedēt** v. Nošaut. *Būtu paņēmis bisi un nokniedējis kādu desmitu.* (I. Indrāne; vienk. LVS, 219)
- nokoļīt** v. Piesaistīt sev (pretējā dzimuma personu). *Nokoļīju dzeķu.* *Starp citu, baigi kruta.* (2003, L. T.; S18)
- nokost** v. Nodzert. *Nokodis visu naudu.* (1993, V18)
- nokosties** v. 1. spec. Atteikties no piepirkšanas (kāršu spēlē), kaut gan kārtis ir labas. (1970) (LŽV²) 2. Izdzert (parasti lielā daudzumā) alkoholisku dzērienu. *Skatos — veči nokodušies pa krūmiem. Alu laikam deva.* (1992, S20) *Kas nu tagad par Jāņiem. Nemākam svinēt vairs. Iekosties, nokosties un pohui.* (1992) [A:] *Ko tu sadarīji pa nedēļas nogali?* [B:] *Nokodos.* (2005, V20)

- nokrampēt** v. «Piesavināties.» (LŽV²)
- nokrejot** v. Paņemt labāko. (LŽV²)
- nokreņķēties** v. Noskumt, nobēdāties. *zivkope .. nokreņķējusies čukst: «Atkal beigti vairāki tūkstoši!»* (Cīņa 1976, 158, 4) *Atnāk cilvēki uz [kora] mēģinājumu nokreņķējušies, sapikuši, bet aiziet — kā jaunu dvēseli dabūjuši.* (Viese 1976, 105) *Viņš izskatījās nomocījies un nokreņķējies ..* (Štrauss 1977, 8)
- nokristīt** v. 1. Sabārt. *Tad tevi nokristīs tā pamatīgi.* (VE 1989) (LŽV²) 2. Atšķaidīt (parasti alkoholisku dzērienu) ar ūdeni. (sar. LLVV 5, 575)
- nolaist** ♦ **nolaist līdz kliņķim**, sk. **nolaist**. ♦ **nolaist uz grunti**. Pieļaut, ka iznīkst, bankrotē. *visa centra saimnieciskā darbība tika nolaista uz grunti, bija sakrājušies milzīgi parādi.* (VZiņas 1996, 69, 17)
- nolauzt** ♦ **nolauzt sroku**, sk. **sroks**.
- noleksēt** v. Notraipīt. *Tonis — koncentrēts, spožs — pavisam pretējs nesmuki noleksētajam slūgelim ..* (KultFor 2005, 2, 8)
- noleskā** v. Notraipīt. (vienk. LVSV, 220)
- noliferēt** v. 1. Pārdot. (LŽV²) 2. Nogādāt. (LŽV²) 3. Noslinkot. (1980) 4. Izdarīt (ko nelegālu, neatļautu). *ja es .. pastāstīšu, ko es palīdzēju tev noliferēt ar mašīnu?* (Lugas 1974; K. Ozoliņa)
- nolikt** □ **kluci nolikt**, sk. **klucis**. ♦ **nolikt ķelli**, sk. **ķelle**.
- nolle** ♦ **nolle komā štrunts**, sk. **štrunts**.
- nomakarēt** v. Nodabūt. *Uz gabaliņu siera [jāķer žurkas slazdā], vislabāk sakaltuša, lai nevar tik viegli nomakarēt nost.* (Karogs 1979, 2, 74; R. Ezera)
- nomālēt** v. 1. Nosmērēt. (1990) 2. Nokrāsot. (1980) 3. Pārmērīgi izkrāsot (ar kosmētikas līdzekļiem). *«Vai viņa skaista?» .. «Ko no tādām saskrullētām un nomālētām var zināt ..»* (Karogs 1978, 2, 129) *ar krietnu lūpu krāsas kārtu nevīžīgi nomālētām lūpām ..* (Diena-Izkl 2004, 23. VII, 14; U. Rudaks, par rokmūziķi)
- nomālēties** v. 1. Nosmērēties. (1970) (LŽV²) 2. Pārmērīgi izkrāsoties (ar kosmētikas līdzekļiem). (LŽV²)
- nomarinēt** v. Noturēt (pārāk ilgi), aizkavēt. *Pirmajā septembrī mūs paņēma [armijā]. Tad Rīgā trīs dienas nomarinēja.* (1997) *padomju pasts tolaik pārāk ilgi «nomarinēja» manu sūtījumu.* (Diena 1997, 8. II, 12)
- nomasēt** v. 1. Uzvarēt (sportā). (1980) *Kaut gan labāk, lai šie zaudē, lai šos nomasē kā vēl nekad — ar desmit pret nulli.* (Kļavis 1989, 174) 2. Pieveikt. *Tantuki pensionāri viņus nomasētu plikām rokām.* (1995, TV; tulk. filma)

nomaukt v. 1. Labi paveikt (ko), piem., veiksmīgi piedalīties sacensībās. *Jebkura līmeņa vecis tā nevar — gadu audzēt gurķus un tad baigi nomaukt.* (1995, TV) 2. Noskriet. *ja tādā pat ātrumā [sportists] nomauks 800 [metrus], tad priecāšos ..* (2005, Delfi)

nomaukties v. Nokrist. (1991, skoln.)

nomazīt v. Netrāpīt (parasti sporta spēlēs). *Met tik iekšā, nomazīstur — padumajēs!* (1977, basketbola skatītājs) *Re, kā trīspadsmitais nomaziņ.* (1980, V14) [Sal. kr. *нрoмaзaтb*]

nomest ♦ **nomest koku**. Veikt dzimumaktu; kopoties. *Kaķene nodrāzusies, runcis nometis koku.* (1995)

nomočit v. 1. Nogalināt. *Pielēca! Tò, kuru mēs nomočiņām, sauca Jan-darbījeus!* (Sestdiena 2004, 3. IV, 49; anekdote) [filmas tēls] *ar bleķa tējas krūziņas palīdzību «nomoči» kādu kosmisko riebekli ..* (Diena-Izkl 2004, 15. X, 8; N. Naumanis) 2. Nospēlēt (sporta spēlēs). *Gan jau «Milan» un «Inter» [=futbola komandas] šodien «nomočīs» kā nākas.* (2005, www)

nomožit v. Netrāpīt (parasti sporta spēlēs). (LŽV²) [Cilmi sk. **nomazīt**]

nomudīties v. Netrāpīt (piem., sporta spēlēs). *Kā šitā var nomudīties!* (2005, futbola skatītājs)

nomušīt v. Nonāvēt. (vienk. LLVV 5, 617) *Kāds nomušīts?* (1996, TV; tulk. filma) *Mikiju nomušīja.* (1999, TV; tulk. filma) // pārn. *Lai šo ideju varētu pieķert tikai tad, kad viņ [=ideju] vairs nevar nomušīt.* (2001) *Jāpaliēk [puķupodam] šķīvītis apakšā, citādi mēs nomušīsim viņai to puķi.* (2005)

nomušīties v. Netrāpīt (parasti sporta spēlēs). *Divas reizes viņš [=futbolists] nomušījās.* (1997, V45) [Sal. liet. *pramušti* 'pasist garām']

nonarkoties v. Degradēties narkotiku lietošanas rezultātā. *Nodzērusies, nonarkojušies agresīvi lohi pilna Rīga.* (2004, Delfi)

nopamp v. Nogulēt miegā. *Nopampu līdz vakaram.* (VE 1989)

nopampties v. Kārtīgi izgulēties. *Vai tiešām varēsi aizmigt? Jau pa dieņu taču nopampies ..* (Rijnieks 1990, 278)

noparkot v. Novietot (automašīnu) stāvēšanai. *Noparkoju mašīnu.* (1996, TV; tulk. filma)

nopeckāt, arī **nopečkāt** v. Noķēpāt; nosmērēt. (LŽV²)

nopeckāties, arī **nopečkāties** v. Noķēpāties; nosmērēties. *Mans sūri, grūti kopētais [manuskripta] eksemplārs nopeckājies brūns [ar šokolādi].* (2006) *Es tā kā nopeckājusies esmu.* (2006)

- nopečkināt** v. Noķēpāt; nosmērēt. *gaisā glūnēja aizsargkrāsās nopečkinātīe lielgabalu stobri.* (Karogs 1975, 7, 75; S. Viese)
- nopervēt** v. Nokrāsot. *Žogs pat kara laikā, kad krāsa maksāja bargu naudu, rūpīgi nopervēts.* (Gāliņš 1972, 64) *Nopervē baltu.* (1995, TV) *Tev nagi tā nopervēti. Laikam būsī māksliniece...* (Koluža 2000, 91)
- nopiņņāt** v. Noraudāt. *Es tur pusseansu nopiņņāju.* (2000, S26)
- nopiņņāties** v. Noraudāties. *Es biju galīgi nopiņņājusies...* (2000, S29)
- nopisties** v., vulg. Nostrādāties; nomocīties. *Šodien visu dienu nopisos ap mašīnu, bet neko neizdarīju.* (1993, V25) [A:] *Kas ta šim [noticis]? Šķirsies no desmitās sievas?* [B:] *Nē, galīgi nopisies [ar darbiem].* (1996) *Mani tā [datora] programma besija ārā. Visu dienu gar viņu nopisos.* (1996, S30)
- noplaukt** v. 1. Nozust. *Kamēr dejoj ar tevi, šie noplauka.* (Kļavis 1989, 230) *Kur šķēres, kur šķēres noplaukušas?* (1993, V3) *A kur tu vakar vakarā noplauki, ko?* (1996, S30) *Otis atkal noplauka no matenes.* (Koluža 2000, 140) 2. Paveikties. *Vecim noplauka.* (1992) *Kā Osītim noplauka [=palika dzīvs pēc kakla skriemeļa lūzuma]...* (1996)
- noplavīt** v. Panākt, ka (kāds ko) iegūst nepelnīti vai nelikumīgi. *Tas taču tas [tiesnesis], kurš pagājšgad noplavīja «Spartakam» [uzvaru spēlē].* (1980) [$<$ kr. *сплавить*]
- nopletēt** v. Nogludināt. *jūs .. gaužām vāji to nopletējat ..* (Putniņš 1975, 116)
- noplist** v. 1. Aizmigt (parasti dzēruma vai liela noguruma dēļ). *Mēs ar to bomzi izsūcām visu čarku [=narkotikas], un es totāli noplīsu.* (Liksona/Grinberga 2001, 92) *Kas notīktu, piemēram, ja Kaupers piedzertos .. un noplīstu uz dīvāna?* (Sestdiena 2003, 3. V, 13; U. Rudaks) 2. Sabojāties; salūzt. *Noplist kompjūters.* (1996, TV) *Nebaidoties, ka viņai [=automatīnai] kaut kas nolūzīs, noplīsīs.* (1996, TV)
- noplaut** v. Izdzert. *Noplāvām trīs režģus pa visu vakaru.* (VE 1989)
- noņķekāt** v. Notraipīt. (LVS, 220)
- noplundurēt** v. Notērēt, izšķiest. (1990)
- nopropēt** v. Aizbāzt. *Vīri pētīja un taustīja. .. spraugas neatrada. — «Tē jau viss nopropēts tip un top!»* (Cīņa 1975, 177, 2; Ē Hānbergs) [Sal. vācu *zupropfen* 'aizkorķēt']
- noprovēt** v. 1. Nogaršot. (LŽV²) *Sametam pa aliņam — / Gaišais jānoprovē!* (Rūja 1972, 130) [filmas detektīvi] *paspēj .. noprovēt tieši tās narkotikas, kam paši dzen pēdas.* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 6; N. Naumanis) 2. Izmēģināt. *Es gan gribēju līgavu noprovēt pirms vīra ..* (Gāliņš 1972, 176)

nopucēt v. 1. Notīrīt; nospodrināt. (LŽV²) *Kas pateica, ka lauksaimnieks ir pirmais cilvēks valstī, tie visi cīti lai viņam zābakus nopucē?* (Sakse 1948, 171) *Pēc kāzām es nopucēju visas vietas ..* (Liksona/Grinberga 2001, 75)

2. Apēst. (LŽV²) *Nopucēs visu, kad būs pamatīgi izsalkuši.* (VE 1989)

nopucēties v. Izgreznoties. *es .., nopucējusies no galvas līdz kājām, stīgāju te ..* (PatDz 2005, 11, 18)

nopulēt v. Apēst. (LŽV²) *Nopulēs visu, ka nemetās ..* (VE 1989)

nopurgāt v. Izdarīt neveiksmīgi; palaist garām (piem., labu idevību). (LŽV²) *Tò ceturto [šāvienu] viņš [=biatlonists] īsti nopurgāja.* (2006)

nopušierēties v. Neizdoties. *Ja man .. nopušierējas ķīselis .., es [to] .. cūkēdiena ballīnā iekšā ..* (Ēteris 1975, 70)

norakt v. Būt par cēloni (kāda neveiksmei); izraisīt (kāda neveiksmi). *Zideks [=čehu basketbolists], kurš noraka mūsu izlasi.* (SportaAv 1998, 49, 1. vāks) *Brāļuks mani nenoraks.* (Koluža 2000, 140) *Lielā mērvā [Serbijas] komandas kapteinis šajā setā serbus noraka...* (2004, TV)

noraustīties v. Nobīties. (LŽV²) *Ko Andris tāds sapūcējies? No Otiņa noraustījies?* (Šulce 1985, 149) *Gan jau Taukūts, lohs, noraustīsies no manis.* (1995, TV) *«Esmu noraustījies.» — «Lupata,» — teica Šarls.* (Keno/Krastiņš 2001, 151)

noraut v. Dabūt. *Cilvēks norāvis kārtīgus stabus, grib kārtīgi nokliegties.* (Lāms 1980, 33) *Noraut iesnas.* (LŽV²) *haut kādas tur prīzes norāvu konkursā ..* (Diena 2003, 200, 16; U. Rudaks) ♦ **norauj ūdeni!** Aplusti! Nerunā niekus! (1992, jaun.) (1995, skoln.) ♦ **noraut bietē.** Tikt piekautam; saņemt sitienu. *Šītā rakstot par cilvēkiem, var arī noraut bietē.* (2005, www) ♦ **noraut pa bremsēm, sk. bremsē.** ♦ **noraut sīmani.** Nosnausties. *Noraušu nelielu sīmani. Pamodini pēc stundas.* (1985, V50) ♦ **noraut uz acīm.** Nokrist. *Barjerās es atkal norāvu uz acīm.* (Koluža 2000, 140) ♦ **noraut zobu, sk. zobs.**

norauties v. 1. Tikt piekautam; saņemt sitienu. (LŽV²) *Tu, šmurgul, man vēl norausies!* (VE 1989) *karavīri atkal «noraujas» no lietuviešiem.* (VZiņas 2005, 250, 3) 2. Zaudēt (sportā). *olimpiskais čempions .. vēlreiz no Staša negribēja «norauties» ..* (Sports 2003, 148, 2) 3. Ciest nepatīkšanas. *Vienreiz norāvās [=gadījās slikts spirts] — staigā vemdams.* (1992) *Norauties biržā.* (LŽV²) 4. Tikt sodītam; saņemt bārienu. *Pēc vakardienas disenes es mājās pamatīgi norāvos.* (Koluža 2000, 140) *ja sīkā to būs man*

nospērusi, tad dabūs norauties (Keno/Krastinš 2001, 65) 5. skoln. Saņem atzīmi. *Piņ norāvos.* (sk 1988) 6. Izjukt, nenotikt. *Tev kāds randiņš atkal norāvās?* (1996, S22) 7. Nobities. *Vienu brīdi tā kā norāvās* [pārgalvīgie autovadītāji]. (1995, TV) 8. Zaudēt savaldību; izlādēties. *cilvēks īstenībā ir dusmīgs uz kādu citu, kuram šo niknumu nedrīkst izrādīt ..., un viegli noraujas sabiedriskā vietā uz svešiem.* (Santa 1994, 8, 11) 9. Atsākt dzert (pēc atturības perioda). *Daudzi agri vai vēl noraujas. Viens no purva ārā netiek. Taču, lai no tā izrāptos, vispirms ir jārod spēks, atzīstot, ka esi alkoholiķis.* (ZA 1997, 23. X, 6)

norāviens subst. Neveiksmīgs izpildījums. *Pirmais norāviens* [daiļslidotāja programmā] — *divkārsšais lēciens trīskāršā vietā.* (2005, TV)

norazierēt v. «1. Nozagt. 2. Noārdīt; demolēt.» (LŽV²)

norba subst. Atkritumu izvešanas mašīna (Rīgā). *Norbām teiks ardievas.* (Diena 1996, 30. X, 3; virsraksts) *Norba lejā* [, tāpēc nāk smaka pa logu iekšā]. (2004) ♦ **Norba Alfredovna**, arī **Aļfredovna**. Atkritumu izvešanas mašīna (Rīgā). (1990, skoln.) «*Mikrofona*» *šlāgeraptauja skan reizē ar Norbas Alfredovnas ierašanos pie mūsu mājas.* (1993, radio) [*firmas nosaukuma Norba + pv. Alfrēds (Rubiks)*]

norēkties v. Nosmieties, izsmieties. (sar. LLVV 5, 646) *Tādā stilīnā mēs konversējām un palaikam norēcāmieš slīpi.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 90)

normāls adj., **normāli** adv. Labs. (sk 1988)

normaļna, arī **normaļno** adv. Normāli. (1990, skoln.; Sēlpilī) (1995, jaun.) [*< kr. нормално*]

norukāt v. Padarīt darbu (parasti ātri); nostrādāt. (LŽV²) *Uldis piekritis, Uldis norukās ..* (1998) *pats vienu vasaru agrā jaunībā norukāju gaterī.* (2004, Delfi)

norukāties v. Nostrādāties. *Esmu norukājies visu dienu, man vajag aukstu aliņu.* (1996, TV; tulk. filma) *par tām, kuras strādā, domāju — ir nu gan muļķes. .. Norukājušās melnu muti, noskrējušās...* (PatDz 2005, 11, 15)

norullēt v. Nobraukt. *Tūkstotis vien norullēts, bet eļļa jau metas tumša.* (Lāms 1980, 7) *ar uzticamo draugu velosipēdu .. norullēti jau 7000 kilometru.* (NRA 2005, 161, 16)

noseivot v. Noglabāt (datordokumentu). *Es noseivošu un iziešu ārā...* (2001)

noskaldīt v. Stipri iesist. (LŽV²)

- noskalpēt** v. «Izspiest augstu cenu.» (LŽV²)
- noslaktēt** v. Nogalināt. *Manuprāt, visus homišus vajadzētu noslaktēt ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 115)
- noslaukt** v. Izdabūt; izprasīt. (1991, skoln.)
- noslaukums** subst. Peļņa. *Tas bija vārda pilnā nozīmē krogs, sākot ar jūrnikiem un ielasmeitām. Nāca naudiņa, noslaukums.* (1996, TV; O. Grinbergs)
- nosmurgāt** v. Notraipīt. (vienk. LVS, 220)
- nospīdēt** v. Paveikties, laimēties. (VE 1989) (1993, jaun.)
- nospiest** v. Norakstīt (no kāda, piem., mājasdarbu). (LŽV²) *Pie Kur-lās [=iesauka skolotājai] baigi viegli nospiest.* (VE 1989) *Citi rūpīgi seko pavārgrāmatām, citi «nospiež» receptes no draugiem ..* (Diena 2003, 96, 13) *Nospiedi [spēles protokolu]?* (2003)
- nosplauties** v., nenoteiksme divd. nozīmē. *Viegli izdarāms. Tev tas ir nosplauties. Tas ir tik viegli kā divus pirkstus apmūzt.* (1996, V30)
- nosprāgt** v. Pārstāt funkcionēt. *Tā [=baterija] nosprāgusi? — Tā, nu, kuru katru brīdi var nosprāgt.* (1999) *Vari neiet pēc [maršruta] lapas — dators nosprāga.* (2005, V45)
- nost** ♦ **ej tu nost!**, sk. ei.
- nostellēt** v. Noregulēt; nostādīt. *Nostellējiet to fotoaparātu un nofotografējiet paši sevi.* (1996, TV) *Nostellēt pulksteni.* (LŽV²)
- nostrādāt** ♦ **nostrādāt podus**, sk. pods.
- nostrāpēt** v. Sodīt. *Draugi bija ļoti pārsteigti, redzot, ka policistam, kurš viņu «nostrāpējis», Duglass ikreiz nosūta orhideju pušķi.* (Laterna 1995, 11, 60)
- nostreļīt** v. 1. Palūgt (ko iedot). *Vai drikst tev nostreļīt košļeni?* (Koluža 2000, 140) 2. Iegūt, dabūt. *Domā, ka baigo bagaču nostreļijusi ..* (1995, feļetons) [$<$ kr. sl. *стрельным*]
- nostruškā** v. Nolamāt. *Labi, ka šī vēl mūs par alkašiem nenostruškāja ..* (1995, feļetons) [Cilmi sal. **struška**]
- nostučīt** v. Nosūdzēt. (1990) *spēlējām līgodziesmas un latviešu meldiņus. Nekādu nepatikšanu toreiz [=1981. gadā] nebija, jo šoferis mūs priekšniecībai «nenostučīja» ..* (VZiņas 2005, 233, 13)
- nosūkt** v. 1. Dabūt (no kāda). (LŽV²) *Nosūc no mana fātera, ja vari — es nevaru.* (VE 1989) 2. Izsmēķēt. *Izgāja ārā nosūkt zārka naglu.* (1991)

nosvīst v. Aiziet; pazust. (vienk. LLVV 5, 706) (LŽV²) *Pēc desmit šis jau nosvīst.* (1993) *Džeki nemanāmi nosvīda aiz stūra.* (VE 1989)

nošālēties v. 1. Novadēties. *Dzer [šampanieti], [citādi tas] nošālēsies ..* (Lūsis 1970, 45) 2. Noskumt, kļūt bēdīgam; sagurt. (LŽV²) *Nelaimīgi bērni. .. Nošālējušies, pārbaroti.* (LitM 1976, 27, 16; J. Greste) *Mūsu čaļi galīgi nošālējušies pēc vakardienas rauta.* (VE 1989)

nošancēt v. 1. Nostrādāt (kādu laiku; parasti par cilvēku). *Kad tā dienu esi nošancējis, .. rokas sāp ..* (Karogs 1975, 5, 139) *Man tēvs visu dzīvi uz lokomotīvēm nošancēja ..* (2005, Delfi) 2. Veikt savu funkciju, izpildīt savu uzdevumu. *Ja smadzenes nenošancēs riktīgi, metāls [velmētavā] tevi sašķaidīs, ka neaizķeras.* (Diena 2002, 229, 22) *Es parasti kontrolēju situāciju, bet dažreiz bremzes nenošancē.* (Diena 2003, 176, 19; čats) 2. Izdarīt (ko izveicīgu, arī blēdīgu). *Paskaties, kā viņš [=hokejists] nošancēj, ibītīt matos ar ārā.* (1977)

nošancēties v. Nostrādāties. (1990)

nošansēt v. Nostrādāt; paveikt darbu. *likās, ka «Solidaritāte» varētu būt modelis arī mums. Viņi priekš mums nošansēja.* (Sestdiena 2005, 8. I, 21)

nošansēties v. Nostrādāties. *Nav nekāda prieka strādāt [mājās], ja visu dienu esi nošansējies ..* (Gāliņš 1968, 208)

nošatdaunēt v. Izslēgt (datoru). *Tagad ir vienkārši jānošatdaunē...* (2004)

nošībēt v. 1. Nobīdīt, nostumt. (LŽV²) 2. Pazust. *Čau, vecīt! Kur tu pa šo laiku nošibej?* (Lāms 1974, 81)

nošķilt v. Iesist. *Nošķīlu, izrullēju pa durvīm, šis bauro pa mājas koridoru, redzams, vecītis vēl nav pieradis saņemt no manis pa purnu.* (Lāms 1980, 166)

nošķovēt v. Izsutināt (ēdienu). *Vakariņās bija nošķovēts brangs gailēns ..* (Karogs 1973, 12, 100; A. Štrauss)

nošķukt ♦ **jumts** (arī **jumtiņš**) **nošķucis**, sk. **jumts**.

nošķuris adj. (< divd.). Nekārtīgs; noplucis. *Es nevienu tādu telefonistu neesmu redzējis nošķurušu.* (1996)

nošmurgāt v. Notraipīt. (1980) *Tā nošmurgājis manu grāmatu. Škrobe baigā.* (1993)

nošmurgāties v. 1. Notraipīties. (LŽV²) 2. Notērēt laiku. *Es šodien tāpat vien nošmurgājos.* (LŽV²)

nošņikāt v. Nogriezt. *nogrieza šlipsi. Ar šķērēm — vienkārši ņēma un nošņikāja!* (Santa 2005, 5, 98)

- noštimmēt** v. 1. Radīt noskaņojumu. (1990) (LŽV³) 2. Saskaņot. *Kompleksā [=lielā fermā] katrs par sevi, bet visi sajūgti kopā. Noštimmēts uz sekundē.* (LitM 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs)
- noštopēties** v. 1. Aizsprostoties. *Un, kad pārēdas, tad noštopējas [vēders].* (1995) 2. Apstāties. (1990)
- noštosēt** v. Iesist. *Es jums var noštosēt pa uzacīm kā šiem tur Špicbergenā.* (Skalbergs 1975, 134)
- noštrandēt** v. Avarēt (par kuģi). *Trīsdesmit septītajā [gadā] mūsu Monika noštrandēja pie Norvēģijas.* (Līvs 1968, 95)
- notapot** v. Pieķert (neatļautā rīcībā), noķert. *Tē mani pie pārbrauktuves vienreiz notapoja.* (1994, V57) [*<* vācu *ertappen*]
- note** subst. Vajadzība. (novec. LLVV 5, 716) *Liela note nav to darīt.* (LŽV³) *vecs cietoksnis [=Rīgas pils], aplīpināts smagnējām notes piebūvēm.* (Forums 2003, 17, 4; Z. Skujiņš) [*<* vācu *die Not*]
- notirināt** ♦ **notirināt kājas**. Nomirt. (vienk. LLVV 5, 722) (LŽV³) *šis notirināja kājas no tāda nieka ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 114)
- notis** subst., dsk. Cigaretēs. (1995, jaun.)
- notīt** ♦ **notīt makšķeri**. Aizbēgt. *Pēc visa tā tu notīsi makšķeri.* (1996, TV; tulk. filma)
- notīties** v. 1. Aizbēgt. *Kad paliek par grūtu, tad tu notīnies.* (1996, TV; tulk. filma) *ierēdnītis .. uztaisa štelles ar saziēdoto piķi un tad var mierīgi notīties?* (2004, Delfi) 2. Aiziet. *Kādreiz intervijās es teicu: vajag laikus notīties [no skatuves].* (1996, TV)
- notrāpīt** v. 1. Dabūt (piem., sitienu vai bārienu). (LŽV³) *Notrāpīsi pa kaklu!* (2004) 2. Paspēt. *Notrāpīsi tieši laikā.* (2006)
- notruhņities**, arī **notrukņities** v. Nobities. (LŽV³)
- notūkot** v. Kļūdīties. *Viņš [=futbolists] vakar vairākas reizes notūkoja.* (2005)
- notusēt** v. Notērēt (laiku, piem., sarunās). *diena ir notusēta, un ar labi padarīta darba apziņu tautas kalpiņi var doties uz mājām ..* (2004, Delfi)
- novaktēt** v. 1. Nosargāt. (1965) 2. Pamanīt (piem., stāvot sardzē). *Tagad mani bērni cenšas novaktēt to brīdī, kad tas rūķis nāks.* (Diena 2003, 302, 15) *«Gaišajās naktīs šis [=vilks] nenāk,» .. stāsta .. Andris, kurš pats ir mednieks un centies pelēci novaktēt.* (Diena 2004, 169, 14) *Reiz jaunietis dziedātāju novaktēja pie viņas kāpņutelpas.* (VZīņas 2005, 25, 4)

- novākties** v. Sapulcēties. *tā dura, učene, sāk klārēt, ka mēs te visi, ģīpa, dalbajobi novākušies.* (1995, feļetons)
- novalīt** v. Nogāzt. *Minūtes laikā dīvus [pretinieku komandas futbolistus] novalīja.* (2005, V37) [Sal. kr. *свалумъ*]
- novantēt** v. Nomest. (vienk. LSVS, 213)
- novelcene** subst. Novelkamā bildīte; uzlīme. (sk 1988) *Nopirku košļeni ar novelcenēm.* (Koluža 2000, 140)
- noviksēt** v. Nospodrināt (apavus). *kapteinis izņem no skapja .. spoži noviksētas kurpes.* (Lapsa 1974, 104; novec. LLVV 5, 748)
- nozāgēt** v. «Izsist kādam balstus; atņemt ticamību.» (LŽV²)
- noziedēt** v. 1. Nozust (parasti par cilvēkiem). (vienk. LLVV 5, 755) (LŽV²) *Diez kur vecais noziedējis, būs sācis plostot.* (VE 1989) *Ja tu noziedēsi, būs mēsli.* (1996, TV; tulk. filma) 2. «Zaudēt slavu.» (LŽV²)
- noziegēlēt** v. Apzīmogot. // pārn. *Viņ [=psihiatri slimnīcā] tak man noziegēlēj par trak ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 12)
- nozūmēt** v. 1. Nogalināt. (novec. LLVV 5, 758) (LŽV²) *Valdnieki, kuri ilgi valda un nepasteidzas konkurentus nozūmēt, bieži vien paši krīt par upuri indei ..* (Zariņš 1975b, 139) *māte nozūmējusi savu trešo, ārļaulības, bērnu.* (VZiņas 1995, 30. XI, 9) *Nolīgstam killerus, lai .. [politiķus] patrenkā... Un kādu profilaksei arī nozūmē ...* (2006, Delfi) 2. Noslēpt. (novec. LLVV 5, 758) (LŽV²) *Biju spiests to nozūmēt bābietim.* (1995, TV; tulk. filma) *Kur tad liki [pudeli], kur slēpi? Kur nozūmēji?* (1997, S30) 3. Pazaudēt. (novec. LLVV 5, 758) (LŽV²) *Domā, ka viņam [=bērnām] nav kaut kur nozūmēti [spēļu kluči]?* (1997) *ja vajag valsts iestādē nozūmēt dokumentu, tad tas nav neiespējami.* (Diena 2004, 180, 2) 4. Iznīcināt, likvidēt. (LŽV²)
- nožauties** v. Nokrist. (vienk. LLVV 5, 761) *Vakar baigi nožāvos.* (1992) *Man bail, ka tu nenozāujies.* (1995) *Man paslīdēja kāja, un es nožāvos.* (Koluža 2000, 140) // pārn. [politiķis] *ironizēja, ka «mēs vēl neesam roku pielikuši, kad viņi paši jau ir nožāvušies».* (Diena 2003, 91, 5)
- nožāvēt** v. «Palaist garām izdevību.» (LŽV²)
- nožiks** subst. Nazis. (sk 1988) (1990, skoln.) [*<* kr. *нацик*]
- nožilit** v. Noblēdīt. (1985) [Cilmi sal. **nožulīt**]
- nožņaupt** v. Neatvēlēt, neiedot (parasti skopuma dēļ). *Viņš nožņaupt pat santīmu.* (LŽV²)

nožulīt v. Noblēdīt. *Mums, redziet, ir nožulīta tā Konstitūcijas diena.* (1977)
[Sal. kr. жульничать 'blēdities']

nūģis subst. 1. Nesimpātisks cilvēks. *Kam nav smieklīgi, .. tie ir nūģi.*
(Keno/Krastiņš 2001, 125) *Mūsu skolā arī kaut kādi nūģi smēķē.* (Diena 2003,
239, 19; čats) [mīlēties] *ar tiem nolaizītajiem nūģiem* [lidmašīnas biz-
nesa klasē]? *Brr... nu ne!* (Sestdiena 2003, 11. I, 43; D. Rukšāne) 2. Sko-
pulis. (LŽV²)

nūjiņa ♦ dzīvības nūjiņa, sk. dzīvība.

nulle ♦ garīgais zem nulles, sk. garīgais.

nuļovka subst. Jaunums. *Galīgā nuļovka.* (1996, v25) [

nuņņāt v. Raudāt. (1990, skoln.)

nužņiks subst. Tualete. (1990)

N

ņammīgs adj. Garšīgs. (1991, skoln.) *Tomātu [čipsi] ir tādi ņammīgi.* (2005,
S25) // pārn. *Ņinai [=izrādes tēlam], šim bezgaumīgajam, taču tik ņammī-
gajam ziedīnam, ne ko pielikt, ne atņemt ..* (Diena 2003, 99, 11; N. Naumanis)

ņammīgums subst. Gardums. (VE)

ņanķa subst. Aukle. *Man laikam pietiks uz kādu gadu — pa ņanķu palikties.*
(1977) [

ņārba ♦ sarkanā ņārba, sk. sarkanais.

ņeckā subst. 1. Mīksts pikucis. *Ir karbonādīte, mīksti sacepta, lai gan
ar savu krietnu tauku ņeckīņu ..* (Pilsēta 1991, 51, 38) 2. Kas bezvērtīgs
(piem., drēbju skranda, gaļas atgriezums). (2005, I. B.)

ņečoks adj., skoln. Slikts. (sk 1988)

ņedašlo, retāk **ņedašol** divd., nelokāma forma, parasti pēc dat. Palicis (kam
kas) nesaprasts. *Man tas ņedašol.* (1975) [

ņefīg adv. Nemaz; nekā, nenieka. *Nu pareizi tie angļi dara [, neielaižot
valstī skandalozas dziedātājas] — ņefīg viņiem vajag...* (Diena 2003, 108,
19; čats) [

ņemene subst., skoln. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
[< kr. *немецкий* 'vācu']

ņemt v. Veikt dzimumaktu. *Ņem mani, Vari!* (Sexer 1994, 12, 47) ♦ **ņemt fraku**. Bēgt. (LŽV²) (1996, skoln.) ♦ **ņemt fugu**, sk. **fuga**. ♦ **ņemt pēdu**, sk. **pēda**. ♦ **ņemt pierē**, sk. **piere**. ♦ **ņemt vagu**, sk. **vaga**. ♦ **ņemt vīli**, sk. **vīle**. ♦ **ka ņemšu aiz škirkas!**, sk. **škirka**.

ņemties v. Nodarboties ar seksu. (1991)

ņepričom adv. Nekādā sakarā (parasti ar ko negatīvu); tā, ka ir neiejaukts. *Galvenais, vēl Laim iejauc un Ārij, kas vispār ņepričom.* (1977) *Bet varbūt tu tur ņepričom?* (1997, S25) [< kr. *не при чем*]

ņi ♦ **ņi bum-bum**, sk. **bum-bum**. ♦ **ņi ku-kū**, sk. **kukū**.

ņiča subst., siev. dz., arī **ņič** subst., siev. dz., nelok. Neizšķirts (sporta spēlēs). *Ja jau šodien [hokejisti] ņič izvilks, ta jau ar i diezgan lab.* (1977, V32) *Man iekšēj jušk, ka tur būs ņič.* (1999, V50) *Es jau cerēj, ka būs ņič ar zviedriem.* (2003) *Un abi nākamajā kārtā ar ņičām.* (2004, Delfi) [< kr. *ничья*]

ņičja subst. Neizšķirts (sporta spēlēs). *Ja šie ņičju uztaisīs, tas jau nu vispār ir viens baigais pozors [jo pretinieku komanda vāja].* (1979) [< kr. *ничья*]

ņičuks subst. Neizšķirts (sporta spēlēs). *Iespējas bija vismaz ņičuku dabūt.* (2005)

ņifiga adv. Nemaz; nekā, nenieka. (1990, skoln.) *Skolotājas ņifiga no jauniešu slenga nefiltrē ..* (2003, L. T.; S15) *Sākumā man šķita, ka nu mēs .. atcerēsīties visus mazāk pazīstamos .. cilvēkus, kuri darījuši labus darbus .. Ņifiga!* (2005, Delfi) [< kr. vienk. *ни фига*]

ņihujā vulg. 1. adv. Nemaz; nekā, nenieka. *Nav jau tād pajumte ņihujā, zin.* (1980, V50) *Man jau ņihujā vēl nav.* (2005) 2. interj. **ņihujā!** Lieto, lai izteiktu pārsteigumu. (1990) [< kr. vulg. *ни хуя*]

ņipričom adv. Nekādā sakarā (parasti ar ko negatīvu); tā, ka ir neiejaukts. *A ko es zin? Es ņipričom.* (1978, V40) *policistam gan bija pienākums iekļūt telpās .., bet atslēdznieks galīgi «ņipričom».* (2005, Delfi) [Cilmi sk. **ņepričom**]

ņirga subst. Smieklī. (1992, jaun.)

ņirgt v. Smieties. *Izstāstīju savu versiju, un visi ņirdza kā traki.* (Koluža 2000, 140) Sk. arī **apņirgt**.

-ņirgties, sk. **atņirgties**.

oberis, arī **obers** subst. Viesmīlis. *Man Rīgā apsolīts robs. Restorānā par oberi.* (Ansons 1975, 46) *Ober! Divi simti džina laureātam!* (LitM 1976, 8, 11; Ē. Kūlis) *Kad Jurgis ar šķīvi uz balti klātas paplātes un divieli elkonī kā lielais oberis ienāca, es pievēru acis un nopūtos ..* (Karogs 1977, 5, 86; V. Belševica) [*< vācu der Ober*]

oberleitnants subst. Virsleitnants. *Mūs pilnīgi nejauši gaisa trauksmes laikā pieķēra [zagšanā] oberleitnants.* (Gāliņš 1968, 184) *Oberleitnants Pfābs tūdaļ piedāvāja savu namu ..* (Zariņš 1975, 74) *Man ļoti žēl, oberleitnanta kungs.* (Karogs 1975, 10, 9; E. Lukjanskis) [*< vācu der Oberleutnant*]

obers, sk. **oberis**.

obezjaņņiks subst. Policijas iecirknis. *Par to ir vispār hana — aizvedīs uz obezjaņņik.* (1996, V40) [*< kr. sl. обезьянник*]

obrezs subst., spec. Pārveidota šautene vai medību bise (ar apzāģētu stobru). *Šis cilvēks nošāviēs ar pašdarinātu ieroci — apzāģētu šauteni (puspistolī jeb «obrezu»).* (ZZ 1996, 4. X, 1) [*< kr. обреза*]

obščaks subst. Noziedzīga grupējuma kopējā kase. // pārn. *Un kas notiks ar Sorec fondu vai kā to blēžu obščaku sauca?* (2004, Delfi) [*< kr. sl. общак*]

očeņ gud adj., nelok., skoln., hum. *Ļoti labs.* (sk 1988) [*< kr. очень + angl. good*]

očerede subst. Rinda. *Piec rind očered [stadiona tualetē].* (1976) *Tūlīt očered, ast.* (1976) *Vēlāk būs baigās očeredes.* (1979) [*< kr. очередь*]

očkas subst., dsk. Brillēs. (sk 1988) (1992, jaun.) [*< kr. очки*]

oderēt v. Barot. *Turpmāk dienu no dienas mani oderēs .. ar pļurē [=biezeni], uz kuru paskatoties vien man metās šķērma dūša.* (Karogs 1976, 8, 31; R. Ezera) [*< vlv. voderen ME 4, 412*] Sk. arī **ieoderēt**.

odieris subst. Odekoloņs; smaržas. (LŽV²) *torēz es pa īstam saostījos odieri ..* (Karogs 1975, 8, 15; H. Gāliņš) *Karulis brauca pie sievas mieru līgt, nopircis franču odieri par piecdesmit rubļiem pudelē.* (Karogs 1977, 5, 53; J. Melbārzdīs) *Viņš [=suns] ir iedresēts uzbrukt ikvienam, kurš ož pēc lēta odiera.* (Diena 2003, 108, 19; komikss)

ofic adv., skoln. Noteikti; tiešām. *Ofic — rūt tiekamies.* (Koluža 2000, 141)

oficieris subst. Virsnieks. (novec. LLVV 6., 40) [*< vācu der Offizier*]

ofiķis subst. Virsnieks. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

ofiņš subst. Virsnieks. (1965) (1995, jaun.) (LŽV²)

- oga** subst. 1. Dzeršana. (LŽV²) 2. Alkoholisks dzēriens. (LŽV²) *Ej, cilvēciņ, rukā fabriķī, tur tu nopelnīsi divtik, arī ogai paliks vairāk.* (LitM 1977, 4, 10; Ē. Kanders) ◆ **iemest ogu**, sk. **iemest**. ◆ **mest ogu**, sk. **mest**.
- ohota** subst. Vēlēšanās. «*Vai tu nepiedalies nevienā pašdarbībā?*» .. «*Nav ohota.*» (Lugas 1974, 17) [< kr. *oxoma*]
- ohrana** subst. Apsardze. *To ohranas bābu izstellēja — šī bāž purnu sumkās, lupatas vien* .. (Lāms 1980, 33) [< kr. *охрана*]
- ohraņņiks** subst. Apsargs. *Saukt ohraņņik, nesaukt?* (2003) [< kr. *охранник*]
- OK** adv., rakstītā tekstā. Labi; kārtībā. (2006, el. v.) // adj. nozīmē. Labs. [viņš] *kopumā ir OK vecis* .. (BŽVZiņas 2006, 2, 16)
- okē** part., arī adv. Labi; kārtībā. (LŽV²) [Cilmi sal. **okei**]
- okei**, arī **o kei** part., arī adv. Labi; kārtībā. (JVSK 1987) *neko labāk jau laikam neizdomās, okei, atā* .. (1995, V30) [A:] *Cikos tu būsi rīt?* [B:] *Ap vienpadsmitiem.* [A:] *O kei.* (1997) *Okei, desmit gados es nodibināju savu pirmo grupu* .. (Liksoma/Grinberga 2001, 111) *Okei, es ilgāk vairāk jūs neka-vēšu...* (2003, V45) [< angl. *O. K.*]
- okeins** adj., skoln. Labs. (sk 1988) [< latv. sl. *okei*]
- okibai** part., arī adv. Labi; kārtībā. (1990, jaun.)
- okidoki**, arī **oki doki** part., arī adv. Labi; kārtībā. (2000) *viss tomēr sanāca okidoki.* (Liksoma/Grinberga 2001, 72)
- okstiņš I** [o-] subst. Platmale. (sk 1988) (LŽV²)
- okstiņš II** [uo-] subst. «Ziņkāris.» (LŽV²)
- oksts** subst. «Ziņkāris.» (LŽV²)
- oktobers** subst. Platmale. (Jansone 2003, 243) *Štāds [=šitāds] oktobers kādreiz bij galvā Birzgales mācītājam.* (Birze 1976, 78)
- okulāri** subst., dsk. Brillles. (1970)
- oķene** subst., skoln. Vecāmāte. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (2005)
- oķis** subst., skoln. Vectēvs. (JVSK 1987) (1995, skoln.)
- olas** subst., dsk. Vīrieša sēklinieki. *Dabūsi pa olām, ja vēl piesiesies.* (VE 1989) *Labi, ka es nepaliku bez olām* [, kad mani sadūra]. (1997, TV; tulk. filma)
- oldskūl** adj., nelok. Vecmodīgs. *Oldskūl krosenes.* (2005, www) [< angl. *old school*]

- olrait** part., arī adv. Labi; kārtībā. *Olrait! Rēķinām tālāk!* (Koluža 2000, 141)
Ar grupu viss bija olrait .. (Liksoma/Grinberga 2001, 111) [*< angl. All right*]
- olreit** part., arī adv. Labi; kārtībā. (1996, skoln.) [*Cilmi sk. olrait*]
- oma I** subst. Vecāmāte. (1995) *Bērni līdz pavasarim var palikt pie omas.*
 (Eglons 1967, 98) *Tava oma ies uz savām mājām!* (Selga 1974, 145) *Nu ko tu
 nīksti man blakus kā oma sīkulim.* (Karogs 1978, 5, 114; A. Karele) [*< vācu
 sar. die Oma*]
- oma II** subst. Kokaīns. (2005)
- omacene** subst. Vecāmāte. *Šodien būs tā cūlīgā filma. Bet man būs jāpalīdz
 omacenei.* (2002, L. T.; S13)
- omamma** subst. Vecāmāte. *Meitas istabiņu omammai un kalponei atdot
 nācās.* (Rūja 1963, 73) *brālītis ar māšīnu atstāti omammas ziņā ..* (Eglons 1967, 16)
Daudzi bērni saindējas ar zālēm no omammu skapišiem. (Nakts 1993, 29. IV, 7)
- ome I** subst. Vecāmāte. *Ome pret mani kā māte...* (LitM 1976, 12, 10; I. Lubējs)
«Ja tu gribi mīkstu olu, tā jāvēra piecas minūtes ..» — tā mani mācīja ome.
 (Diena 2003, 91, 23) *Liepājā ir vairāk radu — mamma un tētis, omes un opji ..*
 (VZiņas 2003, 202, 31)
- ome II** subst. Kokaīns. (2005)
- omīte** subst. Vecāmāte. *Kā stāsta omīte, mūsu vectētiņš esot lidojis ar cepe-
 līnu!* (Juzefs 1969, 95) *Vai omītei acīs jau krēsla / gaidot mazuli mājās.* (Treicis
 1974, 66) *Ar māmiņu un omīti jau arī ir labi, taču ar tēti ir pavisam cītādi ..*
 (PadJ 1975, 157, 4) *Košās svētku drānas ansambļa dalībniekiem izceltas no
 mammu un omīšu pūralādēm.* (Diena 2003, 91, 1)
- onēties** v., skoln. Piederēt. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- onka** subst. Tēvocis. *Varderēt, ka tu esi mans onka Gabriels.* (Keno/Krastiņš
 2001, 13) *viens jauns un aizgrābts .., otrs — prātīgs, dzīvi jau pārbaudījis
 «onka».* (Diena-Izkl 2003, 5. IX, 10; N. Naumanis) *Kāda jēga ir vācu onkām
 ieguldīt naudu ne pārāk perspektīvā uzņēmumā?* (2005, Delfi) [*< latv. on-
 kulis < vācu der Onkel*]
- onli** adv. Tikai. [A:] *Mēs ar deviņsmi septīto strādājam tikai, ar divtūkstošo
 nē.* [B:] *Ar deviņseptīto, onli?* [runājot par datora programmu] (2003)
 [*< angl. only*]
- onteliġs** adj., **onteliġi** adv. Kārtīgs; pamatīgs; labs. *Šis kungs .. man
 solīja onteliġi atlīdzināt.* (Gāliņš 1972, 196) *Leonta, salūko man kādu onteli-
 ġāku kreklu ..* (Putniņš 1975, 244) [*Cilmi sk. ontliġs*]

- ontlīgs** adj., **ontlīgi** adv. Kārtīgs; pamatīgs; labs. (LŽV²) *Brīžiem tu runā kā ontlīgi apdauzīts.* (Purs 1970, 15) *Došu ontlīgu loni. Dzīvosim kā tēvs ar dēlu.* (Rūja 1972, 20) *Ontlīgs, strādīgs un mīļš meitēns.* (Lāms 1973, 113) *Ja pirmoreiz izdod dokumentu, tad tur jābūt visam ontlīgam.* (2003, S55) [*< vācu ordentlich*]
- opa** subst. Vectēvs. (LŽV²) [*< vācu sar. der Opa*]
- opaps** subst. Vectēvs. (1995) (LŽV²) *basām kājām pa salto rasu abi ar opapu gājām.* (Kanders 1975, 117) [*< vācu sar. der OpaPa*]
- opera** ♦ **cita opera.** Cita lieta; cits stāsts. (LŽV²)
- opis** subst. Vectēvs. *Pirms dažiem gadiem opis nozāgēja dārzu aizēnojoša ozola zaru ..* (Diena 2003, 66, 15) *Viena no manām spilgtākajām .. atmiņām ir ciemošanās pie opja brāļa.* (Diena 2003, 91, 23) *Opis meitenes ne tikai samīļo, bet arī radīna pie darba.* (BŽVZiņas 2006, 2, 20) // pārn. *Gados vecāks vīrietis. [A:] Naidzēls Mansels braukšot Stjuarta Ford komandā. [B:] Naidzēls Mansels? Šitas opis?* (1998, TV)
- opītis** subst. Vectēvs. *Cietēju lomā paliek bērniņš un «omītes», retāk «opīši».* (PadJ 1975, 116, 4) *Es vēl nejūtos kā opītis ..* (VZiņas 2005, 269, 2) // pārn. *Vecs vīrietis, večuks. Tā tik vēl trūka, lai mūsu jaukākās vietas ieņemtu citzemju opīši ..* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 7)
- opsā!** interj. Lieto, mudinot (ko) darīt. *Izlej visu [kafiju no kannas], nav ko čakarēties. Opsā!* (1997, TV; E. Zariņš)
- optom** adv. Vairumā; kopā. *Izņemot visus dokumentus optom, kā mēs sākam ..* (2003, V55) [*< kr. onmom*]
- opulents** subst. «Cienīga, miesās apaļīga persona.» (LŽV²)
- orbitā** subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. [A:] *Itāļi jau kāpa uz galdiem un teica runas. [B:] Tad jau bija orbitā.* (1994)
- ordentlīgs** adj., **ordentlīgi** adv. Kārtīgs; pamatīgs; labs. *Un Zaļkalns, ziniet — tas anštendīgākais no visiem, tas ordentlīgākais ..* (Zariņš 1975, 99) [*< vācu ordentlich*]
- ordnungs** subst. Kārtība. (LŽV²) «*Tas,*» — *sacīja Gabriels, — «tas nav ordnungs.»* (Keno/Krastiņš 2001, 171) *tantīņa .. nolemj ieviest savu «ordnungsu»... un visus jauneklīgos dzīves pabērnus padzen.* (Diena 2003, 16, 10; N. Naumanis) [*< vācu die Ordnung*]
- orene** subst., skoln. Orientēšanās. (sk 1988)

- oriņi** subst., parasti dsk. I. Ausis. (LŽV²) *Ja puika būtu to izdarījis, vēl varētu saprast .. Kārtības labad sadotu pa oriņiem — un miers mājās.* (Gāliņš 1972, 96) 2. Auskari. (LŽV²) (1997, skoln.) [*< vācu die Ohren; die Ohrringe, sal. ME 4, 420*]
- osoba** subst. Persona. *Man līdzī divi «osobas».* (Putniņš 1975, 262) [*< kr. osoba*]
- ostīt, sk. apostīt.**
- ošeņiks** subst. Medicīniskā apkakle (nēsājama pēc kakla skriemeļa lūzuma). *Ilgī viņš staigāja ar to ošeņiku.* (1996, V19) [*< kr. ошеи-нук 'kaklasiksna'*]
- ot!** interj. Lūk. *Ot, kā!* (1996, TV; E. Švāns) *Kaut kur vēl mētājas tie divi žurnāli.* [atradās] *Ot!* (1996, S30) [*< latv. sl. vot?*]
- otrivs** subst. Atrāviens (sportā). *Pirmajā aplī gāju otrivā, tad noplīsu un atsošiju [=atpaliku].* (2006, V31, riteņbraucējs) [*< kr. ompив*]
- otrs** ♦ aizver durvis no otras puses, sk. durvis.
- otstoņiks** subst., spec. Slepna garāža zagtām automašīnām. (J. N., K. M.) [*< kr. sl. omcmoйнуk*]
- ozis, arī ozītis** subst. Austrālietis. (LŽV²) [*< angl. sl. aussie*]
- ozolītis** subst. Piecu latu naudaszīme. (2006, VE)

P

- pa** □ **pa gostiem, sk. gosti.** ♦ **pa fiksam, arī pa fikso, sk. fikss.** ♦ **pa freiju, arī pa freju, sk. freija.** ♦ **pa provi, sk. prove.**
- paampelēties** v. Paniekoties; paākstīties. *Mācīties vajag lielo Eiropas tautu valodas pamatā, ja tad vēl paliek laika, tad var paampelēties ar eksotiku ..* (2005, Delfi)
- pabazarēt** v. Papļāpāt. *Sanāca pabazarēt ar vienu no šiem vīriem.* (2003, Delfi) *būs tai čatā jāiet un jāpabazarē ..* (2005, Delfi)
- pabojāt** ♦ fasādi pabojāt, sk. fasāde.
- pabraukt** □ **pabraukt virsū.** Pakritizēt. *Vienkārši pabraucu virsū, ka cilvēki tādi drūmi un baigajās depresijās krīt.* (Diena 2003, 190, 15; čats)

pabriesmīgs adj., **pabriesmīgi** adv. Nekvalitatīvs; zemi vērtējams.

Tās ballītes tur ir diezgan pabriesmīgas. (Labrīt 1994, 22. II, 14)

pabriķis subst. Fabrika. *Es nāču no fabriķa, no dežūras.* (Ēteris 1975, 98) *Vai kāds zina, kur vēl tādu zirgu dabūt? Neviena fabriķis tādu palīgu neuztaisīs.* (Zvaigzne 1976, 14, 16; A. Strauss)

pabumbulēt v. Mazliet izklaidēties; paslaistīties. (1996, jaun.) *Neprot uz vietas pabumbulēt. Neprot nosist laiku.* (Ziedonis 1974a, 35)

pacilāt ♦ **pacilāt bumbas.** Iedzert. (JVSK 1987)

pacopēt v. Pamakšķerēt. *Ja .. kaut ko «pacopē», kā nevajag .., tev var atņemt lomu ..* (PaDj 1975, 122, 4) *Gribas arī pacopēt pilnīgi vientuļā vietā ..* (2003, www) *Pie pirmās izdevības būšot jāpacopē Buļļupē.* (Diena 2005, 72, 22)

pačabēt v. Pazust. (JVSK 1987) *Kur tu vakar pačabēji?* (VE 1989)

pačka subst. 1. Paciņa; kastīte. (1995, skoln.) *Man, lūdzu, vienu pačku spīcku!* (Koluža 2000, 141) *Sviests sešdesmit santīmi — divas pačkas pietiks.* (2003, S58)
2. Biezi, īsi mati. (J. N., K. M.) [*< kr. пачка*]

pačkāt v. Smērēt; traipīt. (2000) [*< kr. пачкам*]

pačkāties v. Smērēties; traipīties. (2000)

pačoks subst. Paciņa. *Viens pačoks [cigarešu] dienā.* (1997, radio) [Cilmi sal. **pačka**]

pačolēt v. Paskatīties. (1990, jaun.) *Pačolē, kas tur ir...* (1995)

pačolīgi adv. Lieliski. (1990, skoln.)

pačurāt v. Urinēt un pabeigt urinēt. *Mani sauc Dāvis. Es te mazliet pačurāšu.* (1995, TV; autiņbiksišu reklāma)

padarmija subst., neakt. PSRS armija. *Drasējam uz padarmijas jūras kara ostu Nikolajevu.* (2005, www; A. Bergmanis)

padbors subst., spec. Atlekušas bumbas iegūšana, pārtveršana (sporta spēlē). [futbolists laukumā:] *Līnijā nestāvu, viens uz padbor!* (2004) [*< kr. подбóp*]

padene subst. Klupināšana; kājas aizlikšana priekšā. (1965) (JVSK 1987) *Viņš man uztaisīja netišām padeni.* (2003, S9) ♦ **likt padeni.** Klupināt. (1980) *Viņi [=futbolisti] tikai skrien — un padenes liek.* (2005, S14) ♦ **aizlikt padeni**, arī **palikt padeni.** Paklupināt. *Es nokritu, jo kāds man palika padeni.* (Koluža 2000, 141) [*< kr. подножка*]

padiņš subst. Kāpņu telpa. (1995, skoln.) [Cilmi sk. **podjezds**]

- padirsenis** subst., vulg., hum. Sēdeklis. (1992, skoln.) (LŽV²)
- padirslis**, arī **padirsnis** subst., vulg., hum. Sēdeklis. (LŽV²) *Padod divus padiršļus.* (VE 1989)
- padirst** v., vulg. 1. Izkārņīties. *Pēc apgaits es nolēm iet padirst ..* (Liksona/Grīnberga 2001, 138) 2. Zaudēt (sportā). (LŽV²) *Ja būt padirsuši vai neizšķirts, tad nebūtu vērts [bijis nākt uz spēli].* (1997, V15) 3. Pazaudēt (ko). *Vienu lapu es esmu kaut kur padirsusi ..* (VE 1989) *es auskaru padirsu, kas man bija degunā.* (1996, S16) *Kaut kur es to padirsu ..* (2003, S50) // pārn. *Vasarnīcu jau arī ir padirsis.* (1996, V30)
- padjezds** subst. Kāpņu telpa. (JVSK 1987) (1991, skoln.) *Toč tajā brīdī no padjezda nāk vecen ārā.* (1980, V15) [Cilmi sal. **podjezds**]
- padjom!** interj. Celties! Mosties! *Padjom! Celies augšā!* (1994, S36) [< kr. подъём!]
- padla** subst. Riebeklis. *Tu gan esi padla, ja vari šitā melot!* (Koluža 2000, 141) *Padla jūs esat.* (2005, V40, jokojot) [< kr. vienk. **надло**]
- padliteratūra** subst., niev., neakt. Padojmu literatūra. (LŽV²)
- padlodka** subst. Zemūdene. *Tur bij uzzīmēta tāda padlodka ar haizivs seju...* (1999, V17) [< kr. подлодка: подводная лодка]
- padnoška**, arī **padnožka** subst. Klupināšana; kājas aizlikšana priekšā. (1993, skoln.) *Nu, šitās tāds negribīgs [=netīšas] padnoškas i.* (1977, V55, skatoties futbolu) *Tur padnožk bij.* (1978) ◆ **likt padnošku.** Klupināt. *Saprot, man viņš lik padnošk.* (1980, V9) [Cilmi sk. **paddene**]
- padokņņiks** subst., skoln., hum. Apakšpulkvedis. (JVSK 1987) [Sal. kr. подполковник 'apakšpulkvedis', **подоконник** 'palodze']
- Padomija** subst., īpašv., neakt. Padojmu Savienība. *Padomijas vai ārzemju propagandas tā noslēpts ..* (1997, TV)
- padumajēs** v., nelok. Padoumā tik! [pārdevēja:] *Šodien kāda tante ierakstīja sūdzību grāmatā. Padumajēs — vēl neklanos viņām pietiekoši zemu!* (Putniņš 1971, 71) *Laikam jau atkal par to nelikumīgo celtniecību. Padumajēs!* (Karogs 1975, 1, 114; Ž. Grīva) *Padumajēs, man pie tevis [iet]...* (1980) [< kr. **подумаешь**]
- padvara** subst., niev., neakt. Padojmu vara. (LŽV²)
- padzelka** subst. Pakaļdarinājums, viltojums. (J. N., K. M.) [< kr. **подделка**]

padzerstīties v. Nedaudz iedzert (alkoholiskus dzērienus). *Mākslas akadēmija šķita .. vieta, kur varētu .. padzerstīties slavenajos mākslinieku karnevālos ..* (VZiņas 2005, 144, 6; R. Vazdika)

padziedāt v. Uzsmēķēt. *Jāiet padziedāt.* (1995, jaun.)

pafāters subst. Patēvs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **fāters**]

pafikso adv. Ātri. *Es pafikso noslaucīšu putekļus un iešu!* (Koluža 2000, 141)

pafleitēt v. Pastāstīt. *Lubošs pafleitēja, ko viņš darīs ar falšajiem baksiem.* (Friborts/Kraučis 1996, 5)

pafokēties v. Pafotografēt. *Paņem fokiku — varēsim pafokēties.* (1999, S23)

pagaidām! interj. Uz redzēšanos! *Nu labi, pagaidām!* (1999, S40) *Labi, pagaidām, čau!* (2005) [Sal. kr. noka 'pagaidām']

pagale subst. Šautene. (LŽV²)

pagasts ♦ **kavēt pagastu**, sk. **pagasts**.

pagonas, arī **pagones**, arī **pagoni** subst., dsk. Uzpleči. *Un tad būšu zem pagonām [=dienestā].* (Eglons 1967, 149) *Garākais bija vēl armijas drēbēs, tikai noņēmis pagonas.* (Gāliņš 1972, 62) *Toreiz [skolotāji] visi bija mundieros zeltītām ērgļa pogām, uz pleciem pagoni.* (Greste 1977, 145) *pagones.* (LŽV²) [$<$ kr. *нозони*]

pagrūdiens subst. Zaudējums (sportā). *Paredzu reālu pagrūdienu ar rezultātu labākā gadījumā 1:3.* (2004, Delfi)

pagrūst v. Zaudēt (sportā). (LŽV²) *Ja Tābūns pagrūž, zaudē... Kas notiek?* (1996, radio) *pagrūdām normālā spēlē, pie kam komandai, kura ir daudz spēcīgāka par mums ..* (2003, Delfi) *nav iemesla domāt, ka Skonto pēkšņi pagrūdīs ..* (2005, Delfi)

pagelo adj., nelok., skoln. Labs. (sk 1988) [$<$ kr. *no dely* 'atbilstošs; tāds, kāds vajadzīgs']

paġērējums subst. Pieprasījums. *Uvis .. saņēma pārsteidzošu izskaidrojumu .. divainā zvēresta paġērējumam.* (Lāms 1973, 189)

paġērēt v. Pieprasīt. (novec. LLVV 6, 148) (LŽV²) *Zina .. paġērēt paġēr, lai viss notiek tā un tikai tā, kā viņa grib ..* (PadJ 1976, 251, 4; V. Kainaižis) *Pedagoģika ir parasti ļoti uztiēpīga mamma. Un ļoti daudzvārdīgi paġēr mīlēšanu.* (Ziedonis 1976, 42) *vēl kāds [lasītājs] paġēr, lai redakcija salabo saļimušu žogu.* (LitM 1977, 18, 4) // pārn. *Izvirzīt par priekšnoteikumu. Iekļaušanās ansambli paġēr no dirigenta un koristiem vislielāko precizitāti.* (LitM 1978, 3, 9; M. Zariņš) *Esmu pret maksimālismu, kurš paġēr absolūtu brīvību ..* (LitM 1979, 15, 6; V. Avotiņš) [$<$ vācu *begehren*]

pagērētājs subst. Pieprasītājs. *Arī* .. [dzejniekam,] *pildot lozungotās dzijas pagērētāju «sociālo pasūtījumu», patrāpījās viens otrs utilitārs gabals* .. (LitM 1978, 12, 4; A. Imermanis)

pagērīgs adj., **pagērīgi** adv. Prasīgs. *Daba ir pagērīga. Dots pret dotu.* (Liesma 1970, 6, 3)

pagērošs adj. (< divd.). Prasīgs. [dzejnieka] *klusā, mierīgā balsis top brīdinoša, pagēroša, pravietīga*... (Čaklais 1975, 119) *ar pagērošu brēcienu sevi pieteikusi jauna radība — Upiša ģimenē piedzimis dēls.* (Karogs 1977, 12, 29; V. Līvzemnieks) *Atbildība .. Tā nesa sev līdz arī skarbāku, pagērošāku intonāciju* .. (Dzene 1979, 41)

pagītis subst. Kāpņutelpa. *Es būšu tepat, pagītī*... (2004, S10) [Cilmi sal. podjezds]

pahodņaks, arī **pahodons** subst., skoln. Gaita. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

paicu! interj. Pagaidi! Panāc šurp! (1990, skoln.)

paika subst. Ēdiens, uzturs. (LŽV²) *Tas pats jefiņš vien ir, kas ziemā stāgāja .., mangodams paiku.* (Gāliņš 1972, 195) *dzīvošana un paika par brīvu* .. (2001) *atkal egle, atkal «paika»...* *Vispār Ziemassvētki ir tādi ēšanas svētki.* (Ieva 2003, 52, 25) [< kr. *naēk* 'uztura deva', ģen. *naūka*]

paikot I v. Ēst. (1992, jaun.) (LŽV²) *nav vērts .. tēlot «smalko», kas paiko tikai savu kostīti [slimnicā].* (Lāms 1973, 312) [kolēģe] *aicina mani paikot uz «Vītu».* (1978, S42) [Cilmi sal. **paika**] Sk. arī **iepaikot**, **papaikot**.

paikot II v. Dusmoties. (1992, jaun.)

pajāt v. Zaudēt (sportā). (2006, Delfi)

pajehala ♦ **kriša pajehala**, sk. **kriša**.

pajoliņš subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

paka subst. Guļas vieta. (LŽV²) ♦ **likties uz paku**. Iet gulēt. (LŽV²)

pakā! interj. Lieto kā atvadu sveicienu. *Jā, pakā, labi!* (1977, V55) *Harāšo, pakā!* (1980, V45, latviskā sarunā) [< kr. *noka!*]

pakaifot v. Papriecāties; pabaudīt. *Ir jau aktiera dabā visu izkāpināt, pastiprināt. Pakaifot par sajūtu, ko esi fiksējis.* (Santa 2002, 9, 24)

pakakāt v. Izkārnīties. *Ja nevari pakakāt, būs jādzer rīcinella.* (1997, TV; tulk. filma)

pakaļa □ **garā pakaļa**, sk. **garš**. ♦ **teļa pakaļa**, sk. **teļš**. ♦ **list pakaļā** niev. Censties izpatikt; pieglaimoties. (LŽV²) ♦ **pilnīgā pakaļā**.

- Saka par ļoti nepatīkamu situāciju vai par ko nestrādājošu, nefunkcionējošu. *Plīts un visa elektrosistēma pilnīgā pakalā.* (2000, TV; tulk. filma) ♦ **priekšā pakalā, sk. priekšā.**
- pakārties** v. 1. Pārstat darboties (par datoru). (1996, jaun.) 2. hum. Pakārt drēbes. (2005)
- pakāst** v. 1. Zaudēt (sportā). «*Daugava*» smagi pakāsa. (1992, V14) *Tai brīdī arī pakāsām spēli ..* (2003, Delfi) *amerikāņu «Dream Team» .. pamaniņās pakāst itāliešiem ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 22) 2. Iztērēt. *Piecsimt latus stabili esmu pakāsis pa šo nedēļu [tūrisma braucienā].* (2001, V24)
- paklapēt** v. Vairākkārt uzsist. (sar. LLVV 6., 171) *Mārtiņš paklapēja viņām pa plecu.* (Karogs 1977, 9, 99; M. Svīre)
- paklons** subst. Paklanīšanās. (1993, jaun.) [**< kr. поклон**]
- pakost** v. Iedzert. *Es līdz kādiem vieniem diviem [naktī] pakožu.* (2005)
- pakosties** v. Sacensties ātrumā. (VE 1989)
- pakot** ♦ **klausies un pako!, sk. klausīties.**
- pakrenķēties** v. Paskumt, pabēdāties. *Ir grūti rakstīt uz kuģa .. Pamokies, pakrenķējies, pastaigā pa kajīti, bet rezultātā tomēr kaut kas rodas.* (RīgasB 1977, 6, 4—5)
- pāksts** subst. 1. Mute. *Ja tu vēl vērsi pāksti vaļā, nožmieģšu.* (2000, TV; tulk. filma) ♦ **aizver pāksti! Apklusti!** (VE) ♦ **dabūt pa pāksti.** Tikt piekautam. (VE 1989) 2. Sievietes dzimumorgāni. (LŽV²) ♦ **sist pa pāksti.** Veikt dzimumaktu (par vīrieti). (LŽV²)
- pakulas** subst., dsk., skoln. Matī. (1990, skoln.)
- paķeipt** v. Izturēt. *Nemitīgo tūrīšanas darbu dēļ es nepaķeiptu nevienā štellē.* (Liksona/Grīnberga 2001, 75)
- pāķene** subst. Lauciniece. *Ja tas ir mājiens, ka es esmu pāķene, .. tad .. tu esi vecs mūjābels.* (Keno/Krastiņš 2001, 19) *Es biju neglīta, resna un smirdīga pāķene no dziļiem laukiem.* (Liksona/Grīnberga 2001, 126) 2. Muļķe; nemākule; naīva sieviete. *Oh, kāda vecene .. Pāķene pie stūres.* (1995, S30)
- paķert** v. Piemānīt. (LŽV²) ♦ **paķert uz asīti, sk. asīte.** ♦ **paķert uz mušku.** Izjokot; apmuļķot. (1990, skoln.)
- pāķi** subst., dsk. Lauki. (JVSK 1987) (VE 1989) *Tā knīpa no pāķiem mani neinteresē ..* (Keno/Krastiņš 2001, 156) *izmisīgā vēlēšanās neatšķirties no dzimušām pilsētniecēm mūs tiešām padara par pāķu muļķītēm.* (Diena 2003, 218, 19) *Tē pie mums, pāķos, visi cits citu pazīst ..* (Diena 2005, 60, 2)

pākīgs adj., **pākīgi** adv. 1. Lauciniecisks. (1965) 2. Slikts. (sk 1988)

paķilēt v. Saremontēt. *Vēl ir laiks šo to paķilēt, kam ziemā .. garām paiets.* (1996, jaun.)

paķis subst. Akordeons. (1989, V15)

pākis subst. 1. Laucinieks. (1965) *Tai pākī kaut kas ir, — Ilga atzinās draudzenei.* (Neiburga 1988, 100) *Mūsu kursā pākī vien.* (Koluža 2000, 141) *Taisiet, pākī, vaļā savus lūrāmos caurumus [=acis] ..* (Keno/Krastinš 2001, 96)

2. Muļķis; nemākulis; naivs cilvēks. (LŽV²) (1996, jaun.) *Tu nu gan esi pākis, nēmaz neproti uzvesties!* (VE 1989) *Man diezgan bieži sanācis spēlēt pākus — vienkāršus, vientiesīgus, neizteiksmīgus latviešu puisišus.* (PrDz 2006, 7, 43; R. Zagorskis)

pākisks adj., **pākiski** adv. Lauciniecisks. *Tāds pākiska paskata tipīnš pienāca parunāties ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 108)

paldies ♦ **paldies par kūkām!** Saka, noraidot piedāvājumu. (1990) *Es taču jau dzīvoju savu dzīvi kā teātri! .. Un tad vēl spēlēt teātri teātri?! Nē, paldies par kūkām!* (VZiņas 2003, 196, 8)

pāli subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. (1995) *Vai viņi vienmēr ir pāli?* (1997, TV; tulk. filma) *Tur tad mēs .. bijām a viņ gultā. Ab div briesmīgā pāli ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 14) *tāds jocīgs raidījums. Pilnīgs sviests, kura laikā bieži vien arī bijām pāli.* (TVDiena 2003, 8. V, 4)

palienēt v. 1. Aizņemties. (novec. LLVV 6., 207) (LŽV²) *Var palienēt piecus latus, desmit ..* (Lāms 1973, 386) *gribas aizskriet un palienēt sāli.* (Jurciņš 1977, 123) *Svārkus var palienēt, prātu ne ..* (Karogs 1977, 7, 117; J. Laganovskis) *cilvēks ir .. godīgi un atklāti palienējis, nevis zadzis vai blēdējies.* (Diena 2000, 6. I, 11) 2. Aizdot. (novec. LLVV 6., 207) (LŽV²) *Man atlika tikai viņiem abiem palienēt laivu ..* (LitM 1975, 15, 7; A. Grigulis) *meitene cerēja .. atdabūt palienētos rubļus.* (Karogs 1975, 8, 151; Ē. Strods) *Viens mans draugs palienēja savu «Jaguāru» ..* (1994, TV; tulk. filma)

palikt ♦ **palikt bez desām**, sk. **desa**. ♦ **palikt bez iekšām**, sk. **iekša**. ♦ **palikt jaņos**, sk. **jaņi**. ♦ **palikt padeni**, sk. **padene**. ♦ **beigts var palikt**, sk. **beigts**.

pālis subst., skoln. 1. Dīvnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 2. Muļķis. (JVSK 1987) *Mūsu zēni lielākā daļa pāļi vien ir.* (VE 1989) *Vai tas pālis neko nenojauta?* (1997, TV; tulk. filma) *Šitie pāļi tev neko nevarēs paskaidrot.* (Koluža 2000, 141)

palka subst. Nūja. // pārn. *Tev lētāk iznāks [vairākas īsas puķes] kā tā garā palka [=gara puķe].* (1976) ♦ **jolki palki!**, sk. **jolka**. [< kr. *nanka*]

palkavnieks subst. Pulkvedis. (novec. LLVV 6., 217) *Māte .. pieņem un gul-dina vācu palkavnieku.* (Gāliņš 1972, 58) *pie šīm liepām mani pakārs. / Jau palkavniekam rokā striķis žvīkst ..* (Roja 1975, 11) *Tur tas galvenais ir viens tāds vecītis, izbijis palkavnieks.* (1980) [*< kr. полковник*]

palte subst. Ieloce. (VE 1989) [*Cilmi sk. falte*]

palučka subst. Alga. *Daža viņa «palučka» [krogā] apgūlusies līdz pēdējai kapeikai.* (Eglons 1960, 96) *Es tagad palučku esmu dabūjis.* (2005, V25) [*< kr. sar. получка*]

palundra! interj. Lieto kā brīdinājuma vai trauksmes saucieni. *Palundra! Aiz manis! / Tur savējo sit!* (Rūja 1967, 59) [*< kr. полундра*]

palustēties v. Papricāties. *Ejiet nu, .. jauniem vajag palustēties.* (Gāliņš 1972, 137) *Nekas, palustējies, bet pienākums arī paliek.* (Liesma 1976, 1, 6)

palķiņņiks subst. Piecdesmit rubļu; piecdesmit latu. (1990, skoln.) [*Cilmi sk. poltiņņiks*]

pamačoties v. Pacīnīties (sportā). *Stafeti pārņēmu stabili ceturtais. Bū-tībā nebija ne no kā mukt, ne kam dzīties pakaļ. Interesantāk būtu bijis ar kādu pamačoties.* (Sports 2003, 100, 10)

pamālēt v. Pagleznot; pakrāsot. *Sliktākā gadījumā var ko pamālēt.* (Ka-rogs 1976, 2, 88; H. Gulbis)

pamasēt v. Piekaut. *Es viņu pamasēju zilu.* (1991)

pamatene subst., skoln. Pamatskola. *Nevaru sagaidīt, kad beigsu pamatēni.* (Koluža 2000, 141)

pamīlija subst. Ģimene. (LŽV²) *Brestes tai padomju gadā ieskatīja par tādu pasarkanu pamīliju.* (Lāms 1973, 32) *sūtīšu visu pamīliju talkā kartinus lašīt.* (PadJ 1976, 200, 4; V. Rūja) *Toreiz tik lielu [kapu] placi iepirkām, domāju, vēl Ģiedrīša pamīlijai vajadzēs.* (Karogs 1977, 9, 61; M. Svīre) [*Cilmi sk. famīlija*]

pamoika subst. Izgāztuve. (JVSK 1987) [*< kr. номойка*]

pamošņiks subst. Palīgs. *Es strādāju pie Jankas par pamošņiku.* (1995) [*Cilmi sk. pomočņiks*]

pampaks subst. Muļķis. (1992, skoln.) (1996, jaun.)

pampālis subst. Muļķis; slihts cilvēks. [*mūziķis*] *nav pampālis, viņš ir baigi foršs džekiņš.* (1992, radio)

pampars subst., skoln. 1. Kaut kas slihts. (sk 1988) 2. dsk. **pampari.** Krāmi. *Nekā cita tavos pamparos nav?* (1997, TV; tulk. filma)

pampoņa subst. 1. Liels gulētājs. (1980) 2. Slikts cilvēks. (1995)
pampt v. Gulēt miegā. (JVSK 1987) (LŽV²) *viņš .. pampa šodien līdz pusdienām.* (VE 1989) *viņam dzimšanas diena pirmajā janvārī, — ciemiņi gandrīz nekad nenāk, jo katrs mājās pampst.* (Nakts 1994, 13. I, 13) *Pampsti tālāk, bet es aizskriešu pēc rijamā.* (2000, TV; tulk. filma) Sk. arī **nopampt**.

-pampties, sk. nopampties.

pancers subst. Tanks. (LŽV²) [*< vācu der Panzer*]

panckars subst., skoln. Kas slikts, neglīts (piem., par apģērbu). (sk 1988)

pancūciņa subst., skoln., hum. Pankūka. (1994, skoln.) (1994, V12, S12)

pankūka subst. Kūtrs cilvēks. (1992, jaun.)

panna subst. Satelīta antena. (1992, jaun.) ♦ **raustīties kā pirdienam uz pannas, sk. raustīties.**

pantaroni subst., dsk. Bikses. (1989, V15) *Es vēl tomēr laikā nepaguvu novilkīt savus drausmīgos pantaronus.* (2005, S20) // *Garās treniņtērpa bikses; garās apakšbikses. Esmu ievērojis viņu vārtsargu, kas spēlē tādos gaišos garajos pantaronos.* (FutbolaD 2003, 3, 1) [*< kr. панталоны*]

pants ♦ **piešūt pantu, sk. piešūt.**

paņemt ♦ **paņemt fraku, sk. fraka.** ♦ **paņemt pēdu, sk. pēda.** ♦ **paņemt uz asīti, sk. asīte.**

papaikot v. Paēst. *Jāiet atpakaļ uz učeni .. Vismaz varēs forši papaikot.* (Karogs 1976, 4, 28; H. Gulbis)

papēdis subst. Muļķis. *Tavs sencis tomēr nav galīgais papēdis, kā agrāk likās.* (VE 1989)

papieres subst., dsk. Paģiras. (LŽV²)

papildene subst., spec. Papildvietas biļete (teātrī). [kasiere teātra kasē otrai kasierei:] *Tev ir papildenes?* (1997)

papiņņāt v. Paraudāt. *Es vienkārš nezinaļ: papiņņāt vai vienkārš neko...* (2005)

papirausis subst. Papiross; cigarete. (JVSK 1987)

papīrs ♦ **tīri papīri, sk. tīrs.**

papist v. Veikt dzimumaktu (par vīrieti). *Esmu piešāvies katrā krokodilienē [=neglītā sievietē] atrast kaut ko foršu, lai varētu viņu papist vairāk nekā vienu reizi.* (Laterna 1995, 2, 41)

papisties v. Veikt dzimumaktus. *Papisties jau varēju* [, kad lietoju alkoholu], *bet ne vairs tik ilgi, cik gribētos.* (Laterna 1995, 2, 40)

papравīt v. 1. Pielabot. *Odere jāizņem ārā* [cepurei] *un jāpapравīt.* (1975, S52) [piespēle futbolā] *bija tā dota, lai kāds izskrien, ar galvu papравīt bišk.* (1978, V45) *Kad nav īsti gludi uzsegts, tad tā mazliet papравīt.* (2004, S55) 2. Uzlabot. *Rīgā mēs papравīsīm tavu veselību.* (1977, S28) [*< kr. nonправитъ*]

paprovēt v. 1. Pamēģināt. (LŽV²) *Paprovē viņai* [=ķēvei] *uzkraut tik daudz, ka neizraus* [=neizkustinās vezumu]. *Paskaties, kādi viņai krusti!* (Zvaigzne 1976, 14, 15; A. Strauss) *Bet lai paprovē bez gumijas desmit minūtēs uzzīmēt sievietes galvu.* (PadJ 1977, 22, 4) *Tev arī vajag paprovēt nodarboties ar jogismu!* (Karogs 1977, 104, 4; A. Skailis) 2. Nogaršot. (LŽV²) *būtu kaut kripatas cukura, es arī kādu nieku paprovētu* [citronu]. (LitM 1975, 10, 7) *Un tā pirms gadiem desmit es arī vienreiz paprovēju.* (Nakts 1994, 17. II, 13) *Es labprāt paprovēšu šo žvačku.* (Koluža 2000, 146)

papucēt v. Mazliet uzspodrināt. (1970) // pārn. [režisors] *Valmierā iestudēja .. lugu .. Tāgad laiku pa laikam jābrauc izrādi «papucēt».* (Diena 2003, 81, 22)

papucēties v. Mazliet uzposties. *Māšeles Vanda un Laima bija vēl maziņas. Laimai jau gribējās papucēties.* (PadJ 1979, 149, 4)

papūst v. Zaudēt (sportā). 2:3 *Metalurgs papūta ..* (2004, Delfi)

papuvīs divd. Ierūsējis. *Apakšā drusku papuvīs bija, bet sametinājām.* (VE 1989)

par ♦ **par provi**, sk. **prove**. ♦ **par varas makti**, sk. **makte**.

pārākais adj. 1. Ļoti labs. *Nāc! Pārāko multeni rāda.* (VE 1989) 2. Ļoti liels; spēcīgs. *Sīkie laida vaļā pārāko rēcienu ..* (Lāms 1980, 19) *Tas atsit uz pārāko cūcību.* (VE 1989) *Tas bija pārākais kompliments.* (BŽVZiņas 2006, 3, 16) // *Tāds, kurā spēcīgi izpaužas (piem., kāda īpašība). Arvis tomēr izrādās pārākais ezis.* (VE 1989) *Pārākie purni nolasījušies uz kursiem.* (VE 1989) *zem deķa kaut kas didās. Johaidī — ielidusi pārākā džudite!* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis)

parakstīties v. Piekrist (ko darīt). *Ja viņš pats uz to risku ir parakstījis .., lai rullē!* (2003, www)

paraša subst. Atejas mēslu tvertne (cietuma kamerā). *Ar ko viņš slīk-tāks par citiem .., kas par savām apgrēcībām nāru un «parašas» vietā go-zējas sanatoriju apstākļos?* (VZiņas 2004, 31, 2) [*< kr. sl. napaua*]

paraut ◆ **paraut fraku**, sk. **fraka**. ◆ **paraut fugu**, sk. **fuga**. ◆ **paraut šmotkas**. Dusmoties. *Beidz šmotkas paraut!* (1995, skoln.) ◆ **paraut vagu**, sk. **vaga**.

pardon! interj. Atvainojos! (LŽV²) (2000) [pielūdžēji] *grib pierakstīties Nānetes deju kartē. Tur vēl tik daudz brīvu vietu, pardon!* (LitM 1977, 47, 13; M. Zariņš) *Vienpadsmit, nē, pardon, desmit trīsdesmit viena minūte.* (1997, radio) *Jaša, pardon, bet man šogad jau ir flauta vai klarnete [=koncerti kopā ar flautistu vai klarnetistu].* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 19) [pardon]

pardons subst. Atvainošanās. (1990, skoln.)

parēkt v. Pasmieties. *Man patīk detektīvi un grāmatas, kuras lasot var parēkt.* (LAMēs 1997, 10, 1) *Varēja parēkt par Lužņija [=futbolista] izgājieniem.* (2005, Delfi)

parikte subst. Iekārta; aparāts. (LŽV²) *Īpatnas pariktes mazdārziņos .. dārzā nostiepta maksšķernieku aukla, kas piesieta pie paštaisīta šaujamočā ..* (NRA 1998, 25. VIII, 3) *uz krēsla starp sīcošām pariktēm, motoriem un monitoriem izlikts brīdinājums nesēsties.* (RīgasB 2003, 21, 19) *bezpilota lidmašīnas un citas smalkas XXI gadsimta pariktes ..* (Diena 2003, 96, 16; Pauls Bankovskis) Sk. arī **uzparikte**.

pāris subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

parīt v. Ieēst; paēst. *Aiziesim kaut kur parīt, citādi atstiepsu kājas aiz bada.* (VE 1989) *Ātri kaut ko parījam, un tad iesim palūrēt teļuku ..* (1996, jaun.)

pārkašāt v. Sapīpēties pārāk daudz. *Nezinu, kā man izdevās tā pārkašāt.* (Liksona/Grinberga 2001, 92)

parkets ◆ **pulēt parketu**, sk. **pulēt**.

pārkost v. Atšifrēt; saprast. *Šito .. tev .. neizdosies pārkost.* (Sexer 1994, 12, 46)

pārkosties v. Pārdzerties; piedzerties. *Viņi visi var pārkosties un mūs iegāzt.* (1995, TV; tulk. filma)

-parkot, sk. **noparkot**.

parkoties v. Novietot automašīnu (uz ielas). *Kā filmās rāda, kā franči parkojas — tā ir visīstākā realitāte.* (Nakts 1994, 3. II, 16) *ielas tur ir apmēram tādas kā Vecrīgā. Parkošanās vispār nav iespējama.* (Diena 2004, 130, 4) [park]

pārkruķīt v. Pārgriezt; pārslēgt. *Nu pārkruķi programmas!* (1993, S25)

parķis ◆ **plēst parķi**. Skaļi laist vēdera gāzes. (VE 1989)

- pārliferēt** v. Pārdabūt (kam pāri, parasti nelegāli, neatļauti).
Tu taču esi .. tas pats, kuru mēs pavasarī .. pārliferējām pāri [robežai].
 (Grigulis 1965, 180)
- pārmālēt** v. Pārkrāsot. *Bet Jānītis raud. .. / Varbūt raud tāpēc, ka saprot nu: / Nepārmālēt nevienas [rudens lapas]?* (Čaklais 1979, 93)
- parpalas** subst., dsk. Mantas, lietas. (sk 1988) *Un cikos tad man savas parpalas [no viesnīcas] jāsavāc?* (1996, S30) *Pa šo laiku tev jābūt prom ar visām parpalām.* (1996, TV; tulk. filma) *Savāc savas parpalas un lasies!* (Koluža 2000, 141)
- parpalnieks** subst. Nevīžīgi ģērbies cilvēks. *Vai dieviņās, kāds tu parpalnieks esi! Visas tavas tāžas [=drēbju kārtas] redzamas!* (1996, S30)
- pārsplaut** v. Pārspēt. *Krievu miljardieris viņus [=latviešu biznesmeņus] te .. pārsplaus tā ka nemetas.* (Nakts 1994, 6. I, 4) *vai latviešiem jālaiž pasaulē pēc iespējas vairāk vārguļojošo .. bērnu tikai tādēļ, lai daudzuma ziņā «pārsplautu» citas tautas ..* (VZiņas 1995, 30. IX, 18)
- pāršālēt** v. Pārdalīt, sadalīt (telpu), iebūvējot sienas. *Lielās zāles vēl vācu sapieri pāršālējuši mazos skabūžos.* (Karogs 1975, 8, 20; H. Gāliņš)
- partī**, arī **pārtī** subst., nelok. Viesības; bankets. (1996, skoln.) [Cilmi sk. **partija**]
- partija**, arī **pārtija** subst. Viesības; bankets. (LŽV²) *Un kādas pārtijas tur tiek rīkotas, es zinu gan.* (Nakts 1993, 29. IV, 23) *mamma bija ļoti aktīva — gāja uz visiem koncertiem, .. rīkoja visādas pārtijas ..* (BŽVZiņas 2005, 14, 15) [*< angl. party*]
- pārtijs** subst. Viesības; bankets. (1990, skoln.) [Cilmi sk. **partija**]
- pārtrūkt** ♦ **pārtrūkst filma**, sk. **filma**.
- pase** subst. Piespēle. *Kāpēc viņš pats nesita, kāpēc viņš pasi atdeva?* (1976, V12, skatoties futbolu) *Laba, laba pase!* (1997) *Rinkus [=futbolists] jau atdeva pasi...* (2003, V27) [Cilmi sal. **pass**]
- pasene** subst., skoln. Pasākums (skolā). (sk 1988)
- pasēt I** v. 1. Derēt (lieluma ziņā — par apģērbu, apaviem). (LŽV²)
«Un tie krūšturi...» — «Tev nepasēja?» (LitM 1976, 42, 6; Ē. Kandars) // *Būt saderīgam. Tev nepas tāda sieva!* (Lāms 1973, 384) *Tā Anna Jānim pasē ..* (Zirnītis 1975, 116) *Vārdam jābūt [tādam], lai .. «pasētu» kopā ar uzvārdu.* (2002, studenta mācību darbs) // *Piestāvēt. Šī frizūra tev labi pas.* (LŽV²)
 2. *Pieklāties. Piespiežu Bici ciešāk, bet viņa saka: tā nu gan nepas!* (Karogs

- 1975, 7, 38; M. Zariņš) [*< vācu passen*] Sk. arī **iepasēt, piepasēt, sa-
pasēt, uzpasēt.**
- pasēt II** v. Piespēlēt. (2000) [*< kr. nacovamъ*]
- pasēties I, sk. uzpasēties.**
- pasēties II** v. Pazust. *Pastāv iespēja, ka papīrs [=dokuments] «pasējies»,
kad dziedātājs pārcēlās uz jauno dzīvesvietu ..* (BŽV Ziņas 2006, 3, 24)
- pasīgs** adj., **pasīgi** adv. 1. Piemērots. (LŽV²) *Nu mums abiem pasīga manta.*
(Karogs 1977, 3, 107) 2. Saderīgs. *Voi, voi, kas par pasīgu pāri ..* (Putniņš
1975, 80) Sk. arī **piepasīgs, sapaasīgs.**
- pasis** subst. Pastiprinātājs. (1989, V15)
- pasist** ♦ **pasist klaču**, arī **pasist klačiņu**. Papļāpāt. *Mēs .. varēsim
pasist klaču par vecajiem laikiem.* (1995, TV; tulk. filma) *Šobrīd es eju uz baļ-
ļuku, lai .. paziņu tusiņā pasistu klačiņu ..* (Santa 1996, 6, 46)
- pasistais** subst. (*< divd.*). Muļķis. *Ko bļauties, pasistais tāds?* (Lāms
1980, 166)
- pasists** adj. (*< divd.*). Dumjš. *Tas nu gan ir pasists.* (VE 1989)
- pasīte** subst., skoln. Skolēna dienasgrāmata. (sk 1988)
- pasportiste** subst., neakt. Paszine. *Vajadzīgi! Sētnieki, pasportiste, krāso-
tājs ..* (1977, ar roku rakstīts sludinājums) [*< kr. nacnopmucmka*]
- pass** subst. Piespēle. *Vajadzēja netraucētam iedot normālu pasu soda lau-
kumā ..* (2005, Delfi) [*< kr. nac*]
- pastala** ♦ **klaču pastala**, sk. **klača**.
- pastellēt** v. Pasūtīt. (LŽV²) *Toreiz jau katrs godīgs cilvēks savu mūža māju
pastellējis pirms nāves.* (Karogs 1975, 5, 34) *pastellējām divas porcijas ..* (Ēteris
1975, 34) *nevajadzēs .. pastellēt lopkautuvu vāgš pie kūts.* (Liksona/Grinberga
2001, 28) [*< vācu bestellen*]
- pastipreklis** subst. Pastiprinātājs. (2005)
- pastroika** subst. «Iekārta.» (LŽV²) [*< kr. nocmpoūka 'celtne'*]
- pastūzis** subst. Pastiprinātājs. (JVSK 1987) (1995) *Tas ir tavš pastūzis?* (1989,
V15) *Manam maģim vajag pastūzi.* (Koluža 2000, 141)
- pasūtīt** v. Atraidīt; aizdzīt. (JVSK 1987) *Citādi nekaunīgā veidā pasūtīs, lai
kraties.* (Kļavis 1989, 20) *Šis no sevis baigi mētā, bet es viņu pasūtīšu.* (VE 1989)
Es viņu pasūtīju vienu māju tālāk. (VE 1989) «Kakokalo,» — *viņa pasūta.*
«Mums nav,» — *viņu pasūta.* (Keno/Krastiņš 2001, 20)

- pasvords** subst. Parole (datorā). *Viņš tagad pasvordū prasa...* (2005, S46)
[< angl. *password*]
- pašancēt** v. Pastrādāt (neilgu laiku). *Lai pašancē čaļi bez viņa.* (Caune 1977, 105) *Pēc skolas .. «pašancēju zavodā» ..* (PatDz 2005, 11, 13)
- pašansēt** v. Pastrādāt (neilgu laiku). *Būtu jel drusku pašansējuši.* (Lāms 1973, 70)
- pašerps** adj. Samērā skarbs. *Pirmoreiz sastopot .., parasti viņš [=dzejnieks] šķiet pašerps, asām ironijas adatiņām apaudzis ezis.* (RViļņi 1996, 9, 13; A. Neibarts)
- pašīt** v. Smagi strādāt. *Bijām mežā — baigi pašījām.* (1992, jaun.) [< kr. sl. *namam* 'strādāt', 3. pers. *nauem*]
- pašiverēt** v. Padarboties. *Lai pašiverē ar drēbēm — drīz jau veikalos pietrūks...* (Zariņš 1973, 243)
- paškidrs** adj., **paškidri** adv. Diezgan neveiksmīgs. (Nakts 1994, 27. II, 3)
sezonas sākums bija tāds paškidrs .. (2005, Delfi)
- pašķipelēt** v. Neilgu laiku rakt ar lāpstu. *Darbs nav nekāds grūtais, jāpašķipelē grants ..* (Gāliņš 1968, 199) *Ja šaubās, nedaudz pašķipelē — labāk dziļāk nekā pār seklu.* (Caune 1977, 8) *Es tā pašķipelēju — nav tik viegli...* (2005, S58)
- pašlepēt** v. Pavilkēt (piem., trosē). *Akumulators pavājš, pats zini, kā var gadīties... Ej tad nu meklē, lai kāds trosē pašlepē.* (Karogs 1978, 5, 97; A. Stankevičs)
- pašliherēt** v. Paffirtēt, palakstoties. *Tagad jau pašliherē ar vienu, ar otru...* (Putniņš 1971, 162)
- pašļēbs** adj. Pavājš. *Tava kaste [=automašīna] tāda pašļēba ..* (Keno/Krasitiņš 2001, 15)
- pašļi!** v., nelok., pavēles formā. *Ejam! Vaig doties viņai uzbrukumā. Davai, pašļi!* (1976, S40) [< kr. *nouuu!*]
- pašņakarēt** v. Parakņāties (ko meklējot). *Ne par savu kundzi, ne jaunkundzi tu galvot vis nevari, ka pēkšņi tām nerodas vēlēšanās pašņakarēt pa tavām lietām.* (Karogs 1977, 10, 79; D. Avotiņa)
- pašņakarēties** v. Parakņāties (ko meklējot). // pārn. *Viņš, vaļas cilvēks, var pameklēties, pašņakarēties.* (Lāms 1974, 191)
- pašņākt** v. Pagulēt. *Būtu labāk pagulējis. .. Es, redz, pašņācu, un cits štimungs...* (Karogs 1976, 9, 44; I. Lubējs)

pašpāsēt v. Pajokot. [viņš] *mīlēja pašpāsēt un nopirka bārdu pindzeļu taisīšanai.* (LitM 1976, 25, 7; J. Stankevičs)

pašpāsēties v. Pajokot. *Nevarēju atturēties nepašpāsējies ..* (2004)

pašpjonēt v. Nedaudz izspiegot. *Observators nolēma braši doties uz Kuzmīna [=toreizējā Baltijas Kara apgabala pavēlnieka] valstību «pašpjonēt».* (Pilsēta 1991, 25, 38)

paštātēties v. Izrādīt sevi. [A:] *Kādā sakarībā tu tur būtu braucis?* [B:] *Paštātēties...* (2006)

pašteķis subst. «Kandža.» (LŽV²)

paštukot v. Padomāt. *Es līdz pirmdienai paštukošu ..* (LitM 1977, 2, 4; A. Kalve) *izdrukā .. sūtījumu [=finansējuma projektu]. Paštukojiet!* (2006, el. v.)

pašūmēties v. Ļauties satraukumam (kādu laiku); padusmoties. *Jāļauj drusciņ preseī pašūmēties.* (2003) *Viņi pāris dienas pašūmēsies, pēc tam aizmirsīs.* (2005, Delfi)

pašūties v., parasti pavēles izteiksmē **pašujies!** **Paej tālāk!** **Ej prom!** (LŽV²)

pašvaks adj., **pašvaki** adv. Pavājš; paslikts. (novec. LLVV 6, 504) *Pagājušo pavasari abiem bija tā pašvakāk ar naudu ..* (Jakubāns 1974, 150) *Tāpēc ar to publicēšanos iznāk pašvaki.* (Karogs 1975, 11, 124; J. Jaunzems) *kam tas prātiņš lielāks, tas studē fizmatos, biologos, ķīmiķos, kam pašvakāks, tas iet uz filozofiem.* (Laterna 1995, 2, 41) *noslikt kopā ar Bruno Oju tāds pašvaks variants ..* (Ieva 2005, 28, 27)

pate pron. Patī. *Faktiski tā ir viena un tā pate.* (1995, skoln.)

patups adj. Padumjš. *Viņš tāds patups ..* (2005)

patusēt v. 1. Pabiedroties. *Mēs vairāk orientējamies uz Rīgas publiku, kas grib izbraukt zaļumos trīs dienas patusēt.* (Diena 2004, 174, 16) 2. Mazliet, neilgu laiku piedalīties izpriecās, svinībās. *Sākumā kā jau visiem likās — varu patusēt, taču ātri kļuva garlaicīgi.* (Sestdiena 2005, 12. III, 16) *Man patīk ar meitēni aiziet kaut kur patusēt ..* (BŽVZiņas 2006, 1, 46)

patusēties v. 1. Pabiedroties. (1997) *Patusējies ar draugiem un klausies superīgu mūziku.* (2002, TV; reklāma) *[dziedātājas] nav nekādas draudzenes vai paziņas, kas uzaicinātas patusēties ..* (Diena-Izkl 2003, 15. VIII, 2) *Dace vēlējās iepazīties, bet Heino — «patusēties».* (PrDz 2004, 50, 53) 2. Mazliet, neilgu laiku piedalīties izpriecās, svinībās. (2004)

- patusoties** v. 1. Pabiedroties. (2003) 2. Mazliet, neilgu laiku piedalīties izpriecās, svinībās. *Varēs drusku patusoties, latviskā žargonā runājot.* (1996, TV; ierēdne)
- pauteniki** subst., parasti dsk. Garie zvejnieku zābaki. (1995)
- pautnesis** subst., iron. Tūļa, lempis. (1997, radio)
- pauts** subst. 1. Ola. (2003) 2. parasti dsk. **pauti**. Virieša vai dzīvnieku tēviņa sēklinieki. (Veisbergs 2005, 584) *Pētera siltumnīca spīd kā kaķa pauti.* (1988, S50) *Dabūsi pa pautiem!* (VE 1989) *Tē nav nekāds bārs, kur tu vari sagrābt viņu aiz pautiem.* (1997, TV; tulk. filma)
- pavarotņiks** subst. Pagriezienu rādītājs (piem., automašīnai). (JVSK 1987) (1995, skoln.) [Cilmi sal. **pavarots**]
- pavarots** subst. 1. Pagrieziens. (1994) 2. Pagriezienu rādītājs (piem., automašīnai). (1994, S55) [novopom]
- pavestka** subst. Pavēste. *Tur bij jāiedod vienai tantiņai tās [kara komisariāta] pavestkas.* (1980) [novestka]
- pavilk** v. Tikt galā (ar ko); spēt. *Es neesmu tik spēcīgs cilvēks, lai pavilktu popularitāti.* (Nakts 1993, 3. VI, 19) *Viņa jūt, ka vairs nevar pavilk... (NRA 1996, 167, 1) Tu domā, šitas mazais televizoriņš pavilks?* (1996)
- pavilkties** v. Izjust baudu, labsajūtu; sajūsmināties (par ko). *Arī divakordnieki [=dziesma, ko veido divi akordi] ir lieta, no kuras var pavilkties ..* (1999, www) *jāuzliek šamās idejas uz papīra, lai tautai ir ko pavilkties ..* (2005, www) [klausoties dziesmas,] *pavilkties varēja ne pa jokam ..* (2005, www) [Sal. kr. sl. *мащитъся*, sal. Jeļistratovs 2000, 462]
- pāvs** subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- pazīmēties** v. Izrādīt sevi. *Nenosodu .. tos, kas vēlas publikai «pazīmēties» ..* (VZiņas 1995, 17. VIII, 16) *dziedātājam bijusi iespēja nedaudz pazīmēties uz skatuves jau dažu gadu vecumā.* (Diena 2004, 173, 12; U. Rudaks)
- pazole** subst. Muļķis. (JVSK 1987) *Vecais ir galīga pazole, nemaz neapjēdz, kur es eju pa vakariem.* (VE 1989)
- pazors** subst. Kauns; izgāšanās. (1993, jaun.) *Bišku jau tiem večiem [=pavecās sievietes aizturētiem zagļiem] ir pazors ..* (2006, Delfi) [нозоф 'kauns']
- pazortēt** v. Mazliet, neilgu laiku šķirot. *Iveta atbrauca ar cik maisiem [grāmatu], ta es palīdzēju viņai pazortēt.* (2002, S55)
- pazust** ♦ **pazust kokos**. Aizbēgt; aiziet. (LŽv²) *Pazūdi kokos, lai es tevi neeredzētu.* (1990, S23)

pažarniecisks adj. Saistīts ar ugunsdzēsējiem. // pārn. Straujš. *Dzejnieks .. ierāva to letkisa pažarnieciskajā ritmā.* (Zariņš 1975b, 64) [Cilmi sal. **pažarnieks**]

pažarnieks subst. Ugunsdzēsējs. (LŽV²) *Kamēr atbrauca pažarnieki, gandrīz visi bija izglābti.* (Gāliņš 1972, 229) *Pažarnieku melnās formas ar spožajām uzšuvēm ..* (Lāms 1974, 237) *ar ķibelēm [filmā] tiek galā .. lāga pažarnieks ..* (Diena-Izkl 2005, 28. I, 7; N. Naumanis) // *Reklāmai ir milzu spēks: / Tiklīdz valstī ugunsgrēks, / Ceļ par pirmo pažarnieku / Reklāmistu Stendzenieku.* (Diena 2003, 221, 12) [**< kr. пожа́рник**]

pažars subst. 1. Ugunsgrēks. (LŽV²) *Vienas briesmas — liekas, ka pažars būtu [=virs Rīgas dūmu slānis gaisā].* (1976) *Kur nu traks, ta jau būs kā pažars [lūpu krāsojums].* (1977) *Kad viss še izdega vai, sacīsim, «pažarā» tika izsvilināts.* (Pilsēta 1992, 45, 38) *Pēc tam minējām, kur ir pažars un cik lielas liesmas ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 82) // pārn. *Viņš savu pažaru netika apdzēsis, alus tur maz līdzēja.* (Lāms 1974, 239) // pārn. *Kas neatliekams, ļoti steidzams. Es jau saprotu, ka ir pažara situācija.* (2005) 2. Spilgta gaisma. (JVSK 1987) [**< kr. пожа́р**]

pčolka subst. Meitene ar daudziem lētas bižutērijas rotājumiem. (1990, skoln.) [**< kr. ну́лька** 'bitīte']

pē! interj. Lieto, norādot uz ko netīru, neaiztiekamu (parasti, aizliedzot bērnam aiztikt ko netīru). (LŽV²) // Lieto, norādot uz ko sliktu, nekvalitatīvu, nepatīkamu. (VE 1989) *«Pē, nevis ministrija,» dodoties prom no .. ministrijas, noteica .. mērs ..* (VZiņas 2004, 36, 5)

pēcis subst., skoln. 1. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 2. Pepsikola. *Nopērc pēci un saldējumu!* (VE 1989)

-peckāt, sk. **nopeckāt**.

-peckāties, sk. **nopeckāties**.

pēckāties v. Darboties (ar ko). *Ja man būtu pēcnācēji, .. vienīgi ar tiem viņš [=vīrs] man ļautu pēckāties ..* (Ansons 1975, 92)

pečka subst. 1. Krāsns; centrālapkures katls. (LŽV²) *Skurstens, vis, i labs [vecajā pirtīnā], tur tikai tā pečk jāuztais.* (1979) *Ar šķipeli sametu pečkā.* (1997, v25) *Eiropas Savienībā nevarēsiet «uz peckas» gulēt!* (Ieva 2003, 20, 4) 2. Automašīnas sildītājierīce. *Kāpēc te [=automašīnā] tik auksts? Vai tad pecka nestrādā?* (1992, jaun.) 3. Cepeškrāsns. *Tā plīts būs ar pecku vai bez?* (1996, s30) [**< kr. печка**]

pečkāt v. Smērēt, padarīt netīru. (LŽV²) [**< kr. на́чкати**] Sk. arī **nopeckāt** s. v. **nopeckāt**.

-pečkāties, sk. nopečkāties.

-pečkināt, sk. nopečkināt.

pečņiks subst. Krāšņu mūrnieks. [viņš] ir *pečņiks?* (2005) [< kr. *neu-nuk*]

pečorka subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **pe-ķorka**]

pēda ♦ **ņemt pēdu**. Bēgt. *Ēdu sīpolus tik ilgi, kamēr visi ņem pēdu*. (2003, S17, izziņa) «*Vai ir nācies ņemt pēdu?*» (Sestdiena 2003, 3. V, 54) ♦ **paņemt pēdu**. Aizbēgt. *Šis paņēmis pēdu*. (1995, skoln.) ♦ **piesist pēdu**. Aizbēgt. (vienk. LLVV 6., 125) (LŽV²) ♦ **atstiept pēdas**. Nomirt. (VE)

pedālis subst. 1. Muļķis. (JVSK 1987) *Baigie pedāļi nolasījušies*. (VE 1989) 2. Kāja. (LŽV²) *Savāc pedāļus, nevar tikt garām*. (VE 1989) *Uzmetu dzinēju uz pedāļa, baigi sāp*. (1995, TV; tulk. filma) *Annai gan ir gari pedāļi!* (Koluža 2000, 141) ♦ **spiest (pedāli) grīdā**, sk. **spiest**. ♦ **atmest pedāļus**. Nomirt. (2005, www) ♦ **atstiept pedāļus**. Nomirt. (VE)

pēdas subst., dsk., spec. Pēdiņas (interpunkcijā). *Vai [vārdkopa] Aizsargjoslu likums ir jāliek pēdās?* (2003)

pedene subst., skoln. Pedagoģiskā skola. (1990, skoln.)

pedere subst. Atspere. (LŽV²) *Bet gultai nočīkst pederes, / Un jāceļas man augšā...* (Karogs 1976, 5, 12; J. Sirmbārdis) *Ja spruka pedere vaļā* [žurku slazdam], *šāviens bija kā no bises!* (Karogs 1979, 2, 74; R. Ezera) [Šoferis] *nesekmīgi centās izpiņķēties no saplēstā sēdekļa pederu jūkļa*. (VZiņas 2004, 168, 2; feļetons) [Cilmi sk. **federe**]

pederrati subst., dsk., neakt. Atsperrati. (LŽV²)

pediņš subst. Homoseksuālis (parasti pasīvais). (1989, V15) (LŽV²) *viņi visu laiku ņirgājās par Timu, jo viņš bija pediņš*. (1999, TV; tulk. filma) *māte jūs uzskata par pediņu* .. (Keno/Krastiņš 2001, 64) *viņš Artūra lomā netaisa .. klišejisku ķemu par sievišķīgu pediņu* .. (Diena 2004, 71, 12; N. Naumanis)

pēdot v. Bēgt. (JVSK 1987) *Pēdosim labi žigli, dūzene jau pie krusta* [=krustojuma]. (VE 1989)

peģiks subst. Homoseksuālis (parasti pasīvais). (1991) [< kr. sl. *neduk*]

peidžerēt v. I. neakt. Sūtīt tekstu ar peidžeri. (1995) 2. Virzīties, kustēties. (2005, www) Sk. arī **uzpeidžerēt**.

peidžiņš subst., neakt. Peidžeris. (1995)

- peidžors** subst., neakt. Peidžeris. (1996)
- peidžs** subst., skoln. Lappuse. (sk 1988) [< angl. *page*]
- peilēt** v. Skatīties. (LŽV²)
- peiza** subst. Matu pinka. *Ko nu krati savas peizas!* (vienk. LVSU, 276) [< latv. sar. *peisaki*]
- peka** ♦ **atstiept pekas**. Nomirt. (2000)
- pekele** subst. «Apgrūtinājums.» (LŽV²)
- peksēt** v. Iet. (1990, skoln.)
- pekis** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **peķorka**]
- peķorka** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [< kr. *печорка*]
- peldene** subst., skoln. Peldēšanas apmācība (skolā). (sk 1988) *Vai tev kostīms peldenei ir?* (Koluža 2000, 141)
- peldēt** v. 1. Atbildēt (eksāmenā) neprecīzi, nenoteikti. (LŽV²)
2. Būt zaudējušam reakcijas asumu. *Kā mēdz teikt, bokseris peld...* (2004, TV; E. Dāvidsons)
- peldriņķis** subst., iron. Korpulents cilvēks. (2005, www)
- pelēcis** subst., neakt. Milicis. *Re, pelēči arī klāt!* (VE 1989)
- pelēkais** subst. (< adj.). Vārgulis. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- pelģiks** subst., skoln. Peldkostīms. (1990, skoln.)
- pelmenis** subst. Zilums (zem acs). *Kas tev uzsita to pelmeni?* (Koluža 2000, 141)
- pelst** v. Peldēties. (JVSK 1987)
- pena** subst. Nauda. (sk 1988) *Penas*. (1990, jaun.) [Cilmi sal. **penga**]
- penčiks** subst., skoln. Penālis. *Mans penčiks tukšs — visi zīmuļi izbirusi...* (Koluža 2000, 141)
- pendele I** subst. Sainis. (1970) *Beidz tak krāmēties gar tām pendelēm*. (Rijnieks 1990, 174) *atbrauc [tiesas] izpildītāji, pendeles laukā, un dzīvoklis ir tukšs*. (Nakts 1993, 10. II, 6)
- pendele II** subst. 1. Vienpadsmit metru soda sitiens (futbolā); septiņu metru soda metiens (handbolā). (1965) (2005) *jānedabū .. bumba pretinieka tīklā, nevis .. jākrūt zemē un lūdoši un pārmetoši jāskatās*

uz tiesnesi, lai dod «pendeli». (Sports 1977, 60, 3) [vārtsargs:] *šī spēle man izdevās .. Vienīgi zēl, ka «pendeli» neizdevās paņemt.* (Diena 2003, 80, 12) [handbolisti] *pēdējās 20 minūtēs neiemeta kādus astoņus drošus vārtus, «pendeli» ieskaitot.* (Diena 2003, 183, 7) 2. Spēriens (pa dibenu). (JVSK 1987) [bijušo apcietināto no cietuma] *nepavada ar pendeli pa pēcpusi.* (VZiņas 2003, 24, 10) [Sal. kr. пенальти; 2. nozīmē < kr. sl. пендаль, sal. Jeļistratovs 2000, 322]

pendelēt v. 1. Saiņot. (1975) 2. Šūpot (rokās), svārstīt. *Kad Muškātne atnāca aicināt atpakaļ uz karuseli, tad neiedarbojās .. acu priekšā pendelētais zelta pūlksstenis ..* (Dzene 1979, 104)

pendelēties v. Ilgāku laiku saiņot (ko). (1970)

pendelists subst. Futbolists, kurš parasti izpilda vienpadsmit metru soda sitienu. *Štata pendelists Žavoronkovs bez problēmām realizēja pendeli ..* (2005, Delfi)

pendža I subst., skoln. Piezīme (skolēna dienasgrāmatā). *Pendžas ierakstīšana.* (1989, V15)

pendža II subst. Pensionāre. *Sēž vienas pendžas ..* (2006)

penga subst. Nauda. (1965) (sk 1988) (LŽV²) *Ledenēm man pengas pietiks.* (Koluža 2000, 141) *Kas attiecas uz hipotēzi par laupītāju, kas kāro pēc Gabriela pengas, viņa atļāvās pasmaidīt.* (Keno/Krastiņš 2001, 152) *Muterīte tamborēja gultas pārsegus un pārdeva tos .., un dabūja par to pengū.* (Liksona/Grinberga 2001, 82) [*< zv. pengar?*]

peniņš subst., novec. «Siknaudas gabals.» (LŽV²) [*< latv. feniņš*]

penka subst. Nauda. (sk 1988) [Cilmi sal. **penga**]

penkoks subst. Pankūka. *Vakariņās kartupeļu penkokus izcepu ..* (Kanders 1975, 121) *Gribēja večuks patiksmīnāties ar penkokiem, bet suns apēda...* (Šahs 1975, 11, 20) *Tile tajos [=aitu taukos] penkokus cept negrib — ēdot piesalstot rīklē.* (Caune 1977, 89)

Pentagons subst., īpašv. 1. skoln. Jūrmalas 1. vidusskola. (JVSK 1987) 2. neakt. Militārā katedra Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā. *Pentagons jau nu tik viegli negribēs pašlikvidēties.* (VE 1989) 3. Skolotāju istaba. (JVSK 1987) (1992, jaun.) 4. Bijusī Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas ēka Rīgā, Elizabetes ielā. (VE 1989)

peņa subst. Nauda. (JVSK 1987) *Peņas.* (1992, jaun.)

peņģerots subst. Uzpirkstenis. *Peņģerota lieluma mucīņa, mazs noplucis Lāčplēsītis .. [=suvenīri] (Ziedonis 1974a, 39) Liāna .. lēja tēju peņģerota izmēra keramikas dīvainībās. (Karogs 1979, 4, 96; Ē. Hānbergs) [Cilmi sk. piņģerots]*

pēperkoks, arī **peperkoks** subst. Piparkūka. (novēc. LLVV 6, 605) *Man patīk pēperkoku sirds .. (Peters 1973, 109) Uz galda / Bij vēl viena pēperkoka sirds. (Ziedonis 1975, 122) Neklausā dēls neparko — / Jādodot šim pēperkoka. (Rūja 1976, 97)*

pepsene subst. Pepsikola. (JVSK 1987) *Pepsene skārdenē. (2000)*

pepsiķis subst. Pepsikola. (1989)

pepsis subst. Pepsikola. (1989, V15)

pepsītis subst. Pepsikola. (sk 1988)

perdelis subst. Sliktis cilvēks; riebeklis. *Vai tu, perdeli, vari pateikt ko prātīgu? (Koluža 2000, 141) Un tad es to siko perdeli nošāvu. (RīgasB 2003, 145, 15; anekdote) Vecais perdelis atkal varēs deldēt direktora beņķi. (2005, Delfi)*

perediška subst. Atelpa; pauze. *Izskatās, ka viņi [=tenisisti] taisītu peredišku. (1977, V35) Es jau, redz, domāju, ka tev perediška, man nekā. (1980) [*< kr. передышка*]*

perekļička subst. Sasaukšanās. *Ar rācijas palīdzību štāba darbinieki sazinājās ar visu .. pilsētu civiļās aizsardzības centriem. «Tā ir tā saucamā «perekļička» ..» (VZiņas 1995, 24. III, 7) [*< kr. перекличка*]*

perekurs subst. Pīppauze. (1995) [*< kr. sar. перекурп*]

perestroika subst., neakt. Vēstures posms — Padomju Savienības pastāvēšanas pēdējie gadi (sākot no Mihaila Gorbačova nākšanas pie varas); pārkārtošanās. *Perestroikas gados .. darbaļaužu masas iepazinās ar lētākajiem .. franču Napoleona [=konjaka] paraugiem .. (NRA 1996, 24. VIII, 2) [*< kr. перестройка*]*

perežītiki subst., dsk. Paliekas (apziņā). *Man kaut kādi tādi perežītiki veci palīkuši. (1999) [*< kr. пережитки*]*

performanse subst. Veikums. *Muns bija labāka performanse nekā viņiem .. vēlēšanās. (2005) [*< angl. performance*]*

pergamenti subst., dsk. «Dokumenti.» (LŽV²)

pērlīgs adj., **pērlīgi** adv. Kaprīzs; izvēlīgs. *Lasītājs kļūst pērlīgāks .. (Karogs 1976, 5, 4; J. Sirmbārdis)*

persiks subst. Sievietes dzimumorgāni. (2005, www)

- pērsiķis** subst. Persiķis. *Negrib vēl kād pērsiķīt?* (1975, S60)
- perša** subst. 1. Pants; dzejolis. (nov. LLVV 6., 617) 2. Raksts. *Viņu nosūtīs uz aviāzi peršinas rakstīt.* (1997, TV; tulk. filma) // *Vēstule, apkārt-raksts.* (1996)
- perve** subst. Krāsa. (LŽV²) *namelis gan ilgi nebija pēri matijis ..* (Gāliņš 1972, 65) *aplej [vadoņa bildes] ar melnu pēri ..* (Zariņš 1973, 104) *Nu re, cik smuki! Zaļa pēvīte.* (Dumbers 1977, 123) [$<$ vlv. *verwe* ME 3, 202]
- perversonis** subst. Cilvēks ar perversām tieksmēm. *Bet vecajiem perversoniem tu sauc sevi par Grietu.* (Melgalve 1999, 73)
- perverts** subst. Cilvēks ar perversām tieksmēm. *Slimnieki tur pārojas, nu pēverti gatavie!* (Sexer 1994, 5, 31) *Zažī vienu brīdi ar ziņkāri .. noraugās uz pēvertu ..* (Keno/Krastiņš 2001, 49) *Viņi iedomājās, ka es esmu kaut kāds pēverts ..* (Liksona/Grinberga 2001, 90)
- pervēt** v. 1. Krāsot. (LŽV²) 2. Gleznot. (LŽV²) 3. Lietot (kosmētikas līdzekļus) sejas izdaiļošanai. *Mani pēvētie vaigi būs bāli.* (Pormale 1977, 82) // *Grimēt. Bet es gan gīmi baltu vairs «nepēvēšu».* *Mans klauna mūžs beidzies.* (Dzenītis 1975, 111) ♦ **pēvēt vaļā.** «Energiski iesākt.» (LŽV²) [$<$ vlv. *verwen* ME 3, 202] Sk. arī **izpēvēt, nopēvēt.**
- pēvēties** v. Krāsoties; grimēties. (LŽV²) *jāzdzancina arī tās jaunās meitas, lai .. vienreiz ir skaidrs, kura .. pē vīra tā arī netiks, lai kā pēvētos ..* (Jakubāns 1974, 144)
- pesele** subst. Nauda. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- pesene** subst. Nauda. *Aizskriešu pēe mammas pēe pesenes.* (1994, skoln.)
- pesis** subst. Nauda. *Būtu pēsis, varētu nopērt saldējumu.* (LŽV²)
- peso** subst., nelok. Nauda. (1980) (2005, www)
- peška** subst. 1. Bandinieks (šahā). (LŽV²) *Man visu laiku viņš [=laidnis] likās pēe peškas.* (2005, S58) 2. Nenožīmīgs cilvēks; cilvēks, ko izrīko citi. (LŽV²) *Skaidrs, ka Ziediņš .. tikai tāds sīks pēška bijis ..* (Bels 1973, 68) [politiķis] *ir pēška.* (2003) *Tādi cilvēki jau nav pēškas, kuras var sūtīt, kur grib.* (2005, TV) 3. «Galva.» (LŽV²) 4. parasti dsk. **pēškas.** *Acis. Neblenz, pēškas izkritīs!* (Koluža 2000, 141) [$<$ kr. *neuka*]
- petjorka** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **pēķorka**]
- petuhs** subst. 1. «Gailis.» (LŽV²) 2. Pasīvais homoseksuālis. (2000) 3. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 4. Lielībnieks. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 5. Sievietes dzimumorgāni. (2005, www) [$<$ kr. *nemyx*]

peža subst., vulg. Vagīna. *Man vajadzēja izvēlēties — vai nu pežas, vai alkohols.* (Laterna 1995, 2, 41) *viņa galvā griežas tikai viens singls — fotoreportāža par to, kā es biju dalījies savā pežā ar Anu.* (Liksoma/Grinberga 2001, 66)

picene subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

picjorka subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **peķorka**]

picņiks subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

picons subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

picorkins subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **peķorka**]

picuļa subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

pička subst. Pika. (LŽV³)

-pičkāt, arī **-pīčkāt**, sk. **sapičkāt**, arī **sapīčkāt**.

pičorka subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **peķorka**]

pidars subst. 1. Homoseksuālis. (2002) 2. Slikts cilvēks. *Tādi argumenti kā «fizikas učuks — pidars» tēvu nepārlicina.* (TVProgr 2005, 15, 5; humoreska)

piders subst. 1. Homoseksuālis. (1996) 2. Slikts cilvēks. *Ha, [futbolkomanda] «Auda» tiem pideriem parādīja, ka var turēties pretī!* (2004, Delfi)

pidriķis subst., niev. Virietis (parasti nenopietns, ne sevišķi gudrs). (LŽV³) [mācītājs stāstīja,] *kā tas viens pidriķis ar akmeni iekrāvis Goliātam pa pauri.* (Liksoma/Grinberga 2001, 80)

pidžaks subst. Žakete. (JVSK 1987) (1995, skoln.) [**< kr. нуджак**]

pīdžas subst., parasti dsk. Čības. (1995, jaun.)

-pidžināt, sk. **iepidžināt**.

pie ♦ (būt) **pie šprīces**, sk. **šprīce**. ♦ **pie dirsas**, sk. **dirsa**. ♦ **pie kājas**, sk. **kāja**.

piebesīt v. Nokaitināt. *Šī [mājas] lapa var piebesīt 5 minūtēs ..* (2004, www)

pieblatot v. Piekukuļot. *Mani nevar pieblatot.* (Koluža 2000, 132)

pieborēt v. Piestāstīt; sastāstīt. *Pamatskolā pieborēja pilnu galvu ..* (Diena 2003, 239, 21)

piebraukt ♦ **jumts piebraucis**, sk. **jumts**.

pieciks subst., skoln. **Piecnieks** (atzīme skolā). (sk 1988)

piecirst v. **Flirtēt**. (vienk. LLVV 6., 21) *Viņš bija ieņēmis galvā, ka es piecērtu viņa dāmai.* (1996, TV; tulk. filma) *viņš piecirta meitenei.* (LŽV²) *Jūs man piecirtāt tikai tāpēc, lai dabūtu nodaļas priekšnieka vietu.* (1998, TV; tulk. filma)

♦ **piecirst soroku (kam)**, sk. **soroka**.

piecītis subst. 1. **Pieci rubļi**; **pieci lati**. (sk 1988) *Vakar no mammas izkāsu piecīti.* (VE 1989) [A:] *Kādi tarifi [par spēlēšanu krogā]? [B:] Piecītis minimums.* (1996, TV) *Piecīts par šito man bij.* (1996, TV) 2. **Piecnieks** (atzīme skolā). (sk 1988)

piečakarēt v. **Apmānīt**. (2006) *Es negribu, ka meitenes tiktu piečakarētas.* (1995, TV; tulk. filma) *Viņš grib piečakarēt poļiem mozgus...* [=treneris grib maldināt poļu komandas novērotājus] (2001) *Mans princips — uzticēties cilvēkiem, kamēr mani nepiečakarē.* (Sestdiena 2002, 26. X, 11) *Piečakarētais TV fabrikants apmulsis ..* (VZiņas 2003, 19, 1)

piečāpot v. **Apciemot**; **atnākt**. (LŽV²)

piečībot v. **Apciemot**; **atnākt**. *Ja vēlies, piečībo pusdeviņos.* (1993, V19)

piečurāt v. **Urinējot piemēslo**. *Caur kaķu piečurāto sētu.* (Nakts 1993, 27. V, 17) *Es negribu dzīvot piečurātā liftā.* (1996, TV) *Pirmajā dienā viņš [=suns] piekakāja un piečurāja virtuvē.* (BŽVZiņas 2006, 1, 19)

pieđirst v., vulg. 1. **Apmānīt**. (LŽV²) (1997) *viņam jābūt — pieđirst jau nu, es šaubos, ka viņš man pieđirsīs.* (1996) 2. **Piesmērēt**, **pieķēzīt**. *Pieđirsuši visu istabu ar končikiem, cūkas tādi.* (VE 1989) *Eļļas filtri pieđirsti.* (1995, TV; hum.)

pieđrākelēties v. «Uzbāzties; piesisties par draugu.» (LŽV²)

pieđrātēt v. «1. **Piezvanīt pa tālruni**. 2. **Piemānīt**.» (LŽV²)

pieđurt v., jaun. **Patikt**. (Tīdriķe 2004, 18)

pieđetoties v. **Piedzerties**. *Par naudu var .. kamerā .. pieđetoties līdz nemaņai.* (Friborts/Kraučis 1996, 7) [Sal. angl. sl. *fettled* 'pieđzēries', sal. Green 1998, 412]

pieđfilmēt v. **Saprast**, **apjēgt**. (2005, www)

pieđfollāties v. **Piedzerties**. (LŽV²) [Cilmi sal. **follā**]

piegriez v. **Piezvanīt** (pa tālruni). (LŽV²) *Piegriez vakarā!* (VE 1989)

♦ **piegriez pa drāti**. **Piezvanīt** (pa tālruni). (LŽV²)

piegriezties v. I. Apnikt; apriebties. (1995, skoln.) *cilvēkiem, it sevišķi jauniešiem, ir piegriezies materiālisms.* (Sestdiena 2003, 20. IX, 26) *Principiāla lēmuma vietā mūs nomāc ar intrigām un vāvuļošanu. Ir jau piegriezies.* (Diena 2003, 226, 2; L. Pakalniņa) *Viss šitais bardaks ar vēlēšanām .. visiem sen jau ir piegriezies.* (2005, Delfi) 2. Gadīties. *Piegriezās, tāpēc dabūju.* (VE 1989)

piegrūst v. Piezvanīt (pa telefonu). (JVSK 1987) (1991, skoln.)

piegrūsties v. Pieēsties. (1992)

piejāt v. Piemānīt. (LŽV²) *Piejāt otru jau nav māksla.* (VE 1989)

piekabe subst. Sieviete, ar kuru iet zem rokas. (LŽV²)

piekakāt v. Izkārnoties notraipīt, piemēslot. *Pļūtenes — tās jau ir garās sporta bikses, kurām ceļi izspiedušies, un nokarājas kā piekakātas.* (1993, S22) *Pirmajā dienā viņš [=suns] piekakāja un piečurāja virtuvi.* (BŽVZiņas 2006, 1, 19)

piekantēties v. Savaldzināt. *Viņš centies «piekantēties» čigānu meitenei Romai.* (LitM 1977, 30, 7; V. Jugāne)

piekārt ♦ **piekārt bumbu** (arī **bumbas**), sk. **bumba**.

piekāst v. Apmānīt. *Es nezinu, vai šodien nebūs tā diena, kad viņa mani atkal piekāš.* (1999, S25) *Tie, kas piekāš un izmanto, nav draugi ..* (Diena 2003, 27. IX, 17; čats) *pretrunīgās runāšanas .. mērķis — apčakarēt Eiropu un piekāst Latviju.* (Diena 2004, 155, 2; A. Ozoliņš) *demokrātija tiek piesaukta kā legāls sabiedrības piekāšanas instruments ..* (Diena 2004, 184, 2; L. Pakalniņa)

pieklapēt v. I. Pieklauvēt; pieklaudzināt. (barb. LVSV, 266) (1980) *Jūs varētu gan vienreiz pieklapēt pie tām durvīm ..* (Upīts 1947, 80) *Pieklapēsi pie apakšējās garozas, gatavs kukulis priedīgi skanēs.* (LitM 1975, 29, 7) 2. Piekaut. (1996) *Mēs pieklapējām viņu draņķus, viņi — mūsējos ..* (Gāliņš 1968, 108) *kaimiņu Jancis mani pieklapēja ..* (Lāms 1973, 294)

pieklēbēt v. Pielīmēt. *Tos [papirus] vajadzēs pieklēbēt.* (2005, V61)

pieklēbēties v. Pielīmēties. (2000) // pārn. *Visādi .. šarlatāni pieklēbējas zinātnei, taisās par makten gudriem ..* (Lāms 1974, 85)

piekļūt ♦ **piekļūt pie šprīces**, sk. **šprīce**.

piekosties v. Piedzerties. (JVSK 1987) *Derēja tā labi piekosties.* (VE 1989) *Visi baigi esot piekodušies...* (2005, V25)

piekurbulēt v. Iedarbināt (automašīnas motoru) ar kloķi. *Motoru no rītiem vajadzēja piekurbulēt ..* (Eglons 1967, 112)

- piekust** v. Piedzerties. (JVSK 1987) *Vakar viņš pārvilkās pavisam piekuisis ..* (VE 1989)
- pielādēties** v. Pieēsties. (barb. LVSU, 264) *Paspēju pielādēties tā, ka vēders pa zemi vilkās.* (VE 1989)
- pielaizīties** v. Piedzerties. (vienk. LVSU, 264)
- pielampačot** v. Piebradāt (ar netīriem apaviem). (vienk. LVSU, 262)
- pielēkt** v. Kļūt saprotamam. (LŽV²) *Man pielēca, uz ko tu tēmēji.* (1997, TV) *man vispār nepielēca, par ko ir runa.* (Liksona/Grinberga 2001, 57) *Likās, ka mēs esam 200—300 metru no [vulkāna] izvirduma .. Man tas viss vēl īsti nepielēca ..* (Sestdiena 2003, 11. I, 41; I. Puķe)
- pielillāties** v. Piedzerties. (1991, jaun.)
- piemālēties** v. 1. Piedzerties. (LŽV²) *Mājas māte man uzmeta asu skatienu, sak, redz, kā piemālējušies.* (Karogs 1978, 5, 98; A. Stankevičs) 2. Pie-labināties; pieglaimoties. *Tu domā, tev ir izdevies man piemālēties par draugu.* (1998, TV)
- piemaukties** v. Piedzerties. (1991, skoln.)
- piemauties** v. Piedzerties. (LŽV²) *Nesaprotu, pa kuru laiku tu paspēji tā piemauties.* (VE 1989)
- piemeldēt** v. 1. Pieteikt. *Sev kapa vietu viņš jau bija noskatījis, tik piemeldēt neiznāca ..* (Karogs 1976, 6, 51; M. Svīre) 2. Piebilst. *Ko piemeldēt vēl? Tas ir viss.* (Sirmbārdis 1972, 136) 3. Nosūdzēt. *Tam pat esot bijis padomā dibināt Latviešu republiku .. — lunkanas mēles zina piemeldēt.* (Karogs 1977, 12, 33; V. Līvzemnieks)
- piemest** ♦ **piemest topku.** Pačest. (JVSK 1987)
- piemīzt** v. Urinējot notraipīt. *Maza, maza meitenīte .. piemīza kurpīti ..* (1996, Ufo dziesma)
- piemunsturēt** v. Pierīkot. *Pie ratiem bija piemunsturējis pat vecā pašgājēja dāmpja sparamatu.* (Karogs 1976, 12, 58; Ē. Hānbergs)
- pienotava** subst., iron. Lielas krūtis (sievietei). (LŽV²)
- piens** ♦ **aiziet pēc piena.** Netrāpīt (par izšautu lodi). (1995)
- piepasēt** v. 1. Pielāgot. (LŽV²) *Viņiem [=senčiem] nebij ordeņu. / Tikai dažs ielāps, istā vietā piepasēts ..* (Strauss 1974, 17) 2. Piestāvēt; būt piemērotam, saskanīgam (ar ko). *Tā viņam piepas / Saglausti mati, uzvalks tīrs.* (Līvzemnieks 1976, 69) *Studenta cepure man labāk piepasētu nekā*

šī *piķa mice*. (Greste 1977, 82) *Pie spēkrauša jau miezītis [=alus] piepas.*
(Kalndruva 1979, 140) *šīs rāmis piepas bildei.* (LŽV²)

piepasīgs adj. Piemērots; saskaņīgs. (barb. LVSV, 268)

piepilīties v. Piedzerties. (1990, skoln.)

pieplūmpāties v. Piedzerties. (LŽV²)

pieplūmpēties v. Piedzerties. (1990)

pieplūtīt v. Caurejas rezultātā notraipīt (piem., bikses). (1993)

piepravīt v. Pielabot; piekārtot. *Vienā sāniņā [divāns] bišk jāpiepravī.*

(1976) *Nāc man blakus, es tev [=mazam bērnam] tos matēlus piepravīšu.*
(1980, S58)

piepropēt v. Piebāzt. *Turekļa caurums izrādījās piepropēts ar desu ādām.*

(Karogs 1976, 12, 75; Ē. Hänbergs)

piepucēt v. 1. Papildus sakopt, uzspodrināt. *Mums tur mazlietiņ jāpiepucē, kā saka, jāpieslauka.* (1995, TV) // *pār. Tas, ka esi meistars, jāpierāda ik spēlē, slava .. mīl, ka to piepucē.* (Sports 1977, 81, 3) 2. Izdaiļot; izskaistināt. *Tā ir sterila māksla, piepucēta, salda, mierīga ..* (LitM 1979, 25, 5) 3. Pielīdzināt (ko); nogludināt. [remontējot istabu,] *šorīt vēl tikai vajadzēja .. šur tur piepucēt, piepindzelēt un sakārtot.* (LitM 1976, 47, 7;

A. Štrauss)

piepurināt v. Pieliet vēl (parasti degvīnu). (LŽV 1990)

pierāpot v. 1. Atnākt. *Pierāpo vakarā, būšu mājās.* (VE 1989) 2. Kļūt saprotamam. (VE 1989)

piere ♦ **ņemt pierē.** Ņemt vērā; rēķināties (ar ko). *Es neticu, ka viņi neņems pierē.* (2003, TV)

pieriebties v. Apriebties. *Visu pamatskolu nostaigāju formas tērpi, pieriebās konkrēti ..* (Diena 2003, 220, 17; čats)

pievēties v. Piedzerties. *Vakar baigi pierijāmies.* (1992, jaun.) *Viņš pierijies bij ..* (2005, V25)

pievubīt v. Saprast, apjēgt. (2005, www)

piesiet ♦ **piesiet bumbu** (arī **bumbas**), sk. **bumba**.

piesist v. 1. Uzvarēt (spēlē). (LŽV²) 2. Piesavināties; nozagt. *Kurš jau pašpējis piesist manu pildspalvu?* (VE 1989) *Un lineāls nav tavš; piesitis jau!* (1997, S30) ♦ **piesist kanti**, sk. **kante**. ♦ **piesist pēdu**, sk. **pēda**.

♦ **piesist soroku (kam)**, sk. **soroka**.

piesisties v. 1. Pieēsties. (LŽV²) 2. Flirtēt. (LŽV²)

pieskare ♦ **aiziet pa pieskari.** Aiziet zudumā, aiziet bojā. *Viss miegs aizgāja pa pieskari, kad viņš mani sagrāba aiz matiem ..* (Liksoma/

Grinberga 2001, 66) «*pa pieskari*» aizgāja lielie rūpniecības flagmani .. (ZinV 2004, 10, 2)

piespičkot v. Kļūt ļoti vajadzīgam. *Ja kādai partijai piespičko, [tā sa-prot,] ka ļoti vajag...* (2005) [нрцнцнцнцнцн]

piestriķēt v. Kustībā vairākkārt skart. *Kuteris uzmanīgi piestriķē mūsu bortam ..* (Karogs 1976, 5, 33)

piestuēt v. Piekļautēt. *Kas no kaimiņiem priekšpēdējais nāk ārā [, algu saņēmis], tas piestuēt [, lai mēs ietu pēc algas].* (1975)

piestūķēties v. Pieēsties. (vulg. LVS, 265)

piešancēt v. Piestrādāt. *Arvīds labi zina, ko dara, sākdam vakaros un naktīs «piešancēt» ..* (RīgasB 1976, 110, 4) *Es toreiz, kad piešancēju Dziesmu svētkos.* (1997, TV; Dzīvoklis)

piešansēt v. 1. Piestrādāt. (1980) 2. Flirtēt, lakstoties. *Nav labi piešansēt svešām meitenēm.* (Birze 1976, 144)

piešauties v. Piedzerties. (LŽV²)

piešeibēt v. «Padot.» (LŽV²)

piešībēt, arī **piešiberēt** v. 1. Padot. (LŽV²) 2. Piegādāt. (LŽV²) 3. Piebīdīt. (LŽV²)

piešliherēties v. Pielabināties; pieglaimoties. (LŽV²) *šis gan ne vienreiz vien centies «piešliherēties» naudīgām kompānijām.* (Eglons 1960, 93)

piešļūkt v. 1. Pielabināties; pieglaimoties. (LŽV²) 2. Flirtēt. (LŽV²) 3. Atnākt. *Piešļuc, kad vari.* (VE 1989)

piešļurbāties v. Piedzerties. (2003)

piešļurkāties v. Piedzerties. (LŽV²)

piešļurpāties v. Piedzerties. (LŽV²)

piešmucēt v. Notraipīt, padarīt ļoti netīru. *Suņi tikai par klapatu — malu malas piešmucē.* (Putniņš 1975, 192) // pārņ. *Uz grīdas izlidoja virskrekli un apakšveļa. Ne piešmucēs vairs viņa skapi.* (Lāms 1974, 229)

piešņākt v. Piemānīt. (JVS, 1987) (LŽV²) *Tev vienmēr gribas kādu piešņākt.* (VE 1989) *Viņi piešņāca Superstonu, un mums jāatriebjas ..* (1996, TV; tulk. filma) *Tu mani piešņāci.* (1999, TV; tulk. filma)

piešprice subst. 1. Neliels (kur pielietā šķidruma) daudzums. *Šī piešprice benzīna oktāna skaitli palielina.* (1994, radio) // Alkoholiskam dzērienam pielietis šķidrums. *Viņi izdzēra arī šo vienkāršo šņabi bez piešprices.* (Lāms 1974, 154) *Vēl derētu pāris simtu [gramu] ar balzama piešprici.* (Ēteris 1975, 34) *šņabis ar limonādes piešprici.* (LŽV²) 2. Pielikums (piem., pie naudas); papildinājums. *Un kāpēc tad nedabūt kādu piešprici savam ģimenes budžetam?* (1994, radio) *Atkal [futbola] virslīgā*

valmierieši, nu jau kā «Vārpa» (ar krietnu dinamiešu piešprici) parādījās 1955. gadā .. (Diena 2003, 96, 18) Šīs piešprices [=30 latu] dēļ neviens neatteiksies no blakusdarbiem .. (Diena 2004, 185, 2) // pārn. Kādas smaržas jums izraisa atbrūņojošu, mazliet ar erotisku piešprici maisītas laimes sajātu? (Sestdiena 2003, 11. I, 46)

piešpicēt v. 1. Pieliet (klāt). (1999) 2. Pielikt klāt (naudu); papildināt (ar ko). (LŽV²) *Grīva šim detektīvsīžetam piešpicē mistikas devu. (Diena 2005, 85, 2)*

pieštapēt v. 1. Piebāzt. (1980) *Desa [uz skatuves] pieštapēta ar zāģu skaidām .. (Dzene 1977, 25)* 2. Pieēdināt, labi pabarot. (1980)

pieštapēties v. Pieēsties. (1979)

pieštopēt v. 1. Piebāzt. (1985) 2. Pieēdināt, pamatīgi pabarot. (1985) *ar savu .. pērnās kūlas pieštopēto lopu tu .. vari izputēt no šīs pasaules. (Putniņš 1975, 259)*

pieštopēties v. Pieēsties. (LŽV²)

piešūt v. 1. Piesaistīt. [apdzīvoto vietu nosaukumi kartē] *ir piešūti pie kaut kāda noteikta, pie kaut kāda centroīda. (1999)* 2. Piedēvēt (vainu, parasti nepamatoti). *Viņai mīlīči piešūs slapjo lietu! Slepkavību ar iepriekšēju nodomu! (Kūlis 1990, 12) Esmu caurspīdīgs kā mežģīne, bet jūs man piešujat bruņotu uzbrukumu. (1995, TV; tulk. filma) Es ceru, ka mums «nepiešūs» perversiju slavināšanu. (Laterna 1995, 11, 42) ♦ piešūt bārdu, sk. bārda. ♦ piešūt pantu. Atzīt par vainīgu (kādā likuma pantā paredzētā nodarījumā vai noziegumā, parasti nepamatoti). *Prokuratūra prāto, kādu pantu «piešūt» šoferītim. (VZiņas 2005, 25, 12)**

piešūties v. Uzbāzties; uzmākties. (VE 1989) (LŽV²) *Vakar Arnim piešuvās divi pavisam divaini džeki. (Koluža 2000, 141)*

piešveisēt v. Piemetināt (metinot). *Ja šitādiem... piešveisē adatas, tad var spraut kaklasaites mezglā. (Birze 1973, 165) Uzliksim pastiprinājumu, piešveisēsīm .. (Lāms 1974, 130)*

piešvilpties v. Piedzerties. *Kur tu paspēji tā piešvilpties? (VE 1989)*

piešvunkāties v. Piedzerties. (LŽV²)

pietusnīt v. Piekaut. *Viņš mani tā pietusnīja, ka knapi pārvilkos. (VE 1989)*

pietusnīties v. Pieēsties. (1996, skoln.)

pietušīt v. Cieši piesegt (pretpēlētāju sporta spēlē). *Pietušī, pietušī, pietušī to! [vārtsargs sauc savas komandas spēlētājam] (1997) [Cilmi sal. dušīt]*

- pievērt** ♦ **piever žaunas!** Apklusti! (1990, skoln.)
- piezīsties** v. Piedzerties. (vienk. LSV, 264) (LŽV²)
- piezvanīt** ♦ **piezvanīt šefam.** Aiziet uz tualeti. (2005, www)
- pigmejstunda** subst., skoln., hum. Ģeogrāfija (mācību stunda). (sk 1988)
- pijole** subst. Vijole. (novec. LLVV 6., 171) (1993, jaun.) *staigā ar pijoli rokā kā tāds spoks.* (Putniņš 1975, 26) *Vai tad tu vēl tās pijoles munsturē?* (Karogs 1975, 12, 89; Ž. Grīva) *Aukla [makšķerei] strinkš kā pijoles stīga.* (Karogs 1976, 10, 122; J. Anerauds) // pārn. *Es .. klausījos sienāža kaulaino pijoli.* (Lāms 1977, 18)
- pijolnieks** subst. Vijolnieks. *Ne ciema «pijolnieki», ne lieliskās Gobiņu dziedātājas viņu nesajūsmināja tā, kā .. ērģeles ..* (Čurļonīte 1975, 24) *Aha — nupat spēlēs .. Tikai pijolnieki? Tā žēlīgi, bet nekas, iztiksim.* (LitM 1975, 7, 2; A. Dripe) // pārn. *Vasaras pijolniek, zaļais sienāži ..* (Gavars 1973, 64)
- pikeris** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- pikēt** v. «Iet virsū; uzņemt virzienu.» (LŽV²)
- pikete** subst., spec. Apvidus punkts, kura augstums tiek noteikts ģeodēziski. *Pranis pārstaigā abas piketes un rūpīgi vēro, vai vēl nav kaut kas nepaveikts.* (Caune 1977, 119) [$<$ kr. *nukem*]
- pikopello!** interj. «Ļoti labi! Viss kārtībā!» (LŽV²)
- piks** subst. Kulminācija, vislielākās aktivitātes brīdis (piem., darbā vai satiksmē). *Kāpēc jūs vislielākā [avižu pārdošanas] pika laikā nāki, lai es iemetu [sportloto kartītes].* (1977, avižu kioska pārdevēja) *Vislielākais piks [ieroču kontrabandā] bija deviņdesmittrešais—deviņdesmitceturtais gads.* (2001; lektors seminārā) [$<$ kr. *nuk*]
- pikstunda** subst. Vislielākās (piem., darba vai satiksmes) aktivitātes stunda. *Pikstunda jau garām, tādēļ .. ēdamzāle patukša.* (Karogs 1977, 9, 11; A. Jansons)
- piķene** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- piķene** subst. Piķa dāma (kārtis). (1970) (LŽV²)
- piķeris** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (1990) (1994, skoln.) [Cilmi sal. **peķorka**]
- piķis I** subst. Nauda. (LŽV²) *Piķis kabatu nekad nespiež.* (VE 1989) *Normālas lietas par normālu piķi.* (1995, radio) *Viņai nemaz vairs nav piķis ..., ja jau no manis jāaizņemas.* (1999, S25) *Jāpērk mētelis, bet vajag piķi.* (Koluža 2000, 141) ♦ **piķi vārīt.** Pelnīt lielu naudu. (1997)

- piķis II** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- piķis I** subst., spec. Šķēps (vieglatlētikā). *Kvalifikācijas sacensībās viņš raidītais piķis lidoja 56,38 metrus tālu.* (VZiņas 2003, 173, 3)
- piķis II** subst. Piecnieks (atzīme skolā). (1960) (sk 1988) *tas man pirmais piķis pēc ilgiem laikiem.* (VE 1989) *Piķis eksī — tā nu gan man bija cūcene.* (VE 1989)
- piķka** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- piķorka** subst., skoln. 1. Piecnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (sk 1988) *Piķorka ir tīri laba atzīme.* (Koluža 2000, 141) 2. Pieci lati. (J. N., K. M.) [Cilmi sk. **peķorka**]
- piķorkins** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **peķorka**]
- piķot** v. Maksāt. *Interesanti, cik tādā TEC piķo?* (1996, v19) *Valstij atlektu labums, jo nebūtu jāpiķo par [graustu] uzturēšanu.* (2004, Delfi) Sk. arī **sapiķot.**
- piķuks** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- piķulis** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- pilča** subst., skoln. Pildspalva. (sk 1988)
- pilčāne** subst., skoln. Pildspalva. (sk 1988)
- pildene** subst. Pildspalva. (sk 1988) (1990, skoln.)
- pildorados** subst., dsk., nelok. Tabletēs. (1990, skoln.) [**< sp. pildora, dsk. pildorados**]
- pilīte** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) ♦ **sapūst pilītes, sk. sapūst.**
- pilīā** adv. Piedzēries. (1960) (2005)
- pilnīgs** ♦ **pilnīgā pakaļā, sk. pakaļa.**
- pilniņš** adj. Piedzēries. *Santehniķis? .. Galīgi pilniņš?* (1996, s30)
- pilns** ♦ **uz pilnu klapi, sk. klape.** ♦ **pilns kā maks, sk. maks.** ♦ **pilns kā tapa.** Stipri piedzēries. (1990, skoln.) (1995, S24) ♦ **pilns kā tepiķis.** Stipri piedzēries. (1995, S24)
- pilotka** subst. Laiviņcepure. [viņš] *pēc pasēdēšanas aizmirsa mūsu žigulī savu «pilotku».* (Sestdiena 2005, 22. I, 12; E. Zirnis) [**< kr. пилотка**]
- piltene** subst. Pildspalva. (sk 1988) (LŽV?) *Atdod zaļo pilteni!* (1999, v8) *Tā bija tava vai mana piltene?* (2005, S43)

piltuška subst., skoln. 1. Pildspalva. (JVSK 1987) (sk 1988) (1992, jaun.) 2. Pildzīmulis. *Kur mana piltuška? Ar ko lai rakstu?* (Koluža 2000, 141)

piļīt v. 1. Censties kaitēt (kādam). *Viņi tak savējo nepiļīs nost.* (1999) 2. Iet prom. *Piļi mājās!* (Koluža 2000, 141) 3. Braukt. *Piļi pa ielu strašni krutajā vāgī ..* (1995, feļetons) *Tad tik jāpiļi uz priekšu pa Ganību dambi.* (1996) [

-piļities, sk. **piepiļities**.

pimbers subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (LŽV²) [Cilmi sk. **fimbers**]

pimpis subst., vulg. 1. Vīrieša dzimumloceklis. *Tā turpinot, drīz vien uz zemeslodes neeksistēs dalījums vīriešos un sievietēs, bet gan cilvēkveida būtņēs ar pimpjiem un bez tiem.* (Diena-Izkl 1996, 25. X, 6) *Es eju .. uz slimnīcu, un man jābūda pimpis.* (RLaiks 1999, 1, 46) *Es uzšāvos stāvs, itin kā man nāzs būt pimpī iedurts ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 41) 2. Seksuāli ļoti aktīvs vīrietis. *Tas puisis ir mašīna, īsts pimpis.* (1996, TV) 3. Slikts cilvēks. *Saki tam pimpim, lai stāv pie spoguļa ..* (Sexer 1994, 12, 47) *Uz kurieni tas pimpis aizgāja?!* (1999) *visi sen / Ir pieraduši ka daži pimpji / Viņus ir līdz ausīm / Sūdos ierakuši ..* (KasNotiek 2003, 1, 50; reperis Armands)

pincītis subst. Vīrieša dzimumloceklis. *Varbūt tev labāk iet pie sirds [vārds] «pincītis»?* (Laterna 1995, 2, 1) *Vai, kāds tev jocīgs pincītis!* (1999, TV; tulk. filma) *Varbūt man arī varētu apgraizīt pincīti?* (1999, TV; tulk. filma)

pinčiks subst. Piens. (JVSK 1987)

pinčuks subst. Vīrieša dzimumloceklis. (1996)

piņģerots subst. 1. Uzpirkstenis. (novec. LLVV 6., 198) (LŽV²) *tēvs dikti bārās: kā varot ņemt viņa mantas bez atļaujas. Viņš tak neaiztiekot šās [= mātes] šķēres un piņģerotus.* (Gāliņš 1972, 96) *Potugāles krodziņā kafija nozīmē piņģerota lieluma krūzītē pasniegtu dzērienu ..* (Diena-Izkl 1999, 22. X, 13; E. Zirnīs) 2. Neliela glāzīte. (novec., pārn. LLVV 6., 198) (LŽV²) *Dzer glāzi tukšu. Tas nav pa piņģerotiem laistāms.* (LitM 1976, 7, 6; M. Kalndruva) *Reizumis atļāvās pa piņģerotam konjaka.* (LitM 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs) [vecmāmiņai] *bija tāds mazs piņģerots, kurā .. ielēja sev «zāļu tiesai».* (BŽVZiņas 2006, 2, 12) [der Fingerhut]

piņķelēties v. Vicināties. *Tā [dirigente], kas ar rokām piņķelējas?* (1997, TV; Dzīvoklis)

piņķene subst. Galda teniss. (LŽV²) [pingpongs]

-piņķerēties, sk. iepiņķerēties.

piņņāt v. Raudāt. (1965) (JVSK 1987) *Šie aizgāja piņņādami ..* (Kļavis 1989)
Sikais no bailēm sāka piņņāt. (Koluža 2000, 141) Sk. arī **nopiņņāt**, **pa-piņņāt**.

-piņņāties, sk. nopiņņāties.

pionervožatijs subst., neakt. Pionieru vadītājs. *Vēlāk Amerikā, strādājot par jāšanas sporta instruktoru («Biju «tīpa pionervožatijs»»), Lauris izstāstījis šo gadījumu ..* (Diena 2003, 93, 12) [

pipars subst. «Drosme; uzņēmība. *Tam puikam ir pipars.*» (LŽV²)

pīpēt v. Domāt. *Mēs patiešām ilgi pīpējām...* (2005) Sk. arī **izpīpēt**.

pipiska subst. Vīrieša dzimumloceklis. *Mamm, ja tu man nenopirksi pokemonu, es izstāstīšu tētīm, kā tu onkulim Koļam pipisku bučoji!* (Sestdiena 2003, 27. IX, 43; D. Rukšāne) [

pīpls subst. Cilvēks. *Tāds pīpls, kurš nesaprot, ko pats publiski saka, — nevar ieņemt tādu amatu.* (2004, Delfi) [

pipluks subst. Nievājams, necienāms cilvēks. [sinoptiķi] *solīja arī īstu vasaru, pipluki.* (2005, Delfi)

pardaks subst., vulg. «Drebulīga, nenosvērta persona.» (LŽV²) «*Viņš ir apvainojies uz jums.*» — «*Pirdaks.*» (Keno/Krastinš 2001, 135)

pirdiens subst., vulg. 1. Skaļa vēdera gāzu izdalīšanās. (Veisbergs 2005, 616) *Pirdiens izskan zilā tālē ..* (1980, dziesma) 2. niev. Bailīgs, nervozs cilvēks; slihts cilvēks. (LŽV²) *Pirdiens vien ir, ne čoms.* (VE 1989)

◆ **raustīties kā pirdienam uz pannas**, sk. **raustīties**.

pirdināt v., vulg. Skaļi darbināt (piem., automašīnu, motociklu). *Pirdina savu auto* [, bet nevar iedarbināt]. (1994, S25)

pirmais ◆ **pirmais galds** spec. Cietumnieku barveži. (1997, radio)

pirst v., vulg. Skaļi izdalīt vēdera gāzes. (1970) (Veisbergs 2005, 618) Sk. arī **aizpirst**.

pirts subst., skoln., hum. Kontroldarbs. (JVSK 1987)

pisarene subst., skoln. Pildspalva. (sk 1988; Rēzeknē) [Sal. kr. *nucamъ* 'rakstīt']

pisars subst. Sekretārs; rakstvedis. *Kara laikā dažādi pisariņi bija vajadzīgi, es pratu ir latviski, ir vāciski, ir krieviski ..* (Lāms 1973, 309) [nucapъ]

pisējs subst., vulg. Dzimumakta veicējs. *Pats sevi saucu par Krokodilu Pisēju.* (Laterna 1995, 2, 41) *Par velti mīlēts — ne pisējs, ne karoga nesējs.* (Diena 2003, 291, 16; J. Zvirgzdiņš)

pisināt v., vulg. Muļķot. (VE)

pisināties v., vulg. Vilcināties; tūlāties. *Viņi vēl šogad tāpat pisinās.* (1995, S50)

piskariņš subst. Maza zivtele. (2005, I. B.) [*< kr. некарь 'grundulis'*]

piskars subst. Nazis. (LŽV²) [Cilmi sk. **fiskars**]

pismennieks subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988; Latgalē) [Sal. kr. *писменный* 'rakstisks?']

pist v., vulg. Veikt dzimumaktu (par vīrieti). *Tieši tolaik sāku pist par sevi vecākas .. dāmiņas.* (Laterna 1995, 2, 40) *Un man arī nepielec, kāds prieks Ikem pist kritušo.* (Liksoma/Grinberga 2001, 71) ♦ **pist bobi.** Vilcināties; tūlāties. (VE) Sk. arī **izpist, papist.**

pisties v., vulg. 1. Veikt dzimumaktu; nodarboties ar seksu. *Mēnesi nebiju ne ar vienu pisies.* (Laterna 1995, 2, 41) *Es neķimerējos daudz ar tiem sievietēm. Pavisam maz pīsos.* (RLaiks 1999, 1, 45) *es taču jau gadiem biju pīsusies bez izsargāšanās.* (Liksoma/Grinberga 2001, 68) 2. Darīt ko neveikli, kavējoties. (1970) *Trubas štucēris, tas ir tas, gar kuru es tikko te pīsos.* (1996, V30) *Pisies laukā no autobusa!* (2005, V16) Sk. arī **aizpisties, nopisties, papisties.**

piška I subst. Mīkstā rotaļlieta. *Šodien gatavojām piškas.* (Koluža 2000, 141) [*< kr. пышка 'apalītis'*]

piška II subst., skoln. Piezīme (skolēna dienasgrāmatā). (1995, skoln.)

pišķevicenes subst., dsk. Vīriešu apakšbikses, kas sniedzas gandrīz līdz ceļgaliem. *Es, tāds kā esmu, ar pliku punci, kājās tikai tā saucamās pišķevicenes, plikām kājām no Teikas uz pilsētu prom.* (VZiņas 1995, 2. IX, 18) [Sal. kr. *пищевик* — 20. gs. 40.—50. gados samērā bieži sastopams futbolkomandas nosaukums; *pišķevicenes* lidzinās tālaika futbolistu formas tērpa biksēm]

pišķiks subst. Pistole. *Mārtiņš ir Sabīnes draudziņš no blakusmājas, kurš šaudās ar pišķiku.* (Nakts 1993, 29. IV, 23)

pitaks subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Sal. kr. *пятак* 'pieckapeika']

pitjora, arī **pitjorka**, arī **pitorka** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. **peķorka**]

- pitžaks** subst., skoln. Uzvalks. (1991, skoln.) [*< kr. пиджак 'žakete'*]
- pivčīks** subst. Alus. (JVSK 1987) (LŽV²) *Ķosīti pivčīks!* (1995, skoln.) [Sal. kr. *пиво*]
- pivītis** subst. Alus. *Tagad topā ir gaišais pivītis.* (Koluža 2000, 141) [Cilmi sal. **pivčīks**]
- pivnuška** subst. Dzertuve. *Tajā stūrī ierīkoja pivnušku, un viņi meta «sotņiku» pēc «sotņika»...* (Eglons 1960, 96) [*< kr. пивнушка*]
- pivons** subst. Alus. *Kādu pivonu dzersim — gaišo vai tumšo?* (Koluža 2000, 141) [Cilmi sal. **pivčīks**]
- pizda**, arī **pīzda** subst., vulg. 1. Vagīna. (1965) *izņēmot šīs .. pīzdas, es neko citu dzīvē neesmu redzējis.* (Laterna 1995, 2, 39) *jādīm bārā, kurā nav ne pīzds smaks.* (Liksona/Grinberga 2001, 41) 2. Kas ļoti negatīvi vērtējams (piem., ļoti slikts cilvēks). *U, tu stulbā muša! Pizda!* (1995, S30) ◆ **būt pizdā.** Ciest neveiksmi; piedzīvot nepatīkšanas. *Pizdā būtu!* [=būtu zaudēti vārti futbola spēlē] (2002, V16) [*< kr. vulg. нузда*]
- pizdohens** adj., skoln., vulg. Ļoti slikts. (sk 1988) [Cilmi sal. **pizda**]
- pizģecs** subst., vulg. 1. Neveiksme; nepatīkšanas. *Ja mana muterīte ieraudzīs šitādu baru, pizģecs man ir.* (2002, V20) *Tas bij pizģecs, nahu!* (2005, V25) 2. Kas īpašs, sevišķs (piem., izcili slikts vai labs). *Tā ir pizģecs, tā māja ..* (1999, V20) [*< kr. vulg. нуздеу*]
- pizģīt** v., vulg. 1. Sist. (2000) 2. Ātri iet vai skriet. *Tad jāpizģī uz staciju.* (2005, V20) [*< kr. vulg. нуздумь*] Sk. arī **atpizģīt**.
- pizjecs** subst., vulg. Neveiksme; nepatīkšanas. *Ja tā visu laiku uzreiz būtu silts, tad pizjecs* [=būtu plūdi]. (1996, V20) [Cilmi sk. **pizģecs**]
- pizēne** subst., skoln. Piezīme (skolēna dienasgrāmatā). (sk 1988) (1990, skoln.)
- pižīks** subst. 1. Kažokādas ziemas cepure; ausaine. (sk 1988) (LŽV²) *vienu ziemas cepuri dārzā izsviedis, Šepskijs kāpa lejā .. «Pižīku» vēlāk izzvejos no jāņogulājiem ..* (Birze 1976, 224) *otrajā [sacensību dienā] pušiem jau pēdas sala un un tiesnešiem nācās lūkoties pēc kažoka un pižīka ..* (Diena 1996, 17. IX, 9) *Osipa mīesu klāj bagātīga melnu spalvu rota, galvā — ruds «pižīks».* (Diena 2003, 266, 12; N. Naumanis) 2. Brendijs «Namejs». *Ko tev atnesa — konjaku vai pižīku?* (1996, ārsts) [*< kr. пыхжик*; 2. nozīmē — Namejs uz brendija etiķetes attēlots ar caunādas cepuri galvā]

- pižonisks** adj. 1. Švaukstīgs; nenopietns. (1962) 2. Pavājš. [futbolistam] *ar savu pižonisko sniegumu nebūtu nekādu cerību tikt .. komandas tuvumā.* (2005, Delfi) [*< kr. пижонский*]
- pižons** subst. Švauksts; iedomīgs cilvēks. *Tā ir laba mācība tiem pižoniem [=ASV basketbolistiem].* (2004, Delfi) *Norvēģi tādos pižonus neiecīš...* (2005, Delfi) [*< kr. пижон*]
- pjanka** subst. Iedzeršana. *Līdz pirmajai pjankai, un, ja to pārdzīvosi bez pīpēšanas, tad viss būs OK.* (Diena 2004, 271, 19; čats) *Viņš [=Krievijas valstsvīrs] jau pa pjanku parakstīja ar leišiem līgumu.* (2005) *Ja iepriekš ir bijusi pjanka [, tad viņš slikti izskatās].* (2005) [*< kr. пьянка*]
- pjaņica** subst., skoln., hum. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< kr. нямя 'pieci' + пъяница 'dzērājs'*]
- pjatak** subst., neakt. Pieci rubļi. (1990, skoln.) [*< kr. sar. нятак*]
- pjoris** subst., skoln. Piecnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- placis** subst. 1. Laukums; zemes gabals. (LŽV³) *tur atradās daudzmaz līdzens placis.* (Bels 1977, 153) *govs nograuzusi visu sētas placi ..* (Štrauss 1977, 28) *automašīnām domātais placis var uzņemt daudzus spēkratus ..* (VZiņas 2003, 79, 2) 2. Vieta (sacensībās). (1970) [*< vācu der Platz*]
- plackarte** subst. Vietas karte (vilcienā). (1970) (2000) [*< kr. плацкарт < vācu die Platzkarte*]
- plaieris** subst. Spēlētājs. *Vismaz plaieri daudz nopietnāki nopirkti šobrīd jau [futbolkomandai]...* (2005, Delfi) [*< angl. Player*]
- plakstangas** subst., dsk. Plakanknaibles. *Bērnbā reiz aizrijos ar lielu asaku, tad man .. ar kurpnieka plakstangām vilka asaku ārā.* (Birze 1963, 64) [Sal. vācu die Flachzange]
- plāksteris** subst. 1. spec. Brīdinājums; brīdinājuma kartīte (parasti futbolā). *Par saņemtajiem «plāksteriem» pret jūrmalniekiem malā nācās palikt abiem kamerūniešiem ..* (2004, www) *rutīnas info par sastāviem, plāksteriem, tiesnešiem ..* (2004, Delfi) 2. Tūļa; lempis. (1997, radio)
- plaķenes** subst., dsk. Plakanknaibles. (1980, V43) (JVSK 1987) (LŽV³) [meklē] *tur, kur plaķenes tev stāv...* (1999, V50)
- plancka** subst. Pļēgurs. *Nu, vai tāds trekteris, brandava kubls, pļundurs un plancka nav sitams zemē?* (PadJ 1977, 47, 8; I. Ošiņš)
- planckāt** v. Dzert. *Vai mēs kādi ubagi, ka planckāsim iekšā pļiku vīnu bez zakuskas!* (Ēteris 1975, 66)

planēt, arī **plānierēt** v. 1. Pastaigāties (parasti, cenšoties pievērst sev uzmanību); bezmērķīgi klaiņot. (LŽV²) *Aizbrauc, kādu stundu paplanē un brauc mājās.* (VE 1989) 2. Iet. *Kur planēsi bez kurbēm?* (1993, S25)

plāns subst., spec. Hašišs. *Tad viņš aizpīpēja, saoda salkano «plāna» smaržu un garšīgi iesmējās.* (Gāliņš 1972, 103) [$<$ kr. сл. план, sal. Baldajevs 1997, 1, 320]

plastmasenes subst., parasti dsk. Plastikāta slēpes. (sk 1988)

plasts subst. Slānis. *Vispirms viņš [=vēstures pētnieks] zīmē šo senāko plastu ..* (2005) [$<$ kr. пластик]

plašā subst. ($<$ adj.). Krievija. (LŽV²)

plaščis subst. Lietusmētelis; putekļmētelis. *Es galīg nosal... es atnāc plaščī.* (1976, S46) *Pa plaščī man [svārki] nelien ārā?* (1978) *Pie tiem plaščiem liela rinda?* (1980) [$<$ kr. плащ]

plašķis subst. Lietusmētelis; putekļmētelis. (LŽV²) [viņš] *aizgāja, ietinies savā plānajā no kaimiņiem aizliētajā plašķīti.* (Karogs 1976, 3, 167; A. Jakubāns) *Man jāvelk ir apakšā biezākas drēbes, ja es velku plašķi [nevis rudens mēteli].* (1977) *ja vari, paņem plašķi līdz — un manu mazo širmīti.* (1999, S50) [Cilmi sk. **plaščis**]

platais subst. ($<$ adj.), spec. 1. Kārava dūzis vai desmitnieks (zolītē). (1965) (LŽV²) 2. Platsliežu dzelzceļš. *Darba valodā runājot — platais un šaurais.* (1996, TV; dzelzceļa darbiniece)

plate subst. Tablete. *Labāk paņem vienu plati un ierauj.* (Kļavis 1989, 136)

platformenes subst., parasti dsk. Kurpes ar biezu zoli. *Šovasar vēl varbūt Rīgā nebūs tāds platformeņu bums ..* (Nakts 1993, 13. V, 21) *Mārīte uz platformenēm ir par mani garāka.* (Koluža 2000, 141)

plātizeris, arī **plātizers** subst. Lielībnieks. *Kurš tad būs tāds plātizers, ka teiks: «Lieciet mani mierā, .. es radu šedevru!»* (Brutāne 1978, 102) **plātizeris.** (sar. LLVV 6₂, 254)

plaucēt v. Šaut. *Plaucē virsū tam zaķim.* (LŽV²)

plaukšķēt v. Pļāpāt. (vienk. LVS, 285)

-plaukt, sk. **noplaukt**.

plauķis subst. Veiksmīga notikumu norise. (1990, jaun.)

plaumestars subst., skoln. Flomāsters. (sk 1988)

plauša subst., skoln. 1. Soma; portfelis. (JVSK 1987) *Nosvied savu plaušu, un ejam uzsist futeni.* (VE 1989) *zaļa auduma plauša ar uzrakstu «Adidas» ..* (Diena 2003, 163, 10) [zinātnieks] *redzams .. vienmērīgi soļojam un šūpojām portfelī, sauktu par «plaušu» ..* (ZinV 2005, 14, 1) 2. Prostitūta. *Tagad plaušas pat uz šosejas stāv.* (Koluža 2000, 141) 3. Nevīžīgs, slinks cilvēks. *Kad tas plauša sāks kaut ko darīt?* (Koluža 2000, 141)

-plavīt, sk. noplavīt.

plavkas subst., dsk. Peldbikses. (1992, jaun.) *Fila Rīgā iepērk plavkas.* (VZiņas 2005, 79, 1) [*< kr. плавки*]

plecene subst. Plecu soma. (VE 1989)

pleibojs subst. Bohēmisks, donžuānisks, parasti bagāts, jauneklis. *Un nelien vairs bučoties, citādi aiziešu uz nometni un tava pleiboja slava izkūpēs.* (Rijnieks 1990, 184) *F-1 pēdējā pleiboja Edija Irvaina pirmās formulas karjera, visticamāk, ir beigusies ..* (Sports 2003, 20, 8) [*< angl. playboy*]

pleiers subst. Kasešu vai kompaktdisku atskaņotājs. *Staigā, lepmi austiņas uzlikušī, ar «pleieriem» habatā.* (SKAv 1989, 11. X, 13; Dz. Šulce) [Cilmi sk. **pleijers**]

pleijers subst. Kasešu vai kompaktdisku atskaņotājs. (1993, skoln.) (Veisbergs 2005, 621) [*< angl. player*]

pleijofi subst., dsk. Izslēgšanas spēles (sportā). *Būs liels panākums, ja mēs tiksim līdz pleijofiem.* (1999, radio; A. Krauliņš) [*< angl. play-off*]

pleimeikers subst. Saspēles vadītājs (sporta spēlēs). *Līdz ar «pleimeikeru» Juri Laizānu Uzbekistānas futbolisti .. pakļupināja visu Latvijas izlasi.* (Diena 2003, 194, 10) *No potenciālajiem jaunpieņacējiem [futbolkomandā] ir jāmin .. pussargi (pleimeikeri) ..* (2005, www) [*< angl. playmaker*]

pleitadata subst. Spraužamadata. (LŽV²)

pleķis subst. 1. Iegūta vieta (sacensībās). *Zemāk par trešo pleķi nokrist nevarēsīm ..* (2004, www) *pirmais pleķis būtu jāņem ..* (2005, Delfi) 2. Apģērba gabals. (JVSK 1987) *Tas pleķis tev tīri moderns.* (VE 1989)

plembels subst. Muļķis. (JVSK 1987)

plene subst. Kompānija; draugu pulciņš. *Arčiju tu atceries? No tās mūsu plenes.* (Lāms 1974, 81)

plepertaša subst., hum. Pļāpa. *Es necerēju no tās plepertašas...* (2004) [*< vācu die Plappertasche*]

plese subst., skoln. Galva. (1990, skoln.; Sēlpilī)

plēsiens subst. Ballīte. *Jauniešiem tur riktīgais plēsiens.* (1996, TV; B. Sipe-niece)

plesis subst. Tūļa; lempis. (1997, radio)

plēst v. Braukt; skriet; doties. (1989, V15) *Redz, kā tas ar savu dampi plēš.* (VE 1989) *Plēs uz koncertu!* (Diena-Izkl 2003, 18. IV, 3; reklāma) ♦ **dirsu plēst**, sk. **dirsa**. ♦ **plēst muļķi**. Runāt muļķības. *Viņš visu vakaru plēsa muļķi.* (Koluža 2000, 141) ♦ **plēst parki**, sk. **parkis**. ♦ **aiznesties kā plēstam**, sk. **aiznesties**. Sk. arī **aizplēst**, **ieplēst**.

plēšas subst., dsk. 1. Plaušas. *Plēšas nepanes šo smaku.* (VE 1989) (LŽV²) 2. «Akordeons.» (LŽV²)

pleška subst. Pliks (bez matiem) galvvidus. (JVSK 1987) (LŽV²) [Cilmi sk. **plēška**]

pletzelzs subst. Gludeklis. (barb. LVSV, 99) *pletizeri, pletzelzi vai pletmašīnu turpmāk saukt par gludekli ..* (Putniņš 1975, 170) *Man līdz pletzelzs smags ..* (LitM 1976, 25, 7; J. Stankevičs, citējot skroderu ziņģi)

pletēt v. 1. Gludināt (veļu, drēbes). (novec. LLVV 6., 271) (LŽV²) *Tu pletēsi man bikses ..* (Sirmbārdis 1975, 123) 2. Ātri braukt vai skriet. (LŽV²) *Tad tik pletē kaut visu dienu.* (1993, V55) 3. Sist. *Gulbis pletēja veco [vīru] ar spārnēm ..* (LitM 1975, 5, 7; O. Gūtmanis) 4. spec. Tēlot (uz skatuves), neradot kontaktu ar partneri. *Viņam partneris patiesībā nemaz nebija vajadzīgs. Viņš runāja pats ar sevi. Mēs teātrī to saucam par «pletēšanu». Aktierim ir vienalga, kas viņam spēlē pretī, viņš tikai «pletē».* (Ieva 2005, 24, 20) [iepletēt, **nopletēt**, **sapletēt**, **uzpletēt**.

pletizeris, arī **pletizers** subst. Gludeklis. (novec. LLVV 6., 271) *Sakarsušais motors nočūkstēja kā pletizeris ..* (Eglons 1967, 204) *pletizers.* (LŽV²) *Es aizņēmos pletizeru, ceru, ka tas tevi sevišķi nesatrieks ..* (1999, zīmīte) *Etnogrāfija ir pletizeru vākšana, ja?* (Diena 2003, 102, 13; I. Ziedonis) [

pletkreklis subst. Virskreklis (parasti balts). (novec. LLVV 6., 271) (LŽV²) *Un tā — scenāristam joprojām vajadzēja pašam pirkt pletkreklus un kabatas lakatiņus.* (LitM 1978, 5, 11)

plēve subst. 1. Lietusmēteli (no ļoti plāna materiāla, piem., polietilēna). (LŽV²) *Novelc plēvi un ej peldies.* (VE 1989) 2. Nepatīkams cilvēks. (LŽV²) *Tādu nelieti kā tu mēs saucam par plēvi.* (VE 1989)

plezieris subst. Izprieca. (LŽV²) [Cilmi sal. **plezīrs**]

plezīrs subst. Izpriece. (LŽV²) *Sanatorija... Tas jau vairāk tāds plezīrs.* (Karogs 1976, 9, 70; I. Lubējs) *Sākumā to lietu [=biznesu] uztvērām kā plezīru, kā piedzīvojumu.* (Labrīt 1995, 27. V, 5) *Māksla tā nav, bet plezīrs garantēts.* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 8; N. Naumanis) [*< vācu dial. das Pläsier*]

plezna subst. Kāja; pēda. (JVSK 1987) *Tev tik lielas pleznas, nevienas kurpes neder.* (Koluža 2000, 141)

plikš ♦ **plikās anniņas** neakt. Vislētākās karameles bez iesaiņojuma (padomju laikā). (1980, V45)

plikšķernieks subst. Makšķernieks. *Juglas plikšķernieku ka biezs.* (Koluža 2000, 141)

plinderēt v. 1. Izlaupīt, aplaupīt. *Vīni .. tik vien zina kā zagt un citus plinderēt.* (Gāliņš 1968, 124) *tad jau vēl var kāst [jūras] uz velna paraušanu, plinderēt un putināt.* (Lāms 1974, 174) 2. Notērēt. *Eu, ko jūs tik baigi plinderējat laiku ..* (Karogs 1976, 9, 13; I. Lubējs) [*< vācu plündern*] Sk. arī **ieplinderēt**.

plinte subst. Šautene. (novec. LLVV 6., 278) (LŽV²) *domāju — kur gan man tā plinte?* (Zariņš 1973, 332) *nekad mūžā viņš nav dancojis un plinti turējis rokā.* (LitM 1977, 7, 5; V. Upmale) [mednieks] *vismaz ar plinti varēs savu veceni savaldīt.* (Frīdenfelde 2001, 17) // pārn. [daži dzejnieki] *iemetuši krūmos sava kādreizējā sabiedriskā dumpīguma plintes ..* (LitM 1976, 11, 2; J. Laganovskis) [Cilmi sk. **flinte**]

plirkšķis subst. Mopēds. (1991, skoln.)

plirstiķis subst. Kaš viegls, plāns, trausls. (ME 3, 346) *Brīnies, kāpēc tik aukstā laikā man tāds plirstiķis mugurā?* (TVDiena 1995, 29. IV, 4)

plīst ♦ **plīst filma**, sk. **filma**. Sk. arī **atplīst**, **noplīst**, **saplīst**.

plītēt v. 1. Stipri līt. (LŽV²) 2. Melot. *Ko nu plītēt!* (1985)

plitiņa ♦ **godmaņa plitiņa**, sk. **Godmanis**.

-plivināt, sk. **aizplivināt**.

plivināties v. Klaiņot. (LŽV²)

plīz! interj. Lūdzu! (2003, L. T.) [*< angl. please*]

plonka subst. 1. Plēve. (LŽV²) 2. Fotofilma. (LŽV²) 3. Magnetofona lente. (LŽV²) 4. «Lēts vīns.» (LŽV²) [Cilmi sk. **pļonka**]

ploskogubci subst., dsk. Plakanknaibles. *Tev nav šitas te... ploskogubci?* (1995, V50)

plosts ♦ **aizlaist uz plostā**. Sākt plēgurot. (VE)

pludurēt, arī **pludurot** v. Plivināties, ar grūtībām virzoties uz priekšu (piem., pa ūdeni). [motorlaiva] *pludurēja kā aizšauta pīle*. (Eglons 1967, 148) *Pludurodams pa brūno, neaizredzamo ūdens masu, es .. [piesargāties no krokodiliem] neaizmirsu ne mirkli*. (Lokvuds/Lauzis 1975, 190) [fludern 'volitare' ['lidot; lidināties']? ME 3, 353 s. v. *pluderēt* II; sal. vav. *pludern* 'plivināties']

plūkas subst., dsk. Caureja. *Pēc tādām pusdienām visiem būs plūkas klāt*. (Koluža 2000, 142)

plūmīte subst., skoln. Zilums (parasti zem acs). (JVSK 1987) (1991, skoln.)

plumpīgs adj. Pārāk liels, nepiegulošs (par apģērbu). (LŽV²) [plump 'lempīgs']

plunduris subst. Dzērājs. *Daži jauni puīši .. uztrieca uz skatuves iedzērušu padsmītnieku, cerēdami, ka plunduris izrādī izjauks*. (LitM 1975, 32, 2; J. Liepiņš)

plurģis subst. Maza lietiņa, detaļa. (1997, skoln.; par elektrisko spirāli)

plurķis subst. Maza lietiņa, detaļa. (LŽV²)

plāpūdēns subst., iron. Alkoholisks dzēriens. (LŽV²)

plāskas subst., dsk. Dejas. (1990, skoln.) *meldiņi [kasetē] atgādina kaimiņtautas plāsku stilistiku ..* (Diena-Izkl 1996, 2. II, 7; D. Mazvērsīte) [пляску]

plāskot v. Dejot. (JVSK 1987) (1996, skoln.) (J. N., K. M.) [Cilmi sal. **plāskas**]

-plaut, sk. **izplaut**, **noplaut**.

plāviens subst. Iedzeršana. (JVSK 1987) *Sanāca tāds palielāks plāviens*. (VE 1989)

plāžs subst. Pludmale. *Cītreiz šitā [es] uz plāž ej*. (1976) *aizbrauc uz plāžu ar meiteni ..* (2005, Delfi) [пляж]

plecka subst. 1. Traips. (LŽV²) 2. Pusšķidra čupa. (LŽV²) // pārn. *Mēs tādu brāķi, tādu plecku esam izlaiduši*. (2001, akadēmiķis par vāju disertāciju) 3. Neparšīgs pabiezis ēdiens. (1996)

pleckāt v. 1. Notraipīt, smērēt. (LŽV²) 2. Nemākulīgi krāsot vai apmest. (LŽV²)

-plekāt, sk. **noplekāt**.

plēmpaks subst. Svina gabaliņš (izmantojams bērnu spēlēm ar monētām). *Jāpaņem svina gabaliņš — plēmpaks un jāsviež pret [monētu] kaudzītēm*. (Mana 1997, 31, 9)

- plēndraks** subst. Plēgurs. *Plēndraks galu galā arī ir cilvēks.* (LitM 1975, 51, 10; A. Freimanis)
- plēntaks** subst. Svina gabaliņš (izmantojams bērnu spēlēm ar monētām). *Met ar plēntaku. Lineālu. Faņčiku. Un nevar izlozēt.* (1996, radio; Fredis)
- plēperēt** v. Plāpāt. *Darba laikā vēl ņemas ar plēperēšanu!* (Putniņš 1975, 125) [*< vācu plappern*]
- plēpēt, sk. izplēpēt.**
- plēra** subst. Plāpa. (vienk. LVSU, 284)
- plērāt, arī plērināt** v. Plāpāt. (vienk. LVSU, 285)
- plēris** subst. Mopēds. (1991, skoln.)
- plērķšķēt, sk. izplērķšķēt.**
- plērza** subst. Plāpa. (vienk. LVSU, 284)
- plērzāt** v. Plāpāt. (vienk. LVSU, 285)
- plēška** subst. 1. Pliks (bez matiem) galvvidus. (JVSU 1987) (LŽV²)
«Āāāāāāāi,» — atbildēja Tirandots, kas tikko bija uzpūtis taisni sev uz plēškas tvaika strūklu. (Keno/Krastiņš 2001, 179) *Starp citām bildēm [= fotogrāfijām] ieraudzīju tādu — kādās bērēs viens stāvē manā mētelī ar pliku plēšku...* (Sestdiena 2004, 20. III, 30) 2. niev. Galva. *Kad .. [viņš] ar savu stublo plēšku sāks domāt!* (2005) [*< kr. плешь*]
- plēterēt** v. Plāpāt. (1996)
- plī!, arī plī!** interj. Uguni! *Plī! — gulst laikais pirmais slīpi ..* (Rūja 1972, 106)
Plī, Old Vaverlī, izšauj pulveri .. (Zariņš 1973, 125) [*< kr. ну!*]
- plītot** v. Skriet. (LŽV²)
- plōcka** subst. 1. Pusšķidra čupa. (1987) 2. Neizdevies ēdiens. (LŽV²)
 3. Nevīžīga sieviete. (VE 1989)
- plōnka** subst. 1. Plēve. (1990) 2. Fotofilma. (1985) [*< kr. плёнка*]
- plōrkšķēt** v. Plāpāt. (1990, skoln.)
- plōrnīca** subst. «Seja.» (LŽV²)
- plōrza, arī plōza** subst., niev. Sieviete (piem., netikumīga vai neveikla). (LŽV²)
- plōrzība** subst. Nejaucība. *Tikai ne sociķus vēlreiz. Tāda plōrzība nedrīkst atkārtoties...* (2005, Delfi)

plotka subst. Pletne. «Lien pagrābā ...,» *Zelmas tantei pavēlēja virsnieks.*
«Žīvai! Marš! Dabūsi plotku!» (LitM 1977, 35, 12) [< kr. nēmka]

plotkas subst., parastī dsk. Baumas. *Višpār tas nav plotku līmenī...* (2004)
[< poļu *plotka*]

plōza, sk. **plorza**.

plōzere subst. «Seja.» (LŽV²)

plūkata, arī **plūksis** subst. Mazs traktors. (1991, skoln.)

plūkskēt v. Plāpāt. (vienk. LSV, 285)

plūktīzeris subst. Limonāde; atšķaidīta sula. *Visu zapti iztērē savos*
plūktīzeros. (1991, S25) [Cilmi sal. **fluhtvasers**]

plūktvaseris subst. Limonāde; atšķaidīta sula. (1990, skoln.) (LŽV²)
[Cilmi sal. **fluhtvasers**]

-**plūmpāties**, sk. **pieplūmpāties**.

plūmpēt v. 1. Dzert (parasti daudz). (JVSK 1987) (LŽV²) (2005) 2. Dzert
(alkoholiskus dzērienus). (LŽV²) *Aliņ plūmpēt var tik pēc darb.* (Likso-
ma/Grinberga 2001, 14) Sk. arī **izplūmpēt**.

-**plūmpēties**, sk. **pieplūmpēties**.

plūmpīzeris subst. Dzēriens (parasti pašgatavots). (1990, skoln.)

-**plūndurēt**, sk. **noplūndurēt**.

plūndurot v. Plēgurot. (vienk. LSV, 88)

plūndurs subst. Plēgurs. (vienk. LSV, 88) (1993) *latvieši — milži un latvie-
ši — punduri, / latvieši — vīri un latvieši — plūnduri ..* (Vācietis 1976, 134)
vai tāds .. plūndurs un plancka nav sitams zemē? (PadJ 1977, 47, 8; I. Ošiņš)
Plūndurs tu pēdējais! Vai es tev neteicu, lai tu pie mums vairs nerādies?
(Karogs 1978, 2, 101; G. Priede)

plūra subst. Pusšķidra masa. (2005) // Dubļi. (LŽV²) // Putra. (1994, skoln.)

plūrgāties v. «Ķēpāties.» (LŽV²)

plūrināties v. «Tūlāties; bezmērķīgi darboties.» (LŽV²)

plūris subst. Mopēds. (1991, skoln.) (1991, jaun.)

-**plūrkstēt**, sk. **izplūrkstēt**.

plūrkt! interj. Lieto neizdošanās gadījumā, raksturojot ko neveik-
smīgu u. tml. (LŽV²)

plūrķis subst. Maza lietiņa, detaļa. (LŽV²)

plurza subst. Slikts, negaršīgs pabiezis ēdiens vai dzēriens. (LŽV²)
Kas tā par plūzru tur katlā? (1992, jaun.)

plūzaks subst. Brīvi krītošs apģērbs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) // parasti
 dsk. **plūzaki**. «Veci kankari; nekārtīgas drēbes.» (LŽV²)

plūzāt v. Dzert. (LŽV²)

plūtāmais subst. (< divd.). Caureja. (1989)

plūtenes subst., dsk. Platas bikses. (VE 1989) *Ei, veči! Eidim jaunas plūtenes!* (Koluža 2000, 142) // Pavalkātas, izstaiņījušās treniņbikses. *Plūtenes — tās jau ir garās sporta bikses, kurām ceļi izstaiņījušies, un nokarājas kā piekakātas.* (1993, S22)

plūtīt v., vulg. 1. Izdalīt šķidrus vai pusšķidrus izkārnījumus. (1993) (1996) 2. Runāt niekus, muldēt. (LŽV²) Sk. arī **pieplūtīt**.

plūtizers subst. Caureja. (LŽV²)

pobega subst., skoln., iron. Fizikultūra. (sk 1988) [< kr. *нобег* 'bēgšana']

počkas subst., parasti dsk. Nieres. *Nesit man pa počkām!* (2003, S25) [< kr. *почку*]

podīgs adj., **podīgi** adv. Jocīgs. *Tava māsasmeita gana podīga ..* (Keno/Kras-
 tiņš 2001, 15) *Viss, ko Svetiks darīja un teica, bija smieklīgi, ausīgi, podīgi ..*
 (Diena 2002, 259, 18; T. Šaitere)

podjezds subst. Kāpņutelpa. (sk 1988) *Gunas dzīvoklis otrajā podjezdā.*
 (Koluža 2000, 142) [< kr. *подъезд*]

podjobka subst., vulg. Blēdība; krāpšana. (1997) [A:] *Podjobka* [=kon-
 servi «Tūristu brokastis»]. [B:] *Krutka galīgā.* (1999) [< kr. vulg.
поддѣлка]

pods subst. 1. Galva. (LŽV²) (1996) 2. Kas dīvains, īpatnējs. *Pods jau
 bija tas, ka mēs pat nesatikāmies.* (Labrīt 1994, 28. II, 9) *Vēl bija pods. Larisa ..
 brauca uz Vāciju.* (Santa 1994, 8, 27) *izstāstīšu baigos podus ..* (1996) ♦ **gāzt**

podus. Darīt aplamības vai palaidnības. [Padomju Savienībā]
Baltijas [futbola] tiesneši kotējās ļoti labi. Podus mēs negāzām. (Diena 2003,
 177, 16) ♦ **izgāzt podus**, arī **nostrādāt podus**. Izdarīt aplamību
 vai palaidnību. (vienk. LLVV 6., 295) (LŽV²) *Viņi nudiens nostrādājuši vis-
 lielākos podus savā mūžā — sarunājuši mammai randiņu ar... pašu vam-
 pīru!* [par filmu] (TVDiena 2003, 1. III, 2) [filmā] *garlaidību var izpurināt,
 izgāžot kādu jestrū podu ..* (Diena-Izkl 2003, 19. IX, 8; D. Rietuma) ♦ **nogāzt**
podu(s), sk. **nogāzt**.

poēts subst. Dzejnieks. *Dzīvokli būs ieņēmusi poētu dinastija.* (Zariņš 1975, 168) *Ē, poēt, beidzot tu!* (Karogs 1975, 9, 109; J. Liepiņš) *Rakstnieks un šaha poēts. A. Kazancevam — 70!* (Šahs 1976, 18, 3. vāks) [$<$ kr. *nošm*]

pof adv. Vienalga. *Tas man — pof!* (Koluža 2000, 142) [Cilmi sal. **pofig**]

pofig adv. Vienalga. *Paies vēl mēnesis, divi, un tev būs pofig — cilvēks vai lops.* (RLaiks 1996, 7, 30) *Man .. pofig, kāda valdība, ka tik uz galvas nekāpj...* (2003, Delfi) *Vārdam «inflācija» nav ne vainas, nu i pofig, ka anglicisms...* (2005, Delfi) [$<$ kr. vienk. *nošuz*]

pofigisms subst. Vienaldzīgums; nerēķināšanās ar (parasti savas rīcības) sekām. *Uz ceļiem valda nesodītības sajūta un pilnīgs «pofigisms» ..* (Diena 2004, 173, 2; L. Pakalniņa)

pofigists subst. Vienaldzīgais. *Vakar jautāju savam .. dēlam — tu esi optimists, pesimists vai «pofigists»?* (TVDiena 2004, 12. VIII, 4)

pofigs subst. Vienaldzīga attieksme; ignorance. *Šorīt redzēju, kā pilnīgā pofīgā atver [automašīnas] logu un uz ielas izmet saņurcītu papīru ..* (2005, www) *tur visiem baigais pofigs, mentiem ar, sēž savā autiņā blakus pārejai un kūko ..* (2005, Delfi) *Izdzēr litru, un būs vēl lielāks pofigs.* (2005, Delfi) [Cilmi sal. **pofig**]

pogainais subst. ($<$ adj.). Policists; milicis. (JVSK 1987) (LŽV³) *Atkal tie pogainie te grozās.* (VE 1989) *maniem darbiniekiem pa pilsētu sāka staigāt pakal pogainie, uzmanot, vai viņi to [=preparātu] kaut kur netirgo.* (Sestdiena 2003, 25. I, 23) *Samaksā, vai arī pogainie klauvēš pie durvīm.* (Diena 2003, 87, 19; komikss)

pogāšanās subst. «Slinkošana.» *Tē nebūs nekāda pogāšanās.* (LŽV²)

poģiks, arī **poģis** subst. Kāpņutelpa. *Mūsu mājas poģiks vienmēr tīrs.* (Koluža 2000, 142) [Cilmi sal. **podjezds**]

pohains adj. Paģirains. *Jau četras reizes pohains aizgāju [uz augstskolu].* (1995, 1. kursa students) *Sastāvu fans pohains pēta: / «Grupa A būs paspēlētā...»* (HoķejaD 2003, 23. IV, 14) *jāstāv rindā kopā ar .. pohainiem pabalstu saņēmējiem ..* (2005, Delfi)

pohas subst., dsk. Paģiras. (1965) *Torīt viņam bija smagas pohas ..* (Lāms 1973, 322) *Nevar saprast, vai nu auksts ir, vai, blēģ, tās pohas tādas nenormāli trakas.* (1999, V40) *Šodien man principā nebija jānāk uz darbu, jo man taču ir pohas [=vakar bija jubileja].* (2005, S40, hum.) *Kas ar .. [sportistu, kurš guvis panākumus pēc ilgāka pārtraukuma] noticis? Beidzot pohas izgulējis?* (2006, Delfi) [Cilmi sal. **pohmaļas**]

- pohmaļas** subst., dsk. Paģiras. (LŽV²) [*< kr. похмелье*]
- pohmanis** subst. Paģiras. (LŽV²) [Cilmi sal. **pohmaļas**]
- pohmeles** subst., dsk. Paģiras. (Koluža 2000, 142) [Cilmi sk. **pohmaļas**]
- pohmelis** subst. Paģiras. (1993, skoln.) *Man i ģikijs pohmelis.* (2005, V40) [Cilmi sal. **pohmaļas**]
- pohmeļas** subst., dsk. Paģiras. *Smagas, smagas .. pohmeļas tam puisim ir bijušas.* (2005, Delfi) [Cilmi sk. **pohmaļas**]
- pohs** subst. Paģiras. (LŽV²) *Aparjods tiem, kuriem baigais pohs spiedis ārā acis, .. piedāvājis .. sešas kapeikas gabalā* [par tukšu pudeli] .. (LitM 1976, 25, 16; M. Birze) [Cilmi sal. **pohmaļas**]
- pohuj**, arī **pohui** adv., vulg. Vienalga. *Pārējiem pohuj, tie tur peld mierīgi* [, kad cilvēks slikt]. (1996, V19) *Bet kā jau zināms / Pie mums visiem viss / Ir pohuj* .. (KasNotiek 2003, 1, 50; reperis Armands) *Man jau vienalga, vai tur par divām dienām vai par vienu, man pohui!* (2003) [*< kr. vulg. noxyū 'vienalga'*]
- pohujenno** adv., vulg. Ļoti daudz; ļoti stipri. (1996)
- pohujisms** subst., vulg. Vienaldzīgums; nerēķināšanās ar (parasti savas rīcības) sekām. *Man patīk alkoholiķu .. dzīves uztveres vieglums un «pohujisms».* (Laterna 1995, 2, 41)
- pohujists** subst., vulg. Vienaldzīgais. (2005, www) [Cilmi sal. **pohuj**]
- poila** subst. Dzēriens. *Man tā poila nemaz negaršo.* (Koluža 2000, 142) [*< kr. но́ло 'dzira (lopiem)'*]
- poja** subst. Peonija. *Pojas noziedējušas* .. (Eglons 1967, 140)
- pojehala** ♦ **kriša pojehala**, sk. **kriša**.
- pokazuha** subst. Liekuļota, ārišķīga izrādīšanās. *Var jau būt, ka šis tas tur [=Sibirijā] darīts «pokazuha», kas vēl dzīva no sociālisma laikiem* .. (Sestdiena 2003, 5. IV, 37) *Pokazuha ar fasāžu krāsošanu* .. uzdzēn riebumu. (2005, Delfi) [*< kr. sar. покaзухa*]
- pokers**, arī **pokeris** subst., spec. Četri vārti (ko viens futbolists, retāk hokejists, guvis vienā spēlē). *Būtu arī «pokers», ja [futbolists] realizētu 11 m soda sitienu.* (Diena 2003, 158, 10) *Laimīgais Macijevska pokeris. .. Macijevska četri gūtie vārti Latvijas [hokeja] izlasei ļāva .. izcīnīt .. uzvaru* .. (Diena 2003, 299, 10)
- polene** subst., skoln., neakt. Politinformācija (skolā). (1992, skoln.)

- poliči** subst., parasti dsk. Policisti. (1990, skoln.) *Kad vajag, poliču nekur nav.* (Koluža 2000, 142) *Poliči ir šausmīgi neinteresanti cilvēki.* (Frīdenfelde 2001, 53) *vai šī aina nav viena no .. elegantākajām poliču apčakarēšanas epizodēm pēdējo gadu kino?* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 10; N. Naumanis)
- poligrāfiki** subst., dsk., neakt. Kādreizējais Poligrāfiku kultūras nams Rīgā. *Šogad .. [balvu] sadale notika nevis viesmīlīgajos TēVē mūros, bet gan poligrāfikos ..* (Labrīt 1994, 28. II, 12)
- polismenis** subst., neakt. Milicis. (1989, V15) [*< angl. policeman*]
- politeķis** subst., īpašv. Kādreizējais Rīgas Politehniskais institūts (tagadējā Rīgas Tehniskā universitāte). (VE 1989)
- politene** subst., skoln., neakt. Politinformācija (skolā). (sk 1988) (1990, skoln.)
- politlēģeris** subst., neakt. Politisko ieslodzīto nometne. *1967 Mordvijas politlēģeris* (Diena 2003, 221, 7; datējums K. Skujenieka dzejolim)
- polša** subst. «Pudele degvīna.» (LŽV²) *Cita lieta, ja mālderī par pāris polšām uzsistu gaisā kādu spaini zaļās krāsas ..* (Karogs 1977, 4, 74; H. Gāliņš) [Cilmi sk. **polšs**]
- polšs** subst. Pusstops; pudele degvīna. (1964) (LŽV²) *kā mēs metām! Katrā ēdienreizē polšu ribās ..* (Lāms 1973, 14) *Vienīgās rūpes, kas māca Jāni patlaban, — kur lai te izrauj kādu polšu ..* (Bels 1977, 10) *Uz galda kaut kam jābūt, varbūt polšam, varbūt aliņam, varbūt kaut kam citam.* (1994, TV) [skumstu par zudušo] *iespēju aiziet pie kāda ciemos vakarā .. ar polšu, bet bez pieteikšanās.* (Sestdiena 2003, 3. V, 28) [*< kr. полутофа*]
- poltiņņiks** subst. Piecdesmit latu. *Tev veči iedeva poltiņņiku? Nu gan tu esi bagāta!* (Koluža 2000, 142) [*< kr. полтинник* 'pusrublis', kr. sl. 'piecdesmit rubļu', arī 'piecdesmit tūkstoši rubļu', sal. Ņikitina 2003, 403—404]
- polučka** subst. Alga. *Man pēc trim dienām būs «polučka», atdošu ..* (Dripe 1975, 77) [Cilmi sk. **palučka**]
- polutorka** subst., novec. Kravas automašīna ar pusotras tonnas kravnesību. (LitM 1977, 47, 16) *pēc kara arī tādas bija, par polutorkām sauca.* (1994, S55) [*< kr. sag. полуторка*]
- poļaks** subst. Polis. (LŽV²) [*< poļu polak, arī < kr. поляк*]
- poļitruks** subst., neakt. Par ideoloģisko ietekmēšanu atbildīgais darbinieks (parasti PSRS armijā); politiskais vadītājs. *Lasītāju acu priekšā slīd notikumi un tēli .. — no partizānu «poļitruka» Vilka*

līdz bagātnieku dēļinām .. (LitM 1975, 18, 5) *Viņa māte .. bija mājsaimniece, tēvs .. — sarkanarmijas poļitruks.* (BŽVziņas 2006, 1, 32) // pārn. Komunisma ideologs. (LŽV²) [*< kr. политрук: политический руководитель* 'politiskais vadītājs']

poļuks subst. Policists. (LŽV²)

pomidors subst. Tomāts. (1992, jaun.) *Kā būs ar tiem pomidoriem — būs ko tirgot?* (1996, S24) // pārn., skoln. Nosarcis cilvēks. (JVSK 1987) [*< kr. помидор*]

pomočņiks subst. *Labi, ka jums tik daudz pomočņiku.* (1978) [*< kr. номощник*]

pomojemu adv. Manuprāt. *Cik tas varētu maksāt? Pomojemu, divdesmit [santīmu].* (2003, S45, veikala kasiere)

pončiks subst. 1. Virtulis. (1980) [Alda] *slavināja .. siltu laulības ligzdiņu, kur šis gozēšoties kā pončiks pa taukiem ..* (Karogs 1976, 8, 23; R. Ezera) 2. Resnulis. (VE) *Tas pončiks ir bailīgs kā zaķis.* (Koluža 2000, 142) [*< kr. пончик*]

ponts □ **ponta pēc.** Tāpat vien; izrādīšanās pēc. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. sl. паду понта*]

poņa subst. Izpratne, saprašana. (1995, jaun.) *Cilvēks vienkārši saņemās [pārdodamo preci], un viņam tās poņas nav.* (1997, S60) *Cilvēkam var kādreiz atmākt poņa vaļā...* (2004) ♦ **čujs, ņuhs un poņa, sk. čujs.** [Sal. kr. *понять* 'saprast']

popcik! ♦ **jopcik popcik!**, sk. **jopcik!**

popsīgs adj. Izklaides mūzikai raksturīgs; ar izklaides mūziku saistīts. *Ir jau tums tā Rīga pietiekami roķīga, .. popsīga un hiphopiska ..* (Diena-Izkl 2003, 25. IV, 7) *Kā jums izdevās šajā popsīgajā pasākumā iesaistīt neatkarīgo vilku Bindemāni, es brīnos.* (Sestdiena 2003, 24. V, 14)

popss subst. Izklaides mūzika. *Viņu dziesma noteikti bija labāka par vidējā popsa līmeni ..* (Diena 2003, 121, 3; N. Naumanis) *Ir atšķirība, nopirkt mūziku un pataisīt par popsa lellīti vai samaksāt par nospēlēto koncertu ..* (Diena 2004, 181, 16; U. Rudaks)

popstārs subst. Izklaides mūzikas zvaigzne. *Puisis .. nu pārvērties uzblīdušā, pusmūža krīzi sasniegušā «popstārā» ..* (Diena 2004, 173, 12; U. Rudaks) [*< angl. pop-star*]

porgas subst., parasti dsk. Kurpes. (1965) *Savāc savas porgas.* (VE 1989) // Kurpes ar biežām gumijas zolēm. (LŽV²)

- poridžs** subst. «Auzu pārslu putra.» (LŽV?) [*< angl. porridge*]
- porķīt** v. Bojāt. *Tas tiesnesis tik porķī vis to spēl.* (1979, V60, par futbolu). [*< kr. nopmumb*] Sk. arī **saporķīt**.
- porņaks** subst. Pornogrāfiska filma. *Tas bija visistākais porņaks.* (1995, TV; tulk. filma)
- porņiks** subst. Pornogrāfiska filma. *Uzlik viņik. Porņiks tas nebi lai gan sākumā šķit ka būs.* (Liksoma/Grinberga 2001, 138)
- porņuks** subst. Pornogrāfiska filma. *Atradis gan augstas morāles kritēriju — porņukus.* (2003, Delfi) *Tie tiešām ir neatbilstoši apstākļi, ja vakaros nevar porņukus paskatīties ..* (2004, Delfi) *Šajā porņukā .. tiek sludināts, ka minets ir perfekts veids, kā sievietei apmierināt vīrieti ..* (BŽVZiņas 2006, 1, 46)
- portjankas** subst., dsk. Kājauti. *Vai tu esi dienējis armijā, ka māki apieties ar portjankām?* (Karogs 1975, 8, 13; H. Gāliņš) [*< kr. портянки*]
- porūzis** subst. Priekšnamis; priekštelpa. (LŽV?) [istabā] *nav kur lāgā apgriezties. Vienīgi pie porūža durvīm un krāsns palikuši nelieli brīvi laukumiņi.* (Karogs 1975, 3, 17; A. Stankevičs) *šie .. pavēra porūža durvis ..* (Karogs 1975, 8, 46; H. Gāliņš) *No bingo pa taisno devāmiēs uz Mati kūts porūz.* (Liksoma/Grinberga 2001, 37) [Cilmi sk. **forūzis**]
- posīt** v. Skatīties; blenzt. *Paskat, kā viņš posī uz tevi!* (Koluža 2000, 142) *uz tevi visu laiku posī kā uz stubeni ..* (2005, www)
- pošlina** subst. Muita; nodevas. // pārn. *Joprojām mēs ievācam no jums pošlinu kuriozo veidā.* (1997, radio) [*< kr. пошлина*]
- pošol** v., nelok., pavēles izteiksmē. Ej! «Nu, pošol sust,» — *garais jau dusmojās.* (Gāliņš 1972, 140) *Pošol divas mājas tālāk! (Meitene noraida puisī)* (Koluža 2000, 87) [*< kr. noušl!*]
- pover**, arī **poveri**, arī **poverī** adv. Vienalga. *Poveri.* (JVSK 1987) *Mūsējā faķī — poveri, ja tev viss nokārtots — [ņem] atpakaļ.* (1995, V20) *Nerunā tā! Man tik un tā — pover!* (Koluža 2000, 142) *Tas, ka mums nav kvīts, jau īstenībā ir poverī.* (2005)
- povestka** subst. Pavēste. *Povestka man vēl ne reizi nav atsūtīta.* (1996, V19) [Cilmi sk. **pavestka**]
- pozors** subst. Kauns; izgāšanās. *Ja šie [vājākie pretinieki futbola spēlē] ņiņj uztaisīs, tas jau nu vispār ir viens baigais pozors.* (1979) [Cilmi sk. **pazors**]
- požarņiks** subst. Ugunsdzēsējs. (sk 1988) (1993, skoln.) *Tē vakar požarņiki brauca...* (2003, S9) [Cilmi sk. **pažarnieks**]

požars subst. Ugunsgrēks. Šodien Putina vēlēšanas. Požars ir sūdīga zīme, viņam labi neklāsies. (2004, Delfi) [Cilmi sk. **pažars**]

prakovsts, arī **prakovsts** subst. Palaidnis. (1975) *Kopš vecais runčis Mikus aizgāja uz elli peļot — debesīs tāds prakovsts un zaglis neiekļūs, — neviena dzīva radība .. nebija te mitusi.* (LitM 1975, 5, 7; O. Gūmanis) **prakovsts**. (LŽV²) [
kr. sar. *нрoкoцm*]

praņas subst., dsk. Bārkstis. *Tie bija lieli, krāsaini .., stingra auduma* [lakati] ar *praņām*. (1968) [Sal. vācu *die Fransen*]

prapors subst. Praporščīks. (LŽV²) *Un tad ir .. daudz .. melnā humora, kad, piemēram, «prapors» izlec bez izpletņa ..* (Diena 2004, 163, 14)

prašmandene subst. Slikta sieviete. *Gaļina ir veca prašmandene*. (1999, grafiti Rīgā, Avotu ielā)

prāts ♦ **kačāt prātus**, sk. **kačāt**.

pravas subst., dsk. Šofera tiesības. (1980) *Ticis cauri ar skrambām un zīlumiem. Motociklets gan čupā. Pravas nost.* (Lugas 1974, 31; K. Ozoliņa) *Bet pats [šoferis] pravas nodzēris.* (Dripe 1975, 182) *Nakts vidū pa gaisu... Pie tam bez «pravām»!* (Putniņš 1975, 225) ♦ **kačāt pravas**, sk. **kačāt**. [
kr. *npasa*]

pravīt v. Labot; uzlabot. *Dūšu pravīdams, šad tad iešņaboju.* (Lāms 1973, 331) *Gluži kā vēl simtu gadu ilgai augšanai tās savas ābeles būtu pravījis.* (Putniņš 1975, 314) // *Kārtot. Nāc, manu mazu zaķēn, mateļus pravīsim.* (1980, S58, mazam bērnam) Sk. arī **iepravīt, izpravīt, papravīt, piepravīt, sapravīt, uzpravīt**. [
kr. *npaeymb*]

pravīties v. Taisīties; manīties. *Katru gadu, kad gaidāmi .. jaunumi, šī [govs] pravās uz krūmiem.* (LitM 1976, 5, 7; A. Karele) Sk. arī **uzpravīties**.

preilene subst. Jaunkundze. (novec. LLVV 6., 349) (LŽV²) *Viņš Rīgā .. / Ar preilenēm un augstiem kungiem ticies ..* (Auziņš 1972, 152) *kāda veca preilene sensenos laikos dārzu dāvinājusi pilsētniekiem.* (Zariņš 1973, 265) *Kā tādas uzsmiņķētas pilsētas preilenes [ir tārpainās sēnes] — pa virsu zīds, bet apakšā kust...* (Kārogs 1977, 10, 73; D. Avotiņa) [Cilmi sk. **freilene**]

preiskurants subst., novec. Cenrādis. *Pēc preiskuranta.* (LitM 1977, 39, 16) *Nav apstiprināts preiskurants, nav mākslinieciskā padomē apstiprināts.* (1978, V40) [
kr. *nppeickypaнт*]

prese ♦ **likt pa presi**. Bremzēt. (LŽV²)

presene subst. Preses konference. (1995) *Tu iesi uz preseni?* (2003) *Dažas ziņas par [futbolkomandu] .., viņiem tak šodien .. bija presene!* (2005,

www) *Es gan gribēšu redzēt, kur viņi [=futbola klubi] tās presenes rīkos ...* (2006, Delfi)

presēt v. «Bremzēt.» (LŽV²) [*< angl press 'spiest'*]

prestīžene subst. Augsta prestiža skola. *Mīti par «prestīženu šturmēšanu» .. virmot virmo ..* (Diena 2003, 13, 17)

prezents subst. Dāvana. (1995, skoln.) *Tas — prezents.* (2002, V35) [*< angl. present*]

prezis subst. Prezervatīvs. (2005, www) *Prezītis.* (2006)

pribambasi subst., parasti dsk. 1. Nieciņi, aksesuāri (pie apģērba). (J. N., K. M.) 2. Mobilā telefona funkcijas. (J. N., K. M.) [*< kr. sl. приборамбасы, sal. Ņikitina 2003, 418*]

pribors subst. 1. Ierīce; aparāts. *Vispār tie pribori stāvu, bet es jau viņus reizī pa reizī lietoju.* (1977, V40, pie laboratorijas) 2. Virieša dzimumorgāni. (2005, www) 3. dsk. **pribori**. Galda piederumi. (J. N., K. M.) [*< kr. прибор*]

priča subst. Frizūra. (2004) [Cilmi sal. **pričene**]

pričendāligs adj. Tāds, kas ir papildus (piem., kā greznumlieta). *Visai apaļīgas nullītes iegulda fasādē un pričendāligos aksesuāros — mājās, mašīnās, jahtās.* (Santa 1996, 6, 14)

pričendāļi, arī **pričendeili**, arī **pričendeiļi** subst., dsk. 1. Ierīces, piederumi. *Nopirku .. ellīgi labus apskaņošanas pričendāļus.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 111) *Ir starpība, vai ar ratiem [=invalidu ratiņiem], kas aprīkoti ar visādiem «pričendeiļiem», skriet .. [250 metrus] vai arī pabraukt piecpadsmit metrus.* (Ieva 2005, 8, 12) 2. Kosmētikas piederumi. (2002) [*< kr. sl. причендалы, sal. Jeļistratovs 2000, 373*]

pričene subst. Frizūra. (JVSK 1987) (Koluža 2000, 142) *Pirmā pričene, ko es vispār taisīju, bija Sanitai.* (1999, S30) *Tāda augsta pričene, viens matiņš gaisā.* (1999, TV) *sekojot Kaupera stilam, ar šo «pričeni» darbā parādījās vairāki mani darbinieki.* (Nedēļa 2003, 24, 42) [*< kr. прическа*]

pričesons subst. Frizūra. (JVSK 1987) [Cilmi sal. **pričene**]

pričindāļi subst., dsk. Ierīces, piederumi. [filmas virspusējību] *atsver izcilie specefekti un nākotnes «pričindāļi», kurus bauda vērot.* (Diena-Izkl 2003, 9. V, 9; N. Naumanis) [Cilmi sk. **pričendāļi**]

pričom adv. Kādā sakarā; kāda iemesla dēļ. (1990, skoln.) *«Pričom» tur celofāna kulītes?* (Sestdiena 2004, 20. III, 50; D. Rukšāne) *Pričom te aģūtācija,*

negribi lūgt par .. [politisko partiju], lūdz par citiem politiķiem. (2004, Delfi)
*Un pričom tad te pāvests. (2005, Delfi) [$<$ kr. *нпу чѐм*]*

prieks ♦ **apčurāties aiz prieka** iron. Būt ļoti priecīgam. (VE)

priekš ♦ **priekš kaķiem, sk. kaķis.**

priekšā ♦ **priekšā pakaļā.** Visur; pārāk bieži. *Teorija priekšā pakaļā par katru vārdu. (1996, S38)*

prīgels subst. Galējā robeža. *Nu, tas [=slepavība cietumā] jau ir, maigi sakot, prīgels .. (2005, Delfi) [$<$ kr. *нпедел*]*

prihvatizācija subst., iron. 1. Negodīga privatizācija. (1992, skoln.) *Par biežiem prihvatizācijas gadījumiem .. (1995, TV)* 2. Piesavināšanās. (J. N., K. M.) [$<$ latv. *privatizācija* + kr. sar. *нпухвaмумь* 'paķert (līdz)']

prihvatizēt v. 1. Negodīgi privatizēt. (2005) 2. hum. Aizņemties. *Prihvatizēšu šito [grāmatu] līdz nākamajai nedēļai. (2005) [Cilmi sal. prihvatizācija]*

prijoms subst. Paņēmiens. [hokejists] *parād kanādieš prijom kād — hop! Un iekšā [ripa vārtos]. (1977, V20) [$<$ kr. *нпуѐм*]*

prikaloties v. Jokot. [dziedātājs] — *normāls džeks, viņš prikalojas un tā...* (2003, TV; V30) [Cilmi sal. **prikols**]

prikazs subst. Pavēle. *Arī zaldātiskais mums iesēdies kaulos — būs prikazs, brauks. (Lukss 1975b, 57) Nekād prikaz tač nebij .. (1978, V35) [$<$ kr. *нпukaz3*]*

prikiņ v., nelok., pavēles izteiksmē. Iedomājies! *Prikiņ, es šodien negulēju visu nakti .. (2003, L. T.; V18) [$<$ kr. sar. *нпukинь!* 'parēķini!']*

prikolīgs adj., **prikolīgi** adv. Ļoti labs; interesants. *Baigi prikolīgi izskatās. (1990, skoln.) Vakār gan mēs prikolīgās čiksas sakolījām. (2003, L. T.; V16)*

prikols subst. Joks; izjokošana. (1990, skoln.) *Rakstu uz abām adresēm — tāpat prikola pēc...* (1999) *Tas bija tāds humors kā noslēgtā sabiedrībā, līdzīgi kā cietuma «prikoli» .. (Sestdiena 2003, 3. V, 34) Sarunu starplaiķos [vadot radoraidījumu,] stāstu kādus «prikolus» vai vienkārši prātuļoju. (Vziņas 2003, 196, 9) ♦ **ķert prikolu.** Uzjautrināties. *Viņi [=mūsdienu jaunieši] tā [lietojot literāros vārdus it kā parastāko slengismu vietā,] ķer prikolu. (2002) [$<$ kr. sl. *нпukол*, sal. Ņikitina 2003, 422]**

priķirka subst., spec. Pieslīpēšana. *Sausā priķirka .. (2002, šoferu saruna) [$<$ kr. *нпумиpкa*]*

primā l. interj. **primā!** Lieto, izsakot atzinību, prieku. (LŽV²) *«Nu, kāda jūšana, Dace? ..» — «Primā!» — viņa atsaucās .. (Kanders 1975, 21–22) «Primā!» — Zeps pārtrauca dzert alu, lai atbalstītu pēdējo pirkumu.*

(LitM 1977, 24, 7; Ē. Lanss) *Jums, es redzu, ir daudz talantīgu cilvēku, un .. viņi grib strādāt! .. nu pirmā!* (VZiņas 1995, 30. XI, 16) 2. adj., nelok., arī adv. Labs. (sk 1988) *Toties viņiem bija sava mašīna, pirmā modelītis.* (LitM 1976, 22, 16) *Pirmā bojevīks, vai ne?* (Rijnieks 1990, 181) *Mistija ir pirmā dzāra.* (Liksona/Grinberga 2001, 68) [*< vācu prima*]

-printēt, sk. **izprintēt**.

prints subst. Izdrukta. *Uztais atsevišķu printu ..* (2005, S58) [*< angl. print*]

-prišināt, sk. **uzprišināt**.

-prišināties, sk. **uzprišināties**.

prišs adj., **priši** adv. 1. Svaigs. (1980) 2. Spirts; jauneklīgs. *abi tik priši kā altāra priekšā!* (Putniņš 1975, 195) *Un es esmu vēl tīri priša. Redzu un dzirdu it labi, paiet varu, zobi arī vēl ir ..* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) 3. Labs; kvalitatīvs. [vīrs] *pat manas drēbītes izgludināja tik priši, ka neviens sievišķis tā nevarēja.* (Jakubāns 1974, 141) [Cilmi sk. **frišs**]

pritons subst. Midzenis; netiklības perēklis. *viens priton turētājs ..* (1980) *anonīms zvanītājs pavēstījis: viņa dzīvoklī tirgojot narkotikas, «tur ir «pritons» un notiek uzdzīve».* (VZiņas 2003, 173, 3) *Viņa sāka dzīvot Vlada «pritonā».* (Sestdiena 2005, 12. III, 14) *bijušais vārtsargs, jau pamatīgi nodzēries, kādā «pritonā» pakārās.* (BŽVZiņas 2006, 3, 35) [*< kr. нрumon*]

privātais subst. (< adj.). Slepencilicists. (LŽV²)

privet! interj. Sveiki! (1981) [*< kr. нрuем!*]

privīcka subst. Paradums. (1990, skoln.) *Baigā privīcka, točn!* (1976, V16) *Un vēl viņai .. tāda stulba privīcka stundās visādus kvešenus izspļaut.* (1995, feletons) [*< kr. нривичка*]

prīze subst. Godalga. (LŽV²) *Kārlis braucis, un Berts kārojis redzēt, kā šis norauj pirmo prīzi.* (Lāms 1980, 93) *armijas pūtēju orķestriem uzrakstīju — kaut kādas tur prīzes norāvu konkursā novembrī.* (Diena 2003, 200, 16) *Pa to laiku grupai «Cosmos» iedeva pirmo prīzi ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 22) [*< kr. нпуз*]

prjaņiks subst. Apaļš, ciets cepums. (2005) *Jums no prjaņikiem nav nevien tukš kastīt?* (1977) *Jūs zināt, ka mēs republikā esam vienīgie, kas ražo prjaņikus?* (RViņi 1977, 34, 16) [*< kr. нряник*]

pro I subst., nelok., spec. Golfa treneris. *Savukārt «Ozo» pašreizējam Pro (tā trenerus sauc golferu vidē) .. esot bagāta pieredze tieši trenera darbā ..* (Diena-Izkl 2003, 8, VIII, 17)

pro! II interj. Prozit! *Uz to iedzersim. Pro!* (Lāms 1974, 284) *pacelsim kausus un tukšosim sausus par tevi, Modra, un visām tev līdzīgām. Pro!* (Karogs

1975, I, 134; Ž. Grīva) *pieskandināju savu glāzi pie viņa glāzes: pro!* (Karogs 1976, 8, 19; R. Ezera)

probza subst. Problēma; grūtības. *man nekad nav bijušas probzas .. ar grāmatu saņemšanu no Amazon. com.* (2005, Delfi)

proči subst., dsk. Procenti. *Es ielikšu [fotogrāfiju] tā, lai būtu redzami tikai desmit proči.* (2006)

profāns subst., skoln. Arodvidusskolas (profesionāli tehniskās vidusskolas) audzēknis. (JVSK 1987) *Pārsvarā visi čaļi ir profāni, daži studenti.* (VE 1989)

profene subst., skoln. 1. Profesionālā apmācība (mācību priekšmets). (sk 1988) 2. Profesionāli tehniskā skola, arodskola. (JVSK 1987) *Tad mācījos profenē...* (1995) *Māsa mācās Ogres profenē.* (Koluža 2000, 142) *Tāda brīvības izjūta manī pēc profenes beigšanas nav manīta vairāk par vienu reizi.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 89)

profiņš subst. Profesionālis. *Bija vēl viens vīrs — profiņš. Kur viņš ir?* (1995, TV; tulk. filma) // *Speciālists. tu esi profiņš, sāc vārt kakao!* (2005, S20)

profitis subst. Profesionālis. *profiša jeb, precīzāk sakot, kvalitatīva Holivudas haltūrista Maikla Keitona-Džonsa .. darbs «Pilsēta pie jūras» ..* (Diena-Izkl 2003, 17. I, 10; N. Naumanis)

proforene subst., skoln. Profesionālā orientācija (mācību priekšmets). (sk 1988)

proforgs subst. Arodbiedrības pirmorganizācijas vadītājs. *Tā arodbiedrības grāmatiņa, tā jau kantorī nestāv, tā pie proforga, vai ne?* (1978, S56) *Kopš esmu kļuvisi proforgs, man gadās visādi neparedzēti uzdevumi.* (1979, S50) [*< kr. профорг*]

profs subst. Profesionālis. [olimpiādes] *atklāšanas parādei noteikti pietrūka NHL profu.* (SportaAv 1998, 6, 10) *puīši [=bokseri], kurus esmu sitis amatieros, jau ir kaut ko sasnieguši profos ..* (Sestdiena 2003, 29. III, 26)

profskola subst. Profesionāli tehniskā skola, arodskola. *Kvalificētie strādnieki, kas nāk no profskolām, mums taisni trūkst.* (2004, TV; J. Domburs)

proftehskola subst. Profesionāli tehniskā skola, arodskola. *sākām runāt par proftehskolām ..* (2004, TV; J. Domburs)

proguls subst. Neattaisnots darba kavējums. *Ivanovs? — Pagājušajā mēnesī divi «proguli».* (LaukuDz 1975, 10, 24; O. Mauriņš) [*< kr. прогул*]

- prokats** subst., neakt. Noma. *Prokats neko labu nedod ārā.* (1978, V45) [
 < kr. *пpокам*]
- proļots** subst. Neveiksme; izgāšanās. *Un proļots.* (1994, V25) [
 < kr. sl. *пpолѣт*, sal. Jeļistratovs 2000, 377]
- propellers** subst. Tauriņš (kaklasaite). (LŽV²)
- propene** subst. Propedeutika (mācību priekšmets augstskolā). (1996)
- propēt**, sk. **nopropēt**, **piepropēt**.
- propka** subst. 1. Aizbāznis. (LŽV²) 2. Sastrēgums. (2006) [
 < kr. *пpобка*]
- propuska** subst. Caurlaide (dokuments). (LŽV²) [Cilmi sk. **propusks**]
- propusks** subst. Caurlaide (dokuments). (LitM 1977, 47, 16) (1980) [
 < kr. *пpоуск*]
- prorabs** subst. Darbu vadītājs (celtniecībā). *visi tresta prorabi žēlojas, ka trūkst strādnieku.* (Eglons 1960, 67) *Man nav nekādas celtniecības izglītības, bet toreiz biju gan meistars, gan «prorabs»..* (Diena 2003, 263, 22) [
 < kr. *пpоpаб*]
- prosīdingi** subst., parasti dsk., spec. Starptautisku konferenču materiālu krājumi. (2006) [
 < angl. *proceedings*]
- prostjaks** subst. Naivs cilvēks. (1995) [
 < kr. *пpостяк*]
- providers** subst. Ziņu gatavotājs (interneta portālā). *Šodien .. provaidera vainas dēļ .. portālā līdz pulksten 13.00 netika liktas sporta ziņas.* (2004, www) [
 < angl. *provider*]
- provals** subst. Izgāšanās. [viņš] *izskatās psihiski slims .. Paļauties uz tādu — drošs provals ..* (2005, Delfi) [
 < kr. *пpовал*]
- prove** subst. 1. Mēģinājums; izmēģinājums. (1980) *Pirms taisāt otro provi, samaksājiet manu naudiņu ..* (Eglons 1967, 148) *Krāsns gatava. Proves pēc iekūrām.* (Cīņa 1977, 4, 4; M. Zile) *Tāču bija arī tādi [velotūristi], kas tikai «proves reizi» vien izturēja.* (Sports 1977, 79, 3) 2. Paraugš pārbaudīšanai. *No nezināmas kvalitātes produkcijas atlasa provi ..* (ZinT 1976, 10, 17) [sportistam] *noņemtajā provē SOK medicīniskā komisija atrada kodeīnu.* (1976, 75, 3) *mēs .. paņēmām no Ošīņa apaviem nospiedumus, bet Jaunkalniņš — asiņu provi.* (Steiga 1977, 81) 3. dsk. **proves**. Kinoizmēģinājumi. *Aicinājumu piedalīties kinoizmēģinājumos («provēs») Vjačeslavs Tihoņovs pirmo reizi sagaidīja 23 gadu vecumā ..* (LitM 1976, 51, 16; A. Epners) *Neredzēti foto no «Purva bridēja» provēm.* (Sestdiena 2005, 20. VIII, 1) 4. ģen.

proves, atjektivā nozīmē. Tāds, kas paredzēts izmēģinājumam, pārbaudei. *Hāzenfūss .. ar nepacietību gaidīja proves kuģa tapšanu.* (Lāms 1973, 179) *Šī izdevuma tā sauktais «proves» numurs vēl tagad atrodamas .. [arhīva] fondos.* (Karogs 1977, 8, 165; O. Zanders) ♦ **pa(r) provi**. Piemēram. *Ja tu svētdienas dienā pēc pieciem, par provi, sadomā pienu dzert, vai dabūsi?* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) *Ir dažādas vārdnīcas, viena, pa provi, ir Žargona vārdnīca.* (LŽV²) *Ja tās [aktrises] vietā nebūtu Džolija, bet, par provi, Rēzija Kalniņa, mēs teiktu — pilnīgs sviests!* (Diena-Izkl 2003, 19. IX, 9; N. Naumanis) [*lv. prove* ME 3, 401] Sk. arī **uzprove**.

provejs subst., novec. «Tualete.» (LŽV²)

provēt v. 1. Mēģināt; izmēģināt. (LŽV²) *Kādreiz ar vellapēdu provēju braukt.* (Štrauss 1977, 23) *provējiet cīkārt avīzē ieteikt šo paņēmieni.* (LitM 1977, 32, 5; J. Peters) *nu tad provēs ar vienu ziņģi.* (Karogs 1978, 1, 106; U. Bērziņš) 2. Nogaršot. (LŽV²) *Es jau pati neprovēju [alu].* (Putniņš 1975, 24) *Vienu mazu mutīti no tās pudeles, un es nenomirtu. Un ja provētu?* (LitM 1976, 28, 11; V. Belševica) 3. Censties. *viņš tikai pasolīja un tūlīt provēja mani atrunāt ..* (Kanders 1975, 126) *kā jau nu mācēdama, provēju Ansi aizmirst.* (Karogs 1977, 2, 102; I. Meldere) *Marija to spainīti provēja izraut no rokām ..* (Dumbers 1977, 89) [Cilmi sal. **prove**] Sk. arī **ieprovēt, izprovēt, noprovēt, paprovēt, uzprovēt**.

provēties v. 1. Tikt izmēģinātam, pārbaudītam. *Reiz «provējos» kādai lomai filmā.* (LitM 1977, 19, 12) 2. Vairākkārt uzlaikot. (1980)

prožektorī subst., parasti dsk. Acis. (LŽV²) *Tev tie prožektorī labāki.* (VE 1989)

pruha subst., spec. Labvēlīgu apstākļu kopums. *Ilmārs gandrīz vienmēr ir piedalījies cīņā par medaļām. Vienreiz pietrūcis «pruhas» (kā paši biatlonisti saka), citreiz veiksmes.* (Diena 2004, 32, 11) [*angl. sl. prouh* 'par velti, bez maksas iegūtais; nejaušs ieguvums', sal. Green 1998, 952]

psihene subst. Psihiatriskā slimnīca. (LŽV²) (1998) *Tu ārstējies psihenē?* (Koluža 2000, 142) *Kad es mācījos, bija stilīgi nokļūt psihenē.* (2003) *n-tās reizes dzirdēju — ja nebeigsi tēlot muļķi, aizvedīšu uz psiheni paārstēties ..* (2005, Delfi) *Tā jau var ritīgi psihenē nokļūt...* (2006, V15)

psihis subst. 1. Nenormāls, psihiski slims cilvēks. (LŽV²) *Elisa romānu varoņi ir truli, narkotizēti tiņi, psihi rīkļurāvēji, baņķieri, seksuāli savādnieki ..* (Diena 2002, 293, 17) 2. Neirotisks, nesimpātisks cilvēks. (sk 1988)

- psihuška** subst. Psihiatriskā slimnīca. (Koluža 2000, 142)
- puce** subst. Apmetums. *Man viņi [=īrnieki] jāmāna: gaidiet, kamēr apžūs skalīņi, citādi puce neturēs!* (Dadzis 1977, 233) [*< vācu der Putz*]
- puceris** subst. Dieninieks, virsnieka apkalpotājs. (LŽV²) [*< vācu der Putzer*]
- pucēt** v. 1. Tīrīt, spodrināt. (novec. LLVV 6₂, 420) (LŽV²) *Vai tad .. mamma šim vēl šobrīd .. pučē kurpes ..?* (Karogs 1975, 6, 76; V. Lāms) *govju pučējamais skrāpītis, kas labi izmantojams sniega skulptūras apstrādei.* (VZiņas 2003, 196, 23) *pirms olimpiādes pieņemts pučēt ielas un laukumus ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 22) // *Slīpēt. čempione .. tulznainām rokām pučē kamanu slieces ..* (Sestdiena 2003, 22. II, 33) // *pārn. Noslēpums ir katrā no mums, un nav absolūti nekādas vajadzības to bužināt, pučēt un kopt ..* (Sestdiena 2004, 25. XII, 42; D. Rukšāne)
2. Izdaļot, post. *Zislaku pāris .. pučē savu lepno pili aizvien jauniem .. atribūtiem ..* (LitM 1977, 25, 12; V. Avotiņš) *Vai tāpēc es meitu audzināju, skoloju, pučēju, lai izdotu par sievu kretīnam manā vecumā!* (Karogs 1977, 9, 94; M. Svīre) *Franči [Ziemassvētkos] .. šogad vidēji tērējuši .. ap 100 eiro viesīgai sadzīvei un tikpat daudz sevis pučēšanai ..* (Diena 2002, 302, 11) 3. Ēst, arī dzert. (LŽV²) *Un bocmanis iekšā pučē / Un reibst, un lielās ..* (Vācietis 1969, 24) 4. Braukt; skriet. (sar. LLVV 6₂, 420) (LŽV²) *Pučējam pie Līcišu Trīnes.* (Viese 1973, 55) *Un puiši .. pučē uz veikalu pēc pudeles.* (Dripe 1975, 180) *Traktoriņš palecas / Un uz priekšu pa vagu pučē.* (Karogs 1976, 5, 12; J. Sirmbārdis) [*< vācu putzen*] Sk. arī **aizpučēt, appucēt, izpučēt, nopucēt, papucēt, piepučēt, sapucēt, uzpučēt.**
- pučētājs** subst. Slīpētājs; spodrinātājs. *Tagad viņa ir keramikas pusfabrikātu iecirkņa meistare, kuras vadībā strādā 38 formētāji, lējēji un pučētāji.* (PadJ 1975, 102, 3)
- pučēties** v. Greznoties, uzposties. (novec. LLVV 6₂, 420) (LŽV²) *tādas palaistuves .. pučējoties ar glanci ..* (Eglons 1960, 149) *Dīvas stundas Paulīne pučējās, grozījās pie spoguļa ..* (LitM 1977, 41, 4; V. Belševica) *Man ļoti nepatīk pučēties, visas glauņas kleitas guļ skapī.* (Sestdiena 2005, 9. VII, 13) // *pārn. Izskaidināties. jaunie autori labprāt .. pučējušies, atbilstoši pieprasītajam.* (LitM 1979, 15, 6; V. Avotiņš) Sk. arī **nopucēties, papucēties, sapucēties, uzpučēties.**
- pučī!** interj. Saka, kādam uzrīdot (parasti suni). *Cui, Zīmaļa! Pučī, Zīmaļa!* [ganos] (Kļava 1977, 44) [Cilmi sal. **pučināt**]
- pučināt** v. Uzrīdīt (parasti suni). (1960) [*< lv., sal. lv. anputsen 'anhetzen' ME 3, 401*]

pucnazis subst. Bārdas nazis. *Vitauts ar tēva pucnazi rūpīgi skuovās ..* (Karogs 1976, 12, 83; Ē. Kanders) *Nevarēja saprast, vai viņš .. smīn bārdā, kuru šorīt bija rūpīgi nodzinis ar vectēva pucnazi.* (Karogs 1977, 4, 87; H. Gāliņš) *Tēvs ar ieziepētu seju un pucnazi rokās stāv mātei aiz muguras ..* (Kļava 1977, 92)

pūcspieģelis subst. «Uzpūtīga persona.» (LŽV³)

pūdelis subst. Kļūda. «pūdelis» no tiesneša puses ietekmējis mača iznākumu. (2004, www)

pūdelmanis subst. Šāvējs, kas bieži aizšauj garām mērķim. [pēc medību sezonas] *suminām arī labāko šāvēju un lielāko «pūdelmani».* (Zemgale 2004, 16, 1)

pūderdoze subst., iron. Sieviete, kas lieto daudz kosmētikas līdzekļu. (LŽV²)

pūderēt ♦ **pūderēt smadzenes.** Censties pārliecināt; censties apmānīt. (LŽV²) *Nevajag pūderēt smadzenes vecajiem cilvēkiem.* (1993, radio) [Cilmi sal. pudrīt]

pudrīt ♦ **pudrīt mozgas.** Censties pārliecināt; censties apmānīt. *tur tie čerpaki tikai mozgas pudrī.* (1995, feļetons) [nydpumb mozgu, sal. Jeļistratovs 2000, 384]

pudža subst. Pudele. *Pudža saplīsa, un viss dzeramais laukā!* (Koluža 2000, 142)

pufaika subst. 1. Vatenis. (LŽV²) [gleznotājai] *pat veči pufaikās .. izskatās kā baroka balles viesi ..* (AtpTV 2005, 1, 10) 2. Bieža jaka. *Auksti, es rīt vilkšu pufaiku.* (Koluža 2000, 142) *Draudzenei [zemestrīces laikā] iekrita dziļi ezerā pulkstenis, bet man [=skolniecei] «pufaika».* (BēnesZ 2004, 35, 4)

♦ **bāzt pufaiku ausī,** sk. **bāzt.** [Cilmi sk. fufaika]

pufīgs adj. Mīksts; atsperīgs. *redzu viņu aģentūras telpās rātņi sēžam uz pufīgā dīvāna ..* (Sestdiena 2003, 1. II, 30) *Tā mīkla tāda pufīga.* (2005, S20) [puffig 'uzpopēts; kupls']

pufters subst. Homoseksuālis. (LŽV²) *Ko īsti nozīmē mīkstais? .. Zilais? Pufters? Pediņš?* (Keno/Krastiņš 2001, 128) [poofster, sal. Green 1998, 937]

pugačš subst. 1. Rotaļpistole. *Pa parka krūmiem lidoja bullas un sprāga šāvienu no pugačiem.* (Karogs 1975, 5, 27; Ž. Grīva) 2. Sprāgstošs korķis (rotaļu ieročiem). (LŽV²) [nyzau]

- pūka** subst. Kautiņš. (LŽV²) ♦ **izmest pūku**, sk. **izmest**. ♦ **mest pūku**. Kauties. (1980)
- pūkainais** subst. (< adj.). 1. skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
2. parasti dsk. **pūkainie**. «Krievi.» (LŽV²)
- pūkains** adj. «Savāds; jocīgs.» (LŽV²)
- pukemons** subst., hum. Vēdera gāzu izdāle. (2003)
- puki** subst., dsk., skoln. Pulkstenis. (JVSK 1987)
- puksītis** subst. Rokas zāģis ar vienu rokturi. *Jurka, ņem puksīti ..* (Putniņš 1975, 97)
- puktīgs** adj., **puktīgi** adv. Pikts. (sar. LLVV 6², 426) *zirgu vīrs piedāvā palpalpojumu .., tad puktīgs saprot, ka laikam tomēr nebūsim īstie klienti...* (Sestdiena 2002, 23. XI, 18) *Atnāca .. [meitene] briesmīgi puktīga...* (2004, S55)
[< vācu *fuchtig*]
- puķovka** subst. Ceļazīme. *Es dabū puķovk un fārē uz šans.* (Ēteris 1975, 24)
[< kr. *nyměška*]
- pulcene** subst., skoln. Pulciņa nodarbība (skolā). (sk 1988)
- pulēt** v. Ēst. (LŽV²) ♦ **pulēt parketu**. Dejoj. (LŽV²) Sk. arī **nopolēt**.
- pulierēt** v. Spodrināt. (LŽV²)
- pulierēts** adj. (< divd.). Pulēts. *Atbilde, tu skapi pulierētais, / Kāpēc cilvēks tevī sirdi slēdz?* (Ziedonis 1963, 77)
- pulieris** subst. Pulējums. *Vecaistēvs .. paplīkšķināja ar plaukstu pa ēvelējumu. «Eku smuks! Liec vai tūlīt pulieri pāri ...!»* (Viese 1976, 39)
- pulveris** subst. Uzņēmība. *Tam zēnam ir pulveris.* (LŽV²) ♦ **švaks pulveris**, sk. **švaks**.
- puļa** subst. Pudele. *Kur tā kolas puļa?* (Koluža 2000, 142)
- puļķis** subst. Trešdaļlitra alus pudele. (JVSK 1987) *Pieci puļķi uz diviem — pietiks iesākumam.* (VE 1989)
- pumpa** ♦ **pumpas uz dibena metas**. Saka, ja kas ļoti nepatīk. *Man, šo dziesmu dzirdot, pumpas uz dibena metas.* (1996, V50)
- pumpēt** v. 1. Dzert. (LŽV²) *Vecais var pumpēt bez apstājas.* (VE 1989)
2. Aizņemties (naudu). (LŽV²) 3. Aizdot (naudu). (LŽV²) 4. Steigties, ātri virzīties (piem., skriet). (LŽV²) 5. spec. Kustināt vējdēļa buru, paātrinot vējdēļa gaitu. *Šodien bij vējš, nebij tik daudz jāpumpē.* (2004, TV) Sk. arī **aizpumpēt**, **atpumpēt**.

pumpēties v. Daudzkārt atspiesties ar rokām (no zemes vai citas pamatnes). *Bija jāskrien trīs kilometri, jāpumpējas, jātaisa prese — atspiedieni ar rokām no zemes ..* (TV Diena 2004, 5. VIII, 4) Sk. arī **aizpumpēties**, **izpumpēties**.

pumpītis subst., iron. Centīgs, bet ne sevišķi gudrs cilvēks. (1986)

punktierēt v. Domāt, plānot. (barb. LVS, 80) (LŽV²) *dažkārt likās, ka [atraitne vīra bērēs] tikai punktierē, kur uz ātro nogrābt citu.* (Lāms 1974, 20) *Punktierē nu kaut ko lietas labā...* (Putniņš 1975, 258) *ceļotāji .. punktierē, ko iesākt ar kuražām un zirdziņu.* (Karogs 1975, 8, 88; M. Zariņš) Sk. arī **izpunktierēt**.

punktierētājs subst. Domātājs. *Ležē* [=franču gleznotājs] — *liels gudrinieks, punktierētājs.* (PadJ 1977, 22, 4)

-punktierēties, sk. **izpunktierēties**.

punktieris subst. Doma, ideja. (2001)

puņķene subst. Kabatlakatiņš. *Es piešņaucu pilnu puņķeni.* (Koluža 2000, 142)

puņķi subst., dsk., skoln., iron. Piena ķīselis. (1992, skoln.) ♦ **sarkanā puņķu lupata**, sk. **sarkanais**.

puņķis ♦ **raustīties kā puņķim uz drāts**, sk. **raustīties**.

puņķlupata subst. 1. Kabatlakatiņš. (1965) (JVSK 1987) *Atkal tavas puņķlupatas te mētājas.* (VE 1989) 2. niev. Raudulīgs bērns. (1996)

puņķoties v. 1. Raudāt. *Beidz puņķoties, tas nelīdzēs.* (VE 1989) 2. Tūļāties. *Trīs gadus puņķojas pa vakarskolu ..* (Kalndruva 1963, 90; vienk. LLVV 6., 440)

puņķubremze subst., iron. Ūsas. (LŽV²) *Puņķubremzes.* (1996, skoln.)

pupa ♦ **pupu mizas**. Nieki; sīkumi. (JVSK 1987) (LŽV²) *Pupu mizas, gan jau būs labi. Tas viss ir pupu mizas ..* (1993)

pupaika subst. Vatenis. *Ir bijuši gadi, kad maija sākumā bez pupaikas ārā i nerādies...* (Putniņš 1975, 254) [Cilmi sk. **fufaika**]

pupaina adj., siev. dz. Tāda (sieviete), kam ir lielas krūtis. *Izraēlas meitenes patiešām ir skaistas, saldas, puņķainas un koķetīgas ..* (2005, Delfi) Sk. arī **lielpupaina**.

pupalellis subst. «Gļēvulis.» (LŽV²)

pupas subst., parasti dsk., skoln. Krūtis (meitenēm). *Saņcai gan ir lielas pupas.* (Koluža 2000, 142)

pups I subst., parasti dsk. **pupi**. Krūtis (sievietēm). (1995) *Drošvien tā bi mauk, kārtīg cilvēk tak neies bildēties plikiem pupiem*. (Liksona/Grinberga 2001, 21) *Ar plikiem pupiem arī vēl neviens [rakstnieks] nav [savus darbus] lasījis. Bet varbūt varētu — tās jaunās, kam vēl smuki pupi*. (Diena 2004, 289, 14; A. Neiburga) *Tev patik mani pupi?* (2005, TV; tulk. filma) *man forši pupi, ko tu padarīsi ..* (VZiņas 2005, 234, 10)

pups II subst. Naba. *Sen vairs neļūtos kā pasaules pups*. (VZiņas 2005, 21, 12) [**< kr. nyn**]

pupsiks subst. Nenobriedis jauneklis. *pupsiks Leo, t. i., viņa varonis filmā izbēg no CIP aģentu ķetnām ..* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 10; N. Naumanis) [**< kr. sar. nyncuk 'mazs bērns'**]

pupturi subst., parasti dsk. Krūšturis. *ka neuzdāvina Santa Klauša vietā Salaveci vaļinokos .. un .. sneguročku pupturos*. (1995, TV; hum.) *Krūtis bija tik nāvīgi sāpīgas, ka man pat nācās nopirkt pupturus*. (Liksona/Grinberga 2001, 68) *Viņš .. aiznesa sievai uz mājām [no sieviešu veļas veikala] veselu kaudzi ar pupturiem, biksiņām un zeķturiem*. (VZiņas 2005, 199, 6; R. Vazdika)

Purčiks, arī **purčiks** subst., vietv. Purvciems (Rīgā). [Purvciemā] *dzīvojošie paziņas par šo pusi izsakās ar tēvišķīgu mīļumu, dēvējot to par «purčiku»*. (Diena 2004, 158, 12; G. Repše) *Man no Purčika līdz centram tālu*. (2005, V25)

purduļi subst., dsk. «Lieli puņķi.» (LŽV²)

purga subst. «Persona, kas kavējas vai nosit laiku.» (LŽV²)

purgāt v. Bojāt. (1970) Sk. arī **izpurgāt**, **nopurgāt**, **sapurgāt**.

purgāties v. 1. Ķēpāties. (LŽV²) 2. Kavēties. (LŽV²)

purināt v. Braukt; iet. *Nu tad purinam*. (1991) Sk. arī **piepurināt**.

purķīt v. Censties dabūt (ko kur iekšā vai no kurienes ārā). *kolīdz divpadsmit vakarā, tā purķi tevi ārā, gribi vai ne!* (Putniņš 1975, 210)

purns subst. Cilvēks; persona. *Tas purns te vairāk nerādīsies, raustās*. (VE 1989) *Simts rubļu no purnā*. (1993, S35) *Domā, tie paši purni, mašīnas zadzēji, ir tepat?* (1995, TV; tulk. filma) ♦ **bāzt purnu**, sk. **bāzt**. ♦ **saņemt pa purnu**, sk. **saņemt**. ♦ **stumt purnā**, sk. **stumt**.

-purņīt, sk. **izpurņīt**.

pūrūzis subst. Priekšnams; priekštelpa. *Lai tik nāk tā puķīte [=vīra mīļākā], man pūrūzi ir cirvis*. (LitM 1976, 48, 7; J. Mauliņš) [Cilmi sk. **forūzis**]

Purvčīks subst., vietv. Purvciems (Rīgā). *Purvčīka tirdziņš.* (1998)

puse ♦ **aizver durvis no otras puses**, sk. **durvis**.

pusgiki subst., dsk., skoln. Pusdienas. (1990, skoln., Sēlpilī)

pūslis subst. 1. Bumba. (1965) *trenera palīgs nav bumbas atvedis, kamēr meklē kādu pūslī — jau pusstunda pagājusi ..* (2005, Delfi) 2. Gumijas termofors. (1996, jaun.)

pūst v. 1. Braukt. *uz kuriem tad tava draudzene pūtīs ..* (VE 1989) *Kā brauca, tā brauca. Pūš garām.* (1995, TV) 2. Sist. *Es tev pūtīšu.* (1991, skoln.) 3. Vemt. (1965) (LŽV²) ♦ **pūst pa** (arī **pār**) **bortu**, sk. **borts**. ♦ **Antiņ**, **pūt stabulīti!**, sk. **Antiņš**. Sk. arī **papūst**, **sapūst**.

-pušierēt, sk. **sapušierēt**.

-pušierēties, sk. **nopušierēties**.

pušieris subst. Kļūda; bojājums; neveiksme. (1980, S80) (LŽV²) [A:] *Gadās arī lieliem režisoriem... [B:] ...pušieri, tā sakot.* (2005) [**<** vācu *die Pfuscherer*]

puška subst. Lielgabals. *kad trīsdesmit minūtes vāļējām no visiem stobriem, pie šo puškām puikas guļ garšļaukus ..* (Bels 1977, 10) [futbolists] *ka deva [=sita pa vārtiem], kā no puškas iekšā.* (1980) [**<** kr. *nyuka*]

pūt v. Gulēt. (1970) (vienk. LVSV, 105) Sk. arī **sapūt**.

pūtiens subst. Kliedziens. (1991, skoln.) (1991, jaun.) ♦ **viens pūtiens**, sk. **viens**.

putlūriņš subst. «Stulbs cilvēks; niekkalbis.» (LŽV²)

putniņš ♦ **putniņi bēniņos**, sk. **bēniņi**.

putns ♦ **putnu dārzs**. Ielas kafejnīca. (VE 1989)

putra subst. 1. Nepatikšanas. *Ja es izkuļšos no šīs putas, .. ar bijušo dzīvi ir cauri uz visiem laikiem.* (1997, TV; tulk. filma) 2. Alkoholisks dzēriens. (1990, skoln.) 3. dsk. **putras**. Pārtikas tehnoloģijas fakultāte Latvijas Lauksaimniecības universitātē. (1999) *Putru dienās «putrojās» Anda un Aldis.* (ZA 1994, 189, 2)

putraimains adj. Paģirains. (LŽV²) *Veči šorīt pavisam putraimaini.* (VE 1989)

putrasbaļļa subst. Resnulis. (vienk. LVSV, 308)

R

- rabotņiks** subst. «Vienkārša darba strādnieks.» (LŽV²) [**<** kr. *рабoт-ник*]
- rāciņš** subst. Radioaparāts. (1992)
- racuka** subst. Racionalizācija. *Svoloči racuku uztaisījuši. Noskauduši* [elektriskajai urbjmašīnai] *reverso ātrumu.* (1994; V25, apskatot tikko pirktu urbjmašīnu)
- rāciņš** subst. Radioaparāts. (JVSK 1987)
- rāčuks** subst. Radioaparāts. (JVSK 1987) (1992)
- radikis**, arī **rādiķis** subst. Radioaparāts. (sk 1988)
- radiņš**, arī **rādiņš** subst. Radioaparāts. (JVSK 1987) (sk 1988)
- radiotočka** subst. Radiomezģls. *Es brīvdienās strādāju par diktoru Rum-bulas tirgus radiotočkā ..* (5min 2005, 38, 4) [**<** kr. *радиоочка*]
- rādīt** ♦ **fasonu rādīt**, sk. **fasons**.
- radītis** subst. Radioaparāts. (sk 1988)
- rādža** subst. Radioaparāts. *Rādža galīgi atņirdzās, laikam sīkie sagrozījuši.* (1991) *Es tur ieliku iekšā kondicieri, rādžu, apvilku sēdekļus ar ādu.* (1994, radio; mūziķis intervijā) *Kaut kur dzirdēju, laikam pa rādžu, ka «Venta» ir viens no straujāk augošiem klubiem ..* (2005, Delfi)
- radžiks** subst. Radioaparāts. (1990)
- rādžiņš** subst. Radioaparāts. *Ierubiju rādžiņu. Ierubīju mocīti, aizbraucu pie beibes.* (1994; Ufo dziesma) *Vai savos magīšos, cēdē atskaņotājos vai rādžiņos — uz tikšanās šai pašā laikā pēc nedēļas ..* (1997, TV) *Ieslēdz rādžiņu! Gribu mūziku paklausīties.* (Koluža 2000, 142)
- rādžuks** subst. Radioaparāts. (1991)
- rafelis** subst., neakt. Rublis. (JVSK 1987) (sk 1988)
- ragatka** subst. Kaķene (rotaļu šaujamrīks). (LŽV²) [**<** kr. *пoзaмкa*]
- rags** ♦ **ragi dūņās**. Nepatikšanas; nepatīkama situācija. (1990)
♦ **ragi sūnās**. Nepatikšanas; nepatīkama situācija. *Pieķerties nevajag lietām, jo tad «nav ragi sūnās».* (Diena 2005, 72, 22)
- ragīks**, arī **rāģīks** subst. Radioaparāts. (JVSK 1987)
- rāģis**, arī **rāģuks** subst. Radioaparāts. (sk 1988)

raibie subst. (< adj.), parasti dsk. Zemessargi (un citas militārpersonas, kuras tērptas raibā armijas formā). *Zilie [=policisti] un raibie arī jau priekšā.* (1993)

raibs adj. Piedzēries. (LŽV²) *Fāters šodien galīgi raibs.* (1991)

raidījums ♦ **dzīvais raidījums**, sk. **dzīvs**.

raiferis subst. Rāvējlslēdzējs. (1987) (2005, www) [< vācu *der Reißverschluss*]

rakstene subst., skoln. Rakstīšana, resp., latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

rakstiķis subst. 1. Rakstāmlieta (pildspalva, zīmulis). (2000) 2. Rakstāmgalds. (sk 1988)

-rakstīties, sk. **parakstīties**.

rakstnieks ♦ **rakstnieku namiņš**. Tualete. *Šitādu peršu tu vari nest uz rakstnieku namiņu.* (1987)

-rakt, sk. **norakt**.

rallis subst. Rallijs. *Rallis ir baigi dārgs.* (1997, TV; sportists autobraucējs intervijā)

raļļot v. Braukt ar automašīnu (parasti ātri). (1990)

rambāt v. Spēlēt. (1990, skoln.) *leiši nekad nerambās finālturmīrā ..* (2005, Delfi)

rampāties v. «Rāpties.» (LŽV²)

randevū subst., nelok. Satikšanās. // pārņ. uz *randevū ar mūsu vārtsardzi izgāja Azerbaidžānas [futbola] spēlētāja.* (2004, www) [< kr. *randevuy* < fr. *rendez-vous*]

rante subst. Mala. (1975) (LŽV²) [< vācu *der Rand*]

rants subst., neakt. Rublis. (JVSK 1987) (LŽV²) *saštukojām, un tie ranti ar pagalam [=iztērēti].* (LitM 1975, 38, 7; R. Bērziņa) *Vai tu nevari man vienu rantu aizsist?* (1991, V55)

rāpot v. Iet. (JVSK 1987) *Rāposim tālāk, tur vēl ir bodes.* (1991) Sk. arī **aiz-rāpot**, **pierāpot**.

ras adv., arī interj. **ras!** Ātri; uzreiz. *Ras to šnabūti ārā, ūdeni iekšā.* (1976) *Divu nedēļu laikā pēkšņi ras Ostu likumu mainām.* (2003, TV; J. Domburs)

♦ **ras, ras.** Ātri, uzreiz. *Viņ [gatavojot ēdiena garnējumu,] tik vienkārš, tik ras, ras samet, saliek...* (1977, S40) *Helga, ras, ras, uzsildīs tītara cisku, es rauju trauku vaļā...* (Lāms 1980, 54) [< kr. *pa3*]

- rasais** ♦ **uz raso.** Ātri, uzreiz. (LŽV²)
- rasene** subst., skoln. 1. Rasēšana (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (sk 1988) 2. Rasēšanas skolotāja. (1990, skoln.)
- rasītis** ♦ **uz rasīti.** Ātri, uzreiz. (LŽV²)
- raskalis** subst. «Palaidnis.» (LŽV²)
- raskladuška** subst. Saliekamā gulta. *Ko tu, raskladušku aizsviedi projām?* (1980) [*< kr. раскладушка*]
- raspašonka** subst. Dzīvoklis, kurā istabas izvietotas koridora abās pusēs. *Viņas pažiņa dzīvo trīsistabu dzīvoklī, tā saucamajā raspašonkā.* (1995, TV) [*< kr. sl. распашёнка*]
- rats** ♦ **ellē ratā,** sk. **elle.** ♦ **stāvēt pie ratiem,** sk. **stāvēt.**
- rauda** subst., jaun. Meitene. (1997)
- raustīt** v. Satraukt; baidīt, biedēt. *Mani tādas lietas rausta tikai tad, kad maciņā vakuums.* (1991) *Jaun skuķ .. tur daž i, tak man jau tas daudz neraust ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 13)
- raustīties** v. 1. Baidīties. *Ko rausties? Ejam.* (1992) *Man nebija par ko raustīties.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 58) *Kad viņi iekļūst tajā namā [=Saeimā], viņi neraustās vairs ne no kā.* (Mēs 2004, 7. VIII, 11) ♦ **raustīties kā pirdienam uz pannas** iron. Ļoti baidīties. *Jūs raustījāties kā pirdiens uz pannas.* (1999, TV; tulk. filma) ♦ **raustīties kā puņķim uz drāts** iron. Ļoti baidīties. *Ko rausties kā puņķis uz drāts?* (1999, V30) 2. Stostīties. (1989) Sk. arī **noraustīties.**
- raut** v. Dzert. (LŽV²) ♦ **raut kudžā.** Masturbēt. (2005, www) ♦ **raut zobu,** sk. **zobs.** ♦ **zemi raut,** sk. **zeme.** Sk. arī **atraut, ieraut, noraut.**
- rauties** v. Tikt piekautam. *Kate (metas Gitai virsū). «Rausies!»* (Fridenfelde 2001, 85) Sk. arī **atrauties, norauties.**
- rāvējs** subst. Rāvējslēdzējs. (JVSK 1987) *Man vajag sarkanu rāvēju, bet nekur nevar dabūt.* (1991)
- rāviens** subst. Iedzeršana. (JVSK 1987) *Vakarā atnāc — būs skuķi un neliels rāviens.* (1991) Sk. arī **norāviens.**
- razbainieks** subst. 1. Laupītājs; bandīts. (novec. LLVV 6₂, 559) (LŽV²) 2. Palaidnis. (sar. LLVV 6₂, 559) *Biju šausmīgi nepaklausīga, tāds razbainieks ..* (VZiņas 2006, 5, 12) [*< kr. разбойник*]

razborka subst. Rēķinu kārtošana; izskaidrošanās. *Razborkas ar žmuriem nāk tikai par labu sabiedrībai.* (2005, Delfi) *Ko gan interesē Latvijas čempja lejas gala razborkas!* (2005, Delfi) [

razierēt v. «1. Skūt. 2. Zagt. 3. Postīt.» (LŽV²) [rasieren 'skūt', arī < kr. *разорять* 'postīt?'] Sk. arī **norazierēt**.

razņica subst. Atšķirība. *Kāda razņica?* (1993, V12) *Dodat pa trīs [teleganti], ja ir [tikai] pa trīs. Kāda razņica!* (2005, pircējs) [разница]

rē subst., nelok. 1. neakt. Rublis. *Pieci rē gabalā.* (1991) 2. Nauda. (1994)

reāls adj., **reāli** adv. 1. Ļoti labs. *Valters un Kaža absolūti labākie, reāla dziesma.* (2005, Delfi) *Reāli dzejoliši tur [=grāmatā], vai ne?* (2005) 2. adv. Ļoti; veiksmīgi. *Plāni reāli rullē.* (2003)

reaļna adv. Patiešām. (J. N., K. M.) [реально]

rebes subst., dsk. Darījumi. *Jācer, ka viņiem būs pašiem savas rebes jātaisa.* (1999, S40) *pa to laiku .. tika nobīdītas tādas rebes, kādas jums pat sapņos nav rādījušās.* (2003, www) [

rēcamais subst. (< divd.). Anekdote. *Tev nav kāds jauns rēcamais?* (VE 1989)

♦ **rēcamais gabals**. Anekdote. (JVSK 1987)

rēciens subst. Smieklis. *Man tā nāca rēciens, ka knapi novaldījos nesmējusies.* (1991) *Man gandrīz paspruka rēciens, taču pēdējā mirklī es savaldījos.* (Liksoma/Grinberga 2001, 58)

rēcīgs adj., **rēcīgi** adv. Smieklīgs; jocīgs. *A rēcīgi būs, ja mūsējie tiks turkiem garām ..* (2004, Delfi) *īpaši rēcīgi ir divi pēdējie [dziedātāji] — nu vienkārši nekāds līmenis, pilnīgi amatieri ..* (2005, Delfi)

redeles subst. Zobi. (JVSK 1987) *Viņam ir atkārušies lokatori un neglītas redeles.* (1991) // «Reti zobi.» (LŽV²)

redī adj. nelok., arī adv. Gatavs. *Viņa teica, lai saskaņojot visu redī.* (2002, S35) [ready]

redīss subst., neakt. Milicis. *Redīss stāv uz stūra, brauksim atpakaļ.* (VE 1989)

redžiments subst. «Kareivju pulks.» (LŽV²) [regiment]

referī subst., nelok., spec. Ringa tiesnesis (boksā); tiesnesis laukumā (futbolā). *Pirmais referī uzdevums ir uzraudzīt, saglabāt bokseru veselību.* (2004, TV) [referee Baldunčiks 1989, 356]

rēgenširmis subst. Lietussargs. (1980) [der Regenschirm]

regiments subst. «Kareivju pulks.» (LŽV²) [das Regiment]

reģistrēties v. Kļūt saprotamam. *Man tā lieta beidzot reģistrējās.* (LŽV²)

reiboņa subst. Alkoholiķis. (1989)

reiferis subst. Rāvējlslēdzējs. (1993) [Cilmi sal. **reiferšluss**]

reiferšluss, arī **reisferšluss** subst. Rāvējlslēdzējs. (1970) [*< vācu der Reißverschluss*]

reitūzes, arī **reitūzenes**, arī **reitūži** subst., dsk. Garās trikotāžas bikses. *Pirms septiņiem astoņiem gadiem parādījās reitūži un sūterkleitinas.* (Diena 1994, 19. XI, 16) *apķēpātās reitūzenes ..* (Diena-Izkl 2003, 27. VI, 19) [*< kr. পেঁয়ত < vācu die Reithosen*]

reiz □ **kā reiz**, sk. **kā**.

reize □ **kā reize**, arī **kā reizi**, sk. **kā**.

reizes subst., dsk. Menstruācija. *Kas tev īsti ir — reizes pašai?* (1996, TV; tulk. filma)

reizot v. Ceļot. (1995) *Gandrīz pusgadu reizojis, sešus pārus zābaku .. no-mainījis ..* (Goba 1975, 27) [*< vācu reisen*]

rējenširmis subst. Lietussargs. (1978) [Cilmi sk. **rējširmis**]

rējširmis subst. Lietussargs. *šneideriene .. mani izsmēja, ka es runājos muļķības. Tie esot zonnširmji, nevis rējširmji.* (Greste 1977, 36) [*< v. der Regenschirm; g > j lv. un baltv. izrunā*]

rēka subst. Smiešanās; smiekli. *No strādāšanas nekas nesanāca, viena vienīga rēka, ne darbs.* (1991) *Tu nu gan esi jocīga. Pilnīgi rēka rauj!* (Koluža 2000, 142) *Man visvairāk rēka nāca par virsrakstu ..* (2004, Delfi)

rēkšķiens subst. Kliedziens, brēciens. *Sikie laida vaļā pārāko rēkšķienu, palīgā atnesās viņu vecākie brāļi.* (Lāms 1980, 19)

rēkt v. Smieties. *Es gribu paskaidrot, kā tas notika, bet viņi rēc un neklusās.* (Koluža 2000, 142) Sk. arī **parēkt**.

rekte, subst., parasti dsk. **rektes**. Tiesības. *šitam ķerlim vēl līdz kučiera rektei tālu.* (Purs 1977, 43) *jautājums — cik paliek tās rektes institūtam ..* (2003, V55) [*< vācu das Recht*]

-rēkties, sk. **aprēkties**, **norēkties**.

rēkulis, arī **rēķis** subst. Raudulis. (LVS, 304) (1989)

releks! interj., jaun. Atslābsti! (1997) [*< angļu relax*]

remis subst., spec. Neizšķirts (parasti šahā). (1961) (1989) [*< fr. remis*]

remonts subst. Menstruācijas laiks. (1989)

removeris subst. Likvidētājs (piem., datorvīrusiem). *Nav izgudrots kāds removeris vēl? Šķiet, ka esmu ierāvis [datorvīrusu]...* (2004, Delfi) [*< angl. remover*]

renneris, arī **renners** subst., spec. Sacīkšu velosipēds. [riteņbraukšanas treneris:] *Pats savu sporta gaitu sākumā saņņoju par īstu renneri ..* (Sports 1976, 171, 3) *Es braukāju arī ar velosipēdu, ar īstu šosejas sacīkšu renneri.* (Cīņa 1977, 259, 4) *renners.* (LŽV²) [*< vācu der Renner 'sacīkšu rati; sacīkšu kamanas; sacīkšu auto'*]

reno subst., nelok. Sievietes dzimumorgāni. (2005, www) [*< fr. auto-firmas nosaukuma «Renault», kas asociējas ar citas autofirmas nosaukumu «Peugeot»*]

renštele subst. Noteka (parasti ielas malā). (LŽV²)

reņģe ♦ **reņģu galva**. Slikts cilvēks. (1992, jaun.)

repleisot v. Atjaunot (datorā rakstītu tekstu). *Es arī esmu pati visu izdzēsusi, bet tad es esmu pati visu repleisojusi.* (1999, S27) [*< angl. replace*]

repsēns subst., parasti dsk. **repsēni**, neakt. Latvijas rublis (20. gs. 90. gados). *Sākumā tās izmaksas tika rēķinātas krievu rubļos, tad repsēnos, pēc tam latos.* (1993, TV) [Cilmi sal. **repsis**]

repsis subst., parasti dsk. **repši**, neakt. Latvijas rublis (20. gs. 90. gados). *Toreiz [algu] repšos saņņemu tūkstoti.* (1998) [*< uzv. Repše (Latvijas Bankas bijušais prezidents Einars Repše)*]

repšiks subst., parasti dsk. **repšiki**, neakt. Latvijas rublis (20. gs. 90. gados). *Ja samaina repšikos .. 12 tūkstoši repšiku.* (1993, V35) *Kas nu tā toreiz bija par naudu — repšiki.* (1996, V60) *Kā aiziet rublis, repšiks, lats.* (1996, TV) [Cilmi sal. **repsis**]

repšuks subst., parasti dsk. **repšuki**, neakt. Latvijas rublis (20. gs. 90. gados). *Pēc tam nāca repšuku laiki.* (NRA 1995, 21. XI, 3) [Cilmi sal. **repsis**]

reska adv. Ātri; strauji, krasi. (1989) [*< kr. резко*]

resns ♦ **resnais gals**. 1. Bagāto, ietekmīgo cilvēku kopums. [A:] *Tie ciemiņi tev tādi, teiksim atklāti, resnais gals — politiķi.* [B:] *Agrāk viņi bija normāli.* (1992, TV) 2. Dibens, dibengals (cilvēkam, dzīvniekam). (vienk. LLVV 6₃, 625)

restartēt v. Atjaunot (piem., datora) darbību. *Ja ar Vindovs programmu kas notiek, tad mēs viņu nevaram restartēt.* (2001; S42) *Tagad viņš restartējot apdeitojas lēni.* (2003) [*< angl. restart*]

- restīte** subst. Auduma atgriezums. (LŽV²) *līdz ar saldumiem nopirkās .. dažreiz arī kāda zīda restīte.* (Gāliņš 1968, 27) [*< vācu der Rest 'atlikums'*]
- restūzis** subst. Restorāns. (1989) (LŽV²) *Tas ir restūža saimnieks ..* (Keno/Krastiņš 2001, 31)
- rešņuks** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- retūzes**, arī **retuži** subst., dsk. Garās trikotāžas bikses. *retuži.* (LŽV²) *retūzes.* (2003) [Cilmi sk. **reitūzes**]
- rezons** subst. Jēga. (1992) [*< kr. резон*]
- režģis** subst. 1. Kaste alus. *Nopļāvām 3 režģus pa visu vakaru.* (1989) *Ar diviem režģiem diez vai pietiks.* (1991) 2. Cietums. (2005, www)
- riba** ♦ **ieraut ribās**, sk. **ieraut**. ♦ **likt ribās**. 1. Sist. (VE) 2. Ēst (parasti daudz). (vienk. LLVV 6₂, 642) ♦ **trenēt ribās**, sk. **trenēt**.
- ričāga** subst. Divritenis. (sk 1988)
- ričags** subst. Svira; stūre. *Pats i sēdējs pie ričagiem, vai ne ..* (1980) [*< kr. ричаг*]
- ričāgs** subst. Divritenis. (JVSK 1987) *Braucu, un pēkšņi ričāgam ķēde nost!* (Koluža 2000, 142)
- ričāks** subst. Divritenis. (sk 1988) (1994)
- ričuks** subst. Divritenis. (JVSK 1987) (LŽV²) *Ričuks arī nav slikts.* (1993, TV) *Tad pārdevām manu maģi un sīkā bračkas ričuku.* (Liksona/Grinberga 2001, 61) *aizķēros aiz tā [=koka]! Kamēr atbrīvoju savu ričuku, man garām pabrauca 2 igauņi ..* (2004, www)
- riebties**, sk. **pieriebties**.
- riepa** subst. Tautu kroka (uz vēdera). (LŽV²) *No taukiem tev var riepas augt, bet ne uztura masa.* (1994, medicīnas students) *Skat, kāda man riepa!* (2005, S11)
- rīfkabīlis** subst., parasti iron. Slikts cilvēks. «Mežonis.» (LŽV²) (1970)
- rijamais** subst. (< divd.). Ēdiens. (JVSK 1987) *Rijamā ledusskapī pietiek vairākām dienām.* (1991) *Vai tu paņēmi rijamo līdzi?* (1991) *Pampsti tālāk, bet es aizskriešu pēc rijamā.* (2000, TV)
- rijējs** subst. Ēdājs. (1989)
- riklē** ♦ **riklē dabūt**. Tikt piekautam. *Riklē dabūsi!* (1992) ♦ **grūst riklē**. Atdot. (1999)

riks subst. Dzimumloceklis. *Pavēru atloku, lai aplūkotu savu rīku. Tās bija nošļūcis kā karogs mastā ..* (Sexer 1994, 5, 32)

rikte I subst. Ēdiens. *lai rikte ietu labāk pie dūšas, pāri visam pārlej krietni savīrcotu mērci.* [ēdiena receptes humoristiska imitācija] (Dorika 1970, aizmugures vāks) *Saldētas cūkgaļas trauciņi, .. svaigas asinsdesas .. un vēl daždažādas riktes.* (Karogs 1975, 5, 30; Ž. Grīva) *Ēdot priekšā liktās riktes, / Domas aizceļo pie Fihtes.* (LitM 1977, 25, 16; humoristisks dzejolis) [*< vācu das Gericht 'ēdiens'*]

rikte II subst. «Kārtība; iekārta.» (LŽV²) Sk. arī **ierikte, parikte, uzparikte, uzrikte.**

riktēt v. 1. (Sa)taisīt; uzstādīt; sakārtot, sagatavot, (no)regulēt. (LŽV²) *Tu riktēsi krēslīņu?* (1993, V3) *dīdžeju riktētās mūzikas pavadībā risinājās pasākuma riktāju sarūpēts šovs.* (VZiņas 2005, 50, 4) 2. Vērst, virzīt. *Viņš riktē pistol sev pie krūc, / Un tad tas ierocs taisa: būc!* [it kā vecas ziņģes citāts] (Lāms 1974, 117) [*< vācu richten*] Sk. arī **ieriktēt, izriktēt, sariktēt, uzriktēt.**

riktēties v. 1. Gatavoties. *Bet kas tad te jums par balli īsti riktējas?* (Putniņš 1975, 188) [A:] *Elvis, kad izaugs liels, būs bandīts.* [B:] *Kāpēc?* [A:] *Tāpēc, ka viņš tagad taisās par bandītu, riktējas jau.* (1996, V6) [pirms Jāņiem] *tu .. pļauj zālīti un riktējies svētkiem ..* (Sestdiena 2003, 27. IX, 33) 2. Virzīties. *Nu, Pāvul, riktējies ārā, klāt esam!* (Liesma 1976, 1, 6) 3. Darboties. *neļausi bufetei riktēties ar dzērieniem — atkal tai jābankrotē!* (Putniņš 1975, 101) Sk. arī **ieriktēties, uzriktēties.**

riktīgs adj., **riktīgi** adv. 1. Kārtīgs; pareizs. «brālīs Teodors» *nokļuva, kur tādiem brāļiem tā riktīgākā vieta.* (Čaliņš 1972, 218) *Mācīties negribējās, tehnika patika. Tēvs, māte neliedza: būs riktīgs amats.* (Karogs 1977, 9, 99; M. Svīre) *Uzlabot dzīvi riktīgiem, kārtīgiem cilvēkiem.* (1994, TV) 2. Pamatīgs, liels. *Lai ņemot rokās riktīgu āmuru, lai pierādot, ka jaunā paaudze var izkalt kaut ko labāku nekā šie, veči.* (Sports, 1978, 61, 4—5; J. Brežģis) *Tas ir sācis taпт kādos sešos no rīta, tāpēc riktīgi uzrūdzis, pastāvējis, sapīts ar rozīnēm ..* (Nakts 1993, 16, 13) *vairākkārt esmu domājis: šovakar varētu riktīgi piemesties...* (BŽVZiņas 2006, 2, 12) 3. Īsts, neviltots; tīrs, nemākslots. *Vai cik smuki, riktīgs latviešu vārds.* (LitM 1984, 23. III, 4; E. Rubene) *Pirmo reizi piecos sešos gados es patiešām biju riktīgos laukos ..* (Nakts 1993, 78, 2) *Pateica riktīgi zemnieku stilā.* (1995, TV) *Uz Tērbatas ielas ir tirgotāju boddīšu, vot, riktīgo biznesmeņu iela.* (1996, TV) *Iešu zobenu paņemt, ne jau riktīgo, bet ..* (1997) 4. adv. Patiesībā, patiešām. (1970) [*< vācu richtig*]

ripa subst. Tablete (parasti narkotiski reibinoša). *Iedzer trīs ripas uzreiz — redzēsi, cik labi.* (1991) *pa vidu kāds aliņš, kāda «ripa», kāds «kāsis»...* (Diena-Izkl 2004, 28. V, 16) ♦ **saiet ripā**, sk. **saiet**.

rīpelēt v. Stingri izrīkot, komandēt. (nov. LLVV 6., 660) *Man šī spēlēšana krogos ir apnikusi, katrs muļķis, kuram ir nauda, rīpelē tevi, kā viņam iegribas.* (Jakubāns 1974, 37) *Kā viņas [=vecās koncertmeistares] mācīja [dziedātājus], kā viņas rīpelēja šos solistus! (1999, TV; G. Gailītis) Es tieku rīpelēts nemitīgi.* (2003) [Sal. vācu *riefeln* 'gropēt, rievot', *riffeln* 'sukāt linus' ME 3, 539?]

ripināt v. Dzert (narkotiku) tabletes. *Tu arī esi sācis ripināt?* (1991) Sk. arī **aizripināt**.

rīrē subst., nelok. Olu kultenis. (1975) (LŽV²) [*<* vācu *das Rührei*]

rīt v. 1. Ēst. *Vai tev kādreiz nav bijis ko rīt? Un šmorbrātenu tagad i kāzās neēd.* (Gāliņš 1972, 84) *No rīta rīsi, pusdienā rīsi, vakarā nekā nerīsi.* (Vārdu spēle) *Ejam rīt, pietiks šancēt.* (1989) *Čaļi aizgāja rīt, kamēr skuķi pa boddēm.* (1991) 2. Dzert; žūpot. (2000) □ **rīt šļauku**, arī **rīt trubu**. Tikt izmeklētam ar zondi. (1995) ♦ **rīt makaronus**. Atrasties ieslodzījumā vai armijā. *Mēs pavadījām kopā trīs nedēļas izmeklēšanas cietumā.. Es pateicu šo to tādu, par ko šerloholmsiem, paldies Dievam, nebija ne jausmas, citādi es vēl tagad rītu makaronus Valdices zonā..* (Frīborts/Kraučiš 1996, 5) Sk. arī **parīt**.

ritenis subst., parasti dsk. **riteņi**. 1. Narkotikas tabletes. *Ar riteņiem tagad grūti.* (1991) *Dirkšķis pa kabatām riteņus meklē.* (1991) 2. Automašīna. (LŽV²)

-rīties, sk. **pierīties**.

ritīgs adj., **ritīgi** adv. 1. Kārtīgs; pareizs. (1990) 2. Pamatīgs, liels. (1980) 3. Īsts, neviltots; tīrs, nemākslots. *Vot tie [=«Kellogg's» pārslas] garšo bērniem, tād ritīg...* (1999, S40, pārdevēja veikalā) *taid jau bi ritīgās, oriģinālās dziesmas bi tās, vecum vecās.* (Suitu 2005, 170) *Agnesei un Intaram bija ritīgi gaumīgs priekšnesums.* (2005, Delfi) 4. adv. Patiesībā; patiešām. *Pēc pāris nedēļām būs galīgi skaidrs, kurš tad ritīgi aizstāvēs mūsu valsts godu olimpiskās spēlēs.* (1976, radio; sportists) *Tā jau var ritīgi psihenē nokļūt...* (2006, V15) [Cilmi sal. **riktīgs**]

ritmene subst., skoln. Ritmika, ritmiskā vingrošana (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (1992, skoln.)

rīvēt ♦ **rīvēt degunā**. Pārmest (ko). *Sievasmāte toreiz rīvēja degunā, ka viņš Alīsi prec naudas dēļ.* (Gulbis 1983, 259; vienk. LLVV 6₂, 669) ♦ **rīvēt godam kantes**, sk. **kante**. Sk. arī **ierīvēt**.

rīvēties v. Milināties. (2005, www)

rivoks subst., spec. Rāviens, izrāviens (sportā, piem., skrienot). *Uzreiz baigo rivok uz vārtiem...* [futbola spēlē]. (1976) [**< kr. рывок**]

rižijs 1. subst. Rudmatis. (1975) (LŽV²) 2. adj. Ruds. *A man bija kaķis — tāds rižijs ..* (Diena 2004, 170, 19; čats) [**< kr. рижий**]

rižiņkaja subst. Rudmate. *Jauniņā ir tā rižiņkaja?* (Koluža 2000, 142) [**< kr. риженькая**]

rižs adj. Ruds. *Tu zini, ka tavš suns ir rižs?* (Koluža 2000, 98) [Cilmi sk. **rižijs**]

robiņi subst., parasti dsk. Robežsargi. *Mans tēvs dienēja robiņos.* (Koluža 2000, 142)

roboņiks subst., skoln., iron. Strādīgs cilvēks. (VE) [**< kr. работник**]

robs subst. Darbavieta; amats (parasti izdevīgs, ienesīgs). *laikam jau puīkam klusībā radās cerības uz stūrmaņa robu.* (Galcis 1974, 37) «Rīgā tu taču varētu tikt vislabākajā robā.» — «Droši vien, bet šeit es varēšu būt daudz patstāvīgāks.» (Lukjanskis 1977, 326) *Valdiņam gan tas ir baigi labais robs — valdības nāk un iet, bet šis paliek.* (1996) *Esmu atradis citu robu mūzikas centrā veikalā.* (1996, TV; tulk. filma)

rocene subst. Rokas bremze. *Roceni griezt (uz vilcienu viņa tiek griezta, nevis rauta)* [mirkli pirms avārijas] *tolka nav.* (2005, Delfi)

rodņa subst., niev. Radu saime. (1999) [**< kr. родня**]

roģina subst., parasti iron. Dzimtene. (1980) (LŽV²) [**< kr. родина**]

roiss subst. Automašīna «Rolls-Royce». *bet tieši šajā uzņēmumā top vis-ekskluzīvākie «roisi» ..* (Laterna 1995, 2, 23)

rojālītis subst., neakt. Spirts «Royal»; arī falsificēts degvīns. *Večiem mans rojālītis patika. Esot labāks par krutku.* (1994)

roka ♦ **grūst rokā**. Onanēt. (1998)

rokstārs subst. Rokmūzikas slavenība. *Vai tu gribētu kļūt par pusmūža rokstāru, kas turpina izdot albumu pēc albuma bez jaunām idejām?* (Diena-1zkl 2003, 28. III, 13) [**< angl. rock + star**]

roķene subst. 1. Rokasbumba. (sk 1988) *Ko tad tu vakar nebiji roķenē?* (1999, V70) *Parīt klašu sacensības roķenē.* (Koluža 2000, 142) 2. Rokas bremze. (VE)

roķīgs adj., **roķīgi** adv. 1. Saistīts ar rokmūziku, rokmūzikai raksturīgs. *septiņdesmito gadu Paula platēs bieži ieskanas ļoti roķīgas ģitāras.* (Diena 2003, 23, 16) *Savulaik Pauls rakstīja trakas, roķīgas dziesmas ..* (Diena-Izkl 2005, 7. I, 20) 2. Saistīts ar rokenrolu, rokenrolam raksturīgs. *Kaupers savai atraktīvajai horeogrāfijai uz skatuves pievienojis vēl pāris «roķīgi» bokserīgu kustību ..* (Ieva 2003, 20, 6)

roķis subst. 1. Rokmūzika. *arī tagad viņam nav problēmu nospēlēt «roķi» ..* (Diena-Izkl 2005, 7. I, 20) 2. Rokenrols. *un bija bugi-vugi, un aizgāja bugi-vugi, un roķis un kā visus tos štruntus sauca ..* (Lāms 1974, 245) *Ja mēs ar SWH uzdejojām valsī, tad mēs varam uzdejojot arī roķīti.* (1995, radio)

rolle subst., spec. Loma. *Johan, cik tur [lugā] bija tās razbainieku rolles?* (Purs 1970, 40) *Tā, var teikt, tā ir mana pirmā rolle.* (1995, TV) [*< vācu die Rolle*]

rolleri subst., parasti dsk., spec. Skrituļslēpes. *Biatlonisti šoziem pastiprināti trenējās ar slēpēm — rolleriem ..* (Sports 1975, 172, 2) *Distanču slēpošana. Sacensības ar rolleriem. 3. nov. pl. 16 Biķernieku trasē.* (Sports 1976, 173, 4; sludinājums) [*< angl. roller*]

rolmopsis subst. 1. Gaļas tītenis. (1970) *Rolmopsisim vajag kreicnagliņu. Bet kur tu ņemsi?* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) 2. Siļķu tītenis. (1995) (LŽV²) [*< vācu der Rollmops*]

roma subst. «Ateja.» (LŽV²)

romāns ♦ **burlaku romāns**, sk. **burlaks**.

roratslēga subst. Cauruļatslēga. (1965)

rore subst. 1. Caurule. *Rūt būs meistars, — jānomaina divas ūdensvada rores.* (Putniņš 1971, 75) *Ēbars dažkārt caurulī dēvēja par rori — atmiņas no tiem laikiem, kad viņš bija pusaudža gados un mācījās amatu pie vīriem, kas visi gājuši cauri vāciskās cunstes sūro skolu.* (Lāms 1974, 11) *Nāca plūdi, plīsa rores, applūda mani tomāti, gurķi, zirņi, bietes.* (Karogs 1975, 5, 124; M. Ķempe, vēstulē) *Atskrūvējām rores, pa kurām pienāk visas eļļas, izlaidām visu ārā ..* (Sestdiena 2003, 5. IV, 30) 2. Dūmvads. *Bleķi jādabū, krāsniņ jaunā rore jāuztaisa.* (Cīņa 1976, 123, 4) 3. dsk. **rores**. Centrālapkures radiatorī. (sk 1988) *Sabristās zeķes žūst uz rorēm...* (Karogs 1976, 10, 39; I. Lubējs) ♦ **stumt rorē**, sk. **stumt**. [*< vācu das Rohr*]

- rorene** subst. 1. Ielasmeita, prostitutā. *Ja mammīte bijusi mauka, tad nav ko brīnīties, ka šīs trīs Luboša aitiņas [=sievietes] ir izaugušas par rorenēm.* (Frīborts/Kraučis 1996, 3) 2. spec. Cauruļatslēga. (LŽV²) 3. dsk. **rorenes**. Bikses ar šauriem stilbiem. (LŽV²)
- roris** subst. Caurule. *cilvēks neprot rorim uzgriezt vītņi ..* (Lāms, 1974, 86) *Uzlauzuši klonu, ielaiduši zemē tikai piecus rorus un uzdūrušies neizsmelamai ūdens āderei.* (Birze 1976, 221)
- rovna** adv. Tieši, precīzi. *Domā, tur astoņos sāksies, rovna?* (2003, V25) [*< kr. ровно*]
- rozā** ♦ **dritvai rozā!**, sk. **dritvai!**
- rozīne** ♦ **kliņģeris ar rozīnēm**, sk. **kliņģeris**.
- roža** subst., niev. Seja. *Ej un noslauki savu rožu!* (Koluža 2000, 142) [*< kr. рожа* 'ģimīš, purns']
- rubaks** subst. Kautiņš. *Sestdien baļļukā .. izcēlās rubaks ar jumpraviēšiem.* (Koluža 2000, 142) [*< kr. сл. рубка*]
- rubaška** ♦ **lauzt rubašku**, sk. **lauzt**.
- rubčiks** subst., neakt. Rublis. (sk 1988) (LŽV²) *Kaseti var pirkt, tikai paņemt rubčikus līdz.* (1993, radio) [*< kr. sar. рубчик*]
- rubīļņiks** subst. 1. Svirslēdzis. *Ieslēgsim rubīļņiku, tā.* (1993, TV) 2. Deguns. (VE) [*< kr. рубильник* 'svirslēdzis']
- rubināt**, arī **rubināties** v. Braukt (parasti lēni). *Cik ilgi mēs vēl rubināsim?* (1991) *Nu tad rubinām?* (1991)
- rubīt** v. 1. Strādāt. *Tas tik rubī, kamēr šīs sildās.* (1995) *Vakar dabūju pama-tīgi rubīt dārzā.* (Koluža 2000, 142) *Jārubī kā melnajam, tāds ir mans amats ..* (Keno/Krastiņš 2001, 40) 2. Saprast. *Tur neviens neko nerubī kompjos...* (1999, S25) *Tu vispār pats rubī, ko esi sarakstījis?* (2003, Delfi) 3. Sist. (J. N., K. M.) ♦ **rubīt fišku**. Saprast; būt gudram. (2004) *Es nemaz nerubīju melnā tirgus fišku.* (Keno/Krastiņš 2001, 40) [*< kr. sl. рубить*, sal. Jeļistratovs 2000, 407] Sk. arī **atrubīt**, **ierubīt**, **izrubīt**, **pierubīt**.
- rubīties** v., skoln. Kauties. *Āči ar bērniem gandrīz sāka rubīties.* (Koluža 2000, 142) [*< kr. рубиться*] Sk. arī **atrubīties**, **ierubīties**, **izrubīties**.
- rubons** subst. Liels nogurums; depresija. *Tas nav tā, ka tev vienkārši tas rubons nāk...* (2004, S29) [Sal. kr. sl. *вырубиться* 'aizmigt lielā nogurumā vai dzērumā', sal. Ņikitina 2003, 93, kr. sl. *отрубон* 'bezsa-maņa', sal. Jeļistratovs 2000, 309] Sk. arī **atrubons**.

- rubulis** subst., parasti vsk. Nauda. (LŽV²) *Gribēju iet vakar uz diseni, bet mamma noskauda rubuli.* (1991)
- ručene** subst. Pildspalva. (sk 1988) [Cilmi sal. **ručka**]
- ručīt** v. Glābt; palīdzēt. *Par veciem laikiem — kā es viņu esmu ručījusi. Harijs varētu man paldies pateikt par to, ka savā laikā nav no teātra izmests.* (RLaiks 1996, 7, 4) *Es viņ kādas div trīs stundas ručīj ārā no mentenes.* (2005, V25) [**< kr. выпучить 'izglābt'**] Sk. arī **izručīt**.
- ručka** subst. 1. Pildspalva. (2006) *Man to ručkas ieliekamo [=pildspalvas kodolu].* (1978) *Man pa rubul deviņdesmitpiec to ručk parādīet, lūdzu.* (1980) *Vienu ručku pa desmit [santīmiem], melno...* (1997, v45) 2. Rokturis. *Somai ir kiškas ārā... ručka satrūkusi.* (1980, s50) [**< kr. ручка**]
- ručņiks** subst. Rokas bremze. *Noraujot ručņiku, vilciens tomēr bremzēs ..* (2005, Delfi) [**< kr. sl. ручник < ручной тормоз**]
- rufāls** subst., neakt. Rublis. (sk 1988)
- ruka** subst. «Sods.» (LŽV²)
- rukāt** v. Strādāt. (1970) *Vienas sievietes radītas[,] lai dzīvi baudītu, bet es — lai rukātu!* (Diena 1999, 244, 14) *Ko tu teiktu, ja vajadzētu rukāt pa nakti kā man?* (Keno/Krastiņš 2001, 40) *Viņš labāk rukā pa naktīm.* (2005) // «Ātri strādāt.» (LŽV²) Sk. arī **izrukāt**, **norukāt**.
- rukāties** v. «Kopoties.» (LŽV²) Sk. arī **norukāties**.
- ruksaks** subst. Mugursoma. (LŽV²) [Cilmi sk. **ruksaks**]
- rūkt** ♦ lai tā būda rūc!, sk. būda.
- rūkūzis** subst., spec. Kūpinātava. *Reņģes kūpina rūkūzī.* (Lvkj 10, 37; Ziedonis 1974b) [Sal. vācu *das Rauchhaus*, resp., atbilstošās lv. formas]
- ruksaks** subst. Mugursoma. *Latgalietis tikmēr zāles pārkravāja savā ruksakā.* (Gāliņš, 1972, 198) [**< vācu der Rucksack**]
- ruksaķis** subst. Mugursoma. *Es lielik ruksaķī biezo park apakšveš ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 31) [Cilmi sk. **ruksaks**]
- rūķis** subst., skoln. Tualete. *Jāiet uz rūķi, laikam korķēšu.* (1990)
- ruķīt**, sk. **izruķīt** s. v. **izručīt**.
- rūķītis** ♦ **apciemot rūķītus**, sk. **apciemot**.
- rullē!** interj. Eļ prom! (1990)
- rullēt** v. 1. parasti tag. 3. pers. formā **rullē**, jaun. Būt veiksmīgam; izcelties. *Dženija ir super, bet viņas jaunā priecene gan nerullē.* (2003, Delfi) **rullēt**

nozīmē — būt zirgā! (Diena 2004, 69, 12) [Jūrmalas domnieki] gan nerullē, tas tiesa. Bet Jūrmalā nerullē neviens. (2005, Delfi) Jēzus rullē. (LatLat 2005, 3, 1) 2. Braukt. (LŽV²) Tu rullē uz vieglo vai uz smago? (Zemgale 2003, 32, 6) [1. nozīmē < angl. sl. rule 'dominēt; būt labākajam'] Sk. arī **ierullēt, izrullēt, norullēt**.

rullēties v. Nodarboties ar seksu. (2005, www)

rullis subst. 1. spec. Skaņu ieraksts (magnetofona lentē). *Un cepām augšā mūsu pirmo rulli. Un šis rullis, pareizāk latviski sakot, skaņu lente ..* (1992, radio) *Tad jau varēja runāt par otro rulli, skaņu lenti.* (1992, radio) 2. dsk. **ruļļi**. Stūre. *saka Šarls, pagriezdams klundiņu un ķerdamies pie ruļļiem.* (Keno/Krastiņš 2001, 15) *Es nevaru [dzert], es pie ruļļiem.* (2003, S50) [2. nozīmē < kr. руль]

rūme subst. Vieta; telpa. (novec. LLVV 6, 715) *Svešiem ir rūm, a mammai nav rūm. Svešiem pat istab atrodas.* (1975) *Pie māsas dēls ar sievu dzīvo. Jaunajiem rūmi vajag vairāk kā ēst.* (Tauriņš 1975, 181) □ **vārtu rūme**, sk. **vārti**. [< vlv. rūm ME 3, 570]

rūmēt v. Kārtot; izvietot (telpā). (1980) [< vlv. rūmen ME 2, 570] Sk. arī **sarūmēt**.

-**rūmēties**, sk. **ierūmēties, sarūmēties**.

rūmīgs adj., **rūmīgi** adv. Ietilpīgs; tāds, kur ir daudz vietas. *Kad autobusā kļuva rūmīgāk, .. vērojām mēnesnīcas apsidrābotos kalnus.* (Gūtmanis 1982, 25; novec. LLVV 6, 715) [< lv. rūmīg]

rumpelis, arī **rumpītis** subst., skoln. Zēns. *Mūsu rumpīši nebrauks.* (1991)

rumpis ♦ **iemest rumpī**, sk. **iemest**.

rumpītis, sk. **rumpelis**.

runcis subst. 1. Vīrietis; mīļākais. «Donžuāns.» (LŽV²) *Nu runcis tā nekas, bet man tā krējuma tik daudz nav, cik viņš grib.* (1991) 2. dsk. **runči**, skoln. Vecāki. *Tu liecību parādīji runčiem?* (Koluža 2000, 142)

rundstīķis, arī **runstīķis** subst., vec. p. Smalkmaizīte. *es domāju, ka mēs aiziesim uz bodi, nopirksim cisiņus un rundstīķus .. Žēl tikai, ka īstus runstīķus nekur vairs nevar dabūt.* [saka 102 gadus veca, stāstā] (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) [Cilmi sk. **runštīks**]

runštīks subst. Smalkmaizīte. (1989) *Viņam blakus es laikam izskatījos kā vakardienas runštīks līdzās svaigam pītās maizes kukulim.* (Karogs 1975, 3, 76; Z. Skujiņš) [< vācu *der Rundstück*]

ruņa ♦ **kāda ruņa!**, sk. **kāds**.

- rupucis** subst. 1. Rupjmaize. (sar. LLVV 6., 726) (LŽV³) (2004) 2. Mazs bērns. (LŽV²)
- rupucītis** subst., hum. 1. Simpātisks cilvēks. (1992) 2. Īpatnējs, pievilcīgs priekšmets. (1989)
- rusene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) (LŽV²) [*<* kr. *русский* 'krievu']
- rusiš** subst., nelok., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) [*<* vācu *russisch* 'krievu']
- rušināties** v. 1. Doties; iet. (1995) 2. Taisīties. (1996)
- rūža** subst. «Kosmētika (vaigiem).» (LŽV³) [*<* fr. *rouge* 'kosmētika vaigu sārtumam']

S

- sabantujs** subst. Svētki (parasti ar daudziem dalībniekiem). *par pasaules līderu «sabantuja» centrālo kultūras notikumu tika izcentrēta .. Dzintara istabas atklāšana [Pēterburgā] ..* (Diena 2003, 146, 13) [*<* kr. *сабантуй*]
- sabazārēt** v. Aprunāties. *Petrini, kurā čatā tusē, vajag sabazārēt.* (2004, www)
- sabdedē** subst., nelok. skoln. Sabiedriski derīgais darbs (skolas mācību ietvaros). (sk 1988)
- sabesīties** v. Sadusmoties. *viņš bija sabesījies ..* (2000) *Tev nevajadzēja psiholoģiski pareizi darīt, es vēl vairāk sabesītos.* (2004)
- sabidīt** v. Sarīkot, noorganizēt. *ko nu viņas [=sievietes] tur [=biznesā] var. Tikvien, kā par veču naudu kaut ko sabidīt.* (Santa 1996, 6, 14)
- sabiedrene** subst., skoln. Sabiedriski derīgais darbs (skolas mācību ietvaros). (sk 1988)
- sablamēties** v. Sagādāt sev kaunu. *Ja sablamējies, ..* [Japānā] *esot tikai divas iespējas — atvairošanās vai harakiri.* (Sestdiena 2006, 7. I, 22)
- sablefot** v. Sarunāt aplamības (lai kādu apmānītu). *Labāk mazāk zināt [eksāmenā], tad vieglāk .. sablefot.* (1993, v24)

sableķot v. Samaksāt. (LŽV³) *Viņa mani aizfūrēja pie ārsta, un viņas mūterīte sableķoja.* (Liksona/Grīnberga 2001, 72) *brītiņu atpakaļ jūs nebūt netaisījāties sableķot kādu skanošo par taksi.* (Keno/Krastiņš 2001, 114)

sabojāt ♦ **fasādi sabojāt**, sk. **fasāde**.

saborēt v. Iestāstīt. *Krievu skolu skolotāji «saborē galvās» skolēniem, ka jāiet protestēt ..* (Diena 2004, 37, 2)

sabraņīt v. Sabārt. (LŽV²)

sabraukt ♦ **sabraukt auzās**, sk. **auza**.

sabuhīt v. Sadauzīt. *Vien mašīn sabuhīj, bļēg, savu...* (1999)

sabuhņīt v. 1. Sadauzīt. (2000) 2. Pamudināt. *«Vai bez Meldras Eitrovīzijā piedalītos?» — «Drīzāk laikam ne, Meldra mani uz to «sabuhņija» ..»* (Sestdiena 2003, 27. XII, 46)

sabuktēt v. 1. Iedauzīt, ielocīt (parasti automašīnas virsbūvi). *milicijas darbinieki uzgāja grāvī .. nedaudz «sabuktētu» [automašīnu].* (PadJ 1975, 169, 4) *redzējām vienu «Žiguli» grāvī. Stikli laukā, jumts sabuktēts kā hūte.* (Karogs 1977, 9, 73; M. Svīre) 2. Iegludināt vīles (parasti biksēm). *Sabuktētas angļu bikses, / Vācu volteri aiz siksnas.* (Rūja 1972, 119)

sabuntoties v. Sadumpoties. *redzu kaut kādu sabuntojušos zemnieku pūli ..* (Baļuna 1974, 262) *kolektīvs pret viņu [=priekšnieka amata kandidātu] esot sabuntojies.* (Vziņas 2005, 233, 4)

sacakots adj. (< divd.). Mežģīņains. [krustmāte] *galvā uzlikusi cieši pieguļošu aubīti ar augsti sacakotu maliņu ..* (Dumbers 1977, 18)

sacemmēties v. Sadusmoties. *viņš tā sacemmējās, uzlec uz tā galda virsū!* (2003)

sacenes subst., parasti dsk. Sacensības. (1992) *Tu piedalīsies skolas sacenēs?* (Koluža 2000, 143)

sacipot v. Uztaisīt saspiesto failu, veikt tilpsaspiedi. *Visu .. milzīgo sējumu es sadzīnu, sacīpoju vienā disketē.* (2000) *Sacīpotais ir jāatcipo atpakaļ, lai varētu ar viņu strādāt.* (2003)

sacopēt v. Samakšķerēt. *Pusstundā četrus piecus kilišus [zivju] taču nesacopēsi.* (Karogs 1976, 8, 117; J. Plotnieks)

sačakarēt v. Sabojāt. (sar. LLVV 7, 56) (LŽV³) *Ja tu vēlreiz visu sačakarēsi ..* (1996, TV; tulk. filma) *Žuļiks (tāds elektronisks aparāts, kas sabojā dažādas datorsistēmas, tām nepieskaroties) — sačakarē visas novērošanas sistēmas pa gabalu.* (1999, TV; tulk. filma) *Muguru sačakarēju vakar darbā.* (2004, V35)

sačakarēties v. Sabojāties. *Tā pistole .. sačakarējās un bija pagalam.* (VE 1989)

sačiks subst., skoln. Domraksts. (sk 1988) [*< kr. сочинение*]

sačiņīt v. Salabot. *Tō elektrīb tev tur sačiņīs.* (1979) [*< kr. चुनित*]

sačkot v. 1. Slinkot, izvairīties no darba. (1989, v15) *Mošku [jaunais treneris] beidzot sāks dzenāt aizrijušās zvaigznes, a to visi sačko.* (2004, Delfi)
2. Neattaisnoti kavēt mācības skolā. (JVSK 1987) *Braukšu uz Rīgu, un atkal iznāks sačkot.* (Koluža 2000, 146) [*< kr. vienk. чачковатъ*]

sačoknīties v. Sajukt prātā. (1990)

sačunguroties v. Nopelnīt. *Mazbudžeta komēdija par žurnālistiem — krāpniekiem kopumā sačungurojusies neslikti — trīs nedēļās teju 60 milj. [dolāru].* (Diena-Izkl 2004, 23. VII, 13)

sadakšot v. Samelot. (1999)

sadalene subst., spec. Sadales vārpsta. (JVSK 1987)

sadirst v. 1. Sabojāt. (LŽV²) *Vakars šā kā tā ir sadirsts.* (Frīborts/Kraučiš 1996, 4)
2. Samelot. *Sadirsā viņš tev, nekādas mašīnas viņam nav, pat zapiņa.* (VE 1989)

sadists subst. Galīgs muļķis. (JVSK 1987) *Tehnikā viņš ir pilnīgs sadists.* (VE 1989)

sadot ♦ **sadot žaru**, sk. **žara**.

sadrākelēt, arī **sadrāklēt** v. Sadiegt. (1980) *sadrākelēt.* (LŽV²)

safārēt v. Sabraukt (daudziem vienā vietā). (2000) ♦ **safārēt smadzenes (kādam)**. Pārlicināt (kādu), iestāstīt (kādam). *Viņa man safārēja smadzenes, ka arī augustā var to visu darīt.* (2000)

safārēties v. Kļūt dumjam; zaudēt veselo saprātu. *Tāds kā āpsis, galīgi safārējies.* (VE 1989)

safāzēties v. Sadusmoties, saniknoties. *zēni safāzējās un sāka mētāties ar akmeņiem.* (Diena 2004, 14, 21; Ēats)

safiksēt v. «Salabot; sataisīt.» (LŽV²)

safflammēties v. Iekarst. *Savienība [=politiska organizācija] nu ir saflammējusies.* (2003)

safleitēt v. Samelot. *Protams, safleitējām — .. rakstīju arī, ka mana alga ir 70 lati, lai gan patiesībā ir par 100 latiem lielāka ..* (Diena 2003, 154, 6)

safočēt v. Safotografēt. *Aizbrauc .. uz Čečeniju, safočē tur genocīdu pret čečenu tautu un būsī slavens, ja vien nenošaus.* (2003, Delfi)

- safušierēt** v. Sabojāt. (LŽV³)
- sagoņīt** v. Sadzenāt. *Tad es nesagoņītu jūs.* (2004, S29)
- sagriekt** v. Sazvanīt. *Tò var sagriekt arī, ja neatbild uz 052 ..* (1996, TV)
- sagruzīt** v. 1. Sakraut. (1980) 2. Sastāstīt. (2003)
- sagruzīties** v. Nobēdāties, noskumt. *Viņa uzreiz sagruzās...* (2006, S30)
- sagērēt** v. Saplēst. (LŽV²) *Suns sagērējis segu vienās lupatās.* (I. B.)
- sagiftēšanās** subst. Saindēšanās. *Vai tik nav asins sagiftēšanās...* (Eglons 1967, 157)
- sahaltūrēt** v. Nopelnīt (naudu, blakus darbos vai pagaidu darbos). *Kad izdodas sahaltūrēt naudu, tad nāku [uz dzērienu veikalu].* (1993, TV; V45, dzērājs)
- saiet** ♦ **saiet bētē**. Neizdoties. (1992) ♦ **saiet dēlī**. 1. Sabojāties. (LŽV²) 2. Neizdoties. *Viņiem tur viss ir sagājis dēlī.* (VE 1989) 3. Sajukt prātā. (1989) ♦ **saiet doskā**. 1. Sabojāties. (LŽV²) 2. Neizdoties. (LŽV²) ♦ **saiet konusā**. Sajukt prātā. *Mājās, dzīvojot četrās sienās, var saiet galīgi konusā.* (1994, S27) ♦ **saiet lielajā**. Sastrīdēties. *Kādēļ tu pa tumsu klīsti apkārt? Nebūsi tak mājā sagājis lielajā?* (1996, TV; tulk. filma) ♦ **saiet ripā**. Sabojāties. *Kaut kas tur [automašīnā] saiet ripā ..* (1996, TV) ♦ **saiet sviestā**. 1. Sabojāties. (2002) 2. Neizdoties. *Lai kam nekas nesanāks — saies sviestā, un basta.* (VE 1989) 3. Sajukt prātā. *Viņš ir sagājis galīgi sviestā.* (1990) *Es sāk funklierēt, vai tik tā laulen nav sagājis sviestā.* (Liksona/Grinberga 2001, 37) ♦ **saiet šreijā**, sk. **šreijā**. ♦ **saiet tūtā**, arī **tūtē**. 1. Neizdoties. *Viss ir sagājis tūtā.* (1996, TV) 2. Sabojāties. (2000) 3. Sajukt prātā. (1995)
- saiģot** [-o-], arī **sajdgot** [-o-] v., nelok., tikai nākotnes 3. pers. Būs gana labs, derēs. *Kāds [ievērijums]? Aveņu? Saiģot, labi.* (1976, S35) *šo to palaboju [tekstā] .. Cerams, ka «sajdgot»...* (2006, el. v.) [$<$ kr. *coīdem*]
- saīsināt** v. 1. Samazināt. *Kad saīsināja štatus, sāku dzert.* (ZA 1997, 23. X, 6) 2. Likvidēt. *Saīsinājām tās skolas, kurām nav akreditācijas.* (1996, TV; ierēdnis)
- saits** subst. Interneta mājaslapa. *Es točn bij iegājs mūsu saitā iekšā.* (2003) *Vairāk informācijas var atrast saitā ..* (Diena-Izkl 2003, 5. X, 13) *Paskaties, kādu сайtu krievi uztaisījuši, nejausi atradu.* (2005, Delf) [$<$ angl. *site*]
- sajāt** v. Sabojāt. (LŽV²) *Tu man to šujmašīnu esi galīgi sajājusī.* (VE 1989) *Kā mēs sajājam savu vienīgo dzīves mīlestību.* (1996, TV; tulk. filma) *Tu galīgi būsi sajājusī manu failu.* (1997, V29)

sajdjot, sk. saigot.

sakačāt v. Ielādēt datorā. *Bildes te arī kaut kādas sakačātas.* (2005)

sakačāties v. Ielādēties datorā. *Es te viņ [=tekstu] iekopēšu, un viņš sakačāsies — tāpat kā viņš parasti sakačājas.* (2003)

saklapēt v. Sasist, sadauzīt. *Saklapēju saknes, tā ka smiltis nošļac ..* (Štrauss 1971, 160) [viņš] *trīs reizes saklapēja plaukstu un izstaiņājās.* (Galiņš 1972, 140) *neļauj man, visvarenaiss, noskatīties šajos rāpuļos [=cara laika zemniekos], viņu izķēmotajās dvēselēs un rūpīgi sadauzītajos, saklapētajos mugurkaulos!* (LitM 1977, 32, 5; J. Peters)

sakņopēt v. Sapogāt. *Ak, ja vēders būtu uz knopēm! Ir — atlaiž vaļīgāku, nav — sakņopē ciešāk ..* (Purs 1970, 48) // pārn. *Sakniebt (piem., lūpas). skatītājs .. redz .. katru kustību Agneses Zeltiņas valšķīgi sakņopēto lūpu dzīvesgudrajā smīniņā ..* (Diena 2004, 45, 11; N. Naumanis)

sakoļīt v., skoln. Iepazīties (ar vairākiem pretējā dzimuma pārstāvjiem). *Vakar gan mēs prikolīgās čiksas sakolījām.* (L. T.; V16)

sakosties v. Piedzerties. *Paspējāt sakosties spēles laikā?* [pēc futbola] (2004) *Viņš nav sakodies.* (2006)

sakreņķēties v. Noskumt, nobēdāties. *Pāris nakšu nevarēja aizmigt, pats par to sakreņķējās...* (Putniņš 1975, 293) *Vai tiešām savas pļavas dēļ cilvēks tā var sakreņķēties, ka jāmirst nost?* (Karogs 1977, 9, 51; M. Svīre) *Vajadzīgais neatrodas, un, cilājot mapes, kundze sakreņķējas.* (Sestdiena 2005, 9. VII, 25)

sakristīt v. Atšķaidīt. *Sakristīt pienu ar ūdeni.* (LŽV²)

sakruķīt v. 1. Sabojāt (kādu mehānismu, aparātu). (LŽV²) *Es kaut ko sakruķīju tam kalkulatoram.* (1997, V7) 2. Regulējot panākt, ka (mehānisms vai aparāts) darbojas. *Mēs tur a Gunār kruķij, kruķij — nevar nekā sakruķīt.* (1977, V25) // *Salabot. Tād tur [mūzikas instrumentam] vēl tur kaut kas jāsakruķī.* (2006, S20)

sakruķīties v. Sabojāties. (2001) // pārn. *Viņam ieblieza tā, ka droši vien visas mozgas sakruķījās.* (VE 1989)

sakrutoties v. Kļūt iedomīgam, pārlietu pašpārlicinātam. *nu, pārrāk jau sakrutojies džeks bija ..* (Diena 2003, 92, 19)

saksis subst., spec. Saksofons. *Interesanti, kas tiem sakšiem tur bij, tajā obligātajā programmā [konkursā] ..* (1996)

sakaulēt v. Saplēst (parasti kādu trauku). (1980)

- saķencēties** v. 1. Sasmērēties. (1970) 2. Radīt sev nepatīkšanas. (LŽV²)
- saķilēt** v. Salabot (mehānismu). *Būs saķilējusi [automašīnu] varbūt.* (1996, V55)
- saķīmiķot** v. Izdarīt (ko) neveiksmīgi, nepareizi. *Ko nu tur saķīmiķoj!* (1980; skatītājs par futbolistu)
- saķulēt** v. Saplēst (parasti kādu trauku). *Kalpone saķulēja puķu vāzi.* (LŽV²)
- salaga** subst., niev. 1. Iesācējs. *Ko tu zini, salaga!* (Kanders 1975, 40) 2. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 3. Vārgulis. (1991, skoln.) 4. Nodevējs; nelietis. (1996) [*<* kr. sl. *salaga*]
- salaist** v. 1. Saities (ar kādu). (vienk. LLVV 7, 161) *Salaida ar vienu čaļuku ..* (VE 1989) *Oskars salaiž ar Idu.* (LŽV²) 2. Uzdzīvot. *Salaist lustīgi.* (LŽV²)
- ◆ **salaist dēli**, arī **salaist doskā**. Sabojāt. (LŽV²) *Kurš te visu salaida dēli, ķēms tu tāds!* (1997, TV; Dzīvoklis) ◆ **(s)alaist šreijā**, sk. **šreijā**.
- ◆ **salaist tintē**. Sabojāt. *Tie, kas salaida to visu tintē ..* (1996, TV)
- salakties** v. Piedzerties. (LVS^V, 264)
- salāpīties** v. Tikt vaļā no pagīrām, iedzerot alkoholisku dzērienu. (sar. LLVV 7, 162) *Viens bijī salāpīties! Draņķis!* (Snips 1987, 40) *Ar mazo nesalāpīsimies.* (VE 1989) *populārajam hokejistam neviens neiedeva salāpīties ..* (BŽVZiņas 2006, 3, 35)
- salāti** subst., parasti dsk. Puķes, ziedi. (JVSK 1987) *Kur lai es tagad tos salātus lieku?* (VE 1989) *Kad iesim pie Aņas, ņemsim līdzi salātus?* (Koluža 2000, 142)
- salcis** subst., skoln. Saldējums. (1995)
- salčuks** subst. Saldējums. (JVSK 1987) (sk 1988) *Un vēl pāris kilogramu šāda salčuķa ar mandeļēm.* (1996, TV; tulk. filma)
- saldīķis** subst. Saldējums. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- salikt (kādam)** v. Uzvarēt (kādu, parasti sportā). (1990) (LŽV²) *Ļoti stipras komandas ir Francijā — tur mums vienmēr «saliek».* (Zemgale 2003, 78, 9; S15, basketboliste) ◆ **salikt iekšā**. Apēst. *Es saliku iekšā visu, kas tajā salātīdā bij.* (2006, S28)
- salkas** subst., dsk. Sunīši (rotaļa). *Bijām vēl maziņi un «stroikā» spēlējām «salkas» ..* (VZiņas 2005, 18, 23) [*<* kr. sar. *calku*]
- salustēties** v. 1. Sapricāties. (1970) 2. Piedzerties. *kad vakarpusē [Apē] sastopi uz ielas piecus jaunus puišus, kuri neatkarīgi cits no cita paspējuši «salustēties», tad sesto gaidīt vairs nav nekādas patikas.* (PadJ 1977, 158, 3)

- saļara** subst. Solāreļļa; dīzeļdegviela. *Es tev, vecīt, dodu divas kannas saļaru, tu man — kafiju. Okei?* (1992) *Benzīntankā skatos — arī saļarai cena augšā.* (Koluža 2000, 143) [Cilmi sal. **saļarka**]
- saļarka** subst. Solāreļļa; dīzeļdegviela. (1992) [**< kr. солярка**]
- saļņiks** subst., spec. Blīvslēgs. (1966) (JVSK 1987) *Saļņiki tek. Kāpēc jūs nenomainījāt saļņikus?* (1995, TV) [**< kr. салник**]
- saļut!** interj. Sveiks! (1985) [**< kr. sar. салют!**]
- samačkāt** v. Sajaukt, samaisīt. *vai mēs pratisim sieviešiem pa prātām .. rasolu samačkāt?* (Ēteris 1975, 42)
- samačoties** v. Sacensties. *spēcīgā zviedru komanda ar .. ekipāžu, kas varētu kā līdzīgi samačoties arī ar mūsu pirmo numuru ..* (Sports 1997, 203, 5)
- samagonka** subst. Kandža. *Pienes samagonku divsimt gram klāt ..* (1980) [**< kr. sar. самогонка**]
- samagons** subst. Kandža. *paost, vai dzērs samagon vai viņiņ.* (Lāms 1974, 137) *Kāzās .. dēls uzlicis galdā gan samagonu, gan dārgo konjaku.* (Karogs 1975, 3, 111; V. Lagzdīņš) [**< kr. самогон**]
- samaģelka** subst. Kandža. (J. N., K. M.) [**< kr. самоделка** 'pašdarināts izstrādājums']
- samālēt** v. Uzgleznot. *Gods pieder Dievam, nevis man, kas te to esmu samālējis.* (2000, TV)
- samasēt** v. Uzvarēt (kādu, parasti sportā). (LŽV²)
- samazināt** v. Pazemināt amatā. *bijušo inženieri samazināja [=pārcēla par šoferi] par sodu dzeršanas dēļ.* (1993, V30)
- samizdats** subst., neakt. Nelegāli izdota literatūra (Padomju Savienībā). (1990) (J. N., K. M.) [**< kr. sar. самиздат**]
- samodujs** subst. 1. Pašdarinājums. (1991, skoln.) (1993) 2. Kandža. (1991) [**< kr. sl. samodyū**]
- samogonka** subst. Kandža. *Šajās mājās .. dzina «samogonku», dzēra un arī pārdeva.* (1971, rakstīts teksts) *Pēc labas «samogonkas» nākamajā rītā galva nesāpēs, to nu es jums garantēju.* (Diena 2003, 220, 5) *Samogonkas dzeršanu un gurķišu ēšanu piedzīvo tikai tie, kas iztur visus izrādes pārbaudījumus.* (Diena-Izkl 2003, 16. V, 5) [Cilmi sk. **samagonka**]
- samogons** subst. Kandža. (J. N., K. M.) *Pie zupas šeit [=Krāslavā] .. piedāvā arī «samogonu» (galu galā tas nav nekāds šķaidītais spirts).* (Diena-Izkl 2004, 25. VI, 26) [Cilmi sk. **samagons**]

- samoģelka** subst. Pašdarinājums. *Samoģelkām dzeltens; tāpēc ka sarkans nevar dabūt.* (1980, V18) [*< kr. самоделка*]
- samokats** subst. Skrejritenis. *Es grib ar samokat pavizināties.* (1978, S25) *A tiem samokatiem mēs braukājamies.* (1980, S12) [*< kr. самокат*]
- samoklops** subst. Pašdarinājums. (JVSK 1987)
- samosvals** subst. Pašizgāzējs. (1996) *Samosvals galīgi nobraukts. Jūk ārā.* (LitM 1976, 18, 6; A. Kļavis) [*< kr. самосвал*]
- samovārs**, arī **samovars** subst. Patvāris. *Vaņķa, uzliec samovāru ..* (LitM 1976, 28, 16; J. Greste) *Cik aizvest varam? / Neko jau lielu: / Pāris samovaru / Un paģīru mieles.* (Rūja 1976, 107) *Vēl vajag samovāra trubas.* (Greste 1977, 152) [*< kr. самовар*]
- samovolka** subst. Patvarīga prombūtne no militārā dienesta vietas. (LŽV²) *laidies kaut vai samovolkā, ja tikai nebūtu tas lielais attālumš ..* (Bels 1977, 11) [*< kr. sar. самоволка*]
- samovols** subst. Patvarīga prombūtne no militārā dienesta vietas. *Mēs esam samovolā ..* (2004; kareivis teātrī, jokojojot) [Cilmi sal. **samovolka**]
- samtrests** subst. Pašdarinājums. (1992, V25) [*< kr. sl. самтrest* (*< Gruzijas vīnu izgatavošanas valsts uzņēmuma nosaukuma Samtrest*), sal. Jeļistratovs 2000, 415]
- samudrīt** v. Sagudrot, izdomāt; samākslot. *Inteliģentā Džeimsa Mengolda .. grodi samudrīts trilleris ..* (Diena-Izkl 2003, 4. VII, 9; N. Naumanis) *sīrsnīgas melodijas, «nesamudrīts» savas mūzikas pasniegšanas veids ..* (Diena 2005, 22, 21; U. Rudaks)
- samudrīties** v. Aizkavēties, domājot pārāk ilgi. *otrajā puslaikā [futbolists] izgāja viens pret vienu un samudrījās ..* (2004, Delfi)
- samuhļīt** v. Samelot. *Tev jābrauc ir noteikti, ir jāsamuhļi kaut kas — es domāju, par darbiem [, lai tiktu prom no darba].* (2003)
- samunsturēt** v. 1. «Samaitāt, mēģinot salabot.» (LŽV²) 2. Sataisīt; salabot. (LŽV²) *Gan pušķani sataisīs un samunsturēs kopā [robotu].* (Karogs 1977, 4, 58; I. Indrāne)
- sanbats** subst. Sanitārais bataljons; ārstniecības apakšvienība armijā. *liku priekšā, lai [mani] atstāj tepat vai sanbatā.* (Karogs 1977, 5, 142; E. Damburs) [Cilmi sal. **medsanbats**]
- sanči** subst., parasti dsk. Santīmi. *Oskarā pīrmdienās ķinīts pa 50 sančiem.* (1996, V19) *Tur lētāk arī — par pāris sančiem viss...* (1999)

- sančiks** subst. Santīms. *Ei, čomiņ, iedod sančiku!* (1996, TV)
- sanķiks** subst. Santīms. *maksāja piecdesmit sanķikus dienā.* (2005)
- saņemt** ♦ **saņemt pa purnu.** Tikt piekautam. *redzams, vecītis vēl nav pieradis saņemt no manis pa purnu.* (Lāms 1980, 166)
- saņi** subst., parasti dsk. Santīmi. (1997) *Viņš [=jogurts] maksā «Interpegro» septiņdesmit saņi ..* (2000) *Eu, dāvai, maksā pieesmit saņus [par biedrakarti] ..* (2004)
- saņuhāties** ♦ **saņuhāties momentu.** Ostīt limi. (2005, www) [Sal. kr. *люхатъ* 'ostīt' + limes paveids «Moment»]
- sapasēt** v. Saderēt (savā starpā), būt saderīgam. *Neaizej neaizej neaizej / mums jau tik labi sapas.* (Melnalksnis 1978, 78) *tiem, kuri var labi sadejoties, lieliski sapas arī gultā.* (Santā 1996, 6, 47) *Cik tas [=mūzika izstādes laikā] sapasēs ar bildēm, to lai spriež skatītāji.* (2004, radio)
- sapasīgs** adj., **sapasīgi** adv. Saderīgs, saskanīgs. *Re, cik sapasīgi dejo!* (Ansons 1975, 46) *Es pēc iedabs i tās varen sapasīgs.* (Liksoma/Grinberga 2001, 143)
- sāpe!** interj. Lieto, lai izteiktu nožēlu. *Sāpe, bet neko nepadarīsi...* (1990)
- saperskripts** subst. Rakstu zīmes virs rindas. *Tagad ieklikšķināt, lai tas saperskripts nav...* (2003) [*< angl. superscript*]
- sapičkāt**, arī **sapičkāt** v. Sabāzt; piebāzt. *Smukumam jau vajadzēja sapičkāt [deputātu kandidātu] sarakstos visu pagājušo «fabriku» «zvaigznes».* (VZiņas 2005, 40, 17; E. Veidemane) // pārn. *virtuāliem specefektiem sapičkātu mūsdienu kinopiedzīvojuma varoni ..* (Diena-Izkl 2004, 9. VII, 2; N. Naumanis)
- sapiķot** v. Samaksāt. *Es sapiķoju divpadsmit tūkstošus.* (1998, TV; tulk. filma) *arī .. [premjerministram] tuvu stāvošiem cilvēkiem ir sapiķots, lai šis klu-sētu.* (Diena 2003, 158, 2)
- sapletēt** v. Sagludināt. *Kad tik nav kas aplami sapletēts!* (Putniņš 1975, 116)
- saplist** v. Zaudēt spēkus. *Izturējām 30–40 minūtes un tad «saplīsām» ..* (2006, www; par handbolistiem)
- sapļaks** subst., niev. Pienapuika. *Visnegantāk lādējās Marija: «Kretīns! Einuhs! Sapļaks nolādētais!»* (Karogs 1976, 12, 82; E. Kanders) [*< kr. sar. сопляк*]
- saporķīt** v. Sabojāt. *Vaidzēj ar tev visu kluso rītu saporķūt...* (2003, Delfi) [Sal. kr. *испортитъ*]

sapožņiks, arī **sapožņiks** subst. «1. Kurpnieks. 2. Neveiklis.» (LŽV²) [*< kr. сапожник*]

sapравīt v. 1. Sakārtot. (LŽV²) *Sapравīt nu lakatu, Burbeķi, un drošam pieder pasaule!* (LitM 1976, 28, 11; V. Belševica) *Nāc, es tev sapравītš [matus].* (1980, S58) *Sapравīt cepurīt bērnam, lūdzu!* (1980, S30) 2. Sagatavot, sa-
taisīt. *Bet galvenais — spakoina sapравīt špargalkas .., un tad jau kaut kā izkruķisimies.* (1995, feļetons) 3. Salabot. (1985) // *Izārstēt. Krievu dak-
teri mani labi sapравija ..* (Gāliņš 1972, 228) ♦ **sapравīt dūšu**. Uzlabot
omu, iedzerot alkoholisku dzērienu. (LVSU, 110)

sapucēt v. Sapost; izgreznot. (novec. LLVV 7, 232) *Pie darbnīcu vārtiem nokrāsota, lakota un sapucēta dižojas veca kuļmašīna.* (Liesma 1976, 1, 12) *Vienu citu [klaidoni] atkal sapucēja un aizsūtīja uz Angliju zemes lasīt.* (2005) *Vācieši brīnās par tik «sapucētiem» bērniem.* (Māja 2005, 13. XII, 15)

sapucēties v. Saposties; izgreznoties. (novec. LLVV 7, 232) *Kāpēc tad tu bijī vienreizēji sapucējusies ..?* (Ansons 1975, 155) [Dūdars] *valdzinošs un sapucējies ierodas Silmačos ..* (Cīņa 1976, 33, 4; L. Dzene) *pa .. ezera krasta promenādi lēni pastaigājas izvannojušies un sapucējušies atpūtnieki.* (Diena 2004, 168, 11)

sapurgāt v. Sabojāt. *Vis minerālmēsl bi sapurgāt ..* (Liksona/Grīnberga 2001, 27) *«Ko iesākt ar mazajām HES, kas pārvērš upes par grāvjiem?» .. «Neko. Nost jau nejauks. Sapurgāts paliiek sapurgāts.»* (Diena 2002, 229, 1) *ja .. ne-
tiktu uz vilcienu .., visa nedēļas nogale būtu galīgi «sapurgāta».* (2003, el. v.)

sapūst v. Samelot, sarunāt niekus. *viņš solījies aranžēt .. dziesmas, un viņa esot sapūtusi, ka padomā esot jau gabalu piecdesmit.* (Sestdiena 2003, 25. I, 39) ♦ **sapūst pīlītes**. Samelot. *Es viņam sapūtu pīlītes.* (1997, TV; tulk. filma)

sapušierēt v. Sabojāt. *Māte grozīja šūnāmo .. drānu un baidījās: «Nez vai te ko varēs izspiest. Sapušierēšu tev pēdējo ...»* (Viese 1976, 38)

sapūt v. Kļūt vecam, nolietotam. *Par to sapuvušo vāgi viņš prasa baltu naudu.* (VE 1989) *Krievu filma. Kaut kāda veca, sapuvusi.* (1995, S28)

sarecējums subst., skoln., iron. Sacerējums. (sk 1988)

sarikēt v. 1. Sakārtot, sagatavot. *Latvijas izlases vārtsardze .., kam ho-
keja formu sarikēt palīdz galvenais treneris ..* (VZiņas 2003, 58, 17) 2. Sa-
rīkot. (2000)

sarkanais subst. (< adj.). 1. neakt. Desmit rubļu; desmit rubļu naudas-
zīme (20. gs. 80. gados). (sk 1988) *Fačam bija žūksnis sarkano, pat lielie*

- zaļie* .. (Lāms 1980, 97) 2. «Asinis.» (LŽV²) ♦ **sarkanā nārba** skoln., niev., neakt. Pionieru kaklauts. (1992) ♦ **sarkanā puņķu lupata** skoln., niev., neakt. Pionieru kaklauts. (1992)
- sarkangalvīte** subst., iron. Milicis; policists. (JVSK 1987) *Tē jau ir tā nolādētā sarkangalvīte.* (1999, TV; tulk. filma)
- sarūmēt** v. Izvietot (nelielā telpā). (1990) (2004)
- sarūmēties** v. Izvietoties (nelielā telpā vai nelielākā nekā līdz šim). *Šeit pat uz vietas izveidot restaurācijas fakultāti. Mēs būtu gatavi nedaudz sarūmēties.* (1993, radio; augstskolas rektors)
- sasist** ♦ **sasist klaču**, sk. **klača**. ♦ **sasist strelku**, sk. **strelka**.
- saskaldīt** v. Samainīt (naudaszīmi mazākās). *Saskaldi piecīti!* (1990)
- saspiesies** v. Apstulbt; zaudēt spēju racionāli domāt. *Ko tu .. — saspiedies esi? Mēs nekādīgi nedrīkstam to darīt!* (Koluža 2000, 143)
- saspraust** ♦ **saspraust dakšas**. Samelot. [Lorela] *tev ir saspraudusi dakšas. Tevi piekāšīs un pametīs.* (1995, TV; tulk. filma)
- saspringt** v. 1. Pūlēties. *klubu īpašnieki .. [nemēģina] saspringt ar īpašiem piedāvājumiem.* (Diena-Izkl 2003, 17. I, 7) 2. Kļūt nervozam, uztraukties. *par brokastīm vispār nebija ko saspringt — katru rītu tikai baltmaize ar ievārijumu un kafija.* (Sestdiena 2003, 19. IV, 53)
- sastellēt** v. Salikt (kopā). *tie divi [negadījumā cietušie], ja vien sastellēs savus kauliņus pa vietām, nāks ārā no slimnīcas ..* (Diena 2004, 109, 13)
- sašmorēt** v. Izsutināt. (1980)
- sašmorēties** v. 1. Izsutināties. (1970) 2. Piedzerties. *Ka tu, mans vīrišķi, neesi sašmorējies par ātru ..* (Putniņš 1975, 238)
- sašmucēt** v. Notraipīt. (1975) // pārn. Ierakstīt (dokumentos) ko negatīvu, nevēlamu. *jāpamet šī darba vieta .. un jākļūst tālāk ar «sašmucētiem» papīriem.* (Lāms 1974, 348)
- sašmucēties** v. 1. Kļūt netīram. *Tak tāpat [lakatiņš] sašmucējas un jāmazgā...* (Putniņš 1975, 71) 2. Izdarīt ko nosodāmu, sabojāt savu reputāciju. *Jāņa likumīgā sieva Zelma .. sašmucējās ar vāciešiem ..* (LitM 1975, 51, 10; A. Freimanis) *Mazliet sašmucēties gan iznācis arī viņam .., jo reiz .. viņš .. sēdies pie stūres «kunga dūšā» ..* (RīgasB 2003, 21, 12) *Visi, kas mēģināja atbalstīt Ūdri — sašmucējās.* (2004, Delfi)
- sašmurgāties** v. 1. Kļūt netīram. (1980) 2. «Radīt sev nepatīkšanas.» (LŽV²)

- sašpicēt** v. Izdarīt vairākas injekcijas. *Labās rokas plecs bija sašpicēts* .. (Diena 2003, 202, 11; sportists)
- saštampot** v. Uzspiest spiedogus vai zīmogus. *Tu jau saštampoj, un es ar pa virsu*. (1980, V50)
- saštapēt** v. 1. Sabāzt. (1967) 2. Aizlāpīt (ar diegiem, dziju). *tai [=kleitai] kā vilnas zeķītei bijis saštapēts caurums*. (TV Diena 2004, 18. III, 5)
- saštaukāt** v. Daudzreiz sist. *Manuprāt, ir sasodīti pareizi saštaukāt katram homītim pa seju* .. (Liksoma/Grīnberga 2001, 115)
- saštiftēt** v. Sarīkot. *esam nodomājuši «saštiftēt» tam par godu mazas pusdienas* .. (Zariņš 1973, 57)
- saštimmēt** v. 1. Saskaņot. [aktieris] *te vienam, te otram piedāvāja salīdzināt pulksteņus: «Saštimmēsim pulksteņus!»* (Dzene 1977, 26) *paskatītos visus tos naudas papīrus un saštimmētu līdz kaut kādai gatavības pakāpei*. (2004) 2. Sadarboties; sapsasties. (LŽV²) *Gan jau viņi viens otru pamācīs, padomās un saštimmēs tā, ka prieks* .. (LitM 1976, 47, 7; A. Štrauss) 3. «Pielāgot; salikt kopā.» (LŽV²)
- saštukot** v. 1. Izdomāt. [A:] *Es iešu*. [B:] *Nu, varbūt ka es a saštukoju*. (1980) [diplomētu dramaturgu] *darbos nereti vārdi klabinās kādās divaini saštukotās shēmās* .. (2004, Delfi; raksts) 2. Sarunāt. *Nodomājām, ka ar šūtām [meitenēm] visu varēs «saštukot»*. (Santa 1992, 4, 5) 3. Samest naudu (parasti alkoholiskam dzērienam). *saštukojām, un tie ranti ar pagalam*. (LitM 1975, 38, 7; R. Bērziņa)
- sašūmēt** v. 1. Saputot. (1970) 2. Sakairināt. *viņš saka, teju vai drebēdams no paša sašūmētajām emocijām*. (Sestdiena 2003, 5. IV, 34) 3. Sajaukt, saputrot. *Var sašūmēt lietas tā, ka nekas nav skaidrs*. (2003)
- sašūmēties** v. 1. Saputoties. *Upelītes straume .. ir tumša un rāvaini brūna, tāpēc putas ir sašūmējušās tādas mazliet iedzeltenas*. (Goba 1975, 145) 2. Sanervozēties, sadusmoties. *kad esmu pavairāk ierāvis vai sieva sašūmējas*. (Frīdenfelde 2001, 39) *Svēto Pēter, neņem ļaunā, es te tā sašūmējos...* (Diena 2003, 291, 16; G. Repše) *mūziķis .. sašūmējies ne pa jokam, jo atklājis ļoti svarīga dokumenta pazušanu* .. (BŽV Ziņas 2006, 3, 24)
- sašvakoties** v. Novājēt. *Arturiņ, kāds tu sakrīties un sašvakojies pa šo laiku!* (Karogs 1978, 5, 115; A. Karele)
- sašveisēt** v. Sametināt. *tepat pa ceļam varētu sašveisēt, bet kopš Ēbara aiziešanas autogēna aparāts stāvēja dīkā*. (Lāms 1974, 147)

sašvunkoties v. Sasparoties. *Artūrs tā kā mazliet sapurinājās un sašvunkojās, [bet tad] viņš atkal diezgan strauji nošņurka un atšālējās ..* (Karogs 1976, 8, 25; R. Ezera)

satene, arī **satiksmene** subst., skoln. Satiksmes noteikumi (mācību priekšmets). (sk 1988)

satīt ♦ **satīt makšķeri**. Pazust, aizbēgt. *Satinusi makšķeri ar visu Reičelu.* (1995, TV; tulk. filma) *Kad pieskrienam [pie bļitkotāja], sazāns jau «satinis makšķeri».* (ZA 1996, 3, 2)

satopīt v. Sakurināt. *Satopījīs [siltumnīcu] no diviem grādiem līdz divdesmit.* (1993, S55)

satraukāties v. Uztraukties. «*Nu, stāsti takš.*» — «*Nesatraukājieties. Citādi jūs to manu stāstu nespēsiet novērtēt.*» (Keno/Krastinš 2001, 54)

sauja ♦ **iesist saujā**, sk. **iesist**.

saulenes subst., parasti dsk. 1. Saulespuķu sēklas. (sk 1988) (LŽV²) 2. Saulespuķes. (LŽV²) 3. dsk. Saulesbrilles. (LŽV²) *Tev nav saulenes?* (1999)

sausā adv. Bez alkohola. *Viņš jau kādu laiku dzīvojis sausā.* (LŽV²)

savaņgot v. 1. Sagūstīt. (1970) // pārn. Sasaistīt. *kāpēc sevi savaņgot laulības gredzenu spēlēs?* (Diena 2003, 73, 17) 2. Piesaistīt sev. (LŽV²) *Man liekas, ka es pat tagad .. varētu jebkuru vīrieti «savaņgot» ..* (Santa 1992, 4, 5) *Kad es biju nolēmusi, ka man vajag to .. [puisi] savaņgot [=apprecēt], es ilgi un mērķtiecīgi gāju uz to.* (Sestdiena 2003, 25. I, 39)

savārit v. Izdarīt (ko) nepareizi vai neatļautā veidā; pieļaut kļūdas, aplamības. (vienk. LLV 7, 340) *nesapratu, ko tas dzeķs savārijis un par ko viņam sods.* (2003, Delfi) ♦ **savārit ziepes**, arī **savārit mēslus**, arī **savārit sūdus**. Nepareizi rīkojoties, sagādāt nepatīkšanas (sev vai citiem). (LŽV²) *paskatieties, kādas ziepes pasaulē tāpēc ir savāritas.* (Santa 1994, 8, 16) *Vēl jau nekādus sūdus nav savārijuši.* (1996) *bija jāuzmanās, citādi tevi varēja izslēgt no akadēmijas vai citus mēslus savārit.* (Diena 1996, 80, 12)

saviņķelēt v. Sajaukt, samaisīt. (1980)

savoja subst., novec. Tualete. (LŽV²)

savs □ **savs čoms**, sk. **čoms**. ♦ **aiziet savās darīšanās**, arī **aiziet pa savām darīšanām**, sk. **darīšanas**.

sažarīt v. Stipri sakurināt. *vai atkal sažarīji, ka tik karsts?* (1994, S60)

- sbori** subst., dsk. 1. Iesaukums armijā uz neilgu laiku, uz mācībām. *Četrpadsmit dienas biju «uz sboriem» Klogas nometnē ..* (Nakts 1994, 17, II, 13) 2. Treniņnometne. [A:] *Sbori ar ir?* [B:] *Nav sbor pašlaik.* (1980, V20, basketbolisti) «Sboros» jau grūti mācīties, jo dienā pa diviem trim treniņiem .. (VZiņas 2003, 202, 31) [Šai komandā] *man patīk gan spēles stils, gan tas, ka nav garo sboru.* (Diena 2003, 207, 17) [*< kr. сборы*]
- sdāča** subst. Pēc samaksas atpakaļ atdodamais naudas atlikums. *Paga, [vai] es paņēmu sdāču?* (2005, V50, kioskā) [*< kr. сдача*]
- sečoks** subst. Smeļamais tīkliņš, ķesele. [makšķernieks] *no uztraukuma ar sečoku bakstīja ūdeni, te laivai vienā, te otrā pusē.* (Karogs 1976, 10, 122; J. Anerauds) [*< kr. сачок*]
- sēdēt** ♦ **sēdēt uz adatas**. Būt narkomānam. (LŽV²) (2004)
- seivot** v. Noglabāt (informāciju datorā). (2004) Sk. arī **iesevot, no-seivot**. [*< angl. save*]
- seivoties, sk. iesevoties.**
- sekonhends, arī sekondhends** subst. 1. Lietota prece (pārdošanai). «*Sekonhendus*» .. tāpat kā banānus pie mums ievad konteineros .. (Diena 2003, 96, 15) 2. Lietotu preču pārdotuve. (2005) [*< angl. second hand*]
- sekretčiks** subst. Speciālists, kas saistīts ar slepenu informāciju. *Sava vieta pazemē bija arī tā saucamajiem sekretčikiem. Viņi nodarbojās ar slepenās informācijas šifrēšanu ..* (VZiņas 1995, 24. III, 7) [*< kr. сар. секретчик*]
- seksene** subst. «Erotiska filma.» (LŽV²)
- seksoties** v. Nodarboties ar seksu. (1991)
- seks** ♦ **skudru seks, sk. skudra.**
- semačkas, sk. semočkas.**
- semenes, arī sēmenes** subst., parasti dsk., skoln. Saulespuķu sēklas. (JVSK 1987) (sk 1988) *Paka semeņu maksā septiņi saņņi.* (Koluža 2000, 143) [Cilmi saļ. **semočkas**]
- semkas** subst., parasti dsk. Saulespuķu sēklas. (Koluža 2000, 143) [Cilmi saļ. **semočkas**]
- semočkas, arī semačkas** subst., parasti dsk. Saulespuķu sēklas. *man vaig semočkas.* (1980) *semačkas.* (Koluža 2000, 143) *vairs nenotiekot tā, ka .. stundu [muzikanti] grauž «semočkas» un tad pusstundu uzspēlē.* (Diena-Izkl 2003, 25. IV, 17; U. Rudaks) [*< kr. семочки*]

semuškas, arī **sēmuškas** subst., parasti dsk. Saulespuķu sēklas. (sk 1988)

Sieri ar sēmuškām pieķēzījuši visu autobusu. (VE 1989) *semuškas.* (1997, pārdevēja pa telefonu preču piegādātājam) *vien sēmušk paciņ .. un divus šitos.* (1997, V13, pircējs) [Cilmi sal. **semočkas**]

sencene subst., skoln. 1. Māte. *senceni rauj uz komisijām un komitejām, šī brēc uz mani ..* (Lāms 1980, 202) 2. iron. **Vēsture** (mācību priekšmets). (sk 1988)

sencis subst., skoln. 1. Tēvs. *Lai sencis šķobās, atpakaļ tik un tā nebrauks.* (Lāms 1980, 12) *Laižam uzpīpēt! Es šodien sencim sigriķus nospēru.* (1995)

Pašam autiņa nav, cik tad ilgi sencis dos. (1996, V19) [tēvs dēlam:] *Tavis sencis vēl nav gluži zemē metams, ko?* (Diena 2003, 100, 9; komikss) 2. dsk.

senči. Vecāki. (žarg. LVSU, 421) (sar. LLVV 7, 388) (LŽV²) *šie .. spiež [=izspiež] no senčiem mopēdus un spridzina visiem bungādiņas.* (Lāms 1980, 68) *Tevi senči nelamā, kad vakarā vēlāk pārnāc?* (Kļavis 1989, 234) *Senči mājās, tak što nekas neiznāks.* (VE 1989) 3. dsk. **senči.** «Vecāki cilvēki.» (LŽV²)

sēne subst. 1. Draugs. (2005, www) 2. Garlaicīgs, neaktīvs cilvēks. (2005, www) 3. Muļķis. *Ak tu, sēne! Atkal visu salaidi dēli!* (Koluža 2000, 143)

seniors subst. Tēvs. (sar. LLVV 7, 389) *Seniors pilnā, nav kas brauc ar mašīnu.* (VE 1989)

sērbalkis subst., parasti hum. Sērkociņš. (LŽV²) *Aizdegšim sveci! Padod sērbalki!* (Koluža 2000, 143)

sērci subst., parasti dsk. Sērkociņi. (Koluža 2000, 143)

sēriņš subst. Sērkociņš. (JVSK 1987) (1997)

sēriskābene subst., skoln., hum. Ķīmija (mācību priekšmets). (sk 1988)

sesks ♦ **dirāt sesku**, sk. **dirāt**.

sestais subst. (< num.), skoln. 1. Slikts cilvēks. (sk 1988) 2. Pakalpīgs, iztarpīgs cilvēks. *Neņem galvā, viņš jau tāds sestais.* (VE 1989) *Apnicis būt pakalpiņam, sestajam.* (1995, TV; tulk. filma) [Sal. kr. sl. *uecmēpka* 'pakalpiņš']

sēsties v., spec. Atkāpties aizsardzībā (sporta spēlēs, piem., futbolā). *Edžu, sēdies, lēnām sēdies!* (1999; treneris spēlētājam) Sk. arī **ap-sēsties**.

sestra subst. Māsa. *Tev ir bračka vai sestra?* (Koluža 2000, 143) [< kr. *сестра*]

-sēties, sk. **pasēties II**.

- setka** subst. Tīkliņš. (1991) [**< kr. *сетка***]
- sgīņ!** interj. Lieto, raidot projām. *Es jau kuro reizi saku: sgīņ!* (Koluža 2000, 143) [**< kr. *сгінь!***]
- sguščonka** subst. Iebiezinātais piens. [kalnos] *uztaisa saldējumu — «sguščonka» ar sniegu.* (Sestdiena 2002, 23. XI, 7) [**< kr. sar. *сгушченка***]
- siateris** subst., spec. Teātris. *Noriebušies tie siateri! Ja pēc tam vēl nevajadzētu skrīverēt.* (1995) [**< angl. *theater***]
- sīcene** subst. 1. Sīknauda. (sk 1988) *man kabatā bija 14 rubļu un kaut kāda sīcene ..* (Nakts 1993, 26. VIII, 4) *Tūlīt būs sīcene...* (2003, tramvaja konduktors, izdodot naudu) // pārn. *Zēniem [=politiķiem] sīcenes apbrūcies, un nu ir sajutuši ES naudu.* (2003, Delfi) 2. Meitene (parasti maza). *vienmēr būs sīcenes, ko izdrāzt [=kam nodarīt pāri].* (Keno/Krastīņš 2001, 26)
- sīcis** subst. Bērns (parasti mazs). *Mēs neesam vairs sīči bastotāji.* (1996, TV; tulk. filma) *Es toreiz biju baigais sīcis.* (1999, radio) *Vīnš būtu mani piespiedis uztaisīt to sīci [=dzemdēt bērnu].* (Liksoma/Grīnberga 2001, 72)
- sīdī** subst., nelok. Kompaktdisks. *Ir kasešu pleijers un sīdī pleijers.* (2005) [**< angl. *CD***]
- siemītes** subst., dsk. Saulespuķu sēklas. (LŽV²) [Cilmi sal. **semočkas**]
- siemuškas** subst., dsk. Saulespuķu sēklas. (LŽV²) [Cilmi sal. **semočkas**]
- sierene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (1994) (LŽV²) *Jāiet uz siereni, nāvīgi negribas.* (VE 1989)
- sieri** subst., dsk., skoln. Zeķes. (sk 1988)
- sieriņi** subst., dsk. 1. Zeķes (īsās). (sk 1988) (1995) *Tur uz radiatora stāv arī mani sierīni.* (VE 1989) 2. Smirdīgas kājas. (LŽV²) *Nebāz savus sierīņus man pie deguna.* (VE 1989)
- sieriņš** subst. Vārgulis. (sk 1988)
- siers** subst. 1. Krievs. (JVSK 1987) (LŽV²) (1996) *Tie sieri gan var cūkoties ar savām sēmuškām.* (VE 1989) 2. Gļēvulis, nodevējs. *Klases lielākā daļa aizlaidās, vienīgi sieri palika un mūs nostučēja.* (VE 1989) 3. Nemazgāta zeķe. (JVSK 1987) (1991) 4. Netīra, smirdīga kāja. (1996) ♦ **tīt sieru,** arī **tīt sierus,** sk. **tīt.**
- siet** ♦ **siet bumbas,** sk. **bumba.**
- sieties,** sk. **atsieties.**
- sifoni** subst., parasti dsk. Sievietes krūtis. (2005, www)

- sigriķi** subst., parasti dsk. Cigaretetes. (LŽV²) *Es šodien sencīm sigriķus no spēru.* (1995)
- sīgīks** subst. Kompaktdisks. *Ja kādam vajag, es varu iedot sīgīku ..* (2003) [цидрук < angl. *CD*]
- sīkais** subst. (< adj.). Bērns; jaunāko klašu skolēns. (LŽV²) *Sīkie jau guļ, varam kādu brīdi papļāpāt.* (VE 1989) *Atgriezdamies Uldis ievēroja trīs sīkos no ceturtās klases ..* (Kļavis 1989, 166) *Vai tik visa Detroitas policija nevaktē šito sīko?* (1999, TV; tulk. filma)
- sīkpirdis** subst., iron. «Motocikls.» (LŽV²)
- sildīt** v. «Nevajadzīgi aizturēt bumbu (sportā).» (LŽV²)
- siloss** subst. Konservēta spēkbarība (lopkopībā). *noņļauj kukurūzas lauku zaļbarībai jeb silosam ..* (Karogs 1975, 40, 8; H. Gāliņš) [синос]
- siltais** subst. (< adj.). Homoseksuālis. (LŽV²)
- siļķe** subst. 1. Kaklasaite. (JVSK 1987) (1997) *Kur tava siļķe? Es savējo iebāzu kabatā.* (VE 1989) 2. Viegļas uzvedības meitene. (1990)
- siļķīte** subst., spec. «Mietīnš telts nostiprināšanai.» (LŽV²)
- sīmanis** ♦ **noraut sīmani**, sk. **noraut**.
- sinis**, arī **sīnis** subst. Dzērājs. (1992) *Ziliņš apgāzies. Šņabi sīni varēja no zemes laizīt.* (1995, V19)
- sintiķis** subst. Sintezators. (JVSK 1987) (1993)
- sintiņš** subst. Sintezators. *Uz sintiņa var saspēlēt [=sarakstīt] dažās dienās [simfoniju] ..* (2001, radio; M. Brauns) *Sintiņš tur skan pamaz — nekāda popmūzika tā vairs nav!* (Diena 2004, 281, 22)
- siņaks** subst. 1. Zilums. (JVSK 1987) *Pa visu roku, zin, tāds siņaks, ka vispār.* (1980) *Kur tu to siņaku dabīji?* (Koluža 2000, 143) 2. Dzērājs. *nav jēgas celt stadionu Ķekavā, jo tur tik trīs vietējie siņaki varbūt aizies paskatīties ..* (2004, Delfi) [сињак]
- siņka** subst. Dzērājs. (JVSK 1987) (LŽV²) *Birzītē atkal siņkas sasēduši.* (Koluža 2000, 143) [сињка]
- siņuha** subst. Dzērājs. (2000) [сињуха]
- siņušņiks** subst. Dzērājs. (JVSK 1987) (1991) [сињушник]
- sirds** ♦ **švaki ap sirdi**, sk. **švaks**.
- sirdsklapes** subst., dsk. (LŽV²) Sirdsklauves, paātrināta sirdsdarbība. (2000)

- sirņa** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
- sirņiks** subst. Biezpiena plācenītis. *Sirņiki būs vēl?* (1980; bufetniece) [
 < kr. *сырник*]
- sist** ♦ **sist gaisā**, sk. **gaiss**. ♦ **sist gurķi**, sk. **gurķis**. ♦ **sist kanti**, sk. **kante**. ♦ **sist kulakā**, sk. **kulaks**. ♦ **sist menzūru**, sk. **menzūra**. ♦ **sist pa bunkuru**, sk. **bunkurs**. ♦ **sist pa grīdu**, sk. **grīda**. ♦ **sist pa kabatu**. Radīt zaudējumus. *Kosmētiskos materiālus pārkam pašas. Tas ļoti smagi sit pa kabatu.* (Nakts 1993, 13. V, 12) ♦ **sist pa korķi**. «Dzert alkoholu.» (LŽV²) ♦ **sist pa lampu**, sk. **lampa**. ♦ **sist māgā**, arī **sist pa māgu**, sk. **māga**. ♦ **sist pa pāksti**, sk. **pāksts**. Sk. arī **aizsist**, **atsist**, **iesist**, **pasistais**, **pasists**, **pie-sist**.
- sistēma** □ **galdu sistēma**, sk. **galds**.
- sistere** subst. Māsa. (1992) (2006, Delfi) *Mana sistere mācās 5. klasē.* (Koluža 2000, 143) [
 < angl. *sister*]
- sisters** subst. Māsa. (1995) [Cilmi sk. **sistere**]
- sisties** v. Kauties. *Nu, ko! Vajadzēs sisties.* (Koluža 2000, 143) Sk. arī **pie-sisties**.
- sistruha** subst. Māsa. *Mana sistruha ir bez vainas.* (Koluža 2000, 143) [
 vienk. *сестрыха*]
- siščíks** subst. Izmeklētājs, detektīvs. *Domāju, siščīkam viegla maize, bet kur nu...* (Lugas 1974, 156; Ž. Ezītis) [
 < kr. *сыщик*]
- sitiens** ♦ **uz sitienu**. Uzreiz; bez problēmām. (2004) *Tā ir kļūcka, ko izdomāju uz sitienu ..* (Keno/Krastiņš 2001, 157) *Tu tā kā ej tūlīt, uz sitienu.* (2005)
- sivēnaste** subst. Jauns, ļoti nepieredzējis cilvēks. (vienk. LLVV 7., 490) (1994) (2004)
- sīvī** subst., nelok. Dzīves gājuma apraksts (CV). *es izlaboju to vienu kļūdu tavā sīvī ..* (1999) [
 < angl. *CV*]
- skābais** subst. (< adj.). 1. Sausais vīns. *Skābais jau veču prieks un atspaid grūtā brīdī* [, jo tas ir lēts]. (VE 1989) 2. novec. «Policists.» (LŽV²)
- skābulis** subst. Sausais vīns. (sar. LLVV 7., 493) (LŽV²) *Mēs tikai vienu skābuli izdzērām.* (Koluža 2000, 143)
- skabūzis** subst. 1. Neliela telpa. (sar. LLVV 7., 494) (LŽV²) 2. skoln. Kabinets (skolā). (sk 1988) *Kurā skabūzī būs vācene?* (VE 1989)

- skačkas** subst., dsk. Dejas; viesības. (1992) [*< kr. sl. скачки*]
- skāde** subst. 1. Sliktums; zaudējums, kaitējums. (sar. LLVV 7, 494) (LŽV²) *Nē, ne par materiālo skādi es uztraucos, bet ko viņš par mani kā cilvēku padomās!* (Nakts 1993, 18, 26) *polīcija lūdz visus, kam nodarīta kāda skāde, par to ziņot pēc iespējas ātrāk ..* (VZiņas 1994, 28. II, 4) 2. adv. nozīmē. Žēl. *Skāde, ka nevarēju tur ierasties.* (LŽV²) [*< vlv. schade* ME 3, 879]
- skādēt** v. 1. Kaitēt. (sar. LLVV 7, 494) *Zāgē cik gribi, man tas neskādēs.* (VE 1989) 2. Traucēt. *Salna nebija skādējusi ogām ziedēt.* (Liksoma/Grinberga 2001, 126) [*< vlv. schaden* ME 3, 879]
- skaitīt, sk. apskaitīt.**
- skaldīt, sk. noskaldīt, saskaldīt.**
- skaliņš** subst. Sērkociņš. (JVSK 1987) *Iedod skaliņus, nav ar ko piesmēķēt.* (VE 1989)
- skalpēt** v. «Prasīt negodīgi augstu cenu.» (LŽV²) Sk. arī **noskalpēt.**
- skanošais** subst. (< adj.). Nauda. (sk 1988) (LŽV²) *Cik tev makā skanošā?* (Koluža 2000, 143) *Man nav skanošā, lai ko nopirktu.* (Keno/Krastīņš 2001, 48)
- skapēt** v. 1. Gādāt (uz kaut kuriem). *uz tirgu skapēt.* (Karogs 1977, 5, 75; V. Belševica) 2. Ieteikt (piem., kādu cilvēku par vīru vai sievu). *Laikam iespēja tikt vaļā no Ēbara pamudināja Ženiņu .. izvēlēties brāļa «skapēto» [līgavaini] ..* (Lāms 1974, 204) *Alda šo [sievieti] tik droši skapēja Cirmanim ..* (Karogs 1976, 8, 24) [*< vlv. schappen* ME 3, 872] Sk. arī **aizskapēt, ieskapēt.**
- skeiteris**, arī **skeiteris** subst. Skrituļdeļu braucējs. *pilsētas ielas ir pilnas ar skeiteriem.* (Koluža 2000, 143) [*< angl. skater*]
- skeits** subst. Skrituļdeļis. *Tev senči pirks skeitu?* (Koluža 2000, 143) [Sal. angl. *skateboard*]
- skeitsūzi** subst., parasti dsk. Slēpošanas zābaki. *lempīgās biksēs, «skait-šūzos», .. kapučjākās tērptus jaunekļus ..* (Diena 2003, 108, 2; L. Pakalniņa) [*< angl. skateshoes*]
- skidka** subst. Atlaide. *Skidkas diez vai nav šādos gadījumos?* (2005, Delfi) [*< kr. скидка*]
- sklads** subst. Nolikta. [pankiem] *joprojām saglabājusies tradīcija, meklējot asas izjūtas, izložnāt vecos «skladus» .. Vecrīgā ..* (Sestdiena 2003, 20. XII, 23) [*< kr. склад*]

- skočs** subst. 1. Caurspīdīgā līmlente. (Baldunciņš 1989, 390) *Pielīpīni zīmējumu ar skoču!* (Koluža 2000, 143) 2. Skotu viskijs. *Viss sarūpēts, pat vairāk, nekā pieprasīts, taču burbona vietā stāv skočs.* (Nedeļa 2003, 24, 38) [*< angl. scotch*]
- skrāpeklis** subst., skoln. Grābeklis. (sk 1988)
- skrāpis** subst., skoln. Ķemme. (sk 1988)
- skrejamais** subst. (*< divd.*). Caureja. (LŽV²) (1999)
- skrepka** subst. Saspraude. «*Vai kādam «skrepka» ir?» .. Ne nu gluži saspraude, bet kaut kas jau atradās, lai nofiksētu neklausīgo šļipses galu.* (Vziņas 2005, 31, 9) [*< kr. cкpenka*]
- skribelētājs** subst., skoln. Norakstītājs. (sk 1988)
- skribulis** subst. Rakstu zīme (parasti grūti lasāma). *mēs varējām vistrakākā veida skribuļus uzrakstīt [notīs] — mūsu skolotājs [Jāzeps Vītols] nemaldīgi, intuitīvi atšifrēja visus ..* (Karogs 1976, 9, 120; L. Reinholde)
- skricelene** subst., skoln., iron. Zīmēšana (mācību priekšmets). (sk 1988)
- skritulenes** subst., parasti dsk. Skrituļslidas. *Man patīk braukt ar skritulenēm.* (Koluža 2000, 143)
- skrīvelis** subst. Rakstvedis; kalpotājs, ierēdnis. *Antons Krusts .. Tā teikt — atvaļināts skrīvelis .. Kantora žurka.* (Karogs 1976, 9, 55; I. Lubējs)
- skrīverēt** v. Rakstīt. *Noriekušies tie siateri! Ja pēc tam vēl nevajadzētu skrīverēt.* (1995)
- skrīvēt** v. Rakstīt. (sar. LLVV 7, 549) *Ne jau vienmēr mums ļāva slaistīties pa barakām .. vai skrīvēt krustu baltajās tāsīs dažādus rīnpuļus.* (Gāliņš 1968, 170) [*< vlv. schriven ME 3, 896*]
- skrobe** subst. Dusmas. (LŽV²) *Zināms, cemme un skrobe jau ir, kad uzliek ragus ..* (Karogs 1976, 8, 26; R. Ezera) *Reiz tevi izšūpo, citreiz sargāsies, būs baigā skrobe uz katru, kas mīlīgi spiedīsies klāt.* (Lāms 1980, 239) .. *atsaucu atmiņā nakts romantiku. Pamazām, bez satraukuma, bez skrobes.* (Liksoma/Grinberga 2001, 65)
- skrobīties** v. Dusmoties. *Es izliekos, ka man jūsu mēlošana kā pūlei ūdens. Patiesībā dikti skrobījos.* (Karogs 1977, 10, 10; A. Jansons)
- skrodelis** subst. Drēbnieks. (novec. LLVV 7, 549) *Tas jau var [iepirkties], par skrodeli pāliešos staigādams, naudu sarausīs.* (Upīts 1947, 32)
- skrullains** adj., **skrullaini** adv. Cirtains. (barb. LVSV, 69) (sar. LLVV 7, 550) [*Cilmi sal. skrulle*]

- skrulle** subst. Cirta, sproga. (barb. LVSU, 69) (LŽV²) [*< vlv. krulle ME 3, 899*]
- skrullēt** v. 1. Cirtot. *Skrullēt matus.* (LŽV³) 2. Griezt (uz riņķi). (barb. LVSU, 70) (sar. LLVV 7, 550) *Lauris .. skrullē rokturi [šujmašīnai], bet Blūntante tik jaudā uzmanīt vīles ..* (Karogs 1978, 5, 114; A. Karele)
- skrullēties** v. Cirtoties. (barb. LVSU, 70) (sar. LLVV 7, 550) [*Cilmi sal. skrulle*] Sk. arī **atskrullēties**.
- skrullains** adj. Cirtains. *skrullainā parūka vēl šobaltdien lūsinās [=rādās] no latviešu literatūras hrestomātijām — Gothards Frīdrihs Stenders.* (Karogs 1976, 12, 15; Z. Skujiņš) *Tās ar tiem skrullainiem matiem...* (2002, V13) [*Cilmi sal. skrulle*]
- skrūvbeņķis** subst. Skrūvsols. (novec. LLVV 7, 550) (1980) (LŽV²)
- skrūve** subst. 1. Alkoholiskais kokteilis; degvīns ar sulu. (2002) *Elga šad un tad nopērk «skrūvi» un pasapņo.* (Santa 1992, 4, 4) *Es sēdēj pie gald un reibum uzturēšanai dzēr no azots skrūv.* (Liksoma/Grinberga 2001, 17) *Šoreiz skrūvi vai džinu ar toniku par kokteiļiem nedēvēšim ..* (Diena-Izkl 2003, 5. IX, 20) 2. spec. Piruete lēcienā (vingrošanā). *Nolēcieni — arī divarpus skrūves uz priekšu ..* (2004, TV; sacensību komentētāja)
- skrūvīte** subst. Odekolons dzeršanai. [dzērājs:] *Skrūvītes lietoju.* [žurnālists:] *Tās ir šņabis ar sulu?* [dzērājs:] *Nē, tepat pāri [ielai nopērkamie] odekoloni.* (1997, TV)
- skrūvstiķis** subst. Skrūvspīles. (LŽV²)
- skudra** ♦ **skudru sekss** spec. Saka par attēlu, kas fotografēts no liela attāluma. *Kārtējais skudru sekss, neko nevar saprast.* (2006)
- skuja** subst. Piga. *Skuja tev tiks, ne nauda.* (VE 1989) *uztaisīs laulības līgumu ar sievu, un skuju viņi [=VID] to naudiņu redzēs ..* (2003, Delfi)
- skuķene** subst. Meitene. (JVSU 1987) (1995) *viena skuķene skatās tieši uz mani.* (Koluža 2000, 143) *Vai Martai maz problēmu, ka vēl jākrāmējas ar kaut kādu pārbalinātu skuķeni.* (Ieva 2005, 27, 40)
- skunste** subst. 1. Māka, iemaņas. *Sakārtot somu — tā pastniekam ir liela «skunste».* (PaJ 1976, 13, 4) *pētījām rakstos, kamēr apguvām kaut cik to skunsti, un tā .. kļuvām bīteniēki.* (LitM 1977, 7, 4; V. Upmale) *sieru tūlīt pati sasiēšu, tur skunste vajadzīga ..* (Karogs 1977, 9, 49; M. Svīre) 2. iron. Māksla. (barb. LVSU, 287) [*< vācu die Kunst*] ♦ **nav liela skunste**, arī **nav ne kāda skunste**. *Nav sarežģīti, nav grūti. nebūtu nekāda skunste tās [=skaidas] sagādāt ..* (Karogs 1976, 6, 52; M. Svīre)

skunstīgs adj. 1. Sarežģīts. *Bet vai nu līdzīgu [auto] atslēdziņu trūkst, nav jau nemaz tik skunstīgas!* (Karogs 1977, 9, 41; M. Svīre) 2. Īpatnējs. *Tas skunstīgākais tas, ka šis ar brekšu āķīti to zvēru [=lielu zivi] bija aiz astes aizcirtis.* (Karogs 1976, 10, 122; J. Anerauds) 3. Kvalitatīvs (izstrādājums); iemaņām bagāts (piem., amatnieks). *Skunstīga meistara godu nepieņēma, [pensijā] izvadīja ne jau meistarū, bet šoferi.* (Karogs 1977, 5, 30; J. Melbārzdīs) 4. Māksliniecisks. (LŽV²)

skunstmanis subst. «Amata speciālists.» (LŽV²)

skunstnieks subst., parasti iron. 1. Mākslinieks. (LŽV²) *Nu īsts skunstnieks!* [par krāsotāju] (Viese 1976, 47) *Mākslinieks ir sapratis govī. Un es saprotu skunstnieku.* (Karogs 1976, 12, 41; Ē. Hānbergs) *Es pārdevu savu graustu vienam pusdullam skunstniekam .. (LitM 1976, 30, 7) ministre [=J. Furceva] to [=skandālu abstrakcionistu izstādes sakarā] pacentās izmantot [iepriekot darbus], pirms šo skunstnieku akcijas cēlušās .. (Diena 2003, 2, 12; N. Naumanis) 2. «Amata speciālists.» (LŽV²)*

skupka subst., neakt. Uzpirkšanas punkts (PSRS laikā). *Bet skupkā baig maz dod.* (1980, S35) [*< kr. sar. cкynka*]

skvairs subst. Skvērs. *Gan jau atkal kādā skvairā nakšņojis.* (1995) [*< angl. square, sal. Baldunčiks 1989, 393 s. v. skvērs*]

šķeržens subst. Kodols (lodīšu pildspalvai). [A:] *Dodiet divus šķerženus ar.* [B:] *Kādus šķerženus, parastos?* (1980) [*< kr. cтepжень*]

slabaks subst. Vājš cilvēks, vārgulis; vājš (kāda sporta veida, darba u. tml.) speciālists. (JVSK 1987) (1995) (LŽV²) [*< kr. sar. слабак*]

slabons subst. Vārgulis. (JVSK 1987) [Cilmi sal. **slabaks**]

slāga subst. Kaite, slimība. *Ķēvele gan kļuvusi stīva. Pašam šī slāga pašiprinās pēc izmirkšanas vai piepūles.* (Caune 1977, 83)

slaka subst. 1. Suga, paveids. *abas šīs slakas par naudas trūkumu nevar sūdzēties.* (Lāms 1973, 287) *Kā jūs domājat .., vai šī sūna, kas Latvijā aug uz vecu egļu apakšējiem zariem, ir no šīs pašas slakas?* (LitM 1977, 32, 5; J. Peters) 2. Savstarpēji saistītu (piem., ar vienādu izcelšanos vai nodarbošanos, līdzīgu raksturu) cilvēku kopums. *šie ir no tās slakas, kas katrā izbraucienā sadauza pa mašīnai!* (Eglons 1967, 185) *Līvi ar tiem igauņiem kā salīpuši, viena slaka.* (Karogs 1976, 6, 10; H. Dorbe) *Arī [tantes] māte no mūsu pašu slakas, no Nītaures pagasta.* (Karogs 1978, 6, 55; R. Ezera) [*< vlv. slach ME 3, 914*]

slakteris subst. 1. Lopu kāvējs; miesnieks. (novec. LLVV 7, 559) *Kopā ar pulka slakteri Korci ķēruši vērsēnus muižas ganībās un gādājuši, lai*

[1905. g.] *revolucionāriem vienmēr būtu sulīga pavalga.* (LitM 1976, 25, 6; J. Stankevičs) 2. Nogalinātājs, slepkavnieks. (2000) [*< vlv. slachter ME 3, 914*]

slaktēt v. 1. Kaut (lopus). (novec. LLVV 7, 559) *Vāgūzī znots slaktē jēru ..* (Rūja 1972, 53) *Kaktu dakterim jāzina, vai vepris drīz būs nost slaktējams ..* (Ēteris 1975, 126) *no tiem smalkiem mehānismiem .. ar reizēm aptekas dūša. Gluži kā no lopu slaktēšanas ..* (Putniņš 1975, 182) 2. Nogalināt (dzīvniekus). *Tik .. plaša mēroga meža dzīvnieku slaktēšana republikas mežos sen nebija pieredzēta.* (Cīņa 1976, 77, 2) // *Nogalināt (cilvēkus).* *Šovakar Goiko Mitičs [=kinoaktieris indiāņa lomā] atkal slaktēs bālgīmjus.* (LitM 1976, 8, 11; Ē. Kūlis) [*< vlv. slachten ME 3, 914*] Sk. arī **apslaktēt**, **noslaktēt**.

slaktētājs subst. 1. Lopu kāvējs; miesnieks. (1969) 2. Nogalinātājs, slepkavnieks. *maigo pusmēness sirpi, / Kas bez kauna apmirdzēja / Armēņu slaktētāju jataganu [=zobenu].* (Svēta ir..., 68; I. Ziedoņa atdzejojums)

slaktēties v. Nogalināt vienam otru. *Ja cilvēki nezina neko labāku par naidu un slaktēšanos, tad neko labāku tie nav arī pelnījuši.* (Lāms 1975, 175)

slaktiņš subst. 1. Kautiņš. (novec. LLVV 7, 559) (LŽV²) *Tas tik bija slaktiņš, brīnums, ka nevienam uz slimnīcu nevajadzēja vest.* (VE 1989) 2. Masveida nogalināšana. *malu mednieki sarīkoja īstu ziloņu slaktiņu.* (Cīņa 1981, 81, 1; noviec. LLVV 7, 559) 3. «Pārliciecināšana uzvara (parasti sportā).» (LŽV²) [*< vlv. slachting ME 3, 914*]

slaktūzis subst. Kautuve. (LŽV²) [*< lv. slachthūs ME 3, 914*]

slalomenes subst., parasti dsk. Slaloma slēpes. (LŽV²)

slampa subst. 1. Izlaidīga sieviete. *Bocmanis .. man šorīt pateica, ka es esot slampa un lai pēc iespējas ātrāk aizvācoties no kuģa.* (Līvs 1963, 123; vienk. LLVV 7, 560) 2. Nevīžīga, nekārtīga, arī neveikla sieviete. (1996) [*Domājams, < kādas lv. formas, kam atbilst vācu die Schlampe, sal. zv. slampa ME 3, 915*]

slāpeklis subst. Paģiras. (1997, S26)

slāpētājs subst. Paģiras. (1997, S26)

slapjais subst. (< adj.), spec. Slepkavība. *Jūs gribat teikt, slapjais?* (1998, TV; filma)

slaukt v. 1. Prasīt naudu. (1999) 2. Patērēt (kāda) naudu. *Tās slaucot lielus līdzekļus no uzņēmuma kasēm ..* (Lāms 1980, 100) ♦ **slaukt čunguru**, sk. **čungurs**. Sk. arī **izslaukt**, **noslaukt**.

- slauktuve** subst. Kafejnīca, veikals u. tml., kur ir augstas cenas. (JVSK 1987) (1991) *Otrreiz mēs uz to slauktuvī diez vai iesim.* (VE 1989)
- slava bogu!** interj. Paldies Dievam! [A:] *Atradi?* [B:] *Mm.* [A:] *Slava bogu, ta i viss labi.* (1980) [*< kr. слава богу!*]
- slāvene** subst., skoln. Krievu valoda (mācību priekšmets). (JVSK 1987) *Piektā būs slāvene.* (VE 1989)
- slāvs** subst. Krievs. (JVSK 1987) (LŽV²) *Tu ar slāviem pa draugam?* (VE 1989)
- slēgt** ♦ **slēgt bodīti (ciet).** Pārtraukt (kā) darbību; beigt darīt (ko). (1993)
- slēgties, sk. atslēgties.**
- slaida** subst. Gara, tieva meitene vai sieviete. *Baigā sleida.* (1986)
- slida** ♦ **atmest slidas.** Nomirt. (2005, www)
- slidsons** subst., skoln. Slida. (JVSK 1987) (1991)
- sliedes** subst., parasti dsk., spec. Mazie trumpji zolītes spēlē. (JVSK 1987) (1991) ♦ **būt sliedēs.** Būt kārtībā. *Viss ir sliedēs, rīt varam braukt.* (VE 1989)
- slieka** subst. 1. Garš, tievs cilvēks (parasti sieviete). (vulg. LVSU, 151) (2000) *Tai garajai sliekai patik tīstīties.* (Lāms 1980, 36) *Gara auguma un gaļīga slieka — tieva, kārna.* (1993) 2. Divdaļīgais autobuss. (JVSK 1987) (1991) *Ar ko tu atbrauci — ar slieku?* (VE 1989)
- slikoniši** subst., parasti dsk., hum. Tējas paciņas (apliešanai ar karstu ūdeni). (1992)
- slimais** subst. (< adj.). Slikts cilvēks. (1995)
- slimiķis** subst., skoln. Slikts cilvēks. (sk 1988)
- slimot** v. Just līdzī (sportā), karst. *Tie, kas slimo par somiem, domā, ka somi to varēs izdarīt [=uzvarēt].* (1999, TV) *Visi, kas pa Liepāju slimo, nākiet augšā!* [futbola līdzjutēja sauciens zemākos sektoros sēdošajiem] (2001) *Pats olimpiskais vicečempions .. arī esot savu reizi par kājbumbas meistariem slimojis ..* (Diena 2003, 96, 18) *Tagad visi brazīlieši slimo par Portugāli.* (2004, TV) [Sal. kr. болевъ]
- slims** adj., **slimi** adv. 1. Slikts. (sk 1988) 2. Dumjš. (LŽV²)
- slīperis** subst., spec. Gulsnis. (novec. LLVV 7, 595)
- slīpernieks** subst., spec. Gulšņu izgatavotājs. (novec. LLVV 7, 595) // pārn. *Vētra skaldīja kāpas / Ar slīpernieku cirvi ..* (Vēveris 1972, 132)

- slīpings** ♦ **filings** uz **slīpingu**, sk. **filings**. [< angl. *sleeping*]
- Sloķis** subst., vietv. Sloka. (JVSK 1987)
- slorbāt** v., niev. Dzert. *nu tai špabj slorbāšanai un muts dzisināšanai būs gals* .. (Liksoma/Grinberga 2001, 27)
- sluhāt** v. Dzirdēt. (1995) [< kr. *слух* 'dzirde', *слухать*]
- slūpēt** v., spec. Līdzināt (piem., ceļu). *Šļūkāšana izklausās tāda kā paviršāka, tā kā mazliet nievājoša, bet slūpēšana cienīgāka, pamatīgāka.* (Caune 1977, 47)
- slūtūris** subst. Slaists. «Redziet, kur nāk tas slūtūris, tas miegamice,» — zootehniķis kļiedza .. (Karogs 1976, 12, 97; Ē. Kanders)
- služba** subst. Dienests (armijā). (JVSK 1987) (1995) [< kr. *служба*]
- služīt** v. Dienēt (armijā). (1980) (JVSK 1987) (LŽV²) [< kr. *служить*]
- sļivkas** subst., dsk. Putukrējums. *Tā, man kafiju ar sļivkām un vienu mēlīti* [=mēlei līdzīgu smalkmaizīti]. (1980, S45) [< kr. *сливки*]
- smadzenes** □ **smadzeņu trīce**, sk. **trīce**. ♦ **cāļa smadzenes**, sk. **cālis**. ♦ **čakarēt smadzenes**. Censties pierunāt; censties (par ko) pārliecināt. (2000) ♦ **kompostrēt smadzenes**, sk. **kompostrēt**. ♦ **pūderēt smadzenes**, sk. **pūderēt**. ♦ **safārēt smadzenes (kādam)**, sk. **safārēt**.
- smadzeņpods** subst. Galva. (1980) *šim cilvēkam nav kaut kas kārtībā ar smadzeņpodu!* (Diena 2004, 14, 21)
- smagais** subst. (< adj.). Kravas automašīna. (JVSK 1987) *Mantas aizvedīsim ar smago, es jau sarunāju.* (VE 1989) *Ar smago var [izbraukt], ar autiņu nevar* [, jo slukts ceļš]. (1996, V19)
- smagi** adv. Ļoti; daudz. *Iepriekšējos kursus viņš [=pasniedzējs] bija smagi apčakarējis.* (1995, V20, students) *Par to es smagi samaksāju.* (LŽV²) *kompliments «visu laiku labākais kinokomikss» .. šķiet smagi pāršpilēts.* (Diena-Izkl 2004, 9. VII, 8; D. Rietuma)
- smailijs** subst. Datorraksta zīmju kombinācija ar nozīmi 'smails'. *Pat smailijs ir patentēts* .. (2003) [< angl. *smily*]
- smāķis** subst. 1. Kosmētikas līdzekļi. (sk 1988) *nekāds smāķis nevarēja vīram noslēpt, ka viņa raudājusi.* (Karogs 1976, 3, 105; G. Selga) *tuvojoties bīstamajam vecumam, sievietes .. sāk .. visādus smāķus lietot neuzkrītošāk* .. (Karogs 1977, 4, 72; H. Gāliņš) 2. Ziede. (sar. LLVV 7., 34) *ar savu antiseptisko smāķi* .. (Lokvuds/Lauzis 1975, 31) *Vēlāk es uzjaukšu tādu kreptīgāku muguras*

smāķi. (Putniņš 1975, 244) *Centimetru pa centimetram atbrīvo grīdu no piekaltušā smāķa.* (LitM 1975, 7, 7; L. Grīnberga) 3. «Krāsa.» (LŽV²)

smazka subst. Smērviela, eļļošanas šķidrums. *Interesanti, kur smazka gultnī.* (1994, V26) [*< kr. смазка*]

smeceris subst., niev. 1. Seja. (vulg. LVS, 351) *Viens bija drukns, paplīku galvas vidū, tuklu iesārtu smeceri.* (Lāms 1980, 5) *Dabūsi pa smeceri!* (1992) 2. Deguns. *viņš .. izņēma no kabatas mēļas krāsas drāniņu .. un ar to aizbāza smeceri.* (Keno/Krastiņš 2001, 118)

smeks subst. Heroīns; narkotikas. *Smeku. Nu, heroīnu.* (1995, TV; tulk. filma) [*< angl. (amer.) sl. smack, sal. AmSl 365*]

smeķe subst. Garša. *ēdamais Skārdenē esot ar labāku smeķi.* (Karogs 1977, 5, 57; J. Melbārzdīs) // pārn. *Eleganta, epizodiska sīkā cilvēka lomiņa, bet ar kādu smeķi rādīta!* (Diena-Izkl 2003, 4. IV, 9; N. Naumanis)

smeķēt v. 1. Garšot labi, šķīst garšīgam. (novec. LLVV 7₂, 43) (LŽV²) *Tu jau, dēls, zini, kā viņam smeķē skābi kāposti.* (Karogs 1975, 11, 60; D. Avotiņa, A. Šlisers) *Bet brandavīns viņiem visiem smeķē ..* (Putniņš 1975, 134) *Naktī izsītos no miega. Un dienu atkal nesmeķēja ēst.* (Karogs 1976, 8, 22; R. Ezera) *Kas būtu tas, kas tev visvairāk būtu smeķējis?* (1999, TV) // pārn. *Tik asprātīgs joks man smeķē.* (Strods 1978, 21) 2. Garšot (ko). (1970) [*< vlv. smecken ME 3, 956*]

smeķīgs adj., **smeķīgi** adv. Garšīgs. (novec. LLVV 7₂, 43) (LŽV²) *Trakot smeķīgs tāds karsts piens.* (Eglons 1960, 25) *Nāc, nāc, vakariņās kartupeļu pankokus izcepu, kad atdziest, nav smeķīgi.* (Kanders 1975, 121) *Skaisti bitočki. Sulīgi. Ļoti smeķīgi.* (Karogs 1977, 6, 91; E. Ansons) // pārn. *ja to [dziesmu] atskaņo uz elektriskajām ērgelītēm, skan «smeķīgāk».* (PadJ 1975, 239, 4) // pārn. *Kā apgalvo organizatori, tas esot smeķīgākais tusiņš Rīgā.* (1995) [Cilmi sal. **smeķēt**]

smeķis subst. 1. Garša. (1970) // pārn. *gribējām grāmatai .. pielikt arī putnu viņjetītes, kas iedod tai smeķi.* (Diena 1997, 8. II, 12) // pārn. *televīzijas smeķis jau ir tieši tiešraidē!* (RīgasV-Progr 2003, 20, 3) 2. Bauda. *Kross tāpēc ir kross, ka tā ir grūstīšanās. Tur tas smeķis.* (1997, TV) *Ir kaut kāds smeķis tajā, ka grīdashupata [=aktieris] pieceļas kājās, nopurina mēslus un publika viņai aplaudē ..* (Sestdiena 2003, 5. IV, 34) 3. Gaume. (1965) [Cilmi sk. **smeķēt**]

smerčš subst., spec. Viesuļvētra; tornādo. *Smerčš .. ir strauji rotējoša gaisa piltuve, kas stiepjās lejup no negaisa mākoņa.* (ZinT 1997, 3, 26) //

- Viesu|vētras radīts smilšu u. c. sīkdaļiņu stabs. *Kā milzu stabi staigā augstie smerči.* (ZinT 1977, 5, 24) [viesu|vētrām] ir daudz dažādu nosaukumu — virpulis, tvisters, smerčs .. (2005, www) [*< kr. cмepи*]
- smeta** subst. Tāme. *Inženieri jo sevišķi prot uztaisīt smetas* [finansējuma pieprasījumos]. (2003) [*< kr. cмema*]
- smirdīgs** adj. Slikts. *Nevajag man tavu smirdīgo angļu valodas vārdnīcu!* (2005, I. B.; V11) *Vispirms pie tās smirdīgās kases nopirku biļeti un tad braucu ar to smirdīgo autobusu.* (2005, I. B.; S14)
- smirģelis** subst. Motocikls «JAWA». «Motorvelosipēds.» (LŽV²) (1989)
- smolīt**, arī **smoļīt** v. Smēķēt. *smolīt.* (JVSK 1987) *Aiz cerīnkrūma puikas atkal smoļi.* (Koluža 2000, 143) [*< kr. sar. cмолитъ*]
- smulains** adj., **smulaini** adv. Netīrs. *Un atkal daži pāri smulainu ķepu [dejas laikā] tika noslaucīti meitenes tīrajā kleitīnā ..* (Gāliņš 1968, 31)
- smurgāt**, sk. **apsmurgāt**, **nosmurgāt**.
- snīpslauķis** subst., hum. Kapatlakatiņš. (sk 1988)
- snovot** v. Braukt ar snieģadēli. *Parasti snovot uz kalniem ārpus Latvijas cenšos izrauties divreiz sezonā ..* (Diena 2003, 81, 13) *Skauti neatpaliek no modes — snovo un .. ar datoriem raksta nometnes avīzes.* (Diena 2004, 186, 18) *Man patīk ļoti snovot, slēpot nav tik interesanti.* (2005, TV; V12) [Sal. angl. snowboard 'snieģadēlis']
- snuķis** subst. Deguns. (vulg. LVS², 77) (LŽV²) *Nebāz savu snuķi, kur nevajag.* (VE 1989) *Gabriels no piedurknes ekstrahēja lillā zīda kapatlakatiņu un aizbāza snuķi.* (Keno/Krastiņš 2001, 11)
- snurķis** subst. Deguns. *Puņķi tecēja no snurķa un sajaucās ar asaru strau mīti ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 50)
- sņim** ♦ **čorts sņim**, sk. **čorts**.
- sociķis** subst., niev. 1. Sociāldemokrāts. *sociķiem nav jumta* [Saeimā]. (2003) *Tikai ne sociķus vēlreiz* [Rīgas Domē]. *Tāda pļorzība nedrīkst atkārtoties ..* (2005, Delfi) 2. Sociālists. (1990)
- socisms** subst. «Sociālisms.» (LŽV²)
- socvalstis** subst., parasti dsk. Sociālistiskās valstis. (LŽV²)
- sodā** subst., nelok. Soda. *ateries, kā bija ar to bābu, kas peldējās sodā vannā ..* (Lāms 1974, 85) [*< vācu die Soda*]
- softs** subst. Programma (piem., mobilajam telefonam). *Es tur taisijos tikai tāpēc likt jaunu softu — savam vecajam kraķim [=mobilajam*

telefonam] –, lai man tur būtu tās daudzās īsziņas. (2003) pilnīgi jaunam telefonam nobrūk softs .. (VZiņas 2006, 10, 6) [< angl. software]

sogis subst. Tiesnesis (sportā). vārtu guvumu sogis neieskaitīja .. (Sports 2003, 148, 4) Stadija [=sengrieķu stadiona] dienvīdu malas vidū bija īpaša tiesnešu tribīne, no kurienes sogi sekoja lūdzi, vai tiek ievēroti nerakstītie sacensību noteikumi. (Mēs 2004, 7. VIII, 8; A. Kehre) spēles galvenais sogis bija Ādolfs Supe. (2005. www)

solene subst., skoln. Solfedžo (mācību priekšmets). (sk 1988)

solfis subst., skoln. Solfedžo (mācību priekšmets). (1997)

solīnš [-ō-] subst., spec. Solodeja. (1993)

soļarka subst. Solāre||ja; dīzeļdegviela. «Paņem riebīgo piķi, sajauc ar soļarku, salej gultās,» — Guntis izsaka savu priekšlikumu. (Karogs 1976, 4, 9; H. Gulbis) pīndzeli mērcot skārdenē, ar soļarku jāmazgā detaļas. (Karogs 1977, 5, 41; J. Melbārzdīs) Varbūt jūsu avīzi lasa bagāti cilvēki, kas momentā atsūtīs konteineru ar soļarku. (VZiņas 1995, 25. III, 21) [A:] Kādu zupu lietojat? [B:] Soļanku. [A:] Soļarku? Pēc dīzeļa neizskatāties. (1995, TV) [Cilmi sk. sa-
ļarka]

soļņiks subst. Solopriekšnesums. (1994, TV) [< kr. sl. сольник, sal. Jelistratovs 2000, 438]

soļlaks subst., niev. Pienapuika. Kamēr tādi atsaldēti soļlaki izklaidējas, kur tuļ faknā ceļu policija. (2005, Delfi) [< kr. sar. сопляк]

soroka (vai soroks?) ♦ **piecirst**, arī **piesist soroku (kam)**. Flirtēt (ar ko). (LŽV²) ierēcos aizkauta bullēna balsi: Anlāgos [=parkā] reiz piecirtu / Daiļai meičai soroku .. (Gāliņš 1968, 192)

soroks subst. 1. Izmēķis. (LŽV²) Parasti es katru soroku rūpīgi pievācu, jo no trim četriem izmēķiem var atkal uztīt jaunu. (Karogs 1975, 8, 37; H. Gāliņš) 2. «Cigarete.» (LŽV²)

sorī! interj. Atvaino(jiet)! (1998) Ja, sesto videni beidzot, uz tevi skatās kā uz cilvēk, tad septiņdesmitseptīto — sorī .. (2003) [Cilmi sk. sorrī!]

sorrī! interj. Atvaino(jiet)! Nu sorrī, tā sanāca ... (1999) [< angl. sorry]

soska subst. 1. Knupītis. «Zīdāmais pups.» (LŽV²) (1981) 2. «Cigaretes gals.» (LŽV²) [< kr. цоска]

sotaks subst. Simtnieks (piem., 100 rubļu vai 100 latu, arī 100 gramu, kilometru). (LŽV²) Trīs sotakus iztērēj. (1980) Tagad bez sotaka uz veikalu nevar iet. (1992) Ja es nebūtu uz pusslodzi, man būtu sotaks [algā].

- (1996, V19) *Vienalga, kādos. Var pa sotakam.* (2003, V50, saņemot naudu, bankas kasierim) [Cilmi sal. **sotka**]
- sotelis** subst. 100 gramu (alkoholiska dzēriena). *Bijām uz barčiku, iemetām pa sotelim.* (1992) [Cilmi sal. **sotka**]
- sotka** subst. 1. Simtniece (piem., caurule ar 100 mm diametru). (1995) 2. Hektāra simtdaļa. (1991) [< kr. sar. *сотка*]
- sotņiks** subst. Simtnieks (piem., 100 gramu degvīna, arī 100 rubļu). *tajā stūrī ievīkoja «pīrnušku», un viņi meta «sotņiku» pēc «sotņika» ..* (Eglons 1960, 96) *Dod, vecīt, vienu sotņiku. Mums ar zēniem vajag ieraut!* (Lāms 1974, 407) *«Cik?» — Ķirbests uzdeva jautājumu. ««Sotņiku»,» glītais mierīgi atbildēja.* (Karogs 1977, 1, 117; A. Skailis) [< kr. sar. *сотник*]
- sovjetu-** subst., ģen. Padomju. *Ēkas, kuras ir būvētas kā Zasulauka sovjetu rūpniecības rajona vizītkarte, ir jauki iekļāvušās zaļajā masā ..* (MĀAu 2005, 13. VII, 1)
- spaidīklis** subst., hum. Kalkulators. (JVSK 1987) (1991)
- spaiki** subst., dsk. Vārpām līdzīgas matu pīnes, dredī. *Garā [=pankroka mūziķa] mati pērn Tukumā bija sakasīti garos spaikos ..* (Diena 2003, 177, 20) [< angl. *spike*]
- spakoina** adv. Mierīgi, bez problēmām. *Bet galvenais — spakoina saprāvēt špargalkas, .. un tad jau kaut kā izkruķisimies.* (1995, feļetons) [< kr. *снокоино*]
- spalva** ♦ **spalvas gaisā.** Dūsmīgs. *Kā kaut ko pasaka, atkal spalvas gaisā.* (1993)
- spalvainais** subst. (< adj.). Divnieks (atzīme skolā). *Atkal spalvainais.* (VE 1989)
- spalvains** adj., **spalvaini** adv. Labs, vērtīgs (parasti par ideju, domu). *Man visādas spalvainas idejas.* (1990)
- spamot** v. Sūtīt surogātpastu (internetā); rakstīt nesaturīgus, bezjēdzīgus komentārus (internetā). *netiek cauri visādi zīdaiņu komentāri un psihi, kas spamo vienu un to pašu desmitiem reižu.* (2004, Delfi) Sk. arī **iespamot.**
- spams** subst. Surogātpasts (internetā). *Nule kā prezentēts jauns «spama» jeb nesankcionēto reklāmas surogātvēstulešu filtrētājs ..* (Diena 2003, 62, 15) *Kādam var likties, ka .. surogātpastam jeb «spamam» pievērsta uzmanība ir pāris uzņēmumu organizēta kampaņa.* (Lietīškād 2004, 15. XI, 6) // pār.

90% palikušā [t. s. čekas maisos] ir tīrākais spams. (2004, Delfi) [*< angl. spam*]

spannis subst. **Spainis**. *bitumens maksā trīs rubļi spannī!* (Lāms 1974, 275) *Kad atskrien teliņš — spannis pills* [ar pienu]. (Ēteris 1975, 126) *Spannī! Ātri spannī! Ir spannītis*. (1996, TV) *Mazdārziņi. .. kāds grābeklis, lejkanna, deformēts «spannis»...* (RīgasB 2002, 210, 2)

spangis subst. **Spainis**. *Spangī čurkst tā [=laime], tīra svina* [, lejoj laimes]. (Rūja 1976, 92)

specene subst. 1. Skola nepilngadīgiem likumpārkāpējiem. (LŽV²) 2. neakt. Slimnīca padomju nomenklatūras darbiniekiem. (LŽV²) 3. spec. Specifikācijas lapa (rasēšanā). (1992) *Tev specene kārtībā?* (VE 1989)

speciņš subst. **Speciālists**. (1990)

specis subst. 1. **Speciālists**. (LŽV²) 2. **Specialitāte** (mācību priekšmets augstskolā). (2005)

specs subst. **Speciālists**. (sar. LLVV 7₂, 89) (1990) (LŽV²)

spečuks subst. **Speciālists**. *Ir tādi spečuki, kas .. protot konvertēt visādas [disketes].* (1999) *«Spečuku» vidū ir pat tāds termins kā klātbūtnes efekts — izsauktā meistara klātbūtnē tehnika, kas niķojās, strādā nevainojami.* (Diena 2003, 190, 15; čats)

speiss subst. **Atstarpe** starp rakstu zīmēm (parasti datorā). *Pirms komata tu liec speisu, bet es nelieku.* (1996) [*< angl. space*]

speķis subst., skoln. 1. **Piecnieks** (atzīme skolā). (sk 1988) 2. **Specialitāte** (mācību priekšmets augstskolā). (2005) [1. nozīmē sal. *pekis*]

speķot v. 1. «Skriet.» (LŽV²) 2. **Kukuļot**. (LŽV²) *Speķot netaisos, nav jau arī ko.* (VE 1989) Sk. arī **uzspeķot**.

spēle subst., spec. **Uzstāšanās** (mūziķiem). *pie stūres .. [ģitārists] brauc pats — pēc spēlēm ar [iedzeršanu] viņš jau sen vairs neaizraujas ..* (Diena 2003, 23, 16)

spēļuks subst. **Datorspēle**. *stratēģiskie spēļuki ..* (2004, Delfi)

-spēt, sk. uzspēt.

spert v. **Zagt**. (sar. LLVV 7₂, 102) (1994) (LŽV²) ♦ **spert gaisā**. 1. **Pārdot**. (vienk. LLVV 7₂, 103) (LŽV²) *Sper gaisā, ja tev nevajag.* (VE 1989) 2. **Spridzināt**. (sar. LLVV 7₂, 102) (LŽV²) Sk. arī **iespert**.

spicausains adj. Tāds, kam ir smailas ausis. *Madernieka stilizētā kļava .. spicausainā pūce ar kvadrātacīm...* (Karogs 1976, 9, 69; I. Lubējs)

spicbārdiņa subst. Maza, smaila bārdiņa. [gleznotāja] *modelim bija raksturīgā spicbārdiņa ..* (LitM 1976, 47, 16)

spice subst. 1. Smaile, virsotne. (sar. LLVV 7₂, 103) (LŽV²) *Pastalnieks aizplītos līdz olimpiādes pjedestālam un uzkāps pašā spicē!* (Karogs 1977, 4, 101; A. Skailis) // pārn. Priekšgals. *pašā [soļotāju] karavānās «spicē» atradīs vietu arī seniors .. no Talsiem ..* (PadJ 1976, 205, 2) 2. Smails gals (piem., laivai, kuģim). *Finišā viņš tikai laivas «spices» tiesu zaudēja trešās vietas ieguvējam ..* (Sports 1975, 103, 1) *vācietes [=airētājas] par pašas «spicītes» tiesu finišējušas ātrāk ..* (PadJ 1975, 176, 6) *Pa .. zemes strēli var doties uz salas spici.* (Sestdiena 1999, 11. IX, 15) 3. Smails uzgalis. *Vai jūsu sūknis pieslēgts akai vai iedzīta spice?* (Lāms 1974, 279) *Šovasar apguvu kājas iebāšanu [velosipēda] pedāļa «spicūtē».* (Cīņa 1977, 259, 4) 4. Cigaretes iemutis. (LŽV²) 5. Lielākie priekšnieki, cilvēki, kas ieņem visaugstākos amatus. (sar. LLVV 7₂, 103) *Ja spicē nesaprot, ka vienā saimniecībā divi valdnieki .. nevar būt, tad mums tas jādara visiem zināms.* (JaunāsGr 1977, 6, 18—19; A. Ozoliņa) *Bet «spices» viņu labprāt nelaida pie vārda.* (Greste 1977, 127) // *Vislabākie, visizcilākie (kādā nozarē, kolektīvā). Vēl vārdu nav teikuši visi pērnā gada labākie [vieglatlēti], bet arī jaunie vārdi «spicē» nav sastopami.* (PadJ 1977, 111) *prezidenta kundzei paredzēta tikšanās ar latviešu sieviešu spici ..* (Santa 1994, 8, 8) [Sal. vācu die Spitze]

spicenes subst., parasti dsk., spec., neakt. Grupa «Spice Girls»; šīs grupas locekle. *«Spice Girls» debijas disks iznāca 1996. gadā, un kopš tā laika «spicēnu» albumi pārdoti 35 miljonu tirāžā ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 20)

spices subst., dsk. Mežģīnes. *tā kā nebija naudas, lai nopirktu «spices», ko pielikt plauktam, izgriezām tās no papīra.* (LitM 1976, 43, 6; V. Lāms)

spicēt v. Asināt, veidot smailu. *Spicēt zīmuli.* (LŽV²) ♦ **spicēt ausis.** Klausīties (parasti ļoti uzmanīgi). (sar. LLVV 7₂, 103) (LŽV²) *Spicē ausis — klausies radio!* (1995, radio) [Sal. vācu spitzen]

spicglāzīte subst. Maza, smaila glāzīte. (novec. LLVV 7₂, 104) *Alise atkrokāja šito rumānieti [=vīnu] un ielēja man divas spicglāzītes ..* (Ezera 1971, 27) *Klūdziņš teica, ka .. viņš pat savās kāzās tikai vienu spicglāzīti ..* (PadJ 1977, 47, 8; I. Ošiņš)

spicīgs I adj., **spicīgi** adv. 1. Apķērīgs; izmanīgs. *soļotājus var sadalīt .. grupās: «spicīgi» un godīgi. «Spicīgais» nepalaidīs garām izdevību*

palaišt sīku rīksīti .. (PadJ 1977, 164, 7) 2. Smails. *Kalēja .. nošļukušās ūsas izslējās spicīgas ..* (Lāms 1974, 127) [Cilmi sal. spics]

spicīgs II adj. Mežģīnots. *Mugurā viņai bija krimplīna kostīms un spicīga jaka ..* (LitM 1976, 24, 10)

spickurpes subst., parasti dsk. Kurpes ar smailu purngalu. *Paliek spickurpes un šlīpses ..* (Ziedonis 1967, 5)

spics adj., **spici** adv. 1. Smails. (sar. LLVV 7., 104) (LŽV²) *Reinis izslēja spico zodiņu ..* (Līvs 1968, 84) *Ar spiciem zibeņiem svaidījās eņģeļi.* (Vācietis 1971, 54) *trešam [cilvēkam] spics vārmas knābis.* (Lāms 1973, 389) 2. Atjautīgs; izmanīgs. (LŽV²) *Šis džeks ir spicāks par mani!* (1998, TV) *Meklējam spicāko žurnālistu dzeltenam darbam.* (VZiņas 2003, 79, 3; sludinājums) 3. Labs. (sk 1988) *Būs poļu detektīvus. Spicais!* (Karogs 1978, 5, 114; A. Karele) *Es neticu, ka mēs būtu bijuši no tiem spicākajiem .., ir sintreiz profesionālāki veči.* (Nakts 1993, 29. VII, 4) *Spicākais saldējums spicākajiem.* (1999, reklāmloterijas plakāts) [Sal. vācu *spitz*]

spicums subst. 1. Smails, ass gals. *tie [enkuri] gulēja katrpus kāpnēm, uzslītie spicumi prātīgi spīdēja ..* (Tauriņš 1975, 172) 2. Smailums. (1980) [Cilmi sal. spics]

spička subst. 1. Sērkokciņš. (novec. LLVV 7., 104) *veikalā vairs nav sāls, ne spičku!* (Ēteris 1975, 128) *spēlējām [kārtis] ne jau uz spičkām.* (LitM 1975, 43, 4; Ē. Hānbergs) *krīvus jau bija pielicis zem ozola sanestajam salmu kušķim spičku ..* (Zariņš 1975, 19) *Spičku vienu! Iedod sērkokciņu!* (1996, v20) 2. Nieks, sīkums. (novec. LLVV 7., 104) *Man sadabūt tos simt kubikmetrus dēļu bija tīrā spička.* (LitM 1975, 43, 4; Ē. Hānbergs) *Priekš manis tas ir spička.* (Karogs 1975, 1, 132; Ž. Grīva) *Tas viss ir spička.* (1995) [$<$ kr. *спичка*]

-spičkot, sk. piespīkot.

spīcs subst. Runa, publiska uzstāšanās. *man arī nav uzrakstīts spīcs...* (2002) [$<$ angl. *speech* Baldunčiks 1989, 406]

spīdēt v., biežāk nolieguma formā **nespīd**. Būt tam, uz ko ir izredzes. (1989) *Grieķu policijā [olimpiādes dēļ] atvaļinājumi nespīd.* (Sports 2003, 275, 9) *televīzijas karjera viņam vairs nespīd.* (VZiņas 2005, 238, 6) Sk. arī **nospīdēt**.

spīdiķis subst. Spidometrs. *Spīdiķis rāda jau simtu desmit!* (Koluža 2000, 143)

spīdrilka subst. «Aušīga, šaudīga meitene.» (LŽV²)

spīdējs subst., skoln. Norakstītājs (parasti skolā). (sk 1988)

-spiegelēt, sk. atspiegelēt.

spieģelēties v. Spoguļoties. (novec. LLVV 7., 110) *Vai tad visu dienu domā-jat spieģelēties?* (Dorika 1970, 101) [drošības dienesta] *priekšnieks vienaldzīgi dauzīja steku pa zābakiem, kuros varēja spieģelēties.* (Gāliņš 1972, 20)

spieģelis subst. Spogulis. (novec. LLVV 7., 111) (1995) (LŽV²) *es skatos Līmbažos kā vecā spieģelī...* (Peters 1973, 110) *tiem tagad paskatīties ir bailes spieģelī.* (Čaklais 1976, 41) *Par spieģelī viņa jau sen sapņo ..* (Karogs 1977, 2, 101; I. Meldere) // pārn. *Tu — spieģelis, kur katrs saredz sevi.* (Venta 1973, 27)

□ **kā spieģelis.** Saka par ko ļoti gludu, līdzenu. *Vai neredzat, ka .. trotuārs kā spieģelis ..* (Ēteris 1975, 148) *Vilnis tīrs un lēns kā spieģelis.* (Karogs 1975, 10, 33; D. Avotiņa, A. Šlisers) [$<$ vlv. *spegel* ME 3, 1006]

spieķis subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

spieķītis subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

spiest v. 1. Neatļauti norakstīt (parasti skolā). (1992) (LŽV²) 2. Ātri pārvietoties (parasti — ātri braukt). *Viņš paņēma no darba mikriņu, spieda, cik varēja, bet vairāk par piecdesmit [kilometriem stundā] nesanaāca.* (1996) ♦ **spiest (pedāli) gridā.** Ļoti ātri braukt (ar automašīnu). (1995) Sk. arī **aizspiest, nospiest.**

-**spiesties**, sk. **saspiesties.**

spīgelis subst. Spogulis. (LŽV²) [Sal. vācu *der Spiegel*]

spikingliš subst., nelok., skoln., hum. Angļu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) [$<$ angl. *speek english* 'runā angļiski']

spīķeris subst. Noliiktava. (novec. LLVV 7., 116) (LŽV²) [$<$ vlv. *spiker* ME 3, 1003]

spindzele subst., iron. Meitene, jauna sieviete (parasti vieglprātīga). (sar. LLVV 7., 120) *Laikam pa istam ieķēries tai spindzelē ..* (Karogs 1977, 4, 77; H. Gāliņš) [kinoaktierim] *brīžam tiešām visai grūti .. vedas sarunas ar šo mazo, pieklīdušo spindzeli [=filmas tēlu, aptuveni 10 gadu vecu meiteni] ..* (Diena 2002, 303, 13) [aktrise] *ir .. sīka, gracioza spindzele, kurai tomēr piemīt arī liela daļa lirisma.* (Diena-Izkl 2004, 23. IV, 28)

spirķiks subst., parasti iron. Spirts (parasti kontrabandas). *Rīgā atrasta spirķika noliiktava.* (NRA 1996, 30. VIII, 8) *Ļaudis pēc lēta šnabja un «spirķika» joprojām dodas uz tirgu ..* (Diena 2003, 101, 2) [$<$ kr. sar. *снуп-мук*]

spļaudīties v. Paust neapmierinātību. «Gausties; šķendēties.» (LŽV²) (sar. LLVV 7., 127)

-**spļaut**, sk. **izspļaut, pārspļaut.**

-splauties, sk. nosplauties.

spļāviens subst. Sikums; viegli veicams uzdevums. (LŽV²) ♦ **spļāviens jūrā.** Sikums. (1980) (LŽV²)

spolēt v., spec. Braukt ar automašīnu, izslīdinot riepas pa ceļa segumu. (2005, www)

sportene subst., skoln. Sporta zāle. (JVSK 1987)

sportenes subst., dsk. Sporta biksītes; īsās apakšbikses. *Izlien vecis vienās sportenēs ..* (1991)

sportiķis subst., skoln. Sporta tērps. *Krosu skriesim īsajos sportiķos.* (Koluža 2000, 143)

sportsmenis subst., iron. Sportists. *Bet tu neesi ne artists, ne sportsmenis.* (PadJ 1975, 161, 4) *sportsmenis sniedza Zīlītei .. [veļas pulvera] kārbu.* (Birze 1976, 142) *Jaunu sportsmeni .. tēlo .. viens no izrādes režisoriem.* (Diena 1998, 12. XII, 21; N. Naumanis) [*< angl. sportsman* Baldunčiks 1989, 411]

-sprāgt, sk. nosprāgt.

spranči subst., parasti dsk., novc. Franči. [viņš] *tik rūpīgi pārstaigāja visus dižvēra nostūrus, it kā meklētu prūšu armijas kara kasi, ko šie te spranču laikos aprakuši.* (Gāliņš 1968, 141) *Bērtulim spranči [karā] norāva kāju ..* (Ireicis 1970, 84) *Kur tur kāda spranču mašīna?* (2005, Delfi)

sprančkrīts subst. Vara vitriols. *Un tikai viņa [=māte] viena zināja, cik nātnam vai vilnai krāsojot piemest zilā sprančkrīta vai alūna.* (Karogs 1976, 11, 68; R. Bērziņa)

spranda ♦ **apgriezt sprandu, sk. apgriezt.**

sprauga subst. Prostitūta. *Nemoki sevi. Šito .. tev, sprauga, neizdosies pār-kost.* (Sexer 1994, 12, 46)

spraust ♦ **spraust banānus ausīs, sk. banāns.** ♦ **spraust batonus (ausīs), sk. batons II.** ♦ **spraust dakšas.** Melot, mānīties. *Nespraud man dakšas!* (1995)

-sprauties, sk. uzsprauties.

spravka subst. Izziņa. (1990) *Saplēst spravkas? Tad mani pirmā krievu partuļa aizturēs.* (Gāliņš 1972, 74) [*< kr. справка*]

spravočka subst., parasti iron. Izziņa. *Lai [students, kam obligāti jāapmeklē konference,] atnes sekcijas vadītājam .. spravočku, ka viņš tur [=citas sekcijas sēdē] ir bijis.* (2005) [*< kr. dem. справка*]

sprāvočņiks, arī **spravočņiks** subst. 1. Uzziņu krājums, rokasgrāmata. *beidzot ar tādiem vēstures dokumentiem kā padomju laika sprāvočņiku miličiem, lai tie neapmaldītos pilsētas ielu mudžeklī.* (Diena 1995, 27. VI, 6)

2. Uzziņu birojs. *Jāpazvan uz sprāvočņik un jāuzzin ..* (1995) [*< kr. справочник*]

spredžīt v. Asi iebilst. *Negrību mīties par tādu algu, tāpēc arī spredžīju pretī.* (2006, V31, velokurjers)

sprēgāt v. Dusmoties. (1990) *ak, ko nu, jūs jau varat sprēgāt, bet mēs vienalga darīsim tā, kā mums vajag.* (Diena 2004, 71, 2)

sprice subst. 1. Injekcijas adata. *Tad noliecas māsa ar nolauztu sprici / un paklusām jautā, vai pasaulei tici?* (Jurciņš 1977, 79) 2. Injekcija. *Tādēļ, lūdzu, vienu sprici vēnā, muskulī — kā tik!* (Lasmanis 1975, 57) *No spricēm baidās kā traks.* (LitM 1975, 18, 7; M. Zīle) *Nekas, pēc sprices būs saldāks [miegs].* (Štrauss 1977, 46) [*Cilmi sal. šprice*]

spricēt v. 1. Injicēt. *Kaut arī man spricēja zāles, sāpes nerimās ..* (Karogs 1976, 8, 13; R. Ezera) *Ar šo dienu sākās spricēšana un dažādas procedūras.* (Štrauss 1977, 45) // pārn. *Čaks vēl tagad ir glikoze. Jūs varat to dzert vai spricēt taisni vēnās.* (Ziedonis 1976, 139) 2. Šļakstīt. *Ir mums tāds gleznotājs, kurš šķaidās ar krāsu, pat spricē to uz audekla ..* (PadJ 1976, 203, 4) [*Cilmi sal. špricēt*] Sk. arī **apspricēt**.

-springt, sk. **iespringt**, **saspringt**.

sputņiks subst. Mākslīgais Zemes pavadoņš; satelīts. (LŽV²) *Reizēm .. mani — «sputņiku» vectēvu — pēra...* (Vācietis 1966, 8) *Pirmā sputņika trase apjoza zemi ..* (Lāms 1974, 8) [*Ciolkovskis:*] [*< kr. спутник*]

sročna, arī **sročno** adv. Steidzami. (1990) [*< kr. срочно*]

sroks subst. Soda (parasti cietumsoda) termiņš. *divu gadu diskvalifikācija [sportistam] — ļoti gara. Tagad «sroks» ir beidzies un durvis uz .. sacensībām vaļā.* (Diena 2003, 215, 12) *Lieta tiks izskatīta daļēji objektīvi, izrakstot diviem «streločņikiem» pa negarajam reālajam «srokam» ..* (2005, Delfi)

◆ **lauzt sroku**. Izciest cietumsodu. *Jo labāk, ka nepilngadīgs. Iekritīs, dabūs lauzt mazāku sroku.* (Gāliņš 1972, 94) ◆ **nolauzt sroku**. Izciest (visu piespriesto) cietumsodu. (1980) [*< kr. црок*]

stabilis, arī **stabīls** adj., biežāk **stabili**, arī **stabīli** adv. Drošs, noteikts. (LŽV²) *Piecsimt latus stabili esmu pakāsis pa šo nedēļu* [tūrisma braucienā Īrijā]. (2001)

stabīņš subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

stabs subst., skoln. 1. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) 2. Tūkstotis (parasti rubļu vai latu). (LŽV²) (1999) *Savi pieci stabi vismaz būs vaja-dzīgi.* (VE 1989) *Mēs runājam par gleznu, kura, iespējams, maksā 150 stabus.* (1998, TV; tulk. filma) 3. Simtnieks (rubļu vai latu). (JVSK 1987) (1993)

♦ **apstāties pie katra staba**, sk. **apstāties**.

stabulenes subst., dsk. Bikses ar šauriem stilbiem. *Štādas stabulenes vairs nav modē.* (VE 1989) *Stabulenes nē!* [=negribu!] (2005, S14)

stabilīte ♦ **Antiņ, pūt** (arī **nepūt**) **stabilīti!**, sk. **Antiņš**.

stabilītes subst., dsk. Šauras bikses. (VE 1989) (LŽV²)

stadija subst. Dzērums. (1995)

stadiķis subst., skoln. Stadions. (1990)

stajanka subst. Stāvvietā (parasti autostāvvietā). (2004) [**< kr. стоянка**]

stakančiks subst. Glāze. (JVSK 1987) [**< kr. dem. стаканчик**]

stakans subst. Glāze. (JVSK 1987) (1991) *saliet pa stakaniem.* (2005, www) [**< kr. стакан**]

stalaža subst. Nesimpātiska sieviete. (LŽV²) *Viena stalaža tur caurlaidē sēž un visas somas izosta.* (VE 1989)

stallis subst. Komanda (parasti profesionālajā sportā). *Bauera profesionāļu «stalli» ir 20 bokseri ..* (Sestdiena 2003, 29. III, 26)

Stalins ♦ **Stalīna ērģeles** novec. «Raķešu baterija.» (LŽV²)

stanga subst. 1. Stienis; stieņveida priekšmets. (LLVV 7., 170) «*Pobedas*» *stūres stanga nejauki klabēja.* (Eglons 1967, 153) *Pietika pamest acis augšup, lai pārlicinātos, ka atradums ir viena no uzdevām, kuras noslēdza aizka-ru stangas galus.* (Lagzdiņš 1976, 195) 2. Kontaktstienis (tramvajam, trolejbusam). *Vienā aplī «stanga» [tramvajam] nokrīt piecreiz.* (PadJ 1977, 106, 4) 3. spec. Caurule. *Vienu stangu laikam būs jāatstāj [nepie-metinātu].* (Lāms 1974, 65) 4. Cigarešu bloks. (LŽV²) [**< vlv. stange** ME 3, 1044]

stangāt v. «Iekīlāt.» (LŽV²)

stanoks subst. Darbagalds. *Tur speciāls stanoks ir jātaisa, lai šito varētu izdarīt.* (1996) [**< kr. станок**]

stapars subst. Glāzīte. *Viens stapars derēja.* (2005, www) [Cilmi sk. **sto-pars II**]

- starāties** v. Censties. (barb. LVSV, 67) (1993) *Man bija [darbā] jāstarājas — lai noturētos segļos.* (Karogs 1976, 9, 80; I. Lubējs) *Tu jau a starājies pa daudz nenomizot.* (1980) [стараться]
- stāringot** v. Tēlot, uzstāties (par ļoti populāriem māksliniekiem). *Šausmenē galvenajā lomā stāringos jeņķu zeltene ..* (AtpTV 2005, 1, 3) [star 'būt par zvaigzni']
- stariņi** subst., parasti dsk. ACIS. (LŽV²) *Stariņi jau buruģi, bet pati ragana ..* (VE 1989)
- starmetēji** subst., parasti dsk. ACIS. (LŽV²) *Starmetēji ir galvenais, uz ko es sievietē skatos.* (VE 1989)
- starovers** subst. Vecticībnieks. *Tā tad Carnikavā bija «čangaļi» un viņu vidū daži krievu «staroveri».* (Lāms 1971, 119) [старовер]
- starpa** subst. Starpība. *kāda skatītājam starpa, redz viņš kadrā īsto vai neīsto demokrātijas pamatdokumentu?* (Diena-Izkl 2004, 30. XII, 7; N. Naumanis)
- stārs** subst. Ļoti populārs mākslinieks. *Es biju mūziķu aprindās patiešām atzīts stārs.* (Liksona/Grinberga 2001, 111) *Dzintars savā klasē mazliet jūtas kā «stārs» ..* (Sestdiena 2003, 21. VI, 31) *Ingus Pētersons ir «stārs» — harismātiska personība, kam nevar nesekot.* (Diena-Izkl 2004, 23. IV, 28) [star 'zvaigzne']
- staruha** subst. 1. Vecene. *A ko tā staruha!* (1995) 2. Sieviete (parasti nesimpātiska). (1999) [старуха]
- stāvēt** v. Būt spējīgam uz erekciju; būt erekcijas stāvoklī. *Pēc pusstundas, stundas vairs negribēja stāvēt ..* (Laterna 1995, 2, 41) *Nu viņam [=filmas tēlam] nekad vairs nestāvēs, kā sabiedēja čali.* (1996) ♦ **stāvēt ar cepuri (pie baznīcas).** Diedelēt. (JVSK 1987) *Es neiešu stāvēt ar cepuri [, lai dabūtu labāku atzīmi].* (1995) ♦ **stāvēt pie ratiem.** Neiejaukties. (1995) (LŽV²)
- stedi redi** adv. «Kārtībā; vienmēr gatavs.» (LŽV²) [steady ready]
- stekists** subst. Milicis; policists. (1996) *Stekisti vazājas pa peronu, nerēģojies!* (VE 1989)
- stellatslēga** subst., spec. Uzgriežņu atslēga ar maināmu platumu. *Es .. viens pats ar stellatslēgu vairākas fermas apkalpoju.* (LitM 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs)
- stelle** subst. Lieta; priekšmets. *Tagad gāzīsim to stelli apkārt un metināsim no pretējās puses.* (Lāms 1974, 100) [Cilmi sal. **stelle**]

stellēt v. 1. Lik, kārtot; regulēt. (2000) 2. Pasūtīt. *Stelle tik caur nāburgā!* (LitM 1975, 51, 11; A. Freimanis) 3. Sūtīt. *Tai pašā dienā .. es arī piebraukšu Cēsu stacijā .., un tad stellē man zirgu pretī.* [E. Veidenbauma vēstule] (Kalniņš 1979, 76) [manuskriptā] *vairāk neko nepapildīnu, tāpēc stellēju jau tev atpakaļ ..* (2005, el. v.) [\leftarrow vlv. *stellen* ME 3, 1060] Sk. arī **apstellēt, atstellēt, iestellēt, izstellēt, nostellēt, pastellēt, sastellēt, uzstellēt.**

sterva subst., niev. Netikumīga sievietē; prostitūta. (LŽV²) *Atradis sievieti. Helēna ir sterva.* (Gāliņš 1972, 153) *Bet liktenis kā sterva smīn ..* (LitM 1975, 36, 5; J. Sirmbārdis) *Agrāk Maņa bija skaistule, pēc tam .. Maņa — sterva.* (Karogs 1976, 3, 49; C. Dinere) *Tāda... sterva, ziniēt... grib taisīt karjeru, ielienot šefam gultā.* (Ieva 2005, 27, 40) [\leftarrow kr. vulg. *чмепа* ME 3, 1062]

stibīt v. Nest. (sar. LLVV 7₂, 214) Sk. arī **atstibīt, uzstibīt.**

stibot v. Iet. *vienu vakar stibojam no vienas lepna zēlšafes.* (Karogs 1976, 9, 34; I. Lubējs)

stienis subst., skoln. Neveiksme. (1999) // Neveikla situācija. (2005, www) **-stiepties, sk. atstiepties, izstiepties.**

stiklene subst. 1. Karamēle; ledene. (sar. LLVV 7₂, 220) (1989) (2004) 2. «Pudele.» (LŽV²) 3. «Trausla meitene.» (LŽV²)

stikls ♦ **stikla griezējs.** Motocikls «JAWA». (1989)

stinkot v. Būt nekvalitatīvam. *Visas aptaujas stinko ..* (2005, Delfi) [\leftarrow angl. *stink* 'smirdēt' vai angl. sl. *stink* 'būt morāli neatbilstīgam vai fiziski nespējīgam', sal. Green 1998, 1142]

stīpa, arī **stīpa** subst. Stipendija. (JVSK 1987) *Stīpa būs tikai janvārī.* (VE 1989) *stīpa.* (LŽV²) *Tas nozīmē arī, ka stīpas vairs nebūs [jo doktorantūra pabeigta]?* (1999) *Universitātē stīpa pavisam maziņa.* (Koluža 2000, 143)

stīpe subst. Stipendija. (LŽV²)

stīpis subst. Stipendija. (1992)

stīpreklis subst. Pastiprinātājs. *Stīpreklis pagalam. Būs jāņem ukucis.* (1992) Sk. arī **pastīpreklis.**

stīpuška subst. Stipendija. (1992) *ar pliku stīpušku būs pagrūti.* (Ansons 1975, 163)

-stīrināties, sk. atstīrināties.

stirna subst. 1. Meitene. (1997) *Aiziesim pie stīrnām!* (Koluža 2000, 143) 2. Flegmatisks cilvēks. (2005, www)

- stīvais** subst. (< adj.). «1. Erekcija. 2. Liķis. 3. Stingrais arests (armijā).» (LŽV²)
- stoika** subst. 1. Lete (piem., bārā, kafejnīcā). (novec. LLVV 7., 234) (LŽV²)
aiz stoikas — šis pats Kroga Jānītis. (Purs 1970, 16) *pie stoikas un garajiem galdiem apmetušies tikai daži ..* (Karogs 1976, 6, 93; H. Dorbe) *Solā pie stoikas / Kvern spīzmane Made ..* (LitM 1977, 7, 5; V. Rūja) 2. Kafejnīcas galdiņš, pie kura jāstāv. *Šitā [=kafejnīcā ar sēdvietām], protams, labāk nekā pie stoikas.* (1993) 3. Statnis. *mašīna gāzās .. uz priekšu.* «Man uzreiz galva stūrī, augšējā «stoikā».» (Sestdiena 2005, 9. VII, 26) 4. spec. Stāvapakle. (1993, jaunieši dejtāji) [< kr. стоїка]
- stojaks** subst. Simtnieks (piem., 100 gramu degvīna). *Nākamajā rītā vēl ierāva stojaku ..* (Karogs 1975, 8, 66; H. Gāliņš) *Stojaku uz vienu, tad uz otru kāju, un gājām pie savām māksliniecēm.* (Karogs 1977, 5, 57; J. Melbārzdīs) // «Glāze degvīna.» (LŽV²) [Sal. kr. cmo 'simts']
- stojka** subst. Lete (piem., bārā, kafejnīcā). *To visu jums .. ievīsta košā sviestpapīrā — ej tik pie stojkas un uzpildies.* (Pilsēta 1991, 66, 46) [Cilmi sk. stoika]
- stolovaja** subst. Ēdnīca (parasti Krievijā). *Omskā (vai moška Tomskā?) iznāku no stolovajas, vēlēju atkal Tālo Austrumu virzienā.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) [< kr. столовая]
- stolūzis** subst. Ēdnīca. «*Tamos stolūžos neviens paēst nevar,*» — *vecamma stingri saka.* (Liesma 1976, 1, 8; A. Dripe) [Cilmi sal. stolovaja]
- stoļars** subst. Galdnieks. *Viņš ķurķi par galdnieku praksē. Stoļars.* (1996) [< kr. столяр]
- stoļņiks** subst., neakt. Simts rubļu. (JVSK 1987) (1992) [< kr. sl. стољник, sal. Nīkitina 2003, 510]
- stondzelis** subst. «Bundža.» (LŽV²)
- stoņgelis** subst. Paliels trauks. *Pirmās [tirgū] šāvās pretī gladiolas. Gurķu burkāš, spaiņos un plastmasas stoņģelos.* (Skujņiņš 1975, 325; sar. LLVV 7., 235)
- stopars I** subst., spec. Aizturis. *Viņš, kā vairums marteniešu, sāņņus sauca par šlāgu, kausu aizturus — par stopariem.* (Tauriņš 1975, 37) [< kr. стопар]
- stopars II** subst. «100 gramu glāze.» *kaimiņš dzer šņabi stopariem.* (Koluža 2000, 143) [< kr. sl. стопаръ, sal. Jeļistratovs 2000, 450]
- stopēt** v. Apturēt (automašīnu). *ceļu policijas inspektoriem nāktos «stopēt» visus ātruma pārsniedzējus ..* (2004, www) Sk. arī apstopot.

- stopiņi** subst., parasti dsk. Stulmzābaki. (LŽV²)
- stopka** subst. Glāze. *Stopku nav, un viņi dzer no kakliņa.* (Koluža 2000, 143) *šnabis — 45 rubļi par «stopku» ..* (Sestdiena 2003, 5. IV, 37) [*< kr. cmonka*]
- stoporiks** subst. Neliela glāzīte. *redaktora .. vaļasprieks ir mazo glāziņu, sauktu «stoporiki» (tilpums 25 grami) krāšana.* (Ieva 2003, 20, 7)
- stopot** v. Ar žestu lūgt garāmbraucošām automašīnām apstāties; ceļot ar šādi apstādinātām automašīnām. *Viņi sakravāja somas un devās uz ceļa celt rokas un stopot mašīnas.* (Melgalve 1999, 176) *Mongolijā stopot nav iespējams.* (Sestdiena 2005, 8. I, 30) Sk. arī **aizstopot**.
- stops** □ (**braukt**) ar **stapiem**. (Braukt, ceļot) ar apstādinātām garāmbraucošām automašīnām. *Ar stapiem esam naktī braukušas uz rokfestivālu Igaunijā.* (Santa 1994, 8, 28) *Zane ar stapiem dodas Imolas virzienā.* (Sestdiena 2004, 31. VII, 30)
- storijs**, arī **storijs** subst. Stāsts; notikumu virkne. *man i prātā nenāca sazin ko iztaisīt no visa tā storijs.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 72) *mēs izdomājam kaut kādu «storijs» un pēc laika paņemam viņu atpakaļ.* (Sestdiena 2003, 3. V, 12; U. Rudaks) [*< angl. story*]
- storiņš** subst. Stāsts. *Tad viegli var .. sākt fletēt visneticamākos storiņus.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 63) [Cilmi sal. **storijs**]
- strādniece** subst., novec. Strādnieku ēdnīca rūpnīcā. (1996)
- strāfēt** v. Sodīt. (LŽV²) [Cilmi sal. **štrāfēt**]
- strahovka** subst. 1. Apdrošināšana. *Tagad .. būtu jāizstaigā, kamēr man strahovka ir, pie visiem dakteriem.* (2001) 2. spec. Drošinājums (parasti sportā). *Tas [=futbolists] stāv uz strahovk, bet viņš [=otras komandas futbolists] tik un tā tur lien.* (1980) *Strahovka viņam [=futbolistam] ir, aizsardzībā nav jāspēlē.* (2005, v40) [*< kr. cmpaxovka*]
- strandēt** v. Ciest katastrofu (par kuģi). (jūrn. LLVV 7., 238) *Uz zemesraga akmeņiem strandējušos buriniekus tie .. aplaupījuši ..* (LitM 1975, 51, 10; A. Freimanis) *Viņam jāatbild, lai kuģis nestrandētu.* (PLSiev 1975, 7, 2) // pārn. *viņš reti kad strandēja, viņš prata turēt [dzeršanu] ..* (Eglons 1960, 96) // pārn. *šis draudzības kuģis ir strandējis jau sen ..* (Karogs 1977, 5, 96; Ž. Grīva) // pārn. *lugā risinātas abu strandējušo varoņu pagātnes, tagātnes un nākotnes kolīzijas ..* (Cīņa 1977, 134, 4) [Sal. vācu *stranden*]
- strāpe** subst. Sods. (LŽV²) *skolā nesūtīt nevar, pagasts uzliek strāpi.* (Karogs 1975, 8, 24; H. Gāliņš) *Strāpi es jums kaut tūlīt varu samaksāt ..* (Cīņa 1976, 223, 4) *samaksāja administrācijai trīs rubļu «strāpi» par nelietderīgu siltā*

- ūdens izmantošanu .. (Sports 1977, 1, 3; J. Brežģis) *Pat zaķus lopmūižas vīķos / Ar strāpēm un ukaziem sarga.* (LitM 1977, 7, 5; V. Rūja) [Cilmi sal. **štrāfe**]
- strāpēt** v. Sodīt. (LŽV²) *Pukojies skumīgs jau kurais gads: / Kāpēc tik bargi es strāpēts?* (Brutāne 1976, 87) [Cilmi sal. **štrāfēt**] Sk. arī **nostrāpēt**.
- strebeklis** subst., skoln. Ēdamais. (JVSK 1987) (1991) *Aizgulējos, neiznāca laika pakert strebekli līdz.* (VE 1989)
- strečs** subst., spec. Elastīgums. *Biksēm jābūt bez buktēm — arī no materiāla ar streča efektu.* (Sestdiena 2003, 19. IV, 56) [**< angl. stretch**]
- strēķis I** subst. 1. Brīdis; laika posms. (sar. LLVV 7₂, 244) (LŽV²) *Draņķīgā strēķī esi atgrūdiēs.* (Ēteris 1975, 49) *pēc neliela strēķa man tas teļš sāk žākstīties.* (LitM 1976, 39, 2; M. Zīle) *Tā sievietē bija labu strēķi vecāka.* (Laterna 1995, 11, 10) 2. Attālums; ceļa posms. *Tev jāatļauj vadīt mašīnu man! Kaut vai mazu strēķīti ..* (LitM 1975, 4, 7; G. Saulgrieze) [viņš] *taustās [pa trepēm] man pa priekšu .. Es kādu strēķi aiz muguras...* (Karogs 1976, 9, 37; I. Lubējs) *Priekšā bija vēl garāks smilšu strēķis nekā aiz muguras.* (Zvaigzne 1976, 14, 15; A. Štrauss) 3. Gabals, platība (piem., zemes). (sar. LLVV 7₂, 244) (LŽV²) *Vērojot viņu strēķi, / Brālīgi sadala četri / Pēdējo smēķi...* (Auziņš 1961, 30) *palīdziet man, lūdzu, uzrakst šito zemes strēķīti!* (Ēteris 1975, 47) *Bet cits pie mīglas strēķa aiztur elpu ..* (LitM 1976, 37, 2; E. Sudmale) [**< vlv. streke ME 3, 1088**]
- strēķis II** subst. Krāvums (siena, malkas u. tml.). (sar. LLVV 7₂, 244) *«Kur viņš?» .. «Aiz malkas strēķiem.»* (Purs 1970, 60) *Siena strēķī vieta klāta man.* (Sirmbārdis 1975, 55) *Mans pienākums bija .. katru [graudu maisu] zortī sakraut savā strēķī.* (Karogs 1975, 8, 39; H. Gāliņš) [Cilmi sk. **strēķis I**]
- strelka** subst. Bultiņa. *acu stūrīšos ievilktaš sīciņas melnas «strelkas» ..* (Ieva 2005, 24, 10) ◆ **sasīst strelku.** Satikties. *Tad mēs sasītam strelku pie Universitātes kaut kur?* (1999) [Sal. kr. sl. *зabуть стрелку*, sal. Ņikitina 2003, 513]
- streločņiks** subst. 1. spec. Pārmijnieks. (1975) 2. Grēkāzis; vismazāk vainīgais (starp vainīgajiem kādā pārkāpumā, noziegumā). *vajadzīgie dokumenti izņemti, [t. s. čekas maisos] palikuši grēkāži un streločņiki.* (2004, Delfi) [**< kr. стрелочник**]
- streļīt** v. Lūgt (parasti cigareti). (J. N., K. M.) [**< kr. sl. стрелять**] Sk. arī **nostreļīt**.
- streļķis** subst. Latviešu strēlnieks. (sar. LLVV 7₂, 245) (LŽV²) *Pats esmu bijis streļķis un vēlāk balsoju par kreisajiem ..* (Gāliņš 1968, 38) *Bet streļķa sirdij*

jāpaliek dzīvai! — Mūžīgai ofensīvai! (Rūja 1972, 128) *viņš [=A. Čaks] taču pats jauneklā gados .. dzīvoja strelķu vidū.* (Karogs 1975, 6, 135; E. Damburs) *Tu, ieva, redzēji, kā strelķi projām iet .. / Kā ieva zied! Un strelķa galva zied ..* (Auziņš 1975, 58)

-striķēt, sk. piestriķēt.

strimala subst. 1. spec. Reņģe. (apv. LLVV 7₂, 248) *aiz kūtiņas .. ir mētājušās strimalu galvas.* (Karogs 1966, 7, 62) *bieži tiku mielojies ar viņa sāļtajām strimalām un aukstajiem kartupeļiem.* (Gāliņš 1972, 186) 2. Strēmele. *Man vajag [papīra] strimaliņu.* (1998, S30) [Sal. vlv. *strīme* 'svītra' ME 3, 1090]

stringenes subst., dsk. Sieviešu biksītes ar ļoti šauru, lentveidīgu apakšdaļu. (2004, S13) [*< angl. strings*]

-strižīties, sk. apstrižīties.

stročit v. Rakstīt. *Stjopam tagad jāstroči publiska vēstule [=futbolistam publiski jāatvainojas par pretspēlētāja savainošanu].* (2005, Delfi) [*< kr. cmpoумб*]

stroibats, arī **strojbats** subst., neakt. Celtnieku bataljons (PSRS armijā). *Stroibats viņš [=ēkas] būvējot.* (1980) *dažas mājas 60. gados būvēja karavīri jeb tā sauktie «strojbati», un viņu darba kvalitāte tagad ir redzama.* (Diena 2004, 37, 7) *tā armijas daļa sākotnēji bija «strojbats» ..* (VZiņas 2005, 233, 12) [*< kr. cmpoубам*]

stroika subst. Jaunbūve. (1970) (JVSK 1987) (LŽV²) *Elvis aizgāja uz stroiku.* (1996) *Bijām vēl maziņi un «stroikā» spēlējām «salkas» ..* (VZiņas 2005, 18, 23) [*< kr. cmpoука*]

stroīt v. 1. Būvēt; veidot. (1980) 2. Tēlot. *Domā, ka .. var, jolki palki, baigo fidu stroīt.* (1995, fejletons) [*< kr. cmpoумб*]

strojbats, sk. stroibats.

strojs subst. Ierinda. *mācību noslēgumā arī divīzijas vecis stroja priekšā sacīja, ka esam godam šāvuši ..* (Bels 1977, 10) [*< kr. cmpoу*]

stroķis subst. 1. Šaujmierocis (parasti šautene). (sar. LLVV 7₂, 250) (LŽV²) *Tas melnais savu mūžu tādu stroķi nav redzējis.* (Lāms 1974, 284) *stroķi aiz jostas aizbāzīs, jūs nevarēsiet ieiet ne veikalā, ne kādā citā vietā ..* (Nakts 1993, 20. v. 3) 2. Darbarīks (parasti šautenei līdzīgs). *lai pašarnieku mašīnas nomaskē ar meijām. Un lai viņi netur tos savus riebiņos stroķus kā uz šaušanu.* (LitM 1967, 17, 11; A. Freimanis) *Orķestranti savus stroķus novietoja autobusā ..* (Koluža 2000, 144)

strūdzinieks subst., neakt. Lēts stiprināts vīns (parasti «Volgas vīns»; PSRS laikā). *Nav, brāl, nav! Brandavs i. Strūdzinieks i. Bet zuvtiņš [=zivtiņas] nav [veikalā].* (Karogs 1976, 8, 118; J. Plotnieks)

strumpēt v. Taurēt. *Vēl ganos nav laists, bet skauģi jau strumpē — pūš ragu.* (Ziedonis 1977, 106; novec. LLVV 7₂, 252) *Rauj no somas savu trompeti, .. strumpē briesmu signālu.* (Caune 1977, 75)

struška subst. Bāriens. (1996) *Mums nodeva baigo strušku par plenārsēdes kavēšanu.* (2003) ♦ **dot struškas.** Bārt. (1970) [< kr. sar. *прыжка*]

-struškā, sk. nostruškā.

stuča subst., skoln. Mācību stunda. (sk 1988) (1997) *Mums pēc pirmās stučas atvaļinājums [=pārtraukums] līdz diviem.* (VE 1989)

stuče, arī stučene subst., skoln. Mācību stunda. (1994) (1996)

stučīt, arī štučīt v. Nosūdzēt. (LŽV²) «*Varbūt viņš jau ir dūzenē?*» — «*Tad viņš tagad stučī par mums.*» (Karogs 1976, 4, 28; H. Gulbis) *Nav neviens stučījis nezin kāpēc...* (2003) *Savus klauvētājus (tos, kuri savulaik nopelnīja Jūdasa grašus, stučīdami par mani) esmu noskaidrojis jau pasen ..* (2004, Delfi) [< kr. sl. *чмычат*] Sk. arī **nostučīt, piestučīt.**

studenis subst. Aukstā gaļa. *ēdīšu studeni ar bietītēm.* (Koluža 2000, 144) [< kr. *студень*]

studentene subst. Studenta aplicība. (1992, jaun.)

stukačs subst. Ziņu pienesējs; nosūdzētājs. (LŽV²) *kaut pirmais stukačs viņu nodotu ..* (Gāliņš 1972, 93) *Nenodosi? Nebūsi stukačs?* (Karogs 1976, 2, 48; C. Dinere) *draugi mani bija informējuši, ka te [=kafejnīcā] ir pilns ar stukačiem ..* (Diena 1996, 80, 12; E. Zirnīs) // pārn. *Stukačs pierakstīj — jau atkal kaut kād barbarism.* (1980) [< kr. sl. *чмыкач*]

-stūķēties, sk. piestūķēties.

stūķis subst. Students. *Man šodien stūķi nāks.* (1993, mācību meistrars)

stulbums ♦ **stulbuma ģēnijs, sk. ģēnijs.**

stuls subst., skoln. Krēsls. (sk 1988) [< kr. *чмыл*]

stulķis subst., skoln. Četrinieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. stuls]

stumpāt v. «Lēni soļot; vilkties.» (LŽV²) [Cilmi sal. stupāt?]

stumt v. Iet; vest. (JVSK 1987) ♦ **stumt ģīmī.** Ēst. (LŽV²) ♦ **stumt māgā, sk. māga.** ♦ **stumt purnā.** Ēst. (LŽV²) ♦ **stumt rorē.** Ēst. (LŽV²)

- stumties** v. 1. Iet; «lēni iet». (LŽV²) *obligāti atslēdz signalizāciju un tikai tad stumties iekšā.* (1998, zīmīte) 2. «Kopoties.» (LŽV²) 3. «Dejot.» (LŽV²)
- stupāt** v. Iet, soļot (parasti ar pūlēm, grūtībām). (barb. LVS, 120) (LŽV²) *es truli stupāju pa sniega žurgu ..* (Ezera 1984, 121; sar. LLVV 7², 259–260) [*< kr. cmyнaмб*]
- stupene** subst. Mācību stunda. (1990)
- stupida** subst. Muļķe. *Stupida tāda, tu visu sajauci!* (Koluža 2000, 144) [*< angl. stupid 'dumjš'*]
- stūris**, arī **stūrītis** subst., spec. Stūra sitiens (futbolā). *Čista no stūrīša [iesita vārtus], neviens nepieskārs...* (1998)
- stutene** subst. Mācību stunda. (JVSK 1987) *Cik šodien stutēnu?* (Koluža 2000, 144)
- stutēties, sk. uzstutēties.**
- subotņiks** subst. Talka. (JVSK 1987) (1995) *Notika nemiīgi «subotņiki» — mēzām un pošām, kaļķojām un krāsojām ..* (Baļuna 1974, 86) [*< kr. cyбoтник*]
- subskribēt** v., iron. Parakstīt. *Šo vēlams subskribēt un atdot nosūtīšanai.* (1999, zīmīte) [*< angl. subscribe*]
- suceklis** subst. Matu suka, ķemme. (VE)
- sūda** subst. ģen. formā, adj. nozīmē. 1. Niecīgs, nenozīmīgs. *Par biļeti maza bēda. Sūda kapeikas vien ir.* (Kļavis 1989, 96) *Vai tu galīgi aptrakojies, par sūda pieciem latiem brīnumus grībi?* (Sestdiena 2003, 1. III, 42) *Tikai tāpēc vien, ka esmu parādā sūda 379,22, šie man atslēdz strāvu!!!* (Diena 2003, 87, 19; komikss) 2. Mazvērtīgs; slikts. *Katrs viens ar galvu ņem pāri tādām sūda inženieriem.* (Lāms 1980, 154) *Tas nav asprātīgi, šitā sūda spēlīte!* (Keno/Krastiņš 2001, 99)
- sūdabrālis** subst. Slikts cilvēks. *Esam jau, esam šad tad sūdabrāļi...* (Diena 1995, 22. V, 2; J. Freimanis) *Tavam kaimiņam draugs ir istākais sūdabrālis.* (1997, TV; tulk. filma) *Faktiski es .. izglābu tos sūdabrāļus no neapskaužamas situācijas.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 58)
- sūdains** adj., **sūdaini** adv. Slikts. *Kaut kas politisks ar visām attiecīgām sūdainām sekām?* (Keno/Krastiņš 2001, 13)
- sūdbumbulis**, arī **sūdubambālis** subst. «1. Mazs bērns. 2. Nepatīkama persona.» (LŽV²)
- sūdiġs** adj., **sūdiġi** adv. Slikts. (sk 1988) *Un, kad ir šausmīgi sūdiġi, es paskatos pa logu, cik tur viss ir forši!* (RīgasV-Progr 1996, 9, 6) *Sajūta nemaz nebija*

no sūdīgajām. (Liksoma/Grīnberga 2001, 68) *ja kādam šķiet, ka tur sūdiņi pasniedz — tad viņš vienkārši sūdiņi mācījās!* (2005, Delfi)

sūdiņš subst. Kas ļoti neliels, nenožīmīgs. *Šitāds mazs sūdiņš, un tā jākrāmējas.* (1993, S26) *Aspirīns, kofeīns, citronskābe un vēl kaut kāds sūdiņš [ietilpst citramonā].* (1996)

sūdirallā! interj. Lieto dažādu emociju izpaušanai. (2005, www)

sūds subst. 1. Mēsls, izkārnījums. *Maksā mums par suņu sūdiem [=par novākšanu]? Nemaksā...* (1995, S65, sētniece) [viņa] *visu mūžu vergojusi tam gailim uz sūdu čupas.* (Laterna 1995, 11, 2) *Tā atzīšanās ir cūkas sūda vērtā.* (1996, TV; tulk. filma) 2. Kas ļoti mazvērtīgs, nekvalitatīvs. *Kur tu tādu sūdu liksi?* (VE 1989) *Tagad jau es pierakstu visus sūdus.* (1994) *Kālab tu nerij tās [pretapaugļošanās] tabletes vai ko citu no tiem sūdiem?!* (1996, TV; tulk. filma) 3. Kas slikts, kaitīgs. *Kāpēc tādi sūdi [=radioaktīvie atkritumi] vispār jāražo?!* (1994) 4. Slikts cilvēks. *Ja tu esi bijis sūds, tad armijā tu esi riktīgs sūds.* (2000, TV) 5. dsk. **sūdi.** Nepatīkšanas; nelaime. (LŽV²) *Viņam sūdu jau tāpat pāri galvai.* (Rijnieks 1990, 286) *Tur bija baigie sūdi sanākuši.* (1993) *Ja gribas iekulties sūdos, kopā ar Džeimu tas var izdoties ļoti ātri.* (Sestdiena 2003, 23, XI, 22) 6. interj. **sūds!** Lieto, izsakot neapmierinātību, vilšanos. *Sūds! .. Nemaz nevar mierīgi pasēdēt šitajā bordelī!* (Keno/Krastiņš 2001, 135) ♦ **cūkas sūda vērts**, sk. **cūka**. ♦ **sūdi vagā.** Saka, kad ir nepatīkšanas, notikusi nelaime. (1970) (LŽV²) *nu tai šnabj slorbāšanai .. būs gals, citād būs sūd vagā ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 27) ♦ **gailis uz sūdu čupas**, sk. **gailis**. ♦ **savārit sūdus**, sk. **savārit**.

sūdu! interj. Lieto, izsakot vilšanos, neapmierinātību. *Viņa nostrādājusies visu nedēļu, tagad ir brīvdienas, bet... sūdu! Vīra nav.* (Sestdiena 2003, 25. I, 39)

sūdubambālis, sk. **sūdbumbulis**.

suhačs subst. Sausais vīns. (1992) [*<* kr. sl. *cyxau*, sal. Nikitina 2003, 518]

suhars subst. Sausiņš. (1990) *Es dabūju nopirkt .. trīs mārciņas melnu, sēnainu suharu.* (Greste 1977, 147) [*<* kr. *cyxapb*]

suka subst., vulg. Kuce (lieto kā lamuvārdu). *Ko lūri, .. naudu, suka, dod!* (Melgalve 1999, 36) [*<* kr. *cyka*]

sūkāt v. Darboties neveiksmīgi; būt neveiksmīgam, sliktam. *mūzikas kvalitāte .. tur [=Eirovīzijas konkursā] sūkā ..* (Diena 2003, 108, 19;

čats) *Vācieši* [futbolā] vienmēr ir sūkājuši. (2004, Delfi) kaut arī .. [futbolkomandas uzbrucēji] sūkā, Starkovam nav šaubu par viņiem .. (2004, Delfi) [*< angl. sl. suck 'būt bezvērtīgam', sal. Green 1998, 1156*] Sk. arī **atsūkāt**.

sūkt v. 1. Dzert. *Kad viņš beigs sūkt to šnabi ..* (VE 1989) 2. «Aizņemties.» (LŽV²) Sk. arī **iesūkt**, **nosūkt**.

sūkties v. Skūpstīties. (LŽV²) *sūcies, bet prieka nekāda.* (VE 1989)

sūķis subst., skoln. Matu suka, ķemme. (JVSK 1987) (1991)

sulīgs adj., **sulīgi** adv. Ļoti labs. (JVSK 1987) (1991) *Tas bija sulīgi nostrādāts.* (VE 1989)

sumka subst. Soma. (sk 1988) *Tō ohranas bābu izstallēja — šī bāž purnu sumkāš, lupatas vien ..* (Lāms 1980, 33) [*< kr. сумка*]

sumkene, arī **sumķene** subst., skoln. Soma. (sk 1988)

sumpa, arī **sumpe** subst. Soma. *sumpa.* (sk 1988) *sumpe.* (1997) [Cilmi sal. **sumka**]

sumpele subst. Soma. (sk 1988) *Sametu grāmatas sumpelē ..* (Koluža 2000, 144)

sumpene subst. Soma. (JVSK 1987) (sk 1988) *manai sumpenei siksna satrūka.* (Koluža 2000, 144)

sūnains adj., **sūnaini** adv. Slikts. *Sūnaina diena — nav ko darīt.* (VE 1989) *iespaids ir sūnains — [viņš ir] nepateicīgs sivēns!* (Rijnieks 1990, 321) *Mēdz jau atlaist visu [hokeja komandas] treneru sastāvu, ja jau reiz tik sūnaini gājīs.* (2004, Delfi) [Sal. latv. sl. *sūdains*]

sūnas ♦ **ragi sūnās**, sk. **rags**.

sunduks subst. 1. skoln. Soma. (sk 1988) 2. Muļķis. (JVSK 1987) (LŽV²) 3. «Apakšvirsnieks krievu armijā.» (LŽV²) [*< kr. сундук*]

super adj., nelok., arī adv. 1. Ļoti labs. *Automašīna — sarkana, ovāli apaļa .. Tāda super!* (Nakts 1994, 17. II, 16) *Tu esi super!* (Diena 2003, 188, 13) *Latvijas virslīga joprojām super!* (VZiņas 2004, 94, 17; V. Nikans) 2. adv. nozīmē. Ļoti. *cik tu esi «super» atvērts un sirsnīgs «džeks» ..* (Ieva 2003, 52, 25)

super! interj. Lieliski! *Super! Bij baigi silts iekšā.* (1997, TV)

superīgs adj., **superīgi** adv. Ļoti labs. (sk 1988) (2006) *Superīgā kasete. Baigi superīgā vispār ..* (1996) *Skaidrs, superīga man doma ..* (1997, V7) *Pasūti bezmaksas paraugus, un tu vari laimēt superīgo mobilo telefonu.* (2003, reklāma internetā) *direktora meita mums superīgi pasniedza kori.* (2005, Delfi)

- sūrs** adj., **sūri** adv. 1. Ļoti liels. *Ja tev sūrā nauda, čoms, kompaktnieku sistēma.* (1995, TV; tulk. filma) 2. Ļoti labs. *Kas tas bija ar to sūro autiņu?* (1996, V22) *Vai nu kāda liela naudas summa, vai nu kāda sūrāka tehnika, vai preces [ir bijušas aplaupītajam].* (1997, TV; policijas ierēdnis)
- susla** subst. 1. Dzēriens (parasti negaršīgs). *ūdens bijis duļķains un rūgts kā vērmēļu susla.* (Kaldupe 1972, 181; LLVV 7., 288) 2. «Vāja rakstura cilvēks.» (LŽV³) (1996) [*<* kr. *сусло*]
- susļiki** subst., parasti dsk., skoln. Jaunāko klašu skolēni. (sk 1988)
- susties, sk. izsusties.**
- sušilka** subst. 1. Žāvētava. *Tās [=«kaptjorka»] ir tas, kur saliek visu to, kas nāk no sušilkas.* (1995) 2. iron. Atskurbtuve. (JVSK 1987) [*<* kr. *сушка*]
- suška** subst. Sausiņš; baranka. (1992) [*<* kr. dsk. *сушка*]
- suškot** v. Sūdzēties. (1990)
- sutā** subst. lok. adv. nozīmē. Piedzēries. (1995)
- sutenis** subst. Dzērājs. *Suteņi vazājas...* (1995)
- sūtīt** ♦ **sūtīt jūrskolā.** Slīcināt (parasti kaķēnus). *Lai savi mīluļi nebūtu jāsūta jūrskolā ..* (1995, TV) Sk. arī **pasūtīt.**
- sutka** subst. 1. Diennakts. (LŽV³) [viesnīcā] *cenās arī kārtīgas — 125 un 150 US dolāri par sutku.* (Pilsēta 1991, 61, 46) *Jāstāv pa divām sutkām [automašīnu rindā, lai nodotu cukurbietes].* (1998, TV; V50) 2. dsk. **sutkas.** Apcietinājums (līdz 15 diennaktīm) par sīko huligānismu. (J. N., K. M.) *es Valiju arī ietupinātu uz piecpadsimt sutkām.* (Lūsis 1970, 29) *visi klau-sījās .. puišu stāstus par atsēdētām «sutkām» ..* (Dripe 1971, 85) *Kuš, māmiņ, par lamāšanos publiskā vietā var dabūt sutkas.* (LitM 1976, 1, 10; L. Egle) *Vai man tagad draud sutkas?* (Steiga 1977, 10) [*<* kr. *сутка*]
- sutočņiks** subst. Cilvēks, kas sodīts ar arestu līdz 15 diennaktīm. *Sutočņiki, kā teica krievu laikā.* (1995, TV) [*<* kr. sar. *сучоchnuk*]
- svalka** subst. 1. Izgāztuve. *Friču laikā viņš atpirkās no mobilizācijas ar .. angļu mārciņām, kuras viņam tāpat par velti bija dāvinājusi neizsmeļamā «svalka».* (Karogs 1977, 4, 76; H. Gāliņš) *Tas [=melnzeme talcinieku darbam] i no svalkām.* (1980) 2. pārn. Slikta, nepatīkama vieta. *Bet šule baigā svalka.* (1995, feļetons) [*<* kr. *свалка*]
- svaņķis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Sal. latv. sl. *cvanķis*]

svarka subst. 1. Metināšana. (1970) 2. Metināmais aparāts. *Tev nāks tādas ugunis, šaus kā ar svarku.* (1994) [сварка]

sveiks ♦ **sveika, Gauja!**, sk. **gauja**.

-svempties, sk. **atsvempties**.

svešene subst., skoln. Svešvaloda (kā mācību priekšmets). (sk 1988)

svetafors subst. 1. Luksofors. *Aiz svetafora — tas ir krustojums.* (1980)
2. neakt., skoln. Milicis. (JVSK 1987) [светофор]

svičs subst., spec. Slēdzis. *Pieslēdza abos galos sviču un pārbaudīja, ka it kā sviči darbojas* [par datoru]. (2002) [switch]

-sviest, sk. **izsviest**.

sviestains adj., **sviestaini** adv. Slikts, nekvalitatīvs; aplams. *Pahars jau vienalga nav tāda kalibra zvaigzne, lai kaut ko spētu mainīt sviestainajā Latvijas futbolā.* (2003, Delfi) *Kāpēc tik sviestains informācijas līmenis?* (2005, Delfi) *dzejniece .. [televīzijas] skatītājiem klāstīja kaut ko pilnīgi sviestainu.* (VZiņas 2005, 234, 10; E. Veidemane)

sviestīgs adj., **sviestīgi** adv. Slikts, nekvalitatīvs; nesakārtots. *Tāds sviestīgs puika, bet bakalaura darbu uzrakstīja.* (2004)

sviests subst. Kas neveiksmīgs, nekvalitatīvs, nesakārtots. *Nu galīgs sviests!* (2002) *Katram ir sava attieksme pret visu šo sviestu ..* (Diena 2003, 102, 17; čats) *Kopumā [vēlēšanās] sviests un bezceris, nav par ko balsot, tikai glumie!* (2005, Delfi) ♦ **saiet sviestā**, sk. **saiet**.

-sviķot, sk. **iesviķot**.

svilināt v., skoln. Atprasīt uzdoto (skolā). (JVSK 1987) (1991) *Cik ilgi, diez, viņa šodien domā svilināt?* (VE 1989)

svilpodams divd. Bez pūlēm, bez grūtībām. (LŽV²) *Svilpodams izkaplēju un pat vēl nopeldēties paspēju.* (VE 1989)

svindele subst. Blēdība. (LŽV²) [Cilmi sal. **švindele**]

svings subst., spec. Sānu sitiens (boksā). *Džeb — tas ir taisnais sitiens, .. sviņgi, huki — sānu sitiēni.* (2004, TV; E. Dāvidsons) [swing]

svintuss subst. Netīrelis. (JVSK 1987) [свинтус]

-svīst, sk. **nosvīst**.

svītrains subst. (< adj.). Cietumnieks. (JVSK 1987) (1991) *Galdi ātri savītrā — svītraino ražojums.* (VE 1989)

svojaks subst. Savējais. (1993) [своаяк]

svoločs subst. Slihts cilvēks; nelietis. (LŽV²) *Nu, velcies, svoloč!* (1980) *40 tūkstoši* [Latvijas rubļu] *deputātu alga? Svoloči, mirlas tādi!* (1993) [A:] *Kas tam aparātam vainas?* [B:] *Uz otru puši griežas. Elektriķi svoloči.* (1994) *zaļa ķirzaka lien .. un čista uguni splauj, vo, svoloč.* (Melgalve 1999, 37) [**< kr. сволочь**]

Š

šā! interj. Lieto, mudinot klusēt vai apklust, arī izpaužot pārsteigumu. *Šā! Bet tajā galā ir vienvirziena kustība.* (Karogs 1975, 7, 38; M. Zariņš) [**< kr. ua!**]

šā □ **šā kā tā.** Tā kā tā, tikpat. *Mēs dosim balvu šā kā tā.* (1997, radio) *Ranks nomirs šā kā tā — pēc sižeta, izrādē viņš ir vien bezmiešīga ēna ..* (Diena 2003, 82, 13; N. Naumanis) *ūt kā viņš nezinātu, ka līgums šā kā tā stāsies spēkā tikai tad, ja referenduma rezultāts būs pozitīvs.* (Diena 2003, 90, 2)

šad ap! interj. Saka, pieprasot apklust. [A:] *Šad ap!* [B:] *Ko?* [A:] *Ne-runā tā par manu māsu!* (1997, TV; Dzīvoklis) [**< angl. shut up!**]

šagāt v. Iet, soļot. (JVSK 1987) [**< kr. uazamъ**]

šaharēt v. Veikt (parasti blēdīgus) darījumus. *Brālēns tur visu laiku šaharē, uz Krieviju braukā.* (1996, v20) [Cilmi sal. **šahermahers**]

šaher-maher! interj. Lieto, lai raksturotu ko blēdīgu, negodīgu. (VE) [Cilmi sal. **šahermahers**]

šahermaherēt v. Blēdīties. (2003) [Cilmi sal. **šahermahers**]

šahermahers subst. Blēdis. *Tāda respektabla iestāde, bet viņš [=tur strādājošs ārsts] — tāds šahermahers...* (2003) [Sal. vācu *der Schacher* 'blēdība; netīrs darījums' + *der Macher* 'darītājs; mahinator']

šahte subst. Kastīte; kārba. (LŽV²) [**< vācu die Schachtel**]

šaiba subst. 1. Ripa (parasti hokejā). [jaunie hokejisti] *mācījušies tehniku ar vieglajām plastmasas ripām. Vienīgi vārtsargam vajadzējis ķert parasto hokeja «šaibu».* (Cīņa 1976, 201, 4) // pārn. Ripai līdzīgs veidojums. *Pusdienās šaiba [=kotlete] ar kartupeļiem.* (1991) *Tās šaibas [uz svarcelšanas stieņa] ir bez jēgas.* (1996, radio) 2. Tablete. (VE) 3. parasti dsk. **šaiabas.** Sīknauda. *Izmaini latu šaiabās!* (Koluža 2000, 144) [**< kr. uašba**]

- šaiķa** subst. 1. Banda. [valdības «plutokrāti»] — *tā ir viena šaiķa* .. (2002, TV; radikāls, skandalozs politiķis) 2. Neliela cilvēku kopa. «Mazs cilvēku bars.» (LŽV²) *Šī šaiķa, kas spārda neveiksmīgi bumbu, nekad nav [mani] interesējusi.* (2003, Delfi) [*< kr. uaiķka*]
- šaise** subst. Nepatikšanas, neveiksme. (1995) [Cilmi sk. *šaiže*]
- šaiže** subst. 1. Mēsli; netirumi, dubļi. *Tur [mazākās ieliņās] varētu būt tāda diezgan liela šaiže.* (1999, radio) 2. Nepatikšanas; neveiksme. *Šaiže! Aizmirsu paņemt līdzī naudu.* (Koluža 2000, 144) *Es saprotu, ka šaiže tur sanāca ar to tavu sīko...* (2001, S35) *Tie, uz kuru pleca raudi par kāda cita vīriša sastrādātajām «šaižēm»* .. (Ieva 2005, 28, 38) [*< vācu Scheiße*]
- šalanda** subst., spec. Gara, sekla (automašīnas) puspiekabe. *SIA .. piedāvā 11 m garas puspiekabes (šalandas) pakalpojumus.* (JūrmalasZ 2003, 9, 7; sludinājums) [*< kr. шаланда, sal. Jeļistratovs 2000, 546*]
- šalava** subst. Prostitūta. *Tur bija savi skuķīši. Maņķa — Odesas šalava.* (Kargors 1976, 3, 43; C. Dinere) [*< kr. sl. шалава, sal. Jeļistratovs 2000, 546*]
- šāle** subst., parasti dem. **šālite**. Lēzens trauciņš ar zemām malām. (LŽV²) (2002) *Viņš [=mazs sunītis] savas darīšanas var nokārtot arī mājās uz «šālītes», nu gluži kā kaķis.* (Diena 2003, 220, 19) [*< vācu die Schale*]
- šālēt** ♦ **šālē dillēs!** Ej prom! (1990) Sk. arī **atšālēt, pāršālēt.**
- šālēties** v. Novadēties. (2003) Sk. arī **atšālēties, izšālēties, nošālēties.** [Sal. vācu *schal* 'novadējies']
- šalteris** subst. Elektrības slēdzis. (LŽV²) [*< vācu der Schalter*]
- šaltēt** v. Slēgt (elektrības slēdzi). (LŽV²) [*< vācu schalten*]
- šamā** pron. Šī; viņa. (LŽV²) *Un šamās murdoņas priekšpusē .. vakara vadītājs .. izsauca [apbalvojamos] ..* (Labrīt 1992, 28. II, 12) «Nu, — šamā sacīja .. (Keno/Krastiņš 2001, 93)
- šamais** 1. pron. Šis; viņš. (LŽV²) *Viņa partijas līderus brīdinājusi, kad šamie viņai 19. kārtas numuru devuši ..* (VZiņas 1995, 2. X, 15) *var pirkt TFT monitorus, šamie tiņa neesot acīm kaitīgi.* (Diena 2003, 238, 19; čats) 2. interj. **šamais!** Lieto, lai izteiktu pozitīvu vērtējumu. (LŽV²)
- šamējais** pron. 1. Šis; viņš. *pagājšgad kāds taču .. ir aris un sējis šamējā lauciņā.* (Labrīt 1994, 28. II, 12) *atļausim viendzimumu laulības, tad atļausim šamējiem adoptēt bērnus ..* (2003, Delfi) *No šamējā krāšņā pāriša neatpāliek .. Vinss Vons galvenā «mafiozņika» lomā ..* (Diena-Izkl 2004, 30. VII, 6; N. Naumanis) *jau otro reizi [futbolkomanda] «Spartak» izbrāķē šamējo.* (2005, Delfi) 2. **Viņējais.** *mēs aizbraucām uz šamējo būd.* (Liksoma/Grinberga 2001, 39)

šampiks subst. Šampanietis. *Saderam uz šampiku!* (1996, TV; B. Sīpeniece) *Šampiks ir ledusskapī ..* (Diena-Izkl 2003, 5. IX, 18)

šampiņš subst. Šampanietis. (LŽV²) *Vakar dzērām šampiņu.* (1992) *Šis pieceļas un man, bāc, šampiņa glāzi gīmi!* (RLaiks 1996, 7, 41)

šampis subst. Šampanietis. *Šie jau būs visu šampi izdzēruši ..* (1998, 29. XII, S30) *Šampis skaitoties lepns dzēriens.* (Koluža 2000, 144)

šampīzeris subst. Šampanietis. (1990) (LŽV²) «Šampīzeri!» — *Čupiņš iega-vilējās. «Šampīzeri un divas porcijas karbonādes.»* (Dadzis 1977, 133; A. Skailis)

šance I subst. 1. Amats. *Un tava šance ir nožēlojama — veikalu inven-tarizētājs.* (Kanders 1975, 7) *Varējām pieņemt veco kādā nekādā šancē.* (Ka-rogs 1975, 10, 73; D. Avotiņa, A. Šlisers) *tanī rauga rūpnīcā bija apsolīta šance uz diviem gadiem ..* (1995) *Viņš bija strādājis par pavāru kādā interhotelī .., bet tagad esot izmests .. no šances ..* (Frīborts/Kraucis 1996, 5) 2. Darba vieta. *Rīt pieskriešu pie tevis šancē.* (Gāliņš 1972, 138) *Cik ilgi tā var nikt: šance — kopuška, kopuška — šance?* (Kanders 1975, 12) *kas no rīta pavadišot uz šanci un ko šis vakarā gaidīšot mājās ..* (Karogs 1976, 8, 28; R. Ezera) *Vienus [cimdus] viņam šancē nofenderēja.* (1994) 3. Darbs, strādāšana. (LŽV²) *Darbs paliek darbs, un es ne no vienas šances nebaidos.* (Gāliņš 1972, 228) «*Tu varēji palūrēt, kas notiek akmeņdārzā?*» — «*Lai noķer un pieliek pie šan-ces?*» [skolēnu saruna] (Karogs 1976, 2, 87; H. Gulbis) [Cilmi sal. **šancēt**]

šance II subst. 1. Izredzes. *Reiz šis lika izmest trali tādā vietā, kur ne-kāda šance nav pat asaku dabūt.* (Skalbergs 1975, 133) *Pirmo reizi visiem dota šance.* (1999, TV) *Jums ir šance dabūt vienu banānu.* (2000, TV) *ir jābūt vēl stiprākiem, lai pretiniekiem nebūtu «šances» rezultātu pavērst mums par sliktu.* (Diena 2003, 80, 12) 2. Iespējamība, varbūtība. *Nav liela šance, ka tā notiks.* (LŽV²) [Cilmi sal. **šanse I**]

šancēt v. 1. Strādāt. (LŽV²) *nāksies pamest augstskolu un šancēt.* (Karogs 1975, 8, 43; H. Gāliņš) *Pārējiem jāšancē tāpat kā nēģeriem.* (Karogs 1975, 10, 12; E. Lukjanskis) *Alīna, izrādās, šancē mūsu bāzē par noliktavas pārzini.* (LitM 1977, 14, 4; O. Mauriņš) *Ejam rīt [=ēst] — pietiks šancēt!* (VE 1989) *Šancējām, šancējām — .. bija apsolīta šance uz diviem gadiem, kapitālu vajadzēja tai-sīt...* (1995) 2. Darboties. *smadzenes, par laimi, šim šancējot dūšīgi.* (Kļavis 1989, 31) *Senāk mēs bijām kopā taisījuši monī pa farca līniju, kaut gan viņš vairāk šancēja ar cigaretēm un kontrabandas ninnēm.* (Frīborts/Kraucis 1996, 5) [*< vācu schanzen 'smagi strādāt'*] Sk. arī **apšancēt, atšancēt, nošancēt, pašancēt, piešancēt.**

-šancēties, sk. **nošancēties.**

Šanhaja, arī **šanhaja** subst. Neglīta, nesakopta vieta (parasti ar ne-kvalitatīvu mazstāvu apbūvi). *Manu Zaķusalas Šanhaju jauc nost.* (Ābols upē) *Ciemīņi no Zviedrijas .. skatās pa logu, nogroza galvas un saka: «Jā... pie jums te īsta Šanhaja...»* (ZA 1995, 62, 2) *Varam teikt paldies Dievam, ka nav vairs bijušo «šanhaju» ..* (Zemgale 2003, 52, 4)

šansarbeiteris subst., neakt. Ierakumu racējs (parasti — šim darbam mobilizētais 2. pasaules kara laikā). *Šai operācijā piedalījās ne tikai četri .. šansarbeiteri, bet arī tikpat daudz vācu sapieru ..* (Gāliņš 1968, 196) [*< vācu der Schanz-arbeiter 'ierakumu racējs'*]

šanse I subst., parasti dsk. **šanses**. Izredzes. *Visi grāba banānus vienīgi lielā svarā, un tad jau pārdevējam maz šansu nopelnīt.* (Lugas 1974, 106) *Teu, Nolle, te vēl ir lielas šanses.* (Putniņš 1975, 105) *nu redz... Tad jau šanses par visu naudu.* (Karogs 1976, 9, 76; I. Lubējs) *Ja tu nopirksi 1 kaseti, tad tev būs viena šanse [vinnēt balvu]... Ja tu nopirksi 10 kasetes, tavas šanses palielināsies desmitreiz!* (Diena 1997, 19. IX, 9; reklāma) [*< kr. шанс*]

šanse II subst. 1. Amats. *tas nav tas, tomēr pretīga šanse [par kapraci] ..* (Lāms 1974, 21) *man vajadzēja pamest savu kolosālo šansi pašapkalpošanās veikalā ..* (LitM 1976, 27, 10; T. Vozņukas tulkojums) *Te virpuļo sarunas par interesantām «šansēm», par vietām, kur «garais rublis» ..* (RīgasB 1976, 230, 4) 2. Darba vieta. *Bet kā šansē?... Vai zina, kur tavš fāters ..?* (Gāliņš 1972, 211) *Es dabū puķovok un fārē uz šans.* (Ēteris 1975, 24) *Uz «šansi» agrīns strādnieks steidzas, / Uz tirgu steidzas laucinieks ..* (Sirmbārdis 1975, 97) [Cilmi sal. **šancēt**]

šansēt v. Strādāt. *Agrāk šansēju uz kuģiem.* (Rūja 1976, 74) *Andri, mēs tak kopā šansē. Tu priekš manis vari galvot...* (Birze 1976, 287) *Aizgājusi no skolas, sākusi šansēt fabrikā ..* (Karogs 1978, 6, 55; R. Ezera) [Cilmi sk. **šancēt**] Sk. arī **nošansēt, pašansēt, piešansēt.**

-šansēties, sk. **nošansēties.**

šaparijs subst. Pieliekamais kambaris. (1995) [Cilmi sk. **šaparis**]

šaparis subst. Pieliekamais kambaris. *Reiz es .. noslēpos «šapari» (nēnoskaidrots apzīmējums pieliekamajam kambarim ..).* (Dzene 1977, 11) [Sal., piem., vācu *die Schafferei* 'pieliekamais kambaris uz kuģa', sal. DGD, 561]

šara □ ar **šaru**. Ar lielu, arī nepelnītu veiksmi. *Nekas, ar šaru vien par čempjiem netikt.* (2004, Delfi) □ **uz šaru**, arī **na šaru**. Par brīvu, bez maksas. *Na šaru. Par brīvu. Rīgā un Ventspilī.* (1996, TV; B. Sīpeniece)

Viņiem tādi tusiņi vairs neesot interesanti .. un «uz šaru» pašst varot arī mājās .. (Sestdiena 2003, 25. I, 37) [*< kr. sl. на уары 'bez maksas', sal. Jelistratovs 2000, 547*]

šarabī adv., skoln. Piedzēries. (JVSK 1987)

šarfs adj., **šarfi** adv., arī **šarps** adj., **šarpi** adv., «1. Nedraudzīgs; skarbs; 2. Ass (piem., nazis); 3. Atjautīgs.» (LŽV²) [*< vācu scharf*]

šaška □ **dūmu šaška**. Dūmu svece. *Re, cik izteiksmīga migliņa! Cītreiz tādu ar desmit dūmu šaškām neiztaisīsi.* [saka kinooperators] (LitM 1976, 17, 11; A. Freimanis) [*< kr. (дымовая) свачка*]

šatdaunēt v., spec. Izslēgt (datoru). (2002) *Šatdaunēt?* (1999, S25, pie datora) [*< angl. shut down*] Sk. arī **nošatdaunēt**.

šatierdeķis subst. Šatiersega. *Iztādē ir prāvs skaits pašu vienkāršāko seno audumu svītru segu (tautā sauktie «šatierdeķi»).* (Cīņa 1977, 176, 4) [Sal. vācu *die Schattierung* 'krāsas nianse']

šaufele subst. Liekšķere. *Ar šaufeli jāšancē, neba vairs maisi jāceļ.* (Karogs 1975, 8, 41; H. Gāliņš) *Nāc ar šaufeli!* (1999, S17, slaucidama ielu, vecākai kundzei) [*< vācu die Schaufel*]

šaufelēt v. Strādāt ar liekšķeri. (LŽV²)

šaukt v. Iet, doties. (L. T.)

šaupele subst. Liekšķere. (LŽV²) *Nu, [zivs] aste, es teikšu, kā šaupele.* (Karogs 1976, 10, 122; J. Anerauds) [Cilmi sk. **šaufele**]

šausmene subst. Šausmu filma. [režisors] *riskēja galvenās lomas .. prastā šausmenē piedāvāt titulētākajiem holivudiešiem ..* (Diena-Izkl 2003, 31. I, 8; N. Naumanis) [aktiera karjera,] *sadarbojoties ar šausmeņu producentu Rodžeru Kormenu, varēja beigties daudz pieticīgāk.* (Diena-Izkl 2003, 28. III, 10) *mana draudzene, rūdīta šausmeņu skatītāja, .. atzina, ka šī ir visbaisākā «baidīšanās» filma ..* (Diena-Izkl 2005, 1. IV, 11)

šausmonīgs adj., **šausmonīgi** adv. 1. Ļoti liels. (1995) 2. adv. Ļoti. *Viņa ir šausmonīgi greizsirdīga uz vietējiem perversoņiem.* (Melgalve 1999, 76)

šaut v., spec. Operēt ar lāzera staru. *Kur tas trakais Ivars palika, kad viņam jāšauj!* (1994; ārste oftalmoloģe slimnīcā) Sk. arī **uzšaut**.

-šauties, sk. **piešauties**.

ščit! interj. Lieto, lai izteiktu neapmierinātību. (1996) [Sal. angl. *shit!*]

ščitoki subst., parasti dsk., spec. Kājsargi (piem., futbolistiem, hokejistiem). *Nevajadzēja likt, nu, to ar baltiem ščitokiem vārtos...* (1999, TV, 6-7 gadus vecs jaunais hokejists) [*< kr. щиток*]

šcotka subst. Suka. *Viņš palaida plūdumā birsti: — Ker rokā — šcotka peld prom!* (Balodis 1971, 106) [*< kr. uēmka*]

ščots subst. Rezultāts (sporta spēlē). *Vienkārši ščotus pierakstīsim un atdosim.* (1980, V20, aizņemoties pildspalvu) *Nevajag mest, labs ščots!* (1995; līdzjutēja sauciens no tribīnēm, kad basketbola spēles pēdējā minūtē rezultāts ir 150:100) *Kāds ir ščots?* (1996, radio; Ufo) [*< kr. cuēm*]

šefot v. Tēlot svarīgu, nozīmīgu personu. (JVSK 1987) *Viņam briesmīgi patīk šefot, bet nekas jau nesanāk.* (VE 1989) *Beidz šefot, paši zinām, ko darīt!* (Koluža 2000, 144)

šefs ♦ **piezvanīt šefam**, sk. **piezvanīt**.

šefte subst. 1. Amats. *lai tur vai kas, bet ar kaprača šefi ir cauri.* (Lāms 1974, 26) *Tu iztēlojies, ka tev patīk oficiantes šefte!* (Skalbergs 1975, 50) 2. Darba vieta. (1990) 3. Darbs, strādāšana. *jaunais melderis panīkuļoja, tad meta šefi pie malas.* (Karogs 1975, 6, 33; A. Stankevičs) 4. parasti dsk. **šeftes**. Darījumi (parasti tirdznieciski). *kā iet ar šeftēm?* (Karogs 1975, 8, 77; M. Zariņš) *Sarmīte .. gandrīz vai pārvēršas didaktikas ruporā, sak, .. vairāk netaisiet šādas «šmučīgas šeftes» ..* (Karogs 1978, 6, 167; J. Plotnieks) 5. novec. Veikals, uzņēmums. (LŽV²) *Viņš [=frizieris] .. pats savu šefi vērs vaļā .. Martas ielā.* (Upīts 1947, 778) [*< lv. scheft*]

šeftēt v. 1. Darboties. (1964) 2. Tirgoties. (1970) [Cilmi sal. **šefte**] Sk. arī **izšeftēt** s. v. **izšeptēt**.

šeftēties v. 1. Darboties. *Petrogradā ar grāmatām jau rosīgi šeftējies Kukurš ..* (Karogs 1977, 6, 122; K. Karulis) 2. Tirgoties. (LŽV²) [Cilmi sal. **šefte**]

šeftīgs adj., **šeftīgi** adv. 1. Darbīgs, rosīgs. (1990) 2. Tāds (cilvēks), kas bieži un labprāt iesaistās tirdznieciskos darījumos. (1970) [Cilmi sal. **šefte**]

šeftinieks subst. Cilvēks, kas veic (parasti negatīvi vērtējamus) darījumus. [Rīga] *ir tirgotāju un visādu šeftinieku pilsēta.* (Kalniņš 1977, 9) .. *Ulmanis šito šeftinieku tomēr neieredzēja ..* (Karogs 1977, 6, 122; K. Karulis)

šeftmanis subst., parasti niev. (LŽV²) Cilvēks, kas veic (parasti negatīvi vērtējamus) darījumus; tirgotājs. *Un lūk — uzņēmīgi šeftmaņi jau laiž klajā plati ar Hillera runu ..* (PadJ 1975, 206, 8) *pret veiklo «šeftmaņi» vērsties ir daudz grūtāk.* (LitM 1975, 23, 2) *milicijas uzskaitē esošais ar izcilu šeftmaņa talantu apveltītais Felikss Stilbtīņš.* (Karogs 1976, 8, 91; J. Plotnieks) *Jānis .. ir «šeftmanis» pēc būtības ..* (Sestdiena 2003, 3. V, 34) [Sal. vācu *der Geschäftsmann* 'tirgotājs, komersants']

šeiba, arī **šeibe** subst. 1. Paplāksne. (1970) 2. spec. Lielā ripa (novusā). *kija mazliet sašķiebās, un šeibe iekrita kulē.* (Eglons 1967, 26) 3. «Loga rūts.» (LŽV²) [*< vācu die Scheibe*]

-šeibēt, sk. **piešeibēt**.

šeine subst. 1. neakt. Izzaņa, apliecība (galvenokārt vācu okupācijas laikā). *pārvejiem ar sarkanajām šeinēm bija jābrauc rakt tranšejas ..* (Gāliņš 1968, 209) *No visām šeinēm labākā ir urlaubšeine ..* (Gāliņš 1972, 229) *Pasīti [uzrādiat], šeini par atbrīvošanu no legioniem.* (Karogs 1975, 5, 15; Ž. Grīva) 2. neakt. Talons, dokuments, kas dod tiesības (ko) nopirkt (vācu okupācijas laikā). *Citreiz jau nu tik lēti neiekritis ar tām degvīna šeinēm.* (Karogs 1975, 6, 59; A. Stankēvičs) *Tikām iztukšojuši ne vienu vien trauku erzacšņabja, ko dabūjām uz paštaisītām šeinēm.* (Karogs 1977, 5, 55; J. Melbārzdīs) 3. Rakstveida atļauja; licence. *Viendien piezvana man un priecīgs saka: .. esot trīs brīvas dienas un viena buka šeine [medībām].* (Karogs 1977, 2, 37; R. Ezera) 4. Banknote. (LŽV²) *Vēlāk viņš aprunāsies, par šito šeini [=50 rubļu] šī būs gatava.* (Lāms 1974, 232) [*< vācu der Schein* 'apliecība; naudaszīme']

šeiners subst. «Uzsista zila acs.» (LŽV²)

šeitelis subst. «Matu celiņš.» (LŽV²) [*< vācu der Scheitel*]

šekte subst. Stulms. *Čabi ir sarkani jēlādas zābaki ar augstām šektēm.* (1985, izloksnes teicējs) [*< lv. schecht ME 4, 15*]

šektenes subst., parasti dsk. Stulmzābaki. *Atceros .. [Sergeju Jeseņinu] lāsmainā krievu krekļā, plīša biksēs, ermoņikā ielocītās šektenēs.* (Kritikas g III, 208) [Cilmi sal. **šekte**]

šekteņi subst., parasti dsk. Stulmzābaki. (LVSV, 438) [Cilmi sal. **šekte**]

šēma subst., vec. p. Shēma. (1960) [*< vācu das Schema*]

šēne subst., neakt. Talons, dokuments, kas dod tiesības (ko) nopirkt (vācu okupācijas laikā). *Vācu laikā uz šēnēm deva skaistu zīda laka-tiņu.* (1980, izloksnes teicēja) [Cilmi sk. **šeine**]

šeņķis subst. Krogs. *Vai tad labāk šeņķi sēdēt?* (Līvs 1968, 76) *Manos laikos tādi šmiņķēti doktori šeņķos par bufetes mamzelēm strādāja.* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) *ne tu vīgvamū esi redzējis, nekā, tikai tajā Jūrmalas šeņķi esi bijis, kuru par vīgvamū sauc ..* (PadJ 1976, 150, 8; A. Bergmanis) [*< vācu die Schenke*, sal. ME 4, 16]

šepatās adv. Šeit, tepat. *Šogad esam šepatās.* (1977, radio)

šepste subst. 1. Amats. (1970) 2. Darba vieta. *Kā krievi viņu [=namu pārvaldnieku] četrdesmitajā gadā ielika, tā visu vācu laiku turējās — un atkal tai pašā šeptē.* (Gāliņš 1972, 62) *Un drīz mani atlaidīs no šepstes ..* (Karogs 1976, 10, 93; I. Lubējs) *Lūdzu, meistar, es gribēju šepti dabūt, darbu.* (LitM 1976, 28, 16; J. Grešte) 3. parasti dsk. **šepstes**. Darījumi, parasti tirdznieciski. (LVS, 73) *Varētu taisīt šepstes .. ar .. leišu vilnu ..* (Karogs 1975, 8, 49; H. Gāliņš) 4. Nodarbošanās. *Kaut kādu šepti vajag.* (1990, S90) [*< lv. scheft ME 4, 16]*

šeptēt v. 1. Darboties. (1975) 2. Tirgoties. (1970) [Cilmi sal. **šepste**] Sk. arī **izšeptēt**.

šeptēties v. 1. Darboties. *Ko tu tur šeptējies?* [jautājums bērnam, kurš dara ko neatļautu] (1995) *Tā bija pirmā jeb otrā reize, kad tu virtuvē šeptējies?* (1997, TV; E. Zariņš) 2. Tirgoties. (1980) [Cilmi sal. **šepste**]

šeptīgs adj., **šeptīgi** adv. 1. Darbīgs, rosīgs. (1980) 2. Tāds (cilvēks), kas bieži un labprāt iesaistās tirdznieciskos darījumos. *šeptīgā Šepskija uzdarbošanās [romānā] ..* (Karogs 1976, 9, 175) *Rīgā viņiem dzīvo .. šeptīga krustmāte, kas palīdz nokārtot tirdzniecības lietas.* (Zemgale 2003, 35, 5) 3. Tāds (cilvēks), kas bieži iesaistās negodīgos darījumos. *Šeptīgie pelna uz .. sabiedrības slimību rēķina.* (Diena 2004, 176, 12; G. Repše) [Cilmi sal. **šepste**]

šeptmanis subst., parasti niev. Cilvēks, kas veic (parasti negatīvi vērtējamus) darījumus; tirgotājs. (LŽV?) [rakstnieks] *nevarēja bez bodlēriskā smīna raudzīties uz dažumdažādo veiklo naudnieku un slīpēto šeptmaņu izdarībām ..* (LitM 1976, 3, 4) *Daugavpilī par saviem līdzekļiem tādu [cietumu] uzcēla ebreju šeptmanis Frīdlands.* (Karogs 1977, 12, 33; V. Livzernieks) *Vai tu neredzi, ka viņš ir caurcaurēm šeptmanis!* (LitM 1978, 12, 7; A. Kalve) [A:] *Kas mēs esam?* [B (uzņēmējs):] *Šeptmaņi.* (1994) [Cilmi sal. **šeftmanis**]

šeptnieks subst. Cilvēks, kas veic (parasti negatīvi vērtējamus) darījumus. *Jau sen atpakaļ kā rakstnieki, tā šeptnieki aptvēruši, ka vispopulārākais izdevums grāmatu tirgū ir kalendārs.* (PadJ 1976, 95, 4; M. Zariņš)

šerps adj., **šerpi** adv. 1. Skarbs, nepatīkams. *Man metās tā šerpi ap dūšu.* (Eglons 1967, 104) *Tie grozījumi [pensiju likumā] pa daudz šerpi bijuši.* (1999, radio; V70) *Ja vējš par šerpu un viņu augstums ir virs metra, brauciens uz Roņu salu tiek atlikts.* (Diena-Izkl 2003, 18. VII, 5) 2. Ass, provocējošs. *Kad tapa žurnāla pirmais numurs, labu vēloši paziņas .. teica: «Veči, vai jūs nesākat mazliet par šerpu?»* (Laterna 1995, 2, 1) *Vai «Vākara Ziņas» ir pietiekami asas un šerpas?* (1996, TV) *«Nekas man neliedz to darīt,» šajos*

vārdos pavīd šerpi pašpārlicinātā intonācija. (Diena 2003, 112, 20) 3. Dusmīgs. Tu pret viņu vakar izturējies diezgan šerpi .. (Jakubāns 1974, 41) Neesi tik šerps! (1995, TV; tulk. filma) [*< lv. scherps ME 4, 16*] Sk. arī **pašerps**.

šerpts adj., **šerpti** adv. Skarbs; ass. Šerpta dāma. (LŽV²)

šērvante subst., spec. Šķērssienu. paša grospapa taisītā dēļu «šērvante» pārdalījusi [klēts galu] divās daļās. (Lāms 1971, 145) [*< vācu die Scherwand*]

šesškorka subst. Pakalpiņš. [partija] kā tiek pie varas, tā sabāž visur savus «šesškorkas». (2005, Delfi) [Cilmi sk. **šestjorka**]

šestakot v. Pakalpot. (1990)

šestaks subst., niev. Pakalpiņš. (JVSK 1987) Es neesmu šestaks, izdari kaut ko arī pats. (Koluža 2000, 144) [politikis] kā tāds šestaks izpildīja .. [cita politika] pasūtījumu. (2003, Delfi) [Cilmi sal. **šestjorka**]

šestjorka subst. Pakalpiņš. Priekšnieķeļi grābj kā traki, darbinieki kā šestjorkas raujas .. (2005, Delfi) [*< kr. sl. uecmeþka, sal. Jeļistratovs 2000, 551*]

šestoks subst., niev. Čakls skolēns. (sk 1988) [Cilmi sal. **šestjorka**]

šet! interj. Lieto negatīvu emociju izteikšanai. Šet! Atkal zeķe pušu! (Koluža 2000, 144) [Cilmi sk. **šit!**]

šet up! interj. Saka, pieprasot apklust. (1992) [*< angl. shut up!*]

šēze subst. Uzvalks (parasti smalks); apģērbs. «Moderns uzvalks; fraka.» (LŽV²) [ligavainis] melnā šēzē .. pumpē gaisu benzīna bākā .. (Putniņš 1971, 146) Uzstībī virs savas glaunās šēzes šito dungriņu .. (Ēteris 1975, 50) Mācītājs .. gludināja sasēdētās šēzes dibenpusi. (Karogs 1975, 5, 30)

šibere subst. Aizbīdnis (parasti krāsns vai plīts dūmvadam). vai visi logi, šiberes, juškas ir ciet? (Lāms 1973, 84) [Cilmi sk. **šiberis**]

šiberēt v. Dejot (balles dejas). «Dejot šiberi.» (sar. LLVV 7, 351) (LŽV²) Ermoņikas skaniņās / Nenobāziet tālu! / Ķermiēsta Anniņa / Šiberēt būs jālūdz. (Rūja 1972, 130) Vai tad man nakts vidū šiberēt vajadzēja, vai? (Putniņš 1975, 220) vecais sakārnis, uzlicis skuķim ķepu uz dibena, šiberē. (Karogs 1977, 5, 36; J. Melbārzdīs) [Cilmi sal. **šiberis**] Sk. arī **piešiberēt** s. v. **piešībēt**.

šiberēties □ **šiberēties klāt**. Flirtēt; pieglaimoties. Tās jau netraucēja [jūs] šorīt viņai šiberēties klāt, mazajai nabadzītei. (Keno/Krastīņš 2001, 156)

šiberis subst. 1. Aizbīdnis (parasti krāsns vai plīts dūmvadam). (nov. LLVV 7, 351) Kad .. pārnācām no bēgļiem, pat šiberi un krāsns durtiņas

bija izlauzuši. (Kanders 1975, 131) *Kur tad te siltums turēsies, ja šiberis līdz galam nenoslēdzas?* (Cīņa 1976, 123, 4) *Šiberim, krāsniņ, ir jābūt horizontāli vai vertikāli.* (2001) 2. *Naktspods guļošam slimniekam, padube.* (nov. LLVV 7., 351) [sanitāre:] *Vienos šiberos no rīta līdz vakaram.* (Karogs 1975, 4, 92; G. Priede) *Piedāvājums [politiķiem]: vesela darbadiena veco ļaužu pansionātā, iznesot vecīšu šiberus ..* (2005, www) 3. «Fokstrotam līdzīga sarīkojumu pāru deja; .. arī fokstrots.» (sar. LLVV 7., 351) «Deja (parasti fokstrots).» (LŽV²) *Čaks .. nevarēja ignorēt sava laika muzikālās sadzīves realitātes. Un tie bija valši, fokstroti, tango, šiberi, džimmi ar atiecīgu instrumentāciju ..* (LitM 1976, 44, 5) ♦ **šiberis aizkrīt (ciet)**, arī **šiberis aiziet (ciet)**. Zūd spēja saprātīgi spriest. *satiku Dairi, ar kuru biju pazīstama jau no 7. klases, un «šiberis aizkrita».* (Santa 1996, 6, 43) *Učenei šiberis aizkritis.* (L. T.) *klausies, tev dažkārt šiberis aiziet pavisam ciet.* (1996, TV; tulk. filma) ♦ **šiberis ciet**. 1. *Zudusi spēja saprātīgi spriest.* (2003) 2. *Saka, kad (kāds) ir aizmidzis. Kā iekāpšu [vilcienā], tā šiberis būs ciet.* (1992) [*< vācu der Schieber*]

šībēt v. 1. *Dejot (balles dejas).* *Un dejot — es vispār nedejoju. .. Man tā šībšana izskatās pēc publiskas čamdīšanās.* (Karogs 1976, 10, 76; I. Lubējs) 2. *Stumt.* (LŽV²) [*< vācu schieben 'bīdīt, stumt'*] Sk. arī **iešībēt**, **nošībēt**, **piešībēt**.

-šībēties, sk. **izšībēties**.

šilierēt v. *Atspīdēt, mirgot.* *Re, cik glīti tas rakstūtais šilierē...* (Putniņš 1975, 85) [*< vācu schillern*]

šilierēties v. 1. *Atspīdēt, mirgot.* «*Atspoguļoties; vizuļot.*» (LŽV²) *šilierējas tā, ka raibs gar acīm metas.* (1996) *Kāpēc tur tā šilierējas [=gaisma atspīd no sniega?]* (2002) 2. *Rēgoties; būt šķietami redzāmam.* (LŽV²) *Ķerts? .. Vai tev jau galīgi šilierējas?* (Karogs 1976, 9, 14; I. Lubējs) *Vai man šilierējas, ka «Istabā» nedaudz pazeminātas cenas?* (Diena-Izkl 2005, 28. I, 17) [Cilmi sal. **šilierēt**]

šilte subst. 1. *Plāksnīte ar uzrakstu; izkārtne.* (LŽV²) *Brauks garām zemnieks, meklēs Hercmanus, neatradīs šilti, aizbrauks garām ..* (Gāliņš 1968, 28) *gravieris ierobī dzīvokļa durvju šilti ..* (Lāms 1973, 257) *Un līdzās būs pārdotava ar šilti: «Raimonds Gerkens. Koloniālpreces».* (NC 1994, 9. XII, 4) *Šilte ir, [tātad] partijas birojs ir.* (1999) // *pār. visi maītas būs vienā katlā [=partijā]. Un ziepes būs. Jo tauta atkal tai jaunajai šiltei noticēs.* (2003, Del6) 2. *Etiķete, uzlīme (piem., pudelei).* *kas pudelei par šilti!* (Birze 1973, 183) *Ar visu šilti [pudele] — redzi?* (VE 1989) *ar tiem [tauku] pro-*

centiem ir tāpat kā ar doktordesām, šilte ir, bet, kas iekšā, to neviens nezina ..

(2004, Delfī) ♦ **gāzt pa šilti**. Sist pa seju. (VE) [< vācu *das Schild*]

šimpēt v. 1. Kritizēt, parasti pārspilēti vai nepelnīti. *esam sākuši «šimpēt» kritiku ..* (PadJ 1976, 106, 5) *vai bija vērts .. mūsu [=vāciešu] senās tiesības Baltijā šimpēt.* (LitM 1977, 32, 5; J. Peters) [A:] *Neliek un neliek «Sikspārni» [=izrādi] mierā.* [B:] *Ar šimpēšanu?* (2002) 2. «Bārt.» (LŽV²) [< vācu *schimpfen*]

šimpēties v. «Bārties; lamāties.» (LŽV³) [Cilmi sal. **šimpēt**]

šina subst. 1. Svira. *Emīls noregulēja vadības šinu [aritmometram] ..* (LitM 1977, 20, 12) 2. neakt. «Mīnus zīme (-), piem.: *trīs ar šinu* [=skolas atzīme 3-].» (LŽV³) 3. «Dzelzs sija; dzelzceļa sliede.» (LŽV²) 4. «Stilba kauls, piem.: *iespēt pa šinām.*» (LŽV³) [< kr. *шина* 'šina (medicinā)']

šindars subst. Atejas mēslu izvedējs; (retāk) atkritumu savācējs. *Sauc mani kaut par šindaru, tikai maksā desmit latus dienā!* (Lāms 1973, 27) [Cilmi sk. **šinders**]

šinderēt v. Strādāt par mēslu izvedēju vai atkritumu savācēju. (1970) // pārn. *Ko īsti viņš grasās panākt, šinderējot* [=strādājot par sanitāru] *svešā slimnīcā?* (Sestdiena 2003, 5. IV, 34) [Cilmi sal. **šinders**]

šinders subst. 1. Atejas mēslu izvedējs; (retāk) atkritumu savācējs. (LŽV²) *Ir jau arī tas šindera darbs smirdīgs, kaut arī ar atejām nav vairs jākrāmējas.* (Karogs 1977, 4, 81; H. Gāliņš) 2. pārn. Slikts cilvēks. *Lai gan [mašīnas zaglis] skaitās man draugs, tomēr tāds šindera gājienus...* (Putniņš 1971, 72) [< vācu *der Schinder* 'dirātājs']

šindigs, arī **šindings** subst. «Trokšņainas, lētas viesības.» (LŽV³) [Sal. vācu sar. *schinden* 'lietot, izmantot (bez maksas)']?

šipene subst. Riepa ar radzēm. *Mašīnu ar šipenēm?* (1996) [< kr. *шип*]

širce subst. Priekšauts. (LŽV²) (1996) *Ūja, tā širce jau vairs neder, caura lai.* (Birze 1976, 122) [< vācu *die Schürze*]

šircīte subst. 1. Priekšautiņš. (LŽV²) 2. «Meitene.» (LŽV²)

širmis subst. 1. Lietussargs; saulesargs. (sk 1988) (LŽV²) *Kristīne vēl piesolīja širmi, bet es kā muļķis nepaņēmu.* (Ezera 1971, 27) *ja vari, paņem plaški līdz — un manu mazo širmīti!* (1999, S50) *nevarēju noticēt, ka pašā ziemas vidū jau atkal būs lietus .., tāpēc širmi atstāju kojās ..* (1999, el. v.) 2. Aizslietnis. «Aizsegs (ap gultu).» (LŽV²) *Pamanījusi, ka es apbrīnoju aizslietni, Martas tante paskaidroja: «Tas ir riktīgs francūžu širmis!»*

(Karogs 1977, 2, 101; I. Meldere) // pārn. Aizsegs. *Arī advokātam .. likumi ir jāievēro. Viņš nevar, aizsargājoties aiz klienta «širmja», darīt, ko grib.* (Diena 2003, 61, 3) *Cilēvičs taču galvenā persona. ... [cits politiķis] ir tikai širmis.* (2003, Delfi) 3. Nags (cepurei). *Siltā laikā valkāja bodē pirktas cepures ar širmjiem.* (1975, izloksnes teicējs) *Bet tev mugurā brandmeistara formas tērps .. un galvā skaista, ar diviem širmjiem spoža ķivere.* (Karogs 1976, 6, 33; M. Krieviņš) [tūrgū] *bija tikai tādas beretītes ar širmīti.* (2003) 4. Saules aizsargs (automašīnā). *Domā, ka es arī nevaru atlaist širmi?* (1995, S) □ **kritamais širmis** novec. Izpletnis. *19. gadsimta beigās plašas rīdziņnieku masas .. pulcināja gaisa balonu lidojumu demonstrējumi, lēšana no tiem ar tā saucamajiem «kritamajiem širmjiem».* (ZAVēstis 1977, 3, 75) ♦ **širmis aizkritis**. 1. *Zudusi spēja saprātīgi spriest.* (2000) 2. *Sabojājies. Info peidžerīši strādā visās vietās, un nevienam nav širmis aizkritis.* (1996, TV) [*< vācu der Schirm*]

širmoviks subst. Neapdomīgs, pārgalvīgs cilvēks. [riteņbraucējs] *tomēr nepieskaīta sevi tā saukto «širmoviku» kārtai, kuri bezbailīgi traucas lejup no kalna, nedomādami par iespējamajām sekām.* (Diena-Izkl 2003, 25. VII, 17)

širpotrebs subst. Kas mazvērtīgs, neorigināls, arī nemāksliniecisks. *Viņi bija pieredzējuši, kā .. tradicionālā lietišķā māksla tiek izsvēpēta no pasaules raibās kultūru buķetes. Redzējuši, kā nācies padoties rūpnieciskajam pasaules kopusgaumes širpotrebam.* (Diena 2003, 26, 12; L. Mukstupāvela) [*< kr. sar. уурпотреб*]

šiška subst. 1. Liels priekšnieks; ietekmīga persona. «Ievērojams amatvīrs.» (LŽV³) (JVSK 1987) *Tu, kā redzams, šeit esi liels šiška?* (Lugas 1974, 65) [laikrakstam] *bija ļoti svarīgi uzzināt kaut kāda Krievijas ebreju šiškas viedokli ..* (2004, Delfi; iron.) *Viņš ir liels šiška.* (2006) 2. Puns, uztūkums. (1990) [*< kr. sar. шушка*]

šiškulis subst. Puns, uztūkums. // *Pumpa.* [viņa] *vienmēr staigā ar šītiem te šiškuļiem [uz lūpas].* (1980) [Cilmi sal. **šiška**]

šit! interj. Lieto negatīvu emociju izteikšanai (piem., paredzot nepatīkšanas). (L. T.) [*< angl. shit*]

šiten adv. Šeit. (Nakts 1993, 18. II, 15) *ko tu šiten sienēs klāt kārtīgiem cilvēkiem?* (Forums 2003, 17, 4; Z. Skujņiņš)

šitentas pron. Šis. *Tad es patiesi negribu būt latviete — ar šītentu visu, kas tik tālu no maniem Jāņiem.* (Diena 2004, 145, 11)

-šiverēt, sk. pašiverēt.

šizība subst. Muļķība, neprātība. *Neskatoties uz savām šizībām, tā ir ļoti feina filma.* (TVDiena 2003, 1. III, 20) [*< latv. šizofrēnija*]

šizīgs adj., **šizīgi** adv. Muļķīgs, neprātīgs. *šizīga sapņa ..* (Nakts 1993, 13. V, 19) *mazliet šizīga kriminālintriga .. 29 gadus veca režisora izpildījumā.* (Diena-Izkl 2003, 9. V, 9; N. Naumanis)

šiziks subst. Dīvains, nenormāls cilvēks. *Šitā šiziku .. partija ir mirusi.* (2004, Delfi)

šiziķis subst. Dīvains, nenormāls cilvēks. *es sāku kolekcionēt cilvēkus ar dīvainībām — šiziķus un homišus, rakstniekus un bomžus ..* (Laterna 1995, 2, 39; L. Medne) *Viņa jūs, šiziki, aptīris!* (1998, TV; filma)

šizis subst. Dīvains, nenormāls cilvēks. (1991)

šizisks adj., **šiziski** adv. Muļķīgs, neprātīgs. [ši] *doma kā tāda ir vienkārši šiziska.* (1996)

šizītis subst. «Šizofrēniķis.» (LŽV²)

šizo subst., nelok. Dīvains, nenormāls cilvēks. (1975)

šizs ♦ **mētāt šizu.** Tēlot vājprātīgu. (2003)

škirka subst. 1. Apkake. (JVSK 1987) 2. Spranda. (2000) ♦ **ka ņemšu aiz škirkas!** Saka, piem., piedraudot piespiest ko darīt. (2000) [Sal. kr. sl. *заукупник* 'apkake' Baldajevs 1997, 1, 156]

škrobe subst. Dusmas, nepatika. (2005) *Tā nošmurgājis manu grāmatu. Škrobe baigā.* (1993) *Tu zini, kāda škrobe, kad tu esi nobriedis braukt līdz stacijai, bet jāizkāpj ātrāk!?* (1999) *Man ir škrobe, ka it kā mītiski tiek uzpūsts, ka mums ir tikai dažī labie* [žurnālisti] .. (RīgasV-Progr 2003, 20, 3)

škrobīgs adj., **škrobīgi** adv. 1. Nepatīkams (piem., stāvoklis); tāds, kas izraisa dusmas. *škrobīgi, ļoti škrobīgi ..* (2001) 2. Dusmīgs. *Škrobīgā Anniņa* [=paraksts]. (TVDiena 2003, 10. VII, 20)

škroboties v. Dusmoties. *tas škrobojas un maksā savu līzingu ..* (2004, Delfi)

škunstnieks subst., iron. Mākslinieks. *Vai tikai tu neesi škunstnieks?* (Eka 1974, 60) [Cilmi sal. **skunstnieks**]

škura subst. Slikts cilvēks; nelietis. (2003) [*< kr. шкура*]

škvarņiks subst. Apkake. (JVSK 1987) *Es fiksi tētuku aiz škvarņika un uz pagastmāju.* (RVēstis 2004, 2, 15)

škverns adj., **škverni** adv. Slikts. (sk 1988, Latgalē) [*< kr. скверный?*]

šķērite subst., spec. 1. Vieglatlētikā — augstlēcšanas stils, kuram raksturīgas šķēru asmeņu virzībai līdzīgas augstlēcēja kāju kustības. (1970) 2. Futbolā — sitiens pa bumbu atmuguriskā kritienā, kāju kustībām atgādinot šķēru asmeņu virzību. *no 12 metru attālumā afrikānis [=futbolists] «šķēritē» sita nekļūdīgi, un [rezultāts kļuva] 2:1.* (2004, www) *Šļesarčuks sit pa vārtiem šķēritē ..* (2005, www)

šķērsām adv. Nepareizi; slikti, nekvalitatīvi. (sar. LLVV 7, 363) *Viss aizgāja šķērsām.* (LŽV²) *Viņ [=metodiskie norādījumi] jau galīgi šreijā, viņ ir šķērsām...* (2003) *Rezultātus [reformām] jau parasti ierauga pēc gadiem pieciem — septiņiem. Tad arī redzi, kas ir bijis šķērsām.* (ZinV 2004, 10, 2)

šķesteris subst., novec. **Ķesteris.** *Un bija tur draudzes mācītājs un šķesteris ..* (Lāms 1973, 204)

šķībacainais subst. (< adj.), parasti dsk. **šķībacainie.** Aziāts; dzeltenās rases pārstāvis. (LŽV²) *nevienas civilizētas valsts civilizēts žurnālists savos tekstos neakcentē vārdus «melnais», «baltais», «šķībacainais» ..* (Diena 2003, 110, 2)

šķībais subst. (< adj.). Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

šķidrs adj., **šķidri** adv. 1. Slikts. (sk 1988) *Man sametās šķidri ap dūšu ..* (Lāms 1972, 24; sar., pārn. LLVV 7, 370) *Pensionāriem galīgi šķidra dzīve .. Šķidri, sūdīgi, latviski sakot.* (1994, TV; E. Pāvuls) *Pat šķidrā filmā ir skaidrs, ka laipnība starp melnajiem un baltajiem ir ļoti trausla.* (KD 2005, 12, 2; B. Rubesa) 2. «Nepilnīgs; neizdevies. *Šķidrs arguments.*» (LŽV²)

♦ **dirst šķidru, sk. dirst.** Sk. arī **pašķidrs.**

-šķiebt, sk. **iešķiebt.**

šķilenes subst., dsk. **Šķiltavas.** *Viņš .. paņēma cigaretes un šķilenes no naktskapīša ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 97)

-šķilt, sk. **nošķilt.**

šķiņķēt v. Maksāt. *Cik tev šķiņķē, izmaksājuši algā?* (1996) [Cilmi sk. **šķiņķot**]

šķiņķība subst., iron. Dāvana. *Večuks rauj, cik nagi nes, / Lai var trejiem dēliem Rīgā / Šķiņķības uz svētkiem vest.* (Gāliņš 1967, 79) *Tak laikam bija cerējis uz lielām šķiņķībām.* (Putniņš 1975, 115) *Salūko Rīgā man musturiem diedziņus, / Šķiņķībām naudīnu nešķied pa gaisu.* (Rūja 1976, 81) [Cilmi sal. **šķiņķot**]

šķiņķīgs adj., **šķiņķīgi** adv. Labs. (sk 1988) [Cilmi sal. **šķiņķot**]

šķinķot v., parasti iron. Dāvināt. (LŽV²) *Rasmingaiķu Lapiņa .. šķinķošanas trakums bija tik plaši pazīstams, ka aizēnoja vienu otru viņa ēvērgēlību ..* (Gāliņš 1968, 141) *Viņa [=cariene] dāsni šķinķo mantu ..* (LitM 1976, 17, 5; A. Skalbes atdzejojums) *Nešķinķo nevienam, ēd pati!* (2003, bērns mammai) [schinken ME 4, 42] Sk. arī **iešķinķot**, **uzšķinķot**.

šķipele subst. Lāpsta. «Plata, iedobta lāpsta; liekšķere.» (LŽV²) (sar. LLVV 7., 374) *tādam darbam vajadzēja stipri asas šķipeles ..* (Jaunsudrabiņš 1959, 320) *Naudu grābsi ar lāpstu — ta ne ar vienkāršu, bet ar riktīgu šķipeli!* (Šahs 1975, 11, 20) *tā šķipelīte domāta tikai tortes gabaliņu pārvietošanai uz šķīvīšiem.* (Karogs 1976, 5, 99; A. Jakubāns) // pārn. *Man netik skatīties, kad pa televizoru [hokejā] sitas ar tām šķipelēm.* (LitM 1976, 47, 7; A. Štrauss) // pārn. *Vai tās vairs ir rokas! Divas šķipeles.* (Karogs 1975, 5, 22; Ž. Grīva) [schuffel ME 4, 42]

šķipelēt v. Rakt ar lāpstu; tīrīt ar lāpstu. (LŽV²) *sētnieki uz jumtiem kāpj, / Lai sniegu šķipelētu lejā ..* (Sirmbārdis 1975, 69) *un es šķipelēju ..* (2005, S55) [schuffelen ME 4, 42 vai < latv. *šķipele*] Sk. arī **pašķipelēt**, **uzšķipelēt**.

šķiperis subst., spec. Kapteinis vai stūrmanis (uz kuģa). (novec. LLVV 7., 374) *Ūsas kā zobu birstes, tarakānūsiņas, šķiperu zodi ..* (LitM 1976, 31, 6; M. Čaklā atdzejojums) [schipper ME 4, 42]

šķirba subst. 1. Atšķirība, starpība. *Kāda viņai šķirba, vai mēs tīram vai nē?!* (1997) *kāda šķirba, kas uz skatuves .. saņem galveno balvu.* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 7) *varbūt starp .. mūsdienu kinopiedzīvojuma varoni un filosofiski medītojošu dāņu princi nav nemaz tik liela, kā smejies, šķirba?* (Diena-Izkl 2004, 9. VII, 2; N. Naumanis) 2. niev. Prostitūta. «Izlaidusies sievietē.» (LŽV²) (1997) 3. Vagīna. «Ūksme.» (LŽV²) *Šķirbas rāda kino, cik vien vēlas, bet peņus ne.* (Sexer 1994, 12, 36)

šķirka subst. Apkakle. *Tev toreiz vajadzēja mani saņemt šitā aiz šķirkas — un nepalaist.* (Karogs 1973, 3, 137; R. Ezera)

šķirkas subst., dsk. Šķēres. *Nav ar ko nogriezt, iedod šķirkas!* (Koluža 2000, 144)

šķīstene subst. Šķīstošā kafija. *Tev šķīstēni vai nešķīstēni?* (2005)

šķīvis subst. Satelīttelevīzijas antena. (VE 1989)

šķīvītis subst. ACS. (JVSK 1987) *Nemaz netaisi šķīvīšus — tāpat jau visu zinu.* (VE 1989)

šķovēt v. Sautēt (parasti kāpostus). (novec. LLVV 7., 384) *ciemīņi .. dūšīgi uzkoda virsū ceptu cūkas miesu ar škovētiem kāpostiem ..* (Karogs 1976, 8, 19;

R. Ezera) *Zupas un škovētus kāpostus jau katrs var izēsties mājās.* (Karogs 1976, 11, 30; Ē. Hānbergs) [*< vlv. stoven*] Sk. arī **nošķovēt**.

šķūmes subst., dsk. Putas. *Taleit [=tikmēr] maisa to putru, kaleit [=lidz] var nosmelt tās sarkanās šķūmes ..* (Zariņš 1973, 130) [*< vlv. schūm ME 4, 56*]

šķūnis subst. 1. Māja (parasti sliktā stāvoklī). (JVSK 1987) *Tai šķūnī jau nu gan nevar dzīvot.* (VE 1989) 2. Kultūras nams. *Šodien šķūnī būs nakts seanss ..* (VE 1989) □ **kultūras šķūnis**. Kultūras nams. *Kultūras nama (jeb — kā mēs, Dobeles jaunieši, toreiz izteicāmies — kultūras šķūņa) sānos .. bija tāda kā mākslinieku darbnīca.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis)

šlāfroks subst. Rīta svārki, mājas halāts. *pašā stūrī .. stāv .. krēsls, kurā tu vienmēr sēdēji «šlāfrokā» ar lugas eksemplāru rokās ..* (Baļuna 1974, 229) [*< vācu der Schlafrock*]

šlaga subst. 1. Izdedži. (LVSU, 128) (sar. LLVV 7₂, 385) *Uzbēris pusšķipeli zemes, apakšā tīrā šlaga un drazas.* (Gāliņš 1972, 26) *Viņš, kā vairums marteniešu, sārņus sauca par šlagu ..* (Tauriņš 1975, 37) // pārn. *Kad ierāvu pa glāzei, uzdziedāju .., tā kā būtu izkratījis veco šlagu, atvieglinājies ..* (Lāms 1973, 291) 2. Bāriens. (1975) ◆ **nobērt šlagu**. Izrāt; nokritizēt. (LZV²) [*< vācu die Schlacke, kr. urak*]

šlagbaums subst. 1. Barjera (paceļama; piem., pie dzelzceļa pārbrauktuves). (1980) 2. spec. Spēlētāja aizturēšana ar paceltu nūju (hokejā). *hokejā .. iedod ar nūju pa galvu, uztaisa šlagbaumu un nekā [=paliek nesodīts].* (2005, Delfi) [*< kr. urazbāym < vācu der Schlagbaum*]

šlagbomis subst. Barjera (paceļama; piem., pie dzelzceļa pārbrauktuves). (1975) [*< latv. sl. šlagbaums + latv. bomis*]

šlaka I subst. 1. Suga, šķirne, paveids. *Viņš esot no vecās Siāmas kaķu šlakas.* (Diena 2003, 298, 25) 2. Savstarpēji saistītu (piem., ar vienādu izcelšanos vai nodarbošanos, līdzīgu raksturu) cilvēku kopums. (LZV²) *Ar tādiem kā vecais Celms aiziet kārtīgo amatnieku šlaka ..* (Ciņa 1977, 4, 4) *viņš .. esot no tādas baltmatainu [=agri sirmojošu] cilvēku «šlakas» ..* (Karogs 1977, 11, 103) *ej pie mīs Pegijas vai kādas citas no tās šlakas.* (1996, TV; tulk. filma) 3. «Masts (kāršu spēlē).» (LZV²) [*< vācu der Schlag 'šķirne, suga; veids'*]

šlaka II subst. Sirdstrieķa. *Jauni puisi un tik nervozi. Tā jau man būtu vajadzējis šlaku dabūt, kad es kapā iekritu!* (LitM 1976, 28, 11; V. Beļseviča) [*< vācu der Schlag 'trieķa'*]

- šlancka** subst. Malks (dzēriena). *ierāvu pamatīgu šlancku tās pašas dzimtenītes ..* (Karogs 1975, 8, 42)
- šlanderēt** v. Skalināt, maisīt (parasti šķidrumu). (ME 4, 59) *mums, lietišķās mākslas vidusskolas audzēkņiem, lika .. «šlanderēt» (ar garu kārti maisīt, izšķīdināt) mālus ..* (LitM 1975, 34, 8)
- šlanga** subst. Šļūtene. *Paņem šlangu un aplaisti rozēs!* (Koluža 2000, 144) [*< kr. шланг*]
- šlangot** v. Slinkot. *Nav ko šlangot, izlasi vēlreiz!* (Koluža 2000, 144)
- šlanks** adj., **šlanki** adv. Slaidis. (1980) *viņš bija jauns un šlanks.* (2004. TV; V85) [*< vācu schlank*]
- šlauka** subst. Šļūtene. (1975) [*< vācu der Schlauch*]
- šleieris**, sk. **šleijers**.
- šleife** subst. Lente (parasti dekoratīvi sasieta). «Pušķī sasieta lenta.» (LŽV²) «Šleife» *tika uzsieta galvas vidū ..* (Baļuna 1974, 9) *Mazākajam [kaiķim] kaklā samta saite ar šleifīti.* (Karogs 1976, 1, 79; C. Dinere) // *pār. Tautiskā Rīga, kas vēl nesen rotājās ar sarkanīgo šleifi pie labi šūta svētdienas svārka ..* (Karogs 1977, 12, 28; V. Līvzemnieks) [*< vācu die Schleife*]
- šleijars** subst. Plīvurs. «Nekāds šleijars,» — *klāsta Emīle, «plecu šalle, saproties.»* (Karogs 1977, 3, 107; V. Delle) [Cilmi sk. **šleijers**]
- šleijers**, arī **šleieris** subst. Plīvurs. *Vadzi, Anet, tas tev būs brūtes šleijers.* (Karogs 1977, 3, 107; V. Delle) *šleijers.* (LŽV²) [*< vācu der Schleier*]
- šlenderēt** v. Blandīties, klaiņot. [dziesma:] *viņa sāka slenderēt ar pušiem.* (Gāliņš 1972, 220) *te slenderējot pašas smalkākās [ielasmeitas]...* (Lāms 1973, 15) *Es jau ne-e-esmu tāds kā visi citi, citi, citi, / Kas pa krogiem slenderē ..* (PadJ 1976, 69, 4) [*< vācu schlendern*]
- šlenderēties** v. Kūļāties, zvalstīties. *Tur tā [rieņa] aizmugurē slenderējas.* (1997, TV) [Cilmi sal. **šlenderēt**]
- šlenderis** subst. Blandoņa, klaidonis. (VE) [Cilmi sal. **šlenderēt**]
- šleperatslēga** subst. 1. Aizkritņa slēdzene. (VE) 2. Aizkritņa slēdzenes atslēga. (VE) [Sal. latv. sl. *šleperis I*]
- šleperis I** subst. 1. Aizkritņa slēdzene, slēdzene ar atspermehānismu. (sar. LLVV 7, 385) *Pielieciet kārtīgu «šleperi» [pie pastkastītes], un jūs redzēsīt — nekas nezudīs.* (RīgasB 1975, 154, 5) *Durvis ar blarkšķi aizkrūt. Žļocīgais šlepera sprūds ielec robā.* (Karogs 1976, 10, 38; I. Lubējs) *Pēc klauvēšanas, šlepera atviltcienu nesagaidījis, Lauris nospiež rokturi.* (Karogs

- 1978, 5, 117; A. Karele) 2. Aizkritņa slēdzenes atslēga. *viņš piesardzīgi pagriež šleperi savās durvīs ..* (Karogs 1978, 5, 114; A. Karele)
- šleperis II** subst. Velkonis. «Kuģītis.» (LŽV²) *kapteinis .. uz šlepera skalo pudeles.* (Karogs 1977, 5, 70; J. Melbārzdīs) [*< vācu der Schlepper*]
- šleperpindzele** subst., spec. Īpaša ota (piem., svītru novilkšanai). [svītras uz sienas vilka] *ar garu lineālu un speciālu otu, kuru sauca par «šleperpindzeli».* (PadJ 1977, 37, 4) [Sal. vācu *der Schleppinsel*, sal. DGD, 571]
- šlepēt** v. Vilkēt (piem., tauvā). *cits citu .. šlepēdami, lielie autobusi izbrauca uz ceļa.* (Zvaigzne 1977, 9, 29; U. Zemzaris) *Šlepēt balķus.* (LŽV²) *viņam salūza mašīna, un šlepējām to mājās.* (VZiņas 2005, 60, 25) // pārn. *Domā, ka prezidents Džons tos par velti pāri okeānam šlepē?* (Lāms 1974, 329) [*< vācu schleppen*] Sk. arī pašlepēt.
- šlezlongs** subst. Saulessargs (virs skatloga). *Saule blīz šlezlongiem cauri ..* (LitM 1977, 13, 8; M. Čaklais)
- šliherēt** v. 1. Blandīties, klaiņot. (2003) 2. «Bezmērķīgi dzīvot; slinkot.» (LŽV²) [Sal. vācu *schleichen*, vav. *slīchen*] Sk. arī pašliherēt.
- šliherēties** v. «1. Ložņāt; pielīst. 2. Slinkot; izvairīties no darba.» (LŽV²) [Cilmi sal. **šliherēt**] Sk. arī **iešliherēties**, **izšliherēties**, **piešliherēties**.
- šliheris** subst. Slaists. (LŽV²)
- šlimerēties** v. «Izvairīties no darba.» (LŽV²)
- šlimeris** subst. «Slaists.» (LŽV²)
- šlipse** subst. Kaklasaite. (sar. LLVV 7₂, 385) (LŽV²) *Nevar, teiksim, apsiet šlipsi / Un uzlikt hūti, / Tad — mazgāt muti...* (Auziņš 1972, 43) *Nepatik dzīvot labos uzvalkos ar krāgām un šlīpsēm.* (Greste 1977, 194) *Vispār tā ir mana šlipse, bet es tev to dāvinu.* (1997, TV) // pārn. *Skrien pērkonš pa liepām ar uguņu šlipsi ..* (Jurciņš 1977, 78) ◆ **aplikt šlipsi**, sk. **aplikt**. [*< vācu der Schlipse*]
- šlipste** subst. Kaklasaite. *Nu šlipste kā šlipste.* (Dripe 1975, 147)
- šloderēt** v. Bezmērķīgi klist; slaistīties. (LŽV²) [Sal. latv. sl. *loderēt*]
- šloders** subst. «Pieklājīgā sabiedrībā nepiemērota dziesma.» (LŽV²)
- šlosereja** subst., novēc. Atslēdznieku darbnīca. *Jau ar pusaudža gadiem viņi stājās vīriem blakus Herminghauza šloserejā ..* (Karogs 1977, 12, 34; V. Līvzemnieks) [*< vācu die Schlosserei*]

šloseris subst. Atslēdznieks. (1992) *Es pa vakariem piepelnos kā šloseris un elektrīkis.* (Gāliņš 1972, 209) *Es arī šad tad [no vecākiem] dzirdēju tekstiņus, ka .. tikai par apkopēju vai šloseri varēšu strādāt ..* (2005, Delfi) [*< vācu der Schlosser*]

šluka subst. Malks (dzēriena). (LŽV²) [*< vācu der Schluck*]

šluss subst. Beigas. *Ar to pašu bija šluss.* (2003) ♦ **šlus(s) un āmen!** Galīgi, nepārprotami beidzies. (LŽV²) (2003) [*< vācu der Schluss*]

šļaka subst. Savstarpēji saistītu (piem., ar vienādu izcelšanos vai nodarbošanos, līdzīgu raksturu) cilvēku kopums. *Vai tad siltuma žēl, it kā no baronu šļakas būtu!* (Gāliņš 1972, 50) [Cilmi sal. **šļaka I**]

šļanderēties v. Skaloties. *Kubuls slikti noslēgts, brāga šļanderējas pāri.* (Greste 1977, 33)

šļapene subst. Cepure. *Kā tu domā, šī šļapene man piestāv?* (1996) [*< kr. шляпа*]

šļauka subst. 1. Šļūtene, elastīga (parasti gumijas) caurule. (sar. LLVV 7, 388) (LŽV²) *Tev dod [slimnīcā] rūgtas zāles, liek rīt gumijas šļaukas ..* (Laganovskis 1969, 57) *Šļaukas [slaukšanas aparātam] pašas no pūpiem atkrīt nost.* (LitM 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs) *Otrajā braucienā [motosciklam] pārtrūka dzeššanas šļauka.* (Diena 2003, 139, 10) 2. Roka. (JVSK 1987) *Šīs tik šļaukas noplātīja.* (VE 1989) □ **rīt šļauku**, sk. **rīt**. [Cilmi sk. šļauka]

šļaumīgs adj., **šļaumīgi** adv. Izlaidīgs. *Māte viegli iebiež pa [dēla] šļaumīgo muti.* (Karogs 1976, 9, 62; I. Lubējs) [Sal. vācu *schlau* 'viltīgs, slīpēts' vai latv. dial. *šļaums* 'nokarens'?]

šļebene subst., niev. vai iron. Cepure. (Jansone 2003, 248) *Šļebene — kādreiz tā saka par cepuri.* (1984)

-šļēbs, sk. **pašļēbs**.

šļenderēt v. Blandīties, kļaiņot. *Meita kā būda un karsonis plaušās. Kas zin, vai šļenderēdama nav saķērusi.* (Karogs 1976, 9, 41; I. Lubējs) [Cilmi sk. šļenderēt]

šļobas subst., parasti dsk. Novalkātas kurpes. (sk 1988)

šļobene subst., niev. vai iron. 1. Cepure. (1980) (Jansone 2003, 248) *Zigim tā šļobene nemaz nepiestāv.* (Koluža 2000, 144) *Es biju nopircis tādu salmu, tādu šļobeni...* (2005) *Visādas šļobenītes viņiem [=koka cilvēciņiem] galvā ..* (Diena 2005, 159, 10) 2. parasti dsk. **šļobenes**. Čības; iešļūcenes.

(JVSK 1987) *Nebūs tik baisi [ar basām kājām] kā ar tām šļobenēm.* (2004, S10) 3. parasti dsk. **šļobenes**. Novalkātas kurpes. (sk 1988)

šļopances subst., dsk., arī **šļopanci** subst., dsk. Čības, rītakurpes. *Kur šļopances? Kājas jāpārauj.* (Koluža 2000, 144) [*< kr. шлёпанцы*]

šļopenes subst., parasti dsk. Čības; iešļūcenes. *Es arī Parīzē sāku staigāt «šļopenēs», ko te, Rīgā, nekad nedaru.* (Ieva 2005, 32, 5)

šļopkas subst., parasti dsk. Novalkātas kurpes. (sk 1988) [Sal. kr. vienk. *шлёпачь* 'čāpot']

šļūcenes subst., parasti dsk. «Mīkstas rīta kurpes.» (LŽV²) «Apavi, kuru virsa sedz tikai pēdas priekšējo daļu.» (sar. LLVV 7., 388) Sk. arī **iešļūcenes**.

šļuha subst. Prostitūta; izlaidīga sieviete. *Vakaros sarodas arī visādas šļuhas un trekni mafiozņiki.* (Pilsēta 1991, 48, 38) [*< kr. шлюха*]

šļuka subst. 1. Malks (alkoholiska dzēriena). (sar. LLVV 7., 389) (LŽV²) *Stiķējot pusstopu, aicinājuši, vai puika arī negribot šļuku.* (Dripe 1973, 151) *Ierauj nu vienu šļuku un dod citiem ar!* (Putniņš 1975, 83) *Kā geldētu šovakar kāda šļuka!* (Caune 1977, 78) 2. Neliels daudzums (kāda šķidruma). *iešķaidīju spainī [cūkām] vakarējo biezputru, .. šļuku skāba piena piešāvu ..* (Karogs 1977, 5, 91; V. Belševica) [Cilmi sk. **šļuka**]

šļūkt ♦ **šļūc pa diegu!** Saka, kategoriski, parupji raidot (kādu) prom. «Ej prom! Pazūdi!» (LŽV²) *Es viņam teicu, lai viņš šļūc pa diegu.* (1992) Sk. arī **atšļūkt**, **piešļūkt**.

šļura subst. 1. Nekvalitatīvs dzēriens. *šai pus Alpiem .. sākas kafijas arhipelāgs, kur kafijas cienītājs spiests kuģot dažādu šļuru jūrā ..* (Diena-Izkl 1999, 22. X, 13; E. Zirnis) 2. Šķidri netirumi. *Es nospļāvos un mēģināju visu to šļuru aizslaucīt prom ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 71) 3. Izlaidīga sieviete; negatīvi vērtējama sieviete. «Vecene.» (LŽV²) *Un tā šļura arī nevarēja .. mums laikus padot ziņu!* (Sakse 1960, 37) 4. Nepatikšanas; negatīvi vērtējami notikumi. *ikviens šāds uzlidojums tuvína beigām to apmīcīgo šļuru, ko cilvēki dēvē par karu.* (Gāliņš 1968, 177) *Bet tad jau nāca lielā šļura un armijas vietā Arčijs nokļuva ieslodzījumā.* (Lāms 1974, 59) *rūgtā pieredze liek baidīties no atbildības (ja atceras, manuprāt, neētisko šļuru, kas bija sacelta ap .. mākslas skati ..)* (Diena 2003, 136, 16; N. Naumanis)

-šļurbāties, sk. **piešļurbāties**.

-šļurkāties, sk. **piešļurkāties**.

šļurpāt v. «Trokšņaini strēbt.» (LŽV²)

-šļurpāties, sk. piešļurpāties.

šļuss subst. Beigas. *Beidzot tas mēslu vezums sāk kustēties no vietas, [bet nu] .. atkal šļuss sanāks.* (2003, Delfi) [Cilmi sk. **šluss**]

šļūtene subst. 1. Roka. *Šļūtenes staiņa pa priekšu, cer ko sagrābt.* (VE 1989)
2. «Tramvajs.» (LŽV²)

šļūtēt v. Vilkt. *Viņš šļūtē kājas gar zemi.* (ME 4, 80) *cits citu šļūtēdami un šļepēdami, lielie autobusi izbrauca uz ceļa.* (Zvaigzne 1977, 9, 29)

šmaisers subst. Mašīnpistole. // pārn. cilvēki .. sadalījās pa čupiņām [=partijām], ņēma laukā šmaiserus un sāka šaut cits uz citu. (Diena 2003, 102, 3) [*< vācu die Schmeißer 'kāds mašīnpistoles tips' < uzv. Schmeisser*]

šmāķis subst. «Krāsa; kosmētika.» (LŽV²)

šmara subst., parasti niev. Meitene (parasti nepievilcīga). *Baļļukā šmaras vien.* (Koluža 2000, 144) [*< kr. sl. шмара*]

šmauklis subst. Blēdis, krāpnieks. (RCHG)

šmaulis subst. 1. Seja. (LŽV²) 2. Deguns. *Puišķāns .. ar briļļuku uz šmauļa.* (1997, radio) ♦ **dabūt pa šmauli.** Tikt piekautam. (VE)

šmeceris subst. «Purns; deguns; ģimīs.» (LŽV²) *Nebāz savu šmeceri citu darišanās.* (VE 1989)

šmeizers subst., novec. Mašīnpistole. *Ja parādītu šmeizeru vai abrezu, tad droši vien kristu ceļos un skaļi lūgtos žēlastību.* (Karogs 1975, 8, 32; H. Gāliņš) [Cilmi sk. **šmaisers**]

šmelis subst. Nauda. (LŽV²) (1997) *principu nav, ir tikai šmelis.* (2005, Delfi) [*< kr. sl. шмель, sal. Jeļistratovs 2000, 558*]

šmeteriņa subst. Meitene. *Pretī tinās slaida šmeteriņa, es nogrābu šo pie rokas.* (Lāms 1980, 120)

šmicē adv. Piedzēries. (LŽV²)

šmiga subst. 1. Dzērums, alkohola reibums. (LŽV²) *Krasavīns [=lugas tēls], kurš šad tad mēdz attapties no šmigas .., tad nu būs tas īstenais dzīves saimnieks ..* (Diena 1996, 11. XII, 10) *Spēles dienā redzēju, ka līdzjutēji visā pilsētā jau ir šmigā.* (SportaAv 1999, 16, 13) *Velosipēdisti varēja braukt, es atvainojos, pilnīgā šmigā ..* (Diena 2004, 150, 5) *Kad atbrauca sovhoza direktors .., viena daļa viesu jau bija kārtīgā «šmigā» ..* (BēnesZ 2005, 43, 1) 2. Alkoholisks dzēriens. (1997) *Reālākais no reālākajiem [krogis] — traukus neplēšam, ar šmigu nelaistamies.* (Diena-Izkl 2003, 19. X, 18; reklāma) *Tev ir*

šmīga? (L. T.) [Sal. kr. sl. *шмыгать* 'injicēt narkotikas' Baldajevs 1997, 2, 165]

šmīga subst., spec. Tikla izcelšana (zvejojot). (LLVV 7., 392) *Taču ehalots nepielūdzami rādīja, ka arī šajā šmīgā nekas prātīgs nav gaidāms..* (LitM 1976, 17, 10; A. Freimanis) *astoņas kastes ar pirmās šmīgas brēlīņām apakšā, četras ar svaigām, pēdējā tralējuma zivīm augšā.* (LitM 1977, 1, 4; G. Ievkalns)

-šmigot, sk. iešmigot. [Cilmi sal. šmīga]

šmigucis subst. Alkoholisks dzēriens. *jāpaņem tikai bišku šmigucis.* *Skaidrā būs grūti...* (2005, Delfi) [Cilmi sal. šmīga]

šmigule subst. Dzērums, alkohola reibums. *Cerams, ka visi nebūs kārtējo reizi šmigulē.* (L. T.) [Cilmi sal. šmīga]

šmirgelis subst. Motovelosipēds. (LŽV²)

šmīze subst. «Iznesīga meitene.» (LŽV²)

šmizīte subst. «Meitene (nievājošā nozīmē).» (LŽV²)

šmorbrātens subst., iron. Sutināts cepetis. *šmorbrātenu tagad i kāzās neēd.* (Gāliņš 1972, 84) [*< vācu der Schmorbraten*]

šmorcepetis subst. Sutināts cepetis. *Izvārīja buljonu un sagatavoja gardu šmorcepeti.* (Karogs 1976, 12, 43; Ē. Hānbergs)

šmorēt v. 1. Sutināt (ēdienu, parasti gaļu). (LŽV²) *Ka tik tie lopi te nav velti kauti un šmorēti!* (Putniņš 1975, 234) *Anniņa pašlaik šmorē tītaru.* (Ēteris 1975, 87) *Sovhoza dūšīgākās sievas divas dienas [pirms Jāņiem] cepa pīrāgus, vārīja un šmorēja..* (BēnesZ 2005, 43, 1) 2. Dzert, žūpot. (LVSV, 88) (LŽV²) [*< vācu schmoren*] Sk. arī **iešmorēt, sašmorēt.**

šmorēties v. Sutināties (par ēdienu, parasti gaļu). *cepetis jau šmorējas...* (Karogs 1977, 4, 83; H. Gāliņš) Sk. arī **sašmorēties.**

šmotkas subst., parasti dsk. Drēbes, apģērbs. (JVSK 1987) *Es neesmu tā sieviete, kas uztraucas tikai par šmotkām..* (1992) *Es domāju — ja puisis noņem šmotkiņas, tas atsvaidzinās atmiņas.* (1994, TV; tulk. filma) *Savāc savas šmotkas un pazūdi!* (Koluža 2000, 144) ♦ **paraut šmotkas, sk. paraut.** [*< kr. sl. шмотку, sal. Ņikitina 2003, 637*]

šmuce subst. 1. Netūrumi; netīrība. (LŽV²) *viņu vērtējumā šie tavi zeltītie dubļi ir visparastākā «šmuce».* (Eglons 1967, 93) *Līgums noslēgts, un Jelgava no šīs šmuces ir atbrīvota.* (ZA 1996, 6, 7) *Kamēr nav ko darīt, var novākt visu šo te šmuci.* (1999, TV) 2. pārn. Nepatikšanas; apkaunojoši apstākļi.

(LŽV²) *bankā jau atkal esot šmuces* .. (Lāms 1973, 266) *Kopš šīs ķibeles un šmuces [= iztrūkuma] viņa gluži slimīgi sargājās* .. (LitM 1977, 3, 4; R. Ezera) *Viņš nevienam šmuci nevar iztasiūt, par to es galvoju*. (Karogs 1978, 5, 97; A. Stankēvičs) *Tikmēr citi taisa prezidentam šmuces*. (1996, radio) 3. *Negodīga rīcība*. (LŽV²) ♦ **šmuce pa visu ģīmi**. Saka par lielām nepatikšanām, lielu apkaunojumu. *Mazs nepārbaudīts materiāliņš* .. *Un šmuce pa visu ģīmi*. (Karogs 1976, 9, 66; I. Lubējs) [*< vācu der Schmutz*]

šmucekļis subst. Netīrīgs cilvēks. *Pāris šmucekļu*... *Bet visa nodaļa pēc staļļa*... (Karogs 1976, 9, 41; I. Lubējs)

šmucēt v. Padarīt netīru, piemēslot. *gan pītoni, gan krokodili ēd reti, tā tad arī šmucē reti*. (Sestdiena 2003, 22. II, 31) ♦ **šmucēt nagus**. *Zagt. Paklau, vai tu nevarētu tikpat manīgs būt godīgā darbā? Nebūtu nagi jāšmucē*. (Lāms 1974, 414) [*< vācu schmutzen*] Sk. arī **apšmucēt**, **piešmucēt**, **sašmucēt**.

šmucēties v. Kļūt netīram. (2000) Sk. arī **sašmucēties**.

šmucīgs adj., **šmucīgi** adv. 1. Netīrs. (LŽV²) *kāda daiļava — tikpat šmucīga kā visas pārējās — to gražīgi uzrunāja*. (Lāms 1973, 166) *Vai šo no «šmucīgā darba» mūkošo būtu vairāk nekā mūsu jaunībā* .. (Karogs 1975, 6, 82; V. Lāms) 2. Netīrīgs. (1996) 3. Ar negodīgu, netikumīgu rīcību saistīts; negodīgā ceļā iegūts. *Jautrītei nav vajadzīga jūsu šmucīgā nauda*. (Eglons 1967, 199) *Viena šmucīga pagasta aizsargu brūte*. (Putniņš 1975, 35) *Tur pastiprināti nodarbojas ar šmucīgā ceļā iegūto informāciju*. (PadJ 1977, 7, 3) ♦ **šmucīgā veļa**. Kas apkaunojošs, slēpjams. *Kuram gan patiktos .. izlikt visu apskatei savu «šmucīgo» veļu*. (Lāms 1977, 62) [*< vācu schmutzig*]

šmuckaste subst. Atkritumu tvertne. (LŽV²)

šmucspainis subst. Atkritumu spainis. (1995) *Šim nolūkam .. vajadzēs uzstādīt speciālus konteinerus, kuros «šmucspaini» nevarētu izgāzt*. (ZZ 1995, 7. I, 4)

šmucūdens subst. Notekūdeņi; netīrais ūdens. *Ka — na — li — zā — ci — ja. Tas ir, kur aiztek šmucūdens*... (Birze 1973, 189)

šmugel-mugel! interj. Lieto, runājot par blēdību, negodīgiem darījumiem. (1994)

šmugulēt v. Blēdīties. (LVSV, 59) *es nevaru iedomāties, ka pa kluso šmugulētu ar .. diskkiem* .. (Diena 2004, 18, 19) [*< vācu schmuggeln*] Sk. arī **iešmugulēt**, **izšmugulēt**.

šmugulēties v. Blēdīties. (JVSK 1987) (LŽV²) *Ja .. vēl tā šmugulēsies, tad atņemsim visu ..* (Lāms 1973, 14) *Tu te nešmugulējies!* (Skalbergs 1975, 48) Sk. arī **iešmugulēties**.

šmugulis subst. 1. Blēdība. (LŽV²) *Te notiek kaut kāds šmugulis...* (Putniņš 1975, 66) *Šīs taisa smalku šmuguli.* (Karogs 1976, 3, 50; C. Dinere) 2. Blēdis. (LŽV²) [*< vācu der Schmuggel*]

šmulēties v. Kļūt netīram. (2003)

šmulīgs adj., **šmulīgi** adv. Netīrs (parasti par cilvēku, īpaši bērnu). (LŽV²) // pārn. *Esot sāpīgi maisīties arī šmulīgajā Latvijas hokeja virtuvē ..* (Sestdiena 2003, 19. IV, 36)

šmulis subst. 1. Netīrelis (parasti bērns). (JVSK 1987) (1997) 2. «Jauns, nepiedzīvojis vīrietis.» (LŽV²)

šmunes subst., parasti dsk., skoln. Konfektes. (sk 1988)

šmurgāt v. Smērēt, ķēpāt. (2000) Sk. arī **nošmurgāt**.

šmurgāties v. «Ķēpāties; nosmērēties.» (LŽV²) (2003) Sk. arī **nošmurgāties, sašmurgāties**.

šmutkas subst., parasti dsk. 1. Drēbes, apģērbs. (1975) 2. Mantas. (sk 1988) [*< kr. sl. шмутку, sal. Ņikitina 2003, 638*]

šnababode subst. Alkoholisko dzērienu veikals. (1994)

šnabene subst. Alkoholisko dzērienu veikals. *Šnabene bija pie milicijas ..* (1994)

-šnabot, sk. **iešnabot**.

šnakarēt v. Neatlaidīgi meklēt; izlozņāt. (2000) Sk. arī **pašnakarēt**.

šnalle subst. 1. «Sprādze.» (LŽV²) 2. dsk. **šnalles**. Bikšturi. *sēdus pie-trūcīs, [K. Valdemārs] tup uz lāvas smieklīgās apakšbiksēs ar atirušām šnallēm.* (LitM 1977, 32, 5; J. Peters) *Mans kniņš ir manas šnalles.* (1996, TV; Modes ziņas) [*< vācu die Schnalle*]

-šnallēties, sk. **iešnallēties**.

šneideriene subst., parasti hum. Šuvēja. (LŽV²) [jauno ziņu] *šneideriene esot dzirdējusi no kroga madāmas.* (Greste 1977, 31) [*< vācu die Schneiderin*]

šneideris subst. «Drēbnieks.» (LŽV²) [*< vācu der Schneider*]

šnepe subst. Sloka. (2005, I. B.) *pagrabā pakēra viņnedēļ nomedītās šnepes ..* (Zariņš 1973, 94) *Trīs četrus rubeņus esmu nomedījis, kādas desmit šnepes ..*

(PadJ 1977, 22, 4) *Es vakar tūlīt pēc darba aizbraucu pašaudīt šnepes.* (LitM 1978, 34, 5; Ē. Lanšs) [*< vācu die Schnepfe*]

šneperatslēga subst. 1. Aizkritņa slēdzene. *Par laimi šneperatslēgas ne-lietoja, un tāpēc skapja durvis viegli varēja atvērt ar kabatas nazi.* (Karogs 1977, 9, 100; M. Svīre) 2. Aizkritņa slēdzenes atslēga. *Durvis bija slēdzamas ar šneperatslēgu ..* (Steiga 1977, 206)

šneperis subst. Slēdzene ar atspermehānismu, aizkritņa slēdzene. (1983)

šnite subst. 1. Piegrieztne. (1960) // *Paraugs. Tad man vajag paraugu, pēc kādas šnites raskūt [iesniegumu].* (2005) 2. Raksturīgas īpatnības. «Stils, fasons.» (LŽV²) *Tev ir īsta gargabalmieka šnite ..* (Sports 1977, 89, 3)

◆ **pēc jaunas šnites.** Jaunā veidā. *Šos [dzejoļus] taisot pavisam pēc jaunas šnites.* (Ēteris 1975, 70) ◆ **pēc vienas šnites.** Vienādi. *Pēkšņi ir pienācis laiks / Kad visi pēc vienas šnites vairs negrib cirpties.* (LitM 1976, 31, 6; M. Čaklā atdzejojums) [*< vācu der Schnitt*]

šnitīgs adj., **šnitīgi** adv. «Fasonīgs.» (LŽV²) [*< vācu schnittig 'elegants'*]

šnobelis subst., niev. 1. Deguns. (1992) (LŽV²) *Nu ko, .. dabūji pa savu gudreļa šnobeli!!!* (Diena 2003, 178, 15; čats) 2. Seja. (1990) [*< vācu der Schnabel '1. knābis; 2. snīpis; 3. sar. mute'*]

šnudauks, arī **šņudauks** subst. Kabatlakatiņš. (LŽV²) «*tu te bēniņos kaut ko esot iebāzis savā kabatā.*» — «*Šnudauk, ar ko slaucij degun.*» (Birze 1976, 225) *šnudauks.* (1992) [Sal. vācu *das Schnupftuch*]

šņupis subst. Iesnas. (LŽV²) [Sal. vācu *der Schnupfen*]

šņabdegunis, arī **šņabdeguns** subst. Dzērājs. (sar.; niev. LLVV 7₂, 393) *šņabdegunis.* (VE 1989) *šņabdeguns.* (LŽV²)

šņabis subst. Degvīns. (sar. LLVV 7₂, 393) «*Vai tu alkoholu arī lieto, pu-sit?*» — «*.. Nē. Tikai lēto šņabi ..*» (Karogs 1975, 8, 87; M. Zariņš) *Šitas šņabis man iesita pa ķobi.* (VE 1989) *tās tukšās pudeles .. bija piena, nevis šņabja pudeles.* (VZiņas 1995, 30, XI, 16) *Kādreiz iedzeru kādu šņabi ..* (1996, TV) [*< vācu der Schnaps*]

-šņabot, sk. iešņabot.

šņabveikals subst. Alkoholisko dzērienu veikals. *Es gāj uz šņabveikal pīrkt knauķiem šņab.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 143)

šņakarēties v. 1. Neatlaidīgi meklēt; izlozņāt. *Aktīvais cilvēks izvēlīgi šņakarējās sludinājumos ..* (Lāms 1974, 379) *braukājot kāda tur komisija.*

Šņakarējoties ap tiem krāmiem un tirdot: kas un kā? (Ēteris 1975, 79) 2. Našķēties. «Izvēlīgi šo un to nogaršot.» (LŽV²) (sar. LLV 7., 394) *Redz, kur sieva šņakarējas .. Nu, nu našķējas.* (1995) Sk. arī **pašņakarēties**.

šņākt v. Gulēt miegā. (sar. LLV 7., 395) (LŽV²) *Lai jau šņāc, vēl jau ir laiks.* (VE 1989) Sk. arī **apšņākt, pašņākt, piešņākt**.

šņapsts subst., hum. Degvīns. (1970)

-šņāpt, sk. iešņāpt.

šņauce subst. Deguns. (LŽV²) *Šņauce apsārtusi un sāp.* (VE 1989) [Sal. vācu *die Schnauze* sar. 'snīpis', arī latv. *šņaukt*]

šņaucers subst. Deguns. (LŽV²) [Cilmi sal. **šņauce**]

šņaukt v. Lietot narkotikas. *Vai nu tu pārāk daudz .. šņauc, vai arī pārāk maz. Tēvi kaut kas traucē.* (1996, TV; tulk. filma)

šņepis subst. Nags (cepurei). (Jansone 2003, 248) [Sal. vācu *die Schneppe* 'snīpis']

šņerga subst. Pārāk izvēlīgs cilvēks. (1975) [< latv. *ņerga*]

šņibis subst. 1. Stūris (piem., lakatam). *Vecums un sikstums viņu bija saliecis ragā .. un uz pieres uzšējis trīsstūrīgu lakata šņibi ..* (Karogs 1977, 8, 84) 2. Snīpis (piem., krūzei). *Arī tautas ornamentu lietojumā [keramikā] rasts jauns risinājums, tāpat kā osu, vāciņu un šņibišu sasaistītībā.* (LitM 1975, 34, 8)

šņikas subst., dsk. Šķēres. (1997)

-šņikāt, sk. nošņikāt.

šņobelis subst. Deguns. (VE 1989) [Cilmi sk. **šnobelis**]

šņobers subst. Deguns. (1991)

šņorēt v., skoln. Skriet krosu. (sk 1988)

šņorga subst., skoln. Muļķis. (1990)

šņudaugs subst. Kabatlakatiņš. (1990) [Cilmi sk. **šnudauks**]

šņudauks, sk. šnudauks.

šņukdrāna subst. Kabatlakatiņš. (sk 1988)

šņukurēt v. Neatlaidīgi meklēt; rakņāties. (VE)

šņupdeguns subst. «Cilvēks, kas slimo ar iesnām.» (LŽV²)

šņupdrāna subst. Kabatlakatiņš. (sk 1988) (1992) (LŽV²) *Tas [=krekls] ir jāliek baļļā. Ar šņupdrānu te neko nevar saglābt.* (Zvaigzne 1976, 17, 15;

R. Ezera) *Atceries, kā šodien tā fidiņa mums [=atkritumu izvedējiem] skrēja garām, degunu šņupdrānā iespiedusi.* (Karogs 1977, 4, 74; H. Gāliņš) *Līdzjūtīgā partijas biedrene .. nemītīgi deva viņam papīra šņupdrāniņas ..* (VZiņas 2005, 199, 6; R. Vazdika)

šņupis subst. Iesnas. (LŽV²) *Dažas iedzīvojās mandeļu iekaisumā vai kārtīgā šņupī.* (Eglons 1960, 146) [Cilmi sal. **šņupis**]

šņurkas subst., dsk. Iesnas. (1991)

šņurkulis subst. Kabatlakatiņš. *Deguns tek. Kur tas šņurkulis palicis?* (Koluža 2000, 144)

šoците, arī **šocene** subst., skoln. Šokolāde. (1990) *Vai drīkstu vienu gabaliņu šočenes?* (2006)

šočno adv. Sulīgi. (JVSK 1987) [сочно]

šohers subst. «Neveiksme; nepatikšanas; nepatīkams pārsteigums.» (LŽV²)

šohteņi, arī **šohtiņi** subst., parasti dsk. Stulmzābaki. (LŽV²)

šokbulciņa subst. Smalkmaizīte ar šokolādi. (RCHQ)

šokers subst. «Neveiksme; nepatikšanas; nepatīkams pārsteigums.» (LŽV²)

šoktaiņi subst., parasti dsk. Stulmzābaki. (1980)

šokulciņa subst. Smalkmaizīte ar šokolādi. (RCHQ)

šopingcentrs subst. Lielveikals. *rīdiniņiem tiek dāvināts vēl viens šopingcentrs.* (Diena 2003, 66, 15)

šopings subst. Iepirkšanās. *visi šķiet priecīgi laiski atpūtināt kājas, jūtoties tāpat kā jebkurš vietējais [berlinietis], ko nogurdinājis sestdienas šopings.* (Sestdiena 2001, 15. XII, 21) *Sievietes ir kā neprātīgas uz veļas šopingu.* (2003, TV) *Jaunos laikus .. simbolizē [lielveikala] «Domina» gigantiskais rumpis ar mauzolejisko pieeju laikmeta svētumam — «šopingam».* (Diena 2004, 158, 12; G. Repše) [shopping]

šorks subst. Slikts puisis. *Kur tas šorks aizgāja?* (Koluža 2000, 144)

šoste subst., spec. Plostnieku kārts. *Vīri sacentīsies plostnieku iemaņās — laivas stumšanā ar šosti, balķa pludināšanā un virves vilkšanā.* (Diena 1999, 112, 1) [Sal. kr. *uecm* 'kārts']

šovbizs subst. Izklaides industrija. *Iespējams, ka šis būs ceļš uz nonākšanu šovbiza mašīnērijas gaļas mašīnā ..* (2005, www) [showbiz, sal. Green 1998, 1070]

šovists subst. Cilvēks, kas cenšas sevi izrādīt. (2005, www)

špacierēt v. Pastaigāties. (LŽV²) *Dažkārt Eulālija špacierēja pa bulvāri ..* (Lāms 1973, 306) *Satiku viņu pie lielā pulksteņa. Viņš tur špacierē, rokas aizlicis aiz muguras.* (Karogs 1977, 4, 93; H. Gāliņš) *Rušīnājos pa dārziņu, vedu mazbērņus uz jūriņu peldēties, špacierēju pa pilsētu.* (Diena 1999, 178, 13; pensionēta skolotāja) // pārn. *Vēl viena amerikāņu zeltene .. šonedēļ špacierēs pa mūsu ekrāniem.* (AtvTV 2005, 1, 4) [*< vācu spazieren*]

špacieris subst. Pastaiga. (1980) // pārn. *vai patiesi katrs ceļš ir labs? Ikvienam laikam gan kārotos špacieris ar glanci ..* (Lāms 1973, 330)

špageti ♦ kārt špageti, sk. kārt.

špagot v. Iet, soļot. (VSK 1987) Sk. arī **aizšpagot**.

špahtelis, arī **špahtele** subst. Sliepnē; paletes nazis. «Krāsotāja lāpstiņa.» (LŽV²) *krāsas matērijas pārvaldīšana gandrīz pilnībā īstenota ar paletes nazi, mākslinieku žargonā sauktu par špahteli.* (Diena 2004, 65, 10) [*< vācu der Spachtel*]

špala subst. 1. parasti dsk. **špalas**. Dzelzceļa gultņi. *Pa špalām uz mājām ar kājām.* (1995) 2. neakt. Garena taisnstūrveida uzšuve uz uzplečiem, zīmotnēm. *Uz viņa zīmotnēm ir četras «špalas» ..* (Karogs 1976, 12, 176; V. Lukss) [*< kr. unana*]

špana subst. Pusaudži, jaunieši (parasti ar kriminālām nosliecēm). *Tē visāda špana, visādi tetovētie arī uzrodas.* (Pilsēta 1991, 51, 38) [*< kr. sar. unana*]

španeris subst. Riņķveidīgs pirkstiem uzbāžams metāla sitamais ierocis. *Jā, jā, ar španeriem un visādiem citādiem sitamiem, duramiem un šaujamiem joki mazi ..* (Prikulis, Vīnkals 1976, 81)

španneris subst. Riņķveidīgs pirkstiem uzbāžams metāla sitamais ierocis. *gāzišu jums pa sānu, / Ar španneri vilksu pa pieri ..* (Saulītis 1971, 157) *dūres sākumā niezēja. Labi, ka laikus aizmetu lūžņos španneri.* (GUS 1976, 3, 49) *viņa lika man kompreses uz fonāra pierē, ko studentīņš ar španneri bija uzdauzījis ..* (Karogs 1977, 5, 59; J. Melbārdis) [*Sal. vācu der Spanner 'uzstiepšanas ierīce, spriegotājierīce'*]

španners, arī **špannriņķis** subst. «1. Liels metāla uzbāznis pirkstiem (kaušanās nolūkā). 2. Liels gredzens.» (LŽV²)

špannēt v. Bēgt. (LŽV²) [*Sal. vācu spannen*] Sk. arī **aizšpannēt**.

špannriņķis, sk. **španners**.

- špannungs** subst. Spriegums (elektrībai). (2000) [*< vācu die Spannung*]
- špante** subst., spec. Branga, karkasa šķērskoks (kuģim, laivai). *jūrnieki brangas sauc arī par špantēm.* (Cīņa 1978, 70, 3)
- špārēt** v. 1. Ātri virzīties, parasti skriešus. (1980) 2. «*Taupīt. Špārēt elektrību.*» (LŽV²) [*< vācu sparen 'taupīt'*]
- špargalka** subst. 1. Špikeris. (1990) // pārn. [dziedātāja] *uz skatuves lika «špargalkas» — ar lieliem burtiem uzrakstītus tekstu plakātus.* (Diena-Izkl 2004, 16. I, 5) 2. Papīra lapiņa. (sk 1988) [*< kr. унаргалка*]
- špārkase** subst. Krājkasīte. (LŽV²) // pārn. *Pārbrauc [tēvs], pabļautās, paklaigā: «Ak tu, slampa un ielasmeita, tu, padauza un vecā špārkase!»* (LitM 1977, 42, 7; R. Ezera) [*< vācu die Sparkasse*]
- špāses** subst., parasti dsk. Joki, izpriecās. *viņa to nelabo par tādām «špāsēm» nolādēs.* (Čurļonīte 1975, 261) *Viņam ir iespēja sevi parādīt .. visādās «izdarībās un špāsēs».* (PadJ 1976, 138, 4) [*< vācu der Spaß*]
- špāsēt** v. Taisīt jokus. (LVSV, 143) [*< vācu spaßen*] Sk. arī pašpāsēt.
- špāsēties** v. Dzīt jokus; ākstīties. [ziņģe:] *No tā būs meitām mācīties, / Ar mīlestīb' nešpāsēties.* (Lāms 1974, 119) // pārn. *Rīkoties dīvaini. Re, kā jaunais pāris špāsējas! .. Katrs taisa savu mīgu.* (LitM 1977, 30, 4; O. Mauriņš) Sk. arī pašpāsēties.
- špāsīgs** adj., **špāsīgi** adv. Jocīgs, dīvains. (LŽV²) *triec mēlu kuili un špāsīgi runā.* (Karogs 1978, 1, 105; U. Bērziņš) *Pirmajā mirklī .. šis špāsīgais izstrādājums bez noteiktas formas [=sēžammaiss] .. neko neizsaka.* (TīrgusD 1999, 42, 14) *Mēs esam izvirzījuši brīžam pat špāsīgas domas un idejas...* (2005, V40) [*< vācu spaßig*]
- špāss** subst. Joks. (LŽV²) *Otis ir vīrs, un kaut kādas zosis [=sievietes] ar motocikliem lai necer viņu tik viegli — tā pa špāsam!* (Putniņš 1975, 236) [Cilmi sk. špāses]
- špegot** v. 1. Iet, soļot. (VE) 2. Bēgt, skriet. (Lāms 1980, 24)
- špeize** subst., parasti hum. Ēdiens. (1990) (LŽV²) [*< vācu die Speise*]
- špereklis** subst. Motorollers, mopēds. (JVSK 1987) *mopēdu «šperekli» nācās pārdot par 10 latiem, vajadzēja naudu ..* (Diena 2003, 102, 5)
- šperiņš** subst. Motorollers, mopēds. (1996)
- špicbuks** subst., iron. Apķērīgs, izdarīgs, dažreiz mazliet blēdīgs (parasti jauns) cilvēks. «*Nerātņis; resgalis.*» (LŽV²) (1997) *Nu rakstiet,*

ja vēlaties: «Veiss ir liels špicbuks.» (Liesma 1978, 4, 10) [< vācu Spitzbube + latv. buks]

špice subst. 1. Smaile, virsotne; priekšgals. *Aizjūgā bijuši divi zirgi — viens ilksēs, otrs špicē.* (LitM 1975, 29, 5) 2. «Cigaretēs iemute.» (LŽV²) [< vācu die Spitze]

špices subst., dsk. Mežģīnes. «Drēbes malas izrotājums.» (LŽV²) (LVSV, 187) *Otrai [meitenei] balta špicu krādzīna!* (Kļava 1977, 86) *Bet manas acis .. tā zaglīgi noslīdējušas uz skaistām bikšu špicītēm ..* (Greste 1977, 91) [tērupu māksliniece] *dažas «špices» pat tamborējusi pati.* (Ieva 2005, 24, 4) // pārn. Smalki, mežģīnēm līdzīgi rotājumi. *Viņš [=rāmju griezējs] ar .. koka špicēm apšuj gleznas kā dāmu apakšbikses.* (Forums 2003, 17, 4; Z. Skujiņš) [< vācu die Spitzen]

špicēt v. Asināt (piem., zīmuli). (LŽV²) ♦ **špicēt ausis**. Uzmanīgi klausīties. (LŽV²) [< vācu spitzen]

špicglāzīte subst. Neliela glāzīte ar smailu apakšu (uz kājiņas). (LŽV²) *Vanna, ja salīdzina ar pirti, ir tas pats, kas špicglāzīte pret spaini.* (PadJ 1977, 15, 4)

špicīgs adj., **špicīgi** adv. Apķērīgs, izveicīgs. (1975) [< vācu spitzig '1. smails, ass; 2. dzēlīgs, ass']

špicka subst. 1. Sērkokciņš. (novec. LLVV 7₂, 403) (LŽV²) *siēvieši ar savām špickām un sāli [kā pirkumu] var pagaidīt ..* (Karogs 1975, 8, 13) *Tad kāds uzrauj špicu ..* (Dzene 1977, 108) *viņš puikas gados paklētī glabājis tabaku un špickas un slepšus pīpējis.* (Kļava 1977, 3) 2. Nieks, sikums. (novec. LLVV 7₂, 403) *man būtu špicka iztaisīt ar lodi smuku caurumu tajās baltajās biksēs.* (Lāms 1973, 93) *Tīģeris — tas ir špicka!* (Karogs 1976, 7, 48, J. Plotnieks) *viņa, bez kuras viņš droši vien būtu palicis špicka un nulle ..* (Karogs 1976, 8, 37; R. Ezera) *apaļīgā meitene .. metas tālāk dejā ar tādu sparū, it kā viss iepriekšējais tāda špicka vien viņai bijusi.* (Diena-Izkl 2003, 4. IV, 3) 3. «Ļoti vājš cilvēks.» (LŽV²)

špickaste subst. Sērkokciņkastīte. (1980) // pārn. *Lidojot pāri Rīgas lidostai, mazajai špickastei, es appinkšķējos.* (Sestdiena 2003, 2. VIII, 13)

špics adj., **špici** adv. 1. Ass, smails. *Špics zīmulis.* (LŽV²) 2. Atjautīgs. (LŽV²) [< vācu spitz]

špidilka, arī **špidrilka** subst., niev. 1. Viegļprātīga sieviete. (1976) 2. Maza auguma sieviete. *ieraudzīju divas meitenes, viena bija precēta, otra tāda maza špidrilka, .. lecīga.* (Santa 1992, 4, 5) *Tu jau neesi nekāda špidrilka, bet riktīga sieva ..* (2002)

- špīgelis** subst. Spogulis. (LŽV²) [*< vācu der Spiegel*]
- špījonēt, sk. pašpījonēt.**
- špījons** subst. Spiegs, izspiegotājs. *Paskat, špījons no Alberta ielas ..* (Zariņš 1973, 223) [Cilmi sk. **špions**]
- špile** subst. Spēle (sportā). (1970) (LŽV²) (2002) [*< vācu das Spiel*]
- špīleris, arī špīlers** subst. 1. Spēlētājs (sporta spēlēs). *Netiek no aiz-okeāna visi špīleri* [uz hokeja turnīru]. (1999, TV; intervija) *Savs špīleris pa-traucēja* [gūt vārtus]. (2001, V65) *Tā jau sakarīgu špīleru maz, un vēl Norča prom!* (2003, Delfi) *Ir tāds .. izlases špīlers Zakreševskis ..* (2003, Delfi) *Barsa pašreiz labākā komanda Eiropā, un Ronaldinjo labākais špīlers.* (2004, Delfi)
2. Muzikants. (LŽV²) [*< vācu der Spieler*]
- špīlmanis** subst. Spēlētājs (sporta spēlēs). (1990)
- špiļka** subst. 1. Augsts, smails papēdis (sieviešu korpēm). *Ballu kurpes ar špiļkām ..* (2006) 2. dsk. **špiļkas.** Augstpapēžu kurpes. *Reiz .. pie durvīm .. mērīja korpju papēžus — ar «špiļkām» ballē neie-laida, lai nesabojā jauno parketu.* (Diena 2004, 157, 16) 3. Matadata. (1990)
4. Dzēlīgs izteiciens. (1998) [*< kr. умулька*]
- špindzele** subst. Viegļprātīga sieviete. *Jūs bijāt gatavs upurēt savu kar-jeru, lai aizstāvētu to trako špindzeli.* (1996, TV; tulk. filma)
- špingaļets** subst., iron. Zēns. *tagad visi špingaļeti brauc ar automobiļiem divdesmit gadu vecumā.* (Sestdiena 2002, 23. XI, 7) [*< kr. sl. унпнгалет, sal. Baldajevs 1997, 2, 167*]
- špionēt** v., iron. Spiegot. *Nags [=uzvārds] vēl špionē.* (Putniņš 1975, 137)
- špions** subst. Spiegs, okšķeris. *Viņš ir kruķis, nevis špions.* (Keno/Krastiņš 2001, 128) [*< kr. унуон, vācu der Spion*]
- špiiss** subst. «Rotas virsseržants.» (LŽV²) [*< vācu sar. der Spieß 'rotas feldfēbelis'*]
- špleisēt** v., spec. Savienot virves galus. (1965) [*< vācu spleißen*]
- šplīnīgs** adj., **šplīnīgi** adv. Splīnīgs. «Uzpūtīgs, iedomīgs.» (LŽV²)
- špļaudities** v. «Gaušties; šķendēties.» (LŽV²)
- špoks** subst. «Āksts; ērms.» (LŽV²)
- šporas** subst., parasti dsk. 1. Špikeri. (1970) 2. Apavi. (2000) [*< kr. sl. unopa, sal. Ņikitina 2003, 640*]
- špores** subst., parasti dsk. Špikeri. (sk 1988) [Cilmi sk. **šporas**]

šporis subst. Špikeris. (sk 1988) [Cilmi sk. šporas]

šprakstele subst. Dzirkstele. *Ja tev šprakstele iekrīt matos, neko nesaglabāsi!* (Koluža 2000, 144)

šprauns adj., **šprauni** adv. Sprigans; iznesīgs. (1993)

šprice subst. 1. Injekcijas šļirce. (sar. LLVV 7₂, 404) *saduršu ar šprici un izmetīšu [no slimnīcas] laukā.* (Birze 1973, 36) *Viņai, saprotiet, sāp galva, un šprici — piedodiet — steidzīgi dur otrā galā...* (Karogs 1976, 10, 80; I. Lubējs) *Ai, ai! Viens [zobs] te jums pārlietu aizdomīgs! Māsiņ, šprici!* (PLSiev 1977, 9, 26) *Viņus visus droši vien vajadzēja izvilkt [=izglābt], ja ārpusē stāvētu tūkstotis māšīnu ar .. špricēm.* (Sestdiena 2003, 25. I, 23) 2. Injekcija. *Vecākā meita .. sāka braukt uz Rostovu zobus plombēt un pēc tam uz kaut kādām špricēm.* (Karogs 1976, 6, 19; M. Krieviņš) *ne jau vienmēr zāle vai šprice ir izšķiroša, lai dabūtu cilvēku uz kājām.* (Sports 1995, 19. VIII, 2) 3. «Smidzinātājs.» (LŽV²) 4. «Uzmundrinājums.» (LŽV²) ◆ **(būt) pie šprices.** Būt noteicējam; būt vadošā amatā. *Kam teikšana mazāka, tas iesviež nedraugam logā ķieģeli .. Kas tuvāk pie šprices, tas var atļauties smalkākus gājienus.* (Karogs 1975, 2, 56; J. Lapsa) ◆ **laist pie šprices.** Atļaut darboties. *Ļoti bieži praktikantus .. kā mēdz teikt, «pie šprices» nemaz nelaiž.* (PadJ 1975, 204, 4) *Jūs te neviens nav laidis pie šprices.* (Keno/Krastiņš 2001, 166) ◆ **pieklūt pie šprices,** arī **tikt pie šprices.** Iegūt iespēju darboties; iegūt vadošu amatu. (1980) [iešprice, piešprice.

špricējums subst. Šļakstījums. *viņa gleznas veidojas no daudzām krāsū kārtām, lējumniem, špricējumiem, triepieniem.* (Diena-Izkl 2004, 23. VII, 26)

špricēt v. 1. Injicēt. *ēju špricēt penicilīnu.* (Birze 1973, 52) *tas vazaņķis, morfiju špricēdams, bija sadurstījis vēnas ..* (JaunāsGr 1976, 5, 28; M. Gusāres tulkojums) *Es izrakstīšu vajadzīgās zāles, un medmāsiņa .. nāks tās špricēt.* (LitM 1976, 16, 11; E. Lukjānskis) 2. Šļakstīt, slacīt. (1970) 3. Urinēt. *Nevar vairs glābties, [kaķi] špricē uz kājām.* (Karogs 1976, 1, 111; A. Skailis) [iešpricēt, piešpricēt, sašpricēt, uzšpricēt.

špricēties v. 1. Injicēt sev narkotikas. (2002) 2. Saņemt medikamentu injekcijas. *Skrēju pie ārstiem, špricējos un braucu [piedalīties sacensībās].* (Diena 2003, 202, 11) 3. Šļakstīties. (1990) Sk. arī **uzšpricēties.**

špricmāja subst., novec. Ugunsdzēsēju depo. *vēl tagad saglabājies ugunsdzēsēju depo, ko iedzīvotāji tolaik dēvēja par «špricmāju».* (RīgasB 2003, 21, 8)

- špuhteris** subst. «Dzirkstošs dzēriens.» (LŽV²)
- špuhts** subst. «Neuzticama persona.» (LŽV²)
- špukteris** subst. Alkoholisks dzēriens. *Briesmīgi esmu nosalis, derētu mazs špukterītis.* (Grigulis 1971, 42) *Tāču, kad iztukšots špuktera stops, / [tu] vienmēr kā veprēns vedi [mani] uz māju .. [saka zirgam]* (Rūja 1972, 67)
- špūre** subst. 1. Iebrauktas slēpju sliedes. *Vienreiz nobrauksi, un špūre būs beigta* [, jo maz sniega]! (Sports 1975, 23, 2) *viss Vestienas mežs dunēja, slēpēm pret «špūri» klaudzot ..* (Sports 1976, 204, 1) *Slēpotāji zina, ko nozīmē braukt pa svaigām, piesnigušām špūrēm.* (Sports 1978, 44, 2) 2. Iebraukts ceļš, rise. *mašīnas triektas pa akmeņainu «špūri» kalnā.* (PadJ 1977, 185, 4)
- ◆ **iedot špūri**, sk. **iedot**. [< vācu *die Spur*]
- šraubencīrs** subst. Skrūvgriezis. (1980) (LŽV²) [< vācu *der Schraubenzieher*]
- šreijā** adv. Nepareizi, neveiksmīgi. «Šķērsām.» (LŽV²) *bez īstas režisora palīdzības ir viegli aiziet «šreijā».* (LitM 1977, 33, 11) *Izrādē ir kaut kas noziedzīgi fascinējošs, kaut aktieriem daudz kas šreijā.* (Diena 1996, 26. X, 10; N. Naumanis) *Viņi [=metodiskie norādījumi] jau galīgi šreijā, viņi ir šķērsām...* (2003) ◆ **saiet šreijā**. Neizdoties. (1990) ◆ **(sa)laist šreijā**. Izbojāt. [preses aģentūra,] *kā parasti, visu laiž šreijā.* (2004, Delfi) [< vācu *die Schräge* 'slīpums' (baltv. izrunā -ge > -je)]
- šrepe** subst. Rēta. *Es .. lēcu [volej]bola bumbai] pakaļ. Kāja aizķērās aiz tīkla atsaites .. Man vēl tagad kājā pamatīga šrepe...* (PadJ 1977, 184, 7) [Cilmi sal. **šrepēt**]
- šrepēt** v., novec. Nolaist asinis. *Toreiz bija cītādas ārstēšanas metodes. Toreiz laītēja, āderēja, šrepēja ..* (Greste 1977, 29) [< vācu *schröpfen* 'nolaist asinis']
- šrops** subst. Autokapsēta. (2003) [Cilmi sal. **šrota**]
- šrota** subst., spec. 1. Autokapsēta. *Autokapsēta jeb, kā mēs sakām, šrota.* (1997, radio) 2. Lietotu automobiļu tirdzniecības vieta. *Šrotu padarīšanas regulē turki, poļi.* (1996, TV) [< vācu *der Schrott* 'metāllūžņi']
- šrots** subst. Metāllūžņi (parasti par ļoti vecām automašīnām). *Piekrītu — Volvo 460 jau ir šrots. Bet pie mums pārsvarā brauc ar šrotu ..* (2005, Delfi) [Cilmi sk. **šrota**]
- šrube** subst. «Beržamā birste.» (LŽV²) [Cilmi sal. **šrubēt**]
- šrubēt** v. 1. Berzt, tīrīt. (LŽV²) (1997) *sapirkos indējamās un šrubēju to mīdzeni [=dzīvokli] trīs nedēļas.* (Liksoma/Grinberga 2001, 74) 2. Dzert (alkoholiskus dzērienus). (JVSK 1987) [< vācu *schrubben*]

šrubis subst. Beržamais; beržamā suka. *Pēc nepilnas stundas meitēns bija tāds pats morēns kā mēs visi, bāz ar visām drēbēm vannā un berz ar šrubī.* (Gāliņš 1968, 29) [Cilmi sal. **šrubēt**]

šrubīt v. 1. Berzt, tīrīt. (LŽV²) (1997) *Tu šodien šrubīsi māju?* (Koluža 2000, 144) *Visi iet uz mājām, es sāku šrubīt...* (2005) 2. Strādāt. *Mēs te nenācām šrubīt, bet slēpties.* (1996, TV; tulk. filma) [Cilmi sk. **šrubēt**] Sk. arī **izšrubīt**.

štalkeris subst. Vētra. *Kamēr sēž namelī, .. viss ir labi, bet laukā gan štalkeris pamatīgs.* (2005, Delfi)

štammēdiens subst., novc. «Pastāvīgs, galvenais ēdiens.» (LŽV²)

štammgasts subst., novc. «Pastāvīgs viesis.» (LŽV²) [*< vācu der Stammgast*]

štamms subst., spec. Celms (mikrobioloģijā). *Pēdējā laikā .. izplatīti pret antibiotikām rezistenti stafilokoku štammi ..* (Grünfelde 1974, 32) [*< vācu der Stamm*]

-štopot, sk. **saštopot**.

štamps subst. Klišeja; daudzkārt izmantots (piem., tēlošanas) paņēmiens. *Bet visai izrādei ir tāds štamps, ka tēvaiņi iztaisās par zēniem.* (1994, radio; G. Treimanis) [*< kr. штамп*]

štanas subst., dsk., skoln. Bikses. (sk 1988) (1989, skoln.) *Savāc savas štanas un tinies!* (JVSK 1987) [*< kr. штанов*]

štanga subst., spec. 1. Vārtu stabs vai pārliktnis (piem., futbolā). (1980) (2003) *iepriekšējās 2 reizes Māris devās uz tuvējo štangu ..* (2004, Delfi) 2. Sitiens pa vārtu stabu vai pārliktni (piem., futbolā). *Sen tik labs futbols Rīgā nebija redzēts .., Bleideļa štanga vien bija ko vērtā.* (2003, Delfi) *skaistākais šajā spēlē bija divas Blanka štangas.* (2004, Delfi) 3. Svarcelšanas stienis. (2002) *Ej, pacel štangu!* (2003, Delfi) [*< kr. штанга*]

štangelis subst., spec. Štange|cirkulis; bīdmērs. (1994)

-štangot, sk. **atštangot**.

štapēt v. Bāzt (kur) iekšā; piebāzt (ko). (1985) [Cilmi sk. **štopēt**] Sk. arī **aizštapēt**, **izštapēt**, **pieštapēt**, **saštapēt**.

-štapēties, sk. **aizštapēties**, **pieštapēties**.

štāte subst. Tērps, apģērbs (parasti smalks, elegants). *bērnu mūžs ir mātes rokām lemts / No baltiem autiņiem līdz «kāzu štātei».* (Ziedonis 1965, 103) *Būtu [aku rokot,] vismaz noģērbis štāti.* (Strauss 1977, 10) *Palīka* [Paulīne]

vecavās, lai arī pēcāk kuro naudu nopelnīja, to par štātēm palaida. (LitM 1977, 41, 4; V. Belševica) *Vai tas bija man par godu, ka tu uzvilki savu jauno štāti?* (1999; jaunu sieviešu sarunā, jokojot) [20. gs. 30. gadu] *Liepājas slimnīcas skolas māsas štātes izšūtas ar ugunskrustiem.* (Diena-Izkl 2003, 24. I, 14) [*< vācu nov. der Staat 'sviniģs tērs'*]

štātēties v. 1. Greznoties, uzposties; lepoties ar apģērbu. (LŽV³) *Tikai viņas dulluma un štātēšanās pēc mēs uz tiesas beņķa nonācām.* (LitM 1977, 41, 4; V. Belševica) *Skolā Aivars štātējās pašdarināta maisauduma kreklā ar sarkanām mironģalvām.* (VZiņas 2005, 21, 1) 2. Izrādīt sevi, izcelt sevi. *Vācu kungi, kā nekā, ar tiem jau cita štātēšanās...* [=bijusi tikšanās ar Vācijas pārstāvjiem] (2004) [Cilmi sal. **štāte**] Sk. arī **paštātēties**.

Štati subst., īpašv. Amerikas Savienotās Valstis. *Štatos, ja, piemēram, piedur pirkstu tiesnesim ..* (1996, TV; E. Švāns)

štātīģs adj., **štātīģi** adv. 1. Labi ģērbies. (1970) 2. Brašs, stalts. *Nu, veries, kāds štātīģs vīrs!* (Līvzemnieks 1976, 69) [Cilmi sal. **štāte**]

štauers subst., spec., neakt. Kuģu izkraušanas uzņēmējs. (jūrn. LLVV 7., 405) *Kad kādai firmai pienāca krava, štauers .. par noteiktu summu uzņēmas kuģu izkraušanu ..* (RiģasB 1976, 124, 3) *Svaiga arī informācija [atmiņās] .. par krāvēju rūpēm un formaņu «medībām» Doma laukumā pie štaueru kantora durvīm.* (Karogs 1976, 5, 160) [*< vācu der Stauer '(ostas) krāvējs'*]

štauka subst. «Sitiens; belziens.» (LŽV³) [Cilmi sal. **štaukāt**] Sk. arī **atštauka**.

štaukāt v. Sist, dauzīt. (1975) [*< vācu stauchen*] Sk. arī **atštaukāt**, **ieštaukāt**, **saštaukāt**.

štedi redi adv., nov. «Kārtībā; vienmēr gatavs.» (LŽV³) [*< angl. steady 'vienmēr gatavs'*]

šteifleins subst. Stīvdrebe. *nerunājot nemaz par .. šteifleina un satīna lupatiem, kas [sievietēm] aptūti tur, kur vajag un kur nevajag ..* (Greste 1977, 124) [*< vācu das Steifleinen*]

štekeris subst. Kontaktdakša. (JVSK 1987) [*< vācu der Stecker*]

štella, sk. **štelle**.

štellatslēģa subst. Bīdatslēģa. *vakaros puikas piekusuši un arī man štellatslēģa no rokām gandrīz ārā krīt ..* (Sports 1978, 79, 3) [Cilmi sal. **stellēt**]

štelle, arī **štella** subst. 1. Situācija, stāvoklis. *Tādā ribiģā štellē vēl skriet pie noslēpumainām brūtēm...* (Eglons 1967, 198) 2. Vieta. *Ellīgi garlaicīga*

štellīte šī *Gaujmalā* .. (Lāms 1973, 70) 3. Darbs, nodarbošanās; darīšanas. *Jāatzīst, ka viņš .. pieprata savu štelli, jo dzīvoklis bija iekārtots pa pirmo.* (Frīborts/Kraucis 1996, 6) *Sajutis, ka neies štelles, / Ķer pēc politiskās lelles / [politīķis] ..* (Diena 2003, 221, 12) *štella.* (RCHĢ) 4. Darba vieta; amats. *nācās aizmirst par štelles meklējumiem un ķerties pie [mājas] tīrīšanas.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 74) 5. Lieta, priekšmets. *Ugunīgās tās visas štellītes izgataro.* (1996, TV; E. Švāns) // pārņ. *Visas muzikālās štelles nāca no «dzīvā» sintezatora.* (Diena-Izkl 2003, 18. IV, 7) 6. Notikums, norise. *iespēju padziedāt karaoke vēlas izmantot tik daudzi, ka visas štelles notiek rindas kārtībā.* (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 76) 7. Negodīga rīcība, blēdība. *ierēdnītis .. uztaisa štelles ar saziēdoto piķi un tad var mierīgi notīties?* (2004, Delfi) ♦ **kas par štelli?** Kas noticis? *Bet otrā dienā depeša no milicijas klāt. Kas par štelli?? Esot salauzis cilvēkam žokli.* (Karogs 1977, 9, 73; M. Svīre) *Kas i pa štelli?* (2001, 30 gadu vecs šoferis) [*< vācu die Stelle 'vieta; darbavieta'*]

štelers subst., spec. Padevējs. *Firmai steidzami vajadzīgs lentzāģa štellers gaterī.* [sludinājums] (RīgasB 2003, 21, 18) [Sal. vācu *stellen* '1. likt; novietot; 2. dot; piegādāt']

štelmanis subst. Krāpnieks. *Nē, mēs neesam zagļi vai štelmaņi.* (Karogs 1977, 5, 55; J. Melbārzdīs) *Sauc par spekulantiem un štelmaņiem.* (Nakts 1993, 27. V, 2) [Cilmi sal. *štelles*]

štempele, sk. **štempelis**.

štempelēt v. Zīmogot. (LVS, 441) (LŽV³) [*< vācu stempeln*] Sk. arī **apštempelēt**.

štempelēties v., iron. «Bučoties.» (LŽV³)

štempelis, arī **štempele** subst. Zīmogs; spiedogs. *Nekādas ķeizara štempeles tur neesot vajadzīgas!* (LVS; J. Grīziņš) *parakstīt papīrus, piespiest štempeli ..* (Karogs 1975, 4, 69; Ē. Vilks) *«Vai tev zīme ir?» — «Viss kārtībā. Pat ar štempeli.»* (Karogs 1975, 5, 19; Ž. Grīva) *Tak jau, pagāns .. uz apaļajiem štempeliem pamanīja uzrakstu «Pirts Nr. 15».* (Sports 1976, 30, 4; humoreska) *Aspazija bija publiski izteikusies, ka sociāldemokrāti esot «tikai vēdera un štempļu partija».* (Karogs 1976, 1, 164) [*< vācu der Stempel*]

štencele subst., spec. 1. Pludināmo koku plosti. *cīņa ar Gaujas krācēm, strauņņu virpuļiem un kilometru garajām štencelēm (pa Gauju toreiz pludināja kokus) ..* (Karogs 1976, 9, 124) 2. «Īss baļķis.» (LŽV³)

štendīgs adj., **štendīgi** adv. «Kārtīgs, pastāvīgs.» *Viņai ir štendīgs brūtgāns.* (LŽV³) [*< vācu ständig*]

štenķiņš, arī **štenhins** subst., novec. «Apsveikuma dziesma.» (LŽV²) [*< vācu das Ständchen 'serenāde'*]

šepsele, sk. **šepselis**.

šepselēt v. Spraust elektrības kontaktligzdā spraudkontaktu. (1979) [*< vācu stöpseln*] Sk. arī **iešepselēt**.

šepselis, arī **šepsele** subst. 1. Spraudkontakts. *Man jāiesprauž šepselis. (Staiņa elektroģitāras vadu.)* (Birze 1973, 111) *šepselis*. (JVSK 1987) *Atkal ar saviem mazajiem šepselišiem esat pieslēgušies «Radio SWH».* (1997, radio; E. Švāns) 2. Kontaktligzda. (1981) // pārn. *Taisni neticami, ko uzlādēts cilvēks spēj dot no sevis vien. Man [=kolhoza priekšsēdim] tik atliek pielikt šepselus.* (Karogs 1977, 6, 118; E. Ansons) [*< vācu der Stöpsel*, arī kr. *umenceľ*]

šterva subst. 1. Ļoti slihta sieviete. «Prasta sieviete.» (LŽV²) *Tā šterva gan tevi noslauca!* (Lāms 1974, 291) 2. Ielasmeita. (LŽV²) [*< kr. vulg. cmeġa*]

štibleti subst., dsk. Kurpes. *Kā tev nav kauna valkāt tādu štibletu!* (Karogs 1977, 5, 60; J. Melbārdis) [*< kr. умюблемы*]

štifeli subst., dsk. Apavi. (1997) [*< vācu der Stiefel 'zābaks'*]

šifte subst. Spraudīte. (LŽV²) [*< vācu der Stift*]

-**šiftēt**, sk. **sašiftēt**.

štik subst. Durklis. (novec. LLVV 7, 405) *Un zem štiku izkopts smailas / Cerības un asins plok.* (Rūja 1972, 24) // pārn. *Iesms. Bet šodien tiem šašliku / Padod uz metāla štika!* (Sirmbārdis 1977, 54) ◆ **kā štik**. Noteikti, precīzi, nekavējoties. *Rūt, kad gaiži uz laktām vēl žāvāsies, / Mums kā štikiem būs jābūt jau kājās.* (Peters 1968, 65) *kad sītšot stunda saņemnt mantojumu — tad gan [brāļadēls] būšot klāt kā štik!* (Karogs 1976, 8, 23; R. Ezera) [*< kr. штык*]

štime I subst. 1. Spars, uzņēmība. *Pēc tam, ko Irēna pateica, tev būs jauna štime* [turpināt tiesāties]. (1999) 2. Noskaņojums, garastāvoklis. *Valters tādā labā «skatuviskā štimē» visu laiku grūž Miķelītīm metru garu desu ..* (Dzene 1977, 25) 3. Dzērums, alkohola izraisīts reibums. (JVSK 1987) *viņš .. bija jau grādīgā štimē.* (Karogs 1975, 8, 40; H. Gāliņš) [Cilmi sal. **štimme**, **štimungs**]

štime II subst. «Tvaiks; garaiņi.» (LŽV²) *Bet tu [, kurinot somu pirti,] tikai štimi skaties! Neskopojies ar malku!* (Karogs 1975, 1, 128; Ž. Grīva) *Kuģi izpūš štimītes...* (More 1977, 20) [Sal. vācu dial. *stiemen* 'dūmot']

štingābele subst., spec. Kamertonis. *Teodors Kalniņš.. iedeva man «štingābeli» un pašu uzveda virsdiriģenta tribīnē.* (PadJ 1975, 191, 4) *Jēkabs Māsēns.. [lika] mums pie auss «štingābeli», sacīja, klausieties, kā skan!* (Zvaigzne 1977, 17, 18; Z. Skujiņš) [*< vācu die Stimmgabel*]

štimis subst. Spars, uzņēmība. *Šis [kuģis] ir tā istā štimja pilns. Redzi, kā viņš griež? Griež jūru uz pusēm.* (Ziedonis 1974a, 101) [Cilmi sal. **štimums**]

štimme subst. «1. Bals. 2. Garastāvoklis.» (LŽV²) [*< vācu die Stimme*]

štimmēt v. Saskanēt, būt saderīgam. (JVSK 1987) *Manuprāt, viņiem [=muzikantiem] štimmē labi.* (1996, TV; I. Siliņš) *Nu, tad skatīsimies, .. vai jūsu viedoklis štimmēs.* (1996, TV; G. Āboliņš) *Tūr ab div štimmē...* (1999) *Ar Pēteri Pēteronu Zariņam dikti štimmējis ..* (Sestdiena 2003, 24. V, 36; E. Zirnis) [*< vācu stimmen*] Sk. arī **noštimmēt, saštimmēt.**

štimmungs subst. Noskaņojums, garastāvoklis; noskaņa. (1993) (LŽV²) *Būtu labāk pagulējis .. Es, redz, pašņācu, un cits štimmungs...* (Karogs 1976, 9, 44; I. Lubējs) *kad viņš bija attiecīgā štimmungā, no viņa vādzēja turēties pa gabalu ..* (Keno/Krastiņš 2001, 53) *Kaut kā atstāja tādu labu štimmungu [ši sēde].* (2005)

štimums subst. Noskaņojums, garastāvoklis. [A. Alunāns] *labā štimumgā runā vairāk par visiem.* (Karogs 1977, 12, 36; V. Līvzemnieks) *no kino viedokļa .. veiksmīgs darbs, kaut līdz [filmas] «Seko man» štimumam nevelk.* (Diena-Izkl 2002, 27. XII, 9; N. Naumanis) *Pēc [režisora] vārdiem «vēl-mju un noteikumu piepildījumam [topošajā filmā] ir liela loma vizuālā un štimumga ziņā».* (Diena 2003, 81, 22) [*< vācu die Stimmung*]

štirs subst., spec. Tapa, bulta. *Izlīda štirs tas ārā, kas savienoja abus kopā.* (2001) [*< kr. шумрѣ*]

što ♦ **tak što**, sk. **tak**.

štohs subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **štoks**]

štokarelli adj., nelok., arī adv., novec. «Ļoti labs.» (LŽV²) [Sal. **viss štokos** s. v. **štoks**]

štoks subst. 1. Spieķis. *Tu .. sēdēji .., blakus pieslējis uzticamo draugu — «štoku».* (Baļuna 1974, 229) *Paņem štok tagad.* (1997, S75, kāpjot ārā no vilciena un sniedzot līdzbraucējai paturēt spieķi) 2. Nūja. *Nu! Ņem štoku [=novusa nūju]!* (Gulbis 1972, 63) 3. skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (sk 1988) *Vācenē pagaidām divi štoki — nenodevu sacerējumu.* (VE 1989) *Skolēni runā, šulē šodien krillenē puse klases dabūja štokus ..* (1996) ♦ **viss**

pa štokiem, arī **viss štokos**. Viss kārtībā. *Viss štokos?* (1995, TV; tulk. filma) *Man viss bija, viss pa štokiem...* (1998) *Tas vēl nav nekas, vēl viss būs štokos...* (1999, V40, sporta spēles līdzjutējs) *Nomierinies, tūlīt viss būs štokos.* (Diena 2003, 145, 8; komikss) [*< vācu der Stock*]

štokelis subst., skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sal. štoks]

što nada, arī **štonādo** adj., nelok., arī adv. Ļoti labs. *štonādo*. (LŽV²) *Un «Laskana» ir firma što nada.* (1999) [viņš] *jau ir mahinātors što nada.* (2002) [*< kr. umo nado*]

štop! interj. Stop! (LŽV²)

štoperis subst. 1. Sastrēgums. *Tad tur bija vēl štoperis uz ielas...* (1999) // pārņ. *viņš .. esot izjutis īstus emocionālus «štoperus», redzot, cik ļoti atsevišķos brīžos sievietes ir spēcīgākas par vīriešiem.* (RīgasB 2003, 66, 10) 2. «Balss zudums no uztraukuma.» (LŽV²) 3. spec. Šķēpmetēja ieskrējiena apturēšana, izvirzot priekšā kāju. (2004, TV) [Cilmi sal. štopēt I, štopēt II]

štopēt I v. 1. Bāzt (kur) iekšā; piebāzt (ko). *Ka tikai augstākā izglītība .. Vai zvaigžņu pētnieks, vai cisiņu štopēšanas speciālists — viss viens pīpis.* (Karogs 1975, 4, 64; Ē. Vilks) 2. Lāpīt. *viņa .. sāka štopēt nez kādu noplukušu, izdilušu veļas gabalu.* (Karogs 1975, 8, 24; H. Gāliņš) 3. Ēst. (LŽV²)

◆ **štopēt (kam) iekšā**. Barot (kādu). *Vecajā kūtī iedeva [govij] kārtīgu klēpi, un miers. Te štopē iekšā ehšelus.* (LitM 1977, 35, 13; Ē. Hānbergs)

◆ **štopēt (ko) iekšā**. Ēst (ko). [viņš,] *štopēdams iekšā, nevar izteikties ..* (Keno/Krastiņš 2001, 76) [*< vācu stopfen*] Sk. arī **pieštopēt**.

štopēt II v. Apturēt; aizturēt. (LŽV²) □ **štopēt nost**. Apturēt automašīnu. (JVSK 1987) (1993) [*< vācu stoppen*] Sk. arī **aizštopēt**.

štopēties v. Aizsprostoties, aizsērēt. *pēc tādiem salātiem .. bērniem sāk streikot aknas, nieres «štopējas» ciēt...* (Nakts 1997, 18, 7) Sk. arī **aizštopēties**, **apštopēties**, **noštopēties**, **pieštopēties**.

štopkūka subst. Kūka ar putukrējuma pildījumu. *Krējumu [pie kafijas] mēs neņēmām, arī štopkūkas ne...* (Putniņš 1971, 48) *Īsti krējuma brīnumi ir «Alhambras» štopkūkas ..* (Zariņš 1972, 128) *Viesmīl! .. štopkūkas, kafiju un šerī!* (Zariņš 1973, 137) *tev intuīcija jau ir iebāzta galviņā pati no sevis. Čiks! — un gatavs! Kā štopkūka mutē.* (Liesma 1976, 1, 8; A. Dripe)

štopors subst. Korķviļķis. (1995) [*< kr. umonop*]

štora subst., parasti dsk. **štoras**. Aizkari. «Biezs loga aizkars.» (LLV 7, 405) «*Tragiskas, bet neskaidras [jaunas ziņas], — viņš sacīja, vilkdams augšup štoru.* (Bauga 1976, 264) *Man absolūti nav iespējams sapņot Parīzes dzīvokli .., šajā cellē ar metāla štorām ..* (LitM 1976, 26, 14) *Štoras pielikām [tikko izīrētajā telpā].* (1999) [*< kr. umopa*]

storenes subst., dsk., skoln. Bikses. (1990)

šstorms subst. Vētra. *Jā, tas nu bija tāds šstorms, ka mūsu «Rietumu» izmeta Āfrikas krastā krietni vien aplauzītu.* (Karogs 1975, 10, 58; D. Avotiņa, A. Šlisers) [*< kr. umopm*]

štose I subst. 1. Sitiens. (LŽV²) 2. Sitiens pa vārtiem (parasti futbolā). *Ja būtu štose, tad būtu vārti.* (2005) 3. spec. Novusā — visu asotoņu kauliņu iedzišana kullītēs, ne reizi neatdodot sitienu tiesības pretiniekam. (1960) 4. pārn. Dzimumakts. *Tēvi jau friči ņēma priekšā — paciņa cigarešu par štosī...* (Gāliņš 1972, 157) [*< vācu der Stoß*]

štose II subst. «Atšūta drēbes mala.» (LŽV²) [*< vācu der Stoß*]

-štosēt, sk. noštosēt.

štote subst. «Atšūta drēbes mala.» (LŽV²) [Cilmi sal. **štose II**]

štoterēt v. Stostīties. (LŽV²) [*< vācu stottern*]

štovēt v. Sutināt (parasti kāpostus). *rūt šiem kulšana, kāposti jāštovē, jēra zupa jāvāra.* (Cīņa 1977, 4, 4; M. Zile) [pipari] *noņem specifisko kāpostu smaržu, kas rodas, tos štovējot ..* (Diēna 1997, 28. XII, 15) [*< vlv. stoven*]

štrābantes subst., dsk. «Bikšu lences.» (LŽV²) [*< vācu das Tragband*]

štrāfe subst. Sods; naudas sods. *Štrāfi maksāt vajadzēja.* (1996) [*< vācu die Strafe, kr. umpačf*]

štrāfēt v. Sodīt. (LŽV²) (1999) [*< vācu strafen, kr. umpačovamъ*]

štrafnojs subst. 1. Sods; soda metiens, soda sitiens (sporta spēlēs). *Viņam štrafnojs!* (1995) 2. Alkoholiska dzēriena papilddeva nokavējušajam ciemiņam. (1990) [*< kr. umpačnuoŭ*]

štrams adj., **štrami** adv. Brašs, stalts. (sk 1988) *Bērnudienas atāust prātā, vecāamma vēl kā štrama sieva ..* (Karogs 1976, 8, 14; R. Ezerā) *Vecis patiesībā. Kaut arī vēl tīri štrams.* (Karogs 1976, 10, 65; I. Lubējs) *biju, sacīsim, visādi štrams puika.* (Karogs 1977, 5, 57; J. Melbārzdis) *te tādi štrami oberi, ar harakteri dažs, tieši tādu kā knaiņē vajag ..* (Pilsēta 1991, 56, 46) [*< vācu stramm*]

štrandēt v., spec. Ciest katastrofu (par kuģi). *Viļums nekādi nespēja atsaukt atmiņā rajonu, kur trīsdesmit septītajā gadā štrandēja [kuģis] «Monika» ..* (Līvs 1968, 99) [*< vācu stranden*] Sk. arī **noštrandēt**.

štrāpe subst. Sods. (1995) (LŽV³) [Cilmi sk. štrāfe]

štrāpēt v. Sodīt. (LŽV²) (2000) *Jaungada naktī jau nevienu neštrāpē.* (2004) [Cilmi sk. štrāfēt]

štrāse subst. Iela. (1995) *prātīgiem vajadzētu būt [apledoņuma dē], griežoties no lielām štrāsēm iekšā.* (1999, Radio SWH) *kaut kāda štrāse ..* (Forums 2003, 19, 3) *Pēkšņi mēs izbraucam uz lielās štrāses ..* (2005) [< vācu *die Straße*]

štrauss subst. Samērā plakanas formas ziedu pušķis (likšanai uz kapa). «Liels ziedu pušķis.» (LŽV²) (1980) (2003) [< vācu *der Strauß*]

štrihs subst., spec. 1. Skaņas veidošanas paņēmieni (mūzikā). *Nākotnē [mūziķiem] vajadzētu vēl vairāk strādāt pie «štriha» kultūras — jāpānāk, lai viņu spēlē būtu vienāda artikulācija.* (LitM 1975, 19, 13) *koka pūšamo instrumentu .. «štrihi» bija pārlietu glēvi ..* (LitM 1975, 29, 11) *R. Kalsons savā simfonijā bieži izmantojis arī īsus motīvus štrihus ..* (LitM 1975, 34, 13) 2. Līnija, zīmuļa vai otas vilciens. *jābrīnās, kā šie it kā paviršas rokas vilktie apdares «štrihi» [grafikā] tik precīzi ataino noteiktu garīgās pasaules loku.* (LitM 1976, 18, 9) *L. Āriņš [=gleznotājs] pārdomāti sabalansē līmeniskās un stateniskās līnijas, pretstata tās dinamiskiem brīvvirziena štrihiem un krāsu bagātībai ..* (LitM 1977, 23, 11) 3. Īpatnība, iezīme. *te tādi štrami oberi .., ar štrihi, ar savu piegājienu.* (Pilsēta 1991, 56, 46) [< vācu *der Strich*, kr. *umpux*]

štripe subst. 1. Saite, lencīte. *Man gandrīz visas somiņas ar divām štrīpēm.* (1994) 2. Siksnīņa. *Visas [kurpes veikalā] ar štrīpēm ..* (1997) *Ļoti skaisti ir šie vienkāršie [tautas deju dejotāju] apavi — ar štrīpīti pāri.* (2003, TV) [< vācu *die Strippe*]

štrumbantes subst., dsk. 1. Zeķturi. (1980) (LŽV²) 2. Bikšturi. (sk 1988) *Kad nē, tad nē, teica grāfs, aizpogādams štrumbantes ..* (LitM 1978, 16, 12; Ē. Kūlis) .. [aktieru tēlotie] *meitenīte jūrnieku kleitīņā un .. puika štrumbanšu biksēs šķiet kā no zīmējuma vai senas fotogrāfijas izkāpuši.* (Diena 2003, 46, 10) [< vācu *das Strumpfband*]

štrumbantfirers subst., iron. Augstākā ranga darbinieks. *Ko tas štrumbantfirers sodās? Mēs taču pat trauksmes laikā neatstājām savu darba vietu!* (Čāliņš 1968, 201) [< vācu *der Sturmabführer* + latv. sl. štrumbantes]

štrumente subst. Darbarīks. *Ģirts bija [zārkā guļošajam] tēvam .. iebāzīs kabatā mazo galdnieka ēvelīti, smalku un retu štrumentu ..* (Bels 1977, 143)

štruments subst. 1. Darbarīks. (JVSK 1987) *Beidzot [amatnieks] ņēma savu «štrumentu» kasti, cirvi, zāģi, vateni un atnāca uz atraiņnes māju.* (Karogs 1976, 6, 24; M. Krieviņš) *kārtīgam strādniekam viņa štrumenti vienmēr ir līdz.* (Bels 1977, 134) *Bet, kad jau sāk manus štrumentus izsēt, tad pacietības mērs ir pilns.* (Karogs 1977, 9, 82; M. Svīre) 2. Mūzikas instruments. (LŽV²)

štrunt! interj. Lieto, izsakot pārliecību, ka (ko) nav vērts ņemt vērā.
— *Neviens šahists par tādiem te vārdiem nudien tev neteiks paldies.* — *Lai ārdās! Štrunt man par šitādiem paldies!* (Lukss 1975, 36)

štruntfirers, arī **štruntfireris** subst., iron. Negatīvi vērtējams augstākā ranga darbinieks. *Un tad tūlīt uzpeldēja Graumanis un vēl citi (tā Ēbars to apzīmēja) štruntfireri ..* (Lāms 1974, 198) [*< vācu der Sturm-bannführer + latv. sl. štrunts*]

štruntīgs adj., **štruntīgi** adv. Slikts; nekvalitatīvs. (sk 1988) *Atbraucis no sava štruntīgā kolhoza ..* (LitM 1975, 17, 6; Ē. Kūlis) *saku pilnīgi droši — man iet štruntīgi.* (LitM 1976, 18, 6; A. Kļavis) *Laiks arī bija sasodīti štruntīgs ..* (Zvaigzne 1978, 10, 39) *Štruntīgs, depresīvs un ētiski bezatbildīgs trilleris ..* (Diena-Izkl 2004, 6. VIII, 8; D. Rietuma)

štrunts subst. 1. Nieks, nenožīmīgs sīkums. *pat nesamanu sāpes, kad atdauzu lielo pirkstu pret ceļa akmeni, nieks tas ir, viens liels štrunts, kā mēdz sacīt tētis.* (Karogs 1977, 1, 87; R. Lugiņska) *Vai tiešām štrunta dēļ tāds tracis jāceļ?* (Karogs 1977, 9, 82; M. Svīre) *man ir sešdesmit, un es saku — gadi ir štrunts, sirdī un dzīvē dullojos kā agrāk ..* (Diena 2002, 259, 18) *Kā iemācīties atšķirt mūžīgo no štrunta?* (Diena 2004, 163, 13; L. Muktupāvela) 2. Mazvērtīgs (parasti neliels) priekšmets. *Palīdzi izšķirties par dāvanu. Ar kaut kādu štruntu tur [kāzās] nevar rādīties.* (Karogs 1976, 10, 94; I. Lubējs) *Lai neaug uz mana kapa rozes un citi štrunti!* (Artavs 1978, 80) *uzdāvināj kaut kādas mantiņas — maziņus kaut kādus tādus štruntiņus ..* (1999) // **Kas mazvērtīgs, nekvalitatīvs (piem., mākslas darbs).** *un bija bugi-vugi, un aizgāja bugi-vugi, un roķis un kā visus tos štruntus sauca ..* (Lāms 1974, 245) *It kā tāds galīgs nieks, štrunts tāda filmēlīte, bet var uzlabot garastāvokli.* (1997, TV; M. Brauns) *Pa labi jūs redzēsiet Orsē staciju. Kā arhitektūra tas nav nekāds štrunts ..* (Keno/Krastiņš 2001, 96) 3. ģen. formā **štrunta**, adj. nozīmē. **Nenožīmīgs; nekvalitatīvs.** *Mikelsonu Jānis atzīstas, ka ne jau tā štrunta šķūņa viņam esot žēl ..* (LitM 1976, 17, 12; A. Treimanis) *lieliskamācība, kānoštruntaluģeles [=ludziņas]uztaisīt konfekti.* (Diena 1996, 7. XII, 14; N. Naumanis) 4. interj. **štrunts!** Lieto, izsakot pārliecību, ka (ko) nav vērts ņemt vērā. *Štrunts! Nebai-*

dīsimies grēku dēļ, ja sirds tīra. (Birze 1973, 136) *Štrunts, visu varu izturēt...* (Birze 1976, 323) *Kad nav, nav kazai piena. Štrunts!* (Karogs 1976,

9, 12; I. Lubējs) *Tā ignorēšana tād ļot uzkrītoša bij; abet nu štrunts!* (1999)

□ **štrunts par (ko)**. Saka, apgalvojot, ka (kas) ir mazāk svarīgs (nekā kaut kas cits). *Štrunts par biksēm! Ka tik kājai nav kāda briesmīga kaite.* (Karogs 1975, 9, 116; J. Liepiņš) *Pārsteigtās pajūga braucējas, uz bijušās godības drupām sēdēdamas, .. palika daudzīnām: «Štrunts par vāģiem, bet zirdziņš gan mums bija labs!»* (PadJ 1976, 120, 7) *Es gribu baudīt dabisku dabu, štrunts par tiem skābajiem lietiem ..* (Santa 1994, 8, 38) *Štrunts, kā saka, par tiem 20 santīmiem ..* (Diena 2003, 3, 6) ◆ **štrunts par bitēm**

(< **štrunts par bitēm, ka tik medus**). Saka, kad (ko) nav vērts ņemt vērā. *Tālab arī pielicies kā maks, tā teikt, štrunts par bitēm, ja jau tikpat .. cilvēka cienīgas dzīves neesot.* (Karogs 1976, 8, 28; R. Ezera) ◆ **štrunts pa desām!** «Vispārīgs vienaldzības izsauciens.» (LŽV²) ◆ **nolle komā štrunts**.

Pilnīgi nekāds; pilnīgi nekas. *Uz šito padomi būs noll komā štrunts ieinteresētība.* (2005) [< lv., sal. zv. *strunt* 'nieks, blēņas']

štucēris I subst. Pielūdzējs, kavalieris. «Pavadonis; mīļākais.» (LŽV²)

Es jums teikš — pēc gadiem būs ontlīgi štucēri! (LitM 1975, 52, 7; J. Plotnieks)

Nu tad izmeklējuši arī štucēri! (Karogs 1975, 5, 42; Ž. Grīva) *vārtoties ar štucēri*

pa viņu svētās laulības likumīgo gultu .. (Karogs 1976, 8, 26; R. Ezera) *Viņa tāda ir vienmēr, kad nocopē kādu štucēri ..* (Keno/Krastiņš 2001, 14) [< vācu

der Stutzer 'švīts, frants, modes āksts']

štucēris II subst., spec. Īscaurule; uzmava. *Trubas štucēris — tas ir tas,*

gar kuru es tikko te pīsos. (1996) [< kr. *умыщеп*]

štučīt, sk. **štučīt**.

štučka subst. 1. Lietiņa. (1964) 2. Raksturīgs (piem., rīcības) ele-

ments. *profesionālā teātra «štučkas» neappraksta ne siku daļu no tā ener-*

ģijas kopsakara, kas virmo .. visā šajā notikumā [=teātra izrādē] .. (Diena

2003, 293, 13; N. Naumanis) [< kr. *умычка*]

študente subst. 1. Students. *Izputinās pēdējos krāmus Tērbatas študente*

trakais .. (Auziņš 1963, 28) *Kā tai ziņģē sacīts: študente ar alus glāzi ņem un*

piekukuļo nāvi .. (Gāliņš 1968, 208) 2. Izmanīgs, viltīgs cilvēks. (1974)

// pārnr. *Viltnieks (par dzīvnieku). viņa [ķēve] tik gudra, ka skatās*

atpakaļ uz to lielāko mezglu [pātagā]. Ja tas pamazs, tad nevelk, študente.

(Zvaigzne 1976, 14, 16; A. Štrauss)

študierēt v. 1. Studēt. *Nu jau tā kā vecos laikos — uz Pēterburgu študierēt.*

(Putniņš 1975, 74) *Prokopijs jau tagad študierēts, reti pie mums atbrauc.* (PadJ

1976, 150, 8) *Jums, biedri Pupāj, arī tā študierēšana [tehnikumā] diezcik ātri uz priekšu neiet!* (Dadzis 1977, 121; O. Mačs) 2. Pētīt; uzmanīgi apskatīt, uzmanīgi izlasīt. *Man nāk mājā [avīze]. Skuķis študierē.* (Karogs 1976, 10, 61; I. Lubējs) 3. Domāt, iecerēt. *Tagad študierēju pabeigt kuģu motoristu kursus.* (Karogs 1975, 10, 29; D. Avotiņa, A. Šlisers) [*< vācu studieren*] Sk. arī **izštudierēt**.

štuka subst. 1. Gabals, vienība. *Tur varam izganūt kaut simt štuku!* (Putniņš 1975, 226) *Pieci rubļi štukā.* (1991) 2. Lieta. *Pateikšu, ka jūs abi ar Artūru to štuku nostrādājāt.* (Lāms 1974, 320) *Domāju, iztaisīšu tādu pašu štuku kā filmās.* (Dripe 1975, 22) *Redz, kas par štuku, tur baigā očered bij.* (1980) 3. 1000 latu (vai citu naudas vienību). «Tūkstotis (naudā).» (LŽV²) *Ja vajadzēs no finiera / Olas uztaisīt / Par piecām štukām / Mēs ar džeķiem / To mierīgi varam izdarīt.* (KasNotiek 2003, 1, 50; reperis Armands) *Bekhema bumba pārdota par 28 štukām eiro.* (2004, Delfi) [futbolists] *da-būja nenormālāko piķi — 150 štukas eiro nedēļā ..* (2004, Delfi) [*< kr. umyka 'gabals', kr. sl. '1000 rubļu', sal. Jeļistratovs 2000, 562*]

štukačs subst. «Ziņu pienesējs; sūdzētājs.» (LŽV²) [Cilmi sk. **stukačs**]

štukass subst., neakt. Dzeršanai attīrīts tehniskais (aviācijas) spirts. *Viņš [kāzās] .. iedeva nodzerties no savas blaškes remdenu kafiju, kurai pielieti «štukass», jo tā smaržoja gan pēc spirta, gan petrolejas.* (Gāliņš 1968, 193) *Par štukasu sauca aviācijas spirtu, ko attīrīja un sagatavoja ļoti vienkāršā veidā ..* (Gāliņš 1968, 200) [*< vācu lidmašīnu zīmola Stuckass*]

štukatūra subst. 1. Apmetums. *Istabā no naglu dzišanas štukatūra vienos caurumos.* (Putniņš 1975, 56) 2. Kosmētikas līdzekļi sejai; grimis. (JVSK 1987) *Viņa ātri apģērbās, .. šā tā atjaunoja štukatūru.* (Keno/Krašņiņš 2001, 186) [*< kr. umykapypka*]

štukatūrēts adj. (*< divd.*) 1. Apmests. (1980) 2. Kosmētikas līdzekļu pārklāts (par seju, tās daļām); grimēts. *vai es nezīnu, kas viņai aiz štukatūrētās pieres?* (Birze 1976, 91)

štukot v. 1. Gudrot. *Tu, Aigar, neesi štukojis, kas tu būsi?* (Karogs 1976, 2, 88; H. Gulbis) *Jau pirmajā dienā štukoju — kur, nu, kur esmu to čali redzējis.* (Rijnieks 1990, 275) *Štukoju, kādu balvu es te varētu izdomāt uzvarētājam.* (1996, radio) *Labi, jāštuko.* (1997, v7) 2. «Salikt.» (LŽV²) Sk. arī **apštukot, izštukot, paštukot, saštukot**.

štukovina subst. Lieta; detaļa. *Nevaram vairs tā kā senāk spriest: «Nu tad šito štukovīnu sauksim tā.»* (2003, V55, uzstājoties konferencē) [*< kr. umykovina*]

štuku subst. 1. Gabals, vienība. *Viens polšs par štuku.* (1991) *Es rakstu kartiņas Cēsu pilsētai, man viņas sav deviņdesmit štuki.* (2003, S60) 2. Lieta. *Labs ciemiņš.. Re, kādus štukus [=dunci] nēsā azotē.* (Gāliņš 1972, 161) 3. «Interesants notikums vai izdarība; joks.» (LŽV²) 4. spec. Stīķis (kāršu spēlē). (LŽV²) 5. Simtnieks (piem., naudas vienību). *Malka jāskalda, un tikai divi štuki mēnesī.* (1993, V20) [Cilmi sal. **štuka**]

štulpe subst., novec. «Piedurknes atloks.» (LŽV²) [*< vācu die Stulpe*]

štulpknopes subst., parasti dsk., novec. «Aproču pogas.» (LŽV²)

šturme subst. 1. Īpaši aktīva, intensīva darbošanās. *Tagadiņ jau spekulantiņus tirgos dikti ķerstot. Pagaidīsim, kamēr tā šturme pāriet.* (Ēteris 1975, 101) 2. «Uzbrukums; uzbāšanās.» (LŽV²) 3. «Lietus gāze.» (LŽV²) [*< vācu der Sturm*]

šturmene subst. Vētras kombinezoni. *bangas vietām pat gāžas pāri lai vai. Jau pašā sākumā «šturmenes» slapjas.* (Sports 1975, 156, 2) [Cilmi sal. **šturme**]

šturmēt v. 1. Uzbrukt. (novec. LLVV 7., 402) (LŽV²) 2. Strādāt īpaši daudz (piem., darba pabeigšanas termiņam tuvojoties). (1981) [*< vācu stürmen, arī < kr. уштурмовать*]

šturmjaka subst. Vētras kombinezons. (1985)

šuba subst., parasti hum. Kažoks. (1975) □ **siļķe šubā**. Siļķe kažokā. *Man būs vakariņās siļķe šubā.* (2003, S50) [*< kr. уыба*]

šuba! interj. Saka, lai pievērstu uzmanību. (JVSK 1987)

šuce subst. Skola. *Tev taču rūt nav jāiet uz šuci?* (Koluža 2000, 144) *Kā tev pa šucīti?* (2003; el. v.) [Cilmi sal. **šūle**]

šūes subst., parasti dsk., jaun. Kurpes. (1997) [*< vācu dsk. die Schuhe*]

šūflāde, sk. šūplāde.

šugers subst. Cukurs. (1995) [*< angl. sugar*]

šuhēr! interj. Saka, lai pievērstu uzmanību. (JVSK 1987) [*< kr. sl. уухер, sal. Jeļistratovs 2000, 564*]

šuhēr-mahēr! interj. Lieto, lai raksturotu ko blēdīgu, negodīgu. (1996) [Cilmi sal. **šuhēr!** un **šahēr-mahēr!**]

šuhers subst. 1. Blēdība. (1970) 2. Grūta, nepatīkama situācija. (sk 1988) [Cilmi sal. **šuhēr!**]

šukurīt v. Meklēt; rakņāties. (JVSK 1987) [*< poļu szukać?*]

šūle subst. Skola. (JVSK 1987) (sk 1988) (LŽV²) «Šūlei vajag atriebties! Toč!» — deklarē Aldonis. (Karogs 1976, 4, 9; H. Gulbis) *Bet šūle baigā svalka.* (1995) *Šūlīt jau man vispār bij [tuvu] — pa log varēj redzēt.* (1995; 1. kursa students) [

šulers subst. Blēdis (parasti kāršu spēlē). (1997, TV; tulk. filma) [

šulle subst., skoln. Skola. (sk 1988) (1990) [Cilmi sal. šūle]

šūmains adj. 1. Putains. (1985) 2. Porains, irdens. [putra] *tiešām tā kā šūmaina...* (2003) [Cilmi sal. šūmes]

šūmes subst., dsk. Putas. (LŽV²) *Ātri [dzer šampanieti], kamēr vēl burguļo šūmes!* (Karogs 1975, 7, 46; M. Zariņš) // pārn. Dusmas. *Rīt zvanišu .. Taktisku apsvērumu dēļ pagaidīju, lai viņai šūmes noplok ..* (1994; zīmīte) [

šūmēt v. «Saputot.» (LŽV²) [apšūmēt, **sašūmēt**.

šūmēties v. 1. Putot. (1988) // pārn. Dusmoties; uztraukties. «*Nešūmējies,*» — *teica Gabriels.* — «*Jūs uztraucaties veltīgi.*» (Keno/Krastiņš 2001, 149) *notikušais ir tikai nepatīkama epizode, par kuru nav vērts «šūmēties».* (2004, www; M. Zanders) *kāda gan jēga būtu baigi šūmēties.* (VZiņas 2006, 10, 13) 2. Strīdēties, aktīvi diskutēt. *komisija šo lietu skāra tāpēc, ka šūmējās, vajadzēja ..* (2004) [Cilmi sk. šūmēt] Sk. arī **pašūmēties**, **sašūmēties**, **uzšūmēties**.

šūmkarote subst. Putu nosmeļamā karote. *Kur ir šūmkarote palikusi?* (2005) [Cilmi sal. šūmes]

šūmot v. Putot. *Aumežnieku kandža .. dega ar zili pelēkām ugunīm un, ielieta saujā, šūmoja.* (Gāliņš 1968, 147)

šūms subst. Troksnis; tracis, skandāls. *Šūms gan sākumā būtu...* (Ansons 1975, 159) *Es uzreiz teicu, ka es iešu, ka es būšu, lai netaisa šum.* (1980) *Būs šūms...* (2004) [

šūplāde, arī **šūflāde** subst. 1. Atvilktnē. (LŽV²) (sk 1998) *Krodzinieka letes šūplādēs .. monētu būs krietna kaudzīte.* (Karogs 1977, 11, 84; E. Strods) [Pauline] *uz kumodi skatījās, grūši pūta, pavilka šūplādi vaļā un aizstūma atkal ciet.* (LitM 1977, 41, 4; V. Beševica) «*Bet vai dzimšanas apliecība arī ir?*» .. «*Varbūt tur kādā no rakstāmgalda šūplādēm.*» (Gāliņš 1972, 63) // pārn. *Uz dzimtsarakstu biroju Ģirtu un Irēni aizvizināja melns līnuzīns, milzīga un ietilpīga laimes šūplāde ..* (Bels 1977, 126) // pārn. [gleznotājas] *ieraudzītā*

bildīte tiekot ievietota «šūplādītē galvā» līdzās citām .. (Diena-Izkl 2003, 19. X, 15)
2. pārn. «Mute.» (LŽV²) [*< vācu die Schublade*]

šūpot v. «Jokot; apcelt.» (LŽV²) Sk. arī **izšūpot**.

šūri-muri, arī **šūrimuri** subst., nelok. Sajukums, haoss; slepeni, blēdīgi darījumi. «*Jā, kas veikalā ir — jāpārdod.*» — «*Un bez šūri-muri.*» (Karogs 1976, 6, 66; L. Dumbers) *Nekāds fenšui, šūrimuri vai japāņu dzens... Viss mums ir pašiem savs.* (Diena 2003, 26, 12; L. Muktupāvela) [*< kr. ушрымыры* 'slepenas sarunas un ieceres', sal. Dāls 4, 649 s. v. *ушрыга*]

šūrīt v. Darboties; strādāt. *Tas puik jau labu laiku šūrī.* (2000) *Tēpat blakus šūrī amerikāņu palīdzības dienesti ..* (Diena-Izkl 2003, 11. VII, 8) *Tas būtu labi, ka vasaras laikā vispār kāds šūrī ..* (2003, www)

šurum-burums, arī **šurumburums** subst. Sajukums, haoss. (2000) [*< kr. sl. ушрум-бурум < tatāru, sal. Jeļistratovs 2000, 563*]

šuse subst. Sitiens (uz vārtiem sporta spēlēs). (1973) [*< vācu der Schuss*]
-šūt, sk. **atšūt**, **piešūt**.

šūties v. Aiziet, iet prom. (1990) ♦ **šūties klāt**. Uzbāzties. «Uzbāzīgi draudzēties.» (LŽV²) (2000) ♦ **šūties vaļā**. «Izvairīties no pienākuma, situācijas vai personīgām attiecībām.» (LŽV²) Sk. arī **atšūties**, **pašūties**, **piešūties**.

šutka subst. 1. Joks. (1997) 2. Lieta. *Tas tā pamatīgi un ar lieliem burtiem — lai jūs šai šutkai nepaietu garām.* (Pilsēta 1991, 58, 46) [*< kr. ушмка ME 4, 108*]

šutons subst., jaun. Joks. (1992) [Cilmi sal. **šutka**]

švabraks subst. Slikts cilvēks, plukata. «*Saules brālis.*» (LŽV²) [skatīties] — *kaut kāds tāds švabraks tev blakus stāv.* (2004) [Sal. kr. sl. *ушабра* 'sievieta (parasti niev.)']

švabrōns subst. Slikts cilvēks, plukata. *Ir skaidrs, kāpēc šitie te švabrōni gūst panākumus Latvijā.* (2005) [Cilmi sal. **švabraks**]

švadrons subst. Liels daudzums (piem., cilvēku). *tapetes .. nomelnējušas, it kā sienas būtu nopēdojis gājēju švadrons.* (Karogs 1977, 5, 36; J. Melbārdis) [*< vācu die Schwadron* 'eskadrons']

švāgeriene subst. Svaine. (novec. LLVV 7₂, 412) (LŽV²) (2000) [Cilmi sal. **švēgeriene**]

švāgeris subst. Svainis. (novec. LLVV 7₂, 412) (LŽV²) *Ne tu man brālis, ne švāgeris.* (Līvs 1968, 96) *Pazemībā Tava māsa Katrīna un švāgeris Staņislavs.* [paraksts zem vēstules] (Osmanis 1972, 91) *Tad vēl švāgeris, Aldas brālis,*

kas ir tāds pats vellapulveris. (Karogs 1976, 8, 20; R. Ezera) *Ciemos droši vien atbraukšot arī māsa ar švāģeri ..* (VZiņas 2004, 258, 7) [*< vācu der Schwagerl*]

švakmanis subst., parasti niev. Vājš cilvēks. *Bet kādreiz par mani teica, izaugšot švakmanis.* (LitM 1975, 11, 10; R. Luginskas tulkojums) *Mēs esam diezgan lieli švakmaņi.* (2005, V69) [Cilmi sal. **švaks**]

-švakoties, sk. sašvakoties.

švakrs adj., **švakri** adv., reti. Vājš. *Sievišķiem tik ir kā garie mati, bet sa-prašana pavisam švakra.* (Karogs 1976, 6, 107; H. Dorbe) [Cilmi sal. **švaks**, sal. ME 4, 113]

švaks adj., **švaki** adv. 1. Nespēcīgs (piem., par cilvēku, arī dzīvnieku). *Šai rokas par švakām.* (Ezera 1965, 56) *švaks vīvelis ..* (LVSV, 202) *Ko līdz, ka gudrākais, ja no visiem tas švakākais!* (LitM 1975, 17, 6; Ē. Kūlis) *Vilks ar lapsu diviem lāgiem [mēģina piepūst odu], abi divi ir par švakiem.* (Briedis 1978, 18) // Vājš. (novec. LLVV 7., 412) *Kas tas par krogu, kur tik švakas sinepes?* (Grigulis 1971, 29) *kas tu būsi par šoferi, ja švaki redzi, bet brilles nevalkā.* (Karogs 1976, 12, 32; Ē. Kandars) *jaunais cilvēks, ņemat to stipro, jo tas ir daudz daudz labāks par to švako.* (Karogs 1977, 7, 121; P. Avens)

♦ **švaks pulveris.** Saka par cilvēku, kas (ko) nespēj vai neuzdrīkstas. «Vārgulis.» (LŽV²) (2000) 2. Vārgs, slims. *Esot ne savā gīmī vairs, švakiņa un bāliņa...* (Priede 1966, 7) *Saka, nervi tagad visiem švaki.* (Putniņš 1975, 167) *Ieskrēja pirtī kā cirčenis karstos pelnos. Švaks vīvelis. Sirds.* (Karogs 1975, 1, 134; Ž. Grīva) *Sirds pavisam švaka.* (Karogs 1977, 3, 104; V. Delle)

♦ **švaki ap sirdi.** Saka, kad sirds gurst vai sāp. *Vai domā, ka jauna meitene .. būs sajūsmā, dzirdot, ka vīrietim, viņu ieraugot, kļūst švaki ap sirdi?* (Bels 1977, 34) 3. Nekvalitatīvs, slikts. *Lepnas bēres. Tikai zārks gan varēja būt labāks. Švaks zārks.* (Laganovskis 1969, 34) *Švakas aknas tu esi nopirkusi.* (Karogs 1976, 11, 7; M. Kalndruva) *Švaka toreiz mums tā meistarība gan bija ..* (Sports 1977, 5, 3) [A:] *Kā tīrītas ielas?* [B:] *Švaki.* (1996, TV) // pārn. «švaka sieva jau tu viņam esi.» .. «Es tev švaka!» (Ansons 1975, 135) // Neizturīgs. *vasaras [ve]la, tā gan, es smejos, ir švaka, plāna kā zīdapaņš ..* (Birze 1978, 12) // Nemākulīgs. *Četri vīri vienā vakarā nopelnījuši desmit dolārus — uz deguna tas būtu krietni mazāk nekā švakam metinātājam.* (Lāms 1974, 51) *Jā-ā, švaki, pavisam švaki mēs pārvaldām šo spēli [= šahu].* (LitM 1975, 9, 11; L. Gvīns, Z. Trenko) *Daži .. tenkoja, ka no citām komandām uzaicinātie hokejisti esot par švakiem ..* (Rubenis 1975, 18) 4. Trūcīgs; tāds, kas ir mazā apjomā, daudzumā; nepietiekams. *laukos katrs agronoms un lopu dakteris pat švakā kolhozā dzīvo, cepuri kuldams.*

(Karogs 1976, 12, 46; Ē. Hānbergs) *ģenerators švaki lādē, akumulators pustukšs.* (Šulce 1985, 16) *Švaka iztikšana.* (2002) □ **švaki ar (ko).** Saka, ja (kas) ir nepietiekamā daudzumā, arī kvalitātē. *Ja ar naudām būs švaki, vasarā iešu tirgoties ar kvasu.* (Dumbers 1977, 35) *Ar bietēm šogad švaki.* (Lūsis 1970, 35) *Ar valodas situāciju ir diezgan švaki.* (1996) [*< vācu schwach*] Sk. arī **pašvaks.**

švakulis subst., niev. Vārgulis. (1999) // Zema limeņa sportists. *Cienīt pretinieku nozīmē pilnīgi koncentrēties cīņai. Katra blakus doma, kaut vai, piemēram, tāda, ka pretī stāv «švakulis», bieži beidzas ar zaudējumu.* (Sports 1975, 42, 3) [Cilmi sal. **švaks**]

švakums subst. Nespēks, nogurums. *Uznāca tāds švakums.* (LVSV, 202) [Cilmi sal. **švaks**]

švalbe □ **švalbes bumbiņa** spec. Īpaša paveida badmintona bumbiņa. *Arī «švalbes bumbiņu» .. sporta preču veikalos nav ..* (PadJ 1976, 102, 2) [*< vācu die Schwalbe 'bezdelīga'*]

švalis, arī **švulis** subst., niev. Slikts, nenopietns, vieglprātīgs cilvēks (parasti par pusaudzi vai jaunu vīrieti). «Izlaidies puika.» (LŽV²) (1992) *parasti viņi ir līdzīgi tādiem kā tirgus švaļiem.* (2003) [*< kr. швалб*]

švandoze subst. «Pīpes galviņa.» (LŽV²) [*< vācu die Schwammdose 'lādīte posam'*]

švamme subst. 1. Porains, mīksts sūklis. (LŽV²) *viņa .. pasniedz man ziepētu švammi.* (LitM 1975, 15, 7; A. Grigulis) *Es viņām likšu ēst tāfeles švammi.* (Keno/Krastiņš 2001, 26) [mīļa] *dāvana ir liela, zaļa vannas švamme, ar kuru .. vairs nemazgājos, bet turu goda vietā ..* (VZiņas 2005, 269, 16) 2. Gļēvulis. *Man tādi švammes krīt uz nerviem.* (VE 1989) [*< vācu der Schwamm*]

švammīgs adj. Porains un mīksts. *švammīgās bulciņas tiek pagatavotas tūlīt pēc pircēja pasūtījuma.* (RīgasB 1998, 15. VI, 4) *ēdiens bija švammīga amerikāņu baltmaize ..* (Diena 2005, 93, 22) [*< vācu schwammig*]

švammis subst. Porains, mīksts sūklis. (1995) [Cilmi sal. **švamme**]

švancis subst. Slikts, nekrietns cilvēks. «Nekrietns puika vai vīrietis.» (LŽV²) *Ar šitādiem agrak uz kuģiem pārnācij visāds švancis.* (LitM 1976, 17, 12; A. Treimanis) [*< vācu der Schwanz 'aste'*]

švarcs subst. Spēcīgs, muskuļots vīrietis. (1992) [*< uzv. Švarcenegers*]

švēģerīene subst. Svaine. (1965) (LVSV, 355) (LŽV²) [*< vācu die Schwägerin*]

- švēģeris** subst. Svainis. (LŽV²) [*< vācu der Schwager, dsk. die Schwäger*]
- šveisēt** v. Metināt. (1969) [*< vācu schweifen*] Sk. arī **piešveisēt, sašveisēt**.
- šverbeļi** subst., parasti dsk. Sērkociņi. (1991)
- švestere** subst. Māsa. (LŽV²) [*< vācu die Schwester*]
- švilpties, sk. piešvilpties.**
- švimmeris** subst. Peldētājs. *Viņš [=peldētājs] ir 2,08 garš. Pirmoreiz manu tik milzīgu švimmeri.* (2004, Delfi) [*< vācu der Schwimmer*]
- švindele** subst. Blēdība. (LŽV²) [*< vācu der Schwindel*]
- švindleris** subst. Blēdis. *Es domāju, jūs esat smalks dakteris, bet jūs esat švindleris!* (Dadzis 1977, 224) [*< vācu der Schwindler*]
- švipsis** subst. Dzērums, alkohola reibums. *nepieradusi pie šampanieša, [viņa] bija jau krietnā švipsī ..* (Karogs 1975, 8, 81) [*< vācu der Schwips 'viegls skurbulis'*]
- švirce** subst. «Meitene; draudzene; mīļākā.» (LŽV²)
- švirka** subst. «Meitene.» (LŽV²)
- švirla** subst., skoln. Alkoholisks dzēriens. (L. T.) [*< kr. sl. шверло*]
- švirlaks** subst. «Šņabis.» (LŽV²) [Cilmi sal. **švirla**]
- švirnīt, sk. izšvirnīt.**
- švonders** subst. Slikts cilvēks, plukata. [partijas] *biedri ir tādi švonderi, kas biedru naudas nemaksā.* (2005)
- švulis, sk. švalis.**
- švuncenes** subst., parasti dsk. «Matu sprogas; ondulācijas.» (LŽV²)
- švuncīgs** adj., **švuncīgi** adv. Sparīgs; ātrs, straujš. (LŽV²) *Tikai dažos .. ziedu gleznojumos mākslinieks atļāvis .. tādu «švuncīgāku» gleznojumu.* (Karogs 1976, 5, 176) *Tie aprēķini bijuši tādi pārāk švuncīgi.* (2004)
- švunka** subst. 1. Spars, uzņēmība. *Pirmajā švunkā man jau bezmaz paspruka no mēles, sak, kur un kā šie tik nadzīgi dabūjuši to gatavu.* (Karogs 1976, 8, 25; R. Ezera) *Višpīrms man vajag visu zināt un tad — švunku!* (Dzene 1977, 92) *Es žvidzināju otu enerģiskāk, savam skatītājam ļaujot pabrīnīties .. par uzliciena «švunku» ..* (Zvaigzne 1977, 9, 28; U. Zemzaris) □ **ar švunku.** *Pēkšņi, strauji; uzņēmīgi, braši. labāk pa kreisi — un tad ar švunku drāzties iekšā!* (Baļuna 1974, 243) *«Tagad nu klausieties visi, es lasīšu priekšā.»*

Nolasu ar švunku — pašam prieks .. (LitM 1976, 28, 16; J. Greste) 2. Dzērums, alkohola reibums. (LVSV, 264) *Vienu svētvakaru [viņš] pat iegāzās nelaikā, pie tam pamatīgā švunkā.* (Gāliņš 1972, 201) *tai sasodītajā juntā nav lūciņas, jumīki laikam krietnā švunkā strādājuši.* (Lāms 1974, 273) [*< vācu der Schwung*]

švunkāt, arī **švunkot** v. Šūpot; vēzēt; kratīt. (LŽV²) (2000)

-švunkāties, sk. **iešvunkāties**, **piešvunkāties**.

švunkoties v. Svārstīties; šūpoties. *vērtību skalai rādītājs ir sācis švunkoties ..* (Karogs 1975, 4, 69; Ē. Vilks) Sk. arī **iešvunkoties** s. v. **iešvunkāties**, **sašvunkoties**.

švunkrats subst. Spararats. (1965) // pārn. *Kā mūsu saliedētais kolektīvs varēja uzvarēt, ja tā smalkajā mehānismā ir tāds par sevi ejošs švunkrats kā tu?!* (Zvaigzne 1978, 10, 39) [*< vācu das Schwungrad*]

T

tablo subst., nelok. Seja. *Ja nebeigsi mēdīties, dabūsi pa tablo!* (Koluža 2000, 144)

tačka subst. 1. Ķerra. (sar. LLVV 7₂, 420) *tēvs nosēdās uz apgāztās tačkas ..* (Eglons 1960, 25) *dūņas no ezermalas — tačkām vien dzina.* (Putniņš 1975, 114) *Kāds strādnieks stumj tačku ar dzelziem.* (Kļava 1977, 150) *man samaksā trīsdesmit latu, es esmu priecīgs kā mērķāķis tačkā.* (2003, v70) 2. Viegļā automašīna. (2000) *vēlējos .. meklēt citu darba vietu, kur nebūs jāmokās ar tādu rūšainu tačku.* (Eglons 1967, 111) *Nevaru dzert, esmu ar tačku.* (1992) [*< kr. тачка*]

taimauts subst. 1. Trenera pieprasīts pārtraukums (sporta spēlē). (LŽV²) *nelīdz ne trenera padomi taimautos, ne maiņas.* (Sports 1963, 39, 1; Baldunčiks 1989, 448) *Tā [=starta pistoli] lietoja, lai apturētu spēli taimautam ..* (Sports 1977, 67, 3) 2. pārn. Pārtraukums. (Baldunčiks 1989, 447) [*< kr. таїмаут < angl. time-out*]

taims subst. Puslaiks (sporta spēlē). *Ko, beidzās pirmais taims?!* (2001) *Pirmo taimu uzvarēja...* (2003, v25) *Liepājniekiem otrajā taimā pavisam citādāk vajadzēja spēlēt ..* (2004, Delfi) [*< kr. таїм < angl. time*]

taisīt ♦ **taisīt** eņģeļišus, sk. eņģeļitis. ♦ **fasonu taisīt**, sk. **fasons**.
Sk. arī **aptaisīt**.

taisīties ♦ **taisīties**, **ka tiek**. 1. Bēgt. *Fred, pārdod to, un taisāmieš, ka tiekam!* (1996, TV; tulk. filma) 2. pavēles formā **taisies, ka tiek!** Saka, rupji pavēlot doties prom. *Vācies! Taisies, ka tiek!* (1997, TV; tulk. filma)
Sk. arī **iztaisīties**.

taisnais subst. (< adj.), skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

taisnot ♦ **taisnot ausis**. Gulēt. (1990, skoln.) (1993, skoln.)

tak ♦ **tak što**. Tā ka. *Senči mājās, tak što nekas neiznāks.* (VE 1989) *Tak što viņa maksā 40 latus.* (1993, S25) [< kr. так чмо]

takelāža subst. Korsete. (LŽV²) *Aplīkusi takelāžu — grib izskatīties jauna un tieva.* (VE 1989)

takse subst. «Ienākumu nodoklis.» (LŽV²) [< angl. tax]

takš part. Taču. *Nu, stāsti takš.* (Keno/Krastiņš 2001, 54) *Tu takš zini, kas pats patiesībā esi.* (Diena 2003, 102, 17; čats) *Ē, pag, es takš esmu suns.* (Diena 2004, 168, 14; komikss)

takšto saiklis. Tā ka. *Par to es lasīju grāmatā. Takšto jābūt otrādāk...* (Koluža 2000, 99) [Cilmi sk. **tak što** s. v. **tak**]

tālāk ♦ **braucam tālāk**, sk. **braukt**. ♦ **vienu māju tālāk**, sk. **māja**.

talkučka subst. Krāmu tirgus. «talkučkas» ātrstrādājošais gravieris ierobī dzīvokļa durvju silti .. (Lāms 1973, 257) [< kr. толкучка]

taļļa subst. 1. Sieviešu kleitas augšdaļa. (novec. LLVV 7., 447) (LŽV²)
2. Krūšturis. (1990) (LŽV²) (2005)

-tamborēt, sk. **aptamborēt**.

tāmisks adj., **tāmiski** adv., skoln. Slikts. (sk 1988)

tancot v. Dejot. (1993, jaun.) [< kr. танцевать, sal. arī vācu tanzen]

tangēt v. «Aizskārt; apvainot.» (LŽV²)

tango ♦ **dabūt pa tango**. Saņemt sitienu. (1990, skoln.) ♦ **davai tango!**, sk. **davai!**

-tankoties, sk. **uztankoties**.

tanks subst., neakt. Tūkstoš rubļu. [A:] *Pērc jaunu [akumulatoru] .. [B:] Kur lai es tos četrus tankus ņemu?* (1993, S57)

tankštelles subst. Degvielas uzpildstacija. (LŽV²) «*Ram SRT-10*» saimnieks noteikti būs topā gan .. nomaļā tankštelles krodziņā, gan Floridas

kūrortzonā .. (MāAu 2004, 1. XII, 13) *guļu, ja vajag, jebkurā lielākā tankstellē.*
(2004, Delfi) [*< vācu die Tankstelle*]

tantiņa subst., skoln. Apkopēja. *Labi, ka jaukā kinostudijas tantiņa gāja klāt visiem minstekļiem un .. tos visus aizveda uz citām tualetēm tumšajos gaitenēs.* (Nakts 1994, 6. I, 18)

tantuks subst. Sieviete (parasti gados vecāka). *tā iet pavecs tantuks ..* (Zeltene 1993, 11, 14) *tā ir iegājies — viena tante teica, un to uztvert kā svētu patiesību. Tās nekas, ka tantukam vienkārši tā šķitis.* (VZiņas 1995, 244, 2) *Rīgā runā, ka [Valmierā] tantuki nedrīkstot .. barot klaiņojošus kaķus ..* (Diena 2003, 102, 19; T. Šaitere)

tapa subst. «Deguns.» (LŽV²) ♦ **pilns kā tapa, sk. pilns.**

tapkas subst., parasti dsk. Čības. (1995) [*< kr. manku*]

-tapot, sk. ietapot, iztapot, notapot.

tarataika subst., iron. 1. Automašīna; mehānisms. (LŽV²) *Tā baigo tarataiku [sametināt]?* (Lāms 1974, 96) *Ar savu tarataiku atbraukšu.* (1976) *Jāskatās, vai tā tarataika maz kustēs.* (Karogs 1977, 9, 68; M. Svīre) 2. «Rati.» (LŽV²) [*< kr. sār. mařamařka*]

tarba subst. Soma. (sk 1988) (1994, jaun.)

tarņiks subst. Tukšās taras pieņemšanas punkts. (1992, jaun.)

tārpains adj. Slikts, nekvalitatīvs. *Tāds tārpains ansamblītis bija.* (VE 1989) *«Tārpains» ir tas pats, kas «sūdīgs», vārdu sakot — slikts.* (VE 1989)

tārps subst. Divdaļīgais autobuss. (JVSK 1987) *Re, tārps jau brauc, pašpēsim.* (VE 1989)

tas ♦ **čorts ar to, sk. čorts.**

tāss ♦ **dabūt pa tāsi.** Tikot piekautam. (1996)

taša subst. 1. Soma; iepirkumu maisiņš. (LŽV²) *liec rūpīgi visu šo mantību savā tašā ..* (Kalniņš 1979, 119) *Kāpēc man jāstiepj šī tirgus taša ..* (Zālīte 1988, 43) *Parasti pasažieri pirmie uzbrūk kontrolierim: sper, sit ar tašām pa galvu...* (1994, radio) *Lietas, bez kurām šovasar noteikti neiztikt: košas iesūcenes .., apdrukāta taša ..* (Zemgale 2003, 78, 3) 2. Kabata. (LŽV²) [*< vācu die Tasche*]

-taščit, sk. iztaščit.

taščīties v. Izjust baudu; sajūsmināties (par ko). *Taču rodas diezgan divdomīgs iespāids, ka režisors pats «taščās» no šīs [klišeiskās] mūzikas ..*

(Diena 2003, 272, 16; N. Naumanis) [*< kr. sl. таццутыся 'izjust baudu', sal. Ņikitina 2003, 525*]

tauki ♦ **deguns** ar **taukiem**, sk. **deguns**.

taukšķis subst. 1. Tūkstotis. (LŽV²) [*šoferis*] *abus taukšķus* [ķieģeļu] *aizliferēja pa tumšo kādam individuālajam būvētājam.* (Karogs 1976, 8, 74; J. Plotnieks) 2. Tūkstotis rubļu (vai citu naudas vienību). *veseli dieviņi vai visi desmit taukšķi neba no plikas aldziņas bija sakrāti.* (Karogs 1979, 2, 83; R. Ezera) *Čēsmīt četri taukšķi — ārprāts!* (1992, S16) *Māja maksā desmit taukšķus.* (Koluža 2000, 144)

taure subst. Kabatlakatiņš. (JVSK 1987) (VE 1989) ♦ **dabūt pa tauri**. Tikt piekautam. (1995)

tausteklis subst. Roka. (JVSK 1987) *Tas muļķis nogrābājās ar saviem taustekļiem gar kaklu.* (VE 1989)

tautene subst., skoln. Tautas bumba. (sk 1988) *Sīkie pēc stundām spēlēs tauteni.* (Koluža 2000, 145)

tavars subst. Prece. *Mūsu točkā tādi tavari kā ziepes nav!* (1995, S40) [*< kr. мовар*]

tavējais pron. Tu. (1960) (LŽV²)

tavs pron. Tu. (LŽV²)

tāža subst. Drēbju kārta. *Vai dieviņās, kāds tu parpalnieks esi! Visas tavas tāžas redzamas.* (1996, S28) [*Sal. fr. etage 'pakāpe; rinda; slānis'?*]

tēbrete subst. Paplāte. (LŽV²) [*< vācu das Teebrett*]

tecila, arī **tecila** subst. Divritenis. (1965) (LŽV²) *Brauc ar savu tecilu, būs ātrāk.* (VE 1989)

tejos adv. Šeit. (1995, jaun.)

tekstiķis subst. Teksta uzdevums (matemātikā). (JVSK 1987) *Es nevaru šo tekstiķi atrisināt.* (Koluža 2000, 145)

teķis subst. Tehnikums. (LŽV²) *Atnāc uz teķi pirms vieniem.* (VE 1989) *Bračka mācīsies meža teķī.* (Koluža 2000, 145)

telēķis subst. Šķīvis. (sk 1988) (LŽV²) *Tur vēl telēķis ar visādām salātu piedevām ..* (Pilsēta 1991, 59, 46) // pārn. *Skaties — aiz loga viss mainās: / Pelēkie Mēness telēķi, / Rūsganās Marsa ainavas.* (Melnalksnis 1978, 103) [*< vlv. tallör(e)ken ME 4, 127*]

tēlene subst., skoln. Tēlotājmāksla (mācību priekšmets). (sk 1988)

televizors subst. 1. Aresta telpas. [viņš] *kategoriski atteicās pirkt biļeti* [autobusā], un «televizorā» iebāza mūs visus. (Sestdiena 2005, 23. IV, 46) 2. spec. Smalks tīkls. *Zemledus maksķerēšanā neatļauts paņēmiens — tā sauktais televizors — smalks tīkls.* (1994, TV) [1. nozīmē < kr. sl. *meneвизор*, sal. Baldajevs 1997, 2, 76]

teļķis subst., skoln. Televizors. (sk 1988) (1996, skoln.)

telis, arī **telis-pelis** subst., skoln. Televizors. (sk 1988)

telītis subst. Televizors. (1994) *Vakar telītī rādīja Holivudu.* (VE 1989)

tellis subst., skoln. Televizors. (1990, skoln.)

telzis subst., skoln. Televizors. (1992, skoln.)

teļļiks subst. Televizors. (sk 1988)

teļļuks subst. Televizors. *vēlāk skatos teļļuk vai las kād grāmat.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 12) *pa teļļuku rāda zvaigzņi, kas uzstājas zem fonogrammas!* (KasNotiek 2003, 1, 49) *Savas darbības sākumā tu esi pagrīdē — tikko tevi parāda pa teļļuku, ar vienu kāju esi jau no tās ārā ..* (Diena-Izkl 2003, 5. IX, 13) *Bet pa teļļuku to saka!* (Diena 2004, 289, 19; komikss)

teļš ♦ **teļa pakaļa.** Muļķis; stulbenis. (2005, www)

teļuks subst. Televizors. (sk 1988) *iesim palūrēt teļuku, moška kādu labu fiļimonu rāda.* (1996, jaun.) *Teļuku skatījos — «Panorāmu», filmu.* (2000, S50) *Nu jau mēs «teļukā» karaļus un karalienes esam redzējuši atliku likām.* (LZA Vēstis 2005, 3, 46; J. Streičs)

tenisene subst. Tenisa bumbiņa. (sk 1988)

tenisenes subst., parasti dsk. Teniskurpes. (sar. LLVV 7, 497) (sk 1988)

tepiķīgs adj. «Piedzēries.» (LŽV²)

tepiķis ♦ **pilns kā tepiķis**, sk. **pilns**.

tere! interj. Sveiki! (1990, skoln.) [*< ig. tere!*]

tērēts adj. (< divd.). Dumjš. (2004) *Es jau gan zin, ka tie tur [=uzskata] Tarj par tērēt un žūp ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 22)

tesīņš subst. Kautiņš. (1990) *Es tomēr esmu izturējis ne vienu vien tesīņu ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 114)

tesmenis subst. 1. Soma. (1992, jaun.) 2. parasti dsk. **tesmeņi.** Sievietes krūtis. (LŽV²)

tesmeņsargi subst., dsk., hum. «Krūšturi.» (LŽV²)

tēst v. Bārt. (1996, skoln.)

testies v. 1. Ātri pārvietoties (skriet, braukt). *Mēs tesāmieš prom, ko kājas nes.* (VE 1989) *Uz kurienu tu tā tesies?* (VE 1989) *No Imantas kaut kur testies un atkal atpakaļ!* (2005) 2. Kauties. (1975) *Petrs no sākuma tesās.* (Lāms 1980, 19) Sk. arī **aiztesties, ietesties.**

tēviņš ♦ **baigais tēviņš**, sk. **baigs.**

tiblaks subst., skoln. Ābols. (1990, skoln.)

tifans subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987)

tikt ♦ **tikt pie šprīces**, sk. **šprīce.** ♦ **taisīties, ka tiek**, sk. **taisīties.**

tīli subst., parasti dsk. Frontes aizmugure (atiecībā pret fronti). *mēs dzīvojam bezgalīgos «tīlos»* .. (Lukss 1975b, 57) [*< kr. тило*]

tīms subst. Komanda. *Latvju tīmam tiek podaroks: / Padomdevējs Oļegs Znaroks* .. (HokejaD 2003, 23. IV, 14) *tas aizvērs mutes visiem Štolcera un viņa tīma apliecinātājiem* .. (2004, Delfi) *Jāpārstrukturē finanses par labu futbola tīmam.* (2005, Delfi) [*< angl. team*]

tinte ♦ **salaist tintē**, sk. **salaist.**

tintene subst., skoln. Tintes pildspalva. (sk 1988)

tintūze subst., skoln. Tintes pildspalva. (sk 1988)

tipa adv. Tā kā; it kā. *Biju «tipa pionervožatījs»* [=jāšanas sporta instruktorš] .. (Diena 2003, 93, 12) *jums tik jāparakstās šeit un viss būs tipa čiki.* (KasNotiek 2003, 1, 49; hiphopa teksts) *Ja ejot Tu redzi kādam netīru kreklu vai tipa kaut ko tādu* .. (Diena 2004, 289, 19; čats) [*< kr. мун-*]

tip-top adv. Ļoti labi. (LŽV²) ♦ **uz tip-top.** Ļoti labs. *Mammaiņ, būs jums pagrabs. Uz tip-top.* (Karogs 1977, 9, 66; M. Svīre) *visu nācās iekārtot uz tip-top* .. (LitM 1979, 9, 13; A. Bels)

tīreklis subst. «Bailīgs cilvēks.» (LŽV²)

tīri pīri ♦ **un tīri pīri.** Un tā tālāk; un tamlīdzīgi. (JVSK 1987) *Viņš stāsta, skaidro, pārlicina un tīri pīri.* (Koluža 2000, 145)

tīrināties v. «Būt nedrošam; vilcināties. *Viņš tīrinājās[,] pirms sadūšojās iet caur kapsētu.*» (LŽV²)

tīrs ♦ **tīri papīri.** 1. Dokumenti, kuros viss kārtībā, kuri nerada sarežģījumus, nepatīkšanas. (LŽV²) 2. Situācija, kurā nav iemeslu sarežģījumiem, nepatīkšanām. (1998)

tīrpināt v. «1. Bārt. 2. Pratināt.» (LŽV²)

tis ♦ **tis nav tis.** Saka par ko neatbilstošu, nederīgu; tas nav tas. (1980)

tīširts subst. Krekls bez pogām ar īsām piedurknēm. *tu valkā tikai tīširtus.* (1996, TV; tulk. filma) [$<$ angl. *T-shirt*]

tīt v. Iet (prom), doties (prom). (JVSK 1987) *Nu, tinam!* (1993, V18) ♦ **tīt makšķeres.** Iet prom, doties prom. (VE 1989) *Vienalga, tinam makšķeres!* (1996, TV; tulk. filma) ♦ **tīt sieru,** arī **tīt sierus.** Iet prom, doties prom. (2005, www)

tīties v. Doties (prom). (vienk. LLVV 7, 561) *Kā viņš [=kaķis] ierauga tavus melnos zābakus, tā viņš tinas prom.* (1997) *Klausies, .. es tinos. Es to skuķi vairs negribu redzēt.* (Keno/Krastiņš 2001, 90) ♦ **tīties miglā.** 1. Doties prom. *Bet tu tinies miglā, un veicīgāk!* (1989, V15) 2. Bēgt. *Kamēr viņš skatījās apkārt, mēs tināmies miglā.* (1992, jaun.) Sk. arī **aiztīties,** **notīties.**

tizls adj., **tizli** adv. Slikts; muļķīgs. (JVSK 1987) [A:] *Nekā jau nav no tās filmas ..* [B:] *Tulkotājs jau arī tas tizlais.* (1994) *Nepatīk, ja bērni [viņu] sauc par Ērikonkuli, viņaprāt, tizli izklausoties.* (Nakts 1994, 17. II, 13)

tjagas subst., dsk., spec. Stūres stiepi (automašīnai). (JVSK 1987) [$<$ kr. *тягу*]

tjomka subst. Muļķis. *Viņ domā, ka es galīg tjomk laikam [esmu].* (1978) [Sal. kr. *тёмный* 'tumšs']

tjošča subst. Sievasmāte. *Pajautā manai tjošcai ..* (2001, V40) [$<$ kr. *мэуца*]

tjotja subst. Tante. *Viena tjotja teica...* (2001) [$<$ kr. *мэтя*]

tjotka subst. Tante. *ar tām tjotkām plāpāt ..* (1980) [$<$ kr. sar. *мэмка*]

tjubiteika subst. 1. Cepure. (1992, jaun.) 2. hum. Krūsturis. (1989) [$<$ kr. *любетеика*, sal. latv. ($<$ kr.) *tibeteika* 'apaļa ornamentēta cepure']

tjufaks subst. Muļķis. (JVSK 1987) [$<$ kr. vienk. *тюфак*]

tjufans subst. Muļķis. (JVSK 1987)

tjuflaks subst. Muļķis. (JVSK 1987)

tobiš, arī **to biš** adv. Tātad; tas ir. *Aizkustināt tās [=dziesmas] šodien nespēj pat melnmatainās solistes .. kādreizējos fanus — «tobiš» mani.* (Diena-Izkl 2003, 21. III, 19; U. Rudaks) *Es varētu uz nedēļas nogali, to biš uz ceturtdienu.* (2003, S29) [$<$ kr. sar. *то бышь*]

toč adv. 1. Noteikti; patiešām. *čimbuls aiziet, toč, pirmais...* (1976, V18) *Šūlei vajag atriebties! Toč!* (Karogs 1976, 4, 9; H. Gulbis) *Labāk mēs toč nenospēlēsim...* (1997, TV; I. Godmanis) *tā jau vācu [futbola] klubi riebjas, bet nu*

tagad toč man viņi besī... (2004, Delfi) 2. Precīzi; tieši. *Toč tajā brīdī no padzēda nāk vecen ārā.* (1980, V15) [Cilmi sal. **točno**]

točen adv. Noteikti; patiešām. (1992)

točka subst. 1. Punkts. *Kāpēc viņ [=tenisiste] nenosit kaut pāris reizes uz vienu točku atpakaļ!?* (1977, V35) 2. Nelegāla alkoholisko dzērienu pārdošana. *Tu, kur .. visādi netikumi vadās un tostarp — vissla-venākā alkoholtirdzniecības ligzda, dižākā Rīgas nakts «točka».* (Pilsēta 1991, 65, 46) *Tētuku šņabi dabū točkā.* (Koluža 2000, 145) *Pārsvarā tiek lietoti .. alkohola surogāti. Tās viņi [=pusaudži] pērk točkās ..* (VZiņas 2005, 250, 8) 3. Tirdzniecības vieta. *Mūsu točkā tādi tavari kā ziepes nav!* (1995, S40) *Varat nopirkt «Bērnu pasaulē» un visās pārējās točkās.* (1996, TV) 4. Radiomezģls. (J. N., K. M.) [**< kr. мочка**] Sk. arī **radiotočka**.

točn adv. 1. Noteikti; patiešām. *Bet točn, Anniņ, tā bij viņa.* (1976) *Nē, nu točn, es iešu pie .. [priekšnieka] un pateikšu.* (1976) *Rītā točn var nākt?* (1978, S50, ķīmiskajā tūrtavā) *Tu beidz vienreiz, točn!* (1978, V12) 2. Precīzi; tieši. *Sākums [hokeja spēlei] tāds pat točn, tāds, kā tiem Maskavas «Dināmo».* (1977, V60) *Man iznāk točn preti...* (1978, S35) *Vienā vietā man točn tā arī ir.* (1980) [Cilmi sk. **točno**]

točna adv. 1. Noteikti; patiešām. *Nē, bet točna, šito [=garduma atlikumu burkā] vajag izkasīt.* (1976) *Vot, šitā mānīs, mānīs, bet, kad točna būs, tad tev neviens vairs neticēs ..* (2001, S35) *Šitais neattiecas uz mums, tas ir točna.* (2005) 2. Precīzi; tieši. *Astoņi tūkstoši — tas ir točna.* (1994, radio) [Cilmi sk. **točno**]

točno adv. Noteikti; patiešām. *«Tu redzi, kāda diena, Ingu?» .. «Točno!» — viņš sacīja un piekrietoši pamāja ..* (Zvaigzne 1976, 17, 28; R. Ezera) *Tā tad tas i točno, ka jāpalasa Vozņesenskis [, gatavojoties eksāmenam]?* (1978) *Jo vairāk domā, jo lielāki «sūdi».* *Tas ir «točno».* (Ieva 2003, 52, 25) 2. Precīzi; tieši. *Tas točno izskaidro vienas rievās iespēju smadzenēs.* (2005, Delfi) [**< kr. точно**]

token part. Noteikti; patiešām. *Ei, token, ja mēs pavilkto aizkaru ..* (1996, V6) [Cilmi sal. **točno**]

tolks subst. Jēga. *Skrien, skrien [futbolisti], .. bet nekād tolk nav.* (1978, V45) *Tāpat kā «Cerukāls» [=zāles], tu vari dzert vai nedzert, nekāda tolka.* (1997, S25) *Tāpat viņi [=cilvēki] mirst, kād tolk viņiem dzimt?!?* (2005, S11) [**< kr. толк**]

toļi part. Varbūt; iespējams, ka; vai nu. *Toļi Lidai varētu dot.* (1996, S30) *par ko viņi tur piketēja — toļi par izglītību, toļi par krievvalodīgo stāvokli ..* (2005) [**< kr. то ли**]

- tombītis** subst. Tomāts. (JVSK 1987)
- tomijs** subst. Angļu karavīrs. (Baldunčiks 1989, 466) (LŽV²) [**< angl. tommy, Tommy**]
- tomka** subst. Muļķe. (JVSK 1987) [Cilmi sal. **tjomka**]
- tompītis** subst. Tomāts. *Tompīšus ar krējumu sataisīt?* (1992, jaun.)
- tonna** subst. 1. Tūkstoš rubļu (vai citu naudas vienību). *Tonna jau būs par maz, tas droši.* (VE 1989) *Īpaši cilvēks, kurš man ir parādā četrdesmit tonnas.* (1999, TV; tulk. filma) 2. neakt. Simts rubļu. (JVSK 1987) (1991, skoln.)
- top** adj., nelok. Izcils. *ir izveidojušies ne gluži elitārie, bet «top» žurnālisti.* (RīgasV-Progr 2003, 20, 3) [**< angl. top**]
- topene** subst., spec. Topogrāfiskā karte. (1999) *Nav runa par skolām [=mācību kartēm], bet par topenēm.* (2005)
- topēt** v. Gremdēt (bumbu volejbolā). (LŽV²)
- topiks** subst., spec. Sarunu tēma (svešvalodas mācību procesā). (Baldunčiks 1989, 468) // Tēma. *Atklāti sakot, man pat nebija intereses par šo «topiku».* (Diena 2005, 70, 12) [**< angl. topic**]
- topiņš** subst. Sieviešu apgērba gabals — īss krekliņš vai blūzīte (parasti bez piedurknēm). *Pēc 2 stundām topiņš vienos sviēdros.* (Koluža 2000, 145) *laikoju šortiņus un topiņus, un viss man piestāvēja.* (Diena 2003, 26, 15) [**< angl. top**]
- topīt I** v. Kurināt. (VE) [**< kr. monumъ I 'kurināt'**] Sk. arī **satopīt**.
- topīt II** v. Gremdēt (bumbu volejbolā). (LŽV²) [**< kr. monumъ II 'gremdēt (ūdenī)'**]
- topka** subst. Vēders; kuņģis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) ♦ **iemest topkā**, sk. **iemest**. ♦ **piemest topku**, sk. **piemest**. [**< kr. monka 'kurtuve'?**]
- topless** adj., nelok. Tāds (sieviešu peldkostīms), kam nav augšdaļas; kailām krūtīm (par sievietēm). *Daudzviet pasaulē populārās pludmalēs valda oficiāls aizliegums vecākām vai neglītām sievietēm parādīties bikini vai, Dies nedod, topless variantā!* (Rtd 2005, 30, 15) [**< angl. topless**]
- tops** subst. Virsotne; augstākais līmenis; ievēribas kalngals. *Pēc junioru panākuma Eiropas čempionātā mēs, bīčisti, esam topā ..* (Diena 1996, 17. IX, 9) *Baigā topā [ši dziesma] .. visā Eiropā.* (1998, TV) *vides kvalitāte ārpus centra netiešā veidā atstāj iespaidu uz tā sauktajām topa vietām.*

(Diena 2003, 96, 14) *Ir automašīnas, kas iziet no [zagšanas] «modes», .. bet topā vēl joprojām turas džipi ..* (VZiņas 2003, 19, 10) [*< angl. top*]

torgašs subst. Tirgonis; tirdzniecības darbinieks. (JVSK 1987) [*< kr. vienk. mopzau*]

torgs subst., neakt. Tirdzniecības pārvalde (Padomju Savienībā). *Tu jau tad biji torgā, tu taču esi vecs torga kadrs.* (1979, V55) [*< kr. mopz*]

tormans subst., spec. Vārtsargs. [futbolkomandas] *tormans uz kontrhodu* [noķerts] .. (2005) [Sal. vācu *der Torwart*]

torņēt v. «Gulēt.» (LŽV²)

Torņuks subst., īpašv. Torņakalns. *Izkāp Torņukā un līdz Rīgai ej ar kājām.* (1994)

torte subst., iron. Korpulenta sieviete. (LŽV²)

totāls adj., **totāli** adv. Pilnīgs. *Pagājušonedēļ biju gan totāli piedzēries.* (Lāms 1980, 7) *Mūsējais ar totālo karatē apšancē uzreiz četrus.* (Kļavis 1989, 95) *Tad ir totālie sūdi.* (1995, TV) *Mēs ar to bomzi izsūcām visu čarku [narkotikas], un es totāli noplišu.* (Liksona/Grinberga 2001, 92)

trābantes subst., dsk. Bikšturi. (1965) [*< vācu das Tragband*]

trafs subst., spec. Transformators. (1995)

trahāties v. Cīnīties. *Īrijas čempioni trahās pa UEFA kausu.* (2004, www) [Sal. kr. sl. *тpaxатbся* 'darīt grūtu darbu', sal. Nīkitina 2003, 538]

trajbančīks subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

traķis subst. Traktors. (JVSK 1987) (LŽV²) *Ar jauno traķi forši art.* (Koluža 2000, 145)

traļi-vaļi, arī **traļi vaļi**. 1. interj. **traļi-vaļi!**, arī **traļi vaļi!** Lieto, runājot par ko nenopietnu. (2002) 2. subst., nelok. Kas nenopietns. *dirigents .. neatsakās ar savu slaveno kori nodziedāt kādu traļi-vaļi.* (Diena-Izkl 2003, 20. VI, 2) 3. adj., nelok. Nenopietns. *filma, kuras uzjundītā problemātika .. nesola izklaidi «traļi vaļi» stilā ..* (Diena-Izkl 2003, 18. VII, 9) [*< kr. sar. тpали-валу*]

trambālis subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (skoln. 1988)

trambovščīks subst., spec. Bruģētājs. *Linarts pasācis žēloties, ka trestā maz kārtīgu bruģeru, «visi tādi trambovščīki vien ir» ..* (Eglons 1960, 36) [*< kr. тpамбовщук*]

trambulis subst. 1. Tramvajs. (1960) (JVSK 1987) (LŽV²) 2. skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (1994, skoln.)

- trambuzis** subst., skoln. Tramvajs. (JVSK 1987)
- tramšķis** subst., skoln. Tramvajs. (1992, skoln.)
- tram-taram!** interj. Saka, aizpildot runas pauzi. *Un tas notiks — tram-taram ..* (1997, radio) [*< kr. sar. мрам-марам*]
- tram-tram** subst., nelok. Tramvajs. (1991, skoln.) (1991, jaun.)
- tramvajs** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) ◆ **tramvajā dzimis**. Saka par cilvēku, kas aiz sevis neaizver durvis. (VE 1989)
- tranis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- tranoloģija** subst., skoln., iron. Bioloģija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- transports** subst., skoln. Transportieris (instrumenti leņķu mērīšanai un konstruēšanai). (sk 1988)
- tranzistors** subst. Tūļa, lempis. (1997, radio)
- trāpīt, sk. notrāpīt.**
- trāpīts** adj. (*< divd.*). «Padumjš.» (LŽV²)
- traucēts** adj. (*< divd.*). Dumjš. (1989)
- trauks** subst. Pudele (alkoholiska dzēriena). *Helga, ras, ras, uzšildīs tītara cisku, es rauju trauku vaļā ..* (Lāms 1980, 54) *Bez trauka jau nevar braukt ciemos.* (1992, jaun.) ◆ **ziepju trauks, sk. ziepes.**
- traumas** subst., dsk. 1. Traumatoloģijas nodaļa (slimnīcā). *Gribu nodot sveicienu Jelgavas rajona traumām un tās dakteriem.* (1995, radio) 2. īpašv. Traumatoloģijas institūts (Rīgā). *lūzumi jāārstē tikai traumās! Tur strādā juvelieri [=izcili ārsti].* (Diena 1996, 2. V, 8) *Vai «traumas» nogrims parādos?* (NRA 1998, 25. VIII, 3)
- traumēts** adj. (*< divd.*). Dumjš. (JVSK 1987) *Tās nu gan ir traumēts.* (VE 1989)
- trauzenes** subst., dsk. Apakšbikses. (1996, jaun.) [*< angl. trousers 'bikses'*]
- trefers** subst. «Laimīgs gadījums.» (LŽV²) [*< vācu der Treffer*]
- treibāns** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trekns** adj., **trekni** adv. Pamatīgs. *Mēs zogam jau tagad un zogam diezgan trekni.* (1995, TV)
- treknulis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) *Par šito treknulis nespīd.* (VE 1989)
- treks** subst. Ieraksts, ieraksta celiņš (kompaktdiskā). *pie manas dīdžeja pulsts pienāca kāds .. un .. jautāja, vai varētu uzlikt kādu treku no viņa diska.* (Diena 2004, 183, 9) [*< angl. track*]

trekterēt v. Dzert (alkoholisku dzērienu). *Vien pirmdiens vakar es sēdēj bārā, trekterēdams aliņ ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 41) [aktrises] *vīniņa trekterēšana preses konferences telpā .. būs pamatīgi iedragājusi filmas izredzes uz labu slavu ..* (Diena 2004, 33, 11) *vietējais iedzīvotājs .. turpina sēdēt uz akmens un trekterēt alu.* (PrDz 2005, 34, 31) Sk. arī **ietrekterēt**.

trekteris, arī **trekters** subst. Piltuve. (1970) (LŽV²) [*< vlv. trechter ME 4, 230*]

trenēt ♦ **trenēt ribās**. «Dzert alkoholu.» (LŽV²)

trennēt v. Dzert (alkoholisku dzērienu). *Es tos aliņus tagad katru dienu pa pieciem, pa sešiem trennēju iekšā...* (2003)

trennuškas subst., dsk. Treniņbikses. *vazājas trennuškās apkārt.* (2005, Delfi)

trenūzenes subst., dsk. Treniņbikses. (JVSK 1987) *Viņam ir skaists kreklis, trenūzenes, kārtīgi tanki kājās ..* (VZiņas 1995, 2. IX, 18) *es šodien esmu ādas jakā, bet rīt uzvilksu platas trenūzenes un darīšu tieši to pašu ..* (Diena 2004, 19, 20) [videofilmā] *redzēju sievietes .. trenūzenēs, kam kleita pa virsu ..* (Diena 2005, 59, 17; L. Muktupāvela)

trenūzis subst. 1. Treniņtērps. (sk 1988) 2. Treniņš. (1994, skoln.)

treņuks subst. Treniņš. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

trepačs subst. Muldoņa; pļāpa. *Nemiet vērā, viņš ir vienkārši trepačs...* (2005, S60) [*< kr. vienk. mpenau*]

treskačs subst. Saiešana. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Sal. kr. *трескать* 'brīkšķēt']

tresoks subst. Kāda spēle uz naudū. (1989, v15) [Sal. kr. *трясти* 'kratīt?']

trešiņš subst., spec. Mūzikas stils «trash metal». «Huskvarn» [=mūzikas grupa] *vairs «nesmacē» trešiņu ar brutālo, mežonīgo vokālu.* (ZZ 1998, 23. IV, 6) [*< angl. trash*]

trevoga subst. Trauksme. *Man teica, lai es pieslēdzu signalizāciju; citādi [, ja es jūs nebrīdinātu,] jūs sataisīsiet trevogu ..* (1999) [*< kr. тревоза*]

tribelēt v. 1. Traucēt; uz mākties. (JVSK 1987) (1991, skoln.) 2. Steidzināt. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

tribulēt, arī **tribulierēt** v. 1. Traucēt; uz mākties. (LŽV²) *Tevi jau tur tribulierē...* (2003) 2. «Strostēt.» (LŽV²)

- trīce** □ **smadzeņu trīce**. Smadzeņu satricinājums. [vārtsargs] *guva traumū (smadzeņu trīci)* .. (2005, Delfi)
- trīceklis** subst. 1. Galerts. (LŽV²) 2. Bailes; lampu drudzis. *pat rūdītais un allaž precīzais* .. [basketbolists] *esot bijis lielajā trīceklī*. (RīgasB 1997, 18. IX, 19)
- trīcēt** ♦ **bikses trīc**, sk. **bikses**.
- trīčņiks** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- triekt** v. Ātri braukt. *Tas taču ir grantēts. Var triekt*. (Rallijs)
- triept**, sk. **aiztriept**.
- trifans** subst. Trijnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987)
- trifelis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trigene** subst. Trigonometrija (mācību priekšmets). (LŽV²)
- trimpelēt** v. Dzert (alkoholiskus dzērienus). *un tad mēs sākām trimpelēt*. (Liksoma/Grinberga 2001, 142) Sk. arī **ietrimpelēt**.
- trīne** subst. «Neveikla, neizdarīga sieviete.» (LŽV²) [Sal. vācu pv. *Trine*]
- trinītis** subst., skoln. 1. neakt. Trīs rubļi; trīs rubļu banknote. *klīda apkārt .., trinīti pudelei diedelēdams*. (LitM 1979, 41, 2; A. Dripe) 2. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trīnītis** subst. 1. neakt. Trīs rubļi; trīs rubļu banknote. (sk 1988) *Tad, kad mēs sākām, [maksā muzikantiem par spēlēšanu krogā] bija trinītis*. (1996, TV) 2. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 3. spec. Trīspunktu metiens (basketbolā). *Jānis šodien iemeta piecus trinīšus*. (1996, jaun.)
- trinkot** v. Dzert. (1993, jaun.) [*< vācu trinken*]
- triperbārs** subst., neakt. Veneroloģiskais dispensers. (1970) (JVSK 1987)
- triperis** subst. Gonoreja. (novec. LLVV 7., 630) (LŽV²) [*< vācu der Tripper*]
- trips** subst., spec. Narkotisks reibums. *Kaut kur [sapnī] jābūt «LSD tripa» apstulbinātai kailai jaunavai, kura skrien pa pļavu ar puķu vainadziņu galvā* .. (NRA 2003, 113, 10) [*< angl. sl. trip*]
- trīsis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trīskaulu-** ♦ **trīskaulu konjaks**. Denaturētais spirts. (JVSK 1987)
- trjoška** subst., neakt. Trīs rubļi. (1992, skoln.) [*< kr. sar. mpěuka*]
- trobele** subst. 1. Troksnis; nekārtības. (JVSK 1987) *lai manās mājās nebūtu nekādas trobeles*. (Keno/Krastiņš 2001, 23) 2. Nepatikšanas. (LŽV²) [*< angl. trouble, vācu der Trubel*]

- trobelēt** v. 1. Trokšņot; celt nekārtības. *Es sāk trobelēt un uzbrēc šai ..* (Liksona/Grinberga 2001, 37) 2. Traucēt; apgrūtināt. (LŽV³) *Ko tu mani trobelē, liec mierā.* (VE 1989) *Man jau nemaz nevajag, lai mani trobelētu pārāk bieži [kapos, kad būšu miris].* (2003, V59)
- trobelis I** subst. 1. Troksnis; nekārtības. (1991) (1995) 2. Tracis. *Par to Krievija nez kāpēc trobeli nelaisa.* (2005)
- trobelis II** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trobelmanis** subst. Skandālists; trokšņotājs. (VE 1989)
- troibāgs**, arī **troibans**, arī **troibāns** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- troiberis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- troika** subst. 1. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) (1994, skoln.) (LŽV³) 2. neakt. Trīs rubļi; trīs rubļu banknote. *Tu ar naudu staigā, es bez naudas .. Aizies pie Miškas, troiku paņems.* (1977, V35) 3. Uzbrucēju maiņa (hokejā). *Viņi jau, man liekas, ar trijām troikām spēlē.* (1977, V32) 4. Trijnieks (tribunāls trīs cilvēku sastāvā). (LŽV³) // pārn. *Ja tagad būtu bijusi koalīcijas padome, valdība sen jau būtu kritusi — sanāk troika kopā, kaut ko paraksta, un valdībai jāgāžas.* (Diena 2003, 227, 4) 5. Trij-jūgs. (LŽV³) [*< kr. троїкa*]
- troikuns** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- troiķis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- troiņiks** subst. 1. skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 2. spec. T gabals; T veida caurule; trejgabals. (1965) 3. spec. Trīspunktu metiens (basketbolā). *Vēl kādus divus troiņikus vajag ielikt, un ta būs viss [=uzvara spēlē].* (1995) [2. nozīmē *< kr. троїник*]
- trojaks** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987) (1995) [*< kr. sar. трояк*]
- trojba** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- troka** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trolejs** subst. Trolejbuss. *Skatījos te uz trolejbusu, jo viņa brauca ar troleju, te uz benzīna daudzuma rādītāju...* (Selkudjanu/Briedis 1979, 71) *Troleja pieturu pārcēla tālāk.* (VE 1989)
- trolis** subst. Trolejbuss. (1990) (Koluža 2000, 145)
- trollis** subst. Trolejbuss. *Trollis bija bāzīn piebāzts.* (VE 1989) *Ejam uz trolli; re, trīšpadsmīto.* (2003, S17)

troļiks subst. Trolejbuss. *No Lielvārdes līdz Ķegumam varbūt kādreiz kurš sēs troļiks.* (Koluža 2000, 145)

troļļiks subst. Trolejbuss. (1992, jaun.)

troļļuks subst. Trolejbuss. (1990) (1999)

tross subst. «Apgādes vienība armijā.» (LŽV²) [*< vācu der Tross*]

troška subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [Cilmi sk. **trjoška**]

truba subst. 1. Caurule. *Viens idiots atstājis kādu trubas galu vaļā .. Ūdens izgāzies cauri visiem pieciem stāviem.* (Putniņš 1971, 156) *Manis izolētās [gāzes vada] trubas pārdzīvos gāzes laikmetu bez remonta ..* (Cīņa 1975, 16, 4) *Tad vienu ziemu [siltumnīcā] pārsprāga trubas.* (Kļavis 1984, 26; sar. LLVV 7₂, 645) 2. dsk. **trubas**. Centrālapkures radiatori. *Ēkas daļā, kura ziemā netika apkurināta, sasala centrālapkures trubas un pārsprāga.* (1996, S30) *Šorīt bij vēsas trubas, laikam nebij karstā ūdens, bet tagad žarī akal ..* (1997, S82) 3. Telefona klausule. *telefonā parasti kaut kas rūca, sprakšķēja, viņš ar šo nelabo trubu pie auss kļuva nervozs ..* (Kalniņš 1977, 388; sar. LLVV 7₂, 645) *truba nolikta ..* (1999) 4. Telefons. (sk 1988) *Otrā trubas galā nedzird to piedzērušo elpu.* (1976) *Ojār, pienāc pie trubas mūsu istabā.* (1980) *viņi trubas otrā galā bija uz pakaļas, kad atausa, ka man ir tikai četrpadsmit.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 72) 5. Skurstenis. *Tur ir labāk drusku būvēta tā truba.* (1977) 6. parasti lok. **trubā**. Nepatikšanas; nepatīkama situācija. *māselei ar veļu galīgi trubā ..* (Karogs 1975, 8, 14; H. Gāliņš) *Brālīt, nu esam trubā!* (LŽV²) *Vispār tur ir tāda truba ..* (1999, S25) 7. lok. **trubā**, adj. nozīmē. Sabojājies. *Man tam maģim tā galviņ i galīgi trubā.* (1978, V30) 8. skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 9. Cilindrveida adīta galvassega. (1987) □ **rīt trubu**, sk. **rīt**. (sk 1988) [*< kr. мpyба*]

trubas subst., dsk. «Negludinātas bikses.» (LŽV²)

trubelis subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)

trubenes subst., dsk. 1. «Negludinātas bikses.» (LŽV²) 2. Bikses ar šauriem stilbiem. *Par pirmajām «trubenēm» .., kurās kāja knapi gājusi iekšā, viņš juties patiesi lepns ..* (VZiņas 2005, 21, 12)

trubiniek subst., spec. Cauruļu savienotājdetaļa. *Eu, bet īšie trubiniek jau nebūs!* (1999, sastatņu montētājs)

trubiņa subst. 1. Saritināta vafele ar putukrējuma pildījumu; garrena kūka ar pildījumu. *Nu tās trubiņas, atceries, brīnišķīgi garšīgas viņas bija.* (1976) *Melnu kafiju un vienu trubiņu!* (1978, pircēja kafetērija)

2. Ierīce alkohola konstatēšanai izelpā. *Policijas iecirknī* .. [auto-
vadītājam] *vajadzēja pūst «trubiņā»*.. (VZiņas 2003, 173, 3)
- trubulis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- truhņīt** v. Baidīties. (1990) [*< kr. смухнуть 'nobīties?'*]
- truhņities**, arī **trukņities** v. Baidīties. (LŽV²) Sk. arī **notruhņities**,
notrukņities s. v. **notruhņities**.
- trulais** subst. (*< adj.*), skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (JVSK 1987)
- trulenis** subst. Muļķis. *nav runa par to, ka laukos nevarētu izaugt izcilnieki,
bet pilsētās — truleņi* .. (Diena 2003, 142, 2)
- truliķis** subst. Muļķis. (JVSK 1987)
- trulis** subst. 1. Trijnieks (atzīme skolā). (1960) (LŽV²) *Athal truli dabūju!*
(Koluža 2000, 145) 2. Tramvajs. (1960) (LŽV²)
- truls** adj., **truli** adv. Riebīgs. (1990, skoln.)
- truļka** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- truļņiks** subst., skoln. 1. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) 2. spec. Trīs-
punktu metiens (basketbolā). *Pieci nulle truļņikos* .. [=pieci mesti,
neviens nav trāpīts] (2003, V40)
- trumbulis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988) (1989, V15)
- trumiņš** subst. Tējkanna. (1995, jaun.)
- trumpis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trumulis** subst. 1. Galva. (LŽV²) 2. skoln. Trijnieks (atzīme skolā).
(JVSK 1987) (1994, skoln.) *Učene iespēra trumuli*. (VE 1989)
- trusaki** subst., dsk. Apakšbikses. (LŽV²) [Cilmi sal. **trusiki**]
- trusas** subst., dsk. Apakšbikses. (1989, V15) [Cilmi sal. **trusenes**]
- trusenes** subst., dsk. Apakšbikses. *Tāpēc arī es, trusenes novelkot, biju
tik kautrīgs*. (Sexer 1994, 12, 35) *Drusciņ trusenes, un pārējais — dibens*
[redzams caur saplēstām biksēm]. (2004, S10) *Augstie viesi kautrējās
izģērbties [pirtī], kaut kā līdz mīlzu «trusenēm» tika*... (PrDz 2005, 34, 29)
[*< kr. мпысви*]
- trusiki**, arī **trusikas** subst., dsk. Apakšbikses. (JVSK 1987) *Manas trusikas
laikam ir izžuvušas*... (2004, S10) [*< kr. мпысuku*]
- trusis** subst., skoln. Trijnieks (atzīme skolā). (sk 1988)
- trusoni** subst., dsk. *It kā man nekā labāka nebūtu par sievas trusoniem*. (1997,
V30) [Cilmi sal. **trusenes**]

- trūvīgs** adj., **trūvīgi** adv. Bēdīgs. (ME 4, 252) (1970) [*< vlv.?*]
- tu** ♦ **ej (taču) tu galīgi!**, sk. **galīgi**. ♦ **ei tu no!**, arī **ej tu nost!**, sk. **ei**.
- tū** subst., nelok. Divnieks (atzīme skolā). (sk 1988) [*< angl. two*]
- tualetnieks** subst., spec. Iesprostotais kauliņš (dambretē). (2000)
- tubene** subst. Tualete. (JVSK 1987) (Koluža 2000, 145)
- tubzene** subst. Tualete. (1990, skoln.)
- tubzis** subst. Tualete. *Mūsu tubzis vienmēr tīrs.* (Koluža 2000, 145)
- tūdaliņš** subst. Pārspīlēti pieticīgs, bailīgs latvietis. *Izraēlieši normāli keksi. Ne tā kā mēs, tūdaliņi. Ka tik nu kāds mūs nenosoda ..* (2004, Delfi)
- tudī-sudī**, arī **tudi-sudi** adv. Šurp turp (par daudzkārtēju virzību). *Vai, kāds tu esi, tad tev tā un tad tā — tudī-sudī.* (1993, S25) *Kad vecie čomi sanāk — tudī-sudī, tudī-sudī krievu vārdi.* (2005) [*< kr. myda cyoda*]
- tufljas** subst., parastī dsk. Kurpes; apavi. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. myflju*]
- tufta** subst. 1. Meli, nepatiesība. (1990, skoln.) 2. Aplamība. *sēdvietu ieviešana šitiek dinamiskā pasākumā [=rokkoncertā] izrādījās pilnīga tufta ..* (2005, Delfi) [*< kr. sl. myfma*, sal. Ņikitina 2003, 547]
- tūkot**, sk. **notūkot**.
- tūks** subst. Kļūda. (1970) [vārtsargs] *nolaid baigo tūku.* (2005)
- Tuķis** subst., vietv., skoln. Tukums. (JVSK 1987)
- tumba** subst. 1. Skanda. *Stereoiekārta divās istabās. Četras tumbas.* (LitM 1978, 2, 11; M. Zariņš) *Tu stiep tumbas uz vāģi, es paķeršu maģi.* (1992) *Tur ir tumbas, un tur skan tāda skaista, mierīga Ziemsvētku mūzika...* (2004)
2. Rakstāmgalda apakšējā daļa ar atviktņēm. *ciņādi tās [=priedes] aizies tumbām ..* (LitM 1976, 12, 1) *Šitādā virzienā jebkur tumba ieies iekšā.* (1979) 3. Reklāmstabs. *izdevīgi būt dumjam. Gudri cilvēki tavā klātbūtnē dažreiz izrunājas, it kā tu būtu tumba vai sētas miets ..* (Greste 1977, 84—85) [*< kr. тумба*]
- tumbiņa** subst., spec. Lēciens, saliecot kājas (vingrošanā). *Lēciens .. saliecot kājas — vingrotāji sauc par tumbiņu...* (2004, TV; komentētāja)
- tumbočka** subst. Neliels skapītis. *Mazdārziņi. .. Ieplīsuši trauki izlīdzītās «tumbočkās», kāds grābeklis, lejkanna ..* (RīgasB 2002, 210, 2)

tumšs ♦ **tumša bilde**. Saka, kad (kas) nav skaidrs, saprotams.

(1990)

tupaks subst. Muļķis. (JVSK 1987) (LŽV²) *Ar tupakiem vien man te darīšana.*

(Koluža 2000, 145) [*< kr. sl. mynax, sal. Jeļistratovs 2000, 478*]

tupiks subst. Strupceļš. *Bufetē vecais Ādolfs kā vagona tupikā snaudīs...*

(Ziedonis 1963, 61) // pārn. Bezizejas stāvoklis. *Ir konflikts vai nav konflikts, citādāk tas ir ceļš uz tupiku.* (1994, radio) *Agri vai vēlū tas [=partijas vienpersoniska vadība] nonāk kaut kādā tupikā ..* (2002, radio) [*< kr. mynux*]

tupisms subst. Stulbums. *uzzinot jaunas un jaunas tupisma manifestācijas .., manā identitātē notiek dramatiskas kolīzijas.* (Diena 2002, 293, 15;

G. Repše) [Cilmi sal. **tups**]

tuporezs subst. Muļķis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [*< kr. sl. mynopez*]

tups adj., **tupi** adv. 1. Dumjš, stulbs. *Vai tu tups esi, vai?* (Koluža 2000,

145) *varbūt beidzot .. spēle uz vislētāko un tupāko iedzīvotāju daļu .. sabruks.* (2004, Delfi) *Tas pārvaldnieks ir galīgi tups ..* (2005) 2. Truls. *Kā spīdoši, tupi sudraba dunci debesis durstīja prožektoru pirksti.* (Gāliņš 1968, 176) [izkopts] *asmens tups un nekož ..* (Karogs 1975, 10, 47; D. Avotiņa, A. Šlisers) [*< kr. mynoū*] Sk. arī **patups**.

tuptūzis subst. Tualete. (1991, skoln.)

tupums subst. Stulbums. *Tupums un nekas vairāk.* (VE 1989) [viņai] *ir*

sava .. palama — Dēlis. Ieguva to kādā tusiņā, «izbesījot» vecus ar savu tupumu .. (Sestdiena 2002, 23. XI, 22) *cauri šīm runām spīd tupums, nekaunība un savtība.* (2004, Delfi) [Cilmi sal. **tups**]

turēt ♦ **turēt kanti**, sk. **kante**. ♦ **turēt žaunas**, sk. **žaunas**.

turnīt v. «Nīkt.» (LŽV²)

tusene subst. Sarīkojums, ballīte. *Vai dzirdējāt, ka mums būs tusene skolā.*

(2003, L. T.; V16)

tusēt I v. 1. Biedroties, satikties. *Nez ko viņi [=putni] tur [=kokā]*

tusē. (2002) 2. Piedalīties ballītē; svinēt. *Tas nebija kā Jāņos, kad dzer un «tusē» ar draugiem.* (Sestdiena 2003, 3. V, 37) [Cilmi sk. **tusēties**] Sk. arī **ietusēt, iztusēt, notusēt, patusēt**.

tusēt II v. Sist (kādu). (1991) [*< kr. vienk. myzum*]

tusēties v. 1. Biedroties, satikties. *Ieņēmuši galvā, ka Iva negrib tusēties*

ar mums .. (1995, S17) *nozīmīšu kolekcionāru tusēšanās te ir sastopama uz*

katra stūra. (1996, TV) [A:] *Re, tur uz jumta sasēdušies [putni], bojā antenu, nelieši.* [B:] *Tusējas.* (2002) // pārņ. *es arī reizēm tusējos ar Dievu.* (Kult-For 2005, 2, 1; A. Eipurs) 2. Piedalīties ballītē; svinēt. *Tur vajag kaut ko izšūkot. ... Kādu pasākumu. Vajag jau vietu, kur tusēt.* (1995) *Sestdien varēsim klubiņā tusēties.* (Koluža 2000, 145) [*< kr. sl. мысоватъся*] Sk. arī **patusēties**.

tusiņš subst. 1. Sarīkojums, ballīte. *Lēkšosim uz diskaču, tur būs baigi kūlais tusiņš!* (1996, S19) *Eviņa grib piektdien tusiņu pie mums rīkot.* (1997, S24) [Ojārs Kalniņš:] *Mēs Eiropai uztaisījām baigo tusiņu ..* (Diena 2003, 121, 3) [rakstnieks] *ar savu draudzeni spriež par «tusiņu» pēc [prozas] lasī-juma.* (Diena 2004, 289, 22) 2. Satikšanās, biedrošanās. *Sācies festivālu laiks .. Foršākais tusiņš kinodarbinieku aprindās.* (1997, radio) *Tusiņš [=pikets] — tā ir forša lieta. Mēs aiziesim parunāties par konstruktīvām lietām.* (1999, TV; ministrs) 3. «Kautiņš.» (LŽV²)

tusis subst. Sarīkojums, ballīte. *Tusis... notiks kur?* (1999) *Visādā ziņā, ja tur nebūtu bijusi Anīta, tad tas tusis noteikti nepavilkto.* (2003, S29)

tusīte subst. Sarīkojums, ballīte. (1990)

tusīties I v. Piedalīties ballītē; svinēt. *Un varēs tusīties līdz rītam ..* (1994, radio) *Olainē jau neviens netusījas. Kas kur iet, tie brauc uz Rīgu ..* (1996, V19) [Cilmi sal. **tusēt I**]

tusīties II v. Kauties. *Tusījies... pinkšķēdams laidies!* (Lāms 1980, 19) [Cilmi sal. **tusēt II**]

-tusunīt, sk. pietusunīt.

-tusunīties, sk. pietusunīties.

tusons subst. Sarīkojums, ballīte. (Koluža 2000, 145) *Nu tad karoci, rīt ejam uz tusonu ..* (2003, L. T.; S17)

tusoties v. 1. Biedroties, satikties. [A:] *Sācies festivālu laiks .. Foršākais tusiņš kinodarbinieku aprindās.* [B:] *Un tusojās, un tusojās.* (1997, radio)

2. Piedalīties ballītē; svinēt. *Šogad mainīsies visi četri cipari gadskaitlī. Lai cilvēki par to tusojas. Es taisos par to tusoties ..* (Diena 2000, 4. I, 14) Sk. arī **patusoties**.

tusovka subst. Sarīkojums, ballīte. (Koluža 2000, 145) [*< kr. sl. мысовка*]

tuss subst. Sarīkojums, ballīte. *a kā tavs tuss?* (1999, S26) *Ak Dievs, blāviens, kā es negribu iet uz tusu pie draudzenēm.* (2003, L. T.; S15) *Tev un draugiem tuss par Ls 1000.* (2005, reklāma)

-tušīt, sk. pietušīt.

- tuška** subst. «Ateja.» (LŽV²) [< latv. sl. *atuška*]
- tušonka** subst. Sautētas gaļas konservi. (1993) [< kr. *myшонka*]
- tūta** subst. Neveiksme; nepatīkšanas. *Cītādi mums tur būs tūta galīgā...* (2003, S40) ◆ **būt tūtā**. Ciest neveiksmi; piedzīvot nepatīkšanas. *Viņi [=tie, kuri šobrīd iet pensijā] ir briesmīgā tūtā, runājot žargonā.* (1997, TV; K. Streips) *Vienā rokā glāze, otrā kafijas tase, un, ja soma vēl nav striķi, tad pie zviedru galda gan ir tūtā.* (Koluža 2000, 87) ◆ **saiet tūtā**, sk. **saiet**.
- tūte** subst. Neveiksme; nepatīkšanas. (1970) ◆ **būt tūtē**. Ciest neveiksmi; piedzīvot nepatīkšanas. *Ar franču valodu lielākai daļai no mums ir pilnīgā tūtē.* (2003, V35) ◆ **saiet tūtē**, sk. **saiet**.
- tūtiņdreijers** subst., iron. Slaists; cilvēks ar nenopietnu attieksmi pret darbu. *Viens gan ir būtiski — tūtiņdreijeriem tur [=ārzemēs] nav ko darīt. Visur vērtē tikai un vienīgi tavu spēju strādāt un godīgumu.* (Diena 1999, 254, 15) *savā ziņā esmu tam tūtiņdreijeram sasodīti pateicīgs ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 81)
- tūtū**, arī **tu-tū** adv., arī adj., nelok. Zudumā; pazudis. (LŽV²) *Kādas ir valsts garantijas, ka šī [2. pensiju līmeni] sakrātā nauda neaizies tu-tū?* (2003, radio; klausītājs)
- tuzene** subst. Tualete. (Koluža 2000, 145) *Jāiet uz tuzeni.* (1996)
- tuzis** subst. Dūzis. *Nāc šurp ar vienu tuzi!* (1977, spēlējot zolīti) [< kr. *myз*]
- tvaņķis** subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (1992, skoln.) [Cilmi sal. **cvāņķis**, resp., **cvai**]

U, Ū

- uča** subst. Skolotāja. (L. T.) [Cilmi sal. **učīties**]
- učāgs** subst. Skolotājs. (1992, skoln.) (1996, jaun.)
- učelēns** subst. Skolnieciņš. *Disenītē pilns ar mūsu učelēniem.* (Koluža 2000, 145) [Cilmi sal. **učīties**]
- učene** subst. 1. Skola. (1955) (1990) 2. Skolotāja. (1955) *neviens učeni nedeva dinčenes, kur tos štokus ierakstīt ..* (1996) *Biju un palieku .. stingra*

- un prasīga gramatikas učene.* (Diena 1999, 178, 13) *učen bij baig dusmīgā ..* (1999, S14) [Cilmi sal. **učīties**]
- učika** subst. Skolotāja. (sk 1988) [Cilmi sal. **učīties**]
- učīks** subst. Skolotājs. (sk 1988) (1991) [Cilmi sal. **učīties**]
- učīties** v. Mācīties. (LŽV²) *Es eju učīties.* (1995, jaun.) [

učuks subst. Skolotājs. (1955) (sk 1988) [zēniem] *učuks iespēra pīķi.* (Lāms 1980, 166) *es vienam apdauzītam zīmēšanas učukam ielaidu ar lielo uzgriežņu atslēgu.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 133) *Skolā [jauniešu valodu lietoju] retāk, jo učuki aizrāda.* (2003, L. T.; V16) [Cilmi sal. **učīties**]

ūdens subst. Degvīns. *Ūdens vien, laikam «Mokas» nebūs.* (VE 1989) ♦ **liet ūdeni**, sk. **liet**. ♦ **norauj ūdeni!**, sk. **noraut**.

ūdensgalva subst. Stulbenis. *Ei, ūdensgalva, vācies pie visiem velniem!* (1998, TV; tulk. filma)

ukris, arī **ukrītis** subst. Slikts (piem., kašķīgs, kaprīzs) cilvēks. *Ukrītis.* (1990, skoln.) *kāds ukris jums var pārmet virspusību.* (2005)

ūksts subst. «Kājstarpe; pakaļa.» (LŽV²)

ukucis subst. Pastiprinātājs YKY. *Stiprekļis pagalam. Būs jāņem ukucis.* (1992, jaun.)

ulmanītis subst., neakt. «1/4 litra degvīna pudele.» (LŽV²)

umivaļņiks subst. Mazgāšanās telpa. (1992) [

umņiks subst., parasti iron. Gudrinieks. (2006, Delfi) [

unārtīgs adj., **unārtīgi** adv. «Nerātns.» (LŽV²) [

unikāls adj., **unikāli** adv. Labs. (sk 1988)

uniks subst., neakt. Universālveikals. (JVSĶ 1987)

unis subst., neakt. Universālveikals. (1991, skoln.) *sieviete Siguldas unī ..* (1977)

unītis subst. 1. Universālveikals. *Tagad arī unītī var iedzert kafiju.* (Koluža 2000, 145) *mēs viena centra unīša skatlogā uzrikojām nelielu remon-tiņu.* (Liksoma/Grīnberga 2001, 60) 2. īpašv., arī **Unītis**. Universālveikals Rīgā, Audēju ielā 16. (1980) *Skaņuplašu veikalā iepretim Unītim jaun-nedēļ varēsi iegādāties .. kasetīti.* (1993, radio) *pēkšņi man saka — jābrauc, jo unītī sprādziens.* (Diena 2004, 170, 15) *Tu tiks uz pusseptiņiem pie Unīša?* (2005)

unsvats subst. Palaidnis. (LŽV²) [

unteroficieris subst. Apakšvirsnieks. (novec. LLVV 8, 84) (LŽV²) [*< kr. ун-мепофшцер < vācu der Unteroffizier*]

unters subst. Apakšvirsnieks. (LŽV²) [*< kr. унмеп < vācu der Unteroffizier*]

unuška subst. «Latvijas valsts universitāte.» (LŽV²)

ups! interj. Lieto, lai izteiktu (parasti nepatīkamu) pārsteigumu. (1999, TV) *Kad ir zemestrīce, tu sastingsti — ups, kas atkal notiek?* (Sestdiena 2003, 11. I, 39) [*< angl. oops!*]

uradņiks subst., neakt. Milicis. *Uradņiku pilna pasaule.* (VE 1989) [*< kr. новеc. урядник*]

urbis subst. Muļķis. (JVSK 1987) *Urbis tu esi un tāds arī paliksi.* (VE 1989) *Tō tik urbis nezina!* (Koluža 2000, 145)

urbītis subst. Centīgs, čakls cilvēks. *Andrītis jau mums tāds urbītis — viņam jau nav laika.* (VE 1989)

urbt v. 1. Ātri pārvietoties (braukt, iet). (LŽV²) (1996) *Rū jāurbj uz gonkām.* (1992, jaun.) 2. Neatlaidīgi (kaut ko) darīt. (LŽV²) *Tās ir no tā žanra, ko mēs urbjam.* (1994, radio) *Mēs kaut kā urbjam tā, kā augstākajā pilotāžā — augšā lejā.* (1996, TV) // Neatlaidīgi mācīties. *Visu vasaru «urbu» harmoniju un solfedžo pie privātskolotāja.* (Diena 2005, 62, 14)

urla subst. Hulīgāns; bezkaunīgs, nekulturāls cilvēks. «*Kas ir «urla»?*» .. «*.. tas ir cilvēks ar zemu inteliģences līmeni, kas staigā apkārt treniņbiksēs, lieto necenzētus vārdus, kurš varbūt tev sados pa seju (bet varbūt arī nesados).*» (RīgasB 2003, 241, 11) *lai paķer tos pārējos 19 urlas ar pie reizes.* (2005, Delfi) *pankus nīst .. tā sauktie urlas, kuriem ir pilnīgi vienalga, ar ko izkauties.* (Diena 2005, 95, 5) [*< kr. sl. урла*]

urlaubs subst. Atvaļinājums; brīvdienas. (LŽV²) [*< vācu der Urlaub*]

ūrlaups subst. Atvaļinājums; brīvdienas. (1996, skoln.) [Cilmi sk. **urlaubs**]

urods subst. 1. Ķēms. *Masku ballē es vienkārši tēloju kaut kādu urodu.* (Koluža 2000, 145) 2. Kroplis (lieto kā lamuvārdu). *nav ko tādiem tūpiem urodiem vairoties.* (2005, Delfi) *Bļin, tā federācija ir urodi...* (2005, www) [*< kr. урод 'kroplis'*]

urskulis subst. «Dusmas.» (LŽV²)

utainais subst. (< adj.), parasti dsk. **utainie**, niev. Krievs. (JVSK 1987) (LŽV²) *Ko te utaino tik daudz?* (VE 1989)

- ute** subst. 1. Uzmācīgs cilvēks. (1996) 2. Bērns, (1992, jaun.) *Tur vazājas i klaidoņi, i sīkie utes demolē.* (VZiņas 1996, 3. VI, 3) 3. Nabags. (1996)
- ūte** subst. Platmale. (1960) (barb. LVSU, 279) [*< vācu der Hut*]
- utīties** v. Lēni darboties. (JVSK 1987) *Vīnš utīsies, cik ilgi vien varēs, kavēs laiku.* (VE 1989)
- utoties** v. Lēni darboties. *Ko tu vēl utojies, met pie malas, un ejam.* (VE 1989)
- uts** subst. Skopulis. *Ir nu gan uts, žēl piecīša.* (VE 1989)
- uvoļņeņije** subst. Īss atvaļinājums (no armijas daļas). (1993, V35) [*< kr. увольнение*]
- uz** ♦ **uz dullo**, sk. dullais. ♦ **uz ef-ef**, sk. ef-ef. ♦ **uz ķepas**, sk. ķepa. ♦ **uz raso**, sk. rasais. ♦ **uz rasīti**, sk. rasītis. ♦ **uz sitienu**, sk. sitiens. ♦ **uz tip-top**, sk. tip-top.
- ūzas** subst., dsk. Bikses. (novec. LLVV 8, 102) *Feodālim jaunas ūzas.* (VE 1989) *zagļi uz salocītajām ūzām bija kārtīgi novietojuši .. dokumentus ..* (Diena 2000, 7. II, 16)
- uzbliezt** v. Nospēlēt. *Vai «Jumprava» uzbliezs kādu gabalu?* (1997, TV)
- uzbrauciens** subst. Apvainojums; pārmestumi. *Es varu atļauties vēl kādus trīs tādus uzbraucienus.* (2002, S30) *mani sevišķi sadusmoja «uzbrauciens» vārdā neminētajam Jānim Sudrabkalnam dzejolī ..* (Diena 2003, 177, 19)
- uzbraukt** v. Apvainot; pārmest. *Tu man uzbrauci! Varbūt ejam izskaidroties?* (Koluža 2000, 145) *Kāpēc jālasa rubrika «Sekss», ja pēc tam gribas uzbraukt [rubrikas autorei] ..?* (Sestdiena 2003, 25. I, 5)
- uzcept** v. Uzrakstīt (parasti ātri). (1996) *Vīnš uzcepa dzejoli pāris stundās.* (VE 1989)
- uzdiķis** subst., skoln. Uzdevums. (JVSK 1987) (1991)
- uzdrillēt** v. Uzrakstīt. (1994, skoln.)
- uzduķis** subst., skoln. Uzdevums. (1992, skoln.)
- uzfrišināt** v. Atsvaidzināt; atjaunināt. *Daudzi kino aktieri laiku pa laikam atgriežas teātrī, lai sevi uzfrišinātu radošās nepārtrauktības procesā.* (Diena-Izkl 2003, 5. IX, 2) *attiecības ik pa laikam ir jāuzfrišina, jādod tām otra elpa.* (Diena 2004, 158, 19)
- uzfrišināties** v. Atsvaidzināties; atjaunināties. (1990) *Pirms vēlēšanām viņi [=politiskā partija] uzfrišinās.* (2005, Delfi) [Sal. vācu *auffrischen*]

uzgābelēt v. «Atrast; sameklēt.» (LŽV²) [Sal. vācu sar. *aufgabeln*]

uzgīks subst., skoln. Uzdevums. (1992, skoln.) (1996)

uzgūks subst., skoln. Uzdevums. (sk 1988)

uzkačāt v. Uzlādēt; uzbudināt. *daļēji publikas pasivitāte šoreiz bija uz mūsu [=rokmūziķu] rēķina .. Ja publiku «uzkačātu», tad jau būtu savādāk.* (Diena 2003, 190, 11)

uzkačāties v. 1. Piesieties; meklēt kašķi. *viņ uzkačājās ..* (2002, S27)
2. Atspiesties ar rokām (no zemes vai citas pamatnes). *Es uzkačājos 50 reižu!* (Koluža 2000, 137)

uzkāpt ♦ **uzkāpt uz adatas**, sk. **adata**.

uzkārties v. 1. Pārtraukt darboties; sabojāties (parasti par datoru). *Uzkaras pēc rediģēšanas, apmēram ik pa septiņām reizēm.* (1996) *elektroniskā sistēma uzkārs pirms dažām nedēļām ..* (Sports 2003, 148, 12) *Skatītāju intensīvās telefonbalsošanas dēļ .. esot gandrīz «uzkārsies» telefonlīnija ..* (Diena-Izkl 2003, 18. IV, 19) *Dators uzkārs, papildinot [=kad es papildināju] šķirkli «uzkārties».* (2005) 2. Pārtraukt tikt veidotam; netikt vairs gatavotam. *Citādi mums gazetīrs [=vietvārdu saraksts] uzkārsies ..* (2003)

uzkasīties v. Meklēt kašķi; piesieties. (LŽV²) *Uzkasīsies atkal, nevarēs atkratīties.* (VE 1989)

uzkāst v. Uzbrukt; izbārt. *uzkāst esmu iemācījies — cienjamiem cilvēkiem.* (1999, S25) *Normāls informatīvs raksts! Neredzu pamatu [tam] uzkāst.* (2005, Delfi)

uzklapēt v. Uzsist. *Žoržs uzklapēja man pa plecu.* (Gāliņš 1972, 195)

uzkniebējs subst. 1. Seksuāls partneris. (2005) 2. skoln. Zēns, kas draudzējas ar meiteni. (JVSK 1987) (1991)

uzkosties v. Kļūt naidīgam (pret kādu), uzēsties. (LŽV²)

uzkraukāties v. Uztraukties. *Ko tu uzkraukājies?* (1992) [Sal. latv. sl. *uztraukāties*]

uzkurbulēt v. 1. Uzbudināt; sakūdīt. *Īstais kūdītājs un apsūkātājs bija švāģers un viņa uzkurbulētais dēlēns ..* (Lāms 1974, 48) 2. «Uzmundrināt.» (LŽV²) 3. Iedarbināt. *Kad nu [motobola vārtsarga motociklu] uzkurbulēt bija izdevies, vajadzēja šo agregātu ātri .. mest pie zemes ..* (PadJ 1977, 189, 7) 4. Iedarbināt (motoru) ar kloķi. (sar. LLVV 8, 140) *Uzkurbulēju automašīnu ..* (Lāms 1971, 21) *Pēkšņi noslāpa motors. Šoferis izkāpa, lai to uzkurbulētu.* (LitM 1976, 44, 16)

uzkurbulēties v. Satraukties, uzbudināties. .. *es sāku uzkurbulēties, un tas kurbulis [, braucot ar vilcienu,] pieauga no kilometra kilometrā.* (Liksoma/Grinberga 2001, 93)

uzlādēties v. «Pieēsties.» (LŽV²)

uzlaist v. Uzspēlēt; uzdziedāt. *Un piedziedājumu uzlaižam!* (1997, radio; Ufo)

uzlikt ♦ **uzlikt mīksto**, sk. **mīkstais**. ♦ **uzlikt Nikolaju**, sk. **Nikolajs**.

uzmālēt v. 1. Uzkrāsot; uzgleznot. (novec. LLVV 8, 154) (1992, jaun.) *biedrs Skribo .. apsolījies uzmālēt mākslinieciski augstvērtīgus plakātus ..* (Karogs 1975, 8, 94; M. Zariņš) *neatzīls gleznotājs .. uzmālējis sentimentālu ainiņu ar briežiem.* (LitM 1976, 29, 14) *Filmas reklāmā biju uzmālēta uz sienas pie Stacijas laukuma ..* (Diena 2004, 166, 12) 2. Uzkrāsot (ar kosmētikas līdzekļiem). *sarkani uzmālētiem vaigiem .. Trīne [teātra izrādē] kā zebiekste šaudījās tur, kur kaut kas notika ..* (Cīņa 1976, 210, 3; B. Gudriķe)

uzmālēties v. Uzkrāsoties. (1994, skoln.) *Pie gaiteņa spoguļa mēs uzmālējāmies.* (Liksoma/Grinberga 2001, 68)

uzmeilot v. Aizsūtīt (vai atsūtīt) elektroniskā pasta vēstuli. *Vislabāk būtu, ja pirmsdien Jūs man «uzmeilotu», cikos tad varu aizcilpot ..* (2005, el. v.)

uzmest v. Nodot (kādu); piekrāpt. *Miljonārs .. «uzmet» kompanjonu.* (VZiņas 2005, 50, 3) ♦ **uzmest burbuli**, sk. **burbulis**.

uzmunsturēties v. Iekārtoties (piem., uz kaut kā). [viņam] *laimējas «uzmunsturēties» par kurinātāju uz kāda sarūsējuša jūras grausta.* (LitM 1976, 17, 2; Z. Skujiņš) *režisors .. «uzmunsturējās» uz zvejas kuģa par matrozi.* (PadJ 1977, 144, 4) *[fotogrāfs] nevar vien uzmunsturēties un izdibināt to īsto vietu, no kuras bildēt ..* (LitM 1977, 41, 5; V. Belševica)

uzparikte subst. Aparāts; iekārta. *Ar tādu uzparikti tad viņš sēžas uz tā velosipēda [=pasaulē augstākā vienriteņa].* (1995, TV; E. Švāns) *polīcijā ieradās kāds vīrietis, kurš bija atnesis pašdarinātu granātu ar īstu detonatoru. Bīstamo uzparikti vīrietis teicies atradis dzīvoklī ..* (VZiņas 2004, 31, 5) *draugs vairs nezināja, ko lai ar šito uzparikti [=kuģa modeli] iesāk.* (2006, www; N. Naumanis)

uzpasēt v. Uzmanīt; uzraudzīt. (novec. LLVV 8, 169) (LŽV²) *Kā lai ārste neprastu uzpasēt pati sevi.* (Eglons 1960, 73) *labāk .. uzpasējiet savus mājdzīvniekus, jo ne vienmēr var atrast to, kas pazudis.* (Diena 2003, 75, 19) *Mēs*

neesam ieinteresēti viens otru ne kontrolēt, ne uzpasēt. (2006) [Sal. vācu *aufpassen*]

uzpasēt v. Uzmanīties. (novec. LLVV 8, 169) [Sal. vācu *aufpassen*]

uzpeidžerēt v. 1. neakt. Aizsūtīt tekstu ar peidžeri. *tuvāku informāciju par koncertturneju var iegūt, uzpeidžerējot «Baltcom» 052-4056 ..* (Diena 1995, 14. XII, 10) *Uzpeidžerē man, lai es piezvanu ..* (1996) 2. Piezvanīt (pa telefonu). (2005, www)

uzpletēt v. Sagludināt. *es biju smalka vešeriene, varējāt dot man kaž trauklupatu, uzstērķelēšu un uzpletēšu kā mākonī.* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica)

uzpravīt v. Sakārtot. (LŽV²) *Nu tad ir — uzpravīts.* (1980, S58) ◆ **uzpravīt dūšu.** 1. Iedzert (alkoholisku dzērienu). (LŽV²) *Ja vakarā viņš [=tēvs] uzpravīja dūšu, / Man otrā rītā ātri cieta ausis.* (Gāliņš 1974, 143) 2. Pacienāt (ar alkoholisku dzērienu). *Es savā kņeipē nekad neapkalpotu krukī, kas sev līdz atvestu veselu baru, lai viņiem uzpravītu dūšu.* (Keno/Krastiņš 2001, 167) [Sal. kr. *nonpavumъ*]

uzpravīties v. Iedzert (alkoholisku dzērienu). (1980)

uzprišināt v. 1. Atsvaidzināt; atjaunināt. *Potera būtiskās faktūras ir uzprišinājīs un .. kinostudijā .. veidojis Stjuarts Keigs, dizainers ..* (Diena-Izkl 2002, 20. XII, 4; D. Rietuma) 2. Uzlabot. *ikvienu vārgulīgāku ludziņu varēs uzprišināt kāds ievērojams dzejnieks un slavens komponists ar attiecīgām dziesmiņām.* (LitM 1977, 52, 9) *Ja nu tradicionālo indiešu melodramatismu uzprišina ar sociāli akūtu proletārisko Londonas aprindu ikdienas tēlojumu [filmā], tad — aiziet jūriņā!* (Diena-Izkl 2003, 9. V, 8; N. Naumanis) 3. Uzpost. *jūs domājat, ka tas viss ir ļoti vienkārši — atnāk cilvēks, mēs [=grimētājas] viņu uzprišinām, un ar to viss beidzas.* (Nakts 1993, 13. V, 12) *Nemt un nebaidīties to istabu uzprišināt.* (1996, TV) // pārn. *Vienmēr pati laipnība Eiropa / uzkopta uzposta uzprišināta.* (LitM 1978, 5, 9; P. Zirnītis) [Cilmi sal. **uzfrišināties**]

uzprišināties v. Atsvaidzināties; atjaunināties. *sievietei ir labi novājēt un uzprišināties, lai būtu iekārojamāka laulības gultā.* (Liksona/Grinberga 2001, 126) [Cilmi sk. **uzfrišināties**]

uzprove subst. Uzlaikošana. *Gāju pie skrodera uz uzprovēm ..* (Lāms 1973, 306) *trīsreiz uz uzprovī vajadzējīs iet [pie zārcinieka].* (Karogs 1975, 5, 34; Ž. Grīva) *Septiņos viens kungs nāks uz uzprovī.* (Dumbers 1977, 34)

uzprovēt v. Uzlaikot. (LŽV²) *Tēva uzvalks Leo būtu pašā laikā .., taču to viņš tikai uzprovēja ..* (Gāliņš 1972, 68) *Vārbūt uzprovēsi [uzvalku]?* (Putniņš

- 1975, 72) *kurš gan cits kā skroderis uzdrīkstētos, teiksim, mācītājam ar rokām piedurties .., kad jauna šēze dieva vietniekam jāuzprovē.* (LitM 1976, 25, 6)
- uzpucēt** v. **Uzpost.** (novec. LLVV 8, 176) *Žēl, ka pašam nav sievas. Varētu tagad uzpucēt zīdā un samtā ..* (Gāliņš 1972, 34) *Man mašīna ir kā sieva — uzpucēta, lai visi redz, ka man labi klājas.* (Karogs 1977, 5, 52; J. Melbārdis) *Es netieku / tai uzpucētai dāmai / Caur dvēseli / uz paradīzi līdz.* (PadJ 1977, 189, 5; A. Zauers)
- uzpucētība** subst. Sapostība; sagērbšanās īpaši labās drēbēs. *Kā vienmēr, [dejniēks] bez īpašas «uzpucētības» auditorijas acu pamielošanai.* (LitM 1980, 9, 3)
- uzpucēties** v. **Uzposties;** labi apgērbties. (novec. LLVV 8, 176) (LŽV²) *Ārkārtīgi uzpucējusies.* (Zariņš 1973, 205) *Ja uzpucējies aiziešu, bikšainā sāks par mani gīkslāt.* (Karogs 1975, 6, 97; J. Sārts) *Kad [Karolīne] uzpucējās un brauca uz Rīgu ballēties — nenoskatīties.* (Steiga 1977, 58)
- uzraut** ♦ **uzraut dūmu,** sk. **dūms.**
- uzrikte** subst. **Aparāts;** iekārta. (LŽV²)
- uzriktēt** v. 1. **Uzlikt;** uzstādīt. *uzriktēju pleijera austiņas ..* (Liksoma/Grīnberga 2001, 91) 2. **Sakārtot.** *Jūs būtu paspējusi uzriktēt [=uzkrāsot] otru aci.* (1996, TV; tulk. filma)
- uzriktēties** v. **Sataisīties,** sagatavoties. (1992)
- uzsēdināt** ♦ **uzsēdināt uz adatas,** sk. **adata.**
- uzsēsties** ♦ **uzsēsties uz adatas,** sk. **adata.**
- uzsist** □ **uzsist futeni,** sk. **futene.** ♦ **uzsist asini(s),** sk. **asins.**
♦ **uzsist burbuli,** sk. **burbulis.** ♦ **uzsist gaisā,** sk. **gaiss.** ♦ **uzsist pa federi.** *Braukt. Jā, uzsitām pa federi un atbraucām.* (1992) *Izēdīs tukšu šķīvi, un tad varēs uzsist pa federi.* (1996, S30)
- uzspekot** v. 1. **«Kukuļot;** iedot (ar saistībām).» (LŽV²) 2. **Pielikt** cenu. *Uzspekos, ja redzēs, ka spēj maksāt.* (VE 1989)
- uzspēt** v. **Pagūt.** (sār. LLVV 8, 198) *Tò visu vēl uzspēs...* (2001, S18) *Viņš uzspēja aizlaisties.* (Diena 2004, 181, 11) [Sal. kr. *ycnemō*]
- uzsprausties** v. **Pievērst uzmanību** (meitenei). *Mums vakar ballē uzspraudās divi drūmākie tipi.* (VE 1989)
- uzstellēt** v. **Uzstādīt;** sagatavot darbam. (LŽV²) *Uzstellē gludināmo dēli.* (1996) // pārn. *arī uzvara, ar ko sāka brutālai un galīgai «vidēs sakārtošanai» uzstellētā .. valdība, .. draud izvērsties par zaudējumu.* (Diena 2005, 70, 2)

uzstibīt v. Uzstīvēt; uzvilkt (apgērba gabalu). *Uzstibī virs savas glau-nās šēzes šito dungrīnu ..* (Ēteris 1975, 50)

uzstutēties v. Piecerties. (LŽV²)

uzšaut v. «Kopoties.» (LŽV²)

uzšķiņķot v. Uzdāvināt. (LŽV²) *šo zeltu [=padomu] varēju uzšķiņķot ..* (Lāms 1973, 306) *Es tev labprāt to ģelzi uzšķiņķotu ..* (Karogs 1976, 9, 57; I. Lubējs)

uzšķipelēt v. Uzbērt ar lāpstu. *Bija nobērtā paprāva kaudzīte graudu, kuru vajadzēja lēnām uzšķipelēt uz transportiera ..* (Karogs 1975, 8, 41; H. Gāliņš)

uzšpicēt v. Uzšļakstīt. [frizieris:] *odekolons ir tikai noglabāts... Vai es aizmirsu uzšpicēt?* (Lugas 1974, 56) *Viņa apslacījās, šur tur uzšpicēja ūdeni un izlaida ķemmi caur matiem.* (Keno/Krastiņš 2001, 33)

uzšpicēties v. Uzšļakstīties. (1980)

uzšūmēties v. 1. Uzputoties. (1970) 2. pārn. Kļūt dūsmīgam. *Ne-uzšūmējies .., kāds kādu vienmēr apvaino.* (Keno/Krastiņš 2001, 180) *Es jau uzšūmējos.* (2001, S55) *Alūksnē sportiskais skudrupūznis uzšūmējies.* (Sports 2002, 234, 5)

uztankoties v. Uzpildīt degvielu. [A:] *Benzīns aptrūkās.* [B:] *Nu tad uztankojamies tēpat pie sakņu veikala.* (1992, radio)

uztraukāties v. Uztraukties. (VE 1989) (1993, jaun.)

uzvaktēt v. Pamanīt (ilgstoši vērojot). [aģitatori] *centās uzvaktēt vēlētājus, kuri nav īsti pārliecināti.* (2005, TV)

uzvārieties v. 1. Gūt lielu peļņu, kļūt bagātam. *Divkārša varka. Uzvā-rījās.* (1996, V30) *Tie tur... izdomājuši ir uzvārieties.* (2000, S26) .. *oligarhi .. grib uzvārieties par nodokļu maksātāju naudu.* (2003, Delfi) *no tā visa tikai uzvārās bankas, bet studentiem labums nekāds.* (2005, Delfi) 2. Uztrauk-ties, rājoties uz kādu. (I. B.)

uzvilkt v. Uzvarēt (sportā). *Armēņi tomēr uzvilka [=uzvarēja futbolā] gogaš...* (2005, Delfi)

užas! interj. Šausmas! (1992, jaun.) [< kr. *ужас*]

užasņiks subst. Šausmu filma. *Užasņikus un fantastiku kategoriski atsa-kos skatīties.* (BŽVZiņas 2005, 18, 18) [< kr. sl. *ужаснук*, sal. Jeļistratovs 2000, 485]

V

- va** ♦ **va vellos!**, arī **va velns!** Lieto, izsakot pārsteigumu (bieži nepatīkamu). *Va vellos! Kas par dullumu uznāca!?* (1993) *Nu es esmu baigos sūdos. Va velns!* (1995, TV)
- vācene** subst. 1. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988) *Vācenē pagaidām divi štoki — nenodevu sacerējumu.* (VE 1989) *Man vācenē labi veicas.* (Koluža 2000, 145) 2. Vācu valodas skolotāja. (sk 1988) 3. «Vāciete.» (LŽV²)
- vāciša**, arī **vācišs** subst., skoln. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)
- vāči** subst., dsk. Vācija. *Mums divi čaļi brauc uz vāciem.* (1996)
- vaga** ♦ **ņemt vagu**. Bēgt. *Vai tu zini, kur es sāku mukt? Frontē mēs teicām — ņemt vagu.* (Janovskis 1991, 114; vienk. LLVV 8, 240) ♦ **paraut vagu**. Aizbēgt. *Nogāzām podus un parāvām vagu.* (1992, jaun.) ♦ **sūdi vagā**, sk. **sūds**.
- vagot** v. 1. Bēgt. *Mums nācās vagot no mentiem.* (VE 1989) 2. Skriet. *Vagosim gar uni uz staciju.* (VE 1989) Sk. arī **aizvagot**.
- vāģis** ♦ **desu vāģis**, sk. **desa**.
- vāģīties** v. Vadīt bumbu (sporta spēlē); driblēt. *Nevāģies, nevāģies!* (1980) *Pa daudz vāģījās [futbolists] ..* (2001) [< kr. sar. водиться]
- vaimanas** ♦ **grāvju vaimanas**, sk. **grāvis**.
- vajaks** subst. Karavīrs. (1992, jaun.) [< kr. sar. вояка 'karotājs']
- vājiņais** subst. (< adj.), skoln. Vieninieks (atzīme skolā). (1988)
- vakars** subst. Nelaime; nepatīkšanas; slikts stāvoklis. *ja tu neiemēlīsi [bumbu], tad tev vakars.* (1995, TV; tulk. filma) *Nu ir vakars.* (LŽV²) *Ja ar inficēto ārstēšanu nodarbotos visas slimnīcas, tas būtu vakars.* (Sestdiena 2003, 3. IX, 18)
- vāks** subst. Nelaime; nepatīkšanas; slikts stāvoklis. (LŽV²) *Johaidi! Tad man ir vāks!* (1994) *Vāks, tur nāk mans skolotājs!* (Diena 2003, 183, 12) «*Kas notīks, ja zeme pārstās griezties?*» — «*Viss cauri! Totāls haoss! Pilnīgs vāks!*» (Sestdiena 2003, 27. XII, 46) [Sal. kr. sar. крышка?]
- vaktēt** v. 1. Sargāt; uzraudzīt. (LŽV²) [viņš] *tu vaļā logus un vaktē, lai nebūtu caurvēju ..* (Sestdiena 2003, 25. I, 43; D. Rukšāne) *Draugi .. vaktēja*

durvis, bet velti — *viņš atrada durvis, logu vai caurumu grīdā un bija prom ..* (Sestdiena 2003, 24. V, 36; E. Zirnis) 2. Censties pamanīt. *stāvēju un vaktēju, lai, tiklīdz viņš parādās, viss [ēdiens] ir silts, gatavs ..* (PatDz 2005, 11, 16) 3. Stāvēt sardzē (piem., cenšoties (kādu) noķert). *Taču ir tādi [ceļu policisti], kas stāv pie stūra un vaktē pārkāpējus.* (VZiņas 2003, 79, 9) *Viņaprāt, vienīgais ierocis [pret vilku] ir pacietība, vaktējot to māju tuvumā ..* (Diena 2004, 169, 14) [Sal. vācu *die Wacht* 'sardze'] Sk. arī **novaktēt, uzvaktēt.**

-vākties, sk. **novākties.**

vaktnieks subst. Sargs; uzraugs. (LŽV²)

vāķene subst., skoln. Vācu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

vāķīt v. Uzraudzīt (bērnu). (LŽV²)

valceris subst. Valsis. (1970) (LŽV²) [*<* vācu *der Walzer*]

valene subst., skoln. Valodas mācība; latviešu valoda (mācību priekšmets). (sk 1988)

vālēt v. 1. Ātri pārvietoties (iet, skriet, braukt). (LŽV²) *cik bieži mēs [=maksšķernieki] varam atļauties vālēt uz tiem komerciālajiem ūdeņiem?* (2003, www) *ātruma ierobežojumu toreiz vēl nebija, vālēju ar 140!* (Sestdiena 2003, 5. VII, 14) *Omskā .. iznāku no stolovajas, vālēju atkal Tālo Austrumu virzienā.* (Zemgale 2003, 32, 6; A. Freimanis) 2. Spēlēt (sporta spēli). *Vis laik viņš pamatā [=volejbola komandas pamatsastāvā] vālēj...* (1998, S40) ♦ **vālēt vaļā.** Sākt (ko darīt). (1997) Sk. arī **aizvālēt.**

valoda ♦ **mūsejo valoda**, sk. **mūsejais.**

vaļā □ **kratīties vaļā**, sk. **kratīties.** ♦ **dragāt vaļā**, sk. **dragāt.**

♦ **pervēt vaļā**, sk. **pervēt.** ♦ **šūties vaļā**, sk. **šūties.** ♦ **vālēt vaļā**, sk. **vālēt.** ♦ **viksēt vaļā**, sk. **viksēt.**

vaļenki, arī **vāļenki**, arī **vaļinki** subst., parasti dsk. *Velteņi. vaļenki.* (1980) *ka neuzdāvina Santa Klauša vietā Salaveci vaļinkos ..* (1995, TV) *Es sēdēju vaļenkos un fufaikā dārzā.* (2005, S58) [*<* kr. *валенку*]

-vaļīt, sk. **novaļīt.**

vampīrs subst., skoln., hum. Skolotājs. (JVSK 1987) (1991, skoln.)

vanckāt v. Dzīt; trenkt. (vienk. LVSU, 90) Sk. arī **ievanckāt.**

vanderzellis subst., hum. Pūsis. (1970) [*<* vācu *der Wandergeselle*]

vannūzis subst. Vannasistaba. *Taču pa ceļam vannūzī izpucē blisenes, lai vari labāk šo apskatīt.* (Rijnieks 1990, 256)

vantēt v. «1. Mest. 2. Sist.» (LŽV²) Sk. arī **novantēt**.

vaņa subst. Krieivs. (1970) [< kr. pv. Ваня < Иван]

vaņģēt v. Sagūstīt; ar varu iesaistīt. *Mēs nekad neesam nevienu vaņģējuši un par varītēm vilkuši iekšā* [fondā]. (VZiņas 1995, 2. IX, 17) [< vācu fangen]

-vaņgot, sk. **savaņgot**.

vaņīt v. Smirdēt. (1993, jaun.) [< kr. вонять]

vaņka subst. Krieivs. (LŽV²) *Vaņka jau neko neprot kvalitatīvi izgatavot.* (VE 1989) [čēcēni] *negrasās savu cīņu pārtraukt, kamēr «vaņkas» jau otro reizi nebūs ar kaunu padzīti no viņu Tēvuzemes.* (DDD 2003, 22, 7) [< kr. pv. Ванька < Иван]

vara ♦ **par varas makti**, sk. **makte**.

vārdene subst. Vārdadiena. (JVSK 1987) *Atnāksi sešos uz manu vārdeni?* (Koluža 2000, 145)

varēt ♦ **apčurāties var**, sk. **apčurāties**. ♦ **beigts var palikt**, sk. **beigts**.

vārīt ♦ **vārīt naudu**. Pelnīt (lielu naudu); gūt peļņu. *Sportisti boksa biznesā ir tikai melnā darba darītāji. Visi pārējie vāra naudu.* (Sestdiena 2003, 29. III, 27) ♦ **piķi vārīt**, sk. **piķis**. Sk. arī **savārīt**.

vārīties v. Pelnīt (lielu naudu); gūt peļņu. *Paceļ cenas, bet veikals vārās. Biezie pērk.* (1994) *Rodas sajūta, ka tā sauktā modernizācija tiek veikta tikai tāpēc, lai iegūtu jaunus klientus .. un varētu vienkārši «vārīties».* (Diena 2003, 164, 2) [naudas tīkotāji] *izstādes laikā «vārījās» uz nebēdu.* (VZiņas 2005, 50, 4) [Sal. kr. sl. *навариться*, sal. Ņikitina 2003, 316] Sk. arī **uzvārīties**.

varka subst. Liela peļņa. *Divkārša varka.* (1996) *Viņš naturālu varku taisa* [, prasīdams nesamērīgi lielu cenu]. (1997) *Tād jau nav vērts, ja varku nevar uztaisīt, vai ne?* (2000, S42) [Sal. kr. sl. *навар*, sal. Ņikitina 2003, 316]

varkšķēt v. Runāt pārāk daudz; muldēt. (vienk. LVSV, 285) (JVSK 1987) *Ko nu varkšķi tik daudz, labāk parādījusi pašu filmu!* (VE 1989) *Runā par lietu, nevarkšķi!* (Koluža 2000, 145)

vārna ♦ **vārnu kājas**. Grumbiņas pie acīm. *Tikai mieru, trenere, dabūsiet vēl vārnu kājas.* (1995, TV; tulk. filmā)

vārti □ **vārtu rūme**. Mājas pirmā stāva līmenī izveidota caurbraucama telpa (parasti aiz vārtiem). (1980)

vārtrūme subst. Mājas pirmā stāva līmenī izveidota caurbraucama telpa (parasti aiz vārtiem). *Gaidiet uzbrukumus no katras vārtrūmes un no katras miskastes.* (NRA 1996, 30. VIII, 8) *Izlaidīsi garu kādā vārtrūmē [, ja vēl lietosi narkotikas].* (1999, TV; tulk. filma)

vasarenes subst., parasti dsk. Vasaras riepās. *sarunā atlaides [pērkamajām riepām], ja vasarenēm.* (2004, www)

vaservāgs subst. Līmeņrādis. (LŽV²) [*< vācu die Wasserwaage*]

vašbļoda subst. Mutes bļoda; mazgājamā bļoda. (LŽV²) [Sal. vācu *die Waschschiüssel*]

vate ♦ **bāzt vati ausī, sk. bāzt.**

vau! interj. Izsaka izbrīnu, pārsteigumu. (1999) (2002) [*< angl. wow*]

vāvere subst. Sievietes dzimumorgāni. *Scēna ir pietiekoši ilga, lai skatītājiem būtu iespēja pamatīgi nopētīt viņas sarkanīgo vāverīti.* (Sexer 1994, 12, 34)

-vāverot, sk. izvāverot.

vazāties v. Klist, klaiņot. (vienk. LLVV 8, 330) *Nu kur tu visu vakaru vazājies?* (1987, S45) Sk. arī **aizvazāties.**

važna ♦ **važnā desa** iron. Svarīga persona. (2005, www) [Sal. kr. *важный* 'svarīgs', siev. dz. *важная*; kr. sl. *деловая колбаса*]

važot v. Braukt; «doties kaut kur». (LŽV²) [*< liet. važiuoti*]

vecais subst. (*< adj.*), parasti uzrunas formā. 1. Zēns. (1996) 2. Vīrietis. (1992) 3. Draugs. (2005, www)

vēcē subst., nelok. Tualete. *Šis .. neuzdrošinājās iet pat uz vēcē ..* (Liksoma/Grinberga 2001, 89) [*< angl. WC: watercloset*]

vecene subst., skoln. 1. Māte. (sk 1988) 2. Meitene. (JVSK 1987) *Paņemsim no ekciem vecenes.* (1991, V19) *Uz tusiņu ieradās nepazīstamas vecenes.* (Koluža 2000, 145) 3. Sieviete. *Visas vecenes lūr uz mums [no apdzītās automašinas].* (1993, S25) *Mēs tur bijām .. divdesmit vecenes, es un zilais zēns K...* (1996, V46) *Tādu veceni parasti nevajag iekarot, viņa pati pienāks klāt ..* (2005, www)

vecfāķis subst. Vecaistēvs. (1996) [Cilmi sal. **fāteris**]

vecfāteris, arī **vecfāters** subst. Vecaistēvs. (JVSK 1987) (1991, skoln.) [Cilmi sal. **fāteris**]

vecis subst., skoln. 1. Zēns. *Veči, bastojam fiziņi?* (1995, skoln.) *Veči, kas šodien uzdots?* (Koluža 2000, 145) 2. parasti dsk. **veči.** Ilgāk dienējuši

karavīri. *Ir gadījumi, kad «veči» ar dūrēm «pamāca» jauniesauktos.* (ZA 1995, 62, 3) *Cik naudas būs vajadzīgs, lai .. izveidotu .. kaujasspējīgu kara-spēku, kas patiešām atbilstu NATO standartiem un kurā «veči» neatņemtu jauniekareivjiem naudu un nedauzītu tos?* (VZiņas 1997, 11. VII, 2) ♦ **baigais vecis**, sk. **baigs**.

vecmutere subst. Vecāmāte. (sk 1988) [Cilmi sal. **mutere**]

vecs ♦ **vecā miesa** bieži iron. Draugs (parasti lieto uzrunā). (1960) (2005, www)

veča subst. Meitene. (1990, skoln.)

večerinka subst. Viesības; ballīte. (JVSK 1987) (LŽV²) *Jūs uz to večerinku arī bijāt?* (2004, S50) *Kaščejs: Vakarā mājās nebūšu, iešu pie Vasilisas uz večerinku.* (2004, Delfi) [*< kr. вечеринка*]

veģma subst. Nesimpātiska sieviete; neglīta sieviete. (1997, skoln.) (J. N., K. M.) [*< kr. вежда* 'ragana']

veicene subst. Veikals. *biju iekātojis veicenē.* (Lāms 1980, 118)

veicis subst. Veikals. (sk 1988) *Veicī importa kurtkas izsvieda.* (VE 1989) *Mūsu veicī gardi vietējie āboli.* (Koluža 2000, 145) *Ejiet labāk apspriest, cik kurā veicī alus maksā ..* (2004, Delfi)

veičuks subst. Veikals. (sk 1988) (1992, jaun.)

veikls ♦ **veikls kā elefants**, sk. **elefants**.

-veikties, sk. **noveikties**.

veikšis subst. Veikals. (Koluža 2000, 145)

vējeris subst., spec. Kāds regbija spēles elements. *Labi nostrādāja mūsu «vējeris», teicami spēlējām ar kāju ..* (Sports 2003, 97, 7) [*< kr. бееп*]

vējš ♦ **mīzt pret vēju**, sk. **mīzt**.

vēkšķene subst., skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (sk 1988)

veķeris, arī **veķers** subst. Pulkstenis. (1997, skoln.) *Mums ir .. omammas veķers ar bumbām ..* (LitM 1975, 18, 7; M. Zile) *veķeris.* (LŽV²) [*< vācu der Wecker* 'modinātājpulkstenis']

veķēt v. «Sist.» (LŽV²)

velis subst. Divritenis. (sk 1988)

velītis subst. Divritenis. (1996)

vellapēda, arī **vellapēds** subst., hum. Divritenis. (1992) (LŽV²) *Manam vellapēdam nav uguņu.* (Koluža 2000, 145) *Pret savu vellapēdu man ir daudz*

- maigu jūtu** .. (Ieva 2003, 20, 6) *jāaizbrauc pāris kilometru ar vellapēdu.* (2004, www)
- vellis** subst. Divritenis. (sk 1988) (1996)
- vells** ♦ **va vellos!**, sk. **va.**
- velns** ♦ **mālēt velnu**, sk. **mālēt.** ♦ **va velns!**, sk. **va.**
- veļiks** subst. Divritenis. *Vecis sievai kaut ko saka, redzēdams, ka sievu un rīteni līdz mājai nedabūs .. Es tā ar interesi vēroju, varbūt veļiks paliks [un man tiks].* (1996, V30)
- veļļuks** subst. Divritenis. (JVSK 1987) (1991, skoln.) (LŽV²)
- vēmiens** ♦ **vēmiens nāk.** Ļoti nepatīk. (1996) *Man no viņiem vēmiens nāk.* (1997, TV; tulk. filma)
- verģele** subst., niev. Teksts. *Kāpēc mēs nevaram rakstīt visu to garo verģeli?* (2005)
- vertaļots** subst. Helikopters. *Lielvārdē esot tikai divi vertaļoti.* (Koluža 2000, 145) [*< kr. вефма.лѳт*]
- vērties**, sk. **aizvērties.**
- vērts** ♦ **cūkas sūda vērts**, sk. **cūka.**
- vertuška** subst., neakt. Telefonaparāts ar ciparu ripu. *padomju laikos Rakstnieku savienības vadītājam bija valdības trīsciparu vertuška ..* (Diena 2003, 266, 2; J. Peters) [*< kr. вефмушка*]
- vēsā** subst. (*< adj.*), skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (sk 1988)
- vēsais** subst. (*< adj.*). 1. Aukstasinīgs cilvēks. *«Jūs nu gan esat vēsā,» — teica Zazī.* (Keno/Krastiņš 2001, 114) 2. Moderns cilvēks. *Jo es gribēju būt vēsais.* (1997, TV) // *«Jauns vīrietis, kam ir zināma izturēšanās un apģērbs.»* (LŽV²) [Sal. angl. *cool*]
- vēsene** subst., skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (sk 1988)
- vēsi** adv. Bez problēmām; bez grūtībām. (JVSK 1987) *Kursiķi aizstāvēju — vēsi.* (VE 1989)
- vēšķene**, arī **vēstene** subst., skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (sk 1988)
- vest**, sk. **izvest.**
- vēstere** subst., skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (sk 1988)
- veša** subst. Veļa. (LŽV²) *izmazgā kādu vešīņu ..* (1994, TV) *Man nesanāca laika. .. vešu mazgāju ..* (1994, S25) *savu istabu gan pati uztīru .. un*

- vešu izmazgāju.** (RīgasB 1997, 180, 13; S101) [*< vācu die Wäsche*] Sk. arī **apakšveša.**
- veščmešoks** subst. Armijas mugursoma. *Viņš bāž roku savā veščmešokā, izvelk pudelī.* (2000, TV; Fredis par dienestu padomju armijā) [*< kr. веѓевоу мешок*]
- vešeriene** subst., neakt. Veļas mazgātāja. (LŽV²) *es biju smalka vešeriene ..* (LitM 1976, 28, 10; V. Belševica) *sadzīvīskais vešerienu skats [operā] sauc atmiņā Blaumaņa «Ugunī».* (Diena 2003, 49, 13) *politiki kā viduslaiku muižas vešerienes sāka mazgāt savu netīro veļu.* (Diena 2003, 221, 4; G. Ulmanis) [*< vācu die Wäscherin*]
- vešūzis** subst. Veļas mazgātava. (EH 2, 773, Sunākstē) (LŽV²) *vešūzis, kur atrodas veļas mazgājamās un žāvējamās mašīnas ..* (Ieva 2003, 52, 60) [Sal. vācu *das Waschhaus*, resp., atiecīgo lv. vārdu]
- veti** subst., dsk. 1. Veterinārā fakultāte. (1989) 2. Veterinārās fakultātes studenti. (1999)
- vēzene** subst., skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (JVSK 1987) (1992, skoln.) *Kas šodien vēzenē uzdots?* (VE 1989)
- vicot, sk. ievicot.**
- videne** subst. Vidusskola. *Videnē mēs esam pārmijuši tikai pāris vārdu.* (1996, TV; tulk. filma) *Mūsu videnē 660 skolēnu.* (Koluža 2000, 145) *tanī laikā gāju videnē.* (2005, Delfi)
- videomaģis** subst. Videomagnetofons. *dzīvoklis bija iekārtots pa pirmo. Ar samtu pārvilkti saliekamie dīvēni, ādas klubkrēsli, .. videomaģis ..* (Friborts/Kraučis 1996, 6)
- vidiks** subst. Videokasete. (1992, jaun.)
- vidiķis** subst. Videomagnetofons. (1990, skoln.)
- vids** subst. Skats; izskats. (1993, jaun.) (1996) [*< kr. вид*]
- vidūzis** subst. Videosalons. (1992, jaun.)
- vieglināties, sk. atvieglināties.**
- viengaņu** subst., ģen. Tāds, kam ir (tikai) viens ātrums. *Kādas jums tur ir ātrumkārbas — viengaņu vai četrgaņu?* (1995, TV)
- vienrobnieks** subst. Mopēds. (1990, skoln.)
- viens** ♦ **viens pūtiens.** Nedaudz (darba, ceļa u. tml.). *Viens pūtiens, un būsīm galā.* (1988, v50) *Un tad jau tur ar kājām viens pūtiens ..*

(1997, radio) ♦ **pie vienas vietas**, sk. **vieta**. ♦ **pēc vienas šnites**, sk. **šnite**. ♦ **vienu māju tālāk**, sk. **māja**.

vientuļnieks subst., skoln., hum. Vieninieks (atzīme skolā). (sk 1988)

vieta ♦ **pie vienas vietas**. Vienaldzīgs, nesvarīgs. *Man viss bija pie vienas vietas.* (Liksona/Grīnberga 2001, 71) *kad [viņa] nocopē kādu štuceri ..., ģimene tad pie vienas vietas.* (Keno/Krastiņš 2001, 14) *Tas, ko mēs gribam, viņiem tas ir pie vienas vietas.* (2003)

vienvārdsakot adv. Īsumā, īsi sakot. *Vienvārdsakot, ja izštuko, tad sarunāsim.* (2001, V40)

viģiks subst. 1. Videomagnetofons. (JVSK 1987) *Man ir jaunas filmiņas viģikam.* (Koluža 2000, 145) *kompjūters būs lēta «viģika» cenā.* (Sestdiena 2000, 26. II, 5) 2. Videokasete. *atgriezies pie dežurant gald un uzlik viģik.* (Liksona/Grīnberga 2001, 138) [**< kr. sl. вудик**]

vihers subst. 1. Sarežģījums. *Viņš neatnāca pie manis pēc pilnvaras .., tur jau ir tas vihers.* (2005) 2. Līkums; pagrieziens. (LŽV²) (2004, V38) *vadot mersi, praktiski nav iespējams izdarīt nepareizu manevru — lai arī kādus viherus tāisītu priekšā braucošā mašīna.* (Diena 1996, 23. XII, 15) [Sal. kr. *вухрумъ* 'riņķot']

vijolīte subst. Zilums (parasti zem acs). (JVSK 1987) *Pārvilkos mājās, skatos — zem acs jau viena vijolīte.* (VE 1989)

vikends subst. Nedēļas nogale. [virsraksts:] *Normāls vikends* (Diena 2003, 86, 14) *Nesaprotu, kāpēc [čempionāta] kalendāram nevarētu būt normāls ritms, kā citās valstīs, kur vikendos ir regulārās spēles ..* (2004, Delfi) [**< angl. week-end**]

vikse subst. Apavu krēms. *viņš bija .. ar mazu birstīti uzziēdis viksi un tagad ieslīdināja krēmu ādā.* (Bels 1977b, 144; novec. LLVV 8, 475) [**< vācu die Wichse**]

viksēt v. Spodrināt (apavus ar apavu krēmu). (LŽV²) *kapteinis Salmiņš .. šūpo spoži viksēto zābaku.* (Jansons 1985, 376; novec. LLVV 8, 475)

♦ **viksēt iekšā**. Ēst. (LŽV²) ♦ **viksēt vaļā**. Sākt (ko darīt). (LŽV²) [**< vācu wichen**] Sk. arī **noviksēt**.

vikurs subst. «Joks; afēra; notikums.» (LŽV²) [Cilmi sal. **vihers**]

viķeris subst. Kaut kas interesants. «Joks; afēra; notikums.» (LŽV²) *Katrā grāmatā viņš [=rakstnieks] izgudro kādu «viķeri».* (Ieva 2005, 24, 12; I. Kolmane) [Cilmi sal. **vihers**]

- vilcis** subst., skoln. Vilciens. (JVSK 1987)
- vilčuks** subst., skoln. Vilciens. (JVSK 1987) (1990, skoln.)
- vīle** ♦ **ņemt vīli**. Bēgt. (1970)
- vīlēt** v. Ātri pārvietoties (iet, skriet, braukt). *futbolu noskatījušies un tagad vīlē uz mājām.* (Klavis 1989, 174) *Mobilais pie auss, cigarete zobos, un tik vīlē [ar džipu].* (2005)
- vīlītis** subst. Automašīna «Willys». *Zem «vīliša» isā un plakanā motora pārsega atradās .. četru cilindru motors ..* (VZiņas 2005, 238, 21) // *Vieglā automašīna ar paaugstinātu pārgājību (parasti ar brezenta jumtu).* (1960) (sar. LLVV 8, 482)
- vilkt, sk. pavilkt, uzvilkt.**
- vilkties, sk. pavilkties.**
- vinārs** subst. Vīns. (1999, S22) *Vināru dzersi?* (Koluža 2000, 145)
- vincuks** subst. Vīns. *ierāvām pa diviem vincukiem.* (Liksona/Grīnberga 2001, 68)
- vinčiks** subst. Vīns. (JVSK 1987) (Koluža 2000, 145) *gribējām iedzert vinčiku, uzpīpēt un pagrābstīties ar meitenēm.* (Diena 1996, 80, 12) [**<** kr. сивчук]
- vinčuks** subst. Vīns. (LŽV²)
- vindeles** subst., parasti dsk. «1. Kājauti. 2. Zīdaiņa autiņi.» (LŽV²) [**<** vācu *die Windel*]
- vinne**, retāk **vinnis** subst. Uzvara. *Psiholoģiski apstrādāt pretiniekus pirms mača — puse no vīnnes ..* (2003, Delfi) *Tagad vinnis 2:0 ..* (2004, Delfi)
- vintene** subst. Šautene. (LŽV²) [**<** kr. винтовка]
- vīnūzis** subst. «1. Dzertuve. 2. Vīna darītava.» (LŽV²)
- viņčiks** subst. Vīns. (1992, jaun.)
- viņķelēt, sk. saviņķelēt.**
- viņķelēties** v. «Saskatīties.» (LŽV²)
- viņķelis I** subst. 1. Leņķmērs. (LŽV²) 2. Stūris; leņķis; līkums. (1970) [**<** vācu *der Winkel*]
- viņķelis II** subst., niev. Vīns. «Lēts vīns.» (LŽV²) (2000)
- viņš** ♦ **čorts ar viņu**, sk. **čorts**. ♦ **her viņu zin**, sk. **her**. ♦ **hren viņu zina!**, sk. **hren**.
- vipendrons** subst., iron. Svarīga persona. (2005, www) [Sal. kr. sl. *ви-пендръ* 'iedomīgs cilvēks', sal. Nikitina 2003, 92]

vips subst. VIP loža. *Sēdēsi ārā vai nāksi vipā iekšā?* (2003, V35) [*< angl. VIP: very important person*]

virēne subst. Viramāte. (1994)

viršū □ gāzties viršū, sk. gāzties. □ pabraukt viršū, sk. pabraukt. ◆ braukt viršū, sk. braukt.

viršs subst. «Virsseržants.» (LŽV²)

virtozaurs subst., hum. Virtuozs. [ir interesanti] *skatīties, vai izpildītājs ir pietiekams virtozaurs, lai to varētu nospēlēt.* (2004, Delfi)

virtšafte subst. Saimniecība. (LŽV²) [*< vācu die Wirtschaft*]

viruss subst. Ļoti nesimpātisks cilvēks. (2005, www)

visene subst., skoln. Vēsture (mācību priekšmets). (1990, skoln.)

viskačs subst. Viskijs. *galvenais, lai sevī salietajam viskačam būtu kur nozvelties un pasnaust.* (Diena 2003, 16, 10; N. Naumanis)

viss ◆ viss ir bumbās, sk. bumba. ◆ viss nav bēniņos, sk. bēniņi. ◆ nav viss mājā, arī nav visi mājās, sk. māja. ◆ viss pa štokiem, arī viss štokos, sk. štoks. ◆ čorts ar visu, sk. čorts. ◆ uz visu katušku, sk. katuška. ◆ šmuce pa visu gīmi, sk. šmuce.

viška I subst., spec. Tiesneša paaugstinājums (piem., volejbolā). *Slovāks tiesā — augšā uz viškas.* (1996, V20) [*< kr. вишка 'tornis'*]

viška II subst. Nāves sods. (LŽV²) *Padomju Savienībā par valūtas operācijām varēja dabūt «višku» ..* (VZiņas 2005, 147, 9) [*< kr. sar. вишка < высшая мера наказания 'augstākais sods'*]

vitamīns subst. Narkotika. *es vienreiz .. [veikalā] atradu vitamīnu uz grīdas — vienu gramu.* (2005, V20)

vīze subst. Veids. (LŽV²) *Piebaldzēni savam jaunajam skolas kungam sagādāja pelēkas, pēc Piebalgas vīzes sūtas drēbes.* (Kalniņš 1964, 142; novec. LLVV 8, 555) *ja kaut kas tāds vēlreiz atkārtotos, policisti rīkotos tieši tādā pat vīzē.* (Sexer 1994, 5, 32) [*< vlv. wis(e) ME 4, 650*]

vkładčiks subst. Naudas noguldītājs. *Jautāts par tā saucamo «vkładčiku» firmu uzplaukuma laiku, Krisbergs vispirms uzsver, ka «Auseklītis» esot pieņēmis tikai investīcijas ..* (Sestdiena 2003, 18. I, 14; E. Zirnīs) [*< kr. вкладчик*]

vlazduška subst. Utis. (2005, www)

vo! interj. I. Lūk; tā. (LŽV²) *No tās dienas mēs, usjo, līdz pašām barikāžu beigām palikām, vo.* (1994, TV) *Vo, kur viņam ūsas.* (1996) *Vo, blāg, zaļa*

- voņa** subst. Smaka; smirdoņa. (1990, skoln.) [**<** kr. *вонь*]
- voņāt** v. Smirdēt. (JVSK 1987) [**<** kr. *вонять*]
- vopšem** adv. Vispār. (1990, skoln.) *Vopšem es rītā piezvanišu.* (1996, jaun.)
Vopšem, daudz par esošo situāciju tu nezini... (2006, Delfi) [Cilmi sk. **vob-šcem**]
- voška** subst. Uts. (LŽV²) [**<** kr. *вошь*]
- vot!** interj. Lūk. *Vot, kur tavi cimdi.* (1996) *Tas ir mūsu jaunais iesaiņojums — maziņš, smuks, vot.* (1996, TV) *Vot, tie [=«Kellogg's» pārslas] garšo bērniem ..* (1999, S40) *vot, kā mums, šoferiem, iet: šite lejā [pa nogāzi] svētdien nojaucās viens žiguls ..* (Zemgale 2003, 32, 7; A. Freimanis) [**<** kr. *вот*]
- vot ķebe raz!** interj. Saka par nepatīkamu pārsteigumu. *RBS [=te-
lekanāls] tāds foršs bija, un vot ķebe raz [nav vairs].* (1996, S30) [**<** kr. *вот мебе paz*]
- vou!** interj. Izsaka izbrīnu, pārsteigumu. *Vou! Tie tavi zīmējumi?*
(Koluža 2000, 145) [**<** angl. *wow*]
- vozduks** subst. «Smaka.» (LŽV²) [**<** kr. *воздух* 'gaiss']
- vremja** subst. Laiks. *Runā ātrāk, man nav vremjas.* (1992) [**<** kr. *время*]
- vsjo** pron., subst. nozīmē. *Viss.* (J. N., K. M.) *Vot, šitā te. Nu ir vsjo.* (1993, V25)
[**<** kr. *всё*]
- vuncas** subst., parasti dsk. Ūsas. *Viņš bija nomaskējies ar melnām vunc-
kām ..* (Keno/Krastīņš 2001, 46) [**<** vācu *novec. die Wunzen*, sal. ME 4,
299 s. v. *unsas*]

Z

- zabegalovka** subst. Bārs; bistro. *Satiksīmies zabegalovkā!* (Koluža 2000, 146)
[**<** kī. *забегаловка*]
- zaberlace** subst. Krūšautiņš (mazam bērnam). (LŽV²) [**<** vācu *der
Sauberlatz*]
- zābīši** subst., parasti dsk. Zābaki. (1997, skoln.)
- zace** subst. 1. Uzskoda (alkoholiskam dzērienam). *No virtuves nesa
jaunas zaces, no pieliekamā izņēma jaunās pudeles.* (Lāms 1974, 35) 2. Ēdiens.

(LŽV²) *neesot manījis [kuņģī] tikpat kā nekādus traucēkļus, vienīgi stingras zaces nevarējis cirst iekšā ..* (Karogs 1976, 8, 19; R. Ezera) *Šodien i [bufetē] — beidzot mana zace.* (1980, V45) 3. «Komplekts.» (LŽV³) [Cilmi sal. **zakuska**]

zacene subst. 1. Uzkoda (alkoholiskam dzērienam). (LŽV²) *Mēs .. orbitā atpūtāmies! Kaijs! Bezsvara stāvoklis! Mēs lidojam, drope lido, zacenes lido!* (Sestdiena 2003, 29. III, 42; anekdote) *Tas noteikti bija onkulis Koļa, kurš fenderēja .. gurķišus zacenei!* (Diena 2004, 38, 21; čats) // pārn. *Ko paņemsim pie kafijas zacenei?* (Koluža 2000, 146) 2. Ēdiens. *Kādēļ tad neēd? .. Zacene labu labā.* (LitM 1975, 14, 7; E. Lukjanskis) *Jāpaņem zacene līdz.* (1996, S30)

zacepka subst. Iegansts. [A:] *Bet zacepka mums te ir [tiesas atlikšanai].* [B:] *Tā ir laba zacepka.* (1999) [зачепка]

začem adv. Kāpēc. *Začem tas ir vaidzīgs?* (1975) *A začem tev vajag?* (2005, S19) [зачем]

zafte subst. 1. Ievārijums. (LŽV²) 2. «Nepatīkama situācija.» (LŽV³) [der Saft 'sula']

zaftīgs adj., **zaftīgi** adv. 1. Sulīgs. (LŽV²) 2. Labs. (LŽV²) [saftig]

zagars subst. Iedegums. *Jāiet zagars ķert.* (2005, www) [загар]

zagnul v., nelokāma forma. Pārspilē; pārspilēji; pārspilēja. *Vecū, tu gan zagnul, tā nevar būt!* (Koluža 2000, 146) [загнул]

zags subst. Dzimtsarakstu birojs. *Taču es pamazām jau stūrēju tajos gadās .., kad apsver un rēķina nevis to, ko zagsā iegūs, bet ko zaudēs.* (Karogs 1976, 8, 30; R. Ezera) *Es tevi apprecēšu, kaut vai rīt iesim uz zagsu!* (Karogs 1976, 12, 104; Ē. Kanders) *Tas i tur, pretī zagsam?* (1980) *abi ekspolitiķi .. savā izvēlētajā «zagsā» iegāja slepeni pa sētas durvīm.* (Sestdiena 2004, 14. VIII, 4) [ЗАГС: запись актов гражданского состояния]

-zāgēt, sk. **nozāgēt**.

zāģis subst. 1. Zaudējums (sportā). *Mūsējiem būs zāģis.* (LitM 1979, 9, 4; A. Bels) «zāģis» *Ržešovā viņiem [=poļiem] atstās tikai teorētiskas izredzes tikt uz finālturnīru.* (Diena 2002, 270, 12) *labāk I uzvara un I zāģis nekā 2 niči.* (2003, Delfi) *Galvenais — .. neizgāzties ar smagiem zāģiem.* (2004, Delfi) 2. Cigarete. (JVSK 1987) (VE 1989) 3. neakt. Trokšņi ēterā ārzemju raidstaciju raidījumu slāpēšanai (PSRS laikā). *Tur nebija viirsū tie zāģi, kur padomijas drošības komiteja ..* (1997, TV) ♦ **kaulu zāģis**, sk. **kauls**.

zaiga subst. Laucinieciska, naiva meitene. (1997, skoln.)

- zajebis** adv., vulg. Labi. (1997, skoln.) [**< kr. vulg. zaeбycь**]
- zakazčiks** subst. Pasūtītājs. *sūdiņš zakazčiks*. (1980, V45) [**< kr. заказчик**]
- zakon** adv. Noteikti. *Nedēļu zakon tev viņas [=puķes] stāvēs*. (1976) [**< kr. sar. закон 'noteikti'**]
- zakonno** adv. Noteikti. (1990, V50) *Šodien nē, bet kādu citu dienu zakonno [domino] uzspēlēšu*. (1996, V60) [**< kr. sar. законно 'noteikti'**]
- zakss** subst. Dzimtsarakstu birojs. *mamma gāja uz zaksu, bet pa ceļam nodomāja, ka vārdū liks «Madara» ..* (1999, S14, rakstīts teksts) *Tik daudz, cik līdz zaksam aiziet, viņš nespēj*. (2005, Delfi) [**Cilmi sk. zagss**]
- zakuska** subst. 1. Uzkoda (alkoholiskam dzērienam). (LŽV²) *Mēs dzērām kumisu un kā zakusku zobos krakšķinājām izvāritus zirga auss krimslīšus*. (Grīva 1966, 125) *Paostītu rupjmaizes garozu zakuskai ..* (Karogs 1976, 3, 79; C. Dinere) *Kas tad nu plika kafija un biskvīts tai velna dzirvai par zakusku*. (Karogs 1977, 4, 90; H. Gāliņš) *Sieru, mazu gabaliņu, zakuskai*. (1999, V60 veikalā, pērkot arī degvīnu) 2. Ēdiens; barība (lopiem). *Jānis cēlās un gāja cūkām svaigu zakusku papļaut ..* (Tauriņš 1975, 132) // pārn. *Ēsma. ja ej uz butēm vai mencām un liec uz āķa lielu «zakusku» virsū, sāga to nepaņems ..* (Diena 2005, 5, 15; E. Zirnis) [**< kr. закуска**]
- zakusks** subst. Uzkoda (alkoholiskam dzērienam). *Būs visādi dzermie un labi zakuski*. (LitM 1976, 47, 7; A. Štrauss) *Es neatceros, kas man bij, bet zakuskam tas derēj*. (1977, S63)
- zakusočnaja** subst., neakt. Neliela degvīna dzertuve (20. gs. 70.—80. gados). *Tē [=kafetērijā] jau trakāk kā zakusočnajā*. (1980, S30) [**< kr. закусовая**]
- zakušments** subst. Uzkoda (alkoholiskam dzērienam). (1975)
- Zaķene** subst., vietv. Zaķu sala (Rīgā). *Pēc tam [braucam] uz Zaķeni*. (2006)
- zaķis** subst. 1. Meitene. (JVSĶ 1987) *Tas zaķis bija patiešām foršs, kur tas laiks, kopš es pēdējoreiz biju pieskāries džārai*. (Liksoma/Grinberga 2001, 90) *Festivālā .. vinnēja 15 gadus vecs zaķis ..* (TVDiena 2003, 10. VII, 3) *pat zinu tādus zaķus, kam jau 28, bet vēl jaunavās ..* (Diena 2004, 112, 21; čats) 2. spec. Vieglatlētikā — skrējējs, kas pēc norunas iesāk (vidējās vai garās distances) skrējieni īpaši ātrā tempā un vēlāk izstājas. *Viņš [=skrējējs] izaudzis slavenā Maika Boita ēnā, bieži tika izmantots par «zaķi»*. (PaDj 1980, 60, 2) □ **falšais zaķis**. Cepts maizes klaipam līdzīgs ēdiens no maltās gaļas ar piedevām. (1965) (2004) *Vai falšo zaķi var cept uz plīts?* (2006)

- zālīte** subst. Narkotikas (parasti marihuāna). *Mēs uzgājām, sapīpējušies kaut kādu zālīti.* (Nakts 1993, 29. VII, 4) *Tādi grausti ir labvēlīga vide zālītes un daudz nopietnāku narkotiku tirgotājiem.* (1999, TV) *Sekas bija apsūdzība par vienu zālītes smēķēšanas reizi.* (Liksoma/Grinberga 2001, 63) // *pārn. Šīs bailes no nākamības valstiskā līmenī šķiet jauka zālīte, kas līdz aizmirst privātas nebūšanas.* (VZīpas 1995, 23. X, 2; A. Tarvids)
- zālpēteris** subst. Salpetris. *ņem puslotes zālpētera ..* (Zariņš 1973, 95) [*< vācu der Salpeter*]
- zālpom** adv. Vienā paņēmiēnā (parasti par dzeršanu). *tiek piedāvāta .. iesvētīšana par sibīrieti, kur galvenais pārbaudījums ir «grāņonkas» ar «vodku» izdzeršana «zālpom».* (Sestdiena 2003, 5. IV, 39) [*< kr. залпом*]
- zaļais** subst. (*< adj.*). 1. neakt. «Partizāns.» (LŽV²) 2. parasti dsk. **zaļie**. Dolāri. (LŽV²) *Viņam pilns maks ar zaļajiem.* (Koluža 2000, 146) *vēlētāju uzpirkšana man prasīja veselus 400 zaļos.* (Diena 2003, 85, 18; komikss) *grupai «Cosmos» iedeva pirmo prīzi un 25 000 zaļo ..* (Mēs 2004, 7. VIII, 22) 3. dsk. **zaļie**, neakt. 50 rubļu banknotes. *Fāčam bija žūksnis sarkano, pat lielie zaļie ..* (Lāms 1980, 97)
- zamaška** subst. Ieradums (parasti slikts). *Man jau parādījās tādas [vecpuiša] zamaškas.* (2001, V24) [politīķis] *atnāca ar vecām pilsētas mēra zamaškām.* (2005, V40) *Laikam jau visa nelaipe būs tur, ka lieliem cilvēkiem ir lielas zamaškas.* (2005, Delfi) [*< kr. замашка*]
- zampīši** subst., parasti dsk. Zābaki. (JVSK 1987)
- zampoļits** subst., neakt. Komandiera vietnieks politiskajā darbā (PSRS armijā). *«kas jums tur Latvijā darās? Fasisms ceļ galvu?» rakstījis zampoļits.* (Sestdiena 2003, 5. IV, 30) [*< kr. замполит*]
- zapars** subst. Automašīna «Zaporožec». (sk 1988) *Šitais jau baigi švakais motorīnš. Tam zaparam, tam vecajam.* (1997, V50) *Janka teica, ka viņš grib no tā zapara starteri un riepas ņemt nost.* (1997) *Kas nu tagad šajos laikos zaparu pirkts!* (Koluža 2000, 146)
- zapasi** subst., dsk. Krājumi, rezerves. *Zapasi būs beigušies.* (1993, S25) [*< kr. запасы*]
- zapaska** subst. Rezerves ritenis (automašīnai). *Zapaskas arī jums nav.* (1995, TV; hum.)
- zapelītis** subst. Automašīna «Zaporožec». *Laižam ar zapelīti projām.* (1995, V5)

- zapiņš** subst. Automašīna «Zaporožec». (Koluža 2000, 146) *ir jādrāž pa Rīgu ar «zapiņu» .. (LitM 1979, 9, 12; J. Peters) nekādas mašīnas viņam nav, pat zapiņa. (VE 1989) Zapiņu vēlas pirkt. (1996, radio)*
- zapītis** subst. Automašīna «Zaporožec». *Tas [=vadīt vilcienu] nav kā pēc ķergas ar veco zapīti aizlaist. (2005, Delfi)*
- zapravka** subst. Degvielas uzpildes stacija. *a par Uldi no zapravkas toč abidno .. (2003, Delfi) [< kr. заправка]*
- zaps** subst. Automašīna «Zaporožec». (sk 1988) (VE 1989)
- zapte** subst. Ievārījums. *lej citronu zapti ar sviestu virsū .. (Zariņš 1973, 81) Viņai garšo plūmju zapte bez āboliem. (1993, S40) Ķiršu zapte. (2002, uzraksts uz ievārījuma burkas) // pārn. Ar «zaptēs» maizi vairs reti kuro jaunjo Eiropas Savienības pilsoni piebarosi. (BēnesZ 2004, 32, 4) // pārn. Sajukums, neskaidriība. Galvā zapte, un nav skaidrs, kāpēc tā un šitā .. (Diena 2004, 158, 19; čats) [Cilmi sk. zafte]*
- zapsburka** subst. Ievārījuma burka. *Zapsburka [vētrā] pa gaisu aizlidoja, bet man jūrasslimības nav .. (Diena-Izkl 2003, 8. VIII, 2)*
- zaraza** subst. 1. Slikts cilvēks. (1990, skoln.) *visādi parazitē vai, latviski sakot, zarazas sēž uz kakla .. (Nakts 1993, 13. V, 19) 2. interj. zaraza! Lieto, lai izpaustu negatīvu attieksmi, negatīvas emocijas. Un vēl viņai, zaraza — tāda stubla priviēka .. (1995, feļetons) «Zaraza!» — noķercās policists .., kad viņa mašīnai izpūtējs .. palika guļam uz ceļa .. (5min 2005, 39, 12; N. Andersons) [< kr. vienk. зараза]*
- zārkanagla** subst. Cigarete. *Laimīgā kārtā Lubošam varēja pierādīt tikai tās zārkanaglas [=cigarešu kontrabandu] .. (Frīborts/Kraučis 1996, 5)*
- zārknagliņa** subst. Cigarete. (1992, jaun.)
- zārks** subst. Automašīna VAZ 2009. *teicu, ka pie tā [=tēva] bija atbraucis vīrietis ar zārku (mašīna bija žigulis numur deviņi, kurus nereti sauc par gludekļiem vai zārkiem), .. tētis padomāja, ka vīrietis bija ar mašīnu un zārku. (1996) ♦ zārka nagla. Cigarete. (JVSK 1987) Izgāja ārā nosūkt zārka naglu. (1991)*
- zarna** subst. Kalsns cilvēks. (vulg. LVS, 151)
- zaruba** subst. Kautiņš. (JVSK 1987) (1991) [< kr. sl. заруба Ņikitina 2003, 181)
- zastups** subst., spec. Pārkāpiens (atspēriena dēlītim vai metiena līnijai vieglatlētikā). *Ak, kas par lēcieni, [bet] atkal zastups... (1997, V30) [< kr. застыв]*

zatrati subst., dsk., spec. Tēriņi. *Kopējais finansējums, vai ne, un tie zatrati kādi ir, vai ne...* (1975) [затра́ты]

zaude subst. Zaudējums (sportā). *Nauda apsūlīta par uzvaru, nevis speciālu zaudī.* (2005, Delfi)

zaurēt v. Cītīgi mācīties. (JVSK 1987) (LŽV³) *ja man kādu brīdi apņika zaurēt vārdiņus .., atcerējos Ņujorkas lidostu. Tas līdzēja.* (Diena 1999, 258, 13)

zaurēties v. Cītīgi mācīties. (2005, V55)

zavals subst. 1. Neveiksme, nepatikšanas. (JVSK 1987) (1991) 2. skoln. Kontroldarbs (skolā). (JVSK 1987) 3. spec. Kritiens (velosportā). (2000) [завал 'izkrišana eksāmenā', sal. Ņikitina 2003, 164]

zavods subst. Rūpnīca. (JVSK 1987) *Es, domājies, zavodā līst iekšā...* [=es neiešu strādāt rūpnīcā] (1979) [завод]

zavoģīties v. Pārāk ilgi vadīt bumbu (sporta spēlēs). *Nu, bļin, nu, zavoģījās...* (2003, V35, skatoties futbolu) [заводимься]

zažene, arī **zaženes** dsk. Šķiltavas. *Man nav sērkokociņu. Piespēlē zaženes!* (Koluža 2000, 146) [Cilmi sal. **zažigalka**]

zažigalka subst. Šķiltavas. (Koluža 2000, 146) [зажигалка]

zdača subst. Izdodamais naudas atlikums. *Lūdzu zdaču.* (1995) [здача]

zē bē adv. Apnicis; apņikusī. *Man tā skola jau zē bē, gribas brīvdienu...* (Koluža 2000, 146) [заебучь?]

zebra subst., skoln. Algebra (mācību priekšmets). (sk 1988)

zefirs subst. Tūļa, lempis. (1997, radio)

zeks subst. 1. Cietumnieks; bijušais cietumnieks. (LŽV³) *Pat «zeki», kā sevi dēvē daži bijušie ieslodzītie, viņu [=izmeklētāju] patiesi cienīja ..* (PadJ 1976, 217, 4) *Kas teica, ka zekiem šauras pierītes? Grāmatplauktos [cietuma kamerā] ir viss ..* (RīgasB 1995, 28. IX, 6) *Cietumā bija vienkārši sūdiģi. .. Mani neinteresēja zeku bumbiņu dīršana ..* (Līksoma/Grīnberga 2001, 80) *Cietumsargi apģādā zekus ar narkotikām.* (VZīnas 2004, 28, 1) 2. Zēns (parasti bravūrīģs, nepieklājīģs). (1992, jaun.) (1996, skoln.) [зек]

zeķenes subst., dsk. Zeķbikses. (JVSK 1987) (1992, jaun.)

zelšafte subst. Sabiedrība; kompānija. *vienu vakar stibojam no vienas lepņas zelšaftes.* (Karogs 1976, 9, 34; I. Lubēģs) [die Gesellschaft]

- zeļonka** subst. Brilljantzaļā spirta šķīdums. *Zeļonka ir?* (1980, pircēja aptiekā) *Sava vieta [koferītī] ir sporta tērpam, izolācijas lentei, un pat «zeļonka» katram gadījumam paņemta līdz.* (Diena 2003, 81, 12) [**< kr. зелѐнка**]
- zeme** ♦ **zemi raut**. Smieties. *Smieklīgi, un Ivo rauj zemi bez apstājas.* (Koluža 2000, 146)
- zemīši** subst., parasti dsk. Zemessargi. *Mans bračka arī iestājās zemīšos.* (Koluža 2000, 146)
- zero** subst., nelok., skoln. 100 rubļu. (1990, skoln.) [**< angl. zero 'nulle'**]
- zēvelbaļķis** subst. Sērkociņš. (LŽV²)
- zēvelkociņš** subst. Sērkociņš. (LŽV²)
- zģecs** subst. Neveiksme; nepatīkšanas. (2005, www) [Cilmi sal. **pizģecs**]
- zibeņzellis** subst. Veikls, izdarīgs cilvēks. (LŽV²) *Man tādi zibeņzelli patīk.* (VE 1989)
- zicēt** v. Stāvēt pēc komandas uz pakalējām (par suni, kaķi). (1975) // pārn. *Es nemaz negribētu tādu vīru, kurš te paceltām ķepām «zicētu» manā priekšā!* (RīgasB 2003, 241, 12) [**< vācu sitzen 'sēdēt'**]
- zīdosts** subst., spec. Dienvidaustrumu vējš. (1966) [**< vācu der Südost**]
- zīdvests** subst., spec. Dienvidrietumu vējš. *Jau senie holandieši bija ieteikuši [džinu] bailīgiem jūras braucējiem, kas .. nevarējuši pārciest nikno zīdvesta tārpinu.* (Zariņš 1973, 11) [**< vācu der Südwest**]
- ziedēt, sk. noziedēt.**
- ziegelēt** v. Zīmogot. (novec. LLVV 8, 626) [**< vācu siegeln**] Sk. arī **aizziegelēt, noziegelēt.**
- ziegelis** subst. Zīmogs; spiedogs. *Jo vairāk zieģeļu uz kāda papīra virsū, jo lielāka nepatīcība var gadīties par patiesību apstiprināta.* (Kalniņš 1979, 115; novec. LLVV 8, 626) [**< vācu das Siegel**]
- zieķis** subst., skoln. Zīmulis. (sk 1988)
- ziemeļbriedis** subst., hum. Nedaudz iedzēris cilvēks. (2005, www)
- ziepene** subst. Sentimentāls televīzijas seriāls. *Tā ziepene padarīja slavenu Kimu.* (1997, TV; tulk. filma) *Nevaru normāli paskatīties savu mīļāko ziepēni «Milas ceļš» ..* (TVDiena 2003, 1. III, 20) // pārn. *lugā ir varens grēku koncentrāts. Kā jau gruntīgā, sirdi pļošā ziepenē.* (Diena 2004, 71, 12; N. Naumanis)

ziepes ♦ **savārit ziepes**, sk. **savārit**. ♦ **ziepju trauks**. Visvienkāršākais fotoaparāts. *Kultūras ministrei .. dāvināti uzņēmumi, kurus .. meistars .. slepus uzņēmis ar ziepju trauku.* (Diena 2003, 157, 12) ♦ **ielist bez ziepēm**, sk. **ielist**.

ziepēt v. «Kukuļot.» (LŽV²) Sk. arī **ieziepēt**.

Ziepis subst., vietv. Ziepniekkalns (Rīgā). (2005)

zihāls adj., **zihāli** adv. Labs. (sk 1988)

ziher I. adv. Noteikti; droši. (LŽV²) 2. adj., nelok. Labs; uzticams. *Ziher čalis.* (sk 1988) [sicher]

zihs adj., **zihi** adv. Labs. (sk 1988)

zilais subst. (< adj.). 1. Homoseksuālis. (LŽV²) *mani piekāva par to, ka esmu zilais.* (1997, TV; tulk. filma) *Kāpēc tu runā kā zilais, Bob?* (1999, TV; tulk. filma) *Tās vecenes mani uzskatīja par zilo.* (Liksoma/Grinberga 2001, 89) 2. «Denaturētais spirts.» (LŽV²) 3. neakt. Piecu rubļu banknote. (sk 1988)

zilce subst. Galerts. (1963) [die Sülze]

zilgaļa subst. Galerts. (LŽV²)

ziliņš subst. Automašīna ZIL. *Ziliņš apgāzies. Šņabi siņi varēja no zemes laizīt.* (1995)

zilitis subst. Alkoholīķis. (LŽV²) *Ziliši jau grozās pie parfimērijas.* (VE 1989) *Dažs zilitis salasa benīšus un uzpīpo.* (VE 1989) *Zilišu dvingas ieskauda.* (2000, TV; tulk. filma)

zils adj. Homoseksuāls. *Mēs tur bijām divdesmit vecenes, es un zilais zēns K...* (1996, V46) *laulības ar modeli Koru izrādījušās tikai fikcija, lai šādi klie-dētu mītu par Ralfa «zilajām» simpātijām.* (VZiņas 2003, 70, 14) .. *vai mans draugs ir zils un gribēja mani pavedināt?* (2004, www)

zilmene subst., skoln. Zīmēšana (mācību priekšmets). (sk 1988)

zimčuga subst., skoln. Zīmēšana (mācību priekšmets). (sk 1988)

zimčuks subst., skoln. Zīmulis. (sk 1988)

zīmene subst., skoln. Zīmēšana (mācību priekšmets). (sk 1988) *Zīmeni tagad sauc par vizuālo mākslu.* (Koluža 2000, 146)

zīmēties v. Lielīties; izrādīties. *Ko tu vari zīmēties! Tāpat tevi neviens galvā neņem!* (Koluža 2000, 146) *Savdabis, kuram dīvainā kārtā labāk patīk strādāt, nevis zīmēties.* (KarjerasD 2003, 15. VII, 1) *žurnālistika .. ir profesija,*

nevis zīmēšanās .. paņēmiens. (KasNotiek 2003, 1, 6) [Sal. kr. *писоватбся*]

Sk. arī **atzīmēties**, **pazīmēties**.

zimis subst., skoln. Zīmulis. (sk 1988)

zimpene subst., skoln. Zīmēšana (mācību priekšmets). (sk 1988)

zimuks subst., skoln. Zīmulis. (sk 1988)

zīmulis subst., skoln., iron. Lielībnieks. *Tas zīmulis kārtējo stāstiņu sacerējis!*
(Koluža 2000, 146)

zināt ♦ **čort zin**, sk. **čort!** ♦ **her viņu zin**, sk. **her.** ♦ **hren viņu zina!**, sk. **hren.**

zinātne ♦ **bīdīt zinātni**, sk. **bīdīt.**

zipčīks subst. Izdarīgs, arī izmanīgs, palaidnīgs cilvēks (parasti zēns). (LŽV²) [Cilmi sk. **žipčīks**]

zipers subst. «Rāvējslēdzējs.» (LŽV²) [< angl. *zipper*]

zips subst. «Rāvējslēdzējs.» (LŽV²) [< angl. *zip*]

zirdziņš subst., skoln. Divnieks (atzīme skolā). (1988)

zirgāģimis subst. Neglīts cilvēks; neglīta seja. *Arī par to zirgāģimi iznāca par stipru, skaistulis jau nu Normis nav, taču šādi izteikties par paziņām Arnis gan nemēdza.* (Rijnieks 1990, 256)

zirgs □ **zirga deķis**, sk. **deķis.** ♦ **zirga buča.** Sitiens vai spēriens pa dibenu. *Dabūsi pa tūpli zirga buču.* (VE 1989)

zīsties v., iron. Skūpstīties. (LŽV²) *Zīsties ar tādu kropli kā tu ir pašnāvība.* (VE 1989) Sk. arī **piezīsties.**

zivs subst. Lats. (2006, VE) ♦ **barot zivis**, sk. **barot.**

zloba subst. Dusmas. *Mums bija tāda «zloba», ka mūs apmelo.* (Diena 2003, 177, 20) [< kr. *злоба*]

zmejs subst. Viltnieks; blēdis. *Ak, tu, zmejs! Kā tu to uzzināji?* (Koluža 2000, 146) [< kr. *змеј*]

značit adv. Tātad (bieži lieto kā parazītvārdiņu). *Rubli sešdesmit kilogramā halva, značit...* (1978, V10) *Značit, pie tā arī rīt jāiet.* (1995, V30) *Bija tā, značit, bļin.* (Diena-Izkl 2005, 15. VII, 7) [< kr. *значит*]

znaja subst. Zināšana. (LŽV²) *Un vai nu bez savas znajas!* (Putniņš 1975, 255) *Man te sava znaja, neviens burlaks netiks iekšā.* (1996, S38, slēdzot grūti atslēdzamas durvis) [< kr. *знать* 'zināt', *знание*]

znajet ♦ **čort znajet**, arī **čort jevo znajet**, sk. **čort!**

znaks subst. Zīme. *Vīsi šitie znaki nav* [manuskriptā]. (1978, S42) [*< kr. знак*]

zo [-ō-] adv. Jauki, labi. (VE) [*< vācu so 'tā; tik'*]

zobs subst. 1. Naidis; nepatika. *Ja dzīvesbiedram ir radiēs «mazs zobs» uz savu otro pusī, tad parastās situācijās to izdodas .. noslēpt.* (Sexer 1994, 5, 8) *Es nesaprotu, kāpēc tev zobs uz Minesotu [=komandu].* (1997, TV; tulk. filma) 2. Vēdera gāzu nolaišana. (LŽV²) 3. dsk., lok. **zobos**. Savā ricībā; savā īpašumā. *Dabūjis pīķi zobos un priecājas.* (VE 1989) *Nauda zobos, un lasies!* (1995, TV) ♦ **raut zobu**, arī **noraut zobu**. Nolaist vēdera gāzes. *Raut zobu.* (LŽV²) *Runcis zobu norāva.* (2000, V30)

zobubakstāmais subst. Muļķis. (2005, www)

zociķis subst. Sociāldemokrāts. (LŽV²)

zofā subst., nelok. Dīvans. *I zofā un atzveltn, i pārnēsājamais televizors un radio ar.* (Liksoma/Grinberga 2001, 33)

zofka subst. Dzērājs. (1965) (LŽV²) [Sal. vācu *der Soff* 'dzeršana', *soff* 'dzēra']

zoģene subst., skoln. Zoologija (mācību priekšmets). (sk 1988)

zohi adv. Labi. (JVSK 1987) (sk 1988)

zoīni adv. Labi. (VE)

zolbuhs subst., neakt. «Karavīra apliecība.» (LŽV²) [*< vācu das Solbuch < das Soldatenbuch*]

zole I subst., skoln. Zoologija (mācību priekšmets). (sk 1988)

zole II subst., spec. Ļoti labs kāršu iedalījums (zolītes spēlē), kas ļauj spēlēt vienam pret diviem, atsakoties no pieceļamajām kārtīm. *premjers iedala sev zoli.* (1997, radio; hum.)

zolene, arī **zollene** subst., skoln. Zoologija (mācību priekšmets). (sk 1988)

zolēt v. Spēlēt zolīti. (1985)

zolīds adj., **zolīdi** adv. 1. Piekļājīgs. (LŽV²) 2. Godīgs. (LŽV²) 3. Labs. (sk 1988) (1994, skoln.)

zollene, sk. **zolene**.

zollis subst. Karavīrs. (1965) (JVSK 1987) (1991) (LŽV²) [Turkmenistānā] *māsas slimnīcā aizvietotas ar zolļiem.* (2005, Delfi) [*< vācu der Soldat*]

zolmanis subst. Zolītes spēlētājs. *ilggadējie [hokeja] izlases zolmaņi pārmaiņas pēc pārgājuši uz citu kāršu spēli ..* (Diena 2003, 101, 12)

zologs subst. «Iemaksa; drošības nauda.» (LŽV²) [*< kr. залог*]

- zoļķis** subst. Karavīrs. (LŽV²)
- zoļļuks** subst. Karavīrs. (1970) (LŽV²)
- zombijs** subst. «Apstulbots, sazāļots vai prātu nodzēris cilvēks.» (LŽV²) *Stāv un blenž kā tāds zombijs.* (1996, TV; tulk. filma) *Ja valsts arī turpmāk neatbalstīs kultūru .., tad mēs tā arī turpināsim pārvērsties par zombijiem — naudas pelnītājiem.* (2005, Delfi) *Dažreiz es iekrītu automātiski, kā zombijs, darbā...* (2006, S20) [*< angl. sl. zombie*]
- zombis** subst. Briesmonis. (1990, skoln.) [Cilmi sk. **zombijs**]
- zoniņš** subst. Zēns. (1960) (JVSK 1987) (1991) [*< vācu der Sohn* 'dēls']
- zonķiks** subst. Lietussargs. (Koluža 2000, 146) [*< kr. зоник*]
- zons** subst. Zēns; dēls. (LŽV²) [*< vācu der Sohn*]
- zonts** subst. 1. Lietussargs. *Kad man zonts ir līdzī — lietus nelīst.* (Koluža 2000, 146) 2. Pārsegs. *Šodien atbraucu [tirgot puķes] — zonts nav līdzī, plēve...* (2005) [*< kr. зонм*]
- zonķiks** subst. Lietussargs. (JVSK 1987) (1991) [Cilmi sk. **zonķiks**]
- zoogēne** subst., skoln. Zoologija (mācību priekšmets). (sk 1988)
- zopiņi** subst., parasti dsk. Zābaki. (1992, jaun.)
- zorgēt** v. Gādāt; rūpēties. *Zorgēt par ģimeni.* (LŽV²) [*< vācu sorgen*]
- zorte** subst. 1. Šķirne. (1996) (LŽV²) *Par autokravu [malkas] atkarībā no koka zortes parasti tiek prasīti 50—60 lati ..* (TirgusD 1999, 42, 1) 2. Veids. (1970) [*< vācu die Sorte*]
- zortēt**, arī **zortierēt** v. Šķirot; kārtot. (LŽV²) [*< vācu sortieren*] Sk. arī **izzortēt**, **pazortēt**.
- zosene** subst. Zosāda. (1990, skoln.)
- zoste** subst. Mērce. (LŽV²) [*< vācu die Soße*]
- zoti** subst., parasti dsk., spec. Latvijas Lauksaimniecības universitātes Zootehnikas fakultātes studenti. (1989)
- zū** adj., nelok., skoln. Labs. (sk 1988)
- zubčiks** subst., skoln. Zobārsts. (1994, skoln.) [Sal. kr. зуб 'zobs']
- zubene** subst., skoln. Zobārste. (1994, skoln.) [Sal. kr. зуб 'zobs']
- zubņiks** subst., skoln. Zobārsts. *Iešu pie zubņika.* (VE 1989) *Sāp zobs, būs vien jāiet pie zubņika.* (Koluža 2000, 146) [Sal. kr. зуб 'zobs']
- zubrene** subst., skoln. Skolotāja. (sk 1988)

zubriķe subst. Tā (parasti skolniece), kas daudz, arī pārmērīgi vai bez izpratnes, mācās. *zubriķes arī tik viegli nevarēja tikt pie piecniekiem, kaut lasāmo gabaliņu atstāstīja vārdus vārdā ..* (Gāliņš 1968, 101)

zubrila subst., skoln. Tas (parasti skolēns), kas daudz, arī pārmērīgi vai bez izpratnes, mācās. (JVSK 1987) (sk 1988) (1997, skoln.) [**< kr. зубрѝла**]

zubrilka subst. Tas (parasti skolēns), kas daudz, arī pārmērīgi vai bez izpratnes, mācās. (sk 1988) (LŽV²) *Daudzi puīši spētu mācīties ļoti labi, bet viņi uzskata to par kaunu (ka tikai nesāk saukt par «zubrilku»!).* (PadJ 1975, 213, 4) *Zubrilka atkal dabūja 10.* (Koluža 2000, 146) [**< kr. зубрѝлка**]

zubrīt v. Mācīties (parasti daudz, intensīvi, arī pārmērīgi vai bez izpratnes). (sar. LLVV 8, 667) *pēdējā klasē bija daudz jāzubrīt ..* (Zariņš 1975, 61) *Zubrīt tik to savu franču valodu ..* (Putniņš 1975, 105) *Visu ziemu tu [=aktieris] te malies un zubrī lomas ..* (Sestdiena 2003, 227, 33) [**< kr. зубрѝтъ**] Sk. arī **iezubrīt, izzubrīt**.

zubrīties v. Mācīties (parasti daudz, intensīvi, arī pārmērīgi vai bez izpratnes). *Kāda tur jēga piecus gadus zubrīties, ja pēc tam saņemsī tikpat, cik jebkurš neizglītots palīgstrādnieks!* (LitM 1975, 44, 7; E. Lukjanskis) *Es zubros, ausis aizbāzīs ..* (LitM 1976, 42, 9; O. Vācietis) «*Ko tu te dari?*» — «*Zubros eksim.*» (Karogs 1976, 6, 62; L. Dumburs) *Beidz zubrīties, gan jau tevi neizsauks!* (Koluža 2000, 146)

zūmēt v. Nobeigt; iznīcināt. *būt tak zvanijs, pirms ķērās pie zūmēšans, tad ja paveiktos, varējs vēl ko neko saglābt ..* (Liksona/Grinberga 2001, 141–142) Sk. arī **nozūmēt**.

zummēt v. Miļi stāstīt. (1997, skoln.) [**< vācu summen 'dūkt'**]

zupa subst., skoln. Benzīns. (sk 1988) (1997, skoln.)

zupņiks subst., spec. Sīka zivtiņa. [zemledus makšķernieks] *rāda pāris pieklājīga lieluma asarus. Nav nekādi zupņiki, droši pieskaitāmi panneniekiem!* (Diena-Izkl 2003, 3. I, 5)

zutis subst. Nauda. (1996, jaun.)

zvačka subst. Košļājamā gumija. (1995) [Cilmi sk. **žvačka**]

zvērā adv. (**< subst.**). Labi. (sk 1988) (1995, jaun.)

zvērene subst. «1. Zvēru dārzs. 2. Zvērādas cepure.» (LŽV²)

zvjatočņiks subst. Kukuļņēmējs. *Mamma saka, ka Zigis ir zaglis. Māsa saka — «zvjatočņiks».* (Putniņš 1971, 58) [**< kr. взяточник**]

Ž

- žaba** subst., skoln. Varde. (JVSK 1987) (1991) [< kr. *жаба* 'krupis']
- žagoties** v. «Kavēties.» (LŽV²)
- žaģina** subst. Skopulis. [viņš] *gan ir žaģina, ienesis tik sliktas ogles, smalkas.* (1993, S55)
- žakiņš** subst. Žakete. *Šo žakiņu var valkāt uz abām pusēm.* (Koluža 2000, 146)
- žancka** subst. Peļķe. (vienk. LVS, 259)
- žanis** subst. 1. Tualete. *Sēžam lidmašīnas galā. Turpat blakus žanis.* (1997, TV; tulk. filma) *Aizgāja uz žani, tūlīt nāks.* (VE 1989) *Žanis ir tur.* (1998, TV)
2. Smags āmurs. (VE 1989)
- žanis plēve** subst. «Nepatikama, pavieгла persona.» (LŽV²)
- žanītis** subst. 1. Tualete. (JVSK 1987) *Aiziesim uz žanīti ..* (VE 1989)
2. Smags āmurs. (LŽV²)
- žara** subst. 1. Bāriens. (1996) ♦ **nodot žaru**, arī **sadot žaru**. Sabārt. (LŽV²) 2. Suta; karstums. (1993, skoln.) (LŽV²) [< kr. *жапа* 'karstums']
- žarīt** v. Karsēt. *Šorīt bij vēsas trubas, laikam nebij karstā ūden, bet tagad žarī akal kā traks...* (1997, S83) [< kr. *жапумь*] Sk. arī **sažarīt**.
- žaunas** subst., dsk. Mute. (vienk. LVS, 191) (JVSK 1987) *Dabūsi pa žaunām!* (2004, S13) ♦ **aizvērt žaunas**. Aplust. *Aizver žaunas, citādi zvelsu!* (VE 1989) *Aizver žaunas! Nevar dzirdēt, ko učene saka!* (Koluža 2000, 146)
♦ **piever žaunas!**, sk. **pievērt**. ♦ **turēt žaunas**. Klusēt. (LŽV²)
Tev būs labāk, ja turēsi žaunas... (Liksoma/Grīnberga 2001, 58)
- žaut** v. Sist. (1990, skoln.) *Ka žaušu pa žokļiem...* (VE 1989)
- žauties** v. 1. Krist. (vienk. LLVV 8, 686) (1997, skoln.) 2. «Skriet; drāzties. *Kur tu žausies?»* (LŽV²) Sk. arī **nožauties**.
- žāvēt**, sk. **nožāvēt**.
- žāvēties** v. «Kavēties.» (LŽV²)
- ženierēties** v. «1. Kaunēties. 2. Izvairīties no atbildes.» (LŽV²)
[< vācu *sich genieren* 'kaunēties']
- žīdauka** subst. Ebrejiete. (LŽV²) [< kr. sar. *жидовка*; aizguvums *Schīhdauka* fiksēts G. F. Stendera gramatikā jau 1783. gadā (Ozols 1965, 374)]

- žigalka** subst. Šķiltavas. (LŽV²) [*< kr. зажигалка*]
- žiksis** subst. Automašīna «Žiguļi». (JVSK 1987)
- žik-žik** adv. Ātri. *Es būtu tik žik-žik mērci uzēdis un džop atkal ārā.* (1993, V57)
- žilit** v. Blēdīties. (1980) [*< kr. жилитъ*, sal. Jeļistratovs 2000, 137]
Sk. arī **apžilit**, **nožilit**.
- žilities** v. Blēdīties. (1980)
- žilka** subst., spec. Makšķeraukla. *Āķus, pludiņus, svinu un caurspīdīgo auklu, ko mūsu forštatē saukāja par žilku, viņš jau agrāk bija nopircis ..* (Gāliņš 1972, 96) *Elvijs sameistarojis makškeri no lazdas un «žilkas» ..* (Ieva 2005, 18, 15) [*< kr. жилка*]
- žipčiks** subst. Izdarīgs, arī izmanīgs, palaidnīgs cilvēks (parasti zēns). *Ko jūs tādiem žipčikiem padarīsiet?* (LitM 1975, 52, 7) *ko tur no tāda žipčika var saprast, ko izdomāt.* (Dripe 1975, 161) [*< kr. sar. живчик*]
- žip žip** adv. Ātri. *Vajag visu darīt ātri! Žip žip un — gatavs.* (Karogs 1976, 1, 96)
- žirafe** subst. Cilvēks ar lēnu domāšanu. (1996, skoln.)
- živai**, arī **živaj** adv. Ātri; ātrāk. [bandīts:] *Nu, mīlīši, ģērbjas nost! Živai!* (Gāliņš 1972, 175) *«Lien pagrabā pa priekšu zaldātam,» — Zelmas tantei pavēlēja virsnieks. «Živai! Marš!»* (LitM 1977, 35, 12) *Centāmiēs pēc iespējas ātrāk apdarīt virtuves darbus. «Živaj!» bija iemīļots Dzejnieces izteiciens.* (Karogs 1977, 2, 125; J. More) *Kusties živai!* (1996) [*< kr. живеи 'ātrāk'*]
- živene** subst., skoln. Košļājamā gumija. (sk 1988) (2005, www) *Vai nopirki živeni?* (1996) *Tagad ir živenes bez cukura.* (Koluža 2000, 146) [Sal. kr. *жеватъ 'košļāt'*]
- žlobs** subst. Slikts cilvēks. (1995) [*< kr. sl. жлоб*, sal. Nīkitina 2003, 158]
- žļebene** subst., parasti niev. Cepure. (LŽV²)
- žļebens** adj. «1. Pretīgi salds. 2. Slābans.» (LŽV²)
- žļemba** subst. Košļājamā gumija. (JVSK 1987)
- žļembāt** v. Košļāt. (JVSK 1987) *kožļeni žļembāt ..* (Nakts 1993, 18. II, 15; E. Švāns)
- žļobene** subst., parasti niev. Cepure. (Jānsone 2003, 253)
- žļodzities** v. Grīloties. (vienk. LVS, 104) (1998)
- žļorbenes** subst., parasti dsk. Vannas čības. (1997, skoln.)

- žmaudzīties** v. Klīrēties. (vienk. LVSV, 156)
- žmeks** subst. 1. «Paskops cilvēks.» (LŽV²) 2. Puisis. (1990, skoln.; Jēkabpīlī) [Cilmi sal. **žmogs?**]
- žmiegties** v. Skopoties. (2000)
- žmoga** subst. Skopulis. *Zināju jau, ka Pagaļniekos vieni žmogas dzīvo ..* (RVēstis 2004, 2, 15; feļetons) [Cilmi sal. **žmogs**]
- žmogs** subst. 1. Skopulis. (JVSĶ 1987) *Klēbers [=futbolists] nu tāds vadīklis [=spēlētājs, kas pārāk ilgi vada bumbu,] ka bailes, .. žmogs nu nenormāls.* (2004, Delfi) 2. «Lietuvietis.» (LŽV²) [**<** liet. žmogus 'cilvēks'; 1. nozīmi sal. arī ar latv. *žmiegties*]
- žmotene** subst. Skopule. (1990, skoln.)
- žmots** subst. Skopulis. *Katru rītu pie manis uz kiosku nāk viens žmots, izlasa visas avīzes, bet nekad neko nenopērk!* (Diena 2004, 178, 8; komikss) [**<** kr. vienk. *жмот*]
- žmuriks** subst. Bandīts. *Razborķas ar žmurikiem nāk tikai par labu sabiedrībai.* (2005, Delfi) [Sal. kr. sl. *жмурик* 'mironis, liķis', sal. Ņikitina 2003, 159]
- žmurīt** v. Ēst (parasti ātri, daudz). *visi grib kārtīgi paēst! Žmurī nost pīrāģus un rasolus, ka nemetas.* (Diena 2004, 145, 11)
- žņaudzējs** subst. «Skopulis.» (LŽV²)
- žņauga** subst. «Sīkstulis. *Neesi taču tāds žņauga.*» (LŽV²)
- žņaugt, sk. nožņaugt.**
- žņaughties** v. 1. Skopoties. *atved man pusstoņu brendija. Nē, ko te žņaugsies tādā reizē. Ved divus.* (Janovskis 1991, 384; vienk. LLVV 8, 696) *Ko tu žņaudzies? (LŽV²) Nolēmu, ka tūlīt jau nu žņaughties neiešu, tā taču ir tik lēta manta ..* (Liksona/Grīnberga 2001, 92) 2. Liegties; pretoties. *In... nežņaudzies...* (Lāms 1980, 170) *Mūsu jumpravas nemīl žņaughties.* (VE 1989)
- žodzene** subst. Lēts vīns. (LŽV²) *Vecais iedzer žodzeni un jūtas laimīgs.* (VE 1989)
- žokejmice** subst. Žokejcepure. (LŽV²) (Jansone 2003, 195)
- žokene** subst. Žokejcepure. (LŽV²) *Leņins. .. bronzas vīrs ar vienu žokēni rokā un otru galvā ..* (NRA 2004, 177, 14)
- žopņiks** subst., vulg. Homoseksuālis. (LŽV²) [**<** kr. vulg. *жопник*]
- žube**, arī **žubīte** subst. Meitene. (JVSĶ 1987) (1991) (LŽV²)

Žukovka subst., īpašv. Dzīvojamo māju masīvs Jelgavā agrākajā Žukova ielā. *Liels skandāls izcēlās žukovkā [sic!] pie veikala, kur bez uzpurniem pastaigājās divi .. kolliji.* (ZA 1996, 25. VII, 3)

žuks subst. Blēdis. [viņš] *secina, ka saimnieks patiesībā esot «baigais žuks».* (LitM 1976, 17, 11; A. Freimanis) *Tautieši [=Tautas partija] ir lieli žuki, žuļiki...* (2003, V55) *Tie slīpētie žuki nav [tomēr] izsūtījuši viņu [=to] kā ierakstītu vēstuli.* (2004, V35) [$<$ kr. sar. жуцк 'blēdīgs cilvēks']

žulicība subst. Blēdība. (LŽV²) *Jums te tikai blēdība un žulicība.* (Karogs 1976, 4, 60; H. Gulbis)

žuliks subst. Blēdis; krāpnieks. (LŽV²) *nekad neesmu dzirdējis, .. ka tiktu apglabāts kāds žuliks ..* (Ēteris 1975, 17) *Un tu, žuliks, gribēji mani piešmukt.* (LitM 1977, 13, 5; A. Skailis) *Tavam tēvam .. toreiz bija pazīstams kāds žuliks, naudas viltotājs ..* (Karogs 1977, 5, 55; J. Melbārzdīs) [Cilmi sk. **žuļiks**]

-žulīt, sk. nožulīt.

žuļicība subst. Blēdība. (LŽV²)

žuļiks subst. 1. Blēdis; krāpnieks. (LŽV²) *Dažs tāds žuļiks, ka zelta vietā iegruž tev prastu misiņu ..* (Lāms 1974, 329) *Žuļiki lai nedomā aptaukoties no mūsu sviedriem!* (Putniņš 1975, 67) *Tas bija pavisam zemas kategorijas žuļiks ..* (Karogs 1977, 1, 115) *Tautieši [=Tautas partija] ir lieli žuki, žuļiki...* (2003, V55) 2. «1/8 litra degvīna pudele»; neliela tilpuma alkoholiskā dzēriena pudele. (LŽV²) (1980) [$<$ kr. жулик]

žūrēt v. Skatīties. (vienk. LVSV, 362) *No dieva tiesas, šie žūrēja uz mums, acis pārgriezuši.* (Liksoma/Grinberga 2001, 70) [$<$ liet. žiūrēti] Sk. arī **iežūrēt.**

žurka subst. Meitene (parasti nesimpātiska). (JVSK 1987) (1996, skoln.)

◆ **žurku caurums, sk. caurums.**

žurnīks subst., skoln. Žurnāls. (sk 1988)

žuvene subst., skoln. Košļājamā gumija. (sk 1988) [Sal. kr. жевать 'košļāt']

žvačka subst. Košļājamā gumija. (1997, skoln.) *Es labprāt paprovēšu šo žvačku.* (Koluža 2000, 146) [$<$ kr. sar. жвачка]

žvadzēt v. Pļāpāt; runāt niekus. (vienk. LVSV, 285)

žvaka subst. Mute; žokļi. (1997, skoln.)

žvankstēt v. Pļāpāt; runāt niekus. (LŽV²) (1997) — *Nežvanksti labāk, — īgni nomurminājis, Uldis sāka ēst ..* (Kļavis 1989, 171)

žvidzināt v. I. Svaidīt (ko) uz visām pusēm. (VE 1989) (LŽV³) 2. Ātri braukt. (LŽV²) *Nu tad žvidzinam?* (1985, V48) *Žvidzini nu, nav laika vairs.* (VE 1989) 3. Darīt (ko) ātri. *Tagad tik jāžvidzina [=jāmūrē siena] gar sānu malu.* (1993, V57) 4. «Sist.» (LŽV²)

žvindelēties v. Svārstīties, šūpoties. *Jojo, kuru knapi var pacelt ar ceļamkrānu. Tā nu viņš te mēģina žvindelēties.* (1995, TV; E. Švāns)

žvingālis subst. Automašīna «Žiguļi». (1990, skoln.)

žvingulis subst. Automašīna «Žiguļi». (1990, skoln.) (1994, skoln.)

Avoti un literatūra

- Ābols upē — Rīgas Kinostudijas kinofilma «Ābols upē».
- AizkrauklesA — laikraksts «Aizkraukles Avīze».
- AmSl — Англо-русский словарь американского сленга. Москва: Книжный мир, 1993.
- Ansons, E. 1972 — Makšķernieku stāsts. Rīga: Liesma.
- Ansons, E. 1975 — Mana vecākā, vidējā un jaunākā komēdija. Rīga: Liesma.
- Artavs, V. 1978 — Knaibles. Satīra un humors. Rīga: Liesma.
- AtpTV — nedēļas izdevums «Atpūta. TV».
- Auziņš, I. 1961 — Es vaicāju sirdij. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Auziņš, I. 1963 — Zilie griesti. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Auziņš, I. 1972 — Nezūdošais. Rīga: Liesma.
- Auziņš, I. 1975 — Nomodā. Rīga: Liesma.
- Auziņš, I. 1976 — Taurējums. Rīga: Liesma.
- Baldajevs, D. 1997 — Балдаев Д. С. Словарь блатного воровского жаргона. Т. 1—2. Москва: Кампана.
- Baldunčiks, J. 1989 — Anglicismi latviešu valodā. Rīga: Zinātne.
- Balodis, A. 1971 — Okeānvējš. Rīga: Liesma.
- Baļuna, V. 1974 — Kur palika dienas. Atmiņas. Rīga: Liesma.
- Bauga 1976 — Konans-Doils, A. Eūde purpura toņos. No angļu valodas tulkojusi A. Bauga. Rīga: Liesma.
- Bebre, R. 1975 — Kodols. Rīga: Liesma.
- Bels, A. 1973 — Saucēja balss. Rīga: Liesma.
- Bels, A. 1977 — Poligons. Rīga: Liesma.
- Bels, A. 1977b — Izmeklētājs. Būris. Rīga: Liesma.
- Bels, A. 1987 — Cilvēki laivās. Rīga: Liesma.
- Belševica, V. 1995 — Bille. Rīga: Jumava.
- BēnesZ — pagasta laikraksts «Bēnes Ziņas».
- Bērza, I. 1972 — Upeņvējš. Rīga: Liesma.
- Birze, M. 1963 — Sajaukta diagnoze. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Birze, M. 1973 — Sakās ar melno kaķi. Rīga: Liesma.
- Birze, M. 1976 — Rozā zilonis. Rīga: Liesma.
- Briedis, L. 1978 — Atjāj zaķis sarkanbārdis. Rīga: Liesma.
- Brutāne, V. 1976 — Runā Rīga. Rīga: Liesma.
- Brutāne, V. 1978 — Nesadomātais. Rīga: Liesma.

- Bušs, O. 1979 — Latviešu valodas nedialektālā neliterārā leksika jeb slengs. Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 1979, 2, 68.—77. lpp.
- BŽVZiņas — žurnāls «Brīvdienu Žurnāls Vakara Ziņas».
- Caune, A. 1977 — Mazliet savdabji. Rīga: Liesma.
- Ciņa — laikraksts «Ciņa».
- Čaklais, M. 1969 — Lapas balss. Rīga: Liesma.
- Čaklais, M. 1969b — Dzer avotu, ceļinieki. Rīga: Liesma.
- Čaklais, M. 1975 — Saule rakstāmgaldā. Rīga: Liesma.
- Čaklais, M. 1976 — Cilvēks, uzarta zeme. Rīga: Liesma.
- Čaklais, M. 1979 — Pulksteņu ezers. Rīga: Liesma.
- Čākurs, J. 1976 — Silueti. Rīga: Liesma.
- Čurļonīte, J. 1975 — Atmiņas par M. K. Čurļoni. No lietuviešu valodas tulkojuši A. Sukovskis un D. Avotiņa. Rīga: Liesma.
- Dadzis 1977 — Dadzis. 1977. [Kalendārs.] Rīga: Zvaigzne, 1976.
- Dāglardža/Bērziņš 1974 — Dāglardža, F. H. Kad zāle pie zvaigznes duras. Atdzejojis U. Bērziņš. Rīga: Liesma.
- Dāls — Даль, В. Толковый словарь живого великорусского языка. Т. 1—4. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1956.
- DDD — laikraksts «Deokupācija. Dekolonizācija. Deboļševizācija».
- DGD — Die große Duden. 15. Auflage. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1959.
- Delfi — komentāri interneta portālā «Delfi».
- Diena — laikraksts «Diena».
- Diena-Izkl — laikraksta «Diena» pielikums «Izklaide».
- DienasB — laikraksta «Diena» pielikums «Dienas Bizness».
- Dorika, E. 1970 — Šodien galdā gabaliņi iz dzīves ironijas mērcē. Rīga: Liesma.
- Dripe, A. 1966 — Ceļa zīmes. Rīga: Liesma.
- Dripe, A. 1971 — Pēdējā barjera. Rīga: Liesma.
- Dripe, A. 1973 — Tā tas varētu būt. Rīga: Liesma.
- Dripe, A. 1975 — Kolonijas audzinātāja piezīmes. Rīga: Liesma.
- Dumbers, L. 1977 — Vējziedu pavēni. Rīga: Liesma.
- Dzene, L. 1977 — Dialogs ar Hariju Liepiņu. Rīga: Liesma.
- Dzene, L. 1979 — Mana versija par Alfrēdu Jaunušanu. Rīga: Liesma.
- Dzenītis, Ģ. 1975 — Interesanti cilvēki. Rīga: Liesma.
- Dzīvoklis — Latvijas Televīzijas seriāls «Dzīvoklis».
- Eckardt, G. 1911 — Wie man in Riga spricht. Riga.

- Ēdelmane, I., Ozola, Ā. 2003 — Latviešu valodas augu nosaukumi. Rīga: Augsburgas institūts.
- Eglons, V. 1960 — Kāpj dūmu stabi. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Eglons, V. 1967 — Stāsti. Lido pāri straumei. Putnu ceļa loks. Rīga: Liesma.
- EH — Endzelīns, J., Hauzenberga, E. Papildinājumi un labojumi K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīcai. 1.—2. Rīga: Kultūras fonda izdevums, 1934—1946.
- Eka, A. 1974 — Soļi manā dārzā. Rīga: Liesma.
- Endzelīns, J. 1951 — Latviešu valodas gramatika. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Ēteris, P. 1975 — Vainīgo meklējot. Rīga: Liesma.
- Ezera, R. 1965 — Daugavas stāsti. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Ezera, R. 1971 — Nakts bez mēnesnīcas. Rīga: Liesma.
- Ezera, R. 1984 — Pati ar savu vēju. 2. grāmata. Nodevība. Rīga: Liesma.
- Ezera, R. 1987 — Pie klusiem ūdeņiem. Rīga: Liesma.
- Forums — laikraksts «Forums».
- Friborts/Kraučiš 1996 — Friborts, P. Biezais. No čehu valodas tulkojis V. Kraučiš. Rīga: Jumava.
- Fridenfelde, G. 2001 — Trešais zvans. Rīga: Pētergailis.
- FutbolaD — laikraksta «Diena» pielikums «Futbola Diena».
- Gāliņš, H. 1967 — Akmens dzirkstis. Rīga: Liesma.
- Gāliņš, H. 1968 — Nāves ūtrupe. Rīga: Liesma.
- Gāliņš, H. 1972 — Karūsām jāķer lidakas. Rīga: Liesma.
- Gāliņš, H. 1974 — Starpbrīdis. Rīga: Liesma.
- Gaspersons, A. 1979 — Lidojums. Rīga: Liesma.
- Gavars, J. 1973 — Labību apliecinī. Rīga: Liesma.
- Goba, A. 1975 — Zemes balsis. Rīga: Liesma.
- Green, J., 1998 — Cassell's Dictionary of Slang. London: Cassell.
- Grete, J. 1977 — «...kā dzeņa vēders». Rīga: Liesma.
- Grigulis, A. 1965 — Kad lietus un vēji sitas logā. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Grigulis, A. 1971 — Šekspīrs mazgā traukus. Rīga: Liesma.
- Grigulis, A. 1976 — Zivis dzīvo ūdenī. Rīga: Liesma.
- Grīnfelde, V. 1974 — Vesels bērns — ģimenes laime. Rīga: Zinātne.
- Grīva, Ž. 1966 — Džungļu upe Mellakore. Rīga: Liesma.
- Gulbis, H. 1972 — Un visi nāks pie manis... Rīga: Liesma.
- Gulbis, H. 1983 — Doņuleja. Rīga: Liesma.

- Gūtmanis, O. 1982 — Tur, Haijarlika ciedru silos. Rīga: Avots.
- ĢuS — žurnāls «Ģimene un Skola».
- Hānpē/Žigure 1974 — Hānpē, P. Deviņu vīru zābaki. No somu valodas tulkojusi A. Žigure. Rīga: Liesma.
- Hausmanis, V. 1977 — Sarunas ar Felicitu Ertneri. Rīga: Liesma.
- Herneks, F. 1968 — Alberts Einšteins. Tulkojis A. Putniņš. Rīga: Liesma.
- HokejaD — laikraksta «Diena» pielikums «Hokeja Diena».
- I. B. — Inetas Balodes pieraksti (2005).
- Ieva — žurnāls «Ieva».
- Jakubāns, A. 1974 — Vakariņas ar klaunu. Rīga: Liesma.
- Janovskis, G. 1991 — Pēc pastardienas. Rīga: Latvijas Teātra fonds.
- Jansone, I. 2003 — Galvas segas un plecu segas: lingvistiskais aspekts latviešu valodā. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
- Jansons, A. 1975 — Tumša nakte, zaļa zāle. Rīga: Liesma.
- Jansons, A. 1985 — Klusa nakts. Rīga: Liesma.
- JaunāsGr — žurnāls «Jaunās Grāmatas».
- Jaunsudrabiņš, J. 1959 — Zaļā grāmata. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- JelgavasZ — laikraksts «Jelgavas Ziņotājs».
- Jeļistratovs, V. 2000 — Елистратов В. С. Словарь русского арго. Москва: Русские словари.
- J. N., K. M. — Jūlijas Novikovas un Kristīnes Muškas pieraksti (2005).
- Jurciņš, P. 1977 — Dzīvības augstums. Rīga: Liesma.
- JūrmalasZ — laikraksts «Jūrmalas Ziņas».
- Juzefs, J. 1969 — Paskaties spogulī. Rīga: Liesma.
- JVSK 1987 — Jūrmalas 1. vidusskolas žargonismu vārdnīca. 1987. (Rokraksts)
- Kaldupe, S. 1971 — Padebešu kalns. Rīga: Liesma.
- Kaldupe, S. 1972 — Pūķagalva. Rīga: Liesma.
- Kalndruva, M. 1963 — Tīrumā. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Kalndruva, M. 1979 — Vējš pakar kokli. Rīga: Liesma.
- Kalniņš, J. 1964 — Andrejs Pumpurs. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Kalniņš, J. 1968 — Kad strazdi svelpj. Rīga: Liesma.
- Kalniņš, J. 1971 — Mūžība. Rīga: Liesma.
- Kalniņš, J. 1977 — Rainis. Rīga: Liesma.
- Kalniņš, J. 1979 — Savādnieki. Rīga: Liesma.
- Kaltiņa, V. 1970 — Zilo ziloņu taures. Rīga: Liesma.
- Kamara, L. 1977 — Iepinumi. Rīga: Liesma.

- Kanders, Ē. 1975 — Skrejuguns. Rīga: Liesma.
- KarjerasD — laikraksta «Diena» pielikums «Karjeras Diena».
- KasNotiek — žurnāls «Kas Notiek?».
- KD — laikraksta «Diena» pielikums «Kultūras Diena».
- Keno/Krastiņš 2001 — Keno, R. Zazī un metro. No franču valodas tulkojis U. Krastiņš. Rīga: Daugava.
- Kļava, M. 1977 — Es dzīvoju Mūsmājās. Rīga: Liesma.
- Kļavis, A. 1984 — Satikšanās spoguļi. Rīga: Liesma.
- Kļavis, A. 1989 — Mans nams. Rīga: Liesma.
- Koluža, R. 2000 — Ķikuraina valodiņa. Kā runājam Latvijā 2000. gadā. Rīga: Kamene.
- Kritikas g III — Kritikas gadagrāmata. III. Rīga: Liesma, 1975.
- Kūlis, Ē. 1990 — Dieva dotais. Rīga: Liesma.
- KultFor — laikraksts «Kultūras Forums».
- LaBA — žurnāls «LaBA».
- Labrīt — laikraksts «Labrīt».
- Laganovskis, J. 1969 — Greizie rati. Rīga: Liesma.
- Lagzdiņš, V. 1976 — Nakts «Mežāžos». Rīga: Liesma.
- LAMēs — laikraksta «Lauku Avīze» pielikums «Mēs».
- Lāms, V. 1971 — Vienu avota lāsi. Rīga: Liesma.
- Lāms, V. 1972 — Jokdaris un lelle. Rīga: Liesma.
- Lāms, V. 1973 — Raudze. Rīga: Liesma.
- Lāms, V. 1974 — Mūža guvums. Visaugstākais amats. Rīga: Liesma.
- Lāms, V. 1977 — Gribas un atziņu sūrumis. Rīga: Liesma.
- Lāms, V. 1980 — Trase. Rīga: Liesma.
- Lapsa, J. 1974 — Siļķu grāmata. Rīga: Liesma.
- Lasmanis, I. 1975 — Koncentrēšanās. Rīga: Liesma.
- Laterna — žurnāls «Laterna».
- LatLut — laikraksts «Latvijas Luterānis».
- LaukuA — laikraksts «Lauku Avīze».
- LaukuDz — žurnāls «Lauku Dzīve».
- LAV 1996 — Latviešu—angļu vārdnīca. Rīga: Avots.
- Liedags, R. 1969 — Vējā. Rīga: Liesma.
- Liesma — žurnāls «Liesma».
- LietiškāD — laikraksta «Diena» pielikums «Lietiškā Diena».
- Liksoma/Grīnberga 2001 — Liksoma, R. Vienas nakts ekstāze. No somu valodas tulkojusi M. Grīnberga. Rīga: Atēna.
- LitM — laikraksts «Literatūra un Māksla».
- Livs, E. 1963 — Kapteinis Nulle. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Livs, E. 1966 — Velnakaula dvīņi. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.

- Livs, E. 1968 — Veco romantiku pirts. Rīga: Liesma.
- Livzemnieks, V. 1976 — Ne tikai es viens. Rīga: Liesma.
- LJ — laikraksts «Latvijas Jaunatne».
- LKoV — Latviešu konversācijas vārdnīca. 1—21. Rīga: Grāmatu apgādniecība A. Gulbis, 1927—1940.
- LKV 1974 — Latviešu—krievu vārdnīca. Trešais izdevums. Rīga: Liesma.
- LLV 2003 — Latviešu—lietuviešu vārdnīca. Sastādījis A. Butkus. Kauņa: AESTI.
- LLVV — Latviešu literārās valodas vārdnīca. 1.—8. Rīga: Zinātne, 1972—1996.
- Ločmelis, A. 1975 — Likteņlīnijas. Rīga: Liesma.
- Lokvuds/Lauzis 1975 — Lokvuds, D. Esmu aborigēns. No angļu valodas tulkojis A. Lauzis. Rīga: Zinātne.
- L. T. — Lauras Tidriķes (Freimanis) pieraksti.
- Lugas 1974 — Lugas. Rīga: Zvaigzne.
- Lukjanskis, E. 1977 — Memento mori. Rīga: Liesma.
- Lukss, V. 1975 — Strūgala. Rīga: Liesma.
- Lukss, V. 1975b — Kara dienu vēstules. Rīga: Liesma.
- Lūsis, J. 1970 — Neviens cits. Rīga: Liesma.
- Lvkj 10 — Latviešu valodas kultūras jautājumi. 10. laidieni. Rīga: Liesma, 1974.
- LVSV — Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca. Rīga: Liesma, 1972.
- LVV — Latviešu valodas vārdnīca. A—D, I. 2003—2004. <http://www.ailab.lv/LVV>.
- LZAVēstis — žurnāls «Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A daļa. Humanitārās un sociālās zinātnes».
- LŽV 1990 — Mirovics, I., Dubaus, A. Latviešu žargona vārdnīca. Viktorija (Austrālija): AIVA.
- LŽV² — Mirovics, I., Dubaus, A. Latviešu žargona vārdnīca. Otrais izdevums. [Mordialoka (Austrālija)], AIVA, 1996.
- MāAu — laikraksta «Diena» pielikums «Mājoklis. Auto».
- Māja — laikraksta «Neatkarīgā Rīta Avīze» pielikums «Māja».
- Mākonis 1957 — Izlase. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Malmbergs/Elsberga 1980 — Malmbergs, S. Mopēds jeb Stāsts par Kentu. No zviedru valodas tulkojusi S. Elsberga. Rīga: Liesma.
- Mana — žurnāls «Mana».
- MansM — žurnāls «Mans Mazais».
- Masing, O. 1923 — Aus dem Arbeit am Deutsch-baltischen Dialektwörterbuch. Zeitschrift für Deutschkunde, Heft 2.

- Mauliņš, J. 1991 — Ragana. Rīga: Liesma.
- ME — Milenbahs, K. Latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis, turpinājis J. Endzelīns. Rīga: Kultūras fonds, 1922—1932.
- Melbārzdīs, J. 1976 — Dokuments un literatūra. Rīga: Liesma.
- Melgalve, I. 1999 — Bezzaudējumu punkts. Rīga: Jumava.
- Melnalksnis, A. 1978 — Karsts sudrabs vēja dūdas. Rīga: Liesma.
- Mēs — laikraksta «Neatkarīgā Rīta Avīze» pielikums «Mēs».
- More, J. 1977 — Jūrniekrozes. Rīga: Liesma.
- Nakts — laikraksts «Nakts».
- NC — laikraksts «Neatkarīgā Cīņa».
- Nedēļa — žurnāls «Nedēļa».
- Neibarts, A. 1979 — Reizesrēķins. Rīga: Liesma.
- Neiburga, A. 1988 — Izbāzti putni un putni būros. Rīga: Liesma.
- Nesaule, A. 1997 — Sieviete dzintarā. Rīga: Jumava.
- NRA — laikraksts «Neatkarīgā Rīta Avīze».
- Ņikitina, T. 2003 — Никитина, Т. Г. Словарь молодежного сленга. 1980—2000 гг. Санкт-Петербург: Фолио-Пресс; Норинт.
- Osmanis, J. 1972 — Piesnīdzis zars. Rīga: Liesma.
- Ozols, A. 1965 — Veclatviešu rakstu valoda. Rīga: Liesma.
- Ozols, E. 1972 — Man jāmaksā. Rīga: Liesma.
- PadJ — laikraksts «Padomju Jaunatne».
- PatDz — žurnāls «Patiesā Dzīve».
- Paul, H. 1961 — Deutsches Wörterbuch. Achte Auflage. Bearbeitet von Alfred Schimmer. Halle (Saale): VEB Max Niemeyer Verlag.
- Peters, J. 1968 — Dzirnākmens. Rīga: Liesma.
- Peters, J. 1973 — Mans bišu koks. Rīga: Liesma.
- Peters, J. 1975 — Ceturtā grāmata. Rīga: Liesma.
- 5min — laikraksts «5 min».
- Pilsēta — laikraksts «Pilsēta».
- Plotnieks, J. 1963 — Astoņas reizes pāri ekvatoram. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- PLSiev — žurnāls «Padomju Latvijas Sieviete».
- Pormale, A. 1977 — Tāls, tāls tāds spožums. Rīga: Liesma.
- PrDz — žurnāls «Privātā Dzīve».
- Priede, G. 1966 — Pa valzivju ceļu. Rīga: Liesma.
- Prikulis, J., Vīnkalns, A. 1976 — Caur likuma prizmu. Rīga: Liesma.
- Puriņš, A. 1977 — Nevaicāji man neko. Rīga: Liesma.
- Purs, L. 1970 — Laupītāju laupītāji. Rīga: Liesma.
- Putniņš, P. 1971 — Lauzīsim galvas dotajā virzienā. — Kā dalīt Zelta dievieti? Rīga: Liesma.

- Putniņš, P. 1975 — Paši pūta, paši dega. Rīga: Liesma.
- Rallijs — Rīgas Kinostudijas kinofilma «Rallijs».
- RCHĢ — Rīgas Centra humanitārās ģimnāzijas slenga vārdnīca. Sastādījušas M. Balode, L. Krastiņa. 2004. (Manuskripts)
- RīgasB — laikraksts «Rīgas Balss».
- RīgasV-Progr — žurnāls «Rīgas Viļņi — Programma».
- Rijnieks, A. 1990 — Komandors rudens krustcelēs. Rīga: Liesma.
- Rītd — laikraksts «Rītdiena».
- RLaiks — žurnāls «Rīgas Laiks».
- Roja, I. 1975 — Milu nest. Rīga: Liesma.
- Rubenis, M. 1975 — Sešas sezonas. Rīga: Liesma.
- Rūja, V. 1963 — Mīlu, ienīstu. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Rūja, V. 1967 — Skaņām piebērta pasaule. Rīga: Liesma.
- Rūja, V. 1972 — Vecie puikas. Rīga: Liesma.
- Rūja, V. 1973 — Bērniības ličos ievas zied. Rīga: Liesma.
- Rūja, V. 1976 — Deviņzirnīs. Rīga: Liesma.
- RVēstis — laikraksts «Rīgas Vēstis».
- RViļņi — žurnāls (sākotnēji — nedēļas laikraksts) «Rīgas Viļņi».
- Sakse, A. 1941 — Darba cilts. Rīga: VAPP
- Sakse, A. 1948 — Pret kalnu. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Sakse, A. 1960 — Pret kalnu. [Atkārtots izdevums.] Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Sakse, A. 1979 — Vēstules jaunībai. Rīga: Liesma.
- Santa — žurnāls «Santa».
- Sarkanābols, J. 1972 — Stella polaris. Rīga: Liesma.
- Saulītis, B. 1963 — Lidz pēdējai taisnei. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Saulītis, B. 1971 — Mūžīgā cerība. Rīga: Liesma.
- Selga, G. 1974 — Šūpoles ābelēs. Rīga: Liesma.
- Selkudjanu/Briedis 1979 — Selkudjanu, P. Modeļu demonstrētājās nāve.
No rumāņu valodas tulkojis L. Briedis. Rīga: Liesma.
- Septiņi — žurnāls «Septiņi».
- Sestdiena — laikraksta «Diena» pielikums «Sestdiena».
- Sexer — žurnāls «Sexer».
- Sieviete — žurnāls «Sieviete».
- Sirbārdis, J. 1972 — Kaleidoskops. Rīga: Liesma.
- Sirbārdis, J. 1975 — Nātru smarža. Rīga: Liesma.
- Sirbārdis, J. 1977 — Kartupeļu rakšana Ērgļos. Rīga: Liesma.
- sk 1988 — skolēnu atbildes uz laikrakstā «Pionieris» 1988. gadā izsludināto konkursu par valodu.

- Skabarga — TV raidījums «Skabarga».
- Skalbe, A. 1970 — Skandīne. Rīga: Liesma.
- Skalbergs, A. 1975 — Tālumi pēc jūras un vasaras smaržo. Rīga: Liesma.
- SKAv — laikraksts «Skolotāju Avīze».
- Skujiņš, Z. 1975 — Vīrietis labākajos gados. Rīga: Liesma.
- Skujiņš, Z. 1981 — Jauna cilvēka memuāri. Rīga: Liesma.
- Snips, A. 1987 — Mazs ciemats turp un atpakaļ. Rīga: Liesma.
- SportaAv — žurnāls «Sporta Avīze».
- Sports — laikraksts «Sports».
- Staburags — laikraksts «Staburags» (Aizkraukle).
- Steiga, M. 1977 — Soļi aiz muguras. Rīga: Liesma.
- Strods, Ē. 1978 — Alkatīgās atbalsis. Rīga: Liesma.
- Sudmale, E. 1975 — Staru un pretstaru spēles. Rīga: Liesma.
- Suitu 2005 — Suitu identitāte. J. Kursītes redakcijā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- Svēta ir... — Svēta ir tava Zeme. Armēņu dzejas izlase. Rīga: Liesma, 1974.
- SvV 1969 — Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Liesma.
- Šahs — žurnāls «Šahs».
- Štrauss, A. 1971 — Saules ēnā. Rīga: Liesma.
- Štrauss, A. 1974 — Šaipus apvāršņa kalna. Rīga: Liesma.
- Štrauss, A. 1977 — Kārtu kārtām tēvu zeme. Rīga: Liesma.
- Šulce, Dz. 1985 — Stenogramma diviem. Rīga: Liesma.
- Talcis, Ā. 1964 — Tikšanās ar okeānu. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Talcis, Ā. 1974 — Sūrie vēji. Rīga: Liesma.
- TalsuV — laikraksts «Talsu Vēstis».
- Tauriņš, E. 1975 — Doņu paklājs. Rīga: Liesma.
- TavaPr — nedēļas izdevums «Tava Programma».
- Tidriķe, L. 2004 — Latviešu un vācu jauniešu valoda: kontrastīvais aspekts. Promocijas darba kopsavilkums filoloģijas doktora grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē. Rīga.
- TirgusD — laikraksta «Diena» pielikums «Tirgus Diena».
- Treicis, T. 1970 — Ikdiena. Rīga: Liesma.
- Treicis, T. 1974 — Redze. Rīga: Liesma.
- TVDiena — laikraksta «Diena» pielikums «TV Diena».
- TVProgr — nedēļas izdevums «Televīzijas Programma».
- Upīts, A. 1947 — Zaļā zeme. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Upīts, A. 1955 — Plaša mākoņos. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.

- Vācietis, O. 1966 — Mūsu adrese — taiga. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Vācietis, O. 1968 — Dzegužlaiks. Rīga: Liesma.
- Vācietis, O. 1969 — Aiz simtās slāpes. Rīga: Liesma.
- Vācietis, O. 1971 — Melnās ogas. Rīga: Liesma.
- Vācietis, O. 1976 — Gamma. Rīga: Liesma.
- Vācietis, O. 1976b — Kabata. Rīga: Liesma.
- Vanags, J. 1965 — No atceres kausa. Rīga: Liesma.
- Varavīksne 1976 — Varavīksne. 1976. [Rakstu krājums.] Rīga.
- VE — Vinetas Ernstsones pieraksti (1990—2006).
- VE 1989 — Vinetas Ernstsones 1989. gada pieraksti.
- Veisbergs, A. 2005 — Jaunā latviešu—angļu vārdnīca. Rīga: Zvaigzne ABC.
- Veitners, J. 1975 — Dziesmas gramofonam ar tauri. Rīga: Liesma.
- Venta, R. 1973 — Slāņojums. Rīga: Liesma.
- Vēveris, E. 1972 — Cilvēks aiziet pēc saules. Rīga: Liesma.
- Viese, S. 1973 — Pasaules dziesma. Rīga: Liesma.
- Viese, S. 1976 — Raganiezis. Rīga: Liesma.
- VuD — rokraksta žurnāls «Vārds un Darbs» (LZA Valodas un literatūras institūtā).
- VZiņas — laikraksts «Vakara Ziņas».
- www — internetā atrodami teksti (izņemot portāla «Delfi» komentārus).
- ZA — laikraksts «Zemgales Avīze» (Jelgava).
- Zālīte, M. 1977 — Vakar zaļajā zālē. Rīga: Liesma.
- Zālīte, M. 1988 — Debesis, debesis. Rīga: Liesma.
- ZālīteZn — Māras Zālītes luga «Zemes nodoklis» (uzvedums Dailes teātrī).
- Zariņš, J. 1974 — Mans darbs teātrī. Rīga: Liesma.
- Zariņš, M. 1973 — Viltotais Fausts jeb Pārlabota un papildināta pavārgrāmata. Rīga: Liesma.
- Zariņš, M. 1975 — Optimistiska dzīves enciklopēdija. Rīga: Liesma.
- Zariņš, M. 1975b — Vienas vasaras stāsti. Rīga: Liesma.
- ZAVēstis — žurnāls «Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis».
- Zeltene — žurnāls «Zeltene».
- Zemgale — laikraksts «Zemgale» (Dobele).
- Ziedonis, I. 1963 — Sirds dinamīts. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība.
- Ziedonis, I. 1965 — Motocikls. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1965b — Dzejnieka dienasgrāmata. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1967 — Pa putu ceļu. Rīga: Liesma.

- Ziedonis, I. 1970 — Kurzemīte. 1. Rīga: Liesma.
 Ziedonis, I. 1971 — Kā svece deg. Rīga: Liesma.
 Ziedonis, I. 1974a — Epifānijas. 2. Rīga: Liesma.
 Ziedonis, I. 1974b — Kurzemīte. 2. Rīga: Liesma.
 Ziedonis, I. 1975 — Caurvējš. Rīga: Liesma.
 Ziedonis, I. 1976 — Garainis, kas veicina vārišanos. Rīga: Liesma.
 Ziedonis, I. 1977 — Poēma par pienu. Rīga: Liesma.
 Zigmonte, D. 1969 — Mārsils. Rīga: Liesma.
 ZinT — žurnāls «Zinātne un Tehnika».
 ZinV — laikraksts «Zinātnes Vēstnesis».
 Zirnītis, P. 1969 — ...laineri paceļas gaisā. Rīga: Liesma.
 Zirnītis, P. 1975 — Nokurte un gaiļa dziesma. Rīga: Liesma.
 Zvaigzne — žurnāls «Zvaigzne».
 ZZ — laikraksts «Zemgales Ziņas» (Jelgava).

«Latviešu valodas slenga vārdnīca»

Apgāds «Norden AB»
Pulkveža Brieža ielā 4—7, Rīgā, LV-1010
Tālr./fakss 7333249
E-pasts: nordenab@parks.lv
Reģistrācijas nr. 000342655

Iespicista SIA «Valmieras tipografijā Lapa»
A. Upiša ielā 7, Valmierā LV-4201.

- Ziedonis, I. 1970 — Kurzemīte. 1. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1971 — Kā svece deg. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1973a — Epifānijas. 2. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1974b — Kurzemīte. 2. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1975 — Caurvējš. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1976 — Garainis, kas veicina vārtīšanos. Rīga: Liesma.
- Ziedonis, I. 1977 — Poēma par piecu. Rīga: Liesma.
- Zigmaste, D. 1969 — Mārnis. Rīga: Liesma.
- ZiE — Mārnis - Zinātnes un Tehnika.
- ZiV — Mārnis - Zinātnes Vēstnesis.
- Zinātnis, P. 1975 — ... laimīgi pārejas gaisā. Rīga: Liesma.
- Zirnīša, V. 1975 — Naktiņņe un gaļa dāzeņa. Rīga: Liesma.
- Zvagnis — Mārnis - Zvagnis.
- ZZ — Mārnis - Zemgales Zvans (Jaigava).

*Latviešu valodas akadēmiskā

Apdz. - Norden AB

Pulketa Brīvības ielā 4-7, 1011, LV-1011

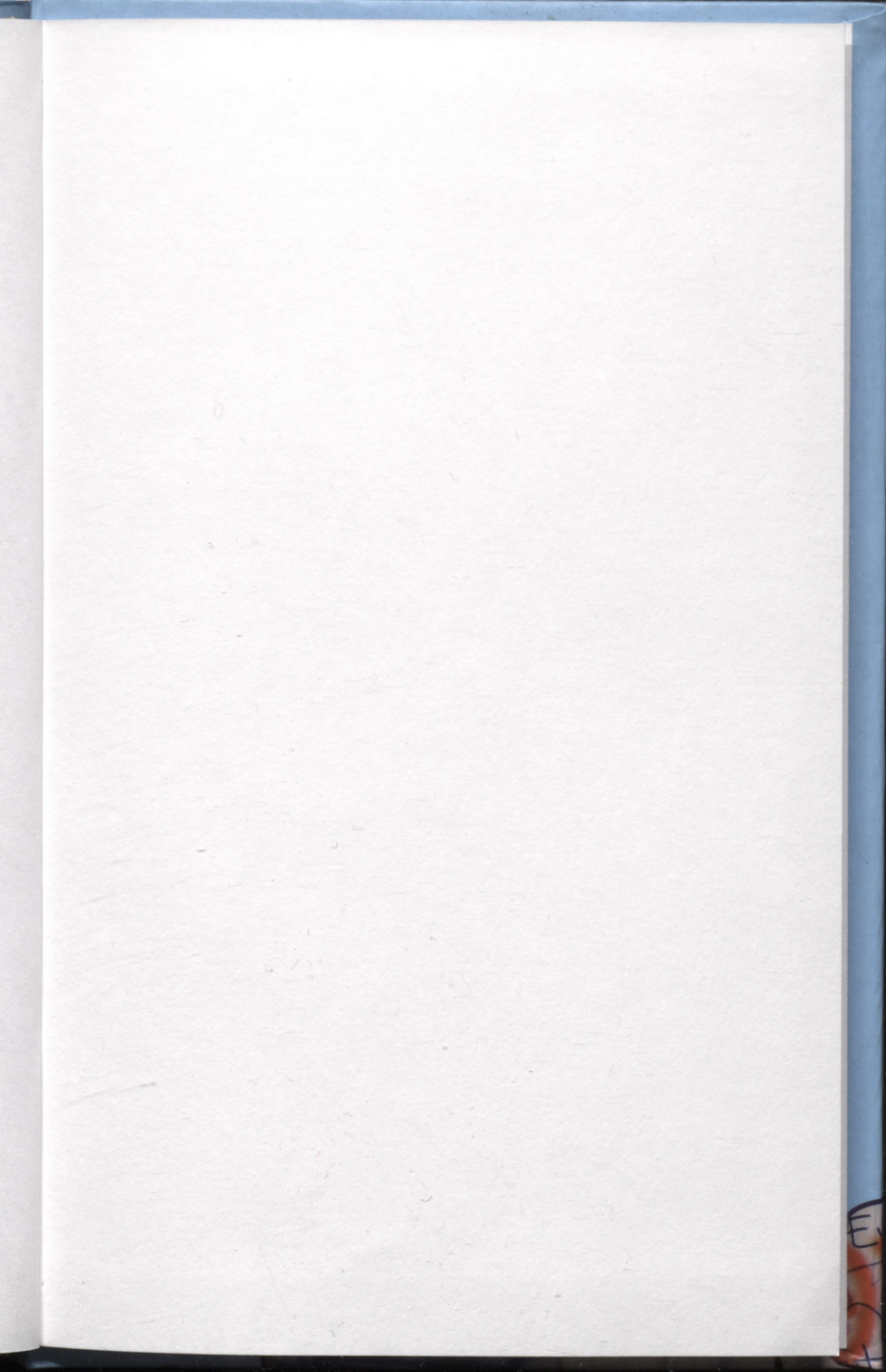
Tālrunis 733340

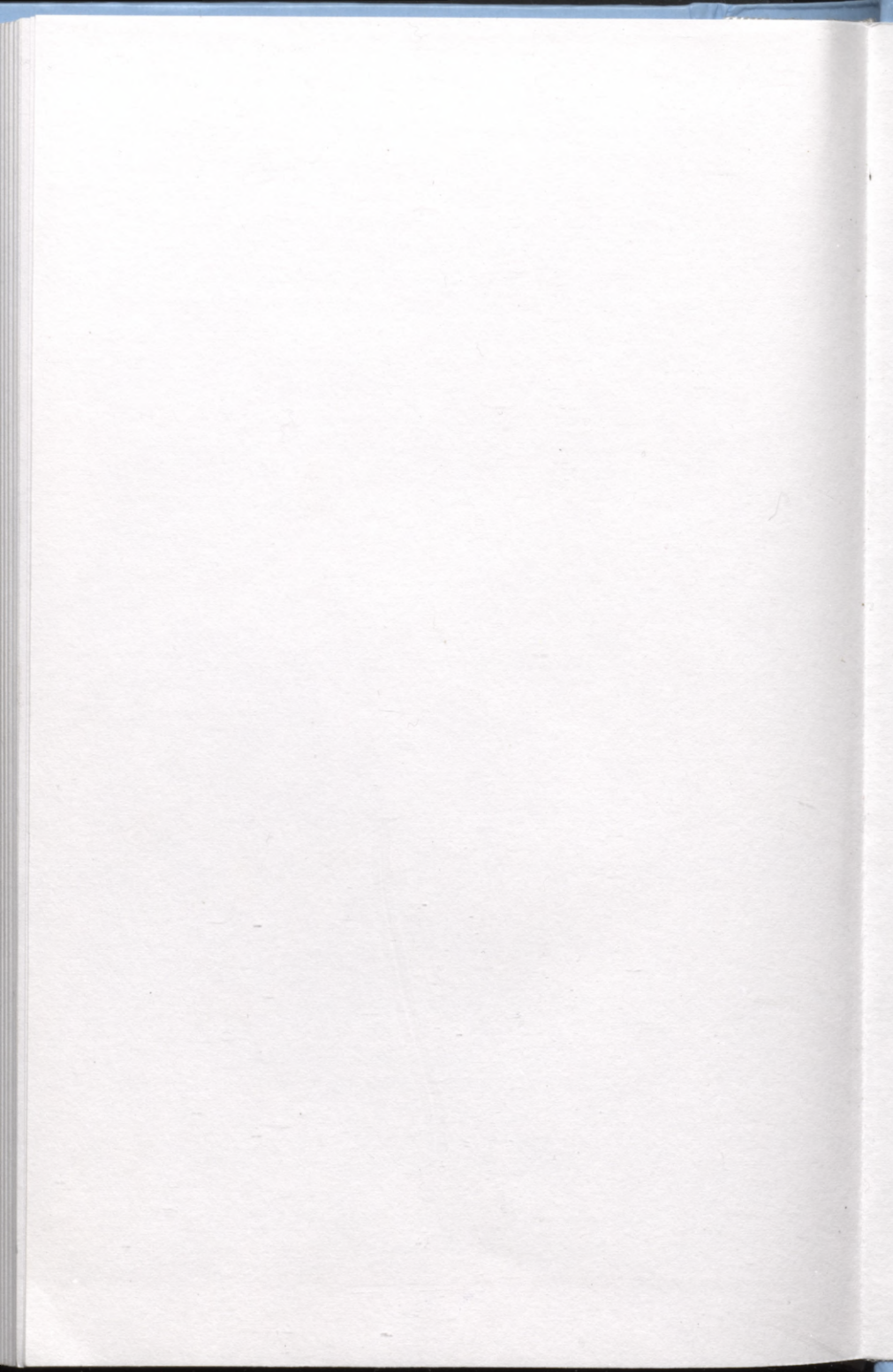
E-pasts: nordens@post.lv

Reģistrācijas nr. 000843028

Latviešu SIA "Valmieras tīrīšanas pakalpojumi"

A. Upīša ielā 3, Valmieras tīrīšanas pakalpojumi

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306053317

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPIĀRS**

102

2006-3
L 367

Latviešu valodas slenga vārdnīca ir moderna zinātniska skaidrojošā vārdnīca. Tajā iekļauti aptuveni 8000 šķirkļu, kuros sniegta informācija ne vien par vārda vai izteiciena nozīmi, bet arī cilmi un lietojuma kontekstu, kas atspoguļots interesantos piemēros.

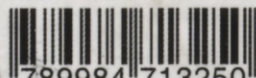
Vārdnīcā atrodami slengismi, kas lietoti gan vispārējā slengā, gan speciālajā slengā jeb žargonos mūsdienu latviešu valodā aptuveni pēdējo piecdesmit sešdesmit gadu laikā. Vārdnīcas šķirkļu materiāls atspoguļo valodas procesus mūsdienu latviešu sabiedrībā.

Apmeklējiet apgāda mājas lapu
<http://www.nordenAB.lv/>

NORDEN AB

ISBN 9984-713-25-3

9 789984 713250

